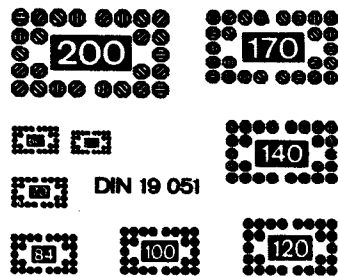

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

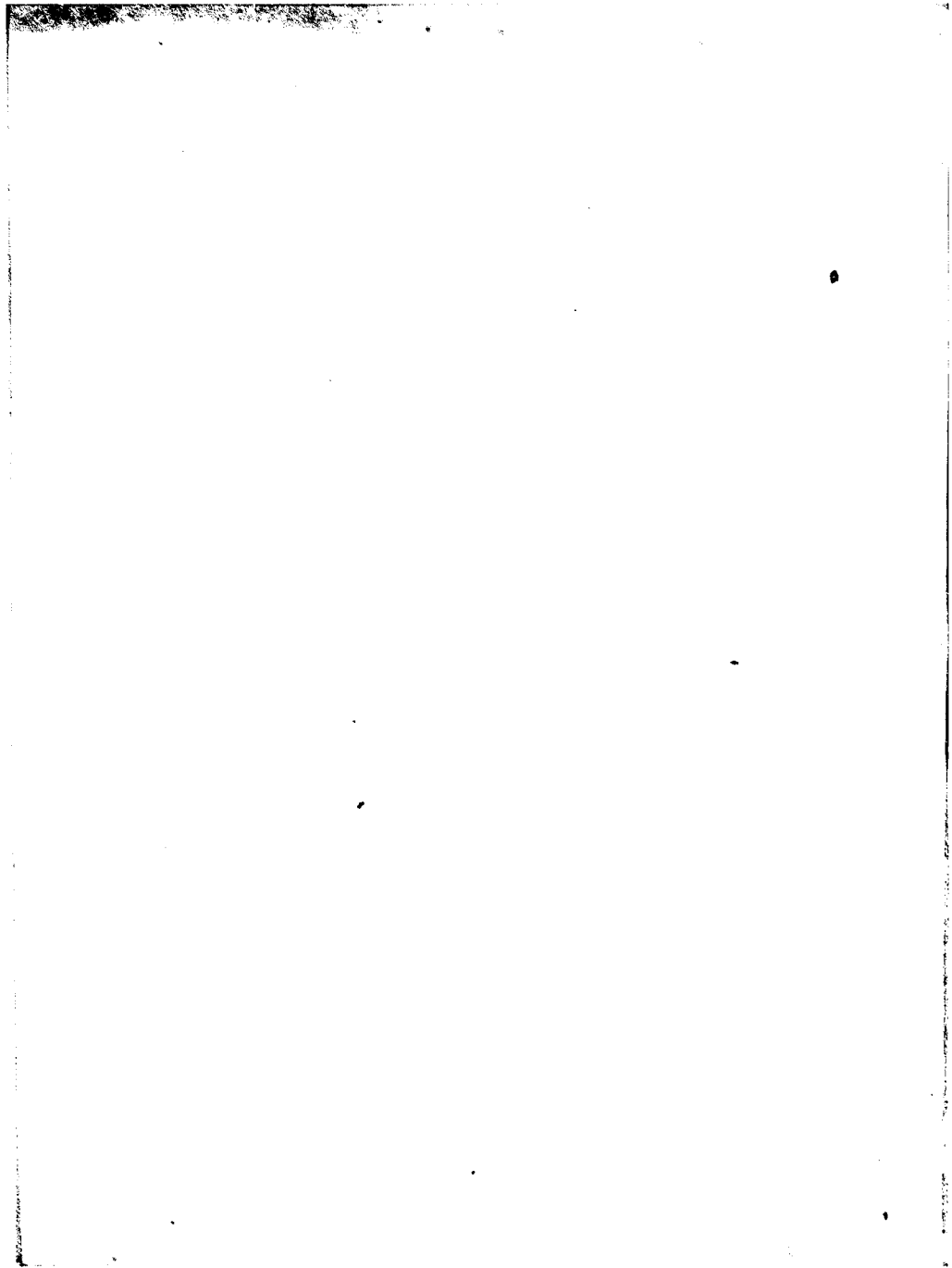

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,
ANNO
MDCCLIV
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque
Electoris Saxoniae Privilegiis.*

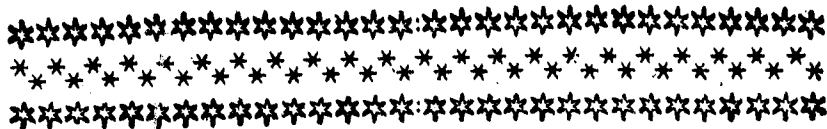
L I P S I Æ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHIUM, &
B. LANCKISII hæredes.

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO. BAPT.
ALBRIZZIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud BRIASSONUM,
Ultrajecti apud JO. BROEDELETUM, Lugduni Batavorum apud
SAM. LUCHTMANSIUM, & Amstelodami in WAES-
BERGIORUM & WETSTENII officinis.

LITERIS LANGENHEMIANIS,
MDCCLIV.

Lectori Salutem !

Non est, quod multis tibi aut hæc Acta nostra, aut in his scribendis studium industriamque nostram, commendemus. Ea verum nostrarum ratio est, ut satis tibi post longam tot annorum militiam videri commendati pessimus, aut, si nihil prorsus emerita hæc stipendia valeant, omni etiam pondere nostrum de nobis ipsis testimonium careat. Relictum igitur hoc nobis unum est, ut tue, Lector, equitati confidamus, & utcunque ad hunc diem nos gesserimus, nec ingrattam tibi fuisse inde a tot annis nostram operam putemus, nec futuram deinde speremus. Per se invisum multis Censoris literati nomen est, & qui talem sustinet personam, si ejus non sit stomachi, ut devorare odia, invidiam, obrektiones, possit, nã bene is prudenterque fecerit, si administrandum hoc munus aliis permiserit, fortiori ad expugnanda illa monstra pectore armatis. Præterea magnum hoc, quod sustinemus, onus est, cui ferendo, nihil mirum, si non ita semper, ut vellemus, hi seniles humeri sufficient. Multiplici hic non industria tantum opus est, sed doctrina etiam; & omnis generis libros legere primum, deinde in compendium mittere, denique, cujus sint pretii, dicere, si quis rem levem, & artis, aut scientiæ, nullius, putet, huic, ne deinde sic putet, ipse laboris hujus faciat periculum, suademus. Eorum sane, qui, de rebus nostris judicandi, sibi olim sumferant

licentiam, bene multos, conversos aliquando ad hæc studia, non ita hic sibi, ut speraverant ante, amicum habuisse Apollinem, & id ipsum nobis libere confessos, meminimus. Hoc minus igitur dissimulamus lapsus nostros, quo, labi in hoc curriculo, facilius est, non nobis tantum, a quibus longissime abest artis & doctrinæ ostentatio, sed iis etiam ipsis, quibus, magna omnia perficere, in exiguo labore ponitur. Habemus tamen, cur inimicam nobis in eo sortem doleamus, quod leviora peccata nostra rigidissimos iudices inventiant, de his, quæ bona & utilia scribimus, vix legendis quisquam, nedum laudandis, cogitet. Quæ si pro labore satis duro, & suavitatis parum habente, solvere mercedem, justum sit; in ergastulo hospitari verius, quam in amæno Musarum viridario, dicemur. Nos, in condendis literarum annalibus occupatos, nulla unquam gloriæ cupido tenuit, nec in posterum tenebit. Ad tuam, Lector, utilitatem, & florem studiorum, si non augendum, at conservandum saltem, curæ nostræ omnes & cogitationes spectant. Atque hoc ipsum pro virili nostra parte agentes, aliorum de nostris studiis iudicia, non dicam nibili ducimus, (est enim, probari viris bonis, omni tempore jucundum,) sed ob id ipsum tamen, quod, in quamcunque cadant partem, nostram corrumpere quodammodo virtutem possint, prorsus nobis cupimus incognita manere. Nam, si bona & secunda sint, hoc timendum est, ne tali nos quadam fiducia nostri impleant, quæ ipsis deinde literis sit detrimento; si malevola & inimica sint, extinguunt fortasse in animo nostro veterem bona & utilia conandi alacritatem, quæ aut dulci illa laudis spe, aut ipso ejus fructu, sustinetur. Itaque de nobis in futurum tempus hoc spondemus, tantum nos præstituros, quantum est in nostris facultatibus præstare; quod ipsum ne leve ita & exiguum, ut est, appareat, studemus honesta hac, quam dudum nobis imperavimus, industria efficere.

* * *

N. I.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXLIV.

GEORGII EVERHARDI RUMPHII.
*Med. Doct. Hanavensis, Mercatoris senioris, & in
Amboina Consulis, nomine Plinii Indici celebris, & Mem-
bri illustris Societatis Acad. Nat. Cur. Germaniæ, Her-
barium Amboinense, plurimas complectens arbores, fru-
tices, herbas, plantas terrestres & aquaticas, quæ in
Amboina & adjacentibus reperiuntur Insulis, accura-
tissime descriptas juxta earum formas, cum diversis
denominationibus, cultura, usu, & virtutibus. Quod
& insuper exhibet varia insectorum animaliumque ge-
nera, plurima cum naturalibus eorum figuris depicta.
Omnia magno labore & studio multos per annos col-
lecta, & duodecim conscripta Libris. Nunc primum
in lucem edita, & in Latinum sermonem versa, cura &
studio JOANNIS BURMANNI, Med. Doct. & in
Horto medico Amstelædamensi Prof. Bot. Acad. Cæs.
Nat. Cur. Socii, qui varia adjecit synonyma,
suasque observationes.*

Partes IV.

Amstelædami, apud Franciscum Changuion, Joannem Ca-
tuffe, Hermannum Uytwerf, Hagæ Comitum, apud Petrum
Gosse, Joannem Neaulme, Adrianum Mærtjens, Antonium
van Dole, Ultrajecti, apud Stephanum Neaulme, 1741

& 1743, fol. maj.

A

P. I

NOVA ACTA ERUDITORUM

P. I Alph. 2 plag. 4, Tab. an. 82, P. II Alph. 2 plag. 17,
Tab. an. 87, P. III Alph. 2 plag. 7, Tab. an. 141,
P. IV Alph. 1 plag. 17, Tab. an. 82.

Egregia celebrium virorum scripta, in incrementum scientiarum elaborata, ex tenebris eruere, lucique publicæ exponere, institutum est laude dignissimum. Historiæ naturalis cultores, qui industriam Cel. *Rumphii* in declaranda Historia naturali Indiæ ex aliis scriptis jam cognoverant, Herbarium quoque Amboinense expectabant. Horum desiderio Cel. *Burmamus* nunc satisfecit, & Opus hoc, quod *Rumphius* Societatis Indiæ orientalis, in Belgio constitutæ, moderatoribus dedicaverat, quodque diu latuit, publici tandem juris fecit. Antequam vero concinnum hujus Operis conspectum exhibeamus, pauca, quæ ad historiam ejus pertinent, præmittere, a re alienum non erit. Cel. Autor inter alias curas, quas commercia Societatis Indiæ orientalis exigebant, animum quoque ad disquisitionem corporum naturalium applicavit, & inter alia plantas collegit, iconibusque exaratis omnes, quas de illis congerere poterat, observationes adscripsit. Non tantum vero, commercii causa, plantas domesticas, & in hortis cultas, vestigavit, sed, herbarum amore incitatus, omnes, quas in desertis quoque locis invenire poterat, plantas, studiose collegit, & herbario suo inseruit. Dolendum omnino est, Virum Cel. nec methodi botanicæ, nec partium plantæ, nec vegetationis, sufficientem cognitionem habuisse; quodsi enim his fundamentis cognitionis historico-physicæ vegetabilium instructus fuisset, opus, tanta industria susceptum, uberiori cum fructu elaborare potuisset. Ne vero in Cel. Autorem injurii videamur, ipsa ejus verba ex Præfatione adducamus: *Lectores monitos volo, hunc librum non esse productum a docto quodam Medico, Physico, vel simili hujus artis Professore, sed ab amatore tantum scientiæ naturalis, qui modicum sibi adscribit Botanices notitiam, qui que inter militaria aliaque publica officia & munia subcessivus huic operi impendit horas.* Sed forsitan & ipse Autor in ordinando hoc libro majorem operam collocasset, nisi, infelicissimo

MENSIS JANUARIII A. MDCCXLIV. 8

ciffimo fato, post tot exantlatos labores, suffusione inducta, lumina oculorum amisisset, ut ad hoc Opus ex collectis chartis in ordinem redigendum non propria, sed amanuensium, opera uti potuerit. Quilibet igitur perspicit, nec Autorem ubique id, quod perfectio studii botanici eo, quo nunc vivimus, tempore exigit, præstare, nec Editorem, qui proprium *Rumphii* laborem exhibere voluit, ordinem perfectiorem, & characteres generum & specierum certos, ubique eruere potuisse. Haud pauca tamen sunt, quæ librum hunc naturæ indagatoribus commendabilem reddunt; quapropter nunc ordinem, descriptiones, & icones, paulo attentius consideraturi, & quædam specimen addituri sumus. Herbarium Amboinense dicitur, non quod plantas tantum, in hac Insula inventas, continet, sed quoniam Cel. Autor easdem, ex omni India collectas, Amboinæ quasi in unum corpus coegit. Præter Amboinenses igitur plantas, alias quoque, in adjacentibus, Moluccis, Banda, aliisque insulis; usque ad ipsam Javam, inventas, continet. Plantas has in *duodecim Libros* digessit, quorum *quinque* priores de variis arboribus, tam edulibus & frugiferis, quam aromaticis & silvestribus, agunt; *sextus* omnes frutices erectos; *septimus* vero illos, qui longis flagellis & surculis prorepentes procumbunt, vel aliis sese implicant arboribus, complectitur. *Quatuor* subsequentes *Libri* non nisi varias exponunt herbas, quarum hortenses *octavo*, convolvulaceæ *nono*, & silvestres *decimo* & *undecimo*, describuntur. *Duodecimus* vero peculiare detegit Lithophytorum marinorum genus, quod non in terra, sed in mari, progerminat, mixtamque ex lignea & lapidea massa gerit naturam. Hunc ordinem Cel. Editor quidem non mutavit, sed tantum opus ita digessit, ut *tres Libri* Autoris in *duobus* semper *Partibus*, atque ita *sex* priores *Libri* Autoris in *quatuor* *Partibus*, a nobis indicatis, contineantur. *Liber primus* complectitur arbores, quæ fructus esculentos ferunt, ac culturam humanam requirunt. In hoc imprimis *Palme* recensentur, quæ in tres classes dividuntur: in *nuciferas*, quæ etiam cocciferæ dicuntur, & quarum fructus æstimatur; *viniferas*, quarum succus ex racemis florum præcisus exstillans colligitur & bibitur;

NOVA ACTA ERUDITORUM

fariniferas, quarum medulla farinam exhibet pingendo aptam. Palma vero dactylifera, quæ in Africæ oris deprehenditur, in India orientali exotica est planta. *Liber secundus* arbores aromaticas continet, quæ aut fructum, aut corticem aromaticum, aut odoratum aliquod præbent lignum. *Liber tertius* arbores recenset, quæ resinam, speciososque dant flores, aut noxium aliquod lac fundunt. *Liber quartus* arbores silvestres, quarum pars aliqua fabrilis est, continet; *quintus* vero de arboribus silvestribus promiscue agit. *Liber sextus* tandem frutices, tum silvestres, tum domesticos, describit. Patet itaque ex dictis, omnes ferme librorum titulos ab accidentalibus maxime desumptos esse characteribus, & ideo hoc Opus nulli methodo aptum reddi potuisse, sed singulos tantum *Libros* in *Capita* dividendos fuisse. *Caput* singulum unam ut plurimum plantam describit; interdum tamen ad unam plantam declarandam duo vel tria *Capita* destinati sunt, si nimirum vel usus, vel cultura, longiorem tractationem exigunt. Genera & species non accurate satis, nec semper, distinguuntur; ob neglectum enim characterum examen, ea tantum, quæ ob habitum externum ab incolis Indiæ distinguuntur, proposuit. Nec minus igitur vel Amboinensia, vel alia barbara. *Capiti* præfiguntur, Latina vero, quæ in synonymis *Rumphii* inveniuntur, versioni Latine in fronte *Capitis* præfiguntur. Hæc vel a Botanicis jam recepta sunt, ut Caryophyllum, Tamarindus, &c. vel ex barbaris ut plurimum vocabulis, nonnihil mutatis, formantur, e. g. Mangostana, Jambusa, &c. vel versione Latina vocabuli barbari exprimuntur, e. g. Folium acidum majus & minus; lignum leve, equinum; arbor noxia, nuda. Quo vero barbarâ hæc nomina ad genera vera reducuntur, Cel. Editor descriptiones *Rumphii* cum scriptis Botanicorum contulit, & in observationibus passim vera nomina, methodo apta, adjunxit, & ut speramus, finito Opere, Floram Amboinensem methodice conscriptam exhibebit. Descriptiones plantarum maxima cum cura exaratae sunt. Sollicite enim truncum, radicem, folia, & partes reliquas, descripsit, licet, ut supra monuimus, floris, & interdum etiam fructus, accuratiorem descriptionem omiserit. Passim etiam dicta

dicta sua cum aliis Historiæ naturalis scriptoribus contulit, & alia emendavit, alia vero dilucidavit. In quibusdam *Capiti- bus* Editor egregias floris & fructus descriptiones, a Cel. *Garcino*, Med. Doctore, secum communicatas, & multo studio elaboratas, addidit, in aliis vero synonyma Auzorum citata lucem affundunt, & plantas, sæpius obscure descriptas, illustrant. Declarata igitur cujuslibet plantæ structura, variisque mutationibus, quas in diversis Indiæ orientalis insulis subire solent, species, si quæ sunt, & varietates recenset, hasque sæpius accurate satis a speciebus distinguit; synonyma varia subjungit, & locum natalem, non tantum quoad insulas, sed speciatim quoque quoad natale solum, vel pingue, vel arenosum, vel paludosum, vel siccum, & sic porro, describit. His culturæ modum subnectit, in quo declarando inprimis sollicitè versatur, si inde, vel in arboribus ipsis, vel in earum foliis, & fructibus, aliqua mutatio locum invenit. Enchireses circa transplantationem, modum collectionis fructuum, & alia varia, quæ non tantum commercium juvant, sed etiam Materiae medicæ usum præstant, distinctè docet. Tandem ad usum plantæ, ejusque partium, accedit. Multa quidem hic occurrunt, quæ, ex instituto Autoris, Belgas in Indiis degentes instruunt, & in Europa parum vel nihil commodi promittunt; non desunt tamen alia, quæ ad historiam plantarum, quarum partes per commercia ad nos transferuntur, spectant, & quæ ideo Materiae medicæ studium juvant. Multæ enim sunt plantæ, quæ in calidioribus regionibus crescunt, & efficaciore solis actione perficiuntur, quo incolis frigidiorum regionum medicamenta præbeant. Notandum quoque est, Autorem non tantum partes plantarum ipsas, sed varia ex iis præparata, describere, & characteres exhibere, quibus bonitas medicamentorum simplicium & præparatorum, ex India allatorum, cognoscitur. Ex hoc igitur Opere plurima, quæ in horto Malabarico brevius describuntur, suppleri possunt. Sed in iconibus nitide satis exsculptis, non ea observatur elegantia atque perfectio, quam hortus Malabaricus exhibuit, & si Autor noster hujus horti, cujus tantum prima Volumina vidit, icones cum suis conferre potuisset,

potuisset, multas forte commentario egregio illustrasset. Sed audiamus ipsum Autoris de iconibus iudicium. *Icones, inquit, a variis delineatae sunt artificibus, quarum quaedam majores, alia minores, sunt, singula vero suo notata nomine, quas ipse nunquam vidi, sed a peritis cognovi, certiorque factus sum, facis cum ipsis convenire plantis, quid vero mutandum aliquando sit, ad ipsas notavi figuras, vel in textu. Has autem lector suscipiat tanquam satis fideles & jucundas, donec forte ab aliis corrigantur, vel meliores producantur, &c.* Ex delineatione quarundam plantarum, in aliis scriptis botanicis jam delineatarum, e. g. Cassiae fistulae, Tamarindi, Aurantiorum, &c. satis patet, florum imprimis figuris in plantis minus cognitis vix fidendum esse. Anisi Moluccani icon *Part. II Tab. 42* umbellam, ipso Autore teste, sistit, sed, imperfectam esse delineationem, quilibet primo intuitu perspiciet. Ex iis, quae hactenus de ordine, descriptionibus, & iconibus, hujus Operis in medium produximus, satis apparet, Herbarium hoc votis Botanicorum non omni ex parte respondere, Materiae medicae tamen cultoribus varias, minime contemnendas, observationes exhibere. Quod ut eo melius intelligatur, pauca adhuc de Caryophyllis & Nuce myristica in medium proferamus. Caryophyllum, sive arbor, Caryophyllos gerens, Lauro quodammodo similis arbor est, trunco simplici anguloso, vertus inferiora ut plurimum diviso, gaudet, cortex est glaber, tenuis, lignoque firmiter jungitur, lignum vero durum, grave, cinereum, nonnihil luteolum. Folia laurinis longiora & angustiora, bina semper opposito situ conspicua, ita ut cum subsequenti pare cruciatim ponantur, in ambitu integerrima, superius obscure viridia, splendentia, inferius flava. Mense Majo tenera folia propululant, & simul floris & fructus rudimenta evolvuntur, quarto deinde subsequente mense completam caryophyllorum dant speciem. Fructus rudimentum sensim late viridem amittit colorem, pallide flavum induit, qui demum in sanguineum transit. Flore evoluto, fructus nondum maturi aromaticam vim, quam exoptamus, habent, nondum vero ad propagationem apti sunt. Fructus ad maturitatem accedentes amplum acquirunt ventrem,

quatundr

quatuor anguli, in capitulo immaturo conspicui, se 3 contractunt, & color iterum in viridem mutatur, tum demum nucleum durum continent, & caryophylli matres, sive Anthophylli, dicuntur. Caryophylli vero fructus tres dantur species, Prima parum rubet, altera, minor præcedente, sanguinei magis coloris est, tertia, quæ fœmina dicitur, alba est, parum rubens, omnes vero aromaticæ indolis. Caryophylli olim in Moluccis insulis tantum inveniabantur, nunc vero in Amboina majori cura, quam in naturali ipsorum patria, coluntur. Arbuticulis juniores umbra arborum silvestrium obteguntur, adultiores vero siccæ requirunt, ut arbores assitæ extirpentur, minime vero credendum est, ac si arbores propinquæ calida caryophyllorum natura destruerentur. Si caryophylli florere, vel rubere, incipiunt, ob cephalalgias insalubre habetur, in his ambulare silvis. Quæ de cultura arborum, collectione, præparatione, & usu, fructus exponuntur. longius non recensebimus, sed tantum monemus, Autorem quoque Caryophyllum silvestrem in essentialibus a præcedente vix diversum exhibere, cujus tamen fructus & parcior, & aromatica vi destitutus, observatur. Nucis Myristicæ arbor pyro similis est, similiaque folia gerit, rami magis ad latera extenduntur, nec ita eriguntur, ut caryophylli. Arboris cortex est glaber, obscure cinereus, nonnihil viridescens, interne rubens, & succosus, rami longius & tenuius extensi, fructus gravitate sæpius deorsum ducuntur. Arbor incisa succum præbet rubentem, glutinosum mox crescentem & exsiccatum; sed arbor hoc ipso emaciatur. Flosculus albus, Lili convallii flori similis, sed inodorus, est, pistillum in fructum excrescit, qui nono post florem mense tandem ad maturitatem accedit, nihilo minus tamen ter in anno decerpitur, quoniam simul cum flore alii fructus perficiuntur. Fructus imo Persico similis, ad pedunculum acuminati, cuticula primum læte virente, glabra, & in maturitate gilva facta, obducuntur, hac fissa nucleus eleganti colore kermesino exterius prædieu apparet. Putamen, nucem cingens, durioris est substantiæ, saporis austeri adstringentis. In hoc putamine nucleus seu vera continetur nux, in qua kermesina macis primum

8. NOVA ACTA ERUDITORUM

num apparet, retiformiter nigrum ambiens nucis corticem. Cortex hic niger æque crassus est, ac nucum avellanarum, minime vero durus, sed friabilis; in hoc tandem verus continetur nucleus, sive myristica dictus. Autor quinque varietates tum quoad arborem, tum potissimum quoad fructus, recenset. Arbor hæc in toto fere Moluccæ imperio occurrit, locus tamen ejus naturalis est Banda. Animalium, quæ in titulo promittuntur, in Præfatione Autoris nulla injicitur mentio, & nos, præter nonnulla insecta, passim adpicta, in his *quatuor Partibus* illorum animalium nihil invenimus.

ESSAI D'UN SYSTEME NOUVEAU, CONCERNANT
la nature des Etres spirituels, &c.

id est,

*SPECIMEN SYSTEMATIS NOVI, QUANTUM
ad naturam spiritualium entium attinet, ex parte dogmatibus Celeb. LOCKII, Philosophi Angli, cujus apologiam Autor exhibet, superstructi.*

Tomus I & II

Neo-Comi juxta Helvetios, ex typographeo Editorum
Ephemeridis literariæ Helveticæ, 1742, 8.

Alph. 3 plag. 1.

Qui quæstionem de commercio, seu unionem, mentis humanæ cum corpore solent tractare, trifariam differunt. Aut enim ipsi sunt Idealistæ, aut sunt Materialistæ, aut, mentem & corpus existere simul, largiuntur. Priores sunt Monistæ; posteriores Dyistæ. Hi rursus amplectuntur vel systema unionis physicæ, vel systema causarum occasionalium, vel systema harmoniæ præstabilitæ. Dyistis id est pro certo, mentem humanam ab omni materia esse immunem, nec per sese esse corpoream, licet nonnulli eorum, animam corpusculo involutam esse perpetuo, addant. Persuaserat sibi *Joannes Lockius*, corpus viribus cogitandi posse divinitus instrui ac refeceri. Hoc Autor suffragio suo præmuniendum, latiusque exponendum, duxit

duxit dogma, ratus, animam humanam esse e materia subtili contextam & compaginatam; Deum ipsum esse sensu quodam animam mundi; Deum ipsum esse corporeum; vires substantiis creatis, id est, corporibus, esse nullas; corpora non agere quidquam, sed perpeti, allidi, trudi, moveri; Deum corpora movere perpetuo; substantiam haud dari extensam; substantiam simplicem esse punctum mathematicum, contradictione laborans; conservationem rerum esse continuatam creationem; mundum Deo existisse coeternum; animam humanam esse, quia Deo sic visum fuerit, immortalem. Potissimam rationem, cur animam existimet materialem, desumfit ex *Gen. II, 7*, ubi *Deus* putatur vulgo dici *sufflasse, seu inspirasse, in faciem Adami spiraculum vite*. *Tomus primus duas complectitur Partes. Prior* exhibet Dissertationem isagogicam, satis longam, Epistolam, ad Equitem *Sloane*, Regiæ Societatis Londinensis Præsidentem, missam, conspectum novi systematis metaphysici compendiosum, annotationes, ei adjectas illustrationis gratia, aliam annotationum mantissam, declarationes novas, quibus nonnullæ aliæ objectiones ansam suppeditarunt, nec non Anonymi Epistolam de *Lockio*, & cogitata in Epistolam eandem. Continet *Partis prioris* præterea epitomen ratiocinationum Anonymi Deistæ, ni athei, qui commune dogma, quo animæ immaterialitas propugnatur, refellere aggreditur; annotationes, in hanc epitomen coniectas; Epistolam ad Dominum *Meuron*, Consiliarium status Prussici Regis, de motu; nec non literas, ad Theologum Neocomensem datas, de systemate novo, atque objectionibus, illi oppositis. Hæc est summa *Partis prioris. Parte posteriori* exhibentur tria scripta. Scenam aperit Examen in systema hoc novum, jussu Societatis Regiæ Londinensis institutum. Excipiunt illud observationes Autoris in illud examen. Agmen claudit consuetudo & commercium Autoris cum amico quodam docto, ubi novæ, muniendo systemati novo idoneæ, rationes dicuntur allatæ. Tantum *Tomus* complectitur *primus*. Invitamento fuit Autori, ut tantæ molis opus exstrueret, scriptor ephemeridologus, qui in scripto, *Le Pour & Contre*, *Joannem Lockium* erroris ac irreligiôsæ indolis coarguit, causatus,

- causatus, corpori illum vim cogitandi haud denegasse. Fuit itaque Autor in eo, ut *Lockio* vindicias pararet. Ex hisce conatis ac meditationibus novum opus, quod nuntiamus, excrevit, quo *Pyrrhonios* ac *Deistas* expugnatum iri, sperat Autor. Exposuit id ipsum in proemio, & systemata tria, de commercio animæ corporisque circumferri solita, iudicio suo subiecit.
- P. I.
Pag. 13. Tribuit *Cartesio* ipsi systema causarum occasionalium, quod a *Cartesianis* aliquot excogitatum fuisse, non ab ipso *Cartesio*, nemo fere dubitat. *Cartesii* ac *Leibnitii* philosophemata utilitatibus carere ipsi videntur. Celebrat *D. Guisii* operam, in systemate influxus physici consumtam; addit tamen illud *Virgilii*: *Si Perguma dextra defendi possent, etiam hac defensa fuissent.* De vi opinionum præjudicatarum disserit, multisque usus anfractibus, vix clare, quid ipse sentiat, aperit. Significat artus & partes systematis sui præcipuas, ostendens, de libertate hominis sese copiose expositurum, ac de ea jam literas duas scripsisse, insertas *Diario Helvætico A. 1740 Mens. Oct. & Nov.* Fatetur ingeane, sese intra ætatis virilis annos literis scientisque tempus nullum consecrasset, aliis quippe occupationibus districtum, tandem vero vergente ætate in secessu philosophico meditationibus hisce animum appulisse, a subsidiis fere singulis minus instructum. Prædicat consensum Philosophorum vetustissimorum, quippe qui, essentiam animæ sitam esse, existimaverint, in motu æque ac in cognitione, animasque citra interventum a Deo emanasse, Deumque eo sensu esse animam mundi. Veteres Deo extensionem immensam attribuisse, adjungit & prædicat. Objectiones si quis sit obmoluturus ipsi, illi has dicit leges: priorem, ut Gallice scribat; posteriolem, ut causam rei ipsius invadat. Materialistam se esse, negat, arbitratus, Materialistas habere materiam pro omnium rerum principio, ac Deum ipsum causasque finales tollere, Codicemque sacrum & vitam futuram assensu suo haud dignari.
15.
31.
46.
49.
62.
65.
- Contendit, hypothesin extensionis animarum haud repugnare animarum immortalitati, siquidem hæc haud sit superstruenda immaterialitati. An non materialitas & extensio, quam Autor tribuit spiritibus, perimat eorum *αιφραγοιαν*, seu incorruptibilitatem

bilitatem internam, ipsi relinquimus dijudicandum. Methodum sequitur satis prolixam, & sermocinationum æmulam. Veritates metaphysicas disconvenire methodo, a Geometris adhibitis, censet, quasi methodus synthetica ab hac vel illa scientia sit prorsus suspensa, nec demonstrationi cuicunque communis. Ingenium geometricum a methodo Geometrarum solícite distinguit. Monet, Mathematicos quanta contemplari, Philosophos qualitatem curæ habere. At dantur omnino in qualitatibus ipsis quantitates. *Wolffium* æque aberrasse a veritate in metaphysicis atque *Spinozæ*, audacter pronuntiat. Materiam infinite esse dividuam, negat. Objicit systematibus scientiarum assensionem cœcam. Quid igitur de novo systemate suo sibi promittat, ipse noverit omnium optime. Quid hoc sit rei, corporum negare divisionem, seu potius divisibilitatem, in infinitum, & tamen nulla entia individua, non extensa, largiri, nobis comprehensu videretur difficile, ne quid de contradictione, quæ inde emanat, moneamus. Transcendunt hæc quidem imaginationem & sensationem externam. At quis, imaginationem, dixerit, esse rationis normam? *Lockius* existimavit, cognitionem apodicticam ad quantitatem solam pertinere. Auctori autem videtur is de methodo geometrica hæc non accepisse. Ideas innatas dari, negat, largitus, existere in mentibus humanis capacitatem sentiendi & admittendi verum, qua verum, bonumque, qua bonum, simul ac ideæ claræ & distinctæ simplicesque de vero & bono nobis fuerint observatæ. Linguæ Italicæ fuit innutritus. Ideo fatetur, sese linguæ Gallicæ haud esse ad amissim peritum. Sibi persuadet, systema *Malebranchianorum* & *Leibnitii* spectare ad Fatalismum quendam stabilendum, ac libertati humanæ minus favere. In literis ad Equitem *Sloane* ita judicat. Spiritualitatem animæ humanæ meram haud dignatur assensu suo, ratus, animam esse quidem minus adspectabilem, extensam tamen, & materiei compagem subtilem. Addit, se esse avtodidactum, literas nunquam professum, juventutem & virilem ætatem se aliis occupationibus impendisse, quibus cum Metaphysica nihil fuerit negotii. Aliubi credit, eam ob causam sese opinionibus præjudicatis minus esse

Pag. 71.

76.

84.

85.

95.

98.

4.

6.

- Pag. 10. esse obnoxium. Contendit, systema suum examini veritatis & religionis augmento inservire, idque a Gallis duobus doctissimis fuisse approbatum, sperans, id a Societate Londinensi æque approbatum iri. Epitomæ systematis sui illud *Ciceronis* præmisit: *Utinam tam facile vera invenire possem, quam falsa convincere!* Superstruit hoc illis verbis *Mosaicis*: *Deus inflavit naribus Adami respirationem vitæ.* Inde colligit, animam humanam, qb hanc inflationem Dei, cogitandi esse capacem ac sentiendi. In Ebraico fonte nil legitur de Deo inflante, nil de naribus legitur, nil de respiratione, ad animam spectante. *Deus jussit spirare in facie hominis primi halitum vitalem.* Nihil præterea habetur in fonte Ebraico. Origo vitæ, cujus indicium est respiratio, indicatur. An inde effici possit, animam hominis rationalem esse subtilem materiam & corpus extensum, arbitrentur alii. Nobis ea argumentatio videtur nulla. Universos Philosophos & Theologos, Autor tradit, conservacionem mundi divinam ponere in perpetua & continuata creatione. Liceat monere, dari complures, qui secus sentiant. Celebrat ipse illa *Newtoni*: *In Deo continentur & moventur omnia.* Ipse systema suum haud venditat pro demonstrata veritate, sed pro hypothese, ratus, hominem constare ex partibus externis & internis, & has constituere corpus organicum spirituale, cui Deus perpetuo adjungat vitam, facultatem cogitandi & agendi, quæ ad posteritatem propagetur per communicationem, quali cereus a cereo recipit flammam; corpus externum esse instrumentum & perceptionum seu modificationum entis spiritualis conditionem sine qua non, obtinere a sole & aere motum particularem, &c. partem internam immediate ab inspiratione Dei animari, ac, separato corpore externo, perdurare ob Dei continuatam inspirationem. An vero vis cogitandi perdurat, disjuncta illa conditione sensationum sine qua non? Nihil de ea re Autor, dicitans potius, spiraculum vitæ, corpore moriente externo, redire ad principium suum. Systemati suo inserit vacuum, corpuscula vacuo innatantia, & *Newtoni* systema coeleste. Attractionem *Newtonianam* exponit per inspirationem divinam, quæ partibus universi omnibus vitam

vitam & motum impertiat. Decernit, ens non extensum & Pag. 25.
 mere spirituale esse functionum personalitatis minus capax, ma-
 teriamque & machinam hominis esse cogitandi & sentiendi
 causam instrumentalem, nec tamen animam cogitare qua ma-
 teriam, sed qua ens præditum extensione & vi cogitante. Ad-
 dit, Deum ipsum esse ens extensum, nec subsistere posse attri-
 buta naturæ divinæ realia, nisi ipsis sit subiectum inhaesionis, id
 est, ens re vera extensum, licet natura hujus entis, re ipsa ex-
 istentis, nobis sit penitus incognita. Adjicit illa *Newtoni*:
Omnipræfens est Deus, non per virtutem solam, sed etiam per
substantiam; nam virtus sine substantia subsistere non potest.
 Differentiam, quæ homines bestiasque intercedit, collocat in
 diversa partium organisatione ac diversitate finium, quos respi-
 ciunt & contingunt. *Lockius de Intellectu humano Lib. I Cap. 3 §.*
6 suspicatus fuit, materiæ fortassis facultatem cogitandi divinitus
 inferi potuisse. *Stillingfleetus & Dittonus* contrarium tenuerunt. 28.
 At, horum rationes nihili esse, existimat Autor. *Lockius*, Deum
 esse spiritum purissimum, docuit *Lib. II Cap. 23 §. 28.* Id vero Au-
 tori parum probatur dogma. Ex quo momento intelligitur, Au-
 torem ob solas *Lockii* vindicias laborem, operi tanto extruen-
 do impensum, haud suscepisse. Idem, spiritualitatem meram, 33.
 putat, esse punctum mathematicum, seu ideam contradictione la-
 borantem. Dei omnipræsentiam ita exponit, ut radii ab ejus
 lumine sine mora emanent ex centro naturæ divinæ, quemad-
 modum radii solares omnia illustrant. Ut hoc comprobet, 38.
 provocat ad *Ath. XVII, 17,* & sensum communem. Creatio-
 nem universi ex nihilo existimat videri comprehensu difficilem,
 immo absurdam. Restat idcirco nihil aliud, quam ut eam inter-
 pretari malit per emanationem. Motum, qui inest mundo, 47.
 putat esse effectum & modum, qui profluat ex Deo. Vires
 rebus creatis insitas esse aliquas, negat. Provocat simul ad *Ath.* 52.
XVII, 28, & Pj. CIV, 29. Fermentatio, cohesio, gravitas, attra-
 ctio, sunt, ex ejus sententia, non nisi abstractæ cogitationes. Ad-
 stipalatur *Lockio*, substantiam in abstracto definiri posse, ne-
 ganci. Deo simplicitatem & immutabilitatem ita attribuit, ut
 aliquid non extensum ipsi sit idem ac ferrum argenteum. Unde
 patescit,

- patefcit, imaginationem ab Autore locari in locum iudicii, ipfumque ea, quæ ab imaginatione hominis comprehendi ac exprimi haud poffunt, repudiare. Scilicet monuit is ipfe, capacitatem intelligendi haud inefle omnibus eandem. Recor- derur, velimus, ipfe, individua illa, e quibus mundus in in- finitum haud dividuus conftat, efle omnis extensionis exper- tia. Largitur enim, hæc dari. Quærimus jam ex ipfo, an res, extensionis plane expertes, fint ferrum ligneum; an imagina- tio fit fpirituum definiendorum amiffis. Ipfe angelis tribuit
- Pag. 78. corpora fpiritualia, perpetuo durantia. Diſtat, ex dogmati- bus fuis *Spinozam & Tolandum* ad ſilentium redigi poſſe. Ap- probat illud *Lucretii*: *Tangere enim & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res.* Tradit, Deum corpora cœleſtia ex nihilo protra- xiſſe, pag. 191, nec tamen creationem ex nihilo aſſenſione digna- tur pag. 52. Subſtantiam non extenſam reputat pro chimæra pag. 220. Motus, hoc iudice, eſt modificatio potentia di- vinx immediatæ pag. 230. *Croſam*, civem ſuum, encomio or- nat pag. 234 ſeq. ratus, hunc æque motum habuiſſe pro mo- do. Motum eſſe cauſam phyſicam, negat. Motum materia eſſe eſſentialem, inficiatur, ſiquidem Deus eum poſſit inmi- nuere vel tollere, pag. 258. *Tolandus* iit in alia omnia pag. 277. Autor negat, extensionem eſſe materia eſſentialem, pag. 285. Ad- dit, eſſentiam eſſe corporum eſſentiam, adjuncta propieta- tum, inibi animadverſarum, compage. Credit, ſyſtemate ſuo
291. evolvi ſyſtema & *Newtoni & Popii*. Non diſſimulat, ſeſe *Spinoziſtam* agere nonnullis videri, pag. 295. Approbat illa *Cicero- nis de Nat. Deor. Lib. I Cap. 11*: *Aperta ſimplexque mens, nulla re adjuncta, qua ſentire poſſit, fugere intelligentia noſtra vim &*
319. *notionem videtur.* *Spinoziſmi* labem a ſeſe alienam eſſe, con- tendit pag. 324. Examen, quo Societatis Londinenſis confors adumbrationem ſyſtematis novi compendioſam ventilavit & exploravit, Autori non probatur. Investigator enim Anglus iudicavit, inventionem ſyſtematis ejuſmodi novi eſſe inutilem
- P. II. & infructuoſam. De commercio animæ cum corpore ita ju- dicavit: *Commune Syſtema influxus majorem probabilitatis gra- dum habet reliquis omnibus; nam ſyſtemata Malebranchii, Leib- nitii,*

nitii, & Autoris, sunt mere hypothetica, & simpliciter possibilia, idque tantum sola possibilitate absoluta, seu metaphysica, qua sibi met ipsis non contradicunt; non vero possibilitate vel physica, vel morali, ubi plurimis difficultatibus urgentur. Systema vero influxus, recte intellectum, non solum omni specie possibilitatis metaphysica, physica, & moralis, gaudet, sed & probationem existentia realis ex ipsa experientia habet. Negat deinde, systema Autoris esse Malebranchiano, vel Leibnitiano, præstantius. De Malebranchiano, Leibnitii, & Autoris, hypothesebus, quantum ad commercium mentis cum corpore attinet, sic sentit: Meri sunt lusus ingenii, quibus congruit, quod in Metaphysicam inanem Scholasticorum quondam dictum: *Intelligendo faciunt, ut minus intelligant, gens ratione furens & mentem pasta Chimæris.* Judicat, Autorem in eo esse, ut Deum cum veteribus Philosophis orientalibus faciat animam mundi, pag. 17. Causam systematis influxus mutui sic perorat: *Quod ubique & semper adesse requiritur, ut eventus certus contingat, illud pro causa hujus eventus recte assumitur, usque dum evidentèr probetur contrarium.* Quæ quidem ratio est instar omnium. Nec omitimus hoc pronuntiatum: *Sola experientia spiritali, experimentando ordinis salutis in S. Scriptura præscriptum, homo ad demonstrativam convictionem divinitatis Scriptura venire potest.* Laudat Anglus Wagneri, Hamburgensium ornamenti, librum Germanicum, *de libertate voluntatis humana* inscriptum. Philosophia Newtoniana est, illo iudice, *vera philosophia naturalis.* Objectionem de qualitatibus occultis contra Philosophiam Newtonianam destitui specie veri, addit. Provocat ad Freindium eo nomine, ad Cotesium, ad Gravesandium, ad Muschenbræckium. Negat, Deum a Newtono pro anima mundi habitum fuisse. Addit: *Rogamus Autorem, ut a trahendo in partes suas Newtono amico absteat; nam Philosophi Newtoniani opinionem istam de Deo anima mundi, quocunque modo expositam, plane pleneque rejiciunt.* Cum vero Autori videretur id responsum ingratus, annotationes suas ei subjunxit, ægre ferens, quod Gravesandium Examinator factorem venditavit influxus physici, nec questionem, an anima sit extensa, nec ne, attigit. Compro-

Pag. 7.

10.

31.

35.

37.

39.

45.

- Comprobatum ire studet, Deum certo sensu animam mundi posse appellari. Omittimus reliqua. *Tomus secundus* complectitur Præfationem, qua evolvit diversa principia, quibus systema suum superstruit; cogitata Autoris, quibus examinat terminos, ad quos mens nostra possit in cognitione naturæ spirituum pervenire, & principia quædam præstruit; Epistolam nonneminis ad nonneminem de Abbate, scriptore libelli *le Pour & Contre*; epitomen responsi nonneminis *B. de P.*; historiam & indolem Equitis *Henrici F.*, desumptam ex libello *le Pour & Contre*, cum Abbatibus annotationibus; annotationes Autoris in id momenti; locum *Joannis Lockii* de questione, an Deus possit jungere vim cogitandi materiæ; epitomen vindiciarum pro *Lockio* contra objectiones *Stillingfleeti* per *Custium*; observationes Autoris in hæc vindicias; cogitata Autoris de systemate influxus physici, & nostræ mentis immortalitate; Epistolam docti Viri Parisiensis ad amicum in Provincia de animæ nostræ natura; opinionem Philosophi, qui suffragatur systemati harmoniæ præstabilitæ, de differentia, hominem inter & bestiam intercedente, cum Autoris judicio; tandem compendium eorum, quæ hoc *Volumine* comprehenduntur. Vindicias, *Lockii* manibus subministratas, approbavunt omnes, qui merita viri olim magni norunt æstimare. Circumcirca prospeximus, ut argumentis convinceremur, quæ nobis persuaderent, corpora cogitare posse, mentesque ad unam omnes esse extensas. Vidimus illa repetita & reposita: ens non extensum est punctum mathematicum, est nihilum, quod imaginatione concipi & figurari nequit. Præter ea nondum deprehendimus excellentiora argumenta. Ex compositione & motu vim cogitandi haud oriri posse, apodicticis rationibus ostendere valemus. Dari individua, Autor procul dubio largietur, eo quod negat, dari materiem in infinitum dividuam, tandemque in individuis elementis cogitationem figi ac subsistere. Miramur itaque, qui factum sit, ut individua, nec porro extensa, in numerum fictionum, contradictione laborantium, rejecerit. Sed fortassis *Tomus III & IV* suppeditabunt nobis certiora ejus argumenta. Comperimus inter hæc, Ampliſſimum Celeberrimumque

mumque *Cuenzam*, Reipublicæ *S. Galli* Confiliarium, & Societatis literariæ *Massiliensis* Sodalem, olim ad *Lilia* Oratorem, esse eum, a quo spiritus vestibus corpusculisque perpetuis in hoc Opere sunt induti. Ita est: Placet nonnullis obsequor *Diana*.

THEORIE NOUVELLE SUR LE MECANISME
de l' Artillerie, &c.

hoc est,

DE EO, QUOD IN RE PYROTECHNICA MECHANICUM EST, Theoria nova; Autore *DULACQ*,
rei *Pyrotechnicæ* apud *Sereniss. Sardinie* Regem *Præfecto*.

Parisii, spud *Carol. Anton. Jombert*, 1741, 4.

Alph. 2 plag. 4, Tabb. æn. 24.

Uti reliquæ artes, ita & *Pyrotechnia* perfectionem suam a *Mathesi* expectat. Quam ob rem non possumus non conatibus Auctoris Clarissimi, in scientiis mathematicis supra vulgus, uti videtur, eruditi, impense applaudere, eumque ad Theoriam suæ artis, quam illotis huc usque manibus, hoc est, ab *Empiricorum* cohorte, maximam partem tractatam esse constat, ulterius excolendam, & in luce ponendam, luculenta hac formula invitare. Negari quidem nequit, potiora quædam hujus scientiæ capita, quæ imprimis ad *Ballisticam* spectant, a *Geometris* præstantissimis, facem præferente *Galileo*, diversis temporibus, & diversis quoque methodis, excussa, & novis subinde accessionibus ditata fuisse; quam vero multa adhuc supersint ne tentata quidem, densisque tenebris oblitæ, & quam parum præterea, quæ hætenus *Viri egregii* tradiderunt, ad caput vulgi sint, quam dispersa denique atque ex voluminibus multis conquirenda, quis est, quem fugiat? Hisce perpensis, eum sibi scopum præfixit Auctor, ut in formam corporis compingeret, quæ ab aliis fuere inventa; ut, experimentis accurate institutis, omnia, quam fieri poterat, roboraret; ut multa

de suo adderet, vel recens inventa, vel nova ratione inflexa; denique ut omnia ad applicationem & praxin, quantum dabitur, traduceret. Quibus prælibatis, de ipsa Operis ratione dicendum erit breviter. Distribuitur id in *Partes* principes numero *tres*, quarum quælibet peculiari *Sectionum & Capitulorum* numero constat, & quibus autem singulatim referre nihil attinet. *Prima Pars* tota est in natura pulveris pyrii, qui totius rei tormentariæ anima est, accuratius evolvenda, demonstranda, confirmanda. Mirum sane videri possit, cum multa Physices capita nostra ætate præclare exculta, & in luce posita fuerint, perpaucos tamen, quantum quidem constat, eruditorum fuisse, qui in pulveris nitrati indole, ejusque stupendis effectibus, rimandis, nedum ad numeros & mensuras exigendis, operam suam & studium posuerint. Quodsi enim ab observationibus quibusdam, in Academia Scientiarum Parisiensi factis, & ab eleganti *Belidori* Dissertatione, quæ Pyrotechnæ Gallico (*le Bombardier François*) inserta est, discesseris, quæcunque alia circa hanc materiam dicta sunt, vix ultra mediocritatem assurgunt. Satis amplius itaque campus, suas ingenii vires circa rem difficultatibus haud paucis obnoxiam periclitandi, *Dulacquo* patuit. Ante omnia vim pulveris pyrii, in pleno aere accensi, examinat. Fingatur globus, e pulvere factus, & in libero aere pendulus, ejusque centrum ignem concipiat. Quo facto, totus globus in flammam, quæ fluidum est maxime elasticum, mox abibit; cumque experimentis deprehensum sit, pulverem accensum in volumen millies quater & ultra majus expandi; consequens est, ut flamma pulveris, actione e centro versus circumferentiam diffusa & propagata, globum formatura sit, ad minimum quater millies eo majorem, qui antea fuerat. Si inflammatio expansioque grani pulveris puncto temporis fierent; globus quoque quantumvis magnus uno eodemque momento ignem conciperet. Cum vero res secus se habeat, operam dedit Autor, ut in velocitatem inflammationis, quæ in globis pulveris pyrii variæ magnitudinis obtinet, inquireret. Quamobrem demonstrare conatur, si inflammatio successiva sit, globus pulveris quovis temporis tractu inflammatos esse

esse in ratione globi, primo inflammati, multiplicata secundum exponentem temporis. E. g. sit globus uno minuto secundo inflammatus = a^1 , secundo inflammabitur a^2 , tertio a^3 , quarto a^4 , & generaliter minuto secundo m — esimo inflammabitur a^m . Velocitates vero inflammationis statuit esse ut $a, a^2, a^3, a^4, \dots, a^m$. Postulat autem granum pulveris pyrii eo ipso momento, quo ab igne tangitur, inflammari; deinde, extensionem pulveris a^3 , qui primo momento temporis incenditur, secundo demum momento absolvi, supponit. Tertio statuit, vim extensionum proportionalem esse extensionibus ipsis, hoc est, si recte mentem Viri percipimus, vim globi pulveris, in flammam expansi, fortidorem esse in ea ratione, quæ est axis extensionis; cumque effectus pleni sint ut causæ productrices, velocitates mobilibus a pulvere in flammam expanso impressas esse ut a, a^2, a^3, \dots, a^m , pro ratione exponentis temporis m . Primum recte satis habet; de reliquis autem, prout fieri solet in quæstionibus physico-mathematicis, nondum plene evolutis, Lectorum aliqui hæere forsitan possent. Cum ipsa quoque demonstrandi ratio, ab Autore adhibita, paululum obscurior esse videatur; huic defectui statim succurrere laborat in sequentibus, ubi omnia ad captum vulgi, quam fieri posset, accommodare satagit. Hisce præstructis, Theoriam suam ad effectus pulveris pyrii explicandos mox applicat; neque dissidendum, plurima ibi occurrere lectu digna, utilia, & ulteriori rerum indagini ansam præbentia. Vim scilicet pulveris pyrii, prout in diversis statibus est, ad examen revocat. Nobis vero, cum per singula ire non liceat, de iis commemorasse sufficiat, quæ de vi pulveris, spatiis diversis contenti, hic prolata sunt. Primo itaque ostenditur, vim, sive energieam, totalem datæ pulveris accensi massæ esse in ratione subduplicata inversa spatiorum, quibus continentur. Quodsi in spatio eodem accendantur variæ pulveris massæ; vires erunt directe ut quadrata massarum. Si denique massæ & spatia continentia sint inæqualia, ratio virium componetur ex duplicatis, directa nempe massarum, sive quantitatum, accensarum, & reciproca spatiorum continentium. Exinde deducit Autor, quid cognitu

opus sit, si figuram tormenti bellici, vel, quod idem est, curvæ, cujus circa axem rotatione Conoides, figuram tormenti referens, gignitur, determinare quis velit. Quodsi enim pulvis pyrius non in camera accensoria, sed in anima tormenti, deorsum inflammatur, perspicuum est, ad lineam determinandam, cujus applicatæ exponant crassities tormenti, in singulis punctis ad æquilibrium cum vi pulveris faciendum requisitas, necessarium profus esse, ut pro quolibet tempusculo inflammationis rationes tam massarum pulveris accensarum, quam spatiorum, in anima tormenti percursorum, accurate innotescant; quæ cum ob varietatem camerarum, pulveris, aliarumque circumstantiarum, infinitas mutationes subeant, linea quoque infinities variari deberet, ut adeo nulla figura omnibus casibus infervire possit. Quæ causâ sine dubio est, cur Autor methodum solvendi Problematis solam indicaverit, Problema non solverit, quin in ejus locum substituerit cogitationes quasdam lectu dignissimas de causis variarum frequentissime dimensionum in tormentis bellicis, deque modo eas determinandi, & ad examen revocandi, copiose disserat. Circa longitudinem tormentorum, de qua tot ac tanta sunt sententiarum divortia, iterum pronuntiat, eam ad Problemata indeterminata referendam esse; si enim vel maxime ulla arte velocitates inflammationum, earumque durationes, determinari possint, mutationis tamen atmospheræ rationem non minus habendam, nec non varios caloris & siccitatis gradus, tam tormenti, quam pulveris, in computum ducendos esse. Quibus missis, progreditur ad vim pulveris accensi, prout superficies, eum ambiens, dilatationem & velocitatem inflammationis vel juvat, vel eidem officit. Qua occasione inter cetera demonstrat, cameram accensoriam mortuorum optimam esse, quæ sphericam figuram habeat, quippe quæ maximam vi pulveris remoram afferat, adeoque totali pulveris inflammationi tempus sufficiens subministret. Oportet autem pulverem in centro cameræ inflammari. Pro tormentis autem bellicis eam ceteris preferendam multis nominibus esse, cujus figura est cylindrica, & in fundo rotunda, cujus altitudo non excedat *Calibrum*, sive diametrum animæ; atque

eoque nihil aliud faciendum restare, quam ut pulvis pyrius inveniatur, quam fieri potest, violentus, quo exigua hæc copia, quam camera accensoria caperet, globo satis valide propulsando sufficiat. Quæ sequuntur, agunt de variatione inflammationis, a vario luminis accensorii loco oriunda; quæ res utique majoris, quam vulgo existimatur, momenti est. Tandem vero hæc ipsa Theoria ad cuniculos quoque applicatur, & quod experientia cognitum antea erat, demonstratur; nempe spatium, a cuniculo nudatum, sive excavationem, a pulvere accenso factam, habere figuram Conoidis parabolici, posita nempe resistentia uniformi, ex tenacitate, densitate, compressione, &c. oriunda. Quæ de omnibus hisce copiose differit Auctor, in formulas deinceps generales, easque algebraicas, concludit, ad quas sedulo inspiciendas omnino ablegandus est Lector. Experimenta quoque plurima, tam a se ipso, quam ab aliis, instituta, recenset, quibus Systemati suo aliquid roboris & firmamenti accedere putavit. At, qui in recensenda specimenis loco *Parte* voluminis *prima* paulo fusiores fuimus, reliquis *duabus* minori jam opera desungi poterimus. Igitur *Parte secunda* nihil aliud, quam Ballistico, pertractatur. Primo quidem loco notissima *Galilæi* doctrina de motu gravium accelerato, deque semita projecti in vacuo, quæ Parabola *Apolloniæ* est, exhibetur. De his, nihil est, quod magnopere notemus; nisi quod ubique observaverimus, Cl. Autorem omnem movisse lapidem, ut omnia minutim excuteret, & ad Praxim præcipue accommodaret expeditiorem & faciliorem. Quem in finem addidit Tabulas, ad eam rem necessarias, nec non instrumentum quoddam novum, projiciendis pyrobolis majoribus apprimè intervians, proposuit. Cum vero resistentia aeris non adeo sit exigua, ut in computum adhiberi minime mereatur, adeoque iustus pyrobolorum, secundum solam theoriam *Galilæanam* institutus, supremam perfectionis gradum haud attingatur; motum projectorum in pleno quoque, hoc est, in medio resistente, contemplari aggreditur Vir industrius. Notum est, mobili projecto ab aere resisti in duplicata celeritatum ratione. Idem est, quod Geometre præstantissimi semite projecti

jecti in hac resistantiæ hypothesi eruendæ insudaverint. Quamquam vero ad æquationem, qua curvæ quæsitæ natura continetur, pervenerunt; adeo tamen intricata est, ut ad usus praxicos; nisi nova inveniatur artificia, applicari vix & ne vix quidem possit. Inde est, quod semitas veris proximas assignare coeperint. Ita Cel. *Eulerus* in *Mechanica* sua *Tom. I §. 974* æquationem algebraicam pro Curva quadam affert, quæ a vera eo minus discrepat, quo major globus, & quo majori vi, projicitur. *Conf. quoque Acta nostra A. 1738 Mens. Mart. P. I pag. 132.* Idem quoque consilium hic sequitur Noster, ut semitam nempe, a vera non nimis aberrantem, invenire doceat. Principium, quo in hac investigatione utitur, palmarium est; velocitates, in fine temporis cujusvis amissas, esse semper in ratione temporum duplicata. Quod quidem cum iis, quæ a Geometris celeberrimis demonstrata sunt, haud satis conspirare, lubens fatetur; monet autem, in praxi satis tuto adhiberi posse, inque eam rem experimenta quædam, a *Blondello* aliisque instituta, recenseret. Nec minus quoque facile percipient Lectores mathematici, in rigore minime vera esse, quæ statim ab initio hujus Tractationis habentur: nempe, cum in vacuo semita mobilis secundum quamvis directionem projecti parabola vulgaris sit, totam de resistantia aeris quæstionem eo reduci, ut innotescat, quantum resistantiæ mobili in singulis semitæ parabolice punctis afferatur. Quicquid vero hujus est, Autor Cl. hisce principiis insistendo, totam projectorum doctrinam in medio resistente pertractat; & casus diversos, nec non media, quibus ad ipsam praxin omnia deduci possint, satis copiose & luculenter demonstrat. Quo facto, ad *Partem Operis tertiam* transit, quæ tota circa constructionem fornicum, nec non circa vim percussionis, quam pyroboli exercent, cum in eos secundum omnes directiones possibiles incidunt, determinandam occupatur. Quæ vero omnia cum ex principiis de compositione & resolutione virium intelligantur, constructioque fornicum ab aliis Viris clarissimis satis superque fuerit exposita; manum hic de tabula retrahimus, nostrosque Lectores, eos inprimis, quibus perfectio artium bellicarum curæ cordique est, ad ipsum

ipsum librum attentè perlegendum, & in usus convertendum, omni studio hortamur. Optamus denique, ut *Volumen Operis secundum*, cujus spem facit Vir. Clarissimus, sine ulteriori mora in lucem publicam prodeat.

**ELEMENTA JURIS CANONICO-PONTIFICIO-
Ecclesiastici, tum veteris, tum hodierni. Tomus II. Ex genuinis principiis eruit, & apta connexaque ratione adornavit, LUDOVICUS MARTINUS KAHLE,**

P. P. O. in Academia Göttingensi.

Halaë, impensis Rengerianis, 1743, 4.

Alph. I plag. 13.

Haud ita pridem Elementorum horum *Tomum I* percensentibus nobis, jam dispiciendum est de *Tomus II*, complectente *Librum III & IV*, quorum alter de applicatione Juris Canonici, & ordine causarum atque judiciorum, alter de Jure criminali, eoque ecclesiastico, agit luculenter. Jurisprudentiæ, non pensilis & aereæ, sed solidis & genuinis nisi fundamentis, novum specimen publicæ committit luci hoc ipso opere suo Cel. Autor; comprobaturque suo exemplo, legitimæ scientiæ eam partem, quam in foro potissimum sequimur; connexa firmaque tradi posse ratione. Qui igitur, quasi sub antiquorum Sophistarum sidere nati essent, causas expediunt, jurisque dicendi præceptiones perturbato edisserunt ordine, vel prorsus nullo, ii abhorrebunt sane a Cel. *Kahlii* placitis; ac e contrario industriam eorum provocabit, qui æqui doctrinæ solidæ sunt æstimatores. Sed commentari liceat de iis capitibus generatim; ad quæ redeunt ab Autore proposita omnia. Inscriptiones *Libri primi* ita se habent: de jurisdictione ecclesiastica; de judicio & judice ecclesiastico; de arbitris; de pactis & transactionibus; de postulando; de procuratoribus; de Syndicis; de libelli oblatione; de citatione & contumacia; de mutuis petitionibus; de exceptionibus dilatoriis; de litis contestatione; de exceptionibus peremptoriis; de probationibus generatim; de præsumtionibus; de confessione; de testibus; de instrumentis; de jureju-

jurejurando; de ordine cognitionum; de causa possessionis & proprietatis; nec non de judiciis extraordinariis; de restitutione spoliatorum; de sequestratione possessionis & fructuum; de sententia & re judicata; de appellatione; de supplicatione; de revisione; de beneficio Syndicatus; de restitutione in integrum; de executione. *Liber II* commentatur de delictis & poenis eorum generalim; de infidelitate; de haereticis; de schismaticis; de apostasia; de simonia; de delictis, quae in seculis & in vita committuntur; de delictis, excedentibus a terminis legum, corporis saluti inservientium; de delictis, dominium rerum violentibus; de delictis ratione sermonis; de delictis, quae sunt Clericis propria; de excommunicatione; de interdictis; de suspensione; de remotione; de poenitentia; de accusatione, inquisitione, & denuntiatione. His subjunguntur Tituli cujusdam Paragraphos nonnullos; quamvis enim inter se nexae sint enuntiationes ejus, haustaque, si principia respicias prima, ex *Tomo primo*, sequentia tamen strictim, seu in compendium redacta, proferre liceat, quae statim in limine *Voluminis* hujus de judicio & judice ecclesiastico pag. 12 leguntur. §. 13 *Judicium* est legitima rei controversa inter litigantes apud judicem tractatio. §. 14 Si circa factum ad leges applicandum sibi invicem contradicunt quidam, *causa controversa*, vel *litigiosa*, dicitur. Hi ipsi vero, qui sibi repugnant ratione applicationis legum, *litigantes* vocantur, quorum alius *actoris*, alius *rei*, nomen fert. *Aktor* nempe, jus quoddam in alterum sibi competere, asserit; *reus*, jus praetensum locum habere, negat. Ordo vero, ad quem causa sunt coram judice tractanda, *processus* dicitur. *Judex* denique est persona publica, potestate praedita applicandi leges ad facta subjectorum; vel is, cui competit jurisdiclio. *Jurisdiclio* autem *contentiosa* nuncupatur, quae penes aliquem est in causis litigiosis, & *jurisdiclio voluntaria*, quae alicui competit in causis non litigiosis (§. 1). §. 15 *Judicia* vel secularia, vel ecclesiastica, sunt (§. 1); *seculare judicium* nuncupatur, cum judex laicus causas laicorum cognoscit; *ecclesiasticum* vero, cum judex ecclesiasticus alicubi praestet jurisdictioni, vel sedet in tribunali, jus Clericorum

rum administrans. §. 16 Requirimus judicem incorruptum, ingeniosum, peritum, æquum, quia alias sapienter judex edicere nequit. Ergo ejusmodi etiam judices quærimus ecclesiasticos, qui Prælati, Episcopi, Archiepiscopi, cetera, vocati sunt *Lib. 1*, ac potestate vigent, a Pontifice tradita, firmataque (*Lib. 1 §. 118*). Si igitur integri haud videntur, vel suspensionem incurrunt gravem, recusari & possunt, & debent, ante litis contestationem, nisi causæ recusatæ post hanc emergant. Cum autem judicis virtutes verisimiles sint maxime, causæ recusatæ justæ, ut probentur, necesse est, a recusaturo judicem. Hinc consequitur, ut rationes recusatæ rite expediendæ sint vel ab arbitris, cooptatis eum in finem, vel a judice superiori, & suspendatur interea judicialis potestas omnis. Quæ quidem nonnunquam facile possunt ad veritatem revocari; sed tamen accommodatiorem viam commoñstrant Canones, nimirum *jurandum perborrescentia* commendant, quo quis religiose asseverat, se extimescere inferioris judicis iniquam justitiæ administrationem. §. 17 Episcopus est judex ordinarius diocesis suæ (*Lib. 1 §. 104*); ergo jurisdictione pollet ordinaria (§. 3); ergo hanc delegare valet in omnibus diocesis locis, nisi speciale privilegium & exemptio obstet (§. 5); ergo invenitur judex etiam ecclesiasticus extraordinarius, quia vocabula *delegatus & extraordinarius* unum eundemque sensum indicant. §. 18 *Judex competens* est is, penes quem jus est cogendi subiectos, ut legibus faciunt satis. Igitur actor forum competens rei sequi debet; & quemadmodum ratione domicilii, rei sitæ, delicti, & contractus, sunt judices congruentes, vel sui, secundum Jus civile, ita etiam Jus Pontificium hoc præfinit. Ergo judex *incompetens* jus non habet, cogendi subiectos, ut obligationes adimpleant. §. 19 *Forum* est litium exercendarum locus, a litigantibus adeundus. §. 20 *Domicilium* vel commune est, vel privatum; ergo forum etiam domicilii duplex est: commune nimirum & privatum. (§. 18) Commune olim fuit Romæ, sed non minus Pontificiorum jure forum Clericorum Roma dicitur, quoniam Papa ibi sedet in tribunali (*Lib. 1 §. 118*); licet multi Concilia judices Papæ vocaverint, & forum

ius adscripserint summum (*Lib. I §. 120 n. 4*). Domicilii autem forum privatum, seu speciale ratione actuum parochialium, quilibet parochianus habet in sua parochia (*Lib. I §. 91*), uti Clericis inferioribus præfunt Episcopi (*Lib. I §. 100*). §. 21 Judice seculari prorsus non utitur Clericus (*Lib. I §. 9*). Licet igitur repudiaverit privilegium istud, & tulerit judicem secularem, id tamen irritum jubetur esse, si ve jusjurandum firmaverit renuntiationem, si ve minus (§. 10). Ergo non causæ tantum sacre Clericorum, sed & causæ civiles, pertinent ad judicem ecclesiasticum (*Lib. I §. 104*), vel Consistorium; vocatur enim *Consistorium* judicium ecclesiasticum, quod diocesani nomine administratur. §. 22 *Forum singulare* dicitur, quod datum est reo, vel ratione causarum, vel ratione conditionis personarum. Ergo forum ecclesiasticum, si confertur cum jure & foro communi, est forum singulare; ergo judex ecclesiasticus competens est judex Clericorum (§. 18 & 21). §. 23 Non quilibet judex ecclesiasticus Clerici competens judex est (§. 18, 20); ergo ad subsellia ejus trahi debet Clericus, cujus ditioni, vel diocesi, subicitur adducendus in judicium, vel ubi domicilium habet, vel conventionem iniiit, vel perpetravit crimen, vel denique res sita est, quam aliquis lite persequitur (§. 18). §. 24 Judex ecclesiasticus competens est, & præponitur spiritualibus, ecclesiasticis, sacrisque, quin etiam civilibus, causis Clericorum (§. 21, 22); ergo laici etiam sumere judicem ecclesiasticum debent, 1) si deliquerunt adversus ecclesiam (§. *cit.*); vel 2) si actores personæ sunt miserabiles (*Lib. II §. 247*); licet causa sit secularis; 3) si laicus certat cum aliquo laico lite seculari, sed justitia denegata est a judice seculari; quia judex ecclesiasticus præsidere jurisdictioni dicitur, si maleficia hoc modo averti queunt (§. 15), id quod ex hierarchiæ arcanis (*Seff. II §. 7*), & blanda benevolentia Principum in Clericos, & Clericorum vi, jus circa sacra & civile invadente, facile est ad intelligendum. Nihilominus ipsi Pontificii de discrimine & finibus jurisdictionis secularis atque ecclesiasticæ disceptant, variasque eunt in partes (§. 15). §. 25 Fori privilegia Clericorum præclara plane sunt (§. 21); prima autem tonsura solummodo ornatis,

MENSIS JANUARIJ A. MDCCXLIV. 27

natis, vel in ordinibus minoribus tantum constitutis, vel bigamis, vel artem jaculatoriam exercentibus per anni spatium, nec versis ad pœnitentiam, vel assassinii convictis, privilegia illa Canones minus indulgent (*Lib. I §. 49*). Brevitati studentes, mittimus reliqua; illa enim perpauca, ipsis legibus semper corroborata in Notis, a Cel. Autore adscriptis, indicant factis, notiones distinctas ab Autore nostro adhibitas esse, atque ejusmodi principia stabilita, quorum fides & nexus cum reliquis enuntiationibus se sua commendat firmitudine. Doctissimum igitur *Kablium* vel hoc modo promissis stetisse, in Præfatione *primi Tomi Elementorum* suorum factis, merito arbitramur, & pronuntiamus.

DELLE FEBRI MALIGNI ET CONTAGIOSE NUOVO
Sistema theorico-practico, &c.

hoc est,

NOVUM SYSTEMA THEORETICO - PRACTI-
cum de Febribus malignis & contagiosis, excogitatum
a JO. BAPTISTA MOREALI, Medico
& cive Regiensi.

Mutinæ, apud Franciscum Torri, 1739, 4.

Alph. 1 plag. 6.

Hypotheses, in Medicina theoretica assumptæ, non tantum observationibus & meditationibus ulterioribus excoluntur, sed novis quoque experimentis ansam præbent, quæ quidem, si sine damno ægotantium institui possunt, practicam quoque Medicinam haud raro perficiunt. Exanthemata a seminio verminoso, in massa humorum hærente, produci, nonnulli Medicorum vel observatione accurata cognoverunt, vel tantum suspicati sunt, & ideo mercurialia medicamenta, verminibus ex canali alimentorum expellendis apta, in his quoque exanthematicis morbis propinarunt; quo vero successu illud susceptum fuerit, ex observationibus huc usque cognitis nondum

certo constat. Cl. Autor in præfati libello horum quidem opinionem non sequitur, sed aliis argumentis & observationibus declarare anxitur, Mercurii usum, levioribus purgantibus junctum, in febribus malignis, imprimis petechialibus, & variolis, omnino esse salutarem. Monet quidem in Præfatione, se contrahentes plurimos invenisse Medicos; quapropter etiam, ut civibus suis satisfaceret, Tractatum hunc sermone Italico conscripsit, & observationes, in posterum hac de re evulgandas, Latino sermone tradet. In *Libro primo* hujus tractationis methodum suam, curandi febres malignas, proponit, modum, quomodo ad eandem pervenerit, recenset, & asserta observationibus passim insertis demonstrat. *Cap. I* utilitatem observationum in Medicina ostendit, & modum cognoscendi Medicos, ex mente *Hippocratis*, exponit, quo ipso inventorum suorum malevolos obrectatores compescere conatur. *Cap. II* historiam febrium malignarum recenset, quæ A. 1734 & secutis in urbe Regio regnarunt. Symptomata, quæ recenset, & varietates morborum, maximam partem eum illis conveniunt, quæ ab aliis Medicis recensentur; annotamus tantum, diarrhœam salutarem bonum morbi exitum indicasse, id quod, uti *Cap. III* monet, inventum novum & methodum inusitatam, curandi febres malignas, eum docuit. Licet enim prostratio virium summa, mox in principio morbi observata, aliam causam indicare videretur; tamen, cum omni tempore aut per vomitum, aut alvum, vermiculi secederent, de cura vermium primo cogitavit, & cum drachmam Mercurii vivi in conserva quadam infantibus, qui vermibus laborant, dari solet, ille idem medicamentum, relicta febre, quam tanquam effectum cognoscebat, ad causam morbi curandam exhibuit, & leve purgans ex paucioribus granis *Diagrydii*, vel sæpius *rhabarbarinum* medicamentum, apposuit. Mercurii etiam similem dosim pro mali natura altera & tertia vice exhibuit, donec febris cessaret. Postquam igitur hanc medendi methodum variis observationibus illustravit; *Cap. IV* de origine vermium agit, & *Vallisnerii* sententiæ subscribit. *Cap. V* experimenta, imprimis a *Cel. Redi* circa vermes instituta, recenset, & ad suam medendi methodum applicat.

Cap. VI

Cap. VI de propagatione vermium disserit, signa, ex quibus morbi maligni & dignoscuntur, & prælagiuntur, recenset, & vermium majorem proventum etiam in corpore humano ex causis externis proficisci, ostendit. *Cap. VII* non tantum testimonia celebrium Medicorum adducit, quibus mala, a vermium producta, describunt, sed ipse quoque modum, quo hæc mala producuntur, declarat, & imprimis *Cap. VIII* ostendit, quomodo vermes febres malignas producere queant. Vermes, tanquam animalia viva, diu sine noxa hominis in intestinis vivere possunt, sed, si malo & inimico quodam pastu, ad intestina delato, irritantur, ipsi ægrotant, & excrementa putrida & corrupta ejiciunt, quæ, chylo remixta, ad sanguinem abeunt, & causam malignarum febrium sistunt. Et hæc est nova illa sententia Auctoris, quam recensitis aliorum Auctorum opinionibus, de febris malignæ causâ, subjungit. *Cap. IX* declarat, quod & quomodo Mercurius vivus febribus malignis medeatur. Mercurium medicinam potius, quam venenum, vermium, ob frigidam suam indolem, esse, asserit. Si igitur vermes ob malum victum ægrotant, materiam malignam excernunt, & excretam chylo & sanguini miscent, febris oritur; vermibus vero curatis, non amplius materia maligna succedit; ergo febris quoque cohibetur. Hujus rei veritatem ex observationibus declarat, ubi febris jam cohibita, irritatis per novum victum vermibus, denuo oriebatur, & ipsa deliria, aliæque febris malignæ symptomata, producebat, sed medicamento mercuriali, iterum iterumque exhibito, compescebatur. Ostendit quoque, quomodo febres illæ non quidem omnibus, sed illis tantum, contagiosæ esse possint, qui seminium verminosum in intestinis habent, & malum humorem cum saliva deglutendo, vermes irritant, & ad similem excretionem materia morbosæ cum sanguine communicandæ disponunt. In *Libro secundo* suæ tractationis varia momenta *Libri præcedentis* illustrat. *Cap. I* igitur de Mercurio, & ejus operatione, quatenus crudus deglutitur, disserit, & ostendit, illum, non nisi in minimas partes solutum, transire per intestina, nec a vasibus lacteis absorberi, sed iterum cum faecibus expelli, corrosivam indolem neuscipere, quippe

quæ non nisi acidis vehementioribus & igne chemico produci-
 tur; tutum igitur esse remedium tum in febribus malignis, tum
 etiam in aliis morbis. *Cap. II* disquirat, cur vermes medica-
 mentis non expelli possint, & arcuatum eorundem situm, quem
 in intestinis reperti ostendunt, solam causam esse, asserit. Si
 igitur materia, quam excernunt, non in tanta copia invenitur,
 ut homini insignem morbum inferat, tunc quidem, uti in in-
 fantibus videmus, expelluntur; quodsi vero mala excretio
 vermium copiosa deprehendatur, tunc tutius est, vermes re-
 linquere, eosque modo superius descripto curare. *Cap. III*
 disquirat, quomodo morbus hominis ægroti morbum vermis ef-
 ficiat, quando nimirum humores corrupti inimicum ipsis præ-
 bent nutrimentum. Autor itaque ex quibusdam morborum
 historiis ostendit, non in principio morbi, sed in progressu tan-
 dem, signa mali verminosi fuisse observata. *Cap. IV*, febres pe-
 stilentiales ab eadem causa, ex qua petechiales producuntur, o-
 riri, & in hoc quoque casu vermium morbos morbum ho-
 minis causari, asserit; quæ cuncta ex signis horum morborum,
 ab Autoribus quæ sunt nominata, & cum signis vermium præ-
 sentium conveniunt, longius declarat. *Cap. V* variolas exa-
 minat, & ad præsens institutum applicat. Inde *Cap. VI* in naturam
 variolarum, & quousque salutaris dici possint, inquirat, varia
 etiam de mitioribus purgantibus in variolis exhibendis, nec
 non de febre duplici, immo triplici, variolarum, disserit. *Cap.*
VII casus quosdam singulares verminosos exponit, ex quibus
 discitur, morbos sæpius sine cognitione causæ curari. Sunt hi 1)
 Hæmorrhagia narium enormis, 2) Abortus cum copiosissimo
 sanguinis profluvio, 3) Abortus impeditus, 4) Convulsiones
 cum febre & delirio, & cum fractura femoris, 5) Apoplexia,
 6) Paralysis. In his omnibus licet ad vermes non respicien-
 dum esset, tamen illi causa symptomatum quorundam invenie-
 bantur. In principio & fine hujus Operis additæ sunt binæ
 Epistolæ Canonici *Bellincini*, in quibus insignes effectus me-
 dicamenti mercurialis in febre maligna prædicantur, & Au-
 tor ad opus hoc publicandum excitatur. *Experientia in me-
 dicis scriptis omnimodam affert perfectionem; ergo & huius
 scripto,*

scripto, experientis variis, in conclavi ægrotorum collectis, repleto, laus deneganda non est. An vero medicamenti mercurialis usus, & explicatio Autoris, assensum Medicorum promereri queat, non sine ratione dubitamus. Symptomata enim, in hominibus, quorum intestina vermibus repleta sunt, observata, rarius, licet interdum, symptomatibus febrium malignarum respondent, & in morbo complicato non semper ad unam tantum causam respiciendum est. Speramus interim, fore, ut Cl. Autor in observationibus circa hanc medendi methodum, in posterum evulgandis, historias morborum accuratius & cum omnibus circumstantiis descriptas exhibeat, & lectorem certius de efficacia Mercurii vivi in febribus malignis convincat.

P. LACERMI, ACADEMICI PATAVINI,
*in Militem gloriosum Plauti Commentarius, &
 ejusdem Fabula interpretatio, Italicis ver-
 sibus concinnata.*

Venetiis, apud Jo. Baptistam Recurti, 1742, 4.
 Alph. 1 plæg. 12.

Autor hujus libri usus est autoritatibus maximorum viro-
 rum, *Taubmanni, Turnebi, Gronovii, Gruteri, Parei, Clerici, Grotii, Lipsii, Aldi, Lambini, Ugoletii, Grapaldi, Acidalii, Doussa, Phlugii, Passeratii, Boxhornii, Guicci, Dissal-
 dei, Salmasii, Petri Valle, Alviati, Saraceni, Pontani, Meur-
 sii, Bentleyi, Mureti, Brissonii, Gualtmii, Palmerii, Rittersbusii, Victorii, & aliorum.* Ipse iis de suo addidit, quicquid visum est commemorabile. Hujus generis exempla aliquam subji-
 cimus, ut Lector judicare possit. *Act. I Sc. I v. 61 Plauti ver-
 ba sunt ista: Innuit illarum altera: ergo mecum pulcher est, in-
 quit, mihi & liberalis visus.* Hic particulam *ergo* poni putat
 primum pro *certe, sane*; mox pro *merito* positam credit. Sed
ergo hic potius est *re vera, seu re ipsa.* Paulo post *liberalis vi-
 su* mavult legi, quam *liberalis visus est.* Sed Autor non la-
 tis meditatus esse videtur vim nominis *visu.* Nam *mirabile
 visu* dicitur, quod *adspectu admirationem injicit; terribile visu
 dicitur,*

dicitur, quod intuentes terret; miserabile visu dicitur id, quod forma sua commiserationem excitat. An autem Auctor credit, militem adpectu liberalem, hoc est, liberali educatione dignum, honestis & ingenuis moribus conspicuum esse cepisse? Videt ergo, suspicionem suam discrepare ab usu antiquorum. Est autem notissimum, liberalem interdum esse hominem moribus libero homine dignis. Ibid. v. 65, na a græco vad, vel secundum alios a vñ, duci, monet. Act. II Sc. III v. 64, age, negat, verbum esse, sed adverbium, nec id perperam se fecisse autumat. Ibid. v. 77, hic ei proximus est, ait Plautus. Auctor ergo declarat proximus per presens; & hoc rursus per propitius. Clarius mentem & veritatem explicuisset, si presens omisisset. Nam proxima non semper sunt presentia, & propitius ejusdem est originis, ac proximus. Act. II Sc. VI v. 58 admonere & monere ita discernit; ut admonere sit in memoriam redigere, monere vero hortari. Sed Auctor ex v. 90 hujus Scenæ meliora discernere potuerat. Communis eruditorum sententia est, mouere valere idem, ac jubere memorem esse; admonere idem, quod simul memorem esse jubere. Monemus immemores, hortamur memores. Vid. Cic. Lib. X Ep. 1. Nec reprehendit Auctor fabulam illam de origine adverbii oppido Act. III Sc. I v. 40, quasi rustici rogati, quantum frugum percepissent, responderint, quod oppido suffecerit. Act. II Sc. VI v. 112 facilis etiam explicatio fuerat verborum: ne fortiso suam. Nam fortiso est obsoletus dativus pro fortitui, uti adhuc habemus despiciatui, derelictui, esse. Sic ablativus reperitur in formulis, accurato & properato opus est, Act. III Sc. V v. 209. Formam Auctor pro indole & ingenio positam putat Act. IV Sc. II v. 36, in quo fortasse paucos sibi assentientes habebit. Idem judicamus de formula, exigere aetatem, quæ solis conjugibus non competit, ut ex Sallustii Jugurth. Cap. XIV §. 15 constat. Nec videmus, cur Auctor Act. II Sc. II v. 43 dolum dolose paronomasian, & v. 57, vigila, inquam: expergiscere, inquam, anaphoras, & v. 103, dolse tibi illum perdoctam dabo, pleonasmum, & Act. IV Sc. II v. 94, quam propter, metathesin, vocet. Cuculam ducit idem a καί? Day, cedere. Act. IV Sc. IV v. 30 ad verba: adis
dotalis

dotalis tuas, a se animadversum esse dicit, ab aliis neglectum, quod mares etiam foeminis, non modo foeminae maribus, dotem attulerint. *Act. IV Sc. V v. 4* *lenta materies* videtur eidem *placida, dulcis, dulciter ardens & implicans*, nullis uso idoneis testimoniis. *Act. IV Sc. VI v. 54*, *animum inducere*, opinatur, idem valere, ac *persuadere*. Critici vero interpretantur *invitum facere, & tamen fucere, ut libentius identidem facere discas*. Velimus etiam *Act. II Sc. VI v. 71* a Notis Autoris abesse: *quam notionem nec alii Lexicographi animadversi sunt, & Act. IV Sc. VIII v. 24: qui ita sensierunt*, itemque *pag. 32, 56, 68, nedom — sed etiam, et Act. II Sc. III v. 73* commentationem de accusativo *pedes* pro *pedibus*; nam Hellenismus hic nullus est, & *Act. II Sc. II v. 99 vera* pro *veram*. De reliquo monebimus hic ea, quae interpretes in *Plauto* non adhuc videntur intellexisse. *Periploftomenes* compositum est ex *περίπλοκτος, perplexus, & μένος, mens*. Est igitur homo *perplexamente*. Autoris derivatio *Philocomasii* a *Φίλος & κομάς* nemini, speramus, literato imponet. *Milphidippa* est quasi *militis ministra in adducendo equo*. Nam, qui equum alteri adducto ito, ut equo ipse non insideat, *Φείδιπος* dicitur. Ancilla autem militi equam quasi adducebat ut conciliatrix. *Sycolatronida* est nomen loci, fictum ex *ψυχή & latrones*, quasi dicas *locum, ubi multa militum anima, seu umbra, vagantur*. Nam animae sepulcris cadaveribus circumvolitare credebantur. *Sycos* pro *ψύχο* antiquae scribitur. Nam *ps* in antiqua lingua Latina non erat, nec ulla litera aspirata. Vid. *Cic. Orator. Cap. 48*. Hinc *calx* ex *χάλιξ*, *cordum* ex *χόρτος*, *curus* ex *χώρας*, *pulcer* ex *πολύχρεος*, &c. *Act. II Sc. II v. 57* *bini custodes* sunt ambo *lascerti*, ori hominis meditabundi vel languidi suppositi. Subjungendum denique specimen est artis, qua in Italicis versibus usus est Autor noster. Ponamus hic paucos *Act. III Sc. II*:

Pal. *Che gran rigiri! e che gran cose machino!*

Oggi io torrò di man la cortigiaya

Al Soldato, se son ben squadronati

è disposti all'impresa i miei Soldati.

E

Ma

24 . NOVA ACTA ERUDITORUM

Ma sbiamerello fuori. Oia tu Sceledro

Vion su la porta, se non sei impedito.

Ti chiama Pakstron. Lucr. Non è in istato

Di far covelle Sceledro. Pal. Perchè

Cosi? Lucr. Dormendo egli forbisce. Pal. Come

Sorbisce? &c.

Hic Lector, cui *Plautus* ad manum est, ex comparatione cum Italico Autoris nostri facile per se intelliget, nonnunquam a sententia *Plauti* recedi. Nam non è in istato di far covelle *Sceledro* haudquaquam est *Plautinum* illud, non est opera *Sceledro*. *Plautus* enim ambigue loquitur de industria, ut *Palastrio* habeat; quod meditetur, quod stomachetur. Possunt enim verba *Plauti* significare, nihil est *Sceledro* negotii, vel ita accipi, non est *Sceledro* hoc negotii, ne ad te prodeas. Dubius ergo & stomachans *Palastrio* querit: *Quid jam*, scilicet tandem, fiet? Prohibet *Sceledrus*, an non prohibet?

TRAITE DES MARQUES NATIONALES, &c.

hoc est,

TRACTATIO DE SIGNIS NATIONUM, TAM illis, quæ inserviunt distinguendis nationibus generatim, quam iis, quæ diversos honorum ordines distinguunt inter varias uniuscujusque gentis personas, & quorum vel illa, vel ista, originem dederunt insignibus, vestitus institutionis bellicæ diverso, & vestibus familiarium ministrorum. Autore BENETON DE MORANGE DE PEYRINS.

Parisii, apud P. G. le Mercier, 1739, 8.

Alph. 1 plag. 7.

Propositum Auctori ab initio fuit, non nisi Dissertationem de diverso vestitu, ministri quem familiares accipere solent, publicare; quod ipsi argumentum tam utile, quam jucundum, visum

sum erat. Cuni autem deinceps considerasset, nobiles ipsos, longo abhinc tempore, insignis vestium gessisse: unde distinctio nata est in symbola vestiaria honorifica, sive honoris, & servitutis; simulque perpendisset, quod insignia illa honorifica initio tantum non militaria fuerint, & quibus persone militares uterentur, quæ quidem pace similiter durante servarint in ceremoniis, maxime ad apparatus pertinentibus, atque unde simul insignia domestica originem ceperint; hoc omne conjunctim Autorem impulit, ut, proposito amplificato, qui eoram est, librum elaboraret. Finis ejusdem primarius est, nobilem insignium ejusmodi ac symbolorum originem ostendere, atque ordinis equestris hominibus persuadere, ut utraque conservarent quam curiosissime, nec temere quidquam mutarent, dum genus indidom splendidissimum unicuique statim apparet, ac potentia illius vel ex ipsis multorum vestitibus conspiceretur. Miratur omnino non sine causa Scriptor noster, tot tamque eruditos viros, qui vel ludos equestres designassent, vel arma atque insignia proposuissent, vel simile aliquod argumentum illustrassent, hanc plane rem intactam reliquisse, ipsique adeo concessisse prerogativam. Ut autem ab ovo quasi institutum suum repetat, divisionem commemorat ac separationem populorum, unde arctior familiaritas, cognitio demum obsoleta, hostilitas contra & persecutio, nata fuerit. Hinc furor arma ministrabat, atque etiam necessitas cupiebat. Ut autem, quis amicus, quis adversarius, sit, quasi de longinquo nosset quilibet, peculiaribus signis opus erat. Oriebantur indidem indicia primum, quæ generalia vocantur; mox autem & peculiariora succedebant, quibus diversi unius populi ordines, secundum nobilitatem quisque suam, dispescerentur. Nota generalis, apud Græcos nominatim & Latinos, in insignibus & vexillis, peculiaris in suprema cassidis parte, conspiciebatur, in clypeo item, gladio, atque alibi passim. Sic *Aventinus* apud *Virgilium*:

— — — clypeoque insigne paternum,
Centum angues, cinctamque gerit serpentibus hydram.
Ac simile quidquam de multis antiquitatis gentibus observatur,
E 2 atque

atque exemplis pariter additis illustratur. Ad notas generales quod attinet, quilibet gens habebat nonnihil, quod rem principalem cultus sui designabat. Sic Persarum erat sol, numen unicum hujus regni, Romanorum aquila, propter reverentiam, quam Jovi, Deorum parenti, exhibebant, Atheniensium noctua, dum *Minerva* imprimis sacra faciebant, atque ita porro. Neque tamen omnino deerant populi, quorum insignia solis coloribus distinguerentur. Ita & apud Gallos vexillum coeruleum erat *S. Dionysii*, rubrum *S. Martini*, ac deinceps alium. Horum quoad quodvis in usu fuit, color pertinebat ad populum Gallicum designandum, qui habuit adeo successu temporis sibi proprios, post etiam inter se mixtos. Inde & insignia vestium originem trahebant, quae quo sint tempore ortae, non liquet. Accidit illis sine dubio, quod aliis consuetudinibus, quae sensim invehuntur, & exigua saepius scaturigine, nec posthac apparente, emanant. Undecimum forte Seculum istis poterit assignari, quo tempore expeditiones in Palaestinam sacrae suscipiebantur. Probat Auctor assertum suum diversis vocabulis, ex lingua Arabica in Heraldicam artem translatis, quaeque ante istas expeditiones in usu fuisse haudquaquam videntur. Provocat hac occasione ad Dissertationem suam de insignibus militaribus Gallorum, *Mercurio Gallico* insertam. Neque vero bella Asiatice primam originem dederunt, quae sane antiquior est, sed haereticaria tantum ejusmodi vestium insignia fecerunt. Nec etiam soli sunt Christiani, qui signa distinctionis vestibus suis indiderunt, sive addiderunt. Ipsi antiqui Principes torques aureas portabant, & subjectis etiam sibi carioribus largiebantur liberaliter. Talem *Pharao* jam dedit *Josepho*; ut & equestris apud Romanos ordo annulos portabat tantum non omnis. Sed, dum vult certius habere Auctor, ubi pedem figat, mox redit ad expeditiones, quas cruciatae vocant, & in quibus opus erat, ut diversarum gentium exercitus certiora signa haberet, quibus per species suas dispesceretur. Relatum legimus, quod *Philippus Augustus*, Gallorum Rex, in Orientem proficisci voluerit cum *Richardo*, Anglorum Rege, & *Ferrando*, Flandriae Comite. Tunc quilibet eorum sibi suisque alium crucis colorem eligebat, rubrum

brum Gallus, Anglus album, viridem Belga. Proceres harum gentium alii tres illos comitabantur, stipati quamplurimis, quibus intererant Nobiles pariter ac Barones, & quorum, præter communem colorem, clypei partes habebant pictas animalium, atque aliarum figurarum, quas primates totas præ se ferebant. Sed tot huic libro insunt notatu digniora, ut longum foret, singula referre. Filium igitur abrumpimus, minime dubitantes, fore, ut quilibet ejusmodi rerum atque argumentorum legitimi aestimatores ipsum librum non evolvant solum, sed & a capite ad calcem, quod ajunt, perlegant. Si quid autem est, quod quis forte mallet emendatum, circuitionum sine dubio longitudinem appellaret, & ordinem desideraret paululum adstrictiorem.

ELOGES DE QUELQUES AUTEURS FRANCOIS.

hoc est,

ELOGIA ALIQUOT GALLORUM INGENIO clarorum.

Divione, apud P. Martererum, 1742, 8.

Alph. 1 plag. 8.

Succedere velle videtur Autor hic *ἀνάγνωτος* in locum *Niceronii*. Adeo & studiose, & feliciter, hujus insistit vestigiis. Imo ejus diligentiam superare videtur, dum Catalogis librorum inserit judicia de iis doctissimorum virorum, eaque, licet interdum copiosius exposita, ad verbum exhibet. Imitatur & in eo *Niceronium*, quod *Vitis*, a se contextis, immiscet *Vitas*, a suis amicis compositas. Hoc scilicet in volumine tres occurrunt *Vitæ*, ab ipso non scriptæ, *Mich. Montani*, *Dalecampii*, & *Brossini*. *Francisci* vero *Bruysii* *Vitam* exhibiturus hic loci non erat, si scivisset, post mortem *Niceronii* (ad hunc enim eam miserat,) ejus *Tomo quadragesimo secundo* eam insertum iri. Hæc e Præfatione cognovimus. Ingredimur nunc ipsum Opus, in quo pag. 1-84 exhibetur *Vita Claudii Caspari Babeti de Meziriac*, m. 1638 d. 26 Februarii. Multa hic referuntur, quæ alii de eo prodiderunt memoriæ. Multos item

libros ejus nondum editos commemorari videas. Edita sunt ejus *Problemata arithmetica*, *Poemata Gallica, Latina, & Italica*, *Vita Æsopi*, Versio Gallica metrica *Epistolarum Ovidii*, una cum insigni Commentario, quem & nos recensuimus A. 1716 *Mens. Oct. pag. 447 seq.* Edidit etiam cum amplissimo Commentario *Diophanti Arithmeticonum sex Libros. Pag. 85-117* *vita Francisci Bruyssi*, m. 1738 d. 21 Maji, profertur. Cum vero ea & in *Niceronii Tomo XLII* (uti jam dictum,) reperiat, in hujus *Tumi* recensione eam jam satis copiose persecuti sumus. *Pag. 118-125* *Andrea Renaldi*, Theologiae Doctoris, Lugduni A. 1702 extincti, scripta laudantur. De vita enim ejus perpauca Nostro sunt cognita: qui proinde optat, describi eam ab alio copiosius. Edidit autem *Renaldus* ille non solum librum de preparatione ad mortem sub titulo *Mortis quotidiana*, sed etiam *Judicium de judiciis de virgula divinatoria*; prætereaque de Gallico stilo librum, in quo & judicium fert de clarioribus stili Gallici artificibus, qui vel in prosa, vel in arte poetica, excellerunt. *Pag. 125-149* *Vita Michaelis Montani*, m. 1592 d. 15 Sept., describitur. Autor hujus libelli est *Boubierius*, ille multa magnaque laude in orbe literato florens Præses Parlamenti Burgundici. Excerpta est hæc Vita maximam partem ex ipsius *Montani* opere notissimo; cujus & editioni illi, quæ A. 1739 Londini prædiit, jam inserta est. Ac laudari meretur hic *Vitæ Montani* scriptor eo nomine, quod non utitur calamo panegyrico, sed vere historico, verissimam describens *Montani* imaginem. Fatetur igitur, ex ejus opere manifestum esse, ipsum fuisse ostentatorem maximum, multa item scripsisse Christianis doctrinis moribusque repugnantia. *Pag. 150-231* reperimus *Vitam Petri Richeletii*, m. 1698 d. 19 Novembris. Hic initio fuit Advocatus Parlamenti Parisiensis; postea totum se dedit culturae linguæ patriæ, cujus & magistrum aliis se præbuit per annos plurimos. Quo studio cum sibi amicos pararet multos, satyrica sua maledicentia aliorum multorum incurrit in odium. Notat etiam Noster ejus obscenitatem stili, in ipsius *Lexico* larga manu dispersam. Nec vero in viliores solum animas, sed etiam in præstantissimos aliquos viros, æmulatione

latione scilicet stimulante, dicacitatem suam exercuit. De ejus *Dictionario Gallico pag. 184-204* agitur, ac simul diversorum de eo recensentur judicia. Cum vero & *Dictionarium rhythmicum* emiseric, hac occasione Noster *pag. 170 seq.* cetera quoque, a Gallis composita, hujus generis Dictionaria recenset accurate. *Pag. 232-259* Vita prodit Abbatis *Philiberti Papillonii*, m. 1738 d. 23 Februarii. Hoc Noster usus est familiariter; quare non solum ejus dotes ingenii, sed etiam virtutes morales, quas insignes habuit, ingenua fide describit. Excelluit *Papillonius* in Historia literaria, adjunctrice usus Bibliotheca, quam sibi compararat ditissimam. Patriæ vero in primis memor conscripsit *Historiam literariam Burgundiae*; quam, a morte ejus editam, nos quoque in his *Actis* proxime recensēbimus. *Pag. 260-335* describitur *Armandi Joannis Plessai Richelii*, m. 1642 d. 4 Dec., vita literaria. Cum enim observaret Noster, de Cardinalis hujus rebus in re publica gestis extare multorum commentarios, ipse scriptorum ejus notitiam dare animum induxit; quod quidem nondum a quoquam factum erat. Breve tamen vitæ ejus historiam, ab historia administrationis regni sejunctam, præmisit, multas simul tollens circumvagantes de *Richelio* fabulas. Exhibet item duo ejus Epitaphia, quorum prius, quod nonnulli a *Grutio* contextum fuisse credunt, non solum multum ingenii, sed nec nihil satyrici salis, habet. Hinc uberius exponit consilium *Richelii*, adjutore *Laurentio* quodam Reformatos Gallos traducendi in suam ecclesiam; quod quidem consilium, cum juxta vitæ finem demum a Cardinale in initum esset, cum ipso sepultum est. Catalogum eorum, quæ scripsit, eum in modum concinnavit Noster, ut omnes singulorum commemorentur editiones, versiones Latinae, refutationes, epicrises. Inter alia *pag. 323 seq.* pluribus docet, *Historiam matris & filii* (hoc est, historiam *Ludovici XIII* & matris ejus,) *Richelium* habere compositorem, non, quod quidam sibi persuaserunt, *Mazeræum*. Memorantur hic etiam scripta *Richelii* nondum edita, & quibus afferentur in scriniis, docetur. Mirum vero, nondum a Gallo quoquam conjunctim edita esse *Cardinalis Richelii Opera omnia*. *Pag.*

336-342 legimus Vitam *Caroli Lotharingi*, Cardinalis, m. 1574 d. 26 Decembris. Sed nec hujus viri tota exhibetur historia, sed id potissimum agitur, ut notitiam scriptorum ejus accipiant literati homines. Pag. 350-368 *Jacobi Dalecampii* Vitam habemus expositam, mortui A. 1588 ipsis Calendis Martiis. De vita quidem ejus afferuntur perpauca; at de libris, ab eo editis, tam multa, ut vel avidissimi lectoris desiderio satisfactum esse videatur. Pag. 369-400 accipimus Vitam *Georgii Brossini*, vulgo appellati *Chevalier de Mézé*. Menti o anni illius, quo diem vidit supremum, hic omissa est. Ac nos quidem facile caremus hac notitia, cum scriptor ille solis Gallis scripserit; quibus adeo gratius fecit Noster, quam exteris, ejus libellos producens in hanc scenam. Pag. 401-427 jucunde legimus relatam Vitam *Gabrielis Danielis*, m. 1728 d. 23 Junii; qui, cum *Historia Francia* tam illustre nomen ipsi pepererit, alios præterea libros reliquit varia eruditione refertissimos. Postremum locum merebatur *Joannes Harduinus*, m. 1729 d. 3 Sept. Hujus verius mirabilis, quam admirabilis, ingenii foetus, summo studio, interjectisque censuris, recensentur pag. 428-469.

*MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD IN-
crementum scientiarum, ab his, qui sunt in colligen-
dis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes pu-
blicas. Edendi consilium suscepit, sua nonnulla passim
addidit, Præfationem præmisit, FRID. OTTO
MENCKENIUS, Ph. & J. U. D.*

Voluminis II Pars I.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1743, 8.

Plag. 12.

Procedimus jam, favente Deo, ac suffragantibus rei literariæ cultoribus, ad *Volumen Miscellaneorum alterum*, gaudentes de successu laborum nostrorum maxime secundo. Præfationem, qua institutum, ejusque continuationem, formam, & usum, edisseruit *Menckenius*, attento Lectori tradimus perlegendam.

gendam. Scenam tractationum aperit *Petri Zornii Dissertatio de ceterorum Temporum in jugi sacrificio, apud Ebraeos offerendo, & causis, & mysteriis.* Norunt facile universi, Judæos, stante religione *Musæica*, olim singulis diebus agnos duos, unum luce vix exorta, alterum advesperascente cœlo, loco victimæ solida concremassè. De die sacra fuerunt expedita Judæorum. Secus rationes agendi suas instituerant reliquarum gentium sacerdotes, quippe qui mortuis inferisque nocturna fecerunt sacra. Utrumque sacrificandi tempus Judaicum vocatur a Judæis *Mincha*, eoque & ferta & suffitio sacra venerunt in censum. Quæritur, de quonam suffiendi tempore, an matutino, an vespertino, fiat mentio *Luc. I, 9.* Adstipulatur Noster *Abrahamo Sculteto*, ac, ob locum *Dan. IX, 21*, ad suffitum vespertinum respicit, ostendit. An *Jesús*, postridie in crucem actus, agnum paschalem cum suis comederit, definire haud audeat. Præceptum fuisse Judæis a Deo, ut precibus intenti essent, contra *Volckelium* docet; preces vero, *Minchæ* additas, ab *Esdra* arcessit, quantum ad formulas earum attinet, ratus, *Jesum* tempore *Minchæ* vespertinæ, in cruce demortuum, sacrificiis imposuisse clausulam & finem; Judæorum vero fuisse, cultum de die divinum peragere, ut, superstitiones cultus nocturni a sese alienas esse, ipsi demonstrarent. Excipit hanc *Diatribam Gottlobii Frid. Gudii de Sadducæorum in Judaica gente autoritate Diss. historico-critica*, quæ cum Pl. Rev. Viri controversia & certamine est conjunctissima, ipsi cum *Cel. Conrado Ikenio* intercedente. Contenderat Vir hic posterior, quem semper collaudamus, *Jesum* morti vicinum interfuisse agno comedendo paschali ob Sadducæorum autoritatem. Operæ itaque pretium duxit Noster, in illam autoritatem curatius inquirere, quam quippe nullus ex professo adhuc sibi putavit discutiendam. De *Karæis*, quibus *Rabbanitæ* nomen Sadducæorum nonnunquam imposuerunt, non differit *Cel. Autor*. Cum eis, qui, reditionem mentium in corpora exuta fieri ullam, negarunt, ipsi res est. *Karæorum* natales ex Sadducæis derivat. *Νομικὸς* & *γραμμεικὸς* pro hominibus reputat eisdem, ipsosque e numero *Pharissæorum* existisse,

Pag. 5.

9.

15.

17.

- Pag. 20. stitisse, existimat, inductus loco *Act. XXIII, 9.* Ad tantam excrevisse auctoritatem Sadduceos, ut ipsis a Pharisaorum formula, secundum quam, cultus publicus erat exercendus, recedere licuerit, inficiatur, præeunte *Josepbo Ant. XVIII, 1, 2.* lis, quæ obijci possunt, argumentis sese accingit dissolvendis.
28. An Christi in crucem sublata ætate Sadduceorum tanta fuerit auctoritas, ut ipsi modum cultus religiosi in templo vel arbitrato suo obire, vel publice determinare, valuerint, id vero, anquirunt viri doctissimi. Negando causam expedit Noster, ratus, frustra esse eos, qui, Christum exemplo Sadduceorum citius uno die, quam Phariseos, paschalibus epulis usum fuisse, contendunt. Jesus certe encænna, a Maccabeis instituta, celebravit, a quibus abstinendum esse cenivere Karai. Succedit huic Commentationi, lucernam olenti, *Jo. Christoph. Herenbergii Diff. philosophica de eo, an permissio mali moralis sit Deo inconueniens & aliena; in usum philosophantium Deistærum.* Ipse in id vires ingenii contulit, ut molem peccatorum, quibus inundatum est genus humanum, cum providentia & gubernatione Dei componat, ac, permissionem mali moralis Deo haud esse inconvenientem, demonstrat. Primo quidem, dari duo principia æque æterna, negat, demonstratione apogogica una & altera usus. Tum vero, quid Deum deceat, quid perfectioni illius conveniat, ostendit, addens, permissionem mali a decreto & decentia Dei haud esse removendam. Fieri posse, ut mens creata peccet & aberrat a fine sibi præstituto, ostendit ex ejus similitudine. Deum decuisse id, ut ipse hominem instruxerit libertate, indicat. Homines, recens creatos, in bono confirmatos fuisse, negat. Peccati, defectus quippe moralis, causam existere æternam & perfectissimam haud posse, ostendit. Sententiam *Jouanis Gerbardi*, de mali permissione expromptam, laudat. Rationes, cur Deus permiserit mala moralia, ex *Nemesio* recenset. Addit exemplum *Josephi*, Proregis, in quem ut fratres peccarent, Deus permisit, familie integræ provisurus. Cacodæmonem dari quendam minus creatum, pronuntiatum sacri Codicis præmunitus, inficiatur, rationisque consultæ adjungit. Creatum fuisse quidquam ante mundum,

dum, pernegat. Quam ob causam diabolus vocetur *homicida ab initio*, expedit ac definit. Tandem historiam de permisso peccato primo *Mosaicam* longe lateque excutit, objectionibus ultro citroque in eam immixtis obnitens, & responsiones obmoliens. Diabolum dici ipsum inibi serpentem, demonstrat. Potentiam esse diabolo quandam in corpus humanum, contendit exemplis, testimoniis, & sacri Codicis pronuntiatis. Verisimile esse putat, exercitibus caelestibus, seu angelis, certos initio per stellas assignatos fuisse principatus, ac diabolos peccantes in atmosphaeram telluris esse dejectos. De esca pomi exitiosa longus est in disputando. Deum multifariam impedivisse & impedire peccata, docet. Diluvi universalis miseriam, ejusque originem, contemplatur, atque eam in numero modorum, quibus Deus peccata impedit, recenset. Foedus Dei, cum primis parentibus initum, collustrat, atque modum, quo labe eorum cessit in perniciem universi generis humani, ex doctrina, qua Philosophi evolvunt & illustrent imputationem peccati alieni, edisserit. Subjicit pauca de modo, quo Jesus ad removendam eam imputationem in sese suscepit poenas peccatorum, ac imputationem novam opposuit antiquae. Postea attentionem Lectoris provocat *Joannis Conradi Schwarzii Observatio de Crethæis & Plethæis, eorumque patria*. Fit de eis mentio 1 Reg. XXX, 14, 16, 2 Reg. VIII, 18, 3 Reg. I, 38, & 1 Par. XVIII, 17. Crethæi commemorantur *Sophon. II, 5, & Ezech. XXV, 16*, ac ab Alexandrino interprete *Cretes* dicuntur. Targumista secum ipse pugnat, nec certi aliquid habet. Judaici Commentatores, ubi peccem figas, haud tradunt. Licentiosas horum fisiones Autor felici conatu solideque profligat. Oppidum Minoam, Gazæ adjacentem, non a *Minoe*, sed ex מִנִּי, dictam fuisse, ostendit. Cretenses in Philistæam commigrasse quosdam, quæ B. *Lakemacheri* erat conjectura, negat. *Marnas*, Gazæorum Deus, existimatur ipsi dictus ex מַרְנָס, quasi Deus *fæminas reddens gravidas*. Crethæos vero appellatos fuisse ex Creta, Philistæorum regione, tradit. Plethæos habet pro gente Philistæa, Crethæis vicina. Hinc G. A. *Heumanni* *Reversio Epistolarum familiarium Joannis Trithemii* in censum venit.

Pag. 68.

73.

78.

93.

95.

104.

108.

- nit. Perpaucis eas vidisse licuit. Gratum igitur fecit rarissimi feruli administer, qui potissima ex eis decerpfit, & bellariorum appofuit loco, post epitomen unam & alteram, a *Richardo Simonio* suppeditatam. Prodicunt Epistolæ illæ, a libro uno Epistolarum ad diversos diversæ, Haganoæ A. 1536, 4, Alph. 1 plag. 22, ex officina *Petri Brubacii*. *Tritemius* ubique in eis scribitur, non *Tribemius*. *Duobus Libris* illæ continentur. *Prior Epistolas* habet 79, *posterior* 60. Confessio ingenua est, quæ legitur pag. 61: *Nostri concionatores majore in numero crebrius*
114. *Philosophos gentiliū, quam Christi Apostolos, allegans*. Artis typographicæ inventionem tribuit Moguntia pag. 175 & 305. *Henricum Northeimensem* laudat pag. 189, e quo *J. A. Fabricius* duos fecit scriptores. *Abbatiam Spanhemensem* libris instruxerat copiosis *Tribemius* pag. 196, quos successor *Nicolaus* dividere studuit pag. 310. *Joannes* ille matrem nactus fuit *Elisabetham de Longovico*, patrem *Joannem de Heidenberg*, equestri dignitate insignem. De *Philostrati Vita Apollonii Tribemius* ex vero judicavit. Ipse *Joachimum*, Electorem Brandenburgicum, mensibus novem docuit Berolini. Fatetur pag. 303, sibi crimen magiæ fuisse immerito impactum. De magno illo, sed & malæ famæ, Medico, Doctore *Fausto*, certa commemoravit *Tribemius*. Docet, illum *Geilenhufæ* & *Wirceburgi* egisse, *Crucenaci* scholæ præfuisse ad tempus, ob pæderastiæ crimen inde fuga sibi contulisse, ac se nominasse *Magistrum Georgium Sabellium Faustum Junioem*. Singula, exinde decerpta, memoratu sunt admodum digna. Coronidem Fasciculo huic imposuit *Frid. Otto Menckenius*, cujus hic apparent *Voces aliquot Latina, que in Lexicis vulgaribus frustra quaruntur, ex priscais Autoribus collecta*. Pars prima earum luci jam in præsens exponitur, cui præmissa est oratio de utilitate hujus instituti brevior, quam excipit recensio *patronymicorum & gentiliū nominum*. En eorum cohortem primam. Prodeunt hic in aciem *Æolis, Æolis, Amarynthis, Apollonias, Arabus, Argeus, Ascræus, Aventinum, Barcinus, Bastarna, Boius, Cæcubus, Cævinus, Caninensis, Cepheius, Citnius, Cluilius, Cythereus, Danaus, Demetriacus, Edessæus, Flaccianus, Gnofias, Gordiensis,*
119. 121. 125. 129 seq.

*Gordienſis, Icarius, Myrius, Ingerannas, Iſthmicus, Iſtricus, Ithacus, Iſonius, Leda, Leontini, Liguſtinus, Mæſius, Magnetis, Methymnias, Nemea, Nepeſinus, Niſias, Numida, Oſcenſis, Peon, Parthus, Papirianus, Pergamum, Perſis, Rhodafarneus, Phylleius, Piſſyratida, Popilius, Poſitius, Romularis, Sebæueis, Sebæneus, Sentinas, Seſtus, Sitvius, Sygambra, Tarquinius, & Vicilinus, unde Jupiter Vicilinus reſtat apud Livium XXXIV, 44. Hæc eſt compendioſi Lexici ſumma, quam in uſus ſuos convertent ſcriptores Lexicorum Latinorum, niſi fallimur vehementer. Quærimus autem ex viris eruditæ civitatis, quotquot antiquitatibus Latii favent inveſtigandis, quænam ſit ratio, quid cauſæ, cur Jupiter cognomen *Vicilini* impetraverit. Qui clare & ſolide ſatisfecerit quæſtioni propoſitæ, eum & laudibus & obſervantiæ proſequemur, immo, ſi maluerit, is *Phyllidæ ſolus habeto*.*

PROSE E RIME AL SERENISSIMO PRINCIPE PIETRO GRIMANI, Doge di Venezia, nel giorno anniverſario della di lui incoronazione, &c.

id eſt,

PROSÆ AC POETICÆ ELABORATIONES AD *Sereniſſ. Principem, PETRUM GRIMANUM, Venetiarum Ducem, in die ejus anniverſario inde a coronationis ſolemnitate, collectæ per Doctorem AMBROSIUM.*

Venetis, in Typographeo novo Joannis Baptiſtæ Regozzi, 1742, 4.

Plag. 12.

Anni 1741 die 30 Junii *Petrum Grimanum* Principem Sereniſſimum fuiſſe Venetiis electum, ac ad ſublime Inter mortales ſtigium aſcendiſſe, conſtat inter omnes. Anniverſariam tam ſolemnis diei lætitiæ celebrarunt jure meritoque ſuo viri ſummi. Editor doctiſſimus, & ingenii elegantia imprimis commendabilis, præmiſit panegyricum ſuum ſermonem, cujus exordium deducitur ex illo *Horatii Lib. I Ep. 46: Tene magis populus velit, an populum tu, incertum. Di-*

- gnus sane est Princeps, cui sui, cui omnes, cui & nos, culmen tantum, tantumque dignitatis divinæ apicem, gratulamur. Panegyrico subijuncta apparent exquisitissimæ artis Cæmina, quorum Autores tantum eis indiderunt splendoris, quantum ipsa trahere debebant lucis ex gloria & fama eorum virorum, a quibus profecta sunt. Enitent enim hic nomina
- Pag. 27. *Joannis Antonii Vulpii*, quem per sæpe laudavimus, *Hieronymi Barnesfeldi*, *Jacobi Agnelli*, *Julii Cesaris Beccelli*, *Comitis Josephi Fieta*, *P. Joannis Petri Bergantini*, *P. Carmelli*, *D. Natalis dalle Lasse*, *Joannis Stephani*, *Abbatis Matthæi Valentini*, *Equitis Lucii Zoppi*, *Georgii Seffena*, atque ipsius Editoris. Quæ univèrsæ Musarum deliciae Italico sermone compositæ fuerunt.
63. Excipit eas *Angeli Schiavetti*, *Canonici*, in *Gymnasio Patavino Logica ac Metaphysica Professoris*, *Oratio Latina*, qua significatur,
68. *Sereniss. Principem quidem summa ac præstantissima consecurum esse*, semper tamen semet dignum præbuisse, qui summa consequeretur. Celebrat Orator vitam Principis omnem, eamque gloriosam, veluti in tabula convenientissimis coloribus pictam, repræsentat, non omittens ejus legationes, ad *Annam*, Angliæ Regiam, & *Carolum VI*, Imperatorem, olim susceptas, Sexviratum 22 annorum, templi *S. Marco* consecrati procurationem non semel ad eum delatam, dignitatemque summam tandem hæcæ ornamentis superadditam. *Petrus Grimani*, *Eques*, ac *Divi Marci Procurator*, fundit hoc purum Anagrammæ: *Qui divina cura Venetiarum Princeps rogatus est*. Excipiunt *Orationem Joannis Antonii Vulpii*, *Francisci Angeli*, aliorumque, *Carmina Latina*, eisque insertum est *Elogium Gratum Antonii Equitis Cretis*, qui Patavii literas docet Græcas. Clausulæ loco est *Halioticum Abbatis Sirantis Melichii*. Præcones justissimorum laudum præstantissimos invenit *Dux Serenissimus*. Quæ felicitas est tanta, ut major appellari excogitarique haud possit.
- 70.
- 84.
- 94.

EORUM; QUÆ IN EMENDANDIS ET ILLUSTRANDIS Pandectis Florentinis præstitit olim Clarissimus doctissimusque Vir, HENRICUS BRENCMANNUS, brevis, sed accurata, descriptio.

Insignem

Insignem olim ab egregio & multis in Jurisprudenciam elegantiore[m] meritis illustri Viro, *Henrico Brenemannio*, in describendis æque ac emendandis *Pandectis Florentinis*, nobili illo venerandæ antiquitatis monumento, positam industriam fuisse, unde, si in satis Viro bono, sed infelici, hoc fuisset, ut saluus integerque absolveret hunc laborem, sine dubio ad doctorum hominum rempublicam eximii redundassent fructus, *Leætorum* fortasse pauci ignorant. Dolendum autem nunc est iis omnibus, qui humanorum literarum honori bene cupiunt, spem istam, de *Brenemanni* studio & doctrina conceptam olim, immatura, & ut fama fert, tristissima, ejusdem morte adeo in irritum cecidisse, ut, nisi Deus aliquis vehementer nos amec, vix unquam hæc, quæ, magno antiquarum legum commodo, a Viro optimo confecta sunt, proditura in lucem videantur. Sunt enim hæc, extincto *Brenemannio*, translata in Bibliothecam Amplissimi *Bynckershakii*, nuper autem, hoc etiam Viro magno ad Superos evocato, auctione publica nescio cui vendita, qui, si bono in literas animo fuerit, non hæc, luci nata, perire in tenebris patietur; sin, morem ætatis sequi, & sibi soli hæc servare, rectum & gloriosum duxerit, non aliam, ac tot pulcherrima habent opera, huic thesauro sortem ominamur. Interim, cum ex *Catalogo Bibliothecæ Bynckershakianæ*, haud ita pridem edito, cognoscere eorum omnium, quæ collecta sunt aut eam in rem literis consignata a *Brenemannio*, rationem liceat, operæ facturi pretium videmur, si hæc ipsa, paucis, ni fallimur, inter externos imprimis, nota, hic, tanquam in æternos annales redata, breviter, sed accurate, describamus. Nimirum omnis illa literaria supellex *Voluminibus viginti* continetur, quorum primum sistit 1) *Pandectas Florentinas*, Florentiæ apud *Torrentinum* A. 1553 editas, cum Notis perpetuis MStis *Henrici Brenemanni*: quod Opus digestum est in *Volumina quinque*; 2) *Notas ad XI priores Pandectarum Libros*, volumen spissum in folio, conscriptum manu *Brenemanni*, & continens *Notas* varii argumenti, maxime criticas; 3) *Notas ad Librum XII & sequentes Pandectarum usque ad Librum XXXVII*, volumen spissum in folio, conscriptum manu *Brenemanni*, continens *Notas* argumenti maxime critici; 4) *Notarum marginalium in*
Pande-

Pandectas Supplementa, volumen in 4, divisum in duas partes, conscriptum manu *Brenemannii*; 5) Βασιλιαίων cum Pandectis Florentinis collationem, volumen in folio, scriptum manu *Brenemannii*, præter 12 priores paginas, conscriptas manu *Salvini*; 6) Pandectarum Florentinarum cum *Taurelliana* editione collationem, opus in Folio scriptum manu *Brenemannii*, sed in quo hic illic apparet manus *Salvini*; 7) Fontes mendorum in Pandectis Florentinis, volumen spissum in 4, scriptum manu *Brenemannii*; 8) Observationes criticas ex ipso Pandectarum Codice, quæ pertinent ad fontes mendorum, volumen in 4, satis spissum; 9) Fontes errorum de literarum permutationibus, omissionibus, & adjectionibus, volumen in 8 charta majori; 10) Observata a *Lelio Taurello*, quæ ad Crisim pertinent in editione Pandectarum Florentinarum, volumen in 8; 11) MStorum Pandectarum difficilioribus in locis collationem, volumen in 4 minoris formæ, continens varias variorum Codicum lectiones; 12) ad Syntaxin Pandectarum pertinentia, volumen in 4, continens Grammaticalia ad Pandectas; 13) Orthographiam Pandectarum, volumen in 4, nitide conscriptum, in quo omnia videntur absoluta, & ad prælum parata; 14) Græca in Pandectis, opus in 4 satis spissum, continens Observationes & Emendationes in Græca Pandectarum, fontes mendorum in Græcis, &c. 15) Observationes miscellaneas in nomina quædam propria Pandectarum, volumen spissum in 4, nitidissime conscriptum; 16) Extemporalia in Pandectas, volumen in 4, continens conjecturas sive observationes extemporales ab initio ad finem Pandectarum; 17) Observationes & emendationes Pandectarum, volumen in 4, continens varia capita observationum varii argumenti, conscripta manu *Brenemannii*; 18) Opuscula varia, volumen in 4, continens separata quædam volumina, observationes & emendationes, Dissertationes, aliaque ad Pandectas; 19) Notas selectas ad Pandectas *Cornelii van Bynckersbak*, quas ex adversariis suis cum *Brenemannio* communicavit, volumen in 4, non magnæ molis; 20) *Caroli Andrea Dukeri* Animadversiones ad Notas *Brenemannii* in Pandectas, volumen in 4, Cl. *Dukeri* manu conscriptum.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXLIV.

ATLAS NOVUS COELESTIS, IN QUO MUN-
us spectabilis, & in eodem tam errantium, quam in-
errantium, stellarum phenomena notabilia circa ipsa-
rum lumen, figuram, faciem, motum, eclipses, occulta-
riones, transitus, magnitudines, distantias, aliaque, se-
tundum Nic. Copernici, & ex parte Tychonis de Bra-
he, hypothesin, nostri intuitu specialiter, respectu vero
ad apparentias planetarum indagatu possibile e plane-
ris primariis & e luna habito generaliter, e celeberr-
imorum Astronomorum observationibus graphice descri-
pta exhibentur a JO. GABRIELE DOPPELMAIE-
RO, Academiarum Imperialium Leopoldino-Caroline &
Petropolitano, Societatumque Reg. Scientiarum Britan-
nica & Borussica, Sodali, nec non Professore pu-
blico Mathematicarum Norimbergensi.

Norimbergæ, sumtibus Hæredum Homannianorum,

1742, fol. maj.

Plag. 1, Tab. 30.

Jam ante aliquot annos operæ & studio Clarissimi Mathema-
 ticæ Professoris Norimbergensis, Jo. Gabrielis Doppelmaierij,
 ex officina Homanniana sigillatim prodire coeperunt char-
 tæ, ad modum Mapparum geographicarum de tabulis æneis de-
 scriptæ, & variis coloribus pictæ, in quibus ea, quæ cum ad fixa-
 rum stellarum historiam, tum ad planetarum & cometarum hi-
 storiam atque theoriam, pertinent, oculis sistuntur. **Eas nunc**
 omnes,

omnes, XXX numero, in unum volumen collecti, amoenissimum oculis Astrophilorum spectaculum, iterum ediderunt *Hermani Haredes*, præmissa iisdem unica plaga typis descripta, quæ supra appositum hujus Operis titulum & indicem Tabularum continet. Præmissa Tabula est sphaera mundi, cum circulis, tam primariis, quam secundariis, punctis & lineis notabilioribus, in triplici ejus situ, recto, obliquo, & parallelo. Secunda spectandum præbet systema solare & planetarium *Copernicanum*, ex mente *Christiani Hugentii*. In margine hujus Tabulæ inter alias figuras, ornatus causa appictas, duæ comparantur, quarum prima magnitudinis Planetarum ad Solis corpus rationem geometrice exhibet, altera integrum tractum eclipsis terræ 12 Maji A. 1706 per eas terræ regiones, quibus plena obscuratio contigit. Tertia Tabula idem systema exhibet, secundum *Tychonem de Brabe* atque *Riccioli* hypothesen exstructum, systema *Ægyptiacum*, & magnitudinem Planetarum, tam secundum *Tychonem*, quam secundum *Ricciolum*. In quarta Tabula exhibentur Schemata, ad theoriam motus planetarum primariorum, tam ex *Kepleri*, quam *Setbi Wardi*, *Ismaelis Bulhardi*, & *Nicolai Mercatoris*, hypothesibus ellipticis demonstrandam pertinentia. Horum schematum breves explicationes in margine Tabulæ traduntur; quod & in præcedentibus ac sequentibus Tabulis factum esse, hic semel monendus est Lector. Quinta Tabula ostendit phases omnium planetarum nostri systematis, nec non annuli Saturnini, e tellure spectatorum, dierum & noctium nostrarum varietates, Veneris variam faciem secundum *Cassini* & *Blanchini* observationes, zonas & maculas in Marte ex *Hugentii*, *Cassini*, *Hookii*, & *Maraldi*, observationibus, fascias & maculas Jovis secundum *Hugentium*, *Hookium*, & *Cassinum*, & denique Saturni faciem secundum diversas veterum & recentiorum observationes diversam. Ueberiori explicationi quantitatis mutabilis dierum artificialium & solarium ex *Copernicana* hypothesi dicata est, quæ sequitur, sexta Tabula. Ejus latiore marginem replent figuræ, quæ varia veterum & recentiorum Philosophorum, *Platonis*, *Porphyrrii*, *Plutarchi*, *Ptolemaei*, *Jacobi Coccei*, *Guilielmi Gilberti*, & *Sebastiani Clerici*, com-

commenta de mundi systemate oculis spectanda offerunt. Septima Tabula inservit *Copernicana* explicationi inordinatorum motuum Mercurii & Veneris, inter fixas e tellure apparentium, vero utens exemplo earum periodorum, quas hi planetæ anno hujus Seculi decimo absolverunt. Eorundem planetarum ortum heliacum matutinum ac vespertinum, ejusque causas, hæc Tabula declarat; duo etiam schemata transitus eorum per Solis discum exhibet. In octava Tabula stationum, retrogradationum, & directionum motus planetarum superiorum, conditiones & causæ ex hypothese terræ motæ ad oculum demonstrantur, & Ephemerides motuum Mercurii, Veneris, Martis, Jovis, & Saturni, inter fixas annis 1708 & 1709 observatorum, exhibet, quæ ita sunt constructæ, ut Eclipticam tanquam rectam lineam in signa sua & gradus divisam, & longitudinis latitudinisque cujusvis planetæ per quaternos dies mutationem, sistant. Sequentes Tabulæ duæ planetarum motus in systemate *Tyconico* contemplandos præbent; earumque prima ostendit motus spirales inferiorum planetarum, e motu ipsorum in orbitis suis, harumque orbitalium circa tellurem translatione, compositos, utiturque pro exemplo motibus ad annum Christi præcipue 1712 & 1713; altera periodos trium superiorum planetarum circa terram in primo hujus, quod agimus, Seculi triente ex Ephemeridibus geometricè delineatas sistit. Quas periodos, vel vias, helicum instar contortas, nemo, opinamur, poterit ad *Copernicanas* planetarum vias comparare, quin se ita sentiat captum *Copernicani* systematis simplicitate, ut *Tyconica* hypothese haud gravatim valedicat. Undecima Tabula duplicem exhibet delineationem partis Lunæ nobis conspicuæ, quarum altera *Hevelio* debetur, ejusque nomenclaturam macularum lunarium simul oculis sistit, altera ex *Riccioli* observationibus depromta, *Ricciolica* etiam macularum nomina adscripta habet. In eadem Tabula diversæ phasæ Lunæ, earumque causa, ostensæ sunt. In sequenti autem varia comparent schemata, inter quæ primo sunt aliquot disci lunaris maculæ seorsim ita depictæ, uti illæ *Hookio* & *Blanchino* per longissima Telescopia visæ sunt; deinde aliquot schemata, quæ explicandis hypothesebus de motu

Lunæ *Newtoni*, *Horocci*, & *Tychonis*, serviant; porro duæ figure, quæ librationem Lunæ tam secundum longitudinem, quam secundum latitudinem, ex *Hevelii* observationibus declarant; duæ aliæ, quæ Pellicæ figuram in appulsu ad limbum Lunæ mutatam sistant; unum schema, quod causam tenuis lucis ante & post noviluniam in luna conspiciendâ demonstrat; duo denique schemata motus cycloidalis lunæ per utramque dimidiam mensis periodici partem. Tabula decima tertia theoriam ellipsium illustrat. Principes huius Tabulæ schemata sunt Diagramma Hipparchicum pro eclipsibus terræ & lunæ, typus eclipsis lunæ partialis, typus eclipsis lunæ totalis, schema, quod rationem diversitatis eclipsium terræ ex diversa conii lunæ umbrosi longitudinæ demonstrat, typus eclipsis terræ universalis, typus eclipsis terræ particularis in horizonte quodam, graphica designatio maximi illius, & per universam Europam, magnam Asiæ, & superiorem Africæ, partem extensi, tractus terræ, cui anno huius Seculi sexto die 12 Maji contigit solis occultatio, schema octuplicis transitus Mercurii sub sole, solis discus cum Venere in eo ab *Horoccio* visa, duæ figure, quæ Zodiacum macularum solarium, & aliquas insignes maculas, in sole observatas, exhibent, & duo denique schemata occultationum planetarum primariorum & quarundam stellarum fixarum a luna. Sequens Tabula ad lunarum Jovialium & Saturninarum theoriam facit. Nam primo aliquos notabiles situs harum lunarum inter se & circum planeta illos primarios, tempora earundem periodica, rationem inter diametros orbitalium, quas hæc lunæ circa terras suas describunt, cum semitis, quæ ex motu Jovis vel Saturni in sua orbita & motu satellitum simul oriuntur, oculis exhibet. Deinde causas & conditiones observandarum immersionum & emersionum comitum Jovis & Saturni in umbras vel ex umbris horum planetarum, nec non conditiones eclipsium Jovis & Saturni per satellites eorum, exponit. Denique rationes, ob quas *Cassinus* & *Ramerus* motum luminis successivum ex observationibus suis de primi satellitis Jovialis immersionibus & emersionibus suspicati sunt, declarat. Decima quinta Tabula inscripta est Basis Geographiæ recentioris astrono-

astronomica, in qua situs locorum insigniorum geographici ea exactitudine, qua celeberrimi Astronomi eosdem ex plurimis luminarium & circumjovialium eclipsibus nobis haecenus superpeditarunt, pro certiori Geographica stabilimento positi, designantur. Primum meridianum Cl. Autor hic ponit prope insulam Fer a meridiano speculae astronomicae Parisiensis decima sexta aequatoris parte distantem. Quae sequuntur decem Tabulae, stellarum fixarum loca exhibent, & earum quidem prima duae ostendunt utrumque hemisphaerium caeli, & stellarum praecipuarum magnitudines, ascensiones rectas, & declinationes ad annum 1730 completum, una cum differentiis ascensionum rectarum & declinationum ad annos 10 & ad unum annum; sequentes duae eosdem utriusque hemisphaerii asterismos oculis iterum sistunt, sed ita, ut stellae, in illis posita, ad Eclipticam relatae sint. In iisdem duabus Tabulis ad latera hemisphaeriorum habentur catalogi asterismorum, indicantes, quot cujusvis magnitudinis stellas quilibet asterismus complectatur, & residuus Tabularum margo delineationibus celeberrimorum in Europa specularum astronomicarum ornatus est. Sex autem reliquae dictarum decem Tabularum continent novam Uranometriam; globum scilicet caelestem in tabulas planas redactum sistunt; unicuique stellae in quovis asterismo adscripta est aliqua alphabeti Latini litera; ad has literas, quae a *Joannis Bayeri* literis diversae sunt, refertur catalogus fixarum in marginibus earundem Tabularum, qui cujusque stellae nomen vel locum in asterismo, magnitudinem, longitudinem, ad annum hujus Seculi trigesimum completum, & latitudinem, indicat. Hasce Tabulas, elegantissimas & utilissimas, adhuc jucundiores Astronomiae amatoribus reddere studuit Cl. Autor, dum in iisdem etiam vias plurimorum Cometarum inter fixas stellas delineavit. Sed Cometarum theoriae propriae dicatae sunt, quae sequuntur, tres Tabulae. Eorum prima duae insigniora schemata nobis conspicienda praebet, quorum alterum orbitam ellipticam cometae, qui ad finem anni 1680, & sequentis anni initio, apparuit, ex observationibus methodo geometrica definitam, alterum plurimorum cometarum, per ducentos annos huc usque con-

speculorum, orbitas ex Cel. *Whiston* designatione, sistit. Reliqua minora schemata in hac Tabula spectant ad *Kepleri*, *Hevelii*, *Petri Petiti*, & *Joannis Dominici Cassini*, hypotheser de Cometis, de qua *Cassiniana* hypothesi, ejusque ad loca & tempora Cometarum supputanda usu, Cl. *Doppelmaierus* alibi fusius expositurum se pollicetur, quod præstabit forsitan eo in libro, quem, ut audimus, de universa Astronomia ad harum Mapparum uranographicarum explicationem conscribere apud animum constituit. Duæ sequentes Tabulæ exhibent hæmisphæria cœli, boreale & australe, & in iis motus Cometarum, qui ab anno post Christum natum 1530 usque ad annum 1740 apparuerunt, cum octo stellis novis, per hoc tempus visis. Marginem utriusque Tabulæ minora Schemata occupant; quæ partim lumen zodiacale referunt, partim motui fixarum stellarum proprio, & parallaxi stellæ polaris annuæ, explicandis inserviunt, partim ad *Horocii* & *Jacobi Bernoullii* de Cometis hypotheser spectant. Claudunt tandem agmen harum elegantissimarum Tabularum uranographicarum duæ, quæ ad Astronomiam comparativam pertinent, atque præcipua phænomena motus planetarum, ex Sole, Luna, & quolibet quinque primariorum planetarum, spectati, exponunt.

SPECIMINA ANALYTICA IN EPISTOLAS Pauli quinque, ratione ordinis temporis, quo scriptæ sunt, priores; inservientia, consideratis attente ad singulas prolegomenis, investigationi sensus, scopi, & fidei sermonis illarum; adornata ab HIERONYMO VAN ALPHEN, S. S. Theol. Doct. & in Universitate, que Trajecti ad Rhenum est, Prof. Publ. Ordin.

Tomi II.

Trajecti ad Rhenum, apud Gisb. a Paddenburg, 1742, 4.

Tom. I Alph. 2 plag. 17, Tom. II Alph. 4 plag. 19.

Constitutum erat Viro doctrina, meritis, ætate, venerabili, nunc in beatas animarum cœlestium sedes translato, analytin,

lysin, præmissis prolegomenis, in omnes Epistolas *Paulinas* dare, sed morbus, senectutis incommoda, & labores continui, id ipsum impediverunt. In hoc Opere, duobus distincto Tomis, sistit Epistolas *Pauli* quinque, eo ordine locatas, quo exaratas esse iudicat. In *priori* exhibet delineationem historicam utriusque *Epistolæ* ad *Thessalonicenses*, subjunctâ breviori analysi, cui accedit peculiaris commentatio in *1 Theff. IV, 16*; itemque introductionem in *Epistolam ad Galatas*, cum analysi, tum *generali*, tum *speciali*; in posteriori Epistolam I & II ad *Corinthios*, in quarum priore prolixior est, in posteriori, quam dudum luculentiori commentario illustravit, non æque. *Tomus I Capite primo* præliminari disserit de scriptore, vel scriptoribus Epistolarum ad *Thessalonicenses*. Inscriptio præfert nomina *Pauli, Silvani, & Timothei*, quæ in omnibus probæ notæ Codicibus, & plerisque versionibus novis & antiquis, habetur, nec de illa in prisca ecclesia est dubitatum, ut patet ex *Eusebii H. E. Lib. VI Cap. 20*. De *quodam* *Epistolarum* ne quidem *Marcion* incertus hæsit. Citantur ab *Irenæo, Tertulliano, & Origene*. Ipse *Ignatius* in *Epist. ad Philippenses* ad illas alludit. *Pauli* esse, docet stili cum reliquis ipsius Epistolis similitudo. *Paulus* scriptor est primarius, *Silvanus & Timotheus* sua adjecerunt nomina, ut, quæ a *Paulo* scriptæ erant, suis comprobarent suffragiis. De *Paulo* ea tantum affert, quæ ad iter ipsius Macedonicum spectant; *Thessalonica* quippe celebris Macedoniæ urbs fuit. *Silvanus* est *Silas*, in Apostolorum actibus sæpius nominatus, Græcis *Silas*, Latinis *Silvanus*, dicitatus, notus jamdum tempore Concilii Hierosolymitani, cujus decretum ad Antiochenos, Syros, & Cilices, una cum *Barsaba* detulit *Act. XV, 22-26*, ac Antiochiæ per tempus aliquod substitit *v. 32*. Inde *Paulo* sese comitem itineris adjunxit, cum eodemque verbera & carcerem Philippis est perpeffus *Act. XVI, 19 seq.* adiit post *Thessalonicam Cap. XVII, 4*, *Berceam v. 10*, adfuit *Paulo* Athenis & Corinthi *Cap. XVII, 14, 15, XVIII, 5, 2 Cor. I, 19*, illius etiam meminit *Petrus 1 Epist. V, 12*. *Timotheum* non *Derbensem*, quod *Tillius* existimavit, sed *Lystrensem*, fuisse, cum *Witsio* ex *Act. XVI, 1, 2*, arbitrat, ad Christianam religionem ministerio *Pauli* permotum, cum is

Pag. 17.

17-18.

18-22.

Lystram

- Pag. 22-
24. Lystram & Derben transfret *Act. XIV, 20, 21. Paulum Timotheum* itineris laborisque socium sibi minus junxisse, cum primum Derba vel Lystris diversaretur, contra *Grosium* docet, locumque a *Timoth. III, 10, 11*, quem is excitaverat, examinat.
- 24-28. *Pauli, Sitvani, & Timothei*, nomina conjunctim in fronte locantur, quo illorum concordia testatior fieret, sicque Thessalonicenses in veritatis agnitione confirmarentur, ad illiusque amorem incenderentur. Rationem etiam reddidit, quare *Sitvani* nomen nulli reliquarum Epistolarum, his exceptis, premitur, *Timothei* nonnullis, non omnibus. *Caput II* est de illis, ad quos scripta sunt haec Epistola. Agit primum de urbe, inde ecclesia, in illa Christo collecta. Thessalonice celebris fuit urbs Macedoniae, sita ad intimam oram sinus Thermaici, ad mercaturam peropportuna, olim Therma dicta *Straboni Lib. VII pag. 507, & Stephano de Urbibus pag. 394, 395*. A Therma vero Thessalonicam distinctam facit *Plinius H. N. Lib. IV Cap. 10*, quod judiciousè ita conciliat Venerandus Autor, utramque forte primis temporibus fuisse propinquam, sed sequentibus temporibus in unam coaluisse. Nomen repetunt alii a victoria, quam *Philippus, Alexandri* parens, ibidem a Thessalis reportavit, alii ab illius filia, *Thessalonica*, nomen inditum fuisse contendunt; sed enim, utramque appellationis rationem concurrisse, conjeçat, tum ut urbem cognominem faceret filiae, tum ut memoriam victoriae illius maxime longam redderet. Includit hoc emporium adiit *Paulus*, in eodemque civitatem Christianam condere coepit, quo inde doctrina Christi per multas Europae partes spargi posset. Haec ratio fuisse videtur, quare a Thessalonicensibus nil quidquam acceperit, quae tamen jure sibi competere non ignorabat, *1 Thess. II, 5, 6, 2 Thess. III, 7-9*, ne opum colligendarum ergo opulentiam civitatem adiuisset, & Thessalonicenses suos hortetur, ut manibus suis laborent, nec quis alium in negotiis circumveniat, *1 Thess. IV, 11*. Conversi ex Thessalonicensibus fuerant partim gentiles a *Jasone*, vel illius filio, *Javane*, vel nepote *Chittim*, oriundi, profanorum Deorum cultui addicti, partim Judaei, qui Thessalonicam synagogam habuerunt, *Act. XVII, 1*. Num vero *Jason* Judaeus

deus fuerit, quod *Grotius* & *Brannius* contendunt, domique suae synagogam aluerit, sine ratione affirmatur, nec constat, hunc eundem esse, qui *Rom. XVI, 21*, nominatur, noster certe domicilium fixum Thessalonicae habuit. Hic *Paulus* una cum sociis suis prima religionis Christianae semina sparsit; *Grotius* igitur audiendus non est, asseverans, ante *Pauli* adventum sub primis *Caji Caligulae* temporibus, post supplicium a *Stephano* sumptum, Christianos aliquot eo delatos fuisse, quam sententiam erudite refellit. *Cap. III* inquit in ordinem, quo *Epistole* haec sunt consignatae. *Epistola* prior ad Thessalonicenses universali fere consensu prima *Epistolarum Paulinarum* habetur, & ratione temporis posteriorem omnino praevertit; a qua sententia tamen *Grotius* primus omnium discessionem fecit, posteriorem priori ordine temporis praeferendo. In hanc sententiam non alia de causa est ingressus, quam quo sic tueri posset, *Epistolam* hanc non longe ab initio imperii *Caligulae* consignatam fuisse, adeoque per ἀντιμακεδονον illum 2 *Thess. II, 4*, modo dictum Imperatorem intelligendum esse. Hanc ipsam, ubi quaedam de serie *Epistolarum Paulinarum* monuisset, prolixè ac erudite refellit *B. Alphenus*, argumentis satis validis ex his ipsis *Epistolis* depromtis. *Cap. IV* de circumstantiis temporis & loci, quibus utraque scripta est ad Thessalonicenses *Epistola*, exponit. Locum *scriptionis* alii, nisi subscriptione, quam *Syrus* sequitur, nominant *Athenas*, alii, *Corinthi* datam fuisse *Epistolam*, pertendunt. Noster in priorem propendere videtur sententiam, tum quod *subscriptio* forte ex antiqua profecta traditione, tum quod *Paulus* ipsum illud 1 *Thess. III, 1, 2*, indicet; ita tamen, ut ista temporis intercedine, qua *Corinthi* moram traxerit, *Athenas* fecerit, inque secessu isto literas scripserit. Inde ad specia- liorem temporis declarationem accedit, ac e certis quibusdam temporum notationibus, ex *Apostolorum* commentariis erutis, infert, *Epistolam* hanc A. 50 Ær. vet. ineunte fere ætate, A. 10 *Claudii*, a morte *Christi* 18, *Pauli* conversi 17, conceptam fuisse. Inter *scriptionem* autem prioris ac posterioris *Epistolae* anni tantum spatium intercessisse putat, ut hinc exarata videatur A. 51. De loco, unde missa, nihil desinit; *Corinthi* fuisse

Pag. 39-

41.

41-56.

56-82.

83-89.

94.

100. consignatam, eruditi fere contendunt; Athenas appellat subscri-
 ptio, quæ non temere rejicienda. *Cap. V de occasione, scopo,*
& metodo scribendi, agit. Priori Epistolæ consignandæ occa-
 sionem suppeditarunt calumniæ gentilium, a Judæis ad odium
 in Christianos incensorum, hos res novas moliri, eoque niti,
 ut statum imperii subverterent, adversari imperatori, &c. crimi-
 nantes. Scopus igitur fuit, ipsos in fide confirmare, ad con-
 stantem illius professionem inflammare, simulque hortari, ut
 omnia Christianismi officia, illa cumprimis, quæ præsens tem-
 poris ratio flagitabat, integro animo præstarent. Utitur hac
 in re singulari prudentia. Gratulatur ipsis de fide, cum virtu-
 tis studio juncta, quæ ubique locorum dilaudetur, ipsosque ex-
 stimulat, ne a fidei Christianæ professione per graviores vexatio-
 nes se unquam dimoveri patiantur. Sequitur *analysis prioris*
 104. *Epistolæ ad Thessalonicenses*. Posterioris consignandæ occasio
 105-121. erant vexationes adhuc durantes, indeque tentationes enatæ,
 quibus cum adhuc non succubuissent, sed potius officio suo
 strenue fecissent satis, *Cap. III v. 4* ipsos laude prosequitur, eis-
 demque alacriter currentibus calcar addit. Speciatim hoc ipsis
 injungit, ut manibus suis laborent, sicque victum sibi ac ami-
 cum quærant, quod nonnulli negligebant *Cap. III v. 11*. Deni-
 que errorem ipsis eximit, quem aliqui ex *1 Thess. IV, 15-17,*
V, 4, de brevi instante adventu domini ad judicium concepe-
 rant. Inde scopum hunc constituit, Thessalonicenses ad con-
 stantiam in fide ac vitæ sanctimoniam hortari, speciatim ut ne-
 gligentiam in laboribus evitarent. Ad constantiam ut ipsos
 122-126. permoveret, argumentum satis validum ab adventu domini pe-
 tit, quem tamen non ita brevi futurum esse docet. Sequitur
 analysis, quæ solito est brevior, quoniam commentarium in
 utramque Epistolam, Belgico sermone adornatum, prelo jam-
 127-138. quam submiserat. Ex scopo divinam illarum auctoritatem effi-
 138-140. cit *Cap. VI*. Utilitatem earundem ostendit *Cap. VII*. His sub-
 jicit specialem explicationem illustris loci *1 Thess. IV, 16*. Per
ἀρχαγγέλου non intelligit cum aliis Theologis & interpretibus
filium Dei, sed *Spiritum sanctum*, qui ipse & *Michaelis* nomi-
 ne passim in sacris veniat, in quibus a filio discrete distingua-
 tur.

tur. Objectiones, quæ ex *Dan. X, 13, Jud. v. 9*, petuntur, solide ac erudite diluit. Huic tribuitur *Φωνή*, quatenus ille tanquam supremus angelorum dux, qui futuro judicio aderunt, potentissima sua voluntate, eaque sono validissimo declaranda, actuosus sit futurus ad concelebrandum illustrissimum illum adventum. Spiritus actio in credentibus, quamdiu in statu gratiæ versantur, est efficacissima ac varia, cui pariter hoc datur in Scriptura, quod demortua ipsorum corpora sit excitaturus, ac ex naturalibus corporibus corpora spiritualia facturus, *Rom. VIII, 11, 1 Cor. XV, 44. Σάλπιγγι Θεῷ* est jussus patris omnipotens & verendus, declaratus sono externo, vehementissimo, omnium aures percellente, qui in negotio salvationis peccatoris, si totum spectetur, jus divinæ majestatis tanquam judex tueatur. Habet equidem interpretatio hæc, quo se commendat, cum ita judicio peremptorio ex præsentia senatus sacrosanctæ trinitatis eximia plane dignitas conciliatur, sed, cum non æque dilucide sit probatum, Spiritum sanctum in aliis Scripturæ locis *ἀρχαγγέλου* nomine insigniri, judicium nostrum suspendimus.

Pag. 1-49.

Hinc ad *Epistolam ad Galatas* pedem promovet Autor. *Prolegomenorum Cap. I* probat, Epistolam hanc ex judicio primorum Ecclesiæ doctorum pro scripto a *Paulo* profecto reputatam fuisse. *Cap. II* disserit de regione, *Galatia dicta, & Galatis*. Galatia, alias *Gallo-Grecia*, pars Asiæ minoris, hodie *Anatolia*, sive *Nasolia*, nomine insignis, ad austrum attingebat *Paphlagoniam*, ad ortum *Bithyniam & Phrygiam*, ad occidentem *Pontum & Cappadociam*, ad septentrionem *Lycaniam*. Vid. *Strabo Lib. XII pag. 850 edit. Almeloven*. Olim dicta fuit *Phrygia magna*, ac parvit partim *Attalicis Regibus*, partim *Bithynis*, post a Gallis fuit occupata, a quo tempore nomen *Gallo-Grecia*, vel *Galatia*, tulit, quod testimoniis *Strabonis, Plinii, Ammiani Marcellini, Justinii*, firmatur. Irruptionem hanc Gallorum *Jf. Casaubonus in Syn. Chronol. subjeçta Polybio pag. 1590*, refert ad A. 2 Olymp. 125, qui ex parte respondet A. 4435 per. Jul. A. 279 ante N. C. Antiquitus *Celæ* dicebantur; Galatarum illud nomen serius ipsis adhæsit, docente *Ill. Spanhemio ad Callimach.*

1-8.

60 NOVA ACTA ERUDITORUM

- pag. 9-16. pag. 439. Ratione status sui fuerunt gentiles, natio mixta, partim ex *Semi*, partim ex *Japbeti*, posteris procreata. Horum majores erant indolis ferocis, temerariæ, irreligiøsæ, deastrorum cultui, præcipue Deorum matris, dediti. Ad quorum indolem respexisse videtur *Callimachus Hymn. in Delum v. 184*, ipsos *Φύλον ἄφρονος*, *populum dementem*, appellando, quo, judice *Spanhemio*, alludit *Paulus Cap. III, 1*. Cum tempore vero ipsorum mores ita sunt emendati, ut *Themistia*, qui, *Valentiniano* imperante, floruit, acuti, solertes, ipsisque Græcis dociliores, nominentur *Orat. 23 pag. 299*, quod a vi lucis Evangelicæ arcessendum esse, non sine ratione asseverari potest. His immixti fuerunt Judæi, longe lateque per Asiam sparsi, quod liquet ex *Cap. III, 23-25*; quare etiam *Petrus 1 Epist. 1, 1*, *παροπίδημους διασπορῶς Γαλατίας* compellat. Ad solos tamen Judæos, vel origine tales, vel eisdem per circumcisionem associatos, quæ sententia est *Cl. Braunii*, Apostolum scribere, non patitur nos credere id, quod habet *Cap. V, 2. Cap. III de tempore conversionis Galatarum* inscriptum est. Refutata sententia *Calmeti*, *Petrus* ante *Paulum* jamdum Evangelium inter Galatas prædicasse, accurato admodum ordine ex certis characteribus, ex Apostolorum actibus collectis, demonstrat, A. C. 49 ministerio *Pauli* ad fidem in Christum perductos fuisse. *Caput IV* est de tempore & loco *scriptionis*. Posito hoc, *Paulum* Epistolam hanc scripsisse, antequam secunda vice Evangelium in Galatia docuerit *Act. XVIII, 23*, evincit, tempus *scriptionis* illius A. 51 medio illigandum esse. Illam non Athenis, quod *subscriptio* habet, neque Epheso, quod quibusdam videtur, sed Antiochia, ubi, *Luca* teste, per tempus aliquod moratus est *Act. XVIII, 23*, exaratam fuisse decernit. *Cap. V* investigat *occasionem scribendi*. Data est illa Apostolo, postquam, ipso absente, turbatores nonnulli Galaticam ecclesiam concutere annisi erant, justitiam ac salutem absque legum *Mosaicarum* observatione expectari non posse, docentes. *Cap. VI* de *questione principali*, quam *Paulus* in hac *Epistola* pertrahat, disserit. Falsi doctores ecclesiam turbaverant, jugum legis *Mosiuca* reducere conantes, illudque conversis ex gentilibus imponere satagentes, contra quos libertatem Christianam

stianam tutatur, &, justitiam ex fide, non ex operibus legis, obtingero, pertendit. *Cap. VII de scopo & methodo hujus Epistola* Pag. 38-
 exponit. Ea nititur Apostolus, ut evincat, libertatem a cerimon- 55.
 iis *Mosaicis* per Christum partam esse, proindeque ad legis
 observationem convertos ex gentilibus obstringendos haud esse.
 Judæos, institutis istis nimium adhærentes, hortatur, cavereos
 sibi, ne justitiam, per Christum impetratam, abnegarent.
 Utrisque id sedulo inculcat, ne libertate ista ad inserviendum
 carnis voluptatibus abutantur. Dicendi genus, quod *Paulus*
 sectatur, ex genere *demonstrativo & deliberativo* est consti-
 tum, ut hinc Epistola hæc *didascalico-pervenetica* dici mereatur.
 Si quæ dantur in hac Epistola digressiones, non sunt illæ præ-
 ter viam institutæ, sed ad principalem causam directæ. Sequi- 56. 57.
 tur analysis, eaque tum *generalis*, tum *specialis*, quarum hæc 28
 Tabulis comprehenditur, subjectis hinc inde observationibus, 58-317.
 sensum verborum *Pauli* declarantibus.

Sed progredimur ad *Tomum II*, in quo, præmissis prolego-
 menis, utramque *Pauli ad Corinthios Epistolam* in partes suas
 tum *generales*, tum *speciales*, dissolvit. *Artic. I de titulo &*
sinceritate hujus Epistola inscribitur. Hanc *Pauli* esse, ean-
 demque ad Corinthios directam fuisse, Patrum primorum te-
 stimoniis probat. Aliam, hæc priorem, ad Corinthios dedisse, ex
 1 *Epist. I, 9, 11*, patere videtur, quæ vero, quod breviuscula
 fuit, interciderit, cujus integrum argumentum præsentî Epi-
 stolæ insertum, simulque amplificatum est. *Art. II de scriptori-*
bus hujus Epistola, Paulo & Sosthene, agit. De *Paulo* fufius egerat
 in prolegomenis, præmissis commentario in 2 *Epist. ad Corin-*
thios; quare id tantum hic loci notat, ipsum primum omniam
 doctrinam Christi Corinthiis prædicasse *Act. XVIII. Sosthenes*
Muscule est *αιρητουρηνος* ille, cujus mentio *Act. XVIII, 17*,
 qui ad Christum conversus, pro ejusdemque causa multa ad-
 versa sit perpeffus. Sed obstat, quoniam hic videtur dux &
 antesignanus Judæorum, in *Paulum* insurgentium, fuisse, de
 ejusdemque conversione *Lucas* prorsus silet. Quis vero, qua-
 lise, hic *Sosthenes* fuerit, quoniam de illo nil quidquam sive in
 Apostolorum scriptis, sive in præcorum ecclesiæ doctorum mo-
 numentis,

- namentis, reperimus, definire non licet. Hujus nomen addit, non ut auctoritatem aliquam scripto huic suo conciliaret, quæ a *Stephanis* pendebat, sed quoniam, consensum viri ecclesiæ noti & probatæ fidei aliquid ponderis habiturum esse, non ignorabat. *Art. III de urbe & ecclesia Corinthiorum* docet. Quæ de urbe, illius situ, incolarum moribus, scitu erant necessaria, illa tractaverat in prolegomenis, quibus commentarium in *2 Cor.* ornaverat, ad quæ proinde lectorem suum ablegat. In illa *Paulus* ecclesiam collegerat, ex gentibus pariter atque Judæis constantem, illam tenerrimo prosequeretur amore, illam, sparsis dissensionum seminibus, hac ipsa Epistola confirmare est annisus. *Art. IV de circumstantiis temporis & loci scriptæ hujus Epistolæ* commentatur. Scriptam illam esse A. 54 secundum calculos *Dionysii*, rationibus non contemnendis demonstrat, & quidem circa tempus paschatis. *Philippis* scriptam esse, indicat subscriptio, quæ tamen fidem non meretur; deest quippe in Codicibus *Alexandrino & Clavannontano.* *Epbesum* nominat *Syrus Widmanstadianus, Tremellianus, & Hutterianus.* *Philippus* substituit *Trostius & Guibierius.* Ex Macedonia data esse non potuit ob *1 Cor. XVI, 8.* *Epbesi* exarata fuisse, visum est *Chrysofostomo, Theodoro, Asbanasio, Oecumenio, Capello, Grotio,* aliis, quibus accedit *Calmetus*; ex loco *Epbeso* vicino *Milio*, cui sententiæ etiam calculum addit Noster, docens, non semper *Paulum Epbesi* hæsisse, sed aliquando ad vicinas ecclesias excurrisse, quarum nomine salutatur *Corinthios 1 Cor. XVI, 19.* *Art. V de occasione scribendi hanc Epistolam* differitur. Perturbatus ecclesiæ Corinthiæ status consignandæ huic Epistolæ occasionem suppeditavit, de quo edoctus erat partim rumore generali *1 Cor. V, 1,* partim per domesticos *Chloes Cap. I, 11,* partim per Epistolam, a sanioribus ex ecclesia ad ipsum missam *Cap. VII, 1,* partim relatione *Stephana, Fortunati, & Achaici, 1 Cor. XVI, 17, 18.* Ecclesia in quatuor scissa erat partes. Prima se a *Paulo* nominabat. Huic addictis simplex illud docendi genus, quo *Paulus* utebatur, arridebat. Videntur autem, libertatem prætexentes, legem caritatis migrasse, offendiculum infirmioribus præbendo, in Deorum fanis, quæ iis consecrata erant, comedentes. Tales in ecclesia existisse, liquet

quet ex *1 Cor. VIII, 1 seq.* Alia *Petrum* sectabatur, quæ pro-
 misculo usu omnium ciborum *ἰδωλοθύτων* offendebatur, legi-
 tumum etiam usum libertatis culpans, *Petro* principatum vindic-
 ans, eidemque *Paulum* longe postponens. Huic aggregati *Paulis-
 tis* numero pauciores fuisse videntur. Tertia pars ab *Apolline*
 nomen ducebat, quæ, quod quibusdam in mentem venit, minus
 austeram vitam agebat, frequens in precibus atque jeuniis,
 sed sublimiorem sapientiam ac orationis ornatæ vim atque co-
 piam requirebat. Ex *Paulistis* & *Apollistis*, in dies in dete-
 rius ruentibus, cum tempore Gnosticos, ex Cephitis Judai-
 zantes, enatos fuisse, judicat Cel. Autor; saltem in plurimis Gno-
 sticos cum iis, quos *Paulus* notat, convenisse, instituta colla-
 tione, demonstrat. Qui quarto se *Christi* esse dicebant, si qui-
 dem culpandi sunt, videntur fuisse homines superciliosi, qui
 alios, eosque etiam vere pios, contemnebant, seque, quasi
 soli *Christi* essent, essebant, Donatistarum quasi præcurso-
 res. Hæ igitur factiones ut sufflaminarentur, *Paulus* has con-
 cepit literas. Accessit Epistola mellioris partis ecclesiæ, su-
 per nonnullis quæstionibus ad Apostolum directa *Cap. VII* de
 matrimonio ineundo, an dissolvendo, *ἰδωλοθύτοις, αἰταξία,*
 tum quod ad habitum virorum ac mulierum, tum quod ad si-
 cram cenam & agapas, præstantia donorum, horumque de-
 centi in ecclesia usu, resurrectione corporis, elemosynis. Sco- Pag. 22-
 pus igitur *Pauli*, quod *Art. VI* docet, fuit, turbulentum ec- 39.
 clesiæ statum quieti dare, ac ad singula quæsitæ per Epistolam
 respondere. Quod quoniam singulari cum sapientia effectu
 dedijt, omnia reliquis Sacræ Scripturæ partibus conveniunt,
 simul etiam Apostolatus signa adsunt, divina hinc Epistolæ auto-
 ritas elucet. Demonstrationis via, ad scopum hunc suum conse- 40.
 quendum, usus est sapientissima *Art. VII*, alienus ab orationis
 furo ac vanæ sapientiæ ostentatione, nec tamen veri nominis
 eloquentiam omnino neglexit. Uberius id dispalescit ex ana- 41-42.
 lyti, eaque tum generali, tum speciali, quæ *Tabulis LXXXIV* 43-857.
 comprehenditur.

Coronidem Operi huic imponit brevis introductio in *poste-
 riorem ad Corinthios Epistolam*, sed paucis hic defungitur Noster,
 lectorem

- lectorem ad ea remittens, quæ copiosius in Commentario ad hanc ipsam Epistolam disputaverat. *Art. I de autoribus Epistola, Paulo & Timotheo, differit, qui posterior num propterea Autor Epistolæ haberi queat, quoniam doctrinam, in illa contentam,*
- Pag. 4-5. *suo consensu approbavit, dubitamus. Art. II de iis, ad quos Epistola data est, nos docet. Corinthiis in inscriptione junguntur omnes illi, qui sunt in Achaia, Achaia strictè accepta, integram Græciam & Peloponnesum comprehendente, quæ Proconsuli, tribunal suum Corinthi habenti, parebat. Cum credentibus igitur, per Achaïam dispersis, hæc Epistola est communicata, vel illius per amanuenses plura exempla sunt confecta, ne mala, ex dissidiis metuenda, ad plures proferrent. Art. III est de circumstantiis loci & temporis. Ex Macedonia missam esse, apparere putat ex 1 Cor. XVI, 5, 6, coll. 2 Cor. I, 16, II, 12, 13, VII, 5, 6, VIII, 1, IX, 2, 4. Refutat igitur sententiam Baronii, statuentis, Nicopoli, Acarnaniæ, in Epiro, oppido, datam esse, nec a vero abluere arbitratur, quod subscriptio habet, Philippis scriptam esse, & quidem vel in fine A. 54, vel initio 55.*
- 6-7.
- 8-15. *Art. IV ostendit occasionem, scopum, & argumentum hujus Epistole. Occasionem suppeditabant desiderium veniendi Corinthum, colligendi numos in usum pauperum Hierosolymitanorum, dissidia, calumnia, ac si levitate quadam duceretur, eum Corinthum, quod tamen promisisset, non venisset, & quæ id genus sunt alia. Eo igitur tendit Apostolus hac sua scriptione, ut adversariorum molimina irrita reddat, pios instruat, ne a veritatis tramite se abduci patiantur, & ut suam simul contra adversarios tueatur autoritatem. Art. V exhibetur brevis Epistolæ analysis. Art. VI disputatur de elegantia, divinitate, & utilitate hujus Epistole. In toto hoc Opere Venerabilis olim Senex laudem, quam dudum meruerat, consummati Theologi tuetur. Quas præmisit Dissertationes Epistolis Paulinis, esse utilissimas, nemo facile negabit; illa vero sententiarum in minutissimas partes divisio, etsi non omnibus ad palatum sit futura, illis tamen, qui seriem orationis Paulinæ, ac singularum partium consecutionem, uno quasi obtutu videre discipiunt, usui erit maximo.*
- 16-20.
- 21-23.

MENSIS FEBRUARII A. MDCCXLIV. 63

SAM. L. B. A PUFENDORF DE JURE NATURÆ & GENTIUM Libri octo, cum integris Commentariis Virorum Clarissimorum, JO. NICOLAI HERTII atque JOANNIS BARBEYRACI. Accedit Eris Scandica. Recensuit, & animadversionibus illustravit, GOTTFRIDUS MASCOVIUS.

Tomi II.

Francofurti & Lipsiæ, ex officina Knochiana, 1744, 4 maj. Alph. 10.

Effecerat Cel. *Barbeyracus* per cultissimas editiones suas hujus Operis Gallicas, ut jam minus requirerentur editiones ejus Latinæ. Quare post *Hertii* annotationes, quæ jam ante annos 37 publici primum juris factæ sunt, nemo de contextu Latino Autoris bene mereri fategit. Commendabile proinde est institutum Illustris Editoris, quo is hos *de Jure Natura & Gentium Libros octo* primum limatus, quam antea, adjectis quoque singulorum Autorum, in iis laudatorum, Capitibus & paginis, in lucem profert; tum quoque, præter *Hertii* Commentarios, suas ipsius animadversiones exhibet. Fundus earum sunt Cel. *Barbeyraci* Notæ, & quicquid in iis, præter ipsas Clarissimi hujus interpretis observationes, e *Thomasio & Titio*, quos sæpissime laudat, notatu dignum adducitur. Satis autem, in ea Cl. *Barbeyraci* celebritate, id semel in Præfatione monuisse, habet Cel. Editor, ideoque illustrationibus ejus, libero usus stilo, suas ubivis interpretationes interferit. Præmittitur Præfatio satis ampla, in qua iis, quæ de vita Autoris dicuntur, succenturiatur tractatio de virtutibus & vitiis hujus Operis. Ex iis, quæ de vita *Pufendorffii* dicuntur, suppleri possunt, quæ *Niceronius* attulit *Commentariorum Gallicorum de Vitis virorum illustrium Tom. XVIII pag. 224 seq.* In posteriore autem Præfationis parte adstruitur principium socialitatis, adjungitur voluntati divinæ sic dicta perfectas actionum moralium, vindicatur animæ immortalitas, & occurritur *Bæclero*, qui doctrinæ laudem *Pufendorffio* dubiam reddere voluerat.

Inerat. Tria autem Ill. Editori in Animadversionibus suis (*Herrii* enim Annotationes dudum Lectoribus placere cœperunt, adeoque recensione non indigent,) ante oculos esse solent: 1) ut Autoris sententiæ falsæ, rationesve infirmæ, emendantur, & fulciantur; 2) ut ejusdem bene recteque dicta asserantur contra dissentientium cavillationes; 3) ut eadem hæc ipsa illustrentur a collatione Juris divini & Romani. Jam, ut facilius in rem præsentem concedere Lector possit, speciminis causa ex singulis *Libris* duò delibabimus animadversionum exempla.

Igitur, cum *Lib. I Cap. 6 §. 18* apud *Pufendorfium* incidisset mentio legis divinæ positivæ universalis, animadvertit Ill. Editor in *Nota 1*, stare pro hac lege *Grotium de Jure Belli & Pacis Lib. I Cap. 1 §. 15*, & *Thomafium in Jurisprud. divina*, qui tamen deinde sententiam mutaverit in *Fundamentis Jur. Nat. & Gentium*, quo facto plerique omnes, ejusmodi jus divinum positivum universale dari, negaverint. Quare jam pauci noverint, qua ratione fiat, ut, quoties de pœna occisoris, aut gradibus consanguinitatis, in matrimonio contrahendo prohibitis, quaratur, in judiciis Christianorum satis constanter ad præceptum adhuc *Noachicum* & leges divinas de incestu decurratur. Verum tunc strictius sumi vocem legis divinæ positivæ universalis ait, quatenus scilicet saltem Christianos cum Judæis universim obliget. Cum enim veteris quoque Fœderis placita generalia Christiani sequantur, utique præceptis publicæ utilitatis, honestatis, temperantiæ, ac decoris, quæ Judæis a Deo proposita fuerint, universim eos adhuc teneri, addit, etsi exempti sint iis institutis, quæ ad figuram tantum reipublicæ Judaicæ, & cultum Leviticum, pertineant; postquam respublica Judaica sublata, & umbra cultus Judaici, ex oriente vera luce adventus Christi, Domini nostri, evanuerit. Deinde ad ejusdem *Libri Cap. 8 §. 2*, quo de intentione quaritur, quæ in foro divino requiratur, Cel. Editor observat, eximiam esse eam, quam Autor suppeditaverit, periphrasin voluntatis, qua viri boni præceptis divinis obtemperare nitantur, & cui ipsa conscientia humana suffragetur. Etsi enim vel justus quoque cadat septies in die; tamen & in ea indolis nostræ imbecillitate suavissimo nos perfundi

perfundi lætitiæ sensu, quoties pura sit nostra voluntas, actiones nostras ad amissam legislationis divinæ conformandi; cum contra mens nostra contristerur, quoties nostra voluntas, voluntati divinæ rebellis, ad alium finem tendat, quam ut desiderio creatoris optimi maximi plenissime satisfiat. Cum deinde Autor, *Lib. II Cap. 2 §. 2 Hobbesum* securus, status naturalis miseriam justo tristius descripsisset; status utriusque, naturalis & civilis, commoda & incommoda ita sistuntur, ut referatur, 1) in statu naturali fructus industriæ suæ cuiusvis satis certos esse, in statu contra civili laborum nostrorum proventus sæpe ab imperantibus pessundari; 2) timorem poenarum, etsi in statu civili continendæ plebi sufficiat, parum tamen eodem profici contra procères & amicos Principum, utpote leges omnes eludere solitos; 3) in statu civili damnum sæpe maximum societati humanæ oriri a potentioribus, utpote qui animi motibus etiam injustissimis summa cum vehementia obsecundare sueverint, cujus contra insanæ potentiæ nullum temere exemplum inveniatur in statu naturali, ubi & impotentia exempla deficiant, avertendo damno tali imparis; 4) dari quidem in statu naturali decertationes hostiles, sed non ita graves, ut in civitatibus, nec ex tam grandi congregientium numero constatas, & ex quibus, ut hodie fiat, tantum non integra regna & provinciæ totæ devastentur; 5) barbariem, solitudinem, & tenebras ignorantia, ut in statu naturæ obviæ esse possint, sic in compluribus quoque regnis, imprimis Asiæ, Africæ, & Americæ, occurrere; 6) ambitionis, avaritiæ, voluptatis, iniustitiæ, & crudelitatis, monstra civitatibus fere propria esse, utpote in aulis imprimis dominantia, unde non lenta contagione ad reliquos cives serpent; 7) pacem & securitatem e statu civili non minus exulare, quam e statu naturali; quod non tantum bella crudelissime gesta doceant, sed etiam persecutiones testentur, quibus propter sacrorum diversitatem res civium afflictæ fuerint; 8) divitiis certe præ statu naturali non affluere civilem. Constare id exemplis tot mendicorum & hominum, nihili æstimandorum in civitatibus. Ibidem 9) decori, studii societatis, elegantia, eruditionis,

tionis, benevolentiae, nominibus saepe tegi vanitatem, stultitiam, praedantissimum, odia, & subtiles fallendi artes. Hanc denique perpolitam vitam & urbanitatis suavitates in solis urbibus majoribus inveniri; ruri contra, ubivis, etiam in regnis cultissimis, omnia squaloris & rusticitatis plena esse. Ejusdem *Lib. II Cap. 5 §. 18* emendaturus III. Editor interpretationem Autoris, qua is *Exodi XXII, 2*, vocem Hebraicam *baumabbsber:th*, si cum telo fuerit inventus, interpretatur, in *Nota 1* scribit, hanc vocem proprie significare in effusione. Cui fissioni furis ideo locus fuerit, quia pleraque domus colonorum gentis Hebraicae ex argilla ligno inserta constructae fuerint. Quod probat ex *Hiobi IV, 19*. Unde illud manifestum esse, addit, distinctionem furis, venientis cum telo & sine telo, cujus mentio fiat in *Nemese Carolina Art. 159, 160*, inde elici non posse; cum instrumentum hic ad summum *perforium* fingi queat, pro telo autem, vel gladio, id accipi, perforationis indoles non patitur.

Ad *Libri posthæc III §. 7 Nota 3* memoriae proditur, *Pufendorfum*, negantem hoc loco, pro transitu per fretum *vestigal* exigi posse, studio id Suecorum, indeque manante Danorum odio, scripsisse. Diluuntur deinde argumenta ejusdem. Animadvertitur enim 1), terras populi vicini, supra & infra fretum attingentes, libertatem ei a vestigalibus conciliare non posse. Esse enim huic integrum, exercere commercia *terrestria*, nec proinde minus jure ab eo vestigal exigi, quam a reliquis populis, primo in compensationem sumtuum, qui fiant in securitatem & facilitatem navigationis; tum ad lucri pensionem, quod capiant ex eo populo mercatores, dum iis via pandatur, qua brevius fiat iter eorum, & magis affluentia sint eorundem commercia. Alias omnes populos, qui terras aliorum legionibus cinctas teneant, quales, verbi gratia, sint incolae Comitatus Avenionensis, & olim fuerint inhabitatores Principatus Araufionensis, liberum & immunem comitatum per regiones vicinas petere posse. Præterea 2) non apparere, quare itinera maritima ulla hic præ terrestribus & fluvialibus prærogativa gaudere debeant, cum freta maris, per ea, quæ ab ipso Autore allata sint. *Lib. V Cap. 5 §. 8*, non minus ad summam

nam potestatem pertineant, quam viæ publicæ, quæ terris ipsis contineantur. Ad conditionem autem 3) tributariam populum vicinum non magis ejusmodi vectigalibus redigi, quam quidem peregrinum quemlibet, dum pontem transiens, vel in flumine prætervehens, vectigalis nomine aliquid solvat. Ubi deinde, ejusdem *Libri Cap. 9 §. 4, Pufendorfius*, atheos, etiam propter solum errorem, puniendos esse, ait, limitatur hæc ejus sententia sequentem in modum: pulcherrima esse, quæ ab Autore de religione allata fuerint; at hic durius eum plerisque philosophantem videri. Nihil enim errori commune esse cum crimine, neque ignorantiam intellectus manere poenas & supplicia. Demonstrationibus potius & cohortationibus in eos utendum esse, quam sævo ferro, & diris flammis. Neque enim erroris morbo aut vitio aliam paratam esse medicinam, quam convictionem solam. Quod si tamen error hic cum procacia eum propagandi conjunctus sit, seditionis reum videri posse atheum, utpote qui, dum religionem spernere doceat, sanctissimum societatis humanæ vinculum rumpat, neque proinde minus puniri possit, quam qui, furta vel adulteria licita esse, doceat, aut, a fide data recedi posse, contendat, quamvis sceleri errorem obtendere malit. Cumque hac hominum, libenter & cum voluptate errantium, multitudine seculum laboret, reipublicæ interesse, hic quoque interdum aliquid exemplo dari.

Sequitur *Liber IV*, in cujus *Cap. 1 §. 9* guttulæ quædam sanctitatis adsparguntur doctrinæ de falsiloquio. Cum enim *Pufendorfius* in duplici tantum casu veritatem abscisse dici jubeat, 1) si is, qui de ea quærat, quærendi jus habeat, qua ratione magistratui jus sit, interrogandi testem, patri filium; 2) si mendacium afferat alicui detrimentum; ferri id quidem posse, *Cel. Editor* monet, si mente præscindatur corruptio generis humani, qua, quoties concurrit consideratio damni nostri cum consideratione detrimenti alieni, mendacium plerique pro falsiloquio habent. Ceterum, quandoquidem per hanc corruptionem plerumque fiat, ut mendacium cum falsiloquio misceatur, in regula, infantibus inprimis & imperitis merito in-

terdici monet omni dissimulatione veritatis, non admissio discriminae inter mendacium & falsiloquium. Vindicatur ad eundem *Lib. IV Cap. 2 §. 6* in *Nota 2* regula Juris Canonici, quæ omne jusjurandum servari vult, quod sine æternæ beatitudinis detrimento servari possit. Observatur enim, respondere eam dicto *Seneca: Interdum scelus est, servare fidem*. Quamvis enim per asseverationem religiosam novum promissioni validæ accedat auctoramentum, quo eo magis a perfidia absterri debeat, quod Deum promissi testem & perfidiæ vindicem adsciverimus; adhuc tamen promissioni invalidæ ex jurejurando nihil accedere roboris: cum Deus probare nequiquam præsumatur conventionem, quæ legi repugnet, aut cum eo inita sit, qui jure acceptandi destituatur, qualis sit, qui dolo conventionem elicerit, vel alterum vi injusta ad jurandum adegerit.

Ad *Libri V Cap. 1 §. 4* in *Nota 1* aptitudo aliquid conferendi ad vitæ humanæ commoditates inter causas dominii generales rejicitur, & deinde quæritur, unde sit, quod rebus quibusdam maximi usus pretium omne desit. Exempli causa aqua adducitur, quæ utilissima sit, & tamen argento non ematur. Quæ quidem quæstio ita resolvitur, ut aptitudini ad usum adjicienda esse dicatur *raritas*, ex qua comparandi difficultas nascatur. Additur, ipsam aquam multorum nummorum esse incipere, quando rara sit, veluti in obsidionibus, & locis aridis. Similiter raritatem in aptitudine imaginaria pretium augere posse rei alias communis. Nam, si aqua frigore stipata æstatem vincere didicerit, vino eam misceri ab ingeniosa gula, & sic redigi ad pretium. Mandatarius quatenus indemnus præstari debeat, ad ejusdem *Libri V Cap. 4 §. 4* in *Nota 3* ita definitur: Si jussu tuo iter susceperit mandatarius, adhuc sarcientum erit damnum, a latronibus ei illatum, aut naufragio factum, quoniam, si domi mansisset procurator, neque latronum incursum, neque tempestatibus, expositus fuisset. Quid, si, dum in itinere est, in morbum inciderit? Ex vitio antea contracto hanc valetudinem ortam esse, dices, & erit procuratori difficile, refellere hanc sententiam tuam. Humanius tamen videtur, illud saltem ei refundi, quod minus impendisset, si penates suos non reliquisset.

Ex

Ex *Libri VI Cap. 1*, quod agit de matrimonio, animadversiones duas delibabimus. Prima sit, quæ ad §. 15 proponitur in *Nota 4*. Refellitur in ea *P. Balus*, probans mores *Cætonis*, qui uxorem suam *Marciam Q. Hortensio* commodaverit. Parum enim interesse putat *Balus*, uxorem suam alteri quis commodet, an *Calepinum*, *Corpus Juris Glossatum*, aut alium quemvis librum, eo, quod communio mulierum, ex sententia ipsius, sensui communi & sanæ rationi multo magis conveniat, quam earundem proprietas. Reperitur autem, his ipsis reniti congenitum homini instinctum. Plerisque enim studium, illibatam servandi uxoris castitatem, non minus naturale esse, quam desiderium sedandi famem, aut sitim. Accedere summam rationem, qua prolem, ex alio susceptam, alere non minus injustum fuerit, quam spoliari a fure vel latrone. Bestiarum quoque exemplum, quo *Balus* utitur, parum ad rem facere, adjicitur. Esse enim hominem recens natum animal, ut multo infirmius, sic longe nobilius, ceteris animantibus, & quod proinde ut primum compluribus annis sibi ipsum consulere nequit, sic concurrente utriusque parentis cura ad studium socialitatis educandum sit. Alteram animadversionem ad hunc *Librum VI* decerpimus ex *Nota 4 ad §. 20 ejusd. Cap.* Recensentur in eâ incommoda divortiorum his verbis: *Nam, qui, iracundie motu, aut quavis alia mentis perturbatione, ductus, levi interdum de causa uxorem repudiasset, reconciliari posset alii jam nuptæ, eaque consuetudo, in qua antea fuisset, novo divortio ansam suppeditaret, instaurata pristina vitæ conjunctione. Præterea id liberis etiam obesset, si patrem temporario ingenio uti, & matrem ideo in umbratili rixa domo ejici, cernerent. Et quomodo supra lecta conservari possit reverentia, qua parentes liberi, quibus animam debent, prosequi obstricti sunt, si temere adeo uxorum dimissio fieri posset?*

Ad *Lib. VII Cap. 1 §. 6* verisimilis videtur *Cel. Editoris* sententia, qua originem primarum civitatum ita a metu derivat, ut 1) mali inferendæ, boni vero 2) avertendæ, injuriæ causâ in civitates coiverint; quod copiosius exequitur, quam ut hoc loco repeti rationes ejus possint. Cujus brevitatis studio ad
ejusdem

72 NOVA ACTA ERUDITORUM

ejusdem *Libri Cap. 6 §. 14 Nota 3* tantum summam sistimus, qua Sedes Romana Reges hereditarios electis præfert, & illos Potentissimos, hos tantum Serenissimos, vocat; quem morem ceteræ aulæ Europæ sequantur.

Ad *Lib. VII Cap. 1 §. 6* memorabilis visa *Nota 1*, qua ostenditur, neminem nec meram executionem actionis injustæ, jussu superioris, jure suscipere; & ad *Cap. 6 §. 9 Nota 1*, qua, belli indictionem publicam & solennem neque Jure Gentium naturali, neque voluntario, necessariam esse, docetur.

Accesserunt huic Editioni Indices novi tres, iidemque locupletissimi, primus Autorum, secundus rerum, tertius *Eridis Scandicæ*; suntque eidem præterea icon Autoris, affabre sculpta, charta munda, & typorum, utpote *Breithopfsianorum*, elegancia, insigni ornamento.

ESSAI D' UN SYSTEME NOUVEAU, CONCERNANT la Nature des Etres spirituels, &c.

hoc est,

SPECIMEN COMPAGIS DOCTRINARUM NOVÆ de natura entium spiritualium, ex parte structæ principiis Cel. LOCKII, Philosophi Angli, cujus apologiam Autor adornavit.

Tomus III & IV.

Neocomi, ex Typographeo eorum, qui ephemeridas Helveticas edunt, 1742, 8 maj.

Alph. 3 plag. 7.

Continuavit Autor opus suum, *Lockiana* sententiæ ex parte accommodatum, quæ ita exigit, ut, fieri posse, existimandum sit, ut Deus corporibus vim cogitandi concedat, vel concesserit. *Tomus III* complectitur præmonenda, tres Epistolas ad Abbatem F., & epitomen rerum, in hoc *Volumine* pertractatarum. Literis *primis* respondetur ad observationes, in *Tomum II* expromtas. Literis *secundis* differitur de extensione Numinis ac animæ nostræ reali, locis quibusdam ex *Balio* decerptis

decerptis ansam materiemque rei præbentibus. Literis *tertiis* suppeditatur commentarius in *Cap. 141*, quod in *Belli* Continuatione diverforum de Cometis cogitatorum legitur. In præmonendis, an & quatenus systema suum cum sententiis *Sam. Clarkii* consentiat, disquirat, usus compendiosa *Clarckianorum* dogmatum expositione, quam *Muizeauxius* suppeditavit. Repetit illud *Lockianum* dogma, substantias non nisi extensas dari, materiam esse connexum quid separabile ac mobile, mentes esse quidem extensas, nec tamen dissolubiles, & eatenus non materiales. Dissolubile hoc sensu dicitur illud, quod vi rerum creaturarum separari, discerpi, & dissolvi, potest. Unde intelligitur, id dici hac ratione indissolubile & simplex, quod constat partibus, quarum una ab altera per vim, a rebus creatis adhiberi solitam, dissolvi non potest. Hoc modo *Lockium* oppugnare potuit dicis causa, siquidem immaterialitatem *Clarkius* animæ tribuit verbis, re vera autem eam sustulit, ac andabatam egit, vel ludicrum depugnavit certamen, dummodo *Muizeauxius* systema *Clarkii* ex vero penitus delineavit. Spatium infinitum *Clarkius* pro eo, quod substantiæ immense proprium est, habendum duxit, quemadmodum huic æternitas, seu duratio infinita, tribui solet. Monet Noster, ens, substantialiter ex toto & immente præsens, esse Deum *Spinozæ*, additque, *Clarkium* reputasse illud spatium infinitum pro Dei attributo. Ipse autem spatium immensum a Deo distinguit, licet id æque pro ente, re vera citra relationem ad aliud institutam existente, habeat. Extensionem, quam tribuit spiritibus, a spatio illo differre, arbitratur. Tribuit denuo Numini supremo soliditatem ac veram extensionem, licet, spiritus esse individuos, mutationi subductos, corruptionisque expertes, & immortales, ex constitutione Dei, fateatur. Ipse in præsens etiam suscipit mentes non extensas, extensionis expertes, profligandas, ut eis substituatur extensas, nec tamen e materia, sub sensu eadente, constatas. Immenstratem Dei sensu physico exponit, dum ex ea argumentum necit, sibi que persuadet, immenstratem illam cum ente, quod omni extensione vacet, pugnare. Negat deinde, notioni extensionis cujuscunque coherere notionem

Pag. 12.

10.

- dividua & interitura substantia. Distinctionem, quæ est rationis, dari largitur respectu partium extensi. Negat vero, ex hac distinctione & divisione colligendam esse divisionem physicam, & fluentem ex hac corruptionem. Addit tandem: Quis est, qui extensionem hanc Numinis supremi dividet? De hac extensione divina docere pergit hunc in modum: *Ipsa limitat, quicquid existit, nec tamen ipsa alicunde limitatur.* Nihilominus Deo tribuit simplicitatem, & suffragatorem laudat *Beausobrium*, patrem, ratus, simplicitatem eam consistere in homogenearum partium complexu, qualem simplicitatem *Plato* mentibus humanis tribuit *Lib. X de Rep. pag. 516*. Si quid vero assequimur ratiocinando, partes æquales & prorsus homogeneæ dignosci haud possunt, ac principio indiscernibilium repugnant.
28. Id tamen inficiari nolumus, *Sam. Clarckium* tribuisse Deo extensionem infinitam, ac mentem cogitationemque perfectissimam. Ex quo intelligitur, suffragatores ejus largiantur necessum esse, ens extensum cogitare posse. Vide *Clarckium de Existencia & attributis Dei pag. 217*. Quonam vero tibi sine sese munivit nititurque Noster? Ipse sic disserit: In eo, quod existit, animadvertimus materiam & motum, seu extensionem & vim. Vis vero cogitari nequit sine substantia inhaesionis. Quare hoc subjectum, hæc causa, gaudet extensione & vi. Ergo nulla datur substantia nisi extensa. Hoc est ejus palmarium argumentum. An vero modus ille animadversionis physicus ipsam spirituum naturam attingat, aliis relinquimus dijudicandum. Auctor profecto negat, materiam esse in infinitum dividuam. Concedat itaque, necessum est, dari subjecta prorsus non extensa & individua per sese. Quærimus ex ipso, an experientia, an ratiocinando, didicerit, hæc individua dari elementa; quærimus, an hisce omnem denegat vim & actionis capacitatem. Nisi fallimur, ipse novit omnino, dari substantias, extensionis cujuscunque expertes. At nolumus conscientiam ejus introspicere; expectaturi vero sumus ea, qua decet, humanitate sententiam & responsum ipsius, si forte, haud dari entia minus extensa, porro velit docere. Scripta promittit idem, quibus sit demonstraturus, Deum esse ens re vera extensum. Ave-
35. mus

mus scire modum, quo id ipsum docturus sit. Dum enim omne
 extensum partibus sui extra partes constat; definiendum ei est,
 an illæ sint homogeneæ, an heterogeneæ; an prorsus eadem, an
 inter sese diversæ; an continuæ, an minus cohærentes. Ample-
 ctetur indubie homogeneas & prorsus easdem. Si urseris, ut de-
 finiat, an partes illæ continuo inter sese cohæreant, avertet
 mentem, & Spinozismum formidabit. Sin quæsiveris, an par-
 tes illæ sint disseminatæ per mundi vacuum, differet responso-
 nem, vel imbecillitatem mentis nostræ accusabit. Eventus vero,
 an conjecturas hæc re&e duxerimus, declarabit. Expectat
 pede firmo antagonistas, ipsisque *Ingeniis fortibus, Materiali-*
stis, & Pyrrhonis affectatoribus, promittit medicinam. Suspi-
 catur, dari plures Philosophos, qui, spiritus esse extensos, in
 animum induxerint, ut arbitrentur. Gratulatur sibi de consen-
 su *Manichæi*, Magorum, Gymnosophistarum, Cabbalistarum,
 Græcorum, *Porphyrii, Democriti, Heracliti, Empedoclis*, ac
 Ecclesiæ Patrum, ipsiusque *Isaci Beaufobrii*. Ex historia viato-
 rum a Emmaunicorum colligit, spiritus per sese nec ab oculis
 hominum, nec a manibus horum & contrectationibus, esse se-
 motos. Repetit illud *Tertulliani*: *Quis negabit, Deum esse cor-*
pus, etsi spiritus est? Deus an sit lumen, nec ne, in incerto
 relinquit. Contendit deæuo, non-extensionem & non-locali-
 tatem absolutam pugnare cum Dei omnipræsentia, ac ejusdem
 immensitate. Nec tamen Deo tribuit immensitatem substantia-
 lem, ne incidat in *Spinozæ Syrtis*. At immensitas extensæ &
 materialis non potest non esse substantialis, siquidem potentia
 & extensio, Autore judice, extra subjectum invasionis, seu sub-
 stantiam, nequit existere. Addit, Deum ex centro essentia
 suæ illustrare, penetrare, dirigere, & gubernare, universum,
 per emanationes lucis ac potentia, similes radiis & calori, quos
 nobis Sol impertit. At radii non sunt particulae, e sole ef-
 fluentes. Nec sol ipse nobis *αδιασώτως* præsens est. Homi-
 letis condonamus similitudines ejusmodi, a Philosophis autem
 distinctiora postulamus. Id, quod extensum est, cogitandi
 haud esse capax, qua extensum, ac cogitationem esse actum
 substantia, e partibus nullis constat, adeo est certum ac de-
 monstratum,

Pag. 38.

42.

51.

- monstratum, ut non videamus, qui fieri possit, ut quis demonstrationem dilucidiorē requirat ea, quam dederunt *Cel. C. S. Hollmannus in Instit. Pneumatol. Cap. 1 §. 17 seq.* & ejus amicus, *J. C. Harenbergius, in Miscellaneis nostris Novis Vol. I P. III pag. 426 seq.* Quam vellemus, Autor eam examinaret, & judicium de ea faceret! Causatur quidem, experientia externa illam spiritualitatem non extensam haud niti; at experientiam ad ratiocinandum adhibere, & per ratiocinationem id exquirere, licet, quod sensibus per sese haud patet, qua ratione, materiæ dari elementa individua, colligimus. Inculcat idem denuo, ens absolute immateriale, seu non extensum, nil esse nisi nihilum, purumque ens rationis, respectu cognitionis nostræ. Evidens ipsi est, cogitationem & linguam, tum interiorem, tum exteriorem, esse modificationes potentie motricis. Spiritus quoscunque in loco esse suo, addit. Globos cœlestes vocat indivisibiles, seu potius individuos. Rationem elasticitatis, quæ aeri inest, *Muschbrakianam* repudiat, perhibetque eam contradictione plena. Immaterialitatem pro vero reputat sono ac pro chimæra, quia ideam ea haud exhibeat positivam, quia singulæ ideæ nostræ sint corporeæ, & quia idea de immaterialitate sit factitia & abstracta. Liceat vero monere, eadem tria argumenta immortalitatem animæ esse eodem jure sublatura. Dicitur quidem potest, immortalitatem indicari posse per ideas positivas; at quidni immaterialitas? Id enim, quod prorsus est simplex, vocamus immaterialia. Locum non extensum vocat ignem, caloris expertem, seu *σιδηρόζυλον*, quasi locus esset aliquid reale, nec potius *idea relativa* esset. At, quia, spatium esse aliquid extra cogitationes nostras constitutum, cujus pars sit locus, existimavit, in eam incidit opinionem. Ubi igitur res diversæ haud una existunt, locus existet, immo loca & locorum myriades. Ipse *Platonem* credit primum existisse, qui, animam esse simplicem, extensionis expertem, docuerit. *Aristoteles* & *Porphyrius* pariter, animam humanam esse simplicem, partibusque carentem, tradiderunt. Addit Autor, ipsis haud fuisse de ea simplicitate ideas distinctas, ideam vero illam *Platonicam* sensim in religionis Christianæ ambitum receptam fuisse, inprimis

mis ab *Augustino*. Vocem *spiritus* in sacris literis signum esse Pag. 101.
 substantiæ simplicis, inficiatur. Creatorem nobis prorsus esse
 incognitum, tradit pag. 105. Nisi magnopere erramus, Lecto-
 res ex hoc specimine potiora systematis novi capita perspexerunt.
 Tomi quarti injicienda tandem est mentio. Comple-
 ditur is *Partes duas*, quibus præmittuntur præmonenda. *Priori*
 continetur continuatio Epistolæ ad Abbatem, cujus maxima
 pars jam *Tomo tertio* fuerat exposita. Excipit eam Epistola ad
 B. super animæ nostræ natura, ac super spiraculo divino, quo
 ipsa sit animata. Huic vero succedit Dissertatio in quoddam
Nicolii argumentum, quo extensionem animæ arcere voluit Jan-
 senista. *Parte posteriori* exhibetur Epistola Philosophi ad Au-
 torem, spectans ad systematis novi formam. Subjuxit Au-
 tor geminam responsoriam, nihil operæ omittens intentatum,
 ut dignitatem systematis sui teneatur. Constituerat quidem,
 hisce adungere judicium P. *Danielis* de systemate causarum oc-
 casionalium, suasque subicere eis meditationes, haud secus ac
 judicium de harmonia præstabilita; verum successus tempo-
 ris consilium id mutavit. Inter os enim & ossam sæpius multa
 solent intervenire. In præmonendis repetit suum systema, no-
 visque id rationibus it succinctum. En illas. Ideæ sunt &
 existunt per impressiones corporeas, sunt & conservantur in
 anima, veluti receptaculo. Ergo anima est extensa. Actiones
 animæ in corpus & corporis in animam mutæ non possunt sine
 extensione existere. Anima prædita est facultate activa & pas-
 siva, cujus exercitium & agitatio nequit cogitari citra conta-
 ctum, extensionis indicem. Modificationes potentiæ activæ
 nequeunt sine motu comprehendi, motus vero arguit exten-
 sionem. Cogitatio est sermo interior, qui expeditur & per-
 agitur motu. Quocirca extensio genuina animæ est causa in-
 strumentalis passiva & sine qua non. Inflatu divinus, junctus
 huic extensioni, ipsi exhibet vitam & facultatem sentiendi per
 modum actionis & passionis, cogitandi & agendi. Extensio-
 nis defectus in animis locum habere nequit, & contradictione
 laborat. Fortassis sunt, qui, petitiones principii subesse, perhi-
 bebunt. Erunt, qui monebunt, vim cogitandi in Deo fieri

14.

citra motum, & actiones simplicium elementorum, quæ Auctor dari largitur, sine motu intestino peragi, siquidem in eo, quod partibus caret, & prorsus est individuum, mutatio loci interni fieri haud possit, nec cogitari. Loci enim idea ponit, simul existere plura, e quorum relatione mutua oritur idea loci. Sed suffecerit in præsens, exhibuisse systematis novi speciem & adumbrationem quandam. Si qua monuimus, ab eis modestia haud abest. Quare existimamus, ea Autorem æqui bonique consulturum, nobisque eam, quam aliis indulsit, libertatem concessurum esse animo, quem ubique præ se tulit, candido & perquam humano.

DEI DIFETTI DELLA GIURISPRUDENZA TRATTATO di LODOVICO ANTONIO MURATORI, &c.

id est,

DE DEFECTIBUS JURISPRUDENTIÆ TRACTATIO LUDOVICI ANTONII MURATORII, Bibliothecæ Sereniss. Ducis Mutinensis præfecti, inscripta Sanctitati BENEDICTI XIV, Pontificis Maximi.

Venetis, apud Joannem Baptistam Pasquali, 1742, fol.

Alph. 2 plag. 2.

Eximum & frequens est Ven. Muratorii in his Actis nomen, Viri in re historica, Theologia, & ipsa Jurisprudentia, versatissimi. In formula Dicationis celebrat dotes & merita tanti Pontificis, qui utilitatis propriæ studium commodis publicis postponat, & Jurisprudentiæ nævis omnium optime mederi possit, in tribunalibus deplorandæ protractioni ac periculo haud uni expositæ. Opus ipsum dispescitur in *Capita viginti*. *Primum Caput* exhibet introductionem, Operisque summam. *Secundum* exponit de Theologis, moralis scientiæ studiosis, de Medicis, ac legum interpretibus. *Tertium* edisserit defectus Jurisprudentiæ, imprimis practicæ, internos. *Quartum* agit de defectibus legum & justitiæ administratæ externis. *Quinto*

Quinto differitur de legibus Romanis, earumque interpretibus. *Sexto* exponitur de difficultate discernendi justum ab injusto in casibus bene multis. *Septimum* de judiciis, eorumque nævis, est inscriptum. *Octavo* tractatur de pretio & nævis advocatorum, aliorumque justitiæ administrorum. *Nono* inquiritur, an fieri possit, ut Jurisprudentiæ ætatis nostræ adhiberi possit melior ordinatio. *Decimo* quæritur, an expediat reducere omnem Jurisprudentiam ad solum studium, quod in capitibus legum ponitur. *Undecimo* agitur de reformatione Jurisprudentiæ in capitibus controversis. *Duodecimo* differitur de ea, quæ requiritur in judiciis, partium vacuitate. *Decimo tertio* exhibentur regulæ aliquotæ, quas ii respicere debent, qui justitiam trutina æquitatis expendunt. *Decimo quarto* exponitur de litium protractione, Jurisprudentiæ nævo. *Decimo quinto* de præscriptione & usucapione agitur. *Decimo sexto* commentatur Cel. Autor de concursu creditorum. Sequenti *Capite* differit de fideicommissis, pubertatis statu, primogenituræ juribus, & substitutionibus. *Decimo octavo* quæritur, an methodus Græcorum & Latinorum inprimis sit adhibenda in agitandis causis civilibus & criminalibus. *Undevicesimo* proponitur specimen aliquot conclusionum, ad controversa Jurisprudentiæ capita certa referendarum, examini oblatum eorum, qui potestate pollent, leges & statuta condendi. *Vicesimo* additur Operi clausula & coronis. Sub initio explodit *Ulpiani* definitionem, qui Jurisprudentiam vocavit divinarum & humanarum rerum notitiam, justii atque injusti scientiam. Monet, hanc definitionem encyclopædiæ convenire. Ridet *Accursium*, qui tradidit, omnia in Corpore Juris inveniri. Addit, leges *Justiniani*, ad causarum varietatem accommodatas, confusionibus & contradictionibus refertas esse, ac ipsam Jurisprudentiam in chaos opinionum esse immersam, litibusque magistrorum laborare infinitis. Ostendit, Theologos, qui animam hominis ad beatitudinem dirigere contendunt, Medicinæ & legum arbitros, opinionibus dissidere mutuo pugnantis. Ex subtilitate & intemperantia Legistarum, inde ab A. 1100 enatorum, succrevisse spinetum impeditissimum, conqueritur.

Pag. 75.

100.

128.

155.

161.

1.

2.

4.

6.

8.

nes

- nes variantes Medicorum tolli posse, negat, ratus, mala corporis humani sæpius esse admodum occulta & abstrusa. Theologiae casuisticae defectus nonnullos per Pontificem extirpari posse, credit. Omnes vero, siquidem rationes probabiles sæpius fundant veritatem non negligendam, eliminandos esse, negat. Principum opem, qui legislatoria potestate valent, circumspicit, dolens Juris civilis ac criminalis defectus numerosissimos. Legum Latinarum non paucarum obscuritatem accusat. Monet, multas earum esse restringendas, ac limitibus coercendas.
12. Stupet, respiciens ad interpretationes legum. Notat Notariorum ignorantiam, qui sæpius mentem contrahentium, vel testantium, aut non recte capiunt, aut obscure literis produnt. Reprehendit judicum pervicaciam ac sententiam, sæpius sibi disconvenientem. Addimus, patronos causarum sæpius esse in causa, cur tribunal non potius alia ac hac ratione judicium ferat.
18. Cum ad nexos Jurisprudentiæ externos progreditur, veteres canit querelas de commentariis, quibus leges sæpius obscuratae, & per contrarias interpretantium sententias totum pæne Jus conturbatum fuit. *Justinianus* id jam notavit in eis, qui Edictum perpetuum interpretationibus suis oneraverant, in *Pref. ad Pandect.* Idem vetuit, ne quis Commentarium in Codicem conderet, *l. Deo autore C. de Vet. jure enuc. §. Nostram, & l. Tanta eod. Tit., & in Pref. ad Digesta.* At *Fontanae Bibliotheca legalis* est indicio, Commentarios in leges *Justinianæ* prodiisse tot & tantos, ut admodum multa & ingentia plaustra haud sufficiant eis in ignem transportandis, æternaque sepeliendis nocte. Præstat, leges habere paucas, casque luculentas, quas, si inciderit de sensu dubitatio, Princeps ipse interpretetur. Variant enim & ipsæ communes Jctorum opiniones temporis successu, & in controversiam vocantur, ob alias e diametro repugnantes, communes opiniones. Illustrat hanc animadversionem *Cel. Autor* exemplo *Raphaelis Fulgosi*, celeberrimi consultoris, qui in controversia de descendentibus masculis hæredibus erroneam invexit opinionem, quæ reliquis Jctis imposuit, & communis paulo post existimata fuit. *Scholam Bartoli Joannes Vinc. Gravina* jam accusavit inanium subtilitatum,

litatum & forensium cavillationum. Commentatur posthæc Ven.	Pag. 27.
Autor de Juris Justinianeï in Italiam propagatione, judicans, opinionem eam, quæ, Pandectas A. 1135. Amalfi per Pisanos esse avertas in patriam, dicitur, soliditatis esse expertem. Le-	29.
ges Justiniani esse opus a novem Musis cælatum, & magistro congruens præstantissimo, rotunde negat. Quanta insideat caligo legibus nonnullis, clare & evidenter ostendit. Promit interpretationes aliquot vocis <i>seminarium</i> , quod, sensu satis obscuro, legitur <i>l. vel si vites ff. de Impensis</i> . Accursii deliraciones notat, excusatas a <i>Gravina</i> . Reprehendit responsores & consultores Jctos, quippe qui pleraque Juris civilis capita reddiderunt dubia & incerta. Commemorabile est <i>Bernhardi Clavallensis</i> judicium de Legibus Justinianeis <i>de Consider. l. 4: Hac non tam Leges, quam lites, sunt, & cavillationes, subvertentes judicium</i> . Virtutes judicis, Deum venerantis, commo-	33.
do proprio haud mancipati, æquitatis studiosi, prædicat, nævosque judicis, judicio capti, & lucro inhiantis, recenset. Patronorum, seu Advocatorum, artes malignas & cavillatorias egregie depingit, ut ipsis speculum, in quod incueantur, obvertat. At num Æthiops facile dealbescit? Jam <i>Vernulejus, Mulzius</i> , alique, optarunt, ut Jus Romanum vel expelleretur, vel in ordinem novum, eumque compendiosum, redigeretur. Prævit hoc exemplum <i>Julius Caesar</i> , teste <i>Suetonio Cap. 44. Marcus Aurelius Antoninus</i> , teste <i>Capitolino</i> , jus magis vetus restituit, quam novum fecit. Idem tentarunt <i>Septimius Severus & Constantinus Maximus</i> , nec non <i>Theodosius II.</i> Quidni idcirco revocatur Jurisprudentia ad nudas <i>Justiniani</i> leges? Quin Commentatores æternis tenebris addicuntur? <i>Victorius Anadeus</i> , Rex Sardinie & Dux Sabaudie, A. 1729 statuit, ut lites decidentur secundum suas constituciones, statuta localia, decisiones magistratuum ipsius, & tandem ad normam legum communium, rejectis & repudiatis omnium Doctorum allegationibus. Eadem consuetudo viget in Galliis, Anglia, Venetiis, ac in aliis regionibus. Si advocatis sit abstinendum ab autoritatibus prædecessorum, ipsi ratiocinando magis vacabunt. <i>Budei ad l. 2 de Orig. Juris</i> hoc est votum: <i>Utinam</i>	44.
	48.
	55.
	67.
	74.
	76.
	79.

- prodeat nobis Tribonianus alter, qui cornicum oculos JCrus nostri temporis figat, id est, qui tot voluminum acervos, quos ne Ptolemæi quidem Bibliotheca caperet, certo quodam numero circumscribat. Eadem precatus fuit Cevallos. Addit Autor votum, ut lites forenses celeriter ad finem deducantur. Jesuita Adamus Contzenius & Decianus idem votum fecerunt suum, ne quid de Hermanno Conringio moneamus. Indicat idem, quantum valeant in judicem amor, odium, spes, & metus, commendatitiarum honor, & quidni invidia, misericordia, & obstinatio? Præcipit itaque, ut in controversiis dubiis judex opinionem maxime probabilem sequatur; ne sub æquitatis specie evertat justitiam; ne arbitrio suo faciat satis in causa litium ea, quæ vocatur *substantiale*; ne momentum injustitiæ trahat *casus pro amico*. Moras & perennitates litium cupit contrahi & præcidi. Litium certe multitudo & diuturnitas æque perdit regiones ac vis militaris, spoliis exsaturata. De litibus decurtandis, seu abbreviandis, scripserunt egregie Hermannus Hoffmannus & Georgius Valentinus Wintherus. Attigit causas aliquot Cel. Autor, quæ imprimis solent diuturnis involvi altercationibus. Admnicula designat tandem, quibus ærumnæ rerum publicarum, e litibus & controversiis forensibus diutinis subnatæ, possint tolli, certe mitigari. Optamus ex animo, ne Cel. Autor surdis fabulam narraverit. Meminimus præterea Catonis, ita apud Gellium fermocinantis: *Fures privatorum fur-torum in nervo atque compedibus ætatem agunt; fures publici in auro atque in purpura.**
- Pag. 82. tum, ut lites forenses celeriter ad finem deducantur. Jesuita Adamus Contzenius & Decianus idem votum fecerunt suum, ne quid de Hermanno Conringio moneamus. Indicat idem, quantum valeant in judicem amor, odium, spes, & metus, commendatitiarum honor, & quidni invidia, misericordia, & obstinatio? Præcipit itaque, ut in controversiis dubiis judex opinionem maxime probabilem sequatur; ne sub æquitatis specie evertat justitiam; ne arbitrio suo faciat satis in causa litium ea, quæ vocatur *substantiale*; ne momentum injustitiæ trahat *casus pro amico*. Moras & perennitates litium cupit contrahi & præcidi. Litium certe multitudo & diuturnitas æque perdit regiones ac vis militaris, spoliis exsaturata. De litibus decurtandis, seu abbreviandis, scripserunt egregie Hermannus Hoffmannus & Georgius Valentinus Wintherus. Attigit causas aliquot Cel. Autor, quæ imprimis solent diuturnis involvi altercationibus. Admnicula designat tandem, quibus ærumnæ rerum publicarum, e litibus & controversiis forensibus diutinis subnatæ, possint tolli, certe mitigari. Optamus ex animo, ne Cel. Autor surdis fabulam narraverit. Meminimus præterea Catonis, ita apud Gellium fermocinantis: *Fures privatorum fur-torum in nervo atque compedibus ætatem agunt; fures publici in auro atque in purpura.*

JOANNIS DE GORTER, A. L. M. MEDICINÆ
Doct. & Prof. Ord. ut & Reipublicæ Harderovic-
næ Archiatri, Chirurgia repurgata.

Lugduni Batavorum, apud Balduinum van der Aa, 1742, 4.

Alph. 3 plag. 3.

Tam arctus olim Medicinæ cum Chirurgia nexus fuit, ut Hippocratis ætate omnes externarum partium morbi, præter paucissimos quosdam, qui non nisi difficillimis curationibus

bus vinci queunt, qualis vesicæ calculus est, a folis Medicis tractarentur. Qui, cum paulo post omnem efficacem medicinam, quæ ferro & igni utitur, ministris suis exercendam relinquere, tandem omnium externorum malorum curationem eripi sibi ab his passi sunt. Ut vero his facile fuit, negligentius a Medicis tractatam artem tum occupare, sic Medicis contra, modo vellent, jam non difficile foret, sibi olim ereptam artem iterum vindicare. Et ab aliquo jam tempore inter Medicos exstiterunt, qui ad minimum eam Chirurgicæ artis partem cum Medicina iterum conjungere cœperunt, quæ cum externis, tum internis, corporis affectibus non tam ferro, quam herbis, mederi solet. Idque in hoc libro etiam ab Experientissimo *Gorsero* factum est. Quod se vero id ait eo fecisse, ut, qui medendi arti student, externis morbis prius perspectis, quorum multo evidentiores mutationes & facilius cognitio sunt, similes latentes morbos eo certius accuratiusque cognoscere valerent, eo nobis videtur novam plane idoneamque sententiam de necessario Medicinæ cum Chirurgia nexu protulisse. Neque vero omnia hoc suo libro complexus est, quæ ad manu medendi artem pertinent. Perpauca enim de vulgo sic dictis operationibus chirurgicis, iisque non omnibus, adjecit. Tanto tamen longior fuit in docenda cognitione externorum morborum, eorumque per medicinas curatione. Ordo, quem in toto libro servavit, is est, ob quem fere Chirurgia Anatomæ superstructa liber ipse inscribi possit. Singulis enim libris, in quos hæc Chirurgia divisa est, anatomicam expositionem ejus partis præmisit, cui in iis libris tractati morbi insidere solent. Omnes autem morbos *duodecim Libris* complexus est, qui singuli plura *Capita* comprehendunt. Primo igitur loco necessaria quædam de idiosyncrasia, & temperamentis, de corporis humani divisione, de partibus firmis, deque humoribus, eorundemque morbis in universum, posuit. Inter hos morbos etiam varias acrimonias retulit, quæ a mutata globosa particularum sanguinis figura proveniant. Quo loco ut negare neque hoc volumus, si spherica illa figura mutaretur, debere acrimoniam nasci, neque etiam hoc, illam vere aliquando mu-

Præfat.

Lib. I.
Cap. 1, 2,
3, 4.

- tari posse, tamen, an cum omnis acrimonia, tum potissimum hæc, quæ mutata figuram sequitur, tam frequens malum sit, quam vulgo existimant, dubitamus vel eo, quod neminem existisse novimus, & qui se dixerit mutata illam figuram in sanguine vidisse, quodque, cur acrimoniæ non sæpius teneram internorum viscerum fabricam lædant, quam densam cutem, nullam idoneam rationem invenimus. Post hæc Cl. *Gorterus*
- Lib. I. Cap. 1, 2, primo de structura, deinde de morbis, ossium agit, ac singulim de fractura, & luxatione, de quibus omnibus multa utilia, 3, 4. aliqua & nova, proponit. Ubi vero cranii fracturam exposuit, §. 301. ipsum, mirati sumus, nihil de cerebri læsionibus addidisse. At- 324. que perutilem quoque rem præstitisset, si sanguinis in cerebro effusi notas, perforandique cranii indicia, aliquanto diligentius exposuisset; de qua re permulta egregia fuerunt a recentiori- 341 seq. bus Francicis Chirurgis proposita. Egit tamen satis accurate de modo, cranium modiolò excindendi. In tractatione de sin- 374. gulorum ossium fracturis monet, collum scapulæ frangi posse, 375. quod ad minimum videtur rarissime fieri debere, si os pectoris fractum introcedat, arteriam venamque mammariam sæpe rum- 376. pi, ac, si in costarum fractura arteria intercostalis læsa sit, digi- tum admovendum tam diu esse cum linteo, e liquore stiprico 397. expresso, donec fluxus sanguinis sistatur. Porro superfluum Cl. Autori esse videtur fasciarum usus ad ossa vi externa emota suo loco continenda; in qua sententia, metuimus, ut ipsi multi sint 424. accessuri. Recte autem, periculosum esse, ponit, maxillam in- Lib. III. feriores emotam alapa inflicta reponere velle. Hinc ad mol- liores partes transitus sit, & postquam distributio, structura, & usus, arteriarum diligenter exposita sunt, inter plures arteria- rum morbos de hæmorrhagia, inflammatione, abscessu, gan- §. 510. græna, sphacelo, & aneurismate, agitur. De inflammatione do- cetur, eam æque ac pulsationem, quæ in inflammata parte per- 542. cipitur, ab obstructione arteriarum non proficisci, neque ery- sipelas debere cum inflammatione confundi. Inter abscessus 558. sunt, quos ante, quam maturi sint, aperiri oportet. Sunt au- tem omnes per metastasin ex febre orti, & qui circa cava cor- poris loca generantur, in quæ, metus est, ne, rupto abscessu,
- pus

pus effundatur. Ubi vero operiri abscessus debet, fieri potest, ut vel æger a fectiõne abhorreat, vel pars ipsa eam vetet, aut latior aliqua plaga facienda sit; quæ omnia efficiunt, ut causticum ferro præferatur. Præferri tamen & tunc debet, quod addere potuisset Cl. *Gorterus*; cum abscessus, sive venerus, sive scorbuticus, aut a quavis interna causa humores corrupti sunt, quod utilissimum antiquorum præceptum est. Idem valet de abscessu pectoris interno, qui in cute sui indicium facit, tanquam empyematis specie, de quo doctè Cl. Autor exposuit. Ad membra emortua refecanda fasciam injicere suadet, ut & caro adstringatur, & ad ductum fasciæ culter certius circummagi queat, in qua re, ut nihil suadet, quod non utile est, sic in eo, quod arteriæ deligationem cum acu, filum cerarum trahente, necessariam esse negat, nescimus, an sine ægri periculo Chirurgus sequi Cl. *Gorterum* possit. In aneurismate vero dilatatio, in spurio vulnus arteriæ, est, & quia arteriotomia occasionem dare nascendo aneurisinati potest, neque majorem ipsa, quam venæsectio, utilitatem præstare, satius est, illa plane non uti. Solent vero & in venis varii morbi nasci, inter quos præcipue varices sunt, hæmorrhoides, & œdemata, qui sive a structura, sive a lento sanguinis per venas, præsertim inferiores, motu, proveniunt. Hoc loco etiam de venæsectione dictum fuit, & datæ quædam regulæ sunt, ex quibus, qualis sit venarum delectus faciendus, constare possit. Longa inde tractatio de cerebro, nervis, & spiritibus, sequitur, a quibus liquor, in capsulis nervorum hærens, quem doctissimus Autor succum nervorum nominat, distinguitur. Spiritus vero existimat diversis modis in circulum agi, & in sensuum organis, e. g. primo pellucidum liquorem præbere, & cum lymphæ iterum absorberi. Præsertim ganglia pro totidem novis fontibus spirituum habet, qui in medicullio gangliorum a sanguine arterioso separentur. His permultas utiles physiologicas & pathologicæ quæstiones de spiritibus subjunxit, & in quo dolor consistat, accurate explicavit. Cum cerebro vero quia sensuum organa arctè conjuncta sunt, horum & structuram, & qui ex hac læsa oriri queant, morbos, diligenter exposuit. Ad caractam

§. 560.

579 seq.

650.

653.

656 seq.

664.

Lib. IV.

Cap. 2.

Lib. V.

§. 770.

771.

772 seq.

Cap. 2

Cap. 3-

10.

§. 1090.

- caractam deprimendam acus commendatur, quæ ad pollicis distantiam a cuspide globulum habeat, ne opposita bulli pars lædi queat. Ectropium utplurimum a vulnere vel tumore palpebræ oritur, raro a relaxatione. Hæc tamen sola ut causa allegari videtur ex eo, quod adstringentia tantum ad ejus curationem necessaria esse ponuntur. Recte autem rejicitur sectio, qua ex Chirurgis aliqui lagophthalmum curare volunt, quod malum fortassis folius mollientis forus longiori usus cedit. Ad os unguis cariosum perforandum, vel ferrum candens, utile esse perhibetur, vel medicina corrodens. Quis vero nescit, tutiorem curandi viam esse, quam nostræ ætatis Chirurgi cum acu triquetra, aut alio stilo ferreo non candente, inveniunt? Ophthalmoxylis inter *periculosas, molestas, & dolorosas*, curationes refertur, & quæ non debeat, nisi in gravissimo malo, institui. Hæc in *quinque* prioribus *Libris* leguntur. In *sexto* Cl. Autor incipit de iis morbis agere, qui sedem suam in corporis integumentis habent, & quorum expositio, vel propter diversissima nomina, quæ sæpe eidem morbo data esse videntur, perdifficilis est. Elegit autem Doctissimus *Gorterus* hunc ordinem. In *Libri septimi Cap. 1 de vulneribus* agit, in quo plura utilia de futuris, deque labio leporino, proponuntur, etsi assentiri ipsi non possimus in hoc, quod, curari labium leporinum non posse, existimat, si aliqua labri pars desit. Sic etiam tendinum futura commendatur, a qua recentiores Chirurgi cauti abstinere, aliaque quædam de vulneribus pectoris & abdominis proponuntur, quæ, etsi nova, tamen vix tuto videntur adhiberi posse. Sequitur *Cap. 2 tractatio de Excoriatione, Cap. 3 de Contusione*, quæ quid in diversis partibus efficiat, accurate indicatur, *Cap. 4 de Combustione, Cap. 5 de Congelatione*, ubi perniones docet a minori frigoris gradu provenire, quam qui glaciem format, *Cap. 6 de fissuris, Cap. 7 de ulceribus*, ubi plura videntur desiderari posse, & *Cap. 8 de fistula, alia benigna, alia maligna, sive callosa*. Aliam classem morborum cutaneorum *Liber octavus* continet, *Cap. 1 pruritus, Cap. 2 aspredinem, Cap. 3 callum, Cap. 4 escharam, Cap. 5 colorem mutatam, & sigillatim Cap. 6 maculas* omnis generis.

Porro

Porro in *Libri noni Cap. 1 de fordibus curandis* agitur, ad quas refertur *Cap. 2 herpes, Cap. 3 impetigo, Cap. 4 scabies, Cap. 5 pustule*, nimirum *gutta rosacea, phlyctena, vari, sudamina, serones, & hydatides*. Similiter de *clavo, de verrucis, de tuberculis inflammatoriis, de erysipelate & de emphysematose*, quinque *Capitibus in Libro decimo* exponitur. Erysipelatis variae species sunt. Aliud enim *bullulosum* est, aliud *pustulosum*, vel *ignis sacer*, aliud *ulcerosum*, aliud *phlegmonodes, scirrholes, aliove modo compositum*. Quia vero in cute parvæ quoque glandulae inveniuntur, easque & morbi varii occupant, de his in *Libro undecimo* dixit. In *Cap. 1 de structura & usu glandularum*, quæ mire inter se differunt, aliqua adducta sunt, in reliquis vero *Capitibus lupia, struma, scirrhus, cancer, & folliculosus tumor*, exposita. *Cancer* materiam pinguedinosam, lentam, tenacem, & longiori mora corruptam, esse, ipsumque commodissime sectione tolli, affirmatur. Tandem *duodecimus Liber* aliquot *hermarum species* comprehendit. Enterocoele duplici modo fit. Nam vel intestinum totum, vel lateralis tantum portio, quasi ipsa peculiarem sacculum formans, in dilatati peritonæi sacco devolvitur. Si hernia inflammatione tenetur, & quæ devoluta sunt, post viginti quatuor horas refundi non potest, sectio institui debet, in qua, si ex sacco aperto aliquis humor profluit, non statim de salute ægri spes abjicienda est. Inter hydroceles species una refertur, quæ sedem in substantia testis habent. Hæc qualis sit, & quomodo oriri queat, nos, libere fatemur, ignorare. Neque accedere Cl. Gortero in eo possumus, quod, umbilicum ipsum in omphalocoele dilatari, existimat. Solet enim semper fere lineâ alba circa umbilicum laxata omento & int. finis cedere. De hernia crurali, ventrali, aliisque, rarius accidentibus, hic nihil propositum est. In *sexto & septimo Capite Libri duodecimi* breviter admodum de *procedentiis, & de calculo urethrae*, agitur. Ex his igitur constare poterit, in quibus hæc Chirurgia aliis quibusdam fortassis præstet. Scripta in eum finem est, ut Cl. Gorterus librum haberet, secundum quem Chirurgiam singulis annis discipulos docere posset. Quare mirandum non est, plurimum doctri-

§. 1419.

1489.

1516.

1521.

1540.

1548.

Præfat.

doctrinarum summa tantum capita quasi indicata esse. Fortassis tamen aliqua paulo fusius pertractare potuisset, si permultas, non tam chirurgicas, quam physiologicas, quæstiones omisisset. Atque metuius, ut ordo tractationis omnibus probari queat. Probabitur vero, quæ in fine libri reperitur, materies medica, huic Chirurgiæ accommodata, sive formularum index, quæ in hoc libro indicantur. Huic alius rerum Index perquam accuratus subjectus est. Tandem scire quoque non inutile erit, esse hunc librum parum ab eo diversum, quem Cl. *Gorterus* ante hos duodecim annos, in gratiam Chirurgorum, Batava lingua conscriptum edidit.

LE SOLDAT, OU LE METIER DE LA GUERRE, CONSIDERÉ comme le metier d' honneur, avec un essai de Bibliothèque militaire, &c.

hoc est,

*MILES, SEU PROFESSIO MILITIÆ, CONSIDERATA tanquam honoris gradus, una cum specimine Bibliothecæ militaris, per Dominum de **.*

Francofurti ad Mœnum, apud Joannem Fridericum
Fleischerum, 1743, 4.

Alph. 1 plag. 8 $\frac{1}{2}$.

Autori, quisquis ille fuit, constitutum ac persuasum fuit, ita de rebus bellicis differere ac commentari, ut eis, qui vitam sequuntur militarem, ferociam & violentiæ studium eximeret, ac genuinam de bello statuque militari notionem instillaret. Quo sine jam in Præfatione ipsa de hominibus, qui honorem, bellis quærendum, in vitia & crimina convertunt, coepit exponere. Exhibebimus libri summam, ut lectori confestim suboleat, quid potissime in omni tractatione Autor respexerit. Miles hic *Capitibus duodecim* absolvitur. *Primo Capite* investigatur honos ille, qui statui militari est propositus. *Secundo* disquiritur, an religio permittat Christianis facultatem & jus ferendi arma. *Tertio* exponitur de virtutibus & cognitionis momenti, quæ homini bellico inesse debent. *Quarto* descri-

describuntur occupationes virorum, militiae operam navantium. *Quinto* agitur de ducis bellici virtutibus. *Sexto* proceditur ad heroicam agendi rationem. *Septimo* certamina singularia veniunt sub censum. *Octavo* de preparationibus belli exponitur. De conscribendo milite tractatur *Capite nono*. *Decimo* disse- ritur de disciplina militari. *Undecimo* proponuntur cogitata de officii humanitatis, ad quæ in ipso bello obligati sumus ser- vanda. *Duodecimo* expromitur consilium, quod eo redit, ut persuadeatur lectori, militem perpetuum ac gentilem præ- stare copiis mercenariis ac peregrinis. Perspexerunt omni- no ii, qui nobilitatis fulgent honore, quantum conditio ipsorum reddita fuerit viliori, ex quo miles mercenarius in usum traductus fuit. Quid ipsis in posterum instet, iidem fa- cile divinando assequuntur. Ne itaque potentia omnis de- matur nobilitati, consilium id Autor videtur invenisse. Ju- cundum lectu solideque elaboratum est, quod veram & genui- nam honoris notionem offert & illustrat, *Caput primum*. In- terest enim omnino inter honorem verum & adulterinum, ac inter gradus honoris haud ficti. *Cæsari* præfert *Catonem*, rei- publicæ quippe amiciores. Vita militaris omnino per sese est officina honoris. Nam genus hoc vitæ est arduum, difficile, & eventu ponderoso excellens. In milite egregio inesse de- bent facultates permultæ, multum ingenii, promptæ actionis ac expeditæ, judicii, virium, rationis vivendi exquisitæ, & for- titudinis. Virtutes hæc haud facile in aliis hominibus, alioque vivendi genere, sunt inter sese conjunctæ. Status militaris sta- tibus reliquis est præsidio. Et, quod majus est, Princeps ipse est militum primus, militiaeque suæ præfectus summus. Sic ju- dicat Autor. Addimus & illud, nisi sapientia & jus præluceant statui militari, eum esse belluinum, nec felicem, nec humanum. Juris autem notitia, & momentorum politicorum scientia, atque ejus, quod expedit, consideratio, sunt lumina & vehicula sta- tus bellici ac vitæ militaris. Pertinent itaque milites ad nume- rum instrumentorum, ideoque vocantur *manus*, non caput. Non potest lector sibi temperare, quin fateatur, egregiam illam esse tractationem, qua, religionem Christianam militari statui esse

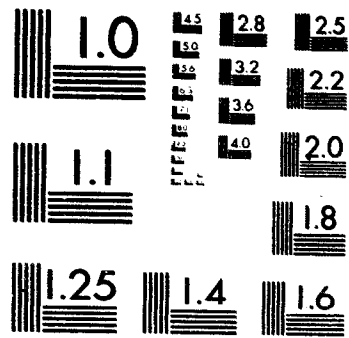
Pag. 11.

13.

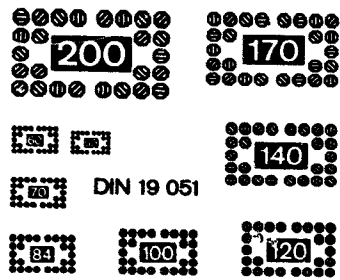
26.

- convenientissimam, ostendit Autor. Addit tamen idem, designari a sese religionem hanc, non in sectas scissam, sed universalem, id est, cardinibus fidei præcipuis innixam. Celebrat piam probitatem ac heroicam indolem *Gustavi Adolphi*, Principis *Mauritii Nassovici*, *Montecuculi*, *Joannis Sobiesky*, & defensoris *Philippiburgensis*, *de Wutgenau* dicti. Militem probum ac nominis mensuræ parem Autor credit nasci haud secus ac poetas, oratores, musicos, pictores, & architectos. Temperantiam laudibus prosequitur justissimis. Magistro rei militaris præcipit pietatem, temperantiam, reliquasque virtutes, notitiam linguæ Gallicæ, immo Italicæ & Anglicæ, disciplinam Ethicæ & Juris gentium, studiumque Historiæ, Politicæ, Genealogiæ, Mathematicæ, & præcipue Architecturæ militaris, atque Oeconomiciæ. Suaudet, ut Academiæ militares fundentur, ac tirones in seminariis prima militiæ discant elementa. Ludos Græcorum ac Romanorum militares laudat. Dissertit de hastiludijs, quibus est torneamentorum nomen, eorumque originem refert ad *Godofredum de Preilly*, Gallum. *Alexander II* & *Clemens V* usum illorum merito sustulerunt. Successit in locum torneamentorum certamen equestre, quod nostrates *Ringetrennen*, Galli *Caroussel*, vocant. De hisce Autor copiosius dissertit, haud oblitus *Friderici Wilhelmi*, Regis Borussorum, qui milites suos pyrio pulvere uti assuefecit, eoque quam celerrimo. Militum, literas edoctorum, in numero collocat *Lucillum*, *Epaminondam*, *Archilochum*, *Julium Casarem*, *Cartesium*, *Kippingium*, *Buffium*, *S. Evremondum*, *Rapinum Thoyras*, & *Staelium*. Ultime celebrat librum, qui inscribitur *le Heros Chrétien*, jure utique suo. Ut Princeps ipse in præliis præsto sit, ac militibus semper intersit, expedire haud arbitratur. Nec exigit a Principe debitum, in gentibus injuste subigendis poni solitum. Rationes, si quid judicando valemus, assert eo sine tam solidas, quam commendabiles, exemplisque nunitas. De heroica hominum excellentium indole ita fuit commentatus, ut non possit non arridere Lectori tractatio. Heroem delineat virtutibus eminentibus præstantem, & a vitiis abstinentem, distinguit ipsum ab homicida, tyranno, sanguinario, ab audace & temerario,

rario, ab heroe commentitio, a *Flaminio* Consule, a *Carolo XII*, Suecorum Rege, qui utinam minus fortitudinis, plusque rationis & humanitatis, habuisset! Similem *Eugenio* adultiori ac *Scipioni* repræsentat heroismum, quorum uterque prudentiam in numero habuit. Heroismum minus genuinum [vivi coloris] Pag. 118: bus depingit. Quantum certamina singularia, quæ vocantur *duella*, a ratione sana & Christianæ religionis norma abhorreant, 121. copiose exponit, & adminicula, quibus pestis hæc possit extirpari, subministrat, rarus, honorem eis esse demendum, ipsosque infamia notandos, qui certamine singulari injurias vindicare haud erubescant. Si singula delibare lubitum esset nobis, sententias fere singulas repeteremus, foret necessum. Quare Lectorem ad lectitandum librum remittimus, paucis significaturi, Bibliothecam militarem esse tam amplam, ut, ipsam usibus adhibuisse, sit occupatio non militis, sed hominis, inter literas perpetuo viventis. Exhibentur enim hic librorum indices per historiam universam gentibusque singulis propriam, copiose citra judiciorum adjectum indicium suppeditati. *Pars prior* Bibliothecæ exhibet libros Historiæ omnis, Antiquitatum, Chronologiæ, Geographiæ, rei que nummaria, præstantissimos, nec non descriptiones bellorum, obsidionum, hominumque illustrium. 132. *Pars posterior* offert volumina, quibus scientiæ militares fuerunt expositæ, distributa in classes diversas. *Sessione prima* recenset Autores de re militari veteres; *secunda* recenset Autores, qui de militia antiqua scripserunt, recentiores; *tertia* exhibet seriem scriptorum, qui de arte militari generatim exposuerunt variis linguis; *quarta* offert scriptores, de Architectura militari commentatos, pro differentia linguarum distributos; *quinta* recenset libros, ad pyrotechniam spectantes; *sexta* exhibet eos, qui de *navigatione* & bello navali exstant, libros; *septima* 149. libros, de militia pedestri inscriptos, recenset; *octava* ad militiam equestrem spectat; *nona* scriptoribus propria est, qui exercitia militaria descripserunt; *decima* de disciplina est inscripta; *undecima* de bellici itineris ac apparatus præfecto scriptores exhibet; *duodecima* scriptores, de imperatoris officiis commentatos, recenset; *decima tertia* exhibet tacticos scriptores; 151.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

- Pag. 155. *decima quarta* propria est eis libris, qui de jure belli generatim exponunt; *decima quinta* spectat ad quæstiones singulares, ex jure gentium bellicque decerptas; *decima sexta* referenda est ad scriptores de monomachia; *decima septima* complectitur scriptura de constitutionibus legibusque militaribus; *decima octava* 160. continet libros de meditationibus poiticis moralibusque super bello. In calce adjicitur nonnihil de figuris æri incisis, quibus munimenta & castra, obsidiones & prælia, nec non heroes & illustres bellatores, exprimuntur. Catalogi indolem data opera ad- 165. umbravimus, eo quod divisionem hanc approbatione inprimis dignam judicemus. Possunt sibi exinde milites pro arbitratu designare, quos emant versentque, scriptores. Consilio, quod Autor de instruendo milite gentili, eoque perpetuo, proposuit, is adhæret nævus, quod miles haud mercenarius, isque gentilis, facile in Principem ipsum possit excitari, ac per eum proceres nobiles ad incitas & infirmitatem vix credibilem sint redituri. Adjiciemus ea, quæ ad objectionem hanc amoliendam protulit scriptor politissimus. En ejus verba: *Fateor, copia gentiles esse possunt propugnaculum contra insolentiam potentie injuste, modumque excedentis. Salus patriæ ac furor dominationis barbara provocarent hoc pacto indubie fortitudinem hominum horum, honori suo litantium; ac ridiculum esset, de emolumentis status publici Principem loqui, qui ejus destructorem agere contendit.* De reliquo nihil est, quod in libro, ingenue, probe, pieque, scripto, queamus desiderare. Stilus nonnunquam Germanici quid spirat, simul tamen est tersus, profluens, suoque argumento dignus. Ordo tractationis ad amissim est conformatus. Testimonia scriptorum optima ac luculentissima, passim & in loco adducta, produnt scriptorem multijugæ lectioni innutritum. Addimus hoc unum, nobis videri hunc librum in suo genere excellere, reliquisque palmam, ni præripere, certe dubiam reddere ancipitemque.

JOANNIS ROGERII, IN REGIO NEAPOLITANO Lyceo publici Ecclesiasticæ Historiæ Professoris, de Arte dicendi liber, Illustriss. & Excellentiss. Domino JOSEPHO JOACHIMO DE MONTEALEGRE S. Jacobi,

Jacobi, & clavis aureæ Equiti, Catholico Monarchæ a Consiliis, &c. utriusque Siciliae Regi a Secretis status, itemque a Consiliis, ab honore regii cubiculi, &c. dicatus.

Lucæ, pridie Idus Augusti An. Æ. V. 1736, 8 min.

Plag. 8.

Si quo seculo Poesis didactica elegantioribus illustrata exemplis est, hoc certe nostro est. Habet disciplina sanctior *Racinos*; habet Physiologia & Pathologia *Hebenstreitios* ac *Flemyngios*; habet doctrina morum *Papios*; ut reliquas artes atque scientias taceamus, simili ratione carminibus comprehensas. Eloquentia restabat, quæ, quo arctius cum Poesi esse conjuncta solet, eo magis merebatur, ut a sorore quasi natu majore singulatim commendaretur. Non quidem ignoramus, quid hic jam olim præstiterint *Antonius Mancinellus* & *Thomas Farnabius*, sed, ut taceamus, alterum subinde barbarum & absurdum, utrumque autem nimis durum & coactum, fuisse, ambo saltem translationes ac figuras explicuerunt. Univerſa vero rhetorica disciplina, carmine elegantiore proponenda, *Rogério* nostro reservata esse videbatur. Gratum igitur ille fecit elegantiorum Musarum fautoribus, dum ita eam decantavit, ut omne videretur punctum ferre. Totum argumentum, *Capitibus XXVIII* comprehensum, carmini elegiaco inclusit, notisque passim ex antiquis Rhetoribus, Oratoribus, ac Poetis, illustravit. Operæ pretium erit, uniuscujusque carminis inscriptionem excerptare, atque adeo totum isthunc laborem uni velut Lectorum nostrorum obtutui subjicere. Ita vero singula *Capita* inscribuntur: 1) *Tribus præfidiis oratoria facultas comparatur, natura, arte, exercitatione; quarum postrema præstat ceteris.* 2) *Oratoriae artis dignitas, & utilitas multiplex.* 3) *Exercituum imperatoribus necessaria est Rhetorica.* 4) *Imperia initio eloquentia parta; eadem civitatum principibus, resque publicas gerentibus, maximo usui futura est.* 5) *Præceptis apte tradendis intentus versus suavitatem & elegantiam negligit.* 6) *Oratoris finis & officium.* 7) *Materia eloquentiæ, quæ est res qualibet.* 8) *Multarum magnarumque rerum scienti-*

sia futuro oratori necessaria est. 9) Inventio qualis esse debeat. Seligenda ad persuadendum idonea. 10) Loca, hoc est, argumentorum sedes, ac domicilia, qua sint. 11) Loci Rectorum proprii, λόγοι, ἡθῆ, καὶ πάθη, descripti. 12) Docetur de triplici genere causarum, earumque partibus, sine, affectibus singulorum propriis. 13) De inventione demonstrativi generis, ac primo de laudatione personæ, ac duplici ejus instituenda ratione, aut per temporum gradus, aut per generum distributiones; varia insuper monita ac præcepta. 14) De laude factorum ab honesto, utili, difficili, quorum locorum singula indicantur partes. Loci item, unde amplificari istiusmodi laus possit. 15) De laude locorum. 16) De genere deliberativo, ejusque locis legitimo, æquo, & pio, cujus insignie proponitur παροιδεῖγμα. 17) Uberrimus frequentissimisque ὑπερυποῖς locus est utile; ejus partes atque usus multiplex. Digressio de difficultate versificationis, & in oblectatores. Necessarium facile. Jucundi, cum utili conjuncti, magna vis; ejus Maroniam exemplum. 18) De possibili, facili, difficili, glorioso, de loco ab eventu. Exempli magna vis in suadendo. 19) De colatione honesti cum honesto, utilis cum utili, item utilis cum honesto, & contra. 20) De oratione in genere judiciali, ejusque partibus. 21) De statibus, hoc est, variis forensium controversiarum generibus. 22) De controversiis scripti. 23) De constitutione definitiva. 24) Quomodo conjectura tractanda. 25) Quæ sint in judicio accusatoris partes. 26) Quid contra agendum sit reo. 27) De elocutione, & triplici dictionis genere, gravi, tenui, mediocri, totidemque vitiis oppositis. 28) De affectibus. Non pigebit, ejusmodi indicem legisse, dum id ipsum intermissum ab Autore fuit. Potius ille sub finem Carmen adjecit, quo natalitium Serenissimi Caroli Emanuelis, Sardinia Regis, diem celebraturus, Apollinem Malarumque chorum eam in rem invitavit. Deinde in regias laudes excurrit, eas præsertim, quas paternus subjectos in populos amor Principis ac providentia omnino singularis meretur. Nos autem, ad poësin Nostri quod attinet, speciminis loco, eloquentiæ laudes subjungemus, quæ sic habent:

*Ut tamen incipias magnis conatibus ire,
 Es tibi discendi salia crescat amor:
 Accipe, quanta misæ majestas emicat artis:
 Quam varia fontes utilitatis habes.
 Illa rudes homines primum formavit, & urbes
 Condidit, & leges, juraque certa, dedit.
 Illa feros, campisque vagos, sociavit in unum:
 Fuit & imperiis fræna jugumque pati.
 Fœdera constituit: bellum, pacemque, gubernat:
 Militiæ regnat, regnat & illa domi.
 Illa rebellantes urbes, & perfida castra
 Ad ducis imperium versa redire jubet.
 Regibus orator, populisque furentibus, iras
 Temperat, & dominis imperat usque suis.
 Arbitræ est summa, fortunarumque rerum.
 Hujus in ore virum vitæque, morisque, fisa est.
 Si magis utilitas, privataque commoda, tangunt:
 Si discendi te magis urget amor:
 Si te laudis bonus, si clari nominis ardor,
 Gloria si facie te radiante capis;
 Huc age: quam magnos ad honores nostra facultas,
 Quam magnas ad opes sternet amica viam!
 Hic mihi quam multos producis, Græcia, testes:
 Quosque potes causam, Roma, juvare meam?
 Ne tamen exemplis veterum videamur egere,
 Prætereo, Tulli, teque, tuique pares.
 Aspice causidicos nostræ Sirenis alumnos,
 Quos toga sublimes conspicuosque facit:
 Hippolitus, Roccus, Magioccas, atque Grimuldos,
 Crivellos, Brunas, his aliosque pares.
 Ergo iter ad summos facundia sternis honores,
 Es brevis: sunt alia secula longa via.
 Hæc reliquas inter tanquam regina facultas
 Imperat, & postas sub ditione tenet.
 Quid juvat, occultas rerum cognoscere causas,
 Scrutari vive ortus, terra polusque, tuos?
 Quid juvat, arcanos naturæ quævere fontes?
 Quid vaga pernici sidera mense sequi?
 Ah quid inaccessæ vimantem lucis hiatus
 Lumina trans solis lumen ad ire Dei?
 Cum remeas cælo, te circumstabimus omnes:
 Fave, age, dicemus, singula visa refer:*

Incipias

Incipies hac arte rudis titubare loquendo:
Hic mihi, non possum tadia ferro, vale.
Illa magis Paulo legum jurisque peritus,
Hujus ut est artis, sic eris aris inops.
Sedulus ora clientis sequitur meliora, relicto,
Qui plus doctrina, sed minus artis, habet.
Seps Senatoris melior sententia regi
Non placuit; bona, sed non bene dicta, fuit.
Vidi ego, qui legum pueros elementa doceres,
Dicantem libros, cuncte Capassi, taos.
Hunc si convenies, & Commentaria reddo,
Nam mea sunt, dices, injiciesque munum;
Protinus creptis fugiet sapientia chartis;
Discipulus fiet, qui modo doctor eras.
Hunc ego, si saperes, non despicienda juberem
Inter gymnasii scamna sedere mei;
Donec iners abeat timidus infantia labris,
Deque suo dives non aliena clepat.

Neque vero facere possumus, quin, licet longius fuerit istud
 Carmen, decimi nonnullos verius adclamamus, quibus locum Ci-
 ceronis Libri II de Oratore, sedes argumentorum proponen-
 tis, ita Noster eleganter expressit:

Sunt, quæ natura verum ducuntur ab ipsa;
Sunt, quæ sumpta foris non leve pondus habent.
Te modo tota simul res definita juvabit,
Te modo per partes ipsa tribuere suas.
Argumentorum sunt ipsa vocabula sedes,
Remque quod attingit, quantaque quotque dabit!
Nam conjuncta genus generi pars subdita magnam
Cum simili segetem dissimilique ferent.
Quantam promittunt sobolem contraria, quantam,
Quod sequitur, bene si noris utrumque locum?
Nec minus interea vim consentaneam magnam,
Est, quod præcurrit, quodque repugnat, habent.
Est rerum causus & causis orta videbis;
Inque suis majus parque minusque locis.
Quicquid habent humana fides, divinaque, certi,
Argumenta scias hac fore prompta foris.
Talia sunt testes, tabula, tormentaque; vatium
Talia concepto carmina fusa Deo.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLIV.

Pars I.

OEUVRES DE MESSIRE JACQUES BENIGNE BOS-
SUET, Evêque de Meaux, contenant tout ce qu' il
a écrit sur différentes matieres, &c.

hoc est,

**JACOBI BENIGNI BOSSUETI, EPISCO-
pi Meldensis, Opera omnia.**

Volumina V.

Argentinx, (Venetiis,) impensis Joannis Baptix Abrizzi,
1736-1742, 4 maj.

Tom. I Alph. 3, Tom. II Alph. 3 plag. 10, Tom. III Alph. 3
plag. 14, Tom. IV Alph. 3 plag. 14, Tom. V
Alph. 2 plag. 18.

Nostra non egent commendatione immortalis merita *Jacobi Benigni Bossueti*, Episcopi Meldensis, quibus & rem publicam literariam, & suam ecclesiam, sibi olim devinxit. Nec ejus laudes in his *Actis* tacuimus; quin sæpius præclara ingenii *Bossuetiani* monumenta, separatim edita, Lectoribus nostris etiam atque etiam commendavimus. Jam, cum uno corpore conjunctæ in publicum prodeant Viri magni Commentationes, brevibus de toto instituto, & contentis horum *quinque Voluminum*, dicere, nobis est propositum.

Tomo I præmissum legitur elogium *Jacobi Benigni Bossueti*, quod non solum ejus vitam & fata recenset, sed etiam laudes & merita in ecclesiam commemorat. Sequitur in hoc *Tomo*

Pag. 55.

N

Expo-

- Expositio doctrinæ Ecclesiæ catholicæ super controversas materias. Opposita est hæc tractatio ecclesiis, ut vocat, reformatis, eum in finem, ut intelligant veram doctrinam Ecclesiæ catholicæ, & abstineant a doctrinis ei attribuendis, de quibus ipsa non cogitavit, nec ejus fidem falso interpretentur; deinde, ut a controversiis desistant, quæ fundamentum fidei non tangunt. Tum potiores doctrinas suæ ecclesiæ proponit, & brevibus explicat, simulque dubiis adversariorum respondere annititur. Hanc suscipit Collatio *Bossueti* cum *Claudio Charentonio* super articulo de Ecclesia. Instituta fuit hæc collatio Lutetix A. 1678, ubi *Bossuetus* contendit, ab ecclesiæ nutu & Scripturæ autoritate, & omnes fidei articulos, dependere, quod *Claudius* ab altera parte strenue negavit. Plura de iis, quæ in hac collatione acta fuerunt, jam dicta sunt in his *Actis A. 1683 pag. 231 seq.* quo nostros Lectores remittimus. Non tacuit *Claudius*, cum *Bossuetus* hanc Collationem publici juris fecisset, sed peculiari libro respondit, quo argumenta *Claudii* refellere aggressus est. Diximus de eo *A. 1684 pag. 374.* Ex scriptis *Bossueti* porro hic leguntur Cogitationes in scriptum *Claudii*.
193. Postquam enim *Claudius* *Bossuetianæ* Collationi scriptum opposuerat, ut diximus, non e re sua existimavit esse *Bossuetus*, plane tacere, sed has Cogitationes suas evulgavit. Considerat paulo plenius ea, quæ ipsi *Claudius* opposuerat, suasque subinde epicrifas addit. Porro legimus refutationem errorum, qui continentur Catechismo *Pauli Ferrii*, Ministri ecclesiæ reformatæ, quæ Metis congregata est. Examinare instituit hujus reformatæ Catecheseos dogmata, totamque suam tractationem in duas *Sessiones* divisit. *Prima* potissimum demonstrare contendit, quod homo possit salvari in ecclesia Romana. *Alterâ* probare vult, fidem Concilii Tridentini circa doctrinam de justificatione, & de bonis operibus, eandem esse, quæ fuit veteris ecclesiæ; simulque contendit, impossibile esse, quod homo in reformatâ ecclesia possit salvari, Reformatos esse schismaticos, rebellare illos contra veram ecclesiam, &c. Amplius invenimus in hoc *Tomo Bossueti* Literas pastorales ad novos Catholicos suæ dioceseos, quibus illos excitat ad agendum dies festos Paschatos, & simul instruit de falsis literis pastoralibus pastorum. Initio asserit,

rit, pastores ecclesie catholice esse solos veros pastores; deinde sue fidei asseclas admonet, ut a falsis doctoribus hac in re caveant, sacra coena in his diebus festis utantur, simulque, communionem sub una specie esse sufficientem, memorat. Agmen in hoc Tomo claudit Epistola de adoratione crucis, qua monstrare solet *Bossuetus*, justam & equam esse adorationem crucis Christi, & hunc honorem ipsi Christo exhiberi. Inscriptus est hic *Tomus primus Elisabethae Christianae*, Imperatrici Romanorum.

Tomus II, qui Imperatrici *Amaliae* consecratus est, continet Commentationis, historia variationis ecclesie Protestantium inscriptae, *Libros X* priores.

Tomus III, *Mariae Josephae*, Reginae Poloniarum, dicatus, ejusdem Tractatus *Libros XI-XV* comprehendit. Hoc Opus *Bossueti* omnibus, qui primis tantum, quod ajunt, labris degustarunt recentiores controversias, satis superque notum est, ut nostra haud egeat commendatione; nec quemquam praeterit, quantas lites idem Opus Autori excitaverit. Nos hoc in loco de ejus argumento ut plura dicamus, non est opus, quia de eodem in his *Actis A. 1689 pag. 65 & pag. 157* abunde dictum, & sententia Autoris dilucide proposita est.

Tomus IV, *Mariae Theresiae*, Archiduci Austriae, inscriptus, sex continet Admonitiones ad Protestantes super Epistolis Ministri *Jurii* contra historias de variationibus. *Bossueti* nempe historiam variis modis aggressus fuerat *Jurius*, contra quem causam suam agit Meldensis Episcopus his sex Admonitionibus, ad Protestantes directis. *Prima*, Christianismum a *Jurio* esse corruptum, stabilitumque Socinianismum, ostendere satagit; de qua satis fuse nostris in *Actis* dictum fuit *A. 1690 Mens. Decemv. pag. 612 seq.* *Secunda* docet, reformatam sic dictam religionem a *Jurio* erroris & impietatis accusatam esse. *Tertia* contendit, *Jurium* concedere salutem in ecclesia Romana; porro hunc & *Claudium* fanaticismum in reformatam religionem introduxisse, & omnibus ecclesiis reformatis per *Jurium* titulum ecclesiarum fuisse denegatum. *Quarta* exponit, sanctitatem & concordiam matrimonii Christiani violatam esse, data libertate *Philippo*, Nassiae Landgravio, duas uno tempore uxores ducendi.

Pag. v.

69.

113.

117.

Pag. 195. ducendi. *Quinta Jurium* accusat, quod fundamentum imperii Christiani destruat. *Sexta* tandem errores *Jurii* proponit circa immutabilitatem essentiae divinae, & aequalitatem personarum divinarum, simulque contra eundem de praesenti statu controversiarum & religionis Protestantium disserit.

- Tomus V, Maria Anna*, Archiduci Austriae, dicatus, quinque continet *Bosjuetiani* ingenii foetus. Occurrit hic 1) Instructio pastoralis, in qua demonstrare Autor contendit, per expressa verba Scripturae, eadem principia, quae nos reddant Christianos, etiam nos debere reddere catholicos. Habes 2) alteram Instructionem pastorem super promissis Christi, quae dedit ecclesiae. Respondetur in hac objectionibus Anonymi, quas contra priorum Instructionem moverat *Bosjueti*. Legitur hic 3) Tractatus de communione sub duabus speciebus, in quo de communione sub una specie probare annititur, eandem in veteri ecclesia quibusdam in casibus receptam, aut indifferentem adhibitam, fuisse. Plura diximus in *Actis A. 1683 pag. 230*. Sequitur 4) Explicatio difficultatum quarundam in precatationibus Missae, ad novitium quendam catholicum directa. Etiam de hac fusius dicta legi possunt in *Actis A. 1690 pag. 1 seq.* His subjecta est 5) Explicatio Prophetiae *Esaiæ* de conceptione sanctae Virginis ex *Esaiæ VII, 14*, ubi respondetur nonnullis dubiis, & docetur, characterem esse Messiae, nati virgine, & inde debuisse cognosci, quod servator hominum verus sit Immanuel. Tandem legitur Explicatio literalis *Psalmi XXI*, qui in nostris codicibus est *XXII*, ubi de passione & resurrectione Jesu Christi agitur. Ex singulis his scriptis satis superque Autoris zelum pro sententia ecclesiae suae, ejusque fervorem in repellendis aliorum dogmatibus, intelligimus. Gratiam habet orbis literatus Editoribus, quod scripta Episcopi Meldensis plane egregia colligendi, & uno corpore conjuncta edendi, laudatissimum consilium ceperint.

NIC. HEINCH, DAN. F. ADVERSARIORUM
Libri IV. nunquam antea editi, in quibus plurima veterum Auctorum, Poetarum praesertim, loca emendantur & illustrantur. Subjiciuntur ejusdem Notae ad Catalogum

hum & Propertium, nunc primum productæ. Curante PETRO BURMANNO, juniore, Histor. Eloq. & Poetic. in illustri Frisiorum Academia Franequerana Professore Ordinario, qui Præfationem & Commentarium de Vita Nic. Heinsii adjecit.

Harlingæ, excudit Folkert van der Plaats, 1742, 4.

Alph. 4 plag. 21.

Nemo inde a renatis literis fuit, qui felicius in Poetis Latinis restituendis illustrandisque veritatus sit *Nicolao Heinsio*. Itaque, quicquid ab eo est in isto genere scriptum, id omnibus intelligentibus est, uti debet, carissimum. Quare magno doctorum hominum commodo accidit, ut post mortem ejus, quicquid ille in commentariis ac schedis reliquerat, quod ad literas pertineret, id omne ad *Petrum Burmannum*, Virum summum, & Latinarum literarum nuper principem, perveniret. In his fuit etiam *Adversariorum* Commentarius; cujus edendi spes cum dudum ab eo facta esset, tamen per alios labores, imprimisque *Virgilii* edendi, & notis *Heinsianis* exornandi, curam, in lucem non potuit proferri. Itaque eo descendit tandem, ut e fratre nepoti, & disciplinæ suæ dignissimo alumno, *Petro Burmanno*, Clarissimo nunc in Amstelodamensi Gymnasio Professore, edendi Operis negotium permitteret; qui omnia fecit, ne quisquam diligentiam suam desiderare posset, eoque nomine magnas ab eruditis hominibus gratias meruit, meriturus haud paulo majores, si *Casateſta vetera* digesta & notis illustrata prodiderit.

Adversariorum opus ipsum *quatuor Libros* habet; neque plures sunt reperti. Suspicio tamen est, *quinque* saltem ab eo scriptos fuisse. Nam & *Libro III* ab ipso *Heinsio* mentio est injecta *Libri quinti*, & in Epistola quadam ad *Cironovium*, quæ in *Sylloge Burmanniana Tom. III pag. 461* exstat, multa se dicit in adversariis de *succentoribus* congestisse, quorum nulla in his *quatuor Libris* facta est mentio. In autographo *Heinsiano* librorum ordo definitus non erat. Sed *Burmannus*, Vir Cl. eum ex certis indiciis, in ipso hoc opere, & alibi, exstantibus, constituit. Ceterum nihil aliud sibi præstandum existimavit, quam

ut emendate opus & nitide exscriberetur typis. Addidit tamen a se Commentarium *de Vita Heinsii*, eleganter oppido & diligenter scriptum, quem legisse, neminem; si de nostro sensu judicare licet, pœniteat. Accessit etiam aliquod Ausarium ab *Dorvillii*, V. C. liberalitate, *Heinsiana* in *Catullum* & *Propertium* notulæ, breves illæ quidem & subitanæ, neque tales, ut *Heinsius*, eas sic edi, voluisse videatur, sed in quibus tamen multa insunt, quæ aut prodesse his Poetis, aut viris doctis cogitandi occasionem præbere, possint. Quod ad materiam attinet, quæ in *Adversariorum Libris* tractatur, ea omnis critica & grammatica est. Quanquam autem per omne Autorum Latinorum genus vagatur opus; tamen Poetas maxime attingit, & horum quoque alium magis alio. Integra Capita bene longa consumuntur in *Propertio* emendando, ut *Lib. I Cap. 2, 3, 9, Lib. II Cap. 1, 5, 6, 15, 17, 18*, item in *Tibullo Lib. IV Cap. 1, 4*. Tum omnes propemodum *Senecæ Tragediæ* excutiuntur, *Thyestes Lib. I Cap. 3, Phœnissæ ibid. Cap. 5, Hippolytus Cap. 2, Agamemnon Cap. 11, Medea Cap. 12, Troades Cap. 15, Oedipus Cap. 17, Hercules furens Lib. II Cap. 2, Hercules Oceanus Cap. 10, 12, 14, Lib. III Cap. 2, 5, 6, 7, 17, Autor* denique *Octavia Lib. III Cap. 10, 14*. Multa porro loca *Libri I Valerii Flacci* tentantur & illustrantur *Lib. II Cap. 3, Siliii Italici Lib. II Cap. 9, 11, 13, 16, 19, Lib. III Cap. 3, 4*. *Lucani* etiam, cujus editionem ipsum, voluntate Electoris Palatini commotum, parasse constat, *Liber IV* emendatur & illustratur *Lib. I Cap. 13, Liber VI ibid. Cap. 14, Liber VII ibid. Cap. 16, nonus ibid. Cap. 18, decimus ibid. Cap. 19*, & varia denique loca *Lib. II Cap. 7*. *Martialis* præterea Epigrammata quædam attinguntur, ut *Lib. III Cap. 11, 12, 15, 16, Lib. IV Cap. 8*, & *Statii* loca nonnulla *Lib. II Cap. 4, Lib. IV Cap. 3, 4, 6, 9, 11*. Ne illud quidem omittendum est, quædam *Ovidii*, antea ab ipso emendati, loca retractari. Ceterum nemo debet hæc *Adversaria* illis in *Catullum* & *Propertium* notulis similia putare, hoc est, æque imperfecta. Est utique fatendum, hic quoque multa breviter & paulo jejunius, sive siccius, tractari, manifestumque est, nondum ultimam Autoris manum operi accessisse: quippe etiam quædam aliis locis aliter emendantur, & quod ante positum erat, mutatur; ex quo ge-
nere

nere v. c. illud est, quod ad *Lib. I Cap. 18 pag. 191* in *Martialis* versu (*Lib. VI Ep. 34*):

Bafia da nobis, Diadumene, pressa. Quos? inquis,
reponendum censuisset *spissi bafia* e *Petronii Cap. 31*; idem *Lib. IV Cap. 8 pag. 63* defendit *pressi bafia*. Sed idem etiam in aliis libris fecit, (vide v. c. ad *Valleji I, 15, II, 101*, ubi eandem lectionem *Livii* modo rejicit, modo defendit,) & in universum tamen multo sunt hi libri illis notulis elaboratiores, multaque *Capita* sunt, quæ, credibile est, Autorem, si vita mansisset, eodem modo edicturum fuisse. Id ut intelligatur planius, specimen proponemus e *Libri III Cap. 1*, in quo verbi *Cratis* varix significationes illustrantur, idque ipsum pluribus veterum Auctorum locis, de sententia ipsius, restituitur. Proponitur ab initio locus e *Silii Italici Lib. I v. 205 seq.* in quo est descriptio montis Atlantis. In ea descriptione est hic versus:

Tum gemina laterum fauces maria alta fatigant.

Laterum fauces non intelligebat *Heinsius*. Melius videbatur, quod est in Cod. Colonienſi: *laterum cautes*; idque illi olim (ad *Ovidii Fast. I, 83*.) probabatur, recteque receptum est a *Cel. Drakenborchio*. Sed & in notulis ad *Silium*, quæ in *Drakenborchiana* editione sunt, & hic, ipsi unice placet *laterum crates*, pro *costis*, quæ *crates* Poetis passim dicuntur, ut pluribus exemplis ostenditur, qualia etiam *Drakenborchius* l. c. attulit, in quibus occurrit *laterum crates*, *spina crates*, *pectoris crates*. Hinc emendatur conjectura locus *Plinii XXI III, 9*, de phthisi: *Quinto die picem liquidam in ovo sumi jubent; circumligatis lateribus, & pectoribus & scapulis eorum, qui phthisi sentiunt.* Ibi vetustissimus *Chifletianus* Codex habet *lateribus pectoris*, ex quo *Heinsius* facit: *cratibus pectoris*. Idem verbum putat restituendum *Senecæ* in *Phaniff. v. 161*, ut pro: *effringe corpus, coque tot scelerum capax evelle*, legatur: *effringe crates, sive costas*. Hæc de prima significatione. Dicitur autem *crates* etiam de uncinis ligneis, quibus in carnario carnes aliaque appendebantur; quo refert illud *Juvenalis Sat. XI pag. 82*:

Sicci terga suis rara pendencia cræte.

Hinc *craticula* instrumentum culinarium apud *Martialem* sub finem

finem *Apophoret.* & *craticula argentea mensa imposita* apud *Petronium.* *Craticula assari* sæpe apud *Apicium.* Sed & *crate* ac *palea* tegebantur *tecta calarum,* unde *Seneca Ep. 90: Virgineam cratem texuerunt manu, & vili obleverunt luto.* Conf. *Petronium Cap. 135.* *Crati* etiam suus usus in castris & ad *tecta,* & ad supplicium fumendum, cuius rei sæpe apud *Livium* mentio, item apud *Plautum.* Supplicii quidem sub *crate* genus etiam Germanis usitatum fuit, autore *Tacito de mor. Germ.: Distinctio pœnarum ex delicto. Proditores ac profugos arboribus suspendunt; ignavos & imbelles, & corpore infames, cano ac palude, injecta insuper crate, mergunt.* Ponitur porro pro *clypeo;* unde *umbonum crates* apud *Maronem,* & *arata crates* apud *Statium,* &c. cuius rei causa hæc est, quod *clypei* olim e *virgis* viminibusque contexti, ut e *Cæsare* apparet; item pro *lorica* seu *thorace,* unde apud *Valerium Fl. III 200: Per clypei cedentis opus, partemque trilicem,* legendum censet: *cratemque trilicem.* *Lucanus III, 483,* testudinem vocat *perpetuam cratem,* & *Virgilius favorum cratem* habet. *Cratis* etiam usus in aucupio. Nam *area,* cui *cibus* offunditur, aut *illices aves* adhibentur, circumdabatur *crate,* unde *decipere volucres crate* apud Autorem *Ostia v. 44.* Hinc apud *Ovidium Met. XV, 473:*

Retia cum pedicis, laqueosque arte que dolosas

Tollite: nec volucrem viscata fallite virga,

legendum censet *cratesque dolosas.* *Crates* præterea pro *ovili,* aut *sepro,* quo *pastores* includunt *oves,* apud *Calpurnium Ecl. I, Horatium Epod. 2.* Videntur etiam *crates* instar *rastri* fuisse in agricultura. *Columella II, 18.* Tales *dentata crates* in *Plinii XVIII, 18, 20.* Sunt porro *crates stercoraria* apud *Catonem Cap. 12, 13,* e *virgis,* diversæ a *sirpeis stercorariis,* quæ ex *vimine* factæ. Conf. *Varro- nem R. R. I, 20, Columellam I, 6.* *Crates ficaria* sunt in *Catonis Cap. 55,* in quibus *fici* ad *solem* siccabantur. *Crates uvaria* ejusdem usus *ibid. Cap. 120.* *Crates oleuria* ad *olivas* purgandas. *Cæsaria* apud *Columellam VII, 8.* Porro apud *Columellam IV, 24,* pro *in ima parte vitis* legit: *in ima crate vitis,* & *imam cratem vitis* putat esse, ubi *vitis* incipit *divaricare,* & in *ramos* diffundi. Sic *summa oratis laterum* pro *superficie* ac *parte superiori* est apud *Pal-ladium* ex emendatione *J. F. Gronovii,* e *MSto* eruta *Chf. III, 18,*
& *Arno-*

& *Arnobius Lib. VI*, Deos gentilium, dicit, esse *laminarum stilitium crates*. In re militari *cratem facere* putat dictum, ut *vallum facere*, atque eo forsitan allusisse *Plautum Milit. glorios. in it.*; *Que misera gestit ut cratem facere ex hostibus*. Sic enim legendum illum vexatissimum locum censet. Ita miles *Therapontigonus* in *Curcul. Act. V Sc. 8*: *Ego hodie ex te faciam pilum catapultarium*. Sed *crates* æque ac *pila catapultaria* ad expugnandas urbes adhibita; & sunt fere eadem, quæ *plutei*. Apud *Columellam IV, 2*, *vitis dicitur cratem facere*, pro flagellis suis implicari & divaricare, ut alibi loquitur. *Crates* sunt etiam tegumenta navium apud *Sidonium Lib. VIII Ep. 12, Lib. VII Ep. 1*. *Fiebant & cista e crasibus*, ut patet e *Plinio XVI, 40*. *Virgilius Æn. XI* pro lecto mortuali *cratem* posuit, eo loco, ubi de *Pallante* mortuo sermo est. Itaque forte non spernendum, quod in *Cod. Vossii* erat apud *Lucretium Lib. VI*:

- - - - unde repente
Mortiferam possit cratem conflare coorta
Morbida vis hominum generi &c.

ubi vulgo est *cladem*. *Cratium* quoque usus in *ratium*, sive *navium*, textura apud *Valerium Fl. II, 109, &c.* Et si non omnes omnia ista, quæ ad emendationes veterum *Scriptorum* pertinent, probabunt; tamen apparet, quanta rerum copia hic reperitur, imprimis si cum iis comparentur, quæ in *Lexicis* sub hac voce congesta habemus. Et ea nos tamen contraximus, quantum potuimus, & ab digressionum ambagibus liberavimus, quæ & in hoc *Capite*, & in aliis, frequentes sunt, lectionemque libri submolestam efficiunt. Sed habet hoc ille cum multis aliis hujus generis, superiori seculo scriptis, commune, & est ceteris ejus bonis condonandum.

TABULARIUM ECCLESIAE ROMANÆ SECVLI
decimi sexti, in quo monumenta, restituti *Calicis eucharistici*, totiusque *Concilii Tridentini*, historiam mirifice illustrantia, continentur. Omnia ad fidem autographorum *Bibliothecæ Gothanæ* diligenter exacta.

Nunc primum cum annotationibus suis publicavit ERN.
SAL. CYPRIANUS, S. Theol. D. & Protosyn-
drii Gothani Præses vicarius.

Francofurti & Lipsiæ, impensis Wolfg. Ludov. Springii,

1743, 4.

Alph. 3 plag. 7.

Summe Ven. *Cypriani* nomen multis de causis jam olim vi-
sum fuit & magnum & illustre. Quis enim ignorat ejus
in Historiam ecclesiasticam Germaniæ, ac omnem Philosophiam
& Theologiam, merita? Cumulus hæc meritis per Monumenta
hæc adjicitur non contemnendus. Dicemus de iis non sine
cura, licet minus copiose. Opus ipsum Serenissimo Duci Sa-
xo-Gothano, *Friderico III*, a Cel. Autore fuit inscriptum. Dedi-
cationis formula statuit elegantioribus literis pretium, eis de-
bitum, easque in civitatibus esse necessarias & salubres, licet
singuli cives eruditione careant facile, declarat, evehitque Du-
cis ejusdem majores elogiis justissimis, ex studio literarum com-
paratis. *Fridericus II*, Gothanus, *Hofianum* literarum com-
mercium Bibliothecæ Ducali intulit. *Fridericus III*, maximum
Mularum columnen, monumenta *Julii Pflugii*, Numburgensis
Episcopi, authentica eidem inferuit pretio haud vulgari. Ex
hæc deliciis Tabularium hocce apparatus fuit. Edidit Ven.
Autor hæc cimelia in lucem, ut a compluribus legerentur, &
ab omni jactura, qua sapius literæ dissipari possunt, vindicaren-
tur. Editurus est, quod consilium Deus fortunet, æque Orien-
taliū Christianorum tabularium, siquidem multa *Jeremie*, Pa-
triarchæ quondam Constantinopolitani, *Gabrielis*, Philadelphicæ
Archiepiscopi, *Theodosii Zygomale*, aliorumque Græcorum, av-
thentica monumenta in Celsissimi Principis Gothani Bibliotheca
asservantur, quæ in *Crusii Turco-Græcia* haud exstant, edi autem
sunt digna imprimis. Habet hoc Tabularium tres quasi pluteos.
In primo continentur calicis eucharistici, a *Pio IV* laicis restitu-
ti, monumenta originalia. Secundus exhibet magnorum viro-
rum Epistolas, ad *Hosium* datas. In tertium pluteum Cel. Editor
comportavit variorum Ecclesiæ Romanæ defensorum, qui Se-
culo

culo post C. N. decimo sexto pro ea militarunt, documenta ex pluribus selecta, quæ ab avtographis studiosissime transcribenda curavit. Adpersit hinc inde his antiquitatum reliquiis annotationes quasdam, præcipue biographicas, idque in gratiam lectorum, qui rarioribus libris, & historiæ cognitione, carent. *Pars prima* complectitur monumenta literaria decem. *Pars secunda* continet Epistolas 250. *Tertia* exhibet Epistolas 36. Scenam aperit Breve *Pii IV*, quo is Numburgensi Episcopo largitus fuit facultatem porrigendi populo calicem eucharisticum A. 1564, 16 April. Subjecit Ven. Editor annotationes, quibus edisseruit Ecclesiæ Romanæ confessionem de instituta divinitus utraque specie, ejusdem confessionem de usu & instituto veteris Ecclesiæ, originem communionis sub una absque dolo invalenscentem, veterum Pontificum sententiam de necessitate calicis, Tridentini Concilii legem de communione sub una, *Ferdinandi Cæsaris* intercessionem, *Pii IV* concessionem calicis, & novam, ex eucharistia, calicis ablationem. Intexuit literas *Maximiliani II*, ad *Julium Pflugium* A. 1564, 26 Julii, datas, quibus, *Ferdinandum I* pridie obiisse, inter cetera significatur. Brevi illi Pontificio succedit *Ferdinandi I* Epistola ad Numburgensem Episcopum, cui Breve illud fuit inclusum, data A. 1564, 20 Jun. Recensuit in ea Imperator labores & suos, & Principum imperii, de obtinenda calicis eucharistici pro singulis facultate. Excipit eam *Antonii*, Archiepiscopi Pragensis, Epistola, *Pflugio* eidem missa, cui adjuncti fuerunt articuli de prudente calicis usu, Cæsaris iussu conscripti, & simul hic evulgati. Sequitur hosce decreptum ex Epistola *Bernardi Tbanner* ad *Joannem de Monte*, Canonicum Citicensem & Erfurtensem, A. 1564, 25 Jun. scripta. Intelligitur ex ea, *Urbanum*, Episcopum Gurcensem, satis de Lutheranismò fuisse suspectum. Tum vero offert sese *Cithardi* Epistola ad Numburgensem Episcopum de piis desideriis Cæsaris, & de Concilio Tridentino, A. 1563 scripta. *Cithardi* ex ea undique elucet candor, viri, qui Cæsaris erat a confessionibus & concionibus sacris, eandem dignationem in aula *Maximiliani II* consecutus. Exhibetur posthæc *Canisii* ad *Hosium* Epistola, qua concessionem calicis eucharistici mira quadam præjudicata opinio-

Pag. 4.

9.

12.

15.

26.

31.

- nionis significatione intercessit, ac, Centuriatores Magdeburgicos distractos esse, nuntiavit A. 1563, 17 Maji. Eximie sunt Ven. Editoris annotationes, quibus ipse vitam *Petri Canisii & Frid. Staphyli* illustravit. *Canisii* ejusdem Epistola, A. 1564, 8 Aug. ad *D. Stanislaum Hofsum* data, exponit de calice concesso, aliisque magni momenti rebus. Quæ de *Joannis Calvinii* morte, ex phthiriasi & desperationis vi contracta, narravit *Canisius*, ea aliis accuratius disquirenda relinquimus. Subjungitur *Bulla cana*, qua A. 1468, 18 Maji, *Paulus II*, Pontifex, *Georgium*, Bohemiarum Regem, a communione suæ ecclesiæ arcere studuit. Eodem fulmine afflati fuerunt *Victorinus*, *Georgii Podiebradii* filius, *Joannes Rochezana*, Archiepiscopus Pragensis, *Gregorius de Heynburg*, omnesque Wiclefitæ, seu Hussitæ, & ii, qui urbes terrasque, Pontifici tribuendas, sint occupaturi. Restituerat scilicet *Georgius Podiebradsky* Hussitis calicis eucharistici usum. Docuit lectorem Editor ex *Edmundo Richerio*, Bullam cœnæ in Galliis haud esse receptam. Hæc ad *Partem primam*. Delibabimus jam nonnihil ex *Parte secunda*. *Olaus Magnus*, olim Archiepiscopus Upsaliensis, A. 1552, 5 Jul. in Epistola, ad *Hofsum* data, dolet Concilii Tridentini dilutionem. Ven. Editor *Olai* ac *Juannis Magnorum*, fratrum, vitam illustrat. De *Stanislao Hofio*, Ermlandia in Polonia Prussica Episcopo, exponit, additque, ejus icona in pinacothecam Gothanam pervenisse. *Jacobi Putei*, Auditoris Rotæ, vitam illuminat, viri, qui tandem Archiepiscopus Bavenfis & Purpuratus ecclesiæ Romanæ evasit. *Aloysii Lipomanni*, Episcopi Veronensis, vitam attingit. *Puteus Hofio* commemorat, quæ *Pius IV* ab *Hofio*, nuntio suo in aula Cæsaris, fieri velit, gaudetque, *Maximilianum*, Bohemiarum Regem, eucharistia sub una specie usum esse. Ven. Editor seriem temporum & periodorum Concilii Tridentini exhibet, vitamque *Caroli*, Cardinalis *Borromæi*, dat delineatam, viri, cujus opera præcipua Concilium Tridentinum maxime celebratum ac finitum fuit.
85. Dissertit de Concilio nationali, quod *Franciscus II* in Galliis moliebatur A. 1560. *Otto*, Cardinalis Augustanus, *Hofio* autor est, ut, si remedia adversus hæreticos leviora haud profint, corpus

corpus urendo secandoque a contagionis periculo liberetur. Ven. Editor vitam hujus *Otonis Truchsess de Waldpurg*, Augustæ Vindelicorum Episcopi ac Cardinalis, illustrat, ac *Pii IV* Pag. 91.
 Bullam indulgentiarum, quam ipse orantibus Deum, ad hæreses extirpandas, ac sacri generalis Concilii continuationem, promulgavit, adjungit. Memoratu digna est *Borromæi ad Hosium* Epistola, qua hunc docet, quomodo cum Cæsare de Concilio agendum sit, timetque, ne *Maximilianus*, Bohemix Rex, se penitus Lutheranum profiteatur. Exarata fuit Epistola A. 1560, 20 Jun. Addit Ven. Editor minas, quibus ipsum Regem *Pius V* conterrere suarum duxerit partium. *Hosius in Maximilianum* fuit durior. Missus itaque fuit Roma Viennam *Delfinus*, Hispanus, qui lenius ageret, ac Bohemum reduceret. *Hosius Pflugium* monet A. 1560, 21 Oct. de seminibus Crypto-calvinisticis, quæ Vitebergam eo teneant tempore; ac *Lutherum* appellat *Christum*, qui *Istebii* sit natus. Quis vero ostendit, *Lutherum* se unquam pro Christo gessisse? Ven. Editor notitiam de utroque Crypto Calvinismo Saxonix subjungit. *Hosius* in literis, Vindobona datis, laboribus suis Romæ meritum haud statui pretium, conqueritur iterum iterumque. *Puteus* ac *Orto*, Cardinales, ejus mœstitiam consolantur. *Christophori Madrucci*, Episcopi Tridentini, Cardinalis, vitam Editor illustrat. Protestantium Principibus per *Pflugium* aliosque *Hosius* persuasum cupit, ut ipsi legatos cum plena potestate, maturandi Concilii causa, mitterent Viennam. Idem A. 1561, 13 Jan. *Pflugium* obtestatur, ut nuntios Pontificis, Numburgum missos, quoquo modo juvet. Memoratu digna sunt, quæ Cel. Editor de conventu Numburgensi adjicit. Idem intexit *Joannis Bel-laji*, Cardinalis, ad *Petrum Castellanum*, Episcopum Matisconum, carmen, circa Synodi Tridentinæ auspiciam in literas relatum, unde intelligitur, Clerum Gallicanum ne ab initio quidem bene de Concilio, ejusque fructu, sperare potuisse. De Cardinale *Jouanne Morono* succincte exponit juxta ac de *Ludovico Simoneta*, additque nonnihil ex *Petramellario* & *Oldoino* de quodam *Pseudo-Simoneta*. Memorabilis est *Borromæi ad Hosium* Epistola, A. 1561, 15 Mart. data, qua huic mandatur a *Pio IV*,

95.

111.

114.

122.

136.

141.

145.

- ut se Tridentum Concilii dirigendi causa conferat, expectetque & pileum Cardinalitium, & pensionis mensuræ augmentum.
- Pag. 148. Cur *Pius IV* revocaverit facultatem, pro condenda Academia Duisburgensi a Duce Clivensi experitam, idem *Borromæus* docet A. 1561, 23 Mart. qui eodem anno ad 16 April. de nuntio Pontificis, Concilii significandi causâ in Moscoviam mittendo, *Hosium* reddit certiozem. Idem *Hosio* Epistolam, 22 Maji scriptam, mittit Pontificis, quo Borussia Dux ad Concilium invitatur. Ven. Editor de *Joanne Bernardino Scotto*, Archiepiscopo Trancensi, & curiæ Romanæ Purpurato, nonnihil tradit, adductus occasione literarum, quibus Cardinalis *Hosio* dignitatem Cardinalitiam gratularus fuit. Memorabiles sunt *Canisii* literæ, quibus *Hosium* docet A. 1561, 7 Oct. graves in provinciis Protestantium motus esse exorituros, & *Lutherum* a *Calvino* etiam in Germania devoratum iri. Ad 4 Dec. queritur idem de Episcoporum Germaniæ, ad Synodum vocatorum, procrastinatione. *Martinus Cromerus*, cujus de vita Ven. Editor exponit, Epistola, 22 Dec. ad *Hosium* scripta, de progressu Concilii dubitat, & de Italis queritur. In Centurias Magdeburgenses iratus est *Canisius* A. 1562, easque refelli cupit. Confutationem vero adhuc edidit nemo. Quæ enim *Conradus Brunus* in *Admonitione catholica* protulit, confutationis nomen haud merentur. *Canisius* nonnihil de Catechismo suo meminit. Alibi de eodem sic sentit: *De Catechismo nihil plane sum sollicitus, neque dignum eum duco, qui ceteris præferatur. Tantum optabam, veluti Catholicum approbari.* Idem ad *Hosium* queritur, procrastinatum Episcoporum Germanorum ad Synodum adventum. Idem de *Caroli Magni* libello primum edito ita judicat: *Editus & libellus contra imagines autore Carolo Magno. Sed falsus hic plane est titulus, ut colligere licet ex Jona, Episcopo Aurelianensi.* Idem prid. Cal. Augusti scribit, ex aula Cæsaris & per ejus Secretarium Oenipontem ea pericribi, & Senatoribus proponi, quæ Synodi auctoritatem videantur labefactare. Cardinalis Augustanus *Hosio* negat, se Romæ in consilium adhiberi rerum Tridentinarum, & omnia sibi occultari, queritur. Idem *Hosio* dissuadet concessionem calicis,
Cardina-

Cardinalis Tridentinus dolet, a XXX Patribus in Concilio discep- Pag. 242
 ptatum esse, an Christus se ipse obrulerit in caelo. Augustanus
 dolet, *Sorum* ab *Hosio* dissentire, Cordubæ natum A. 1519,
 defunctum Tridenti A. 1583, 20 Apr. *Borromeus Hosio* scri-
 bit, de reducendo ad ecclesiam Romanam Borullo non esse de- 253
 inceps laborandum. Dolet Augustanus, quod *Hosius*, sui dis-
 similis, videatur calicem laicis indulgere velle, quam conces-
 sionem Romæ urgeri, *Canisius Hosio* nuntiat, ratus, ea unita- 257
 tem ecclesiæ Romanæ nonnihil dissolurum iri. Cardinalis Tri-
 dentinus de dissidiis Patrum in Synodo conqueritur. *Canisius*
Hosio nuntiat, Bavarum acriter pugnare pro impetrando calicis
 usu, ac *Maximilianum II* videri Romanæ ecclesiæ addictum. 299
 Idem A. 1563, 2 Maji, miseram Concilii faciem deplorat, dis-
 sensionesque in eo & Principum conatus improbat. Idem ad
 21 April. summo studio dissuadet calicis concessionem, de Au-
 striacis scribens: *Hi jam oves esse maxima ex parte desierunt.* 306
Sanabiliores hactenus Bavari fuere, sed quorum contentiones in
proximis comitiis Inguistadii celebratis satis ostendunt, quantum
& hi veneni hauserint ex vicina misereque corrupta Austria. - -
Dux Brunsvicensis senior tantundem suis permittere subditis di- 308
git. Internas ipsæ ecclesiæ Romanæ calamitates dolet, notatque
 quorundam Theologorum Protestantium volumina in Conci-
 lium Tridentinum inveciva. *Hosio* mittit gravamina Protestan- 326
 tium, satis eleganter edita adversus Synodi Tridentinæ restitu-
 tionem. De *Francisco Torrensi*, seu *Turriano*, Hispano, Theo-
 logiæ doctore, Ven. Editor nonnihil tradit æque ac de *Jacobo*
Laynez, atque *Francisco Balthuzo*, *Nicolao Sander*, *Bernardi-* 362
no Ochino, *Joanne Antonio Sorbonello*, *Gabriele Paleoto*, *Fr. Al-*
ciato, *Joanne Polanco*, & *Joanne Maldonato*. *Andradus Hosio*
Ulyssipone A. 1567 significat, se refutare *Cbemitium*. *Gu-*
Postelli Epistola, A. 1567 *Hosio* scripta, hic etiam comparet,
 unde viri, stupenda imaginatione præditi, indoles patescit &
 ingenii ubertas, judicii expertus. *Joannes Maldonatus Hosio* si- 435
 gnificat, questionem agitari inter ecclesiæ Romanæ doctores,
 an ministri Calviniani vere baptizare possint. Subdit Ven. Edi- 442
 cor: *Magnæ ecclesiæ Romanæ dedecori est, quod Monachi hodie,*
 contra

- contra unanimiã Stephani Papa & antiquorum Pontificum decreta, infantes, ab Evangelicis baptizatos, rebaptizant. Alibi Maldonatus ad Hofium contendit, baptizatos a Calvinianis ne quidem sub conditione esse rebaptizandos. Solida est Ven. Editoris tractatio, qua ostendit, variatam Augustanæ Confessionis editionem nec a Romana, nec ab Evangelica, ecclesia unquam pro ea habitam esse, cui pax religionis publica sit superstructa.
514. Concilium Tridentinum in Galliis unquam publica Regis procerumque autoritate fuisse receptum, inficiatur. Hæc ad *Partem secundam*. In *Parte tertia* leguntur Epistolæ, quarum quamplurimæ ad *Pflugium*, Episcopum Numburgensem, missæ sunt, ac historiam libelli Interim, ejusque conditorum, illustrent. Gratissima sunt, quæ Ven. Vir de *Stephano Agricola*, patre & filio, intexuit, nec non ea, quæ de *Joanne Sturmio* exposuit. Mirum sane, *Emanuelem*, Lusitanæ Regem, A. 1521 ad *Fridericum Sapientem*, Saxonæ Electorem, dedisse literas, quibus constituit Electoris animum in *Lutheri* perniciem inflammare. Ac suffecerint hæc in præsens. Lectores enim indubie hujus Tabularii pluteos ipsi perlustrabunt, ac nobiscum Ven. Editoris diligentiam & merita æternum concelebrabunt.

JANI PLANCI, ARIMINENSIS, DE CONCHIS
minus notis liber; cui accessit Specimen æstus reciproci maris superi ad littus portumque Arimini.

Venetis, typis Joannis Baptistæ Pasqualls, ære Autoris, 1739, 4.
 Alph. 1, Tab. æn. 5.

Historiam maris Adriatici & Littoris Ariminensis sicut paucos ante annos eruditissimus Vir, *Zanibelli*, quod ad partem vegetabilem, eleganter exposuit; sic eandem politissimus Autor ea parte tetigit, qua ad Testaceorum ordines spectat. Novæ Conchyliorum species quædam ita describuntur, ut luculenter admodum appareat, Autori omnem Conchyliorum, qua patet, ambitum perspectum esse. Nolumus autem ejusdem præcones esse, postquam a conjunctissimo quodam Autoris amico, qui nobis libelli epitomen transmisit, id factum fuit cum successu. Ita vero ille:

Autor

Autor horum Opusculorum est *Joannes Italice Bianchi* dicitur, qui Latine *Janus Plancus* appellari amat, ut a turba aliorum, qui iisdem nominibus in Italia vocantur, secernatur, idque cernere licet, ut in aliis scriptis ejus multis, ita præsertim in Epistola anatomica, A. 1726 Bononiæ edita, quam adversus *Biancum Taurinensem*, & *Tacconum Bononiensem*, scripsit, quæque iterum paulo post Lugduni Batavorum excusa fuit una cum duabus aliis Epistolis celeberrimi *Morgagni* super eodem argumento. Hanc *Planci* Epistolam hic potissimum memoramus, quia pervulgata est. Totum enim anatomicum & medicum regnum tunc permiscuit, hujusque in suo libro de Anatome bis honorifice meminit *Heisterus*, Germanorum Medicorum princeps. Verum *Plancus*, tantum abest, ut cum quopiam contendat, ut librum, parvum quidem mole, sed pumice lævi expoliturum, ediderit, qui cum propter rerum novitatem, tum propter vim Latini sermonis atque elegantiam, ipsi patriæ, Italiæque universæ, erit ornamento. Huc accedit, quod tamen libro extrinsecum est, hanc editionem chartarum nitore & modulorum apta conformatione nulli libro, in Italia, vel apud Transalpinos, ut Itali loquuntur, excusio, palmam concedere. Autor igitur, ut in docta Præfatione primi Opusculi ait, superioribus annis æstum reciprocum maris superi, seu Adriatici, ad litus portumque Arimini, attentè observare aggressus est, atque, dum in eo erat, litus universum quoque horis subsæcivis laxandi animi causa lustrabat, ut conchas varias umbilicosque marinos, ut ipse loquitur, contempleretur, colligeret, suumque in Museolum asportaret. Præsertim vero contemplatus est sedimentum minutum maris, seu arenam quandam, omni concharum genere repletissimam, ex testis nempe concharum majorum fractis, & ex minimis conchis & cochleis variis, constantem, quod arenæ genus plerumque ad undas maris prostat, iisque alluitur, præsertim in ejus fluxu. Verum ex contemplatione harum rerum, quas tantum secundo loco, atque oblectandi animi causa, conquisserat, accidit ipsi, ut in iis majores progressus faceret, quam ea in re, quam primo longa meditatione, studio, & labore, atque interdum perpetuis vigiliis, animo concoquerat. Nec mi-

rum sane; æstus enim maritimus propter varias causas torfit semper ac torquebit Philosophorum ingenia. Quare Autor in hoc libro primo loco de Conchis minus notis agit, deinde quasi in Appendicis modum æstum marinum exponit.

Sed, ut ad expositionem primi Opusculi veniamus, quod de Conchis minus notis inscripsit, id divisum est in *Partes tres*, & singulæ in capita varia. *Prima Pars*, quæ potissima est, & universo libro nomen dedit, agit de Testaceis, seu de Conchis, quas Græci *Ostracodermata* appellant. *Secunda Pars* de Crustaceis, seu de Crustatis, differit. *Tertia* denique breviter de quibusdam corporibus marinis mollioribus, quæ cartilaginea & carnosa dici possunt, exponit. Verum præ ceteris excellit *prima Pars*, præsertim quæ in hac septem vel octo genera Cornuum Hammonis nativa referuntur, quæ Autor reperit in sedimento Ariminensi. Nam, ut *Historiæ naturalis* periti norunt, & ut *Ludovicus Bourguettus*, Neocomensis, ait, ex LX & ultra generibus Cornuum Hammonis, quæ fossilia in montibus reperiuntur, ne vestigium quidem horum in mari adhuc fuerat observatum, ut aliqui de *Historia naturali* minus docti arbitrentur, montana Hammonis Cornua inter lusum naturæ esse referenda; verum hi abunde ab Autore nostro cum his nativis, in litore Ariminensi repertis, refelluntur. De his omnibus agit sigillatim, & singulis figuram æri incisam addit, differentiasque apte describit; atque plerumque corpora, his affinis, quæ in montibus reperiuntur, apponit. Inter hæc admiranda sunt Cornua Hammonis fossilia, quæ reperit Autor in terra quadam montis Covignani, qui mons vix secundo lapide ab urbe Arimino versus meridiem distat; nam in singulis unciis hujus terræ duo millia fere testaceorum fossilium reperiuntur, quorum mille & quingenta ad primam speciem Cornuum Hammonis referri debent, & reliqua ad alias species, quæ in sequentibus *Capitibus* describit. Admirabile quoque admodum est sedimentum marinum littoris Ariminensis propter immensam vim horum conchyliorum minime vulgarium. In sex enim unciis hujus sedimenti 6700 Cornuum Hammonis primi generis numeravit, & 130 secundi, & 500 & amplius tertii, & tere 120 quarti.

Ex

Ex iis vero Cornibus Hammonis, quæ erecta ipse appellat, minor usplurimum in sedimento est numerus, si ea excipiamus; quæ inter hæc secundi generis sunt, quorum in illis sex unciiis sedimenti nongenta fere numeravit. Cornu Hammonis primi generis erectum est minus vulgare, lævissimumque, & siliquam radiculae perfectissime refert. Secundi generis vero, ut vidimus, est vulgatissimum & striatum, siliquamque ejus herba refert, quam *Morisonus* quidem & Botanicorum princeps *Tournefortius* Raphanistrum, ceteri vero Botanici Rapistrum flore albo striatoque, appellant. Omnia vero testacea, hic descripta, vera Cornua Hammonis esse, & non cochleas turbinesve, luculenter probat Auctor, quod ea intrinsecus in totidem cellulas, invicem communicantes, sunt divisâ, & extrinsecus hujus divisionis totidem apparentibus intersectionibus signum ostendunt, quibus & a Cochleis Turbinibusque differunt, quæ interiorius uniba spirali camera constant. Differunt itidem ab Indico Nautilo, qui re vera & ipse in tot cameras intrinsece est distinctus, verum extrinsecus lævis est omnino atque æquabilis, quo a Cornibus Hammonis secernitur, etsi aliqua eorum, quæ in littore Ariminensi reperiuntur, uti est illud, quod quarto & quinto loco describit, primo aspectu speciem quandam Nautili Indici præ se ferant, quod & visum est *Nicolao Gualterio*, M. D. Etruriæ quondam Medico, & *Petro Christiano Wagnero*, Principis Brandenburgici Baruthini Medico, Viris harum rerum doctissimis, & Auctori amicis, quibuscum hæc & alia præclara inventa plerumque communicat. Verum contra hos manifesto ostendit, ad classem Cornuum Hammonis esse referenda. Postquam vero egit de his testaceis minus sane notis, ad alia transiit, quæ in hac *prima Parte XXV* circiter *Capitibus* expediuntur, quorum quodlibet articulos varios variarum rerum plerumque continet. Inter hæc testacea curiosâ sive corpora quædam rotunda, quæ Auctor genus quoddam Echinorum esse opinatur, quorum 8700 in illis sex unciiis sedimenti vulgaris numeravit, sed aliud sedimentum, ex carbone fossili constans, longe plurima continere dicit. Hæc corpuscula ita minuta, & ita levia, sunt, ut 700 vix unicum granum pendent, tamen

singula cuilibet nudis oculis cernuntur, quin, si confringantur, cernuntur. & eorum partes, quæ concavæ apparent. Tanta est divisibilitas materie, tantaque vis oculorum vulgo. At hæc vulgus ignavum miratur, minime vero Physici, qui norunt, teste *Musschenbrackio*, granum unicum filii bombycini in partes 2592000 actu oculo visibiles dividi posse. Inter res majores, quas Autor in hac *prima Parte* describit, singularis est *Turbo* quidam, *virgatus* dictus, qui succum continet, qui purpureo colore digitos chartamque inficit, quique *Turbo* fortasse genus quoddam eorum Conchyliorum est, quibus veteres ad pretiosum hunc colorem parandum utebantur, qua arte carent recentiores, qui loco marinorum Conchyliorum *Kermesio*, *Coccinella*, & *Brasilensi* ligno, utuntur. Etiam in *Adriatico mari* præcis temporibus, *Anconæ* videlicet, nihilo minus ac in *Phœnicia* & in *Africa*, purpureus color parabatur, ut innuit *Silius Italicus Lib. VIII v. 438* :

*Stat fucare colus, nec Sidone vitior Ancon,
Murice nec Libyco.*

In *secunda Parte* Autor *quatuor* distinctis *Capitibus* agit de quibusdam *Crustaceis*, non descriptis, & inprimis de quodam *Cancro latipede & variegato*, & secundo loco de *Cancro* alio personato, qui humanam faciem præ se fert, sed depravatam, quique vulgo *Facchino* *Ariminensibus* appellatur.

In *tertia Parte* agit *tribus* *Capitibus* distinctis de rebus, quæ vel molles sunt, vel cartilagineæ; quare species duas *Urticarum* *marinarum*, quæ ignotæ sunt, describit, & tertio loco memorat corpus aliud marinum, *Tethyum* dictum. In fine libri additum est corollarium rerum prætermissarum, quas tempore editionis libri vel addidit, vel correxit, Autor. Inter res additas in corollario inprimis venit considerandum testaceum quoddam, ab Autore *Tubularia* dictum, & vulgo *Filigrana*, quod opinatur esse nidum minutissimorum vermium *marinorum*, sed aliqui opinati sunt, id inter plantas esse referendum; & secundo loco *Penna* *marina* quædam intus ossæ, & extrinsece coloris *Amaranthi*, propterea *Ceratophyton maris superi*, *Amaranthoides*

stoides pennam referens, Auctori dicta, quamque ipse plantam esse arbitratur, sed aliquibus animal videtur.

Exacto primo Libro de Conchis, pergit Auctor ad tractatum de Æstu maris, quem ipse specimen appellat. Huic etiam elegantem atque eruditam Præfationem præmittit, qua diserte ostendit, in observationibus faciendis hypothesein nullam a se adoptatam. *Per me enim*, inquit, *hic tacebit Cartesius, qui maxime pressioni Lunæ, tacebit Newtonus, qui Soli & Lunæ attractioni, tacebit denique Galileus noster, ex quo uterque multa detorsit, & in sua optime convertit, qui duplici telluris vertigini, maris reciprocationes attribuit. Hypothesein nullam præterea ex me confingam, sed propositionibus quibusdam, quicquid per quinquennium in mari nostro observavi, explicabo.* Hypotheseis enim, quæ generatim totidem poemata sunt, rerum veritati plerumque officiant; nam sæpenumero accidit, ut iis additi ad eas observationes tantum attendant, quæ hypotheseis illas confirmare videntur, ceteræ vero observationes, quæ aliquo pacto contrariæ sunt, negligantur. Deinde ostendit, observationes, quas circa fluxum & refluxum maris habemus, paucas admodum esse & mutilas, atque ex eo evenire, ut nullum optimum systema generale, aut particulare, hujus præclari phænomeni habeamus. *Academici Galli quidem eum rem, inquit, ære publico in aliquibus portibus Oceani tentarunt; verum hi conquiescerunt potissimum, qua hora intumesceret mare in singulis portibus, atque Ephemeres quasdam confecerunt, quibus nauta stans temporibus scire possent cum navibus suis portus illos commode capere: Quare, bonus illos Gallos, apparet, utilitatem quandam mercatoriam ante oculos habuisse, & lucellum tantum sibi proposuisse. Sed majus aliquod in hac re est, quod sibi contemplandum proponant Physici, quam ingressus navium in portus, vileque vaudusculum. Quibus enim modis & qua ratione terram quædam Neptunus, eamque contineat, inquirendum, idque modis miris variisque fieri videbimus. Quare rogat Europæ populos universos maritimos, qui harum rerum aliquem sensum habent, ut in suis litteris marinas observationes instituant. Quare rogamus, inquit,*

Gallos, ut iterum suas observationes accuratius repetant, rogamus Britannos, Batavosque, qui hodie propter varias colonias in India, Africa, & America, & propter rei navalis excellentiam, imperiumq; maris quodammodo tenere videntur, rogamus denique Sarmatas illos florentissimos, qui modo opibus, armis, literis, nulli sunt secundi, quique non tantum per glaciale Oceanum, ut olim, sed per Hircanum, per Balticum, per Album, per Nigrum, seu per Euxinum, Maotidemque Paludem, longe lateque imperant, ut symbolam suam hac in re conferant, atque per universa maria finisque suos eruditos homines mittant, qui varios æstus cognoscant, nobisque referant, ut ex iis systema aliquod generale, aut particulare, de æstu maris habeamus, sin minus, habebimus saltem ex iis historiam plenioram hujus præclari phænomeni, quæ, ut fuscè in ipso Tractatu ostendit, huc usque manca admodum fuit & mutila. Ipse certe pro viribus, quantum in se fuit, per quinquennium una cum eruditis adolescentibus, qui ipsi adjuvamento erant, diligenter varia maris eventa perscrutatus est, atque ex suis observationibus decem & tres propositiones deducit, quibus totidem Scholiis & Appendicibus adjectæ sunt admodum doctæ & eruditæ annotationes. Nos hic tantum feligemus aliquot ex iis propositionibus, quæ novæ sunt, ut *tertiam*, in qua ostendit, diem ipsum solstitiorum, vel æquinoctiorum, nil conferre ad majorem intumescenciam, vel detumescenciam, maris, sed ea luna, quæ solstitia, vel æquinoctia, proxime sequitur, plus mare elevari, & plus deprimi, quam in reliquis lunationibus. In *quarta*, fluxum non esse, uti vulgo ajunt, ex sex horis, neque totidem refluxum, sed spatio XXIV horarum fluxum unum, ejusque refluxum, majorem esse, docet, ita ut periodus horum simul futura sit 15 vel 16 horarum. Altera vero periodus erit brevior, qua dies naturalis, seu artificialis, quæ Nychthemeron Græce dicitur, explicat. In *quinta*, plus conferre videri, ait, ad diurnum maris æstum solem, quando sit in meridiano Arimini, quam Lunam. In *octava*, motum maris non esse æquabilem in suis fluxibus & refluxibus, sed admodum majorem esse in medio cujuslibet, contendit. In *nona*, inter fluxum & refluxum accidere, docet,

motus

motus celsationem, seu quietem aquarum, quam ipse novo vocabulo *aquisitium* appellat, quod communiter unica hora continetur, sed interdum pluribus, præsertim in noviluniis & pleniluniis post solstitia. In *undecima*, ventos violentos efficere, existimat, ut mare multum fluctuet, verum tamen non multum efficere, ut rationem mutet quoad elevationem & depressionem, prout fert status Lunæ præsentis, cui obsequitur. Austrum vero & subsolanum Hadriaticum aliquantum inflare, aquilonem contra & Circium, si vehementes sint & diurni, ipsum deprimere. In *duodecima*, quolibet vento, modo is sit violentus, & qualibet hora, fluctuans fieri posse mare, judicat, fluctuationibus tamen magis obnoxium tempore fluxus videri, quam tempore refluxus. Quare majorem malaciam, seu tranquillitatem, semper æstate accidere Arimini summo mane, hyeme vero occidente sole, quoniam talibus temporibus refluxus succedit. In ultima propositione, quemadmodum & in *sexta*, ipse ostendit, mare superum, seu Hadriaticum, præter motum communem fluxus & refluxus, alium habere, qui Italice *corrente*, seu *correntia*, appelletur, qua ipse mare tanquam magnum fluentum considerat, quod ab Epiro fluit, & cursu recto littora Dalmatiæ & Histriæ radit, deinde, ut fert locorum natura, flexo cursu ad littora Veneta Galliæ togatæ & Apuliæ pervenit. Ex hoc fluxu, seu *corrente*, ipse opinatur, tractu temporis accidere alluviones, corrosiones, & mutationes particulares alvei marini, quas tamen res maximas non esse arbitratur. In annotationibus hujus propositionis multa erudite affert Autor circa veritatem diluvii, circa doctrinam aquarum fluentium, & circa utilitatem ephemeridum marinarum, ostendens, has non tantum utiles esse navigantibus, & classium maritarum præfectis, sed vectoribus etiam, & terra iter facientibus. Inter res eruditas, quæ ad doctrinam aquarum fluentium pertinent, observatione dignum est, quod de Romanis dicit, in condendis urbibus, atque in coloniis deducendis, eos sapientiores fuisse, quam posteros in iis amplificandis, idque probat exemplo urbis Ariminensis, Romanorum coloniæ, quæ in pluribus viis, quæ tribus vel quatuor abhinc Seculis minus sapienter adjectæ fuerunt,

runt, alluvionibus est obnoxia. Pars vero urbis veteris, quæ a Romanis condita fuit spatio duorum millium annorum, nunquam aquis & cœno fuit inquinata. Tantum Romani diligentia præstabant in feligendo situ altiori, & loco ab alluvionibus fluminum & maris remoto. Alio in loco magnopere commendat sapientiam providentiamque Patrum Reipublicæ Venetæ in conservandâ ditionis suæ lacunis, ut Venetiarum urbs amplissima, quæ in illis sita tantum, ut inquit, ceteris præstat, servetur, nec ei exsiccatione lacunarum multum de præsentis splendore & aeris salubritate decedat. At ipse valde dubitat, an deviatione quorundam fluminum a lacunis, quam fecerunt Hydrometræ & Mathematici varii, quos Patres illi providi consuluerunt, lacunarum incolumitati prospiciatur. Cl. *Planci* dubia fundantur in eo, quod ipse videat, nec *Mæotidem* Paludem, nec Pontum Euxinum, ingressu tot magnorum fluminum adhuc esse exsiccata, contra ac senserat *Polybius*, qui, nimis subtiliter philosophando, argumentatus est, *Mæotidem* Paludem, Pontumque Euxinum, ex ingressu *Tanais*, *Istri*, *Buristhenis*, aliorumque magnorum fluviorum, tandem exsiccatum iri. Verum a temporibus *Polybii* udeviginti jam Secula præterierunt, & tamen Palus *Mæotis* nondum est exsiccata, quin immo urbs *Tanais* (*Azoff*), ad ostia fluminis sita, & *Tansitæ* (*Cosacchi del Don*), ipsam urbem & paludem incolentes, eodem splendore vivunt, Pontusque Euxinus mare amplissimum adhuc est, ut vulgo hodie mare majus & nigrum propter amplitudinem appellerur.

Plurimæ sunt doctissimæque res varix, quas in his Scholiis adducit Autor; & universus liber exscribendus esset, si hic omnia singularia referre vellemus. Succus enim plenus est, nisi propter vim sermonis, & propter res egregias, dicamus, plus in hoc libro nervorum & ossium esse, quam sanguinis, quod & de majore Oratore, de quo Græcia gloriatur, dictum volunt, cui & *Plancus* noster stitio venusto, salibusque vere Atticis, perquam similis videtur. Liber igitur ipse inspiciendus est harum rerum studiose. Nos interim Autorem oramus, ut res alias optimas divitiæ pectore, ut Poeta loquitur, fundat, quasque occultas in suis scri-

niis,

ut accepimus, tenet, eorum, qui sunt harum rerum studiosi, bono in publicam lucem velit efferre.

**TRANSITUS MERCURII SUB SOLE, OBSERVATUS VITEMBERGÆ d. 5 Novembris Anni 1743 a
GE. MATTHIA BOSIO, P. P. Vitemb.**

Hunc transitum Mercurii sub Sole summa, qua modo liceret, cura observare constitueram. Ideo sic dicta helioscopia, vel integra quædam camera obscurata, rejiciebantur, ubi mille ob causas nunquam *ἀκριβέστερον* desideratam obtinebunt. Directe ergo solem intuebar telescopio, tantæ honitatis, ut oculare duorum pollicum ferret, solemque nitidissimum exhiberet. Amicus, ad pendulum constitutus, singula secunda clare alteque pronuntiabat, de cujus correctione quam sollicitus fuerim, vides. Fateor enim, eas observationes, ubi methodi corrigendi temporis nulla fit mentio, rigidis aliquando Astronomis suspensas haberi. Hoc ne de meis dici queat, ipsam adjeci correctionem. In hac de 4, vel 5, in appulsu vero cum Mercurii, tum limborum Solis, ad fila, & verticalia, & horizontalia, vix de duobus, nunquam de tribus, secundis ambiguitas, ut plurimum in ipso secundo certus securusque observavi. Nonnullæ observationes solitariae quasi apparent; coelum enim paulo post istas factas atris tectum nubibus impediēbat, quo minus appulsus, qui sequi debebant, ad fila annotarentur. Horum momenta, tanquam inutilia, tuto omittere potuissem. Malui atamen, omnia & singula imprimi, ne tantillum quidem alterando, vel omittendo, quo principes artis tanto certius de his meis observationibus judicium ferre valerent. Ob eandem causam jam nihil inde deduco, nudas observationes, sed sola sua certitudine superbientes, hic publicando, ubi lineis inclusa, & una litera notata, observationes, instrumento in eodem situ factas, indigitant.

A. 1743 C d. 4 Novembris, pro correctione horologii, quadrante telescopico, cujus radius $1\frac{1}{2}$ pedum, singula minuta prima exhibente, coclo satis sereno,

Q

Altitudo

Altitudo Solis.						Meridies.					
h	'	"	o	'	"	h	'	"	h	'	"
9	54	18	18	15	1. 48. 33	23.	42.	51	11	51	25 $\frac{1}{2}$
10	0	7	18	48	1. 42. 30	23.	42.	37	11	51	18 $\frac{1}{2}$
10	4	12	19	3	1. 38. 8	23.	42.	20	11	51	10
10	7	17	19	15	1. 35. 40	23.	42.	57	11	51	28 $\frac{1}{2}$
10	12	10	19	30	1. 30. 28	23.	42.	38	11	51	19
10	15	45	19	52	1. 26. 27	23.	42.	12	11	51	6

Ergo meridies h ' " $11. 51. 17\frac{3}{4}$
 & correctio horologii prima (addit.) 8. 43
 ob variatam declinationem } 16
 Solis, correctio horologii secunda, }
 hinc correctio horologii totalis, 8. 59
 additiva.

♂. d. 5 Nov. cœlo mox post initium nebulosis, sæpe densioribus, nubibus obducto. Telescopio prorsus excellentè 8 $\frac{1}{2}$ pedum.

Tempus Penduli			Tempus correct.			
h	'	"	h	'	"	
9	12	10	9	21	0	jam tantillum ☿ ii intravit.
9	13	0	9	21	59	immeritio totalis, certa.
	14	0		22	59	diametro una integra Mercurius a proximo margine Solis immerfus.
A.	15	48		24	47	☿ ad horizontale filum.
	15	54		24	53	Solis margo proximus ad idem.
B	16	23		25	22	Mercurius ad horizontale filum.
	16	31		25	30	Solis margo proximus ad idem.
	16	58		25	57	Mercurius ad horizontale aliud.
C	17	34		26	33	Mercurius ad horizontale filum.
	17	42		26	41	Solis margo proximus ad idem.
D	18	44		27	43	Mercurius ad horizontale filum.
	18	48		27	47	Mercurius ad verticale.
E	19	23		28	22	Mercurius ad horizontale filum.
	19	34		28	33	Solis margo proximus ad idem.

Tempus

MENSIS MARTII A. MDCCXLIV. P. I. 123

	Tempus Penduli		Tempus correct.		
	h	"	h	"	
F	21	35	30	34	Mercurius ad horizontale.
G	22	33	31	32	Mercurius ad horizontale.
	22	46	31	45	Solis margo proximus ad idem.
H	23	44	32	43	M. ad horizontale.
	23	57	32	56	S. margo proximus ad idem.
I	24	20	33	19	M. ad horizontale.
	24	36	33	35	S. margo proximus ad idem.
	24	57	33	56	M. ad horizontale aliud.
	25	10	34	9	S. margo proximus ad idem.
	25	34	34	33	M. ad horizontale tertium.
	25	49	34	48	S. margo proximus ad idem.
K	26	24	35	23	Solis margo, in tubo, & mihi sinister, Soli dexter, ad verticale.
	26	56	35	55	M. ad horizontale.
	26	59	35	58	M. ad horizontale aliud.
	27	14	36	13	S. margo proximus ad idem.
	27	37	36	36	M. ad horizontale aliud.
L	27	53	36	52	S. margo proximus ad idem.
	28	39	37	38	Solis margo in tubo, & mihi sinister, Soli dexter, ad verticale.
	29	5	38	4	M. ad horizontale.
M	29	44	38	43	M. ad horizontale aliud.
	29	55	38	54	M. ad verticale.
	31	5	40	4	S. margo idem ad verticale.
	31	25	40	24	M. ad horizontale.
	31	46	40	45	S. margo proximus ad idem.
	32	6	41	5	M. ad horizontale.
	32	20	41	19	M. ad verticale.
N	32	44	41	43	M. ad horizontale aliud.
	33	6	42	5	S. margo ad idem.
	33	30	42	29	S. margo, semper idem, ad verticale.
	33	47	42	46	M. ad horizontale.
	34	10	43	9	S. margo semper & hic, idem (is nempe, qui in tubo superior apparebat,) ad horizontale.
O	34	28	43	27	M. ad horizontale aliud.
	46	56	tunc		denli vapores 12'.
			55	55	Sol ad verticale.

Q 2

Tempus

	Tempus Penduli.		Tempus correct.		
	h	"	h	"	
9	47	20	56	19	Mercurius ad horizontale.
	47	24	56	23	idem ad aliud.
O	47	57	56	50	Sol ad horizontale.
	48	0	56	59	idem ad aliud.
	48	49	57	48	Mercurius ad horizontale tertium.
	49	28	58	27	Sol ad idem.
P	49	55	9 58	54	S. ad verticale.
	50	39	59	38	M. ad horizontale.
	51	6	10 0	5	M. ad verticale.
	51	24	10 0	23	M. ad horizontale.
	52	4	10 1	3	S. ad idem.
Q	52	32	10 1	31	S. ad verticale.
	53	11	2	10	M. ad horizontale.
	53	43	2	42	M. ad verticale.
	53	56	2	55	S. ad horizontale.
	54	40	3	39	M. ad horizontale. Quo momento simul margo Solis Mercurio proximus filum supe- rius (in tubo) radebat.
R	55	25	4	24	S. ad verticale.
	56	35	5	34	M. ad idem.
	56	47	5	46	M. ad horizontale.
S	5	33	14	32	S. ad verticale.
	6	9	15	8	M. ad horizontale.
	6	41	15	40	M. ad verticale.
	6	58	15	57	M. ad horizontale. b.
	7	9	16	8	S. ad horizontale.
	8	0	16	59	S. ad horizontale. b.
	8	36	17	35	S. ad verticale.
	8	48	17	47	M. ad horizontale.
T	9	39	1	38	M. ad horizontale. b.
	9	43	18	42	M. ad verticale.
	9	53	18	52	S. ad horizontale.
	10	44	19	43	S. ad horizontale. b.
	11	32	20	31	S. ad verticale.
V	12	30	21	29	M. ad horizontale. a.
	12	39	21	38	M. ad verticale.
	13	24	22	23	M. ad horizontale. b.
	13	43	22	42	S. ad horizontale. a.

Tempus

MENSIS MARTII A. MDCCXLIV. P. I. 125

Tempus Penduli.			Tempus correct.			
h	'	"	h	'	"	
10	14	10	23	9		Sol ad verticale.
	15	14	24	13		Mercurius ad horizontale. a.
W	15	16	24	15		Mercurius ad verticale.
	16	8	25	7		Mercurius ad horizontale. b.
	16	29	25	28		Sol ad horizontale. a.
Wb	18	34	27	33		altitudo Solis. 19°. 45'.
X	27	57	36	50		S. ad verticale.
h			nubes			spille.
II	2	13	II	11	12	S. ad verticale.
	2	23		11	22	M. ad horizontale.
Y	3	21		12	20	M. ad horizontale. b.
	4	0		12	59	S. ad horizontale.
	4	44		13	43	S. ad horizontale. b.
	6	18		15	17	S. ad verticale.
z	6	37		15	36	M. ad horizontale.
	7	10		16	9	M. ad verticale.
	7	46		16	45	M. ad horizontale aliud.
	8	56		17	55	S. ad verticale.
	9	46		18	45	M. ad verticale.
a	9	59		18	58	M. ad horizontale.
	11	6		20	5	M. ad horizontale aliud.
	11	57		20	56	S. ad verticale.
	12	16		21	15	M. ad horizontale.
b	12	47		21	46	M. ad verticale.
	13	27		22	26	M. ad horizontale aliud.
	14	4		23	3	S. ad verticale.
c	14	53		23	52	M. ad verticale.
	15	19		24	18	M. ad horizontale.
	15	44	II	24	43	S. ad verticale.
	15	55		24	54	M. ad horizontale.
d	16	33		25	32	M. ad verticale.
	17	8		26	7	M. ad horizontale.
	17	44		26	43	S. ad horizontale.
	18	9		27	8	S. ad verticale.
e	18	56		27	55	M. ad verticale.
	19	20		28	19	M. ad horizontale.

	Tempus Penduli.		Tempus correct.		
	h	"	h	"	
II	20	22	20	21	Sol ad verticale.
f	21	9	30	8	Mercurius ad verticale.
	21	22	30	21	Mercurius ad horizontale.
g	23	2	32	1	S. ad verticale.
	23	46	32	45	M. ad verticale.
	23	56	32	55	M. ad horizontale.
h	26.	28	35	27	altitudo Solis. 22°. 25'.
i	27	24	36	23	S. ad verticale.
	28	9	37	8	M. ad verticale.
	28	43	37	42	M. ad horizontale.
k	29	12	38	11	S. ad verticale.
	29	48	38	47	M. ad horizontale.
	29	57	38	56	M. ad verticale.
	30	7	39	6	M. ad obliquum.
l	51	43	max nubes. 12h 0	42	S. ad verticale.
	52	21	12	1 20	M. ad verticale.
m	54	30	3	29	S. ad obliquum.
	54	32	3	31	S. ad verticale.
	55	10	4	9	M. ad verticale.
n	55	33	4	32	S. ad verticale.
	56	7	5	6	M. ad verticale.
o	56	43	5	42	S. ad verticale.
	57	20	6	19	M. ad verticale.
p	57	56	6	55	S. ad verticale.
	58	32	7	31	M. ad verticale.
q	59	58	8	57	S. ad verticale.
r	0	35	12	9 34	M. ad verticale.
s	atra		nubes.		denii vapores.
	4	0	1	12 59	S. ad verticale.
t	5	9	1	14 8	S. ad verticale.
u	5	25		14 24	M. ad verticale.
v	6	18		15 17	S. ad verticale.
	6	34		15 33	M. ad verticale.
w	7	13		16 12	S. ad verticale.
	7	28		16 27	M. ad verticale.

Tempus

MENSIS MARTII A. MDCCXLIV. P. I. 127

Tempus Penduli.		Tempus correct.		
h	"	h	"	
x	8 6	17 5		Sol ad verticale.
w	8 21	17 20		Mercurius ad verticale.
z	8 53	17 53		S. ad verticale.
	9 8	18 7		M. ad verticale.
y	9 36	18 35		S. ad verticale.
	9 50	18 49		M. ad verticale.
z	10 29	19 28		S. ad verticale.
	10 43	19 42		M. ad verticale.
a	11 1	20 0		S. ad verticale.
	11 16	20 15		M. ad verticale.
				nubes.
b	20 31	29 30		S. ad verticale.
	20 44	29 43		M. ad verticale.
c	21 23	30 22		S. ad verticale.
	21 35	30 34		M. ad verticale.
d	21 54	30 53		S. ad verticale.
	22 6	31 5		M. ad verticale.
e	22 35	31 34		S. ad verticale.
	22 43	31 42		M. ad verticale.
f	23 23	32 22		S. ad verticale.
	23 33	32 32		M. ad verticale.
g	23 57	32 56		S. ad verticale.
h	25 36	34 35		S. ad verticale.
	25 47	34 46		M. ad verticale.
i	26 15	35 14		S. ad verticale.
	26 24	35 23		M. ad verticale.
k	26 45	35 44		S. ad verticale.
	26 54	35 53		M. ad verticale.
l	27 22	36 21		S. ad verticale.
	27 32	36 31		M. ad verticale.
m	27 51	36 50		S. ad verticale.
	28 0	36 59		M. ad verticale.
n	28 15	37 14		S. ad verticale.
	28 24	37 23		M. ad verticale.

Tempus

Tempus Penduli.			Tempus correct.			
h	'	"	h	'	"	
1	31	13	40	12		Sol: ad verticale.
0	31	19	40	18		Mercurius ad verticale.
1	41	26	1	50	25	rangit Mercurius Solem.
1	42	0	1	50	59	exirus totalis, satis certe, multas equidem per nubes, sed summo conatu secure omnino.

HISTOIRE DE PHILIPPE, ROI DE MACEDOINE, ET
Pere d' Alexandre le Grand, &c.

id est,

*HISTORIA PHILIPPI, MACEDONIÆ REGIS, AC
patris Alexandri Magni; Autore OLIVIERIO,
Academiæ humaniorum literarum Massiliensîs
adscripto.*

Tomi II.

Parisîs, apud de Buré, seniore, 1740, 8.

Alph. 1 plag. 14.

Rebus humanis jam exemptus fuit *Claudius Mathæus Olivierius*
A. 1736, 24 Oct. ejusque elogium scripsit Dominus de
Chalamont de la Visclède, perpetuo ab actis Academiæ illius Mas-
siliensîs. Legitur illud *Tomo priori* præfixum. Didicimus in-
de, *Olivierium* A. 1701, 22 Sept. lucem adspexisse vitalem,
usum patre *Joanne Baptista*, mercatore Aquis Sextiis in Pro-
vincia, matre *Magdalena Granot*, literas arripuisse in Collegio
Oratorii indidem, tribus inde annis Theologiam a Patribus Do-
minicanis fuisse edoctum, ac ibidem in Academia Jurispru-
dentiæ haurientiæ perstudiosum fuisse. A. 1720 pestem pa-
tri sensit exitiosam, qui Massiliæ tum obiit suum diem. Hoc
in loco ipse deinceps patronum causæ egit. Ad tribunalia ad-
missus, adversarium suum perpétuis ironiis & demonstrationibus
apogogicis ita oneravit, ut judex & assessores sibi a risu haud
possent temperare. Limam adhibere scriptis forensibus ple-
rumque omisit. Conviviis & sociali voluptate delectatus pa-
rum

ram temporis habebat reliquum, quod litibus cum cura tractandis sufficere potuisset. Si quando ad literarum studia animum appelleret, in eis erat perditus ac pernox per 14 dies circiter. Paulo post otio ac frivolis additus erat rebus per tres quatuorve hebdomadas. Diebus 14 id perficere ac elaborare poterat, quod aliis impendio semestris laboris constitisset. Ingenio enim & memoria abundabat, nec imparatus erat a iudicio. Assiduitati si valuisset sese consecrare, magnus & primarius provincie evasisset advocatus. Literis humanioribus, tanquam canis e Nilo, studuit imbibendis, nec tamen hospitem in iis egit. Coluit enim Historiam antiquam & novam, sacram & profanam, Chronologiam, artem criticam, eloquentiam, poesin, Latinam linguam, & mediocriter Græcam. Paulo ante obitum Ebraico addiscendo sermoni vacare cœperat. In Physica experimentalis erat versatissimus, & systemati accesserat *Mulebranchiano* metaphysico. Theologiam excoluerat. Mathematicas disciplinas attigerat. Laudatur ejus in Criticam *Platonis* Dissertatio, qua contendit, per Atlantidem designari Palestinam Judaicam, per *Neptunum* designari Deum Israelis, & per sex *Neptuni* filios duodecim Tribus Israelis. Tabulam ejus chronologicam celebrant. Mirum sane, ei nil prædantissimi literarii adhæsisse, potiusque celebrari ejus artem quibuscunque placendi, ne scemini-
 nis quidem exceptis. Inchoavit ipse Academiam humaniorum literarum, quæ adhuc Massiliæ floret, a *Villarsio*, duce bellico, in patrocinium suscepta, ab Academicis Francicis adoptata. Societas ipsa constitit primo sociis decem, deinde autem viginti. Coierunt ipsi primo apud *Peiffonellum*, nunc Medicum Regis Guadelupæ, exacto biennio post apud Equitem, *de Porrade* dictum. *Olivierius* frequens societati interfuit, suasque recitavit lucubrationes generis haud unius. Ut *Philippi* vitam memorie proderet, somno suo nimium pepercit, eique profligando sæpius potionem *Cassii* præmisit, eaque frequentius hausta, ipse in corpus suum ejusque vires exstitit noverca. Morbus inde eum excepit, maciem & tristiora intervalla ferens, depascensque intra triennium virum alioqui firmum, vegetum, & alacrem. Paulo ante morbum ingruentem scripsit *Reflexiones* in

Pag. 28.

42.

R

Meloni

- Pag. 44. *Melon* librum: *Discours politique sur le Commerce*, qui A. 1734, 8, prodiit *αὐτῶν* & *αὐτῶν*. Diximus de eo alias. *Olivierii* libellus exiit in lucem A. 1740, 8, Hagæ Comitum, sub titulo: *Reflexions politiques sur les Finances & le Commerce*. Exposuimus quoque de hoc libro, licet tunc temporis Autor a nobis ignoraretur. Jam agrotans *Olivierius* ceperat consilium libri scribendi de eo, quod centum ante C. N. annis omnes rerum eventus per divinam providentiam conformati fuerint evangelicæ prædicationi, quæ coepit vergente imperio *Augusti*. Valedixit tandem rebus humanis A. 1736, 24 Oct. Inter scripta ejus excellunt, quæ jamjam sunt commemoranda: *Dissertation sur la vie & les Ouvrages d' Hesiod*; *Dissertation historique sur l' ancienne Académie de Marseille*; *Projet & Plan de l' Histoire de Marseille*; *Discours sur le besoin, que la raison a de l' imagination*; *Memoires sur les secours donnés aux Romains par les Marseillois pendant la seconde guerre Punique*; *Parallèle de Tibulle & d' Ovide*; *Plan de l' Histoire Ecclesiastique de Marseille*; *Parallèle de Philippe & d' Alexandre*; *Mémoires sur les secours donnés aux Romains par les Marseillois durant les guerres contre les Gaulois*; *Dissertation sur l' époque de la fondation de Marseille*; *Discours pour exhorter l' Académie à faire l' Histoire de Marseille*; *Histoire de Philippe, Roi de Macédoine*. Omnisim nonnulla haud adeo magni momenti. Vita *Philippi* præmissa est *Dissertatio* proœmialis, seu *isagogica*, in *Philippi* historiam, ac præcipuos, qui de eo exposuerunt, vel meminere, scriptores. Monet in limine, *Philippum* Regum destinata sapienter & prudenter attemperasse scopum, scopumque cum adminiculis copulasse ita, ut fines speciales conformaverit fini primario. Ipsum, quamprimum regnum capessivit, de imperio Persico evertendo cogitasse, contendit. Infidelitatis crimen in *Philippo* notant plerique. Autor, ut ab eo liberet heroem suum, provocat ad testimonia *Theophrasti*, *Polybii*, ac *Ciceronis*; quorum primus *Philippum* vocavit maximum Macedoniæ Regum, secundus appellavit Græciæ beneficum, tertius, illum semper extitisse magnum, existimavit. Si quid judicando valeamus, tria illa testimonia non abster-

abstergent *Philippo* maculam fidei sæpius violatæ, licet haud inficiemur, auctoritatem *Demosthenis*, in *Philippum* vehementissime inveſti, ſcriptores bene multos eo impulſiſſe, ut iudicium tulerint de *Philippo* ſeverius. *Demosthenes* enim perſonam *Philippi*, non nævos ſolos, oderat. Id vero haud ſuſtinet negare Auctor, *Philippum* arcanorum ſuorum fuiſſe cuſtodem rigidiffimum, ac deſtinationes ſuas celaffe alios, atque alia quæcunque per legatos præ ſe cuſiſſe. Athenis devictis ultra promiſſa indulſiſſe ipſum, docet idem. *Iſocratis* Orationem ad *Philippum* dilaudat, eamque prælio Chæronæenſi priorem eſſe menſibus aliquot, cenſet. Memorat præterea *Iſocratis* quatuor ad eundem literas, requirens in *Iſocrate* eloquentiam maſculam, nerviſque corroboratam, qualis in *Demosthene* eluxerit. Jaſturam Hiſtoriarum Philippicarum *Theopompi* merito dolet. Significavit *Arſenius*, *Theopompum* notaſſe mores *Philippi* leniſſimos. At huic teſtimonio Noſter oppoſuit præſtantius *Iſocratis* teſtimonium. Prædicat compendioſam commemorationem, quam *Diodorus Siculus* ex *Theopompo* decerpiſit, ac Libro ſuo XVI intexuit, notis quippe chronologicis adſtrictam. Notat in *Diodoro* nævos duos: unum, quod annum captæ Olynthi confudit cum anno, quo *Philippus* villas Olynthiacas invaſit; alterum, quod annos XI & XII regni, a *Philippo* adminiſtrati, vacuos rebus geſtis exhibuit. *Trogi Pompeji* Hiſtoriam Philippicam celebrat, doletque, eam intercidiffiſſe. Accuſat epitomatores *Trogi*, *Justinum*, negligentis, hunc quidem in modum: *Accurationem in hoc deſideramus, ſiquidem reperiuntur in nonnullis antiquis MSSis compendia librorum Trogi, ab ipſo adornata, ſub titulo Periocharum Trogi. Exinde conſtat, Justinum non modo ordinem rerum geſtarum invertiſſe, res omiſiſſe præcipuas, & adjeçiſſe novas, ſed multas etiam narraſſe in modum, a Trogo prorfus diverſum.* Reprehendit porro *Justinum* Auctor eo, quod is ex *Trogo* & *Demosthenis* inveſtivis compagem conſuerit in vita *Philippi*, ſecum paſſim pugnet, nec Chronologiæ ſit adeo ſtudioſus. *Paulus Oroſius* ipſi videtur declamationes *Justinini*, in *Philippum* effuſas, repetiſſe, ut eos, qui a Chriſtiana religione averſi fuerint, doceret, plus mali ante religionis

Pag. 577

61.

64.

68.

70.

- Christianæ initia orbem tenuisse universum, quam hac confirmata, atque *Symmacho* ita responderet. *Orosius Philippum* numerat inter Dei flagella, ac respectu seriei chronologicæ *Justino* est accuratior. Vita *Philippi*, a *Plutarcho* conscripta, perit. Noter in ipso notat naves insignes, in vitis *Pelopida*, *Demosthenis*, ac *Phocionis*, admissos, ratus, ipsum potius indoli hominum depingendæ, quam rerum gestarum veritati, fuisse intentum. *Aristidem*, Oratorem, qui duas in *Philippum* Orationes effinxit, *Philippo* minus favisse, ac *Isocrati* obtraxisse, monet. *Gemisthi Plethonis*, qui consignavit literis supplementum *Xenophontis* usque ad *Alexandri M.* expeditionem, opus reputat pro imperfecto, & ex fontibus vulgaribus deprompto. Gallus, de *Turreil* dictus, *Demosthenem* Gallice fecit loqui, ac interpretationi illi adjecit cogitata de historia Græca, in quibus ea, quæ de *Philippo* collegit, majoris sunt pretii. *Rollinus* exhibuit vitam *Philippi* accuratorem, exoptans tamen in Præfatione, ut scriptor *Philippo* obtingeret, ad rationes & momenta undique attentus. Requirit Autor in *Rollino* rerum gestarum accuratam expositionem, notatque eximiarum particularum omissionem. *Olivierius* nulli pepercit operæ, ut *Macedoniæ* divisionem præscam, *Philippi* majores ab *Hercule* ortos, *Edeßam* a *Cærano* expugnatam, res a progenitoribus *Philippi* gestas, ac complura monumenta, solide ediffereret. *Archelai* Regis in *Philosophos* favorem prædicavit. Bellum *Olynthicum*, *Amyntæ* ævo a *Lacedæmoniis* gestum, vivis coloribus delineavit. *Philippi* indolem ac rerum gestarum magnitudinem admiratus videtur impensius, quam res ipsa exigit. Sæpius agit potius Apologetam, quam Historicum. Geographiam, Chronologiam, mores præscos Græcorum, diligenter habuit in numerato. Nec facile quidquam attentionem ejus præterit, quod ad res *Philippi* enarrandas facere potest. Eventus cum causis ubique pro viribus conjunxit. Id unum dolemus, ad sententias singulas confirmandas testimonia, e fontibus desumpta, haud fuisse adscripta. Nisi idcirco per ea denuo iveris, de rerum expositarum veritate, seu consensione cum testibus idoneis, certus esse haud potes. Si quis vero in monumentis veterum est versatus sedulo,

is facile intelliget, Auctorem explorasse singula, nec reliquias, passim obiter obvias, omisisse intactas, ut librum hunc omnibus numeris daret absolutum, prædicabilem sane, nisi mortem auctori suo diligentissimo, & vires omnes ad hanc spartam ornandam contendenti, intulisset.

**CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMAN-
NI, S. Theol. D. ejusque & Hist. Lit. Prof. Disserta-
tionum Sylloge, diligenter recognitarum, novisque
illustratarum accessionibus.**

Tomi I Pars I.

Gottingæ, apud Jo. Guil. Schmid, 1743, 8.

Plag. 16.

Exemplo aliorum multorum constipare in unum corpus constituit Cel. Auctor minutiora scripta sua; qualia & recudi quondam curavit in sua *Pacile*, itemque in *Primitiis* suis *Gottingensibus Academicis*. Sed illæ quidem Dissertationes, quæ duobus his voluminibus conclusæ sunt, hac nova in *Sylloge* non exhibentur, sed ceteræ, quas longo tempore emisit, paucis initio publicatas exemplaribus. Promittit autem, non alias se nunc iterum emissurum, quam quæ vel cognitam jam confessamque veritatem novis fulciant tibicinibus, vel nova aliqua, satisque munita, doctrina amplificent fines humanæ scientiæ. Easdem vero ita hic exhibet, ut sint multis locis partim locupletiores, partim secundis curis limatiores. Et hic quidem *primus Fasciculus* Dissertationes habet undecim, quarum prima est *de Confessionis Augustanæ lenitate*. Jam *Seckendorffius* animum induxerat, singulari Dissertatione pertractare hoc argumentum. Cum autem nec ab eo, nec ab alio quoquam, id factum sit; Noster huic labori se accinxit. Docet initio, obclarum jam lenitatis studium Protestantes Principes *Melanchthonem* jussisse, non *Lutherum*, componere *Confessionem Cæsari* exhibendam. Tum causas indicat, quibus permotus *Melanchthon*, stilo usus est lenissimo. Videbat scilicet, prudentiæ

tiz esse, hoc tempore ita se gerere. Consistit autem lenitas hujus Confessionis in eo, quod primo persuasum it Cæsari, Protestantibus cum Pontificiis doctoribus optimis in summa religionis convenire, *nec quidquam inesse in Augustana Confessione, quod a Romana ecclesia discrepet.* Cum vero multis hæc verba fuerint offendiculo; pluribus ea illustrat Noster. Deinde multas Scholasticorum doctrinas silentio præterit Confessio, rixandique occasionem subtrahit adversariis. Tertio errores Pontificiæ ecclesiæ non nominat *hereses*, imo ne *errores* quidem, sed leni vocabulo *abusus*. Quarto denique amphibolia utens, Missam a Protestantibus abrogatam esse, diserte negat. Noster hinc ostendit, quem fructum hujus suæ lenitatis ceperint Confessores Augustani. Fiebat scilicet, ut & Imperator se præberet mitiorem, & Pontificii Principes hac in Confessione acquiescerent, & ipsorum Theologorum adversæ partis optimus quisque eam laudaret. Ceterum, cum postea *Melanchthon* non maneret fidelis in omnibus *Lutheri* affectator, quibusdam nostratium in mentem venit negare, eum esse Confessionis Augustanæ autorem. Hæc igitur causa diligenter hic disceptatur, & ita quidem, ut doceatur, verum omnino ejus autorem fuisse *Melanchthonem*, sed, cum non suo, sed Principum, nomine eam confecerit, haudquaquam ei licuisse postea quidquam in ea mutare. Ultimo loco & hanc observat Noster *Melanchthonis* ceterorumque Confessorum prudentiam, quod, cum Cæsar callido instinctu suorum Theologorum Protestantibus jubere ceteras suas exhibere doctrinas omnes, ut facere recusarent modestissime, videntes scilicet, id a se fieri non posse, quin a via lenitatis diverterent, suaque adeo peccarent in commoda. Adjectæ sunt huic Dissertationi septem *Lutheri*, & duæ *Melanchthonis*, nunc primum editæ, Epistolæ, quas Gottingam miserunt: quæ nec ipsæ carent *Heumannianis* annotationibus.

Secunda Dissertatio est de *Jubilæis*, ab Evangelica ecclesia quinquagesimo quoque anno justius celebrandis. Non solum argumenta hanc in rem afferuntur, sed etiam autoritates. Nominantur enim plures nostratium Theologorum, qui jam antea hæc ingressi sunt sententiam,

In *tertia* consideratur *providentia Christi, regis ecclesie, Electoratum Germanicum conjungentis cum regno Britannie*. Christum sui regni, hoc est, ecclesie sue, curam gerere intensissimam, eamque tueri ab hostium moliminibus, cum docuisset Noster e sacris oraculis; quinque ævi recentioris producit instrumenta, quibus Christus usus est ad liberandam summo periculo Protestantium ecclesiam, *Mauritium*, Saxonie Electorem, *Wilhelmum*, Principem Auriacum, *Elisabetham*, Angliæ Reginam, *Gustavum Adolphum*, Regem Sueciæ, & *Wilhelmum III*, Britannie Regem. Tandem, quod non ita pridem Electoratum Germanie unus cum regno Britannie conjunctus est, Christi providentiæ tribuendum esse, judicat; cum facile appareat, quantum inde roboris accedat Protestantibus ecclesiis.

Dissertatio quarta est de præcipua causa, ob quam discipulis Christi tribus se conspiciendos præbuerint & audienidos Moses & Elias, Matth. XVII, 1 seq. Interpretatur hic Noster totam istam historiam summa cura, ac præcipue respondet ad has quæstiones: Cur *Petrum, Jacobum, & Joannem*, non alios e suis discipulis, Christus hoc spectaculo dignatus est? Unde constitit discipulis his, adesse *Mosè & Eliam*? Unde *Mosès* huc venit, & quale corpus habuit? Cur e tanto Prophetarum numero *Mosès & Elias* delecti sunt, qui e cælo mitterentur ad Christum? Tum docet, eo fine divinitus exhibitum fuisse hoc spectaculum, ut Christiani redderentur certissimi de vita æterna, & ita eorum corroboraretur pietas.

Quinta est de persecutione Pliniana. Illustrantur hic *Plinii & Trajani* de Christianis Epistolæ, ostenditurque pluribus & variis argumentis utriusque erga Christianos benevolentia: quæ & a *Tertulliani* ingeniosa objectione defenditur. Id igitur hic agit Noster, ut appareat, non satis acute inspexisse has duas Epistolæ interpretes; quare iis adhibet intimorum *Pliniè Trajanique* consiliorum considerationem pragmaticam. Simul hic duo *Pliniane* Epistolæ loca emendantur probabilissime.

Sexta inscripta est de reluctatione Dei adversus Jacobum, Gen. XXXII, 24 seq. Usitatam hujus loci, quem *Lutherus* judicavit

dicavit unum esse e totius Veteris Testamenti locis obscurissimis, interpretationem de luctu, sive monomachia, Jacobi cum angelo, vel potius cum filio Dei, rejicit Noster, docetque summo studio, non *luctari* hic Deum cum *Jacobo*, sed Deum *Jacobo* *re-luctari*, ab eoque, suppliciter licet rogatum, ut maneat, utque ipsi benedicat, discedere, ejusque amplexui se extorquere conari. Scilicet, solus cum esset *Jacobus*, &, concepto fraternæ hostilitatis metu, ardentissimas effunderet preces, accidit præter opinionem, ut quidam eo loco se conspiciendum ipsi præberet, quem statim agnoscebat esse spiritum cœlestem, humana forma indutum. Hic cum præteriturus ipsum videretur, ruibat in ejus complexum *Jacobus*, eumque stens orabat, ut se suosque præsentissimo eriperet periculo. At, cum nihilo minus, discessurum se, simularet ille angelus, arctiori eum complexu sibi adstringebat patriarcha, non dimitto te, inquit, nisi exorata tua gratia. Reliquam hujus historię interpretationem prætermittimus, brevitatis nostræ memores.

Septima est de Geographia Christum tentantis Diaboli, Matth. IV, 8, & Luca IV, 5, 6. Hic, aliorum interpretationibus refutatis, docetur, Christo, in excelsum montem deducto, Diabolum monstrasse digito situm singulorum regnorum, ita exclamantem: En hic Roma jacet, istic Ægyptus, illic Syria, cetera; tumque multo sermone prædicasse regnorum illorum pulchritudinem & opulentiam. Vocabulo *monstrare* etiam significari & Græcis & Latinis, *oratione aliquid exponere longiori, & menti velut conspiciendum exhibere*, satis demonstratur, observaturque simul in *Matthæi* loco dialogia, quam vocant *Rhetores*.

In *octava* illustratur *praconium angelicum*, quod exstat *Luca II, 14*. Novam hic Noster exhibet observationem, putans, post *καὶ* colon figi oportere, ut hic sit sensus: *Dicebant angeli: Gloria Deo excelsa. Et: (hoc est, & postea dicebant,) Pax in terra, cetera.* Multa producit Novi Testamenti loca, ubi vocula *καὶ* eodem usurpatur modo. Totum dein locum hunc perstudiose interpretatur, eique hunc tribuit sensum: *Laudetur ac prædicetur Deus, Deus ille verus, ille*

ille unus, qui est in celo. Namque ejus beneficio nunc felicitas hominibus redditur, iique fruuntur summa perpetuaque voluptate ac letitia. Pacem enim in sacris libris esse felicitatem, & εὐδονίαν autem significare hic acquiescentiam & tranquillitatem animi, satis manifestum reddit.

Dissertatio nona est de primis Apostolis, iisdemque evangelistis pastoribus Berthebemicis, Luca II, 8 seq. Summo opere & hic locus consideratur, ac præcipua diligentia responderetur ad tres hæc quæstiones: Cur nativitas Christi primum his pastoribus fuit annuntiata? Quonam indicio cognoverunt hi pastores, qua in domo lateret modo natus Messias? Cur ii, quibus id narratum fuit a pastoribus, non concurrerunt ad videndum infantem sanctissimum? Libet secundæ duntaxat quæstionis proferre enodationem. Animadvertit videlicet Noster, non dixisse ad pastores angelum, reperturos ipsos esse infantem ἐν Φατέρη, sed ἐν τῇ Φατέρη, atque hoc ipso docuisse, infantem Messiam repertum iri in eo stabulo, e quo in campum oves suas eduxerint.

Decimo loco proferitur Meditatio de modo, quo visuri sumus Deum in vita æterna. Refelluntur hic, qui, beatos homines cernere Deum oculis sui corporis, credunt. Tum docetur, eo modo, quo angeli se mutuo intuentur, visione scilicet spirituali, qua careant in hac vita humanæ mentes, visuros esse in celo beatos homines Deum pariter & angelos, postquam hac spirituali visione animæ ipsorum a Deo instructæ fuerint. Tangitur etiam illa, jam olim agitata, quæstio, an Christus, inter homines degens, suis carneis oculis Patrem viderit.

Postrema est Dissertatiuncula de eloquentia Medici. Occasionem hujus argumenti tradendi suppeditavit Nostro Cornelius Celsus, Hippocratem, scribens, fuisse virum & arte (medica) & facundia insignem. Demonstrat igitur duos fructus eloquentiæ, quos capiat Medicus. Disertum namque Medicum cura metuque relevare patientes, (quod vocabulum minus barbarum esse, simul docet,) & hoc pacto aptiores reddere ad recuperandam sanitatem. Deinde Medicum, ad lectum sui clientis diserte doctæque enarrantem morbi causam, vimque medicamenti, summam sibi conciliare fiduciam, tantumque famæ, ut,

concurſu ad ſuas ædes facto maximo, verum evadat vulgaram illud: *Dat Galenus opes*. Hinc diſertorum Medicorum exempla ex omni promit hiſtoria, nec illud *Ariſtotelis* oblitus, qui ad Medicum ſuum, *Ne me cures*, inquebat, *ut bubulcum & ſefforem, ſed cauſam morbi ediffere*. Rite tamen ſimul eloquentiam diſcernit a charlataneria medica, quæ immortalem, ſed eam malam, famam peperit *Menecrati*. Nec dimittit hanc occaſionem, ſuam dicendi ſententiam, cur medicam artem *mutam* vocarit *Virgilius*. Cum enim *Cicero*, artem pingendi, artemque ſingendi, opponens arti dicendi, ſive eloquentiæ, eas appellet *artes mutas*; nihil dubitat, eodem ſenſu a *Marone* medicam artem vocari *mutam*, cum exerceatur in cubiculis, Medicique privatam & obſcuram vivant vitam, non prodeuntes in ſcenam oratoriam, non conſequentes adjutrice cloquentia ſplendida munera civilia.

ERNESTI MARTINI CHLADENI DE GENTILITATE veterum Romanorum Liber ſingularis, in quo cum juru, tum hiſtoria & fata, familiarum Romanarum, ſide ſcriptorum, legum, numiſmatum, marmorum, aliorumque monumentorum antiquorum, illuſtrantur & explicantur.

Lipiæ, proſtat in officina Langenheiniana, 1742, 4.
Alph. 1 plag. 10.

Operi limatiſſimo perhonorifica eſt illa, qua Cl. Autor id Reverendiſſimo atque Illuſtriſſimo Domino Sacri Rom. Imp. Comiti *de Brühl* ſacravit, dedicationis formula, tum ex voto præmiſſo, tum ex carmine Sapphico, gratiæ decorisque habens plurimum. Proœmio ſcopus exponitur tractationis. Gentium vero Romanarum, ſeu familiarum illuſtrium, rationem addicere licet non ſolum ex numis gentium, ſeu conſularibus, ſed etiam ex implicata ſerie conſularium faſtorum, ex immentâ Hiſtoriarum mole, ex diſjectis per Latium marmoribus, &c maxime ex ſtemmatibus familiarum Romanarum, a *Richardo Streinio*, *Antonio Auguſtino*, *Joanne Glandorpio*, *Reinero Reineccio*, & *Nicolao Reuſnero*, deſcriptis atque illuſtratis. Gentilitatis Roma-

ne nonnulli tanto amore flagrarunt, ut singularibus scriptis ipsi unam alteramque familiam nobilem Romanam descripserint. Interciderunt quamplurima hujus generis monumenta. Itali solent huic operæ tempus aliquod consecrare, siquidem monumentis subinde novis, e terra effossis, adjuvantur. Gentem Cæsiam illustravit *Jo. Bapt. Fontejus*; Cæsenniam descripsit *Petrus Ant. Braschi*; Fulviam laudavit *Antonius Augustinus*, a *Petro Marcello Corradini*, Cardinale, nuper suppletus: *Josephus Roccus Vulpus* in *Veteri Latio* descripsit gentem Norbanam, Octaviam, Oppiam, & Publiciam. Celebravit gentem Liciniam, ejusque familiam Aretinam, *Eugenius Gamurrinus*, ipse nobilis Aretinus. *Justus Fontaninus* ornavit eodem instituto gentem Hortensiam æque, ac *Philippus a Turre Aquiliani*. Non omittendi sunt *Pyrrhus Ligorius* & *Angelus Maria Peveratus*, in gentibus Romanis exponendis occupatissimi, quorum scripta asservantur inedita in Bibliothecis perpaucis. Hi fuerunt Itali. *Joannes Glandorpheus* fuit Germanus, qui historiam Julæ & Antonie gentium duobus opusculis concinnavit. Hos quidem Cl. Autor evolvit, ac voti sui parum damnatus inde discessit. Consuluit deinde *Carolus Sigonius* & *Jo. Gostl. Heineccium*, incertior inde redditus, quam fuerat antea. Statuit illic tandem apud animum, ex ipsis, quæ supersunt, monumentis prisca illustre illud antiquitatis caput eruere, & si quid in illis peculiare, si quid eximium, deprehenderet, id singulari scripto complecti. Inde proliit tractatio, decem inscripta plagulis. Arrisit doctis ille conatus, laudibusque passim concelebratus fuit. Inde Cl. Autor ad hoc institutum denuo urgendum & exornandum fuit accensus. Vacavit itaque nobilissimo studio, ulteriorem gentilitatis disquisitionem cum orbe erudito communicandi. Opus ipsum labore multo constitisse suo Autori, insciari hæud lubet. Utilitatem vero exinde profuere ad omnem antiquitatem Romanam, æque est certum. Age igitur, contemplemur libri ipsius seriem & argumentum. Distributus est ille in *Capita quatuordecim*. *Primo* notiones gentis, gentilium, & gentilitatis, evolvuntur. *Secundo* exponitur de nomine gentilitio. *Tertium* versatur in imaginibus gentilitiis enarrandis. *Quarto* de sacris gentilitiis agitur. *Quintum* inscriptum est de funeribus & sepulcris gentilitiis.

tus. *Sexto* differitur de gentiliū successione ab intestato. *Septimum* de legitima gentiliū tutela & cura agit. *Octavo* de notis gentilitiis exponitur. *Nono* agitur de modis acquirendi ac amittendi gentilitatem. *Decimum* de iudice in causa gentilitatis inscribitur. *Undecimum* repræsentat gentilitatem nascentem & florescentem. *Duodecimum* exhibet gentilitatem inter patres & plebejos controversam. *Decimum tertium* offert gentilitatis paroxysmos & interitus. Extremum ornandæ genti *Cornelia* est proprium. Hæc Operis est summa, in qua vertitur, velut in cardine, tractatio. Restat nihil, nisi ut ex hoc vireto flosculos decerpamus exquisitiores. *Gentis* nomine significat Cl. Autor *universitatem civium Romanorum ingenuorum, qui ab eodem primo stipite, cive Romano ingenuo, per masculos descendunt, cum stipite communi*. Foeminarum ratio hic habetur nulla. Eæ enim in familiam transeunt mariti. *Ulpianus, l. 195 §. 3 D.*

- Pag. 3. *de V. S. de gente* notionem suppediaturus, prætermisit determinationes hæc, (1) quod præter prosapiam primi genitoris ipse primus genitor gentis appellatione continetur, & 2) quod personæ, ad gentem pertinentes, ingenui esse debuerunt. *Familia est universitas civium Romanorum ingenuorum, qui ab eodem stipite, cive Romano ingenuo, qui tamen gentis princeps non est, per masculos descendunt, cum stipite communi*. *Domus vero est universitas civium Romanorum ingenuorum, qui in eisdem civis Romani patria potestate sunt, cum patrefamilias*.
3. Confuderunt tamen scriptores Romani voces hæc nonnunquam. *Gentiles* bifariam fuerunt dicti, prouti respexerunt Romani ad nexum sanguinis, qui inter duos intercedebat, vel ad eum non respexerunt. Illo significato *gentilis est civis Romanus ejusdem gentis, de cujus civis tamen gradu consanguinitatis cum altero non constabat*; hoc significato *gentilis est civis Romanus, quatenus in gente est*. Ignorantiam illam graduum propinquitatem Cicero a notione gentiliū minus recte sejunxit *Topic. Cap. 6. Accursii, Alciati*, aliorumque, notiones errore plenas Cl. Vir indicavit. Eadem tribus non semper toti genti fuit communis; quapropter *gentilis* non semper fuit *tribulis*. Libertinæ conditionis homines erant agnatis patroni *quasi gentiles* ob tutelam legitimam, successionem, & nominis sepulcrique communionem, quæ inter patronum & liber-

libertum intercedebat. *Agnatos* Auctor definit *cives Romanos*, Pag. 9
ex diversis lineis ejusdem gentis vel familiae progenitos, de quo-
rum propinquitate consanguinitatis constat. Suos appellat per-
sonas, in patria potestate constitutas. Suius, ipsius ex iudicio, 12.
est, nexus sanguinis inter patremfamilias & filiumfamilias.
 Gentilitatis Romanæ notionem a moribus Hebræorum & Græ-
 corum abfuisse, idem existimat. Imagines gentilitatis cera, aut
 lapide, rarius ære, expressas fuisse, tradit, addens, ipsas fuisse
 simulacra, oris similitudinem, artificiose effictam, coloribus pig-
 mentisque humerorum tenuis adumbratam, referentia. Qui sella 15.
 curuli haud conspicui erant, hos tenuisse id juris demonstrat, 20.
 ut suam quisque in atrio domus collocare posset imaginem.
 Diebus solennibus imagines gentiles ostentare, eis erat in more
 positum. Imaginum ejusmodi series vocata fuit *Stemma gentis*. 31.
 Penetrabile, seu conclave, atrio junctum, vocabatur *tublinum*, in
 quo omnia, quæ ad gentis splendorem pertinebant, ipsique
 fortassis imaginum trunci, deponebantur. Representatas fuisse
 imagines easdem in sacris funeribusque gentilitatis, ipsisque tri-
 umphis, Noster egregie docet. De sacris privatis & gentilitatis
 ita agit, ut qui solidissime. Caput de funeribus & sepulcris
 gentilibus plausu est dignum. Solium, monumentum, & cip- 36.
 pium, curate discernit. Sepulcra, quorum rudera hodiernum 40.
 in via Appia deprehenduntur, ex incomparabili opere *Corra-*
diniano de Veteri Latio succincte enumerat. Successionem gen-
 tilitatis, latius quippe parentem, a successione gentilium di-
 stinguat. Reliqua vero tam limatè exposuit, ut *Fabio* vel iudice 67.
 vincat. Gentem enim *Corneliam* & ex monumentis veterum, & 73.
 ex numis, tabulis adjectis genealogicis, tam diligenter enarravit,
 ut hæc sola tractatio suffragiis eruditorum omnium sit digna.

ΑΙΣΩΠΟΥ ΜΥΘΟΙ, FABULÆ ÆSOPICÆ GRÆCÆ,
 quæ MAXIMO PLANUDI tribuuntur. Ad veterum li-
 brorum fidem emendatas, cum JOACHIMI CAMERA-
 RII interpretatione Latina, JOANNIS HUDSONI
 suisque annotationibus, & Indice omnium verbo-
 rum, edidit JO. MICH. HEUSINGER.

Isenaci, ære & sumtu Jo. Christoph. Krugii, 1741, 8.

Alph. 1 plag. 3.

§ 3

Ἰωάννου

Aισώπου, vel potius *Ἀισώπῳ*, μύθῳ eodem anno bis lucem conspexerunt. Priorem editionem, quam nos jam antea percensuimus, apud Lipsienses curavit doctissimus *Jo. Gorbosfr. Hauptmannus*, posteriorem jam coram positam lustramus. Utraque suas laudes meretur, attamen multum Fabularum numero præstat externoque splendore Lipsiensis. Cl. *Heusingerus* in hac sua *Aldinum, Frobenianum, Hervagianum*, & antiquiora quæque exempla, consuluit; ante omnia vero veteres membranas adiit, quæ in Principis Gothani Bibliotheca supersunt, Venetiis A. 1482 a Græco homine scriptæ, quod subscriptio testatur: *Μεταγραφήσων παρ' ἐμοῦ Ἰωάννου ἱερέως Ἑώσου τοῦ Κρητῆος* &c. In istis membranis Fabularum, quas edit, LVII iisdem fere verbis expositas reperit, quibus eas vulgatas habemus. Evolvit etiam Codicem longe antiquiorem Bibliothecæ Augustanæ, *Planudis* ætatem longe superantem; sed, cum alia id occasione fieret, hic quidem non contulit. Plura de illo dixit in *Diss. de Græcis Æsopi Fabulis*. Hic tantum, perspicuum se habere, proficitur, non ordinem solum & verba ibi alia, sed & numerum Fabularum longe majorem, esse, ut non tam, quid *Planudes* scripserit, quam quo sermonis genere ante eum easdem Fabulas alii narraverint, inde constare possit. In annotationibus ceteroquin prima Editoris cura fuit, veram ut lectionem a corruptis discerneret, proxima, ut res ex antiquitate & historia maxime naturali explicaret. Latinam interpretationem *Camerarii* retinuit, atque adeo *Aldina*, sive vulgatæ, prætulit. Sub finem testimoniorum *Hudsoni*, documentum reperimus, ex quo intelligi possit, ab animi commotionibus non adeo alienum esse Editorem. Invehitur enim in Lipsiensem, & partim vitium operarum in nomine *Hudsoni*, partim quod ipse absens, quanquam sine dubio præceperat, impedire non potuit, in deterius sine causa interpretatur. Cum aliis itaque miramur, cur novus hic Editor in eum se præbeat iniquiorem, cujus editio ante plures annos publice promissa, atque ab hac ipsa ut totum a parte differens, eo tempore, quo de sua primum cogitavit *Heusingerus*, bibliopolarum jam in manu fuit, quem aliarum tantum rerum cumulus, ut ipse ait, impedivit, quo minus citius publicaret. Idem ille præ se fert, neque hoc iudicium, neque editionem *Henaensem*, tantillum suæ offecisse. Nec nos dubitamus, fore, ut

Cl. Vir,

Cl. Vir, animo jam sedato, se humani aliquid passum fuisse, de-
leat; præsertim ubi verba simul in alterius editionis Præfatio-
ne legerit, quæ, quicquid scripsit, uno velut idu prosternunt;
quæque jam sub finem superioris *Anni pag. 714 seq.* in his *Actis*
commemorare meminimus. Sed, quoniam talibus nos haud
immorari solenius, pedem potius proferimus ad leuissimas, quas
subjecit contextui Editor, annotationes. Spectant illæ, ut dixi-
mus, partim ipsam contextus lectionem atque intelligentiam,
partim antiquitates, partim historiam naturalem, partim alia,
quæ animadversione digna in mentem venerunt. Vel per lan-
cem futuram unam atque alteram indidem excerptam appone-
mus. Primi generis est ad *Fab. II §. 9*, ubi ad *οὐ γὰρ* nota-
tur: *Restitui veram lectionem e veteri Æsopi, quam Planudes*
scripsit, qua extrema totidem verbis hæc Fabula legitur. Male
vulgati omnes οὐ γὰρ μὴ, etiam Hudsonus; qui tamen hanc
emendationem probasse videtur in emendandis ad calcem libri.
Item *Fabula 99 n. 1* verhis: *Ὡς καὶ συντέθειναι σοὶ δαῖτων* hæc
subjiciuntur: *Autoris mentem non percepit interpres vulgatus,*
quem Aklum esse scio, cum vertit: ut ex peculiaribus quoque
tibi auguriis fidem sustulerit. Nec melius Faernus:

Abjecit illa te, & peculiaribus

Omnem fidem abrogavit auguriis tuis.

Rectius Camerarius: ut ex omnibus tui generis animantibus uni
sibi fidem augurii detraxeris. Mallet tamen: ut uni sibi
omnium avium, quibuscum communis tibi visus est, fidem dem-
serit. Nam δαῖτες hic non augurium, sed avem, significat. Ari-
stoph. ἔρν. v. 1091 ἕνδεκα Φύλον πτηνῶν δαῖτων, dicit, id est, bea-
tum genus, volucrum avium; item v. 892: Φύσιν δαῖτων, natu-
ram avium. Συντέθειναι vero δαῖτες dicuntur aves, quæ eo-
dem, quo cornix, visum utuntur, id est, carnivore, a quibus fe-
re auspicia capiebantur. Ad περιελθὲν subintellige σοῦ, quem
casum id verbum postulat. Antiquitatibus explicandis inter-
viunt e. g. quæ ad Fabulam IX n. 1 observantur: Purpurati, &
summa cum potestate, gymnasiis & juvenibus exercendis præ-
erant, qui γυμνασιάρχου dicebantur, viri plerumque summo
genere nati. Primus hic multis ad amplioris dignitatis gradum
adscensus erat; nec tamen desunt exempla eorum, qui, jam sum-
mis

mis sacerdotiis aliisque honoribus ornati, sumtuoso hoc munere
 functi sunt, cujus privata impensa oleum ministrabatur iis, quò
 palestra operam dabant. Docent hac, qui Græcorum gymnasio-
 rum morem exposuerunt, Sigonius de republ. Athen. Lib. IV
 Cap. 4, Faber Agonistic. Lib. I Cap. 22, Oët. Falconerius ad In-
 scriptiones athletic. Tom. VIII Thesaur. Gronov. pag. 2308,
 Laur. Joubertus de Gymnas. vet. Cap. 4 Tom. I Thesaur. Sal-
 lengr. itemque Perizon. ad Ælian. Var. Hist. Lib. II Cap. 6.
 Eodem pertinent, quæ in Addendis leguntur ad Fab. XXIII: Adole-
 scentes docendi sunt, antiquissimos mortalium a boum aratorum cordi-
 bus, quasi nefariis, abstinnisse. Ælianus Lib. XII Hist. Animal. Cap. 34:
 Φόβος δ' ἰὰ καὶ αὐτοῖς τῶν ἀγοτῶν ἀποκτείνῃ βού, ἢ ζυγία δάματα ἀ-
 τῶ. Apud Phrygas si quis aratorem bovem occiderit, morte multabatur.
 Ex hac ipsa vero gente ortus est Æsopus. Imitati sunt Athenienses &
 alii. Idem Lib. V Var. Hist. Cap. 14: Καὶ τὸν δὲ ἢ Φυλακτέμῳ παρ'
 αὐτοῖς Ἀθηναῖοι, βού ἀγέτω καὶ ὑπὸ ζυγῶν ποίωσαντα εὖν ἀγέτω ἢ καὶ
 εὖν τῆ ἀμάξῃ, μὰδὲ τούτοις δύναι, ὅτι καὶ ἄλλοι ἴσιν αὖ γεωργός, καὶ τῶν ἰσ
 ἀνδραποῦ καμῶτων κοινῶσι. Sed & hoc servabatur apud ipsos Athenien-
 ses, bovem aratorem, & qui sub iugo laborat cum aratro, vel etiam
 cum plastro, ne mactent, quoniam etiam illa est agricola, & huma-
 ni generis laborum socius. Varro Lib. II de re rust. Cap. 5: Bos socius
 hominum in rustico opere, & Cereris minister. Ab hoc antiqui manus
 ista abstinere voluerunt, ne capite sanxerint, si quis occidisset. Adde
 Plinius Lib. VIII Hist. nat. Cap. 45, Columella Lib. VI Pras. Cerd. ad
 Virg. II Georg. v. 537, & interpret. Æliani. Non temere itaque canes
 sibi timuisse fuguntur in boum aratorum cade, quæ prohibita erat, cum
 ipsos occidere nihil vetaret. Historiam naturalem Cl. Autor illus-
 trat e. g. in annotat. ad Fab. XVII, 2, ubi de Thyngo quædam
 affert non contemnenda, & ubi ad Fab. LXVI de metu leonum a
 gallinæ cantu sequentia notat: Falso hunc metum leoni tribuerunt
 veteres. Plinius Lib. VIII Cap. 16 de eodem. Atque hoc tam feruum
 animal rotarum orbes circumacti, carrusque inanes, & gallinæ
 cristæ, cantusque etiam, magis terrens, sed maxime ignes. Idem Lib. X.
 Cap. 21 de gallis: Terrori sunt etiam leonibus, ferarum generosissimis.
 Ælianus Lib. VI Histor. anim. Cap. 22: "Ἐξόστου τῆ μὴν ἀλλοτὶ πῆρ καὶ
 ἀλατρεῶν. Vid. Vossius Theol. gent. Lib. III Cap. 53 extr. Certe nostro-
 rum temporum experimentis non comprobatur, testibus eodem Vossio, Ca-
 merario in Symbolis, & Jo. Petro Wolfarto, Medico Hassiaco, in Dissert.
 de Leone, editæ Cassell. A. 1717, cui puerilis fabula videtur. Præterea a
 nobis pariter annotari meretur, quod de Laemanno fert iudicium, quip-
 pe quem vocat non autorem fabularum, quas Arabibus tradidit, sed
 parum doctum illarum interpretem. Majori autem observatione, nec
 laude minore, dignus est Index, qui subjicitur, verhorum copiosissimus;
 quique pariter notarum grammaticarum vicem sustinet.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Martii Anno MDCCXLIV.
Pars II.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS SACRÉS
& Ecclesiastiques, &c.

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS AUTORUM SACRO-
rum & Ecclesiasticorum, continens eorum vitas, ope-
rum catalogos, examen criticum, judicia, chronolo-
giam, analysin, & recensionem variarum editionum, &c.*

*Autore R. P. REMIGIO CEILLIER, Be-
nedictino.*

Tomus VII.

Parisii, apud Phil. N. Lottin, 1738, 4 maj.
Alph. 4 plag. 6.

Vasti hujus Operis, quod omnem fere campum Historiæ
literariæ civitatis Christianæ emetitur, *Tomus VII* in lu-
cem conspectumque eruditorum jam prodit. Hic *se-
ptem* tantum *Capitibus*, sed illis satis amplis, decurrit, illorum vitas
enarrans, qui Seculum adhuc quartum a Christo nato & meritis,
& scriptis, ornaverunt. *Capitis I*, quod agit de S. Gregorio Na-
zianzeno, cognomento *Theologo, Archiepiscopo Constantinopolitano*
& *Confessore, Articulus I* complectitur historiam vitæ ipsius. Cap-
itulum fuit ortu, in lucem hanc editus circa A. 329. Primos ado-
lescenciæ annos exegit in schola Alexandrina, inde Athenas
concessit, cumque *Basilio* familiaritatem ac necessitudinem con-
traxit,

T

traxit,

traxit, per integrum fere sexennium literis humanioribus, poesi, eloquentiâ, cum primis vero Philosophiâ, operam navans. In patriam redux, se demum sacris aquis lustrandum curavit. A. 361 a patre, quo illi, ad extremum senium vergenti, in sacro ministerio suppetias ferret, Presbyter ordinabatur. Episcopus Sazimorum consecratus est A. 372, sed, parente mortuo, Nazianzi aliquantulum substitit, inde Seleuciam, Isauriæ metropolin, demigravit. A. 378, vel 379, postulatus est Episcopus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in quo munere tantam adhibuit contentionem, tanta vi eloquentiæ verbum divinum est interpretatus, ut & cætus ejus quotidie nova incrementa caperet, & ex hæreticis haud pauci ad ecclesiam redirent. Mortuus est circa A. 389. Ob facundiam, doctrinam, & pietatem suam, per omnem ecclesiam illa tempestate maxime florebat. *Articulo II de orationibus ipsius, hujusque §. 1 agitur de prima & secunda Oratione de festo Paschatis, §. 2 de duobus Sermonibus contra Julianum, in quibus & propria, & persona Basili, loquitur, unde conjicit Rev. Ceillierius, utrumque in illis elaborandis manus socias junxisse. In illis Julianus vivis depingitur coloribus, vitia ipsius perstringuntur, & quibus poenis a Deo fuerit affectus, ostenditur. Dissertitur §. 3 de Sermonibus 5-11, §. 4 de Sermonibus 12-18, §. 5 de Sermonibus 19-25, §. 6 de Sermonibus 26-32, §. 7 de Sermonibus 33-37, §. 8 de Sermonibus 38-45, §. 9 de Sermonibus 46-53. Articulus III agit de literis Gregorii ad varios; Articulus IV de Carminibus, quæ ab A. 387, ubi se ab Episcopatu Constantinopolitano abdicavit, composuit. Omnia illa, judice Ceillierio, versantur quidem circa argumenta vulgaria, nec ad concinnitatem fictionum Poetarum profanorum accedunt, nihilo tamen minus sua se sublimitate ac suavitate commendant, stilus ex facili fluit, expressiones sunt magnificæ, cogitationes sublimes, comparationes justæ, & ad artem compositæ. Articulus V de quibusdam Carminibus, recens a Celeb. Muratorio publicatis, quæ Epigrammata numero 228 efficiunt; Articulus VI de doctrina Gregorii, exponit, quam, omnem campum scientiæ theologicæ pervadendo, stilo Autor fusiore persequitur. Articulus VII exhibet judicium de Gregorii scriptis, pariterque catalogum editionum,*

num, quæ lucem adhuc adspexerunt, contextit. Tantis ipsum elo-
giis cumulat Autor, quanta in hominem theologum cadere pos-
sunt. Fuisse ipsum, ait, Oratorem sua ætate disertissimum, cujus
vita, Sermones, scripta, ipsis adversariis laudi fuerint & admirationi.
Fuisse virum vere incomparabilem, sive quis eximiam ipsius pla-
neque singularem doctrinam, sive amplitudinem atque copiam
illius, respiciat. Editio illa Operum *Gregorii*, quæ Parisiis A. 1609
& 1630 *duobus* majoris formæ *Voluminibus* est impressa, *Colo-
niæ*, non *Lipsiæ*, uti titulus præfert, A. 1690 *duobus* ejusdem
formæ *Voluminibus* iterata, quam ad Codices MStos exegit *Jac.
Billius*, eidemque Latinam interpretationem adjunxit, habita
quidem est omnium præstantissima, sed talis visâ non est viris
quibusdam eruditis ex Sodalitio Benedicino Congregationis *S.
Mauri*, qui ipsa illa de novo cum pluribus Codicibus manu ex-
aratis contulerunt, *Billianam* versionem retinuerunt quidem, sed,
quæ in illa emendanda intellexerunt, vel in margine, vel sub-
jectis notis, animadverterunt. Adhæc inseruerunt Carmina, quæ
Muratorius in *Anecdosis* suis *Græcis*, Patavii A. 1709, 4, vulga-
tis, primus in lucem produxerat, quæque *Jac. Tollius* Ultraje-
cti A. 1696, 4, typis describi curaverat. *Caput II S. Amphilo-
chio, Archiepiscopo Iconiensi*, dicatum est. Posteaquam per tem-
pus aliquod in solitudinem, ut pietatis exercitiis vacaret, abie-
rat, circa A. 374 Episcopus Iconiensis, adeoque Metropolita-
nus totius Lyconix, fuit constitutus. Sub finem A. 376, vel
initium A. 377, Concilium Episcoporum suæ dioceseos in cau-
sa Macedonianorum convocavit, ad quod etiam invitavit *Ba-
silium*, qui vero, quoniam, morbi infirmitate detentus, præ-
sens adesse non poterat, librum, cui titulus: *de Spiritu sancto*,
ad ipsum misit. *Epistolam synodicam*, typis exscriptam, *Am-
philochii*, cum nil quidquam ipso indignum contineat, esse, nullus
fere dubitat Autor; non autem illam, quæ adhuc manu exarata in
Bibliothecis delitescit. Mors ejus in annum 394 incidisse videtur.
Scripta ipsius fere perierunt, alia ipsi falso sunt adscripta. *Caput
III de S. Phabadio*, Episcopo Agenensi, agit. De loco natali ac
familia ipsius nihil constat. Hispanum fuisse, quod nonnulli
affirmant, absque ratione dicitur. Fidei est propius, Gallum

gente fuisse, in Aquitania natum. Nec certo asseverari potest, quo anno ad Episcopalem dignitatem fuerit euectus. Id liquet, ipsum A. 358 *Formula Sirmiensis* se opposuisse. A. 359 adfuit Concilio Ariminensi, autoritate Imp. *Constantii* coacto, in quo, licet initio moliminibus Arianorum fortiter obviam iret, nihilo tamen minus illis, pacis potissimum restituendæ ergo, multum indulgit. Quo anno diem obierit, dici nequit; id evidens est, ipsum A. 392 in vivis adhuc fuisse. Ex scriptis ejus tantum superest opus, quod *contra Arianos* occasione *Formula Sirmiensis* scripsit, cujus potissima momenta Autor refert. In hoc & soliditas, & justus cogitationum ac ratiociniorum nexus, observatur. Reliqua illius scripta temporis injuria sunt intercepta. *Caput IV* de *S. Ambrosio, Archiepiscopo Mediolanensi*, exponit. *Articulus I* continet historiam vitæ ejus. Luce vitæ hujus frui cœpit A. 340, oriundus familia multis imaginibus illustri. Juvenis multum diligentæ in addiscendis optimis artibus ac scientiis Romæ posuit, inde causas in foro dicere cœpit, ac multum favoris Mediolani sibi collegit. A. 374 præfectus provinciæ Liguriæ fuit constitutus, quod munus multa cum moderatione ac prudentia administravit; verum Deus ipsum regimini ecclesiæ destinaverat. Quare A. 374 concordibus suffragiis Episcopus Mediolanensis est petitus, quam dignitatem tandem, invitus licet & multum renuens, accedente autoritate Imp. *Valentiniani, Catechumenus* licet adhuc, adit. Munus hoc nactus, summa ope eo est annifus, ut exspectationi faceret satis, erga pauperes munificum sese præbuit, rudes diligenter instituit, cum primis operam suam eo convertit, ut dioccesin suam ab hæresi *Ariana*, qua infecta erat, purgaret; quod ipsum etiam illi adeo feliciter cessit, ut A. 385, vel 386, nullus civis Mediolanensis *Arianæ* impietati deditus repereretur, exceptis Gothis nonnullis, vel qui ex familia regia erant. Tanta fide munia sua obiit, ut iras atque offensam Principum nullas vereretur, quod apparuit ex negotio, quod ipsi cum *Justina* Augusta, quæ *Arianis* favebat, & Imp. *Theodosio* ob eadem *Thessalonicensem* intercedebat, & quoniam præterea multa peritia ac prudentia in rebus agendis pollebat,

lebat, quam multo confirmaverat usu, haud raro ad res civiles Principum, pacisque negotia conficienda, adhibebatur. Fatis concessit A. 397 d. 4 April. *Articulus II* de *scriptis Ambrosii in S. Scripturam* agit, & quidem §. 1 de *Hexaemero* & *libris de Paradiso*, §. 2 de *Caino & Habelo*, *Noacho* & *arca*, de *Abrabamo*, *Isaaco*, & de *anima*, §. 3 de *libris de bono mortis* & *fuga seculi*, de *Jacobo*, & de *vita beata*, §. 4 de *Patriarcha Josepho*, & de *benedictionibus Patriarcharum*, §. 5 de *Elia* & *jejunio*, de *Nabotho* & *Tobia*, §. 6 de *interpellatione Jobi* & *Davidis*, item *Apologia Davidis*, §. 7 de *Commentariis in Psalmos*, §. 8 de *Commentariis in Lucam*, §. 9 de *Tractatu de officiis ministrorum*, §. 10 de *tribus Libris de virginitate ad Marcellinam*, §. 11 de *viduis* & *virginitate*, §. 12 de *institutione virginis*, *exhortatione ad virginitatem*, & de *lapsu virginis*, §. 13 de *mysteriis*, §. 14 de *VI Libris de Sacramentis*, §. 15 de *duobus Libris de pœnitentia*, §. 16 de *V Libris de fide*, §. 17 de *tribus Libris de sancto Spiritu*, §. 18 de *Libris de incarnatione*. *Articulus III*, de *Epistolis Ambrosii* agens, has sigillatim percenset, tempus scriptionis indicat, & potissima ex his enotat. *Articulus IV* de *morte Satyri*, *Sermonibus in mortem Valentiniiani* & *Theodosii*, itemque *Hymnis*; *Art. V* de *operibus*, *Ambrosio falso tributis*; *Art. VI* de *scriptis deperditis*; *Art. VII* de *doctrina Ambrosii*, disserit. *Art. VIII* profert *judicium de scriptis Ambrosii*, pariterque *catalogum editionum operum ipsius* designat. De illis ita judicat, & *delectare ipsum*, & *instruere*. In illis offendi tantum majestatis, impetus, ac vivacitatis, quantum jucunditatis & suavitatis; non facile esse alicujus momenti veritates, sive sint speculativæ, sive morales, quæ non in illis & solide firmentur, & cum elegantia quadam explanentur. Doctrinam ipsius moralem esse puram, & omnes ipsius *Commentarios*, qui in evolvendis istiusmodi argumentis versentur, esse eximios, se ipsum vero superasse in *explicatione Ps. CXVIII*, quem censet esse thesaurum veritatum moralium, & regularum vitæ Christianæ, quæ multo cum ingenio, eloquentia, zelo, & pietate, sint pertractatæ. Stilum argumentis esse aptatum, verbis esse succinctum, sensu abundantem. Sed, num *judicium hoc* omni ex parte sit solidum, viderint alii. *Antiquissima Operum editio*

tio est illa, quam procuravit *Maffellus Venia*, famulicij *Augustiniani* Sodalis, impressa absque indicio temporis, loci, & typographi; quoniam vero inscripta est *Ambrosio Corano*, generali Ordinis *Augustiniani*, qui fato functus est A. 1485, ante illud tempus prodiiisse, non sine ratione hariolatur. *Cap. V de Diodoro, Episcopo Tarsensi, & Confessore*, disserit. *Tarsensis* vulgo appellatur ab urbe, cujus Episcopus extitit, quo sic distinguitur ab alio, ipsi æquali, qui sedi Tyriæ præfuit. Patriam habebat Antiochiam, ubi loci sub primordiis Seculi IV ex familia illustri in lucem est editus. Literis elegantioribus operatus est Athenis, in eisque plurimum profecit. Inde redux, secessum quaesivit, ac more ascetarum per tempus aliquod vitam satis rigidam egit, ut languorem etiam atque infirmitatem sibi attraheret. Cum Arianis ac paganis ob fidei Christianæ defensionem sæpe, & quidem feliciter, est congressus. A. 371 Presbyter Ecclesiæ Antiochenæ est electus, *Arianorum* impetus fortiter sustinens, quorum artibus ac potentia est effectum, ut A. 372 Antiochia expelleretur. A. 378 Episcopus Tarsensis est factus, mortuus, uti videtur, ante A. 392. Antiqui invidendis eum cumularunt elogiis, appellantes eum *fortem athletam pietatis, columnam & defensorem veritatis*. Plurima ipse composuit scripta, sed quorum non nisi fragmenta supersunt. *Capite VI* res describuntur *S. Macarii, Ægyptii*, institutoris Ordinis anachoretarum Scetarum, & Confessoris. Vitam ingressus est in Ægypto superiori circa A. 300. Juvenis adhuc loco natali excedebat, inque cellulam aliquam se recipiebat. Presbyter consecratur circa A. 340; diem obiit circa A. 390. Epistola, ad monachos directa, in qua vivendi normam præscribit, quæque sub ejus nomine circumfertur, non est illa, quam *Gennadius* ipsi adscribit, quæ periit, illa vero ab ipso profecta esse non videtur. Neque etiam ipsi asserere audeat Autor *50 Homilias*, quæ nomen *Macarii Ægyptii* in fronte gerunt, autorem potius illarum *Pelagio* recentiorum esse, ipse probans, quoniam materiam de *gratia, libero hominis arbitrio, hominis per peccatum corruptione*, ita pertractat, ut non videantur in illam tempestatem conjici posse, qua *Macarius Ægyptius* vitam egit. Quoniam
vero

vero Autor non continuo filo argumentum profequitur, sed ab uno ad aliud delabitur, ipsas illas coram publica concione propositas fuisse, non censet, sed, esse potius responsa Abbatis cujusdam, ad diversas quæstiones, ab hominibus religiosis productas, prolata, arbitratur. *Capite VII de Didymo Cæco*, doctore Ecclesiæ Alexandrinæ, agitur. Natus est Alexandriæ A. 309. Cum quartus vel quintus ætatis annus decurreret, morbo quodam oculorum laborare incepit, quod malum ita invaluit, ut visu prorsus orbaretur, nihilo tamen minus tanta discendi cupiditate flagravit, ut multa industria ad literas incumberet, qua sua diligentia, imaginationis, memoriæ, ac ingenii felicitatis, vi adjutus, id est consecutus, ut singularem sibi rerum tum humanarum, tum divinarum, doctrinam pararet. Tanta doctrinæ laude floruit, ut scholæ Alexandrinæ gubernacula ipsi crederentur, eidemque tantam conciliavit celebritatem, ut plurimi ex distitis locis ad illam confluerent, partim ut sub auspiciis *Didymi* proficerent, partim ut in ipsius notitiam & amicitiam se insinuarent. Ex hac vita excessisse videtur circa A. 399. Plurima scripta elaboravit, sed ex illis superat tantum liber *de Spiritu sancto*, cujus autem non nisi Latinam versionem habemus, ab *Hieronymo*, rogatu *Papæ Damasi*, A. 384 concinnatam, itemque *Tractatus contra Manicheos*, cujus textum Græcum integrum dedit *Combesius* in *Collectione* sua, itemque *Basnagius* in recentiore editione *Lectionum antiquarum Canisii*. Hunc ex similitudine stili ac ratiociniorum, similium illis, quæ occurrunt in *Commentario de Spiritu sancto*, *Didymi* esse, sibi persuadet. Sed *Commentarius in Epistolas 7 canonicas*, qui nomen ipsius præfixum habet in *Bibliothecis Patrum*, prout ex stilo & rerum pertractatarum serie judicare licet, non est ipsius, imo ne Græci quidem hominis, sed Latini. De scriptis ipsius genuinis hoc fert judicium Noster, *Didymum* in ratiociniis suis esse subtilem & accuratum, quæ dictione eleganti exornet, innixum ubique auctoritate Scripturæ sacræ, quam sensu maxime naturali interpretetur, utpote cujus intimiorem cognitionem sibi adjunxerit. *Index sufficiens Totum hunc claudit.*

SPECIMEN ANALYTICUM IN EPISTOLAM Pauli ad Ephesios, quæ, ratione habita ordinis temporis, quo singulæ ab Apostolo scriptæ sunt Epistolæ, est penultima; inserviens, consideratis attente ad eam Prolegomenis, investigationi sensus, scopi, & fidei Epistolæ; adornatum ab HIERONYMO VAN ALPHEN, S. S. Theol. Doctore, & in Universitate, quæ Trajecti ad Rhenum est, Prof. Publ. Ordin.

Trajecti ad Rhenum, apud Gisbertum a Paddenburg, 1742, 4. Alph. 2 plag. 14½.

Animus quidem erat Viro Celeberrimo, de re omni theologica, speciatim Exegeti sacra & Chronologia, egregie merito, nunc, non sine desiderio Academiæ Trajectinæ ac Ordinis theologici, beatis cœlitibus adscripto, *Analyfin Epistolarum Paulinarum ad Ephesios, 1 & 2 ad Timotheum*, conjunctim exhibere, sed, quo flagrantibus bibliopolæ precibus locum relinqueret aliquem, præsentem in Epistolam ad *Ephesios* Commentationem præmisit, pollicitus, lucubrationes in *Epistolas ad Timotheum* subsequuturas esse. Aliquas harum Dissertationum, quæ partem præsentis Speciminis constituunt, Venerandus Senex per modum Exercitationum Academicarum Ultrajecti A. 1734 & 1735 publicaverat, ex quibus, quo illarum argumenta pluribus innotescerent, potiora momenta copiose satis excerpfit S. Rev. *Gerdesius Miscell. Duisburg. Tom. II Fasc. I pag. 178-189, & Miscell. Groning. Tom. I Fasc. II pag. 332-346.* Absolvitur Opus hoc *Dissertationibus IV*, quæ ad interpretationem divinæ hujus Epistolæ viam inuniant, & Tabulis analyticis, tum generalibus, tum specialibus, in quibus Vir *δουκὸς ἐν γκαθαίς* summam *ἀκριβείαν* est secutus.

Dissertatione I, & illius quidem Capite I, agit de scriptore Epistolæ, quem Paulum esse, eandemque ad Ephesios scriptam esse, & inscriptio docet, & primorum temporum doctores Christiani concordibus suffragiis fatentur. Ex his nominat Ignatium, Polycarum

Polycarpum, Irenaeum, Tertullianum, Clementem Alexandrinum, Origenem, Cyprianum, Cyrillum Hierosolymitanum, Gregorium Nazianzenum, Athanasium, quorum verba vel adducit, vel loca indicat. *Cap. II* differit de illis, ad quos *Epistola est scripta*. Ad *Ephesios* datam esse, docet inscriptio; quæ in omnibus versionibus orientalibus est eadem; assentitur *Tertullianus*, *adv. Marcionem Lib. V Cap. 17 pag. 607* conceptis verbis affirmans, *ad Ephesios fuisse missam, non ad Laodiceos*. Quoniam autem *Grotius Marcionis* partes in se susceperat, quem dicit a mentiando alienissimum, *Noster* docet, *Marcionem* non ita religiosum fuisse, ut ab interpolanda Scriptura manus cohibuerit, certe non esse, cur assensum negemus Patribus, qui, non ad *Laodiceos*, sed *Ephesios*, scriptam fuisse, asseverent. *Grotius* in præsidium causæ allegat verba *Col. IV, 16*, ubi contra consensum omnium Codicum ac versionum, speciatim *Syriacæ*, legi vult *Λαοδικείας*, non *ἐκ Λαοδικείας*. Neque dici potest, *ἐπιστολὴν Λαοδικείας* esse illam, *quæ fuerit in potestate & dominio Laodiceorum*; qua occasione examinat interpretationem *Fesseli*, itemque *Raphelii*. Speciatim opera dedita ad incudem revocat sententiam *Cl. Vitringæ*, filii, qui opinionem *Millii & aliorum*, *Epistolam hanc ad Laodiceos directam esse*, novis firmare annis erat argumentis; qui quoniam operi immortuus erat, ut, quam cœperat telam, pertexere ipsi non liceret, has partes in iterata editione *Dissertationum Vitringæ* in se suscepit *Ven. Venema. Millius* nititur loco *Col. IV, 16*, & testimonio *Marcionis*, urgens etiam, verba *ἐν Ἐφέσω* in antiquissimis Codicibus, testibus *Basilio & Hieronymo*, abesse. Quare autem *Epistola* adscripta sit *Ephesii*, ita explicat: *Tychicum*, qui ortu erat *Ephesius* *2 Tim. IV, 12*, illam jussu *Pauli* pertulisse *Eph. VI, 21, 22*, hunc autem civibus suis *ἀπόγραφον* aliquod paravisse ac reliquisse, qui illud *ἐν Ἐφέσω* fronti *Epistolæ* præmiserint, ac si hæc æque ad se, ac ad *Laodiceos*, spectaret. Hujus vestigiis insistit *Vitringæ*, duo cum maxime generalia proferens argumenta, 1) quoniam in hac *Epistola* quædam occurrant, quæ non ecclesiæ *Ephesinae*, sed alii cuidam cœtui Christiano, conveniant, 2) pertendit, verum ac proprium jus in hanc *Epistolam* fuisse

Pag. 3-
11.

11-16.

16-20.

fuisse *Laodicenis*. Prius probat, quia hæc Epistola ad illos est directa, qui *Paulum* nunquam viderant, quorsum refert loca, a *Millio* jamdum, & ante hunc ab *Usserio*, producta, *Eph. I, 15, III, 2, 4*, quibus addit *III, 3, 7, 8, IV, 21*. Addit, in hac desiderari, quæ non potuerint omitti, siquidem notus ad notos atque familiares scripserit, quia 1) nullam suæ cum ipsis familiaritatis ac longæ consuetudinis faciat mentionem; 2) nusquam indicet, se Evangelium ipsis prædicasse, etiam ubi id sermonis occasio efflagitarit, *Eph. I, 13-15, IV, 21*; 3) non laude prosequatur ecclesiam illam, ad quam scribit, quod tamen alias ipsi sit solenne, quoties ad ecclesias sibi notas verba faciat; 4) beneficia accepta non grato animo commemoret, uti *Phil. IV, 10-15*; denique 5) neminem speciatim saluret. Pergit, in illa quædam reperiri, quæ ut *Ephesios* scriberentur, minus convenerit. Ex ipsius sententia 1) in eodem decurrit argumento, quo illa ad *Colossenses*; credibile autem non esse, *Paulum* literas sibi adeo similes ad duas ecclesias scribere voluisse, quarum alia sibi notissima, alia ignota, fuerit; 2) quia in illa concinnet systema aliquod religionis, quale exhibeatur in Epistolis ad *Romanos* & *Colossenses*, sibi adhuc ignotos, ad notas ecclesias speciales aliquas quæstiones expedire ipsum solere; 3) quia nimis sit blanda; quodsi enim scripsisset ad notos, illique in fide perstitissent, laudaverit, si descivissent a fidei sinceritate, corripuerit. Ultimus, quem admovet, aries hic est: si scripsisset ad *Ephesios*, omnino meminisset *Timothei*, cui curam ecclesiæ illius, inde discedens, commiserat. Subjungit testimonium *Marcionis*, & antiquissimorum Codicum, *Basilio* & *Hieronymo* testibus, fidem, a quibus abfuerint verba, *ἡ ἐκείνων*: qui illa habeant, recentiores esse, post *Hieronymi* ætatem confectos. Ubi igitur mentem *Doctiss. Vitringa* declaraverat, ad congressum se accingit, ac arma armis confert sagacissimus *Alphenus*. Concedit, scriptam esse Epistolam, quod fundamenti loco substernit *Vitringa*, e vinculis Romanis, negat, exaratum esse e vinculis Romanis prioribus. Negat porro, Epistolam ad *Ephesios* & *Colossenses* ejusdem esse argumenti, quod ex utriusque diversitate demonstrat, & si quidem id daretur, non

non tamen inde sequi, eodem tempore esse scriptas; potuisse statum ecclesiæ *Ephesinæ* requirere, ut idem ad illam exaraverit, quod alio tempore ad *Colossenses* scripto allegarit. Largitur etiam, *Paulum* Epistolam hanc consignasse, postquam per triennium inter *Ephesios* versatus fuerit. In eo autem vertitur cardo quæstionis, num in illa occurrant quædam, quæ ipse ad notos ac familiares perscribere minus potuisset. Lustrat igitur loca, a *Vitringa* in medium allata. Ad *Eph. 1, 15, 16*, respondet, potuisse Apostolum de *Ephesiis*, post aliquot annorum decursum, ubi variis sollicitati fuissent tentationibus, illorumque plures decessissent, ac alii se sanctorum cœtui adjunxissent, scribere, se *audire fidem, quæ in eis erat*, eoque nomine Deo gratias agere. Addimus, difficultatem ita tolli posse. *Paulus* dici potest fidem *Ephesiorum* audivisse, ubi de illorum perseverantia in fide, illiusque exercitio, absens certus est factus. Fides habet suum initium, habet progressum, habet incrementum. Intelligens igitur *Paulus*, *Ephesios* in fide, quam præsens ingeneraverat, non solum persistere, verum etiam læta capere incrementa, eandemque certis documentis testatam facere, gratias Deo egit, ac illos ulteriori gratiæ ipsius commendavit. Illud *1. Cor. III, 2*, non esse indicium *dubitantis*, sed verti posse per *quandoquidem*, uti sumatur apud *Lucianum* in *Terpsione* pag. 270 edit. *Ciræv. & Æliano Hist. Var. Lib. III Cap. 17 pag. 210* edit. *Perizon.* quo ipso modo verti debeat *2 Cor. V, 3*. Alia loca ex *Æliano & Luciano* expromit *Homburgius Parerg. sacr. pag. 294. Gerdesius Miscell. Duisburg. Vol. II Fasc. I pag. 184* locum ex *Philone* adducit. Per *ὁκνοῦμαι χάριτος* non, cum *Vitringa*, intelligit *Apostolatam*, sed *dispensationem gratis*, quæ complectatur omnem donorum gratiæ, ad executionem Apostolatus necessariorum, largitionem, omnemque ductum Spiritus sancti, per quem ita, ut veritas, utque temporis ratio, & prudentia requisita, postulabat, se gerebat, ad concretum sibi Apostolatam decenter exequendum. Verbis *II, 44-47.* ai, non indicari sollicitudinem Apostoli, an doctrina, salutaris, pura, & intaminata, ipsis prædicata, sed num sermo de Christo auditus hoc in eis effecerit, ut recte perceperint, & ad animum

- num revocaverint, quod saltem de illis dicere potuerit, quod post suum discessum ecclesie consortio adjuncti fuissent. Ad-
dit, illud *εἰς* non esse particulam *dubitantis*, sed *ratiocinantis*
& *confirmantis*, adeoque *versum* hunc cum proxime superiori
Pag. 47. optime coherere. Hinc pedem promovet ad illa, quae *Vi-*
48. *tringa* porro objecerat, 1) ipsum nullam suae facere familiari-
tatis mentionem, notans, plures jam elapsos fuisse annos, ex
quo Epheso abierat, satis amplam illius commemorationem
fuisse in sermone valedictorio, Mileti habito, intermedio ve-
ro tempore plures fuisse functos. 2) Nullibi indicare, se
ipsis Evangelium praedicasse, etiam ubi occasio postulaverit,
I, 13, IV, 21. Non inficiatur, occasionem quidem permi-
sisse, ut, Evangelium a se praedicatum ipsis esse, in memoriam
revocaret; dismitteretur, occasionem efflagitasse, ut, quod notum
48-49. erat ipsis, repeteret. Alias B. *Vitringa* objectiones removet,
quod, muniendo ipsos adversus haereses *Cap. VI*, non tamen pro-
vocet ad doctrinam suam, a qua recedendum non sit, *Ephesios*
non honorifico testimonio ornaverit, non memoraverit bene-
49-51. ficia, ab ipsis in se collata, non salutaverit sibi notos. Anqui-
rit porro, num argumentum Epistolae hujus conveniat cum illo
ad *Colossenses*, num in illa contineatur systema religionis, quod
quidem ad ignotos, non vero ad ceterum, a se collectum, ac do-
ctrinis suis imbutum, dirigere potuerit, & an necessario puri-
tatem doctrinae, vitae sanctimoniam comprobatae, dilaudare, con-
51-53. tra, illam adulterantes, corripere, debuerit. Quod *Timothei*,
qui tamen antiquis Ecclesiae Ephesinae Episcopus sit creditus,
nullam injicit mentionem, id hac de causa factum fuisse arbi-
53-54. tratur, quia ille tum temporis Epheso absuerit. Tandem te-
stes in judicium vocat, quibus fretus, litem hanc terminari posse,
sibi persuaserat Eruditiss. *Vitringa*. Tantum abest, ut *Marcion*
Epistolam ad *Ephesios* non agnoverit, ut potius, quod apud
Epiphanium Lib. I Tom. III pag. 310 edit. Petav. videre est,
aliam ad *Laodiceos* nominaverit, eidemque sectiones aliquas,
ex Epistola ad *Ephesios* transumptas, inseruerit. In eundem
sensum *Tertullianum Lib. V Cap. 11 & 17 pag. 598 edit. Ri-*
gult. intelligendum, nec *Marcionis* fidem ac exploratam no-
titiam

etiam nimio opere urgendam esse, liquido demonstrat. *Basilii* Pag. 54-
& Hieronymus affirmant quidem, verba ἐν Ἐφέσῳ in suis 61.
 se exemplaribus minus reperisse; verum inde nihil aliud effici
 potest, quam lacunam aliquam in illis deprehensam fuisse, mi-
 nus vel ἐν Ἐφέσῳ, vel ἐν Λαοδικείῳ, legendum esse; quæ la-
 cuna inde oriri potuerit, quoniam verba illa vel exiliter ex-
 pressa, vel detrita, fuerint, ut hinc spatium relinquere, quam
 sinistre aliquid scribere, librarius maluerit. Adhæc, *Basilium*
 in verbis τοῖς ἄσιν subtilitatem quærere, intelligentem illos, qui
 cum Deo (qui κατ' ἰσχυρὴν) existere dicitur, communionem ha-
 beant. *Commentarium in Epistolam ad Ephesios* non esse *Hiero-* 61.62.
nyymi, sed hominis Pelagiana hæresi infecti, post *Ambrosium Ca-*
zbarinum & Sixtum Senensem, censet *Marianus Victorius Reati-*
nus, nec tamen omnino dici potest, illud ἐν Ἐφέσῳ omis-
 sisse, utpote quod luculenter expressum habetur, quemad-
 modum etiam in *Proæmio ad Paulam & Eustochiam*, Epistolam
 hanc ad *Ephesios*, non *Laodiceos*, scriptam esse, disertis testa-
 tur verbis. *Basilii* non dicit, verba ἐν Ἐφέσῳ, quod *Uffe-* 63.64.
rio Annal. pag. 686 edit. postrem. Loulin. & Erasmo excidit, in
 antiquis Codicibus deesse, qui, Epistolam hanc *Paulum τοῖς Ἐφε-*
σίοις ἐπιπέλλων, testetur, cujusque demonstrationis vis omnis
 sita in verbis τοῖς ἄσιν, non ἐν Ἐφέσῳ. Argumentum hoc ita
 excussit *Cel. Alphenus*, ut, qui priorum loca contulerit, as-
 sensum ipsi negare non possit, &, qui ex Patrum testimoniis
 pro adversa pugnant sententia, illorum verba non satis ponde-
 raste videri queant.

Dissertatio II est de urbe *Epheso*, ejusque incolis, qua eth- 64.66.
 nicis, qua *Judæis*, qua *Christianis*, & his quidem, ut partim
 ex istis, maximam tamen partem ex illis, ad fidem in Christum
 conversis. *Cap. I.* disserit *Autor* de urbe *Epheso*, ejusque nomi-
 nibus, situ, factis, & incolis. *Cap. II* de institutis & moribus gen-
 tium, *Ionum & Ephesiorum*, agit. Quæ omnia, quoniam, non in- 67.94.
 faciente Nostro, ex *Cel. Sal. van Till* *Commentario in IV Pauli*
Epistolas, I ad Corinthios, Ephesios, Philipenses, & Colossenses,
Amstelodami cura Dan. Bedber A. 1726 vulgato, transsumsit,
 insperatis passim propriis observationibus, ut aliquid inde ex-

cerpamus, consultum non ducimus. Id tantum notamus, ipsum primum adventum Pauli ad Ephesios *Act. XVIII, 19*, non cum Tillio referre ad A. A. U. 52, sed 51 inchoatum, pag. 89. Locum *Act. XVIII, 25*, reddit sciens solum baptismum Joannis. Verborum sensum hunc esse vult: Apollus eo tempore nondum scivisse, Jesum nostrum suos Apostolos misisse, ut Evangelium, quo salus impetrata, atque per suscitationem illius ex mortuis, & assumptionem in caelos, declarata & demonstrata, predicarent, atque, quos discipulos facerent, baptizarent in nomen patris, & filii, & Spiritus sancti. Sed quod hactenus tantum hoc scriberis, quod Deo miserit Joannem, tanquam prodromum Messia, qui predicare debebat resipiscentiam, & baptizare, quoniam advenerat regnum caelorum, & quod Joannes hoc fecerit, & dum in eo esset, testimonium Jesu Nazareno perhibuerit, quod esset agnus Dei, ferens peccata mundi, quodque illos, qui ad se veniebant, baptizaverit, pag. 90, 91.

Dissertatione III Auctor commentatur de loco & tempore scriptae Epistola, & qua occasione fuerit exarata. Roma, communi fere omnium consensione, & quidem ex vinculis, est consignata; hinc *Ἰερουσαλὴμ* seise appellat, & vinculorum suorum meminit, *III, 1, VI, 10*, coll. *IP, 13*; non tamen ex prioribus, quod cum *Usserio Vitringa* propugnat, sed posterioribus, & quidem, quod probabile videretur ipsi, A. A. U. LXIII, postquam non aliam Epistolam, quam 2 ad *Timotheum*, exaravit, prior nostram tempore antevertit. *Occasionem* illius, quam praecipue ad credentes ex Judaeis directam judicat, *I, 13, II, 11, 14, III, 1*, hanc fuisse censet: *dehortari credentes ex gentilibus, ne se facti pra Judaeis credentibus esserent, in id potius incumbere, ut utriusque arctissimo amoris vinculo constringerentur. Scopum, & illum quidem specialem, hunc fuisse determinat, ut credentibus ex gentibus veram animi submissionem & humilitatem inculcaret, qua excellentiam quidem status & privilegiorum N. T. qua ornati erant, agnoscerent, simul vero probe tenerent, quam, in se spectati, indigni fuerint tantis beneficiis; generaliter, ut statui isti se convenienter gererent, tum decenti conversatione, tum alacritate & fortitudine ad certandum pro bis*

tam

tam insignibus & excellentissimis beneficiis. Speciatim inquit Pag. 109-
 in sententiam *Tilli*, ex *VI, 10-13*, occasionem scribendæ *Epistolæ Paulo datam*, fuisse judicantis, quoniam præviderit, fore, ut gentilismus lacertos moveat; hinc persecutionibus, & armata vi, illinc artibus magicis, in specie philosophicis. Ad hæc excipit Summe Venerandus Autor, 1) hæc minime ad indicandam occasionem & scopum *Epistolæ* sufficere, cum appendicis instar tantum annectantur superioribus, quare v. 10 dicat *Apostolus*: τὸ λοιπὸν ἀδελφοὶ μου, κ. τ. λ.; 2) prospectum futuræ tentationis, a gentilismo metuendæ, tantum partem facere eorum, quæ ansam scribendi *Apostolo* præbuerint, nec ulla veri specie ad artes magicas *Apollonii Tyanæi* respexisse. De hoc homine, quæcunque apud diversos scriptores, invenire potuit, congegit, quæ tempore scilicet vixerit, quæ facta ipsi adscribantur, quique ipsi honores passim fuerint habiti. Ex quibus tandem concludit, præcos scriptores, nec *Josaphum*, nec *Tacitum*, nec *Suetonium*, nec *Plinium*, neque Patres *Apostolicos*, *Irenæum*, *Tertullianum*, *Cyprianum*, *Cyrum Hierosolymitanum*, *Clementem Alexandrinum*, ac *Origenem*, hominis hujus ullam fecisse mentionem. *Justinum Martyrem* *Quæst. ad orthodoxos*, pag. 316 edit. *Comelin.* huc trahi non posse, scriptum hoc quippe nomen *Justini* mentiri, ad *Seculum IV* detrudendum. *Porphyrium* de ipso generatim tantum quædam dixisse. Miracula, ab ipso patrata, & qui honores divini ipsi fuerint exhibiti, literis denuo perscripsit *Philostrophus*, atque inde ipse cum *Christo* confligi est coactus, ut hinc jure dici nequeat, *Paulum* in *Epistola ad Ephesios* ad hunc hominem respexisse.

Dissertatio IV declarat *methodum*, qua *Paulus* ad scopum suum allequendum utitur, & totius *Epistolæ* *διανομήν* exhibet. *Methodum*, Autor docet, esse elegantissimam, veritates *Paulianæ* proponere non per modum simplicis *διδάχης*, sed per modum *εὐλογίας*, gratiarum actionis & precationis, quod ad testandam suam sinceritatem, simulque commendandum argumenti momentum, summopere faciat. Inde exhibet *analysin* totius *Epistolæ generalem*, post *specialem* singularum partium, *LIII* Tabulæ

bulis comprehensam, in quibus tantam sectatur accuratorem,
quanta a sagacissimo quoque expectari potest.

Bernerisches Mausoleum, &c.

hoc est,

MAUSOLEUM BERNENSE, EXSTRUCTUM IN
memoriam Virorum bene meritorum a G. E. H.
Theologo Helvetio.

Tomus II.

Bernæ, apud viduam Bondeli, 1740-1743, 8.

Tom. I Alph. 1 plag. 8, Tom. II Alph. 1 plag. 13.

Si optima hæc ratio est ad plenam certamque rerum gestarum notitiam perveniendi, quando omnium terrarum eruditi documenta illa, unde, tanquam ex genuinis fontibus, vera civitatis ipsorum historia derivanda est, in lucem protrahunt; laudem omnino meretur hic Autor, quem esse Virum doctum & in Historia patriæ egregie versatum, res ipsa docet. Ille enim ad illustrandam Reformationis sacrorum in Helvetia historiam exponit vitas quorundam Virorum, qui in purganda ecclesia operam suam præstiterunt. Nulli proinde dubitamus, quin hic liber multos habiturus sit amatores, plures tamen habiturum eundem credimus, si Autor suum dicendi genus ad morem nostri seculi composuisset, quippe quod ad ætatem eorum, quorum res gestæ enarrantur, studio accommodatum esse fere crederes, nisi Autoris patria tibi cognita esset. Uterque hujus Operis *Tomus in tres Partes* subdividitur, in frontispicio icone Viri, de quo agitur, ornatas. De singulis nobis dicendum erit.

In Præfatione commemorat Autor noster Viros, quorum vitas nobis exhibebit, scilicet *Wittenbachium, Majorem, Bercht. Hallerum, Kolbium, Contzenum, Jo. Hallerum, Hoffmeisterum, Megandrum, Rbellicanum, Ritterum, Kilbmeyerum, Texcorium, Wolff. Musculum, Aretium, Abrab. Musculum, Huberum*, quibus tamen fortasse plures additurus deinde est. Ingenue deinde fatetur Autor, se consuluisse scripta *Hottingerorum, Bultingeri, & Rucheti*, laudatque *Dursteleri, Gruneri, Freudebergeri, & Engeli*, humanitatem, qui documenta ipsi procurarunt,
quo-

quorum potiora operi suo inferuit. In *Thomæ Wittenbachii* vita hæc notatu digna invenimus: Natus est Bilæ A. 1472 ex generosa gente, patre *Ulmanno*. Basileæ & Tubingæ studia excoluit. Tubingæ Theologiæ Baccalaureus creatus, Basileam revertit, ubi demum Doctoris titulo ornatum esse, Autor contra *Hottingerum* statuit. Docuit ibi Theologiam, a multis jam erroribus purgatam, multosque habuit auditores, ex quibus commemorandi sunt *Leo Judas*, Tigurinatorum Theologus, & *Urvicus Zwinglius*, qui antea in Academia Vindobonensi sub nomine *Cogentii* Philosophiam didicerat. A. 1522 munus Concionatoris in patria ipsi demandatum est, ibique indulgentias missasque Pontificiorum damnans, conjugia vero sacerdotum defendens, ipse cum septem aliis Theologis A. 1524 nuptias celebravit. Hoc ægre tulerunt quidam Senatores, qui turbas excitarunt, eoque progressi sunt, ut munere ipsum depellerent. Durantibus adhuc motibus, A. 1526 obiit, ætatis 46. Hac etiam in *Parte* Autor sententiam suam de *primis* Reformationis autoribus exponit. Primas in hoc opere concedit Helvetiis, affirmans, ortum lucis Evangelicæ deberi Helvetio intra Helvetiam, itidemque Helvetio extra eam; illum fuisse *Wittenbachium*, hunc *Je. Geilerum*, vulgo a loco, ubi adolevit, *Keifersbergerum* cognominatum, natione Scaphusiensem, A. 1510 jam mortuum, qui Argentoratensium sacra purgavit. Ut vero confirmaret, Saxonix quoque reformationem Helvetiis ex parte deberi, contendit, communem Germaniæ præceptorem, *Philippum Melancthonem*, audivisse *Pforthemii Simlerum* quendam, Tigurinum, cujus tamen patria non adeo certa sit. De illa vero quæstione: num *Lutherus*, an *Zwinglius*, primus doctrinam sanam cognoverit, Autor ita pronuntiat, *Zwinglium* jam A. 1506 eam docuisse Glaronæ, de *Luthero* autem non probari posse, ipsum ante A. 1514 errores Pontificiorum detexisse, sed potius certum esse, eum A. 1510, cum legationem Romam subiret, genuinum adhuc fuisse Pontificis affectum.

Pag. 1.

9.

14.

18.

20.

34.

63.

104.

101.

104.

105.

110.

Pars II exponit fata *D. Sebastiani Meyeri*, sive *Majooris*, Neostadiensis ad Rhenum, primi Bernensium Concionatoris

- Evangelici. Non multa de hoc viro, cujus memoria ferme delata sit, afferri posse, dicit Autor in adjecta Præfatiuncula. Natus est circiter A. 1465. Primum in patria sua, deinde Basileæ & in quibusdam Germaniæ Academiis, studiis operam dedit. S. Theol. Doctoris titulo ornatus fuit; quo vero hoc factum sit anno, ignoratur. Scholas theologicas aperuit Argentorati Bernæque, ubi etiam A. 1545, ætatis 80, mortuus est, alii vero, Argentorati obiisse, dicunt. Edidit *libros retractionum*, Argent. A. 1524 *Commentarium in Apocalypsin*, Tigur. A. 1539, *Expositionem Epistolæ 1^æ & 2^æ ad Corinthios*, Argent. A. 1543, 8, *Annotationes in Epistolam ad Galatas*, Bern. A. 1546, 8. Inter documenta, quæ hanc *Partem* exornant, legi merentur literæ Purpuratorum Romanensium ad Bernenses, quibus eos adhortantur, ut in fide permanerent; nec minus Epistola *Leonis X* ad Helvetios, cæderis cum ipsis ineundi causa perscripta. Exhibet hic quoque Autor Interim Helveticum, quod initio anni 1524 a plurimis Tigurinorum & Lucernensium erectum est, ut reformatoribus sese opponerent. Constat illud ex XIX Articulis, quorum transgressoribus eadem pœna statuitur, qua Deo maledicentes puniri solent.
- Berchtoldus Hallerus* describitur *Parte III*, in qua Autor miserrimum ecclesiæ statum depingit. Ad hunc demonstrandum Autor inter alia etiam enarrat, quæ cum *Jetzero* quodam acta sunt Bernæ, & quæ nos etiam adducemus, quoniam infra hujus historiæ mentio recurret. Invidia animos concitaverat Dominicanorum in Franciscanos, quibus illi pares esse volebant. In sua proinde quoque familia sanctum quinque Christi stigmatibus ornatum habere cupiebant, quem honorem fratri suo *Jetzero* decreverant. Hoc vero consilio irritato, *Jetzerum* veneno e medio tollere constituebant, quod tamen periculum ille evasit. Hoc aliisque exemplis probat Autor, ecclesiam totam, imprimis Bernensem, reformatione indignisse. Hanc suscepit *Hallerus*, qui natus est Aldingæ prope Rotwillam in Suevia A. 1492. Pforthemii unâ cum *Melancthone* auditor fuit *Petri Simleri*, Colonix vero Baccalaurei titulum assumpsit. Bernam venit A. 1518, ubi primum juvenes, deinde adultos, instituit.

tuit. Obiit diem supremum d. 26 Febr. A. 1536, annum 46
 ætatis suæ agens. Præter X Sermones, in disputatione Bernensi
 habitos, eorumque explicationes, nullos edidit libros, *Chroni-* Pag. 459.
con vero *Bernense* scriptum reliquit. Quoniam hic *Hallerus*
 in modo laudata disputatione inter alios fortiter se præstitit, Au-
 tor hac in *Parte* multas profert literas, quibus *Acta* disputa-
 tionis Bernensis, quæ prostant, illustrari possunt.

Duos nobis Viros ob oculos sistit *quarta Pars*. Alter est
M. Franc. Kolbius, Rœthelensis, Concionator Evangelicus Ber-
 nensium tertius, alter *Petrus Contrenus*. De utroque nonnulla
 erunt commemoranda. Ille in lucem editus est A. 1465 Lear- 3.
 chi, in dynastia Rothelensi, quæ pars est Marchionatus Badensis.
 Basileæ in studia incubuit; admodum juvenis Artium Magister
 creatus, Scholæ S. *Martini* præficietur. Hoc munere cum spon-
 te se abdicasset, Monasterium Carthusianum in Suevia ingressus
 est; post aliquod vero tempus inde rursus discessit, & Bernam se
 contulit, Evangelium annuntiaturus. Num hoc, ut quidam volunt,
 A. 1502 jam factum sit, Autor ignorat, anno vero 1512 Ber-
 næ fuisse, certum dicit. Hujus temporibus bellum Mediolanen- 9.
 se exoriebatur, multique Helvetii tunc sine magistratus sui
 permissione ad peregrinorum, imprimis Gallorum, castra concur-
 rebant. Id cum *Kolbius* auditoribus suis maximopere dissua-
 deret, illi vero nec ipsi, nec superiorum mandatis, morem ge- 15.
 rerent, tam ægre hoc tulit, ut eos derelinqueret, & Noriber-
 gam se converteret, ubi Monasterium Carthusianum ingredie-
 batur, munereque Custodis fungebatur. Ibidem vero vitæ
 periculum incurrit, cum ea doceret, quæ plurimis nondum
 probabantur, quo Bernam revocatus liberabatur A. 1527. Pro- 84.
 ximo anno, & quidem d. 7 Jan. cum *Berch. Hallero* disputa-
 tionem exorsus est contra Pontificios, quibus devictis, a magistra- 89.
 tu Bernensi reformatio in sacris per edictum, d. 7 Febr. promul- 100.
 garum, instituebatur. Cui cum Pontificii sese opponerent, ad se
 defendendos Tigurini & Bernenses foedus d. 25 Junii sanxe-
 runt, quod vocatur *das Burgrecht*; quibus mox se adjunxe- 104.
 runt Fanum S. Galli, Bila, & Mulhusa, altero vero anno in so-
 cietatem ejus etiam recepti sunt Basileenses & Scaphusenses.

- Hoc exemplum imitantur Helvetii Pontificiorum sacris additi, nempe civitates Lucernensis, Uraniensis, Suitiensis, Silvaniensis, & Tugiensis, quæ cum Hungariæ & Bohemiæ Rege, *Ferdinando*, paciscuntur, pactumque A. 1529 die S. Georgii Waldhutzæ obsignant. Contenta utriusque fœderis Autor lectoribus exhibet. Cum bellum A. 1529 exardesceret, *Kolbius* sacerdotem in castris egit; quoniam vero cum militiæ præfœctis lis ei exoriebatur, Bernam rediit, ibique A. 1535 d. 11 Nov. septuagenarius obiit. Miramur, Cl. Autorem in vita *Francisci Kolbii* nullam mentionem fecisse ejus Epistolæ, quam Sabbatho post Bartholomæi A. 1524 Verthemio ad *Martinum Lutherum*, de abrogatione ceremoniarum in baptismo & sacra cœna, & de verbis Christi, in institutione sacrae cœnæ adhibitis, perscripsit. Appellat se in subscriptione ejus *Ecclesiastem Wertheimensem, Apostolorum minimum*, in inscriptione autem *Martinum Lutherum, pium Christi Apostolum, suum semper in Christo præceptorem*. Publicavit illam e MSto *Joannes Erhardus Kappius*, Professor Lipsiensis celeberrimus, in *Parte II Spicilegii Documentorum, Historiam Reformationis illustrantium*, a pag. 615 ad 620. Huic subjungitur *Petrus Conrenus*, Schonenthalensis. Ubi terrarum hic locus sit, Autor ignorat, sicuti etiam de ejus natalibus nihil invenit. A. 1526 delegabatur ad disputationem Badensem, quo tempore sacerdos Erlnbaci fuit, Bernam deinde vocatus. Lutheranismum favens, ecclesias Helveticas Saxonice conciliare studuit. Duas in matrimonio habuit uxores, ex quibus tamen nullam masculam prolem suscepit. Annus, quo mortuus est, & ætas ejus, Autori nostro non innotuit. Ipse vero de *Conreno* judicat, eum, concordia & pacis studio, nimium quidem Lutheranismum indulgisse, veritatis tamen contra Genevensium motus, de quibus etiam nonnulla adducuntur, acrem fuisse defensorem.
- Sed nunc evolvamus *Partem V*, quæ inscripta est Prætori & Senatoribus Bernensium. Siftitur vero in ea nobis *Nicolaus Manuel*, Præfœctus Erlaci, Senator & Labarophorus Bernensis, ex generosa stirpe Bernæ natus A. 1484. De genealogia hujus Viri Autor disputat contra Lexicon historicum Basileense. Bernæ fuit auditor *Henrici Lupuli*, qui amorem Poeseos

seos ipsi instillavit, quam cum arte pingendi per totam quoque vitam suam adamavit & exercuit. In senatum receptus est A. 1510, præfecturam vero Erlacensem accepit A. 1523. Legationibus variis Basileam, Tigurum, Badam, Solodurum, successit, exortas ibidem turbas feliciter sedavit, nec minus in propaganda doctrina puriori sedulus fuit. In primis vero picturis & carminibus suis damnum intulit Pontificiis, de quibus Autor copiose agit, & specimina poetæ ipsius exhibet, quibus tamen recensendis non immorabimur. De libris vero, quos edidit, paucis agendum erit. Catalogum ipse Autor tradit, quem hic exhibemus, in quo tamen cujuslibet libri argumentum succincte adjiciemus: 1) Historia comœdiæ *Jetzerianæ*, poetice descripta, & edita A. 1509, 4; 2) ejusdem historię brevior & profana narratio. Quid per hanc Comœdiam intelligatur, cum Autore jam supra indicavimus in vita *Bercht. Halleri*. 3) Carmen in proelium Bicocentē. De hoc Autor nihil adducit, sed provocat ad *Bullingerum*. 4) Fabula, nomine *Θαλασσοπόρος*, quam prima bacchanaliorum die A. 1522 Bernæ per civium filios agi curavit. In hac omnes Ecclesiæ Romanæ nævos vivis coloribus depinxit. 5) Fabula alia, in qua discrimen discipulorum Christi & Pontificis asseclarum demonstratur. Junctim editæ sunt hæ duæ Comœdiæ Bernæ A. 1525, recuscæ A. 1540. Qui earum pleniorē notitiā habere cupit, evolvat Autorem nostrum *Tom. I pag. 146, Tom. II pag. 232 & pag. 392*. Non enim unum in locum omnia congeffit, quæ de una re agunt. 6) Carmen quoddam, in quō indulgentiæ Papales deridentur, & quod eodem anno Bernæ per plateas decantatum est. Nomen hujus Carminis est *das Bollenlied*. 7) Morbus Missæ. 8) Mors & testamentum Missæ. Specimina utriusque libelli Autor affert *pag. 282 & pag. 291*. 9) Querelæ imaginum, poetice expressæ, quarum partem invenies *pag. 274*. 10) Carmen in disputationem Badensem, de quo conf. *Bullingeri Hist. Reform. pag. 196*. 11) Historica descriptio belli Interlacensis. De hoc bello Autor egit in hac ipsa *Parte pag. 364*. Vitam eum morte commutavit hic *Manuel* d. 30 April. A. 1530, ætatis 46. De conjugio & posteris ipsius Autor multa commemorat; deinde

Pag. 371.

392.

386.

progreditur ad eum laudandum, laudesque brevi carmine concludit.

- Supereſt adhuc *Pars VI*, quæ duos deſcribit *Joannes Hal-*
 Pag. 401. *leros*, patrem & filium. Ille primam lucem adſpexit Wylæ, quæ
 caput eſt Turgoviæ, A. 1487. Patrium primum ludum, deinde
 ſcholas Abbatis Gallenſis, frequentavit, ex quibus diſcedens, Aca-
 demias Erfordienſem & Wittebergenſem adiit, *Lutheri* amicus
 factus. Rediit ad parentes ſuos A. 1509, quos tamen ſequen-
 ti anno ruruſus reliquit, cum ipſi munus adjutoris Suitiæ de-
 mandaretur, quo per triennium functus eſt. Idem munus
 Interlaci & Thuni ornavit, donec Scherzligæ Paſtor fieret.
407. Quoniam vero tunc temporis Pontificiorum errores publice
 redarguerat, illi, ut eos reticeret, opimam procurarunt ſtatio-
 nem Anſeltingæ. Sed ibidem quoque ſtrenue perrexit in ſu-
 ſcepto opere, adeo, ut uxorem duceret; quod Epiſcopus Lau-
 fanienſis ægre tulit, qui cum aliis tanto eum proſecutus eſt
413. odio, ut A. 1525 Anſeltingam cum Thuno commutare coge-
 retur, ubi per aliquod tempus commoratus eſt. Quoniam
 hic *Hallerus* primus ſacerdos inter Bernenſes fuit, qui uxorem
 duxerit, Autor noſter more ſuo hic ad quaſtionem digreditur,
 num ſacerdotum conjugia licita ſint; hacque occasione enar-
 rat, quæ aliis in terris occasione conjugiorum geſta ſint. His
 interſperſis, revertitur Autor ad *Hallerum*, qui Tigurum tandem
 evocabatur, ut adjutoris munus ibidem ſuſciperet. Ultima,
 quam nactus eſt, ſparta fuit Bülaci, ubi etiam ipſi cum cu-
 ratoribus dimicandum fuit. Tandem A. 1531 in bello Capel-
 lenſi juſſu ſuperiorum arma cepit, & in prælio una cum *Zwin-*
 456. *glio* occubuit anno ætatis 44.
- Progredimur ad alteram hujus *Partis Sectionem*, quæ de
 471. *Joanne & Wolſgango Halleris* agit. Ille primus filius ſacerdo-
 tis in Helvetia ex legitimo matrimonio in lucem editus eſt
 Anſteltingæ d. 18 Jan. A. 1523. Puer octo annorum ad ſcho-
 lam Tigurinam a matre ſua mittebatur, ubi *Cbumus*, hujus
 urbis Theſaurarius, ipſum in hoſpitiuſ recepit; magiſtros ve-
 477. ro ibidem habuit *Ammannum* & *Binderum* uſque ad A. 1536;
 per alios deinde quatuor annos audivit *Lubeggerum*, *Pellica-*
 num,

num, & Collinum. A. 1540 cum *Jo. Wolfio & Jo. Jac. Wibe-*
ro Tubingam & Marburgum, viros celeberrimos audiendi cau-
 sa, se contulit. Deinde, per Germaniam inferiorem itinere facto,
 Erfordiam & Lipsiam venit. Hic *Joach. Camerarii* lectionibus
 per totum annum interfuit. Porro Wittebergam petiit, ut
Lutherum & Melancthonem videret. Tandem in patriam re- Pag. 482.
 diit A. 1542, statimque muneri sacro admotus est. A. 1545
 Augustam Vindelicorum evocabatur, quam tamen urbem post
 biennium propter motus interimisticos relinquere, & Tigurum 488.
 tendere, ab amicis suis Helvetiis jubebatur. Augustani hoc per
 literas, ad Tigurinos missas, impediverunt primum, deinde ta-
 men, crescentibus turbis, permiserunt. *Hallerus*, qui vix Tigu-
 rum venerat, ad Bernenses mittebatur, ut exortum ibi dissen-
 suum componeret. Dissensus scilicet erat in Articulo de sacra 500.
 cæna, quem multi ad mentem Lutheranorum exponebant, qui
 vero munere suo privati sunt. Omnium ibi amorem sibi ita
 conciliavit *Hallerus*, ut Bernenses semper eum retinere cupe-
 rent, quod tandem multis precibus a Tigurinis impetrarunt.
 Decani igitur munus ipsi obtulerunt Bernenses, quo etiam egre- 517.
 gie fundus est per 28 annos. Ætatem ad 53 annos perduxit.
 Ex duabus uxoribus 16 liberos suscepit, 7 vero vivos reliquit,
 ex quibus notandus *Joannes*, natus A. 1546 Augustæ Vindel- 534.
 licorum, Magister Artium & Sacerdos Thunensis, dein adjutor
 Bernæ, fuit, mortuus vero A. 1595. Frater *Halleri* nostri,
Wolfgangus, Tiguri Præpositus fuit, vitamque finivit A. 1601.
 Utriusque posteros Autor recenset, itemque librorum inedito-
 rum maximam partem catalogum adjungit. Ipsum vero hunc
Tomum finit epilogo, in quo nomina eorum, de quibus in
 posterum acturus est, repetit, quæ jam supra ex Præfatio-
 ne adduximus. Denique adjectus est Index in utrumque
Tomum.

Johann Jacob Mosers Teutsches Staats-Recht, ic.

hoc est,

JO. JAC. MOSERI JURIS PUBLICI GERMA-
 nici

nici Tomus quintus, in quo precipue argumenta de Jure Postarum, de Juribus & obligationibus Imperatoris, &c. pertractantur.

Lipsiæ & Ebersdorfii, apud Bernhard Ehrenfried Vollrath,
1742, 4.

Alph. 2 plag. 22.

EFUSDEM JURIS PUBLICI GERMANICI Tomus sextus, in quo Jura & obligationes Imperatoris &c. continentur.

Lipsiæ & Ebersdorfii, apud eundem, 1743, 4.

Alph. 3.

Inoffenso pede, indefessoque studio, pergit Ill. Autor in edendo Opere, felicibus auspiciis cœpto, rebus, statum Imperii Romano Germanici illustrantibus, referto atque ornato, cujus *quatuor* priores *Tomos* alio tempore recensuimus, sequentes vero magna animi cum delectatione partim volvimus, partim magno, ac pluribus Juris publici prudentiæ amantissimis communi, desiderio expectamus. Continuat Ill. Autor *Librum II*, inque ejus *Capite LXXVIII Jura & obligationes Imperatoris intuitu cursus publici, seu, uti vocant, Postarum*, longa serie deducit. *Taxiis* cumprimis, instruendo hunc cursum publicum in Imperio nostro, eximia vere & magna, *Maximiliani* tempore, egisse, constat; præmium quoque egregium, munus scilicet & dignitatem supremi in Imperio postarum Magistri, iidem inde reportarunt, aliquoties a novioribus Imperatoribus confirmatam. Non diu autem possederunt *Taxii* prærogativam hanc quiete, sed mox Statuum Imperii quidam, interque eos *Duces Wurtembergici*, partim jure superioritatis territorialis, partim quod de jure cursus publici a *Taxiis* admodum negligenter habito querendi causam haberent, postas instituerunt per terras suas, easque contra accerbas illorum defenderunt oppositiones; idque eodem, quo Imperator *Rudolphus II* eundem publicum cursum in terris suis hæreditariis

tariis ordinaverat, & in Stiria præcipue officium Magistri postarum Libero Baroni *de Paar* concesserat, jure; quod postea A. 1624 a *Ferdinando II* Imperatore ad terras Austriacas quoque extensum fuit. Primam officii supremi postarum Magistri per totum Imperium investituram A. 1615 obtinuit *Camerat*, Baro a *Taxis*, ad jura domus suæ attentus, eamque ad filias quoque in subsidium extendi curavit A. 1621, & obtinuit. Auspicata sane occasio, magnas, aliorum invidia, acquirendi divitias, & honores, adeo sufficientes, ut mox principali axiomate condecorata fuerit *Taxiorum* domus. *Capite 2 de obligatione mediatorum Imperii membrorum erga Imperatorem* Pag. 272. brevibus tantum & generatim agitur. Statim vero in sequentibus usque ad *Caput 122* reliqua Imperatoris jura & obligationes multiplices doctissime Autor persequitur, quatenus ei competat 275. *jus dandi privilegia & immunitates Statibus & membris Imperii immediatis, ratione provinciarum & subditorum, aut ratione concessionis dignitatum & insignium*, docens Imperatorem *Fridericum I* A. 1156 Austriæ Marchionatum, *Fridericum II* terras Brunsvicensis, *Fridericum III* Holsatiam, *Maximilianum I* Comitatum Wurtembergensem, &c. in Ducatus evexisse, alios Imperatores alias terras, Principatus, Comitatus, Principali axiomate gaudentes, *gesürstete Graffschafften*, simplicis Comitatus, Baronix, &c. insignibus condecorasse, constat. Cetera Imperatoris jura hæc sunt: *Jus Asylum constituendi*, quale *Henricus VI* Imperator Brisaci, *Conradus IV* Abbatix S. *Ulrici & Afæ* Augustæ Vindelicorum, *Ludovicus IV* Wimpfenæ, *Maximilianus I* Reutlingæ, *Ferdinandus I* Biberaci, &c. aperuerunt. *Jus bannum concedendi*, seu omnimodam jurisdictionem criminalem, quæ tamen hodie ad effectus superioritatis territorialis refertur merito. *Jus privilegia & immunitates Collegiis opificum largiendi*, ubi tamen cavendum, ne incommodum inde afferatur superioritati Status cujusdam. *Jus mundinas solennes ordinandi*, olim, ob bellorum frequentiam, admodum utile, & ob securitatem, quam, hoc nundinarum publicarum tempore constituto, peregrinantibus præsta-

- præstabat Imperator, admodum salubre; hodie vero, post pacem publicam sancitam, minus usitatum. Jura interim hæc & olim in usu fuerunt, & nunc merito servantur. Memoratu simul dignum, quod illi, qui tale solennium nundinarum privilegium obtinuerunt olim ab Imperatore, Papæ etiam confirmationem efflagitaverint plerumque, ne forsân Episcopi vicini contrarii aliquid molirentur. Ideo & Lipsia Leonis X, & Francofurtum ad
324. Moenum Bonifacii IX, obtinuerunt confirmationem. *Jus civitatem construendi*; cujus tamen usus hodie, ob eandem superioritatem territorialem, Statibus competentem, exiguus valde videtur. Majoris autem ponderis habendum est jus Imperatoris, *Academias erigendi & confirmandi*; qua occasione omnium, quæ intra Germaniæ fines florent, Academiarum tabulas exhibet Ill. Autor. Cum vero sine Pontificum concessionem Theologiæ, aut Juris Canonici, doctrinas tradere, olim auderet nemo; universa autem scholarum cura per aliquot sæcula, in antiqua illa literarum caligine, clero peculii instar haberetur; mirandum non est, eorum etiam confirmationem efflagitasse illos, qui Academiam in terris suis instituerunt, quam tamen, post sacrorum instaurationem, merito omittunt Evangelicæ religioni addicti. *Jus, Status Imperii, aliæque Imperii membra, protegendi*, tam contra externos, quam ipsos constatus, aliorum possessiones turbantes forsân & detinentes, aliove modo rei alterius vim inferentes. *Jus eosdem Status & immediatos tuendi in exercitio superioritatis suæ*, cavendique, ne subditi eximantur, aut, alio justo colore, alteri aliquid detrahatur; quin subditos potius, ut Principis voluntati morem gerant, incitandi atque impellendi. Interim Imperatori omnino jus est, *dignitates conferendi subditis Statuum*, modo Principi hoc non fraudi sit.
404. *Jus subditis Statuum certas inscriptiones, titulosve, arma, insigniaque, tribuendi, ceræve rubra ut signare possint, concedendi*. Huic affine est *jus dignitates per Comites Palatinos conferendi*, de quorum abusu tamen & excessu graves sæpe Statuum querelæ audiuntur. *Jus Privilegia impressoria dandi*, ne alterius libros prelo subjiciant alii, nefandi lucri causa. Restringit tamen simul Illustris Autor. Reservatum hoc Imperatorium,

ne scilicet hujusmodi privilegia dentur de libris, quorum usus communis quasi est & necessarius, v. g. de Corpore Juris Civilis, aut Canonici, cujus acquisitio ad monopolium, rei literariz maxime noxium, proxime accederet. Concedere vero solent Imperatores hujusmodi privilegia vario modo, ad quinquennium & ultra, eoque elapso & prorogare. Infirmantur, vel, sermone recepto, *cassantur* interdum, tanquam sub- & obreptitiae elicitae. Ejusdem conditionis quoque sunt ea, quae factorum intuitu, aut rerum novarum, seu, uti vulgo appellantur, novellarum, tabularum geographicarum, imaginum æri incisarum, medicamentorum, machinarum variarum, &c. indulgeri solent. Sequitur jam *jus restituendi famam*. Sed, idem Principibus Imperii ratione subditorum suorum competere, optima ratione asseritur. Interdum & Comites Palatini idem moliantur, sed merito resistunt hisce conatibus, qui superioritate territoriali gaudent. *Jus legitimandi illegitime natos*, quod quidem & Principibus in terris suis asseri potest; cum vero horum legitimaciones vix extra territorium usum præstent, ob præfractas ac depravatas opificum contradictiones, consultius a Comite Palatino, cui a Cæsare concessa est legitimandi facultas, obtinetur legitimatio. *Jus veniam ætatis concedendi*, quam tamen subditi minores ex moribus hodiernis a Principe suo petere solent. *Jus subditis Statuum Imperii moratoria dandi, eosve in specialem tutelam recipiendi*, quo casu tamen objectiones illius Status, contra quem tale efflagitatur præsidium extraordinarium, audire solet. Post copiosam hanc Reservatorum Imperatoris recensio-nem, ad alia explicanda jura & obligationes ejus se vertit Au-tor, quomodo v. g. *lis, inter Imperatorem & Status intercedens, debeat componi*, sive ea sit cum universis Statibus in Comitibus, sive extra illa, vel etiam cum singulis quibusdam, ita, ut vel Imperator, vel Status quidam, actoris sustineat partes, quod ite-rum duplici modo contingere potest, ut lis intercedat cum Imperatore, aut qua Imperatore, aut qua Principe provincia-rum ipsi proprietarum. *Jura tandem & obligationes Imperato-ris intuitu legationum ad Status, horumve ad Imperatorem, ex-plicat Ill. Autor. Non Legatum, sed Commissarium, mittere*

Pag. 455.

460.

472.

486.

536.

541.

Imperatorem, ubi cum Statibus negotium ei intercedat, tanquam cum corpore quodam, moribus confirmatum est; ad certas autem classes, aut ad singulos Principes, Legatos, non tamen primi, sed secundi ordinis, abire jubet. De Legatis Statuum ad aulam Imperatoris infra ulterius acturus est. Hæc ergo sunt contenta lectu dignissima *Tomi quinti*.

9. Ulterius vero eadem Imperatoris jura & obligationes persequitur Illustris rerum publicarum indagator in *Tomo VI a Capite 112 usque ad 122*, quibus absolutis, ad alia demum transit. Brevis-
 Pag. 1. sime tantum hæc libabimus, ne recensitionis fines excedamus. Perscrutari pergit *jura & obligationes ejus, intuitu singularium classium & corporum, secundum quæ Status considerantur*, in Conventibus Circulorum, aut cum Electorum, Vicariorum Imperii, Principum, Comitum, & Civitatum Imperii immediatarum,
 9. Collegia conveniunt; *intuitu Judiciorum Imperii & Feudorum*, quibus investiantur Status ab Imperatore tanquam a domino directo, & quorum lites aguntur coram Senatu Imperii aulico; *intuitu Comitiorum & totius Imperii*, ut defendat illud ab injuriis exterorum, ejusque libertatem & autonomiam tueatur; ut pax Westphalica, aliæque, serventur sancte, terræ, inique Imperio avulsæ, recuperentur, neve Imperator fœdera pangat, quibus simul Imperium, inscium quasi & invitum, implicetur; ut caveat, ne exteri rebus Imperii domesticis se immisceant.
31. *Circa causas gratia* major olim Imperatori fuit autoritas, quam hodie, v. g. in auspiciis Regum, ut novissimis & hujus præcipue Seculi exemplis, quo Russorum Imperator, Borussia, Sardinia, Siciliaque Reges, diadema, inconsulto etiam
 42. Imperatore, capiti imposuerunt, constat. *In causis justitiæ, belli, & pacis*, ut pax servetur cum exteris, neque bello petat alios Imperator sine Statuum consensu, aut minimum Electorum prænotione. Ut transitus militum per provincias Statuum innoxius sit, & quæ sunt aliæ, de hac re disponentes,
 70. leges, quæ tamen ut plurimum inter armorum strepitus silent. A *Capite 123* aulam Imperatoris accedit Illustriss. Autor, ibique contemplatur Palatium; seu residentiam ejus, sed, quæ de hac dici aut somnari solent, nullius vere usus sunt in Imperio

perio nostro, in quo ne quidem certum exstat palatium, ubi commoretur Imperator. Mirum forsan dictu, & vix credibile exteris. Interim *Archiofficia in Imperio* servantur, & dignitate ista fulgentes gaudent simul prærogativa, eligendi Regem Romanorum, suo & totius Imperii nomine. Nova autem Archiofficia, novosque Electoratus, erigere non posse Imperatorem, satis testantur acta Electoratus octavi, magisque adhuc noni, cui singulare Archiofficium publico suffragio excogitari determinarive nondum potuit. Hisce Archiofficialibus adjuncti sunt *Subofficiales Imperii*, illorum absentium vices sustinentes, ideoque in præstando isto ministerio merito præferendi Electoralibus Legatis, de quo tamen lites aliquoties obortas recenset Autor. Dignitates hæc subofficiales eodem modo hæreditario quasi jure possidentur a certis familiis, uti Archiofficiales ipsæ; quodsi tamen earum una expirat, aliam surrogare, & more recepto, de eadem dignitate investire, Archiofficialis arbitrio est relictum. Hisce Subofficialibus annumeratur Vicecancellarius S. R. I., a reliquis diversus plane, quod munus ejus non æque hæreditarium sit, ac reliquorum. Denominatio ejus a solo Archiepiscopo Moguntino, Imperii Archicancellario, dependet. Munus hoc maxime conspicuum habetur merito, cum, ipso quasi jure, inter Consiliarios Imperatoris intimos occupet locum. Officii ejus est præcipue, expedire negotia imperii, subscribere Diplomata, Rescripta, &c. Imperatoris nomine publicata, curam agere Cancellariæ Imperii, &c. Semper ergo in aula Cæsaris moratur ille. Suspenditur vero officii hujus exercitium, mortuo statim Imperatore, non, cum Archiepiscopus Moguntinus decedit. Alius plane indolis sunt *Officiales aule Imperatoris*, seu, uti in *A. B. Tit. 25* appellantur, Imperialis & Regalis Curie quotidiani Magistri, quos cooptare, meri Imperatoris arbitrii est. Quatuor imprimis eorum innotuerunt huc usque: supremus aule Magister, supremus sacri cubiculi Præfectus, supremus aule Marechallus, & supremus stabuli Magister. Sæpius disceptatum fuit de jurisdictione Marechalli, ejusque finibus, quam sæpius in Legatorum domesticos, vel etiam Judicio Aulico subjectos, extendere

Pag. 74.

108.

157.

- tendere tentavit, obſignareve voluit hæreditates perſonarum, illi adſcriptarum, vel, quod mireris, ipſorum Legatorum Statuum vel exterorum, aliorumque, ad eorum comitatum pertinentium, cui tamen attentato neque lex, neque quietæ obſervantia, favet. Alia obveniunt adhuc Imperii officia, quibus
239. Status quidam aut vere inveſtiuntur, aut quæ illi ſibi vindicant, aut quæ uſu obtinuerunt olim; quale eſt officium Comitæ Stabuli, cujus noviffimo tempore, cum de novo Archiofficio Electori Brunſvicenſi assignando ſolliciti eſſent Status, graves in Comitibus inſtitutæ fuerint vindictæ ab Electore Saxonie. Ita & Duces Wurtembergicos, ejuſdem litis occaſione, Vexilliferi officium vindicare ſibi omnem quidem moverunt lapidem, ſed ſine ſufficiente documentorum probatione. Marchiones Miſnie, S. R. I. Venatores ſe eſſe, contendunt, & *Carolus IV Imperator A. 1350 Fridericum, Landgravium Thuringie & Marchionem Miſnie*, ſolenniter de officio hoc inveſtivit, quæ inveſtitura & noviffime annis 1708 & 1715 repetita fuit. Duces Gelrie, Protoveſtiarii, Lucenburgenſes, ciborum inciſores, nominantur in literarum monumentis, Comites Palatini ad Rhenum; Cuprariorum protectores, Comites Stolbergenſes, Imperii Piſcatores, Comites a *Wertbern* Janitores, ſeu
233. S. R. I. Archicubicularii, &c. In ipſa vero Cæſaris aula præcipue deprehenditur *Concilium ſanctius, der Geheimde Rath*, in quo omnes, etiam Imperii ſtatus rationem ſpectantes, cauſæ deliberantur & dijudicantur. An & quatenus in cauſis etiam juſtitie cognoſcere illud poſſit, admodum diſceptatur, & diſertis verbis litium viciffitudines & ſeriem recenſet Autor, ſimulque de Conſiliariorum Intimorum dignitate, loco, titulis, & emolumentis, agit. Ab hoc Concilio diſfert *Collegium, in quo de bello & de redditibus agitur, das Hof-Kriegs-Raths- und Hof-Cammer-Collegium*, quæ duo proprie ad Collegia provincialia referuntur, & de quibus in Capitulatione noviffima expreſſis cavetur verbis, ne in Statuum incommodum
236. moliantur aliquid. In *Capite 130* Cancellariam & Archivum Imperii luſtrat Ill. Autor. Dirigit illam Imperii Archicancellarius, eoque abſente Vicecancellarius Imperii, communicato
- 233.

nicato tamen cum Moguntino consilio. Omnia autem in illa vel Germanico, vel, si Italica aliave extranea agantur negotia, Latino, sermone expediuntur hodie: Ultimo tandem *Capite sextum Operis Tomum* claudit Ill. Autor, disserendo *de Reditibus Imperatoris*. Pag. 474. Nulla fere re, quod dolendum, magis laborat Imperium nostrum per aliquot jam Secula, quam domaniis, seu bonis, sustentationi Imperatoris, & rei communi, destinatis. Ab omnibus sane, qui post Interregnum fasces Imperii tenuerunt, Imperatoribus auditæ sunt querelæ de dissipato Imperii patrimonio. Dissipatum vero est illud & diminutum vario modo, liberalitate Imperatorum, oppignoratione, alienatione, vel etiam occupatione, a parte acquirentium. Quæ ergo in compensationem curæ de salute publica, & tanto regiminis onere ferendo, redundant ad Imperatorem, incerta sunt hodie, & in contributionibus a Statibus Imperii in Comitibus compromissis, in subsidiis charitativis, quæ Nobilitas Imperii immediata conferre solet, in laudemialibus, quæ tamen Consiliariis Imperii Aulicis ut plurimum cedunt, in pœnis pecuniariis, vix tamen ad centum florenos per singulos annos ascendentes, in rebus ex provinciis, ob possessorum delicta ad fiscum redactis, in muneribus, Deo quidem gratis, sed in Imperio nostro vix usitatis, &c. consistunt. Sed omnia hæc, si in unum colligantur, haud mereri videntur, ut in computum veniant. Consultationes vero, de emendandis augendisque rebus Imperatoris, vix unquam ad effectum deducuntur.

Historischer Münzbelustigung sechster Theil, 2c.
hoc est,

IOANNIS DAVIDIS KOELERI, P. P. ANNO
1734 per hebdomadas editarum historicarum ex Numismatibus Amœnitatum, in quibus varii memorabiles & vari Numi, nominatim LXXI, accurate in æs incisi, descripti, ac ex Historia plene illustrati sunt, Pars sexta; cui præfixa est loco Præfationis Continuatio quarta Sciagraphie plenioris Thalerorum collectionis.

Noribergæ,

Noribergæ, impensis viduæ B. Christophori Weigellii,
senioris, 1734, 4.

Alph. 2 plæg. 17.

In Præfatione recensentur Thaleri, in quibus feriundis dignitatem & industriam suam ostenderunt Principes, quos vocant, seculares. Telam exorditur Cel. Autor ab uncialibus Anhaltinorum Principum, ac subsistit in indicandis Principum Brunsvico-Luneburgensium Thaleris, ac anno 1626. Amœnitates ipsæ aperiuntur e typo Numismatis rari, ac pretio perquam excellentis, quo repræsentatur *Joannes Henricus* Lib. Baro de *Waldstein*, XXIV filios suos Regi Bohemæ *Primislao Ortocaro III* ad ineundam expeditionem cruciatam adversus Borussos infideles A. 1254 tradens. Numus ipse est ab ingenio magistri numismatici recentissimi excogitatus. Fabulam olent, quæ nonnulli de 40 liberis *Babonis* Comitis de *Abensberg* referunt. *Fabii* 306 unius gentis, quos prædicat *Livius Lib.*

Pag. 5 seq. *II Cap. 49*, ad ostentationem Romanorum ventosum sunt, si Nostro applaudimus, annumerandi. *Dionysius* quidem *Halicarnassensis* subdit judicium: *περὶ γὰρ ἓ μόνον ἀπίθανον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον*, *Archæolog. Roman. Lib. IX pag. 570, 578.* *Plutarchus* in *Vita Fabii Maximi* fabulam prætermittit penitus, quæ *Ovidium* Poetam magis decuit. Barones *Waldsteinenses* a *Dominis Wartenbergæ* fuerunt exorti, pincernis Bohemæ hæreditariis, quibus antea de *Ralsko* hæsit cognomen. *Zdenkus primus*, filius *Joannis de Ralsko*, antea commoratus in loco *Wells*, extruxit in silva ad *Tyrnau* arcem novam, eamque vocavit *Waldstein*. Unde *Waldsteiniorum* recentius exstitit cognomen, uti vulgo adhuc commemorant scriptores. *Zdenkus II*, filius *Joannis*, genuit *Joannem*, felici 24 filiorum proventu illustratum, quorum principatum tenuerunt *Joannes Haly*, Episcopus

TAB. I Olomucensis, ac *Zdenkus III*, familiæ propagator. Conspiciendum hinc præbet Cel. Autor Numum rarum aureum *Joannis I*
Fig. 1. *de Zapolya*, alias Comitis de *Zips*, ac Palatini per Transilvaniam,
Pag. 17 tandem Regis Hungariæ; Thalerum tutelarem *Christiane Caroli-*
seq. *line*, viduæ Marchionis Brandenburg-Onolsbacensis, natæ Ducis
40. *Württembergicæ* A. 1727; Thalerum ganerbiorum equestrium
TAB. I *castelli Friedbergæ*; rarum Numum *Leonis X*, Pontificis Romani,
Fig. 2. cu

epi nil, nisi theologia, pietas, & prudentia œconomica, defuisse dicitur; Numisma *Innocentii XI* ad firmandam Papalem adversus Gallorum antitheses infallibilitatem ad A. 1679, quæ nititur in postica verbis *Luc. XXII, 32: Non deficiet fides tua*, scilicet finaliter. Adjungit hinc eclypon Numismatis aurei Judaici, referentis Regem Castellæ ac Legionis, *Petrum Crudelem*, & annum falsum, nempe 1398. Repræsentat Thalerum Cœnobii *S. Galli* ad A. 1622; Thalerum *Maximiliani Fuggeri* Lib. Baronis in *Kirchberg & Weissborn*, ad A. 1624; Numisma figuræ protuberantis, exhibens *Raymundum Fuggerum*, Augustanum, ad A. 1529; Numum funestum, angulatum, cusum in obsidione Harlemensi A. 1572, insignem figuris in unico duntaxat latere. Insignia urbis ipsius, ac leo affiliens Batavicus, facile ostendunt, ab Hispanis numum haud esse factum. Succedit Numisma Bavaricum, ornatu commendabile, exhibens Eleoorem *Ferdinandum Mariam*, ac ejus uxorem, *Henricam Adelheidam*, in antica, ac insignia in postica, ad A. 1660. Recensentur deinde Numi nonnulli, quibus nuptiæ jubileæ fuerunt condecoratæ. Ænigmata objiciunt lectori literæ in numo *S. Benedictino* Cœnobii Methen in Bavaria. Pergit Autor ad Thalerum urbis imperialis Augustæ Vindelicorum A. 1625, cujus insigne est strobilus, a Romanis indubie ei impositum. De *Udalrico*, Episcopo, referuntur hic exquisita, quibus immorari haud licet. Provocat enim attentionem nostram uncialis Numus *Christophori*, Episcopi Chiemseensis, circiter A. 1558 percussus. Episcopi hujus Cœnobii fuerunt quondam Ordinibus Imperii annuerati. Sed inde ab A. 1568 sine onere ipsos Archiepiscopus Salisburgensis exemit. Jucundus porro adpectu est rarior uncialis Numus *Joannis*, Episcopi Gurcensis, ad A. 1553. Celebratur inter hæc suo merito Generosissimi & Illustris Equitis ac Assessoris Cameræ Wetzlariensis, *Valentini Ferdinandi de Gudenus*, *Uncialium selectum Wetzlariense*, exhibens typos uncialium 784 selectissimorum. Spectaculo jucundo est Numus Judaicus, de liberis gignendis inscribendus, cujus perigraphæ thalamum commendant. Prior hæc habet: *Dulcibus inseruit natis Venus alma creandis*. Posterior: *Uf Phœnix flamma,*

Pag. 49
seq.

89.

105.

120.

121.

128.

- TAB. I *flamma, sic nos renovamur amore.* Rarus est numus æneus,
 Fig. 3. qui refert infelicem & famosam *Joannam I*, Reginam Neapolitanam, cujus in perigraphis hic est titulus: J VHanna REGINA JERusalem SICILIE. Quartum ipsa sibi maritum elegat *Ottonem*, Ducem Brunsvicensem, invito Pontifice Romano, qui ipsam a communione ecclesie sequebat, ac regnum Duci *Carolo* Dyrrhachino tradebat. Quo Neapolin occupante, *Otto*, liberationem urbis tentaturus, in prælio ad incitatus redactus, arbitrio victoris ac custodie sese submitit. *Joanna* autem A. 1382, 22 Maji, neci fuit data, autore *Carolo*, qui
 152. jus talionis expendit, A. 1386 Budæ interfectus, cum regno immineret Hungariæ. Progredimur ad Numum unilateralem *Joannis Pici*, Ducis Mirandulani, A. 1494 defuncti, Philosophi acutissimi; ad Merallionem, qui refert *Ludovicum XI*,
 161. Regem Gallie, satis adulatorie; ad Numum mnemonicum, expugnatum a Cæsareanis A. 1676 Philippiburgum denotantem. Ex pago Udenheim urbs fuit enata, milliari uno distans a Spiris. *Henricus de Colonia*, cujus erat pagus, Udenhemium vendebat A. 1316 Episcopo *Emichoni*. Imperator *Ludovicus* A. 1336 *Gerhardo*, Episcopo, permittebat, ut urbem ex pago construeret, munitam, nundinisque instructam. Episcopus *Georgius*, Palatinus Comes ad Rhenum, sedem suam eo transtulit. Omittimus reliqua urbis fata, apud Autorem legenda. Subjicit oculis Cel. Autor Numum uncialem quinque
 177. Principum Anhaltinorum ad A. 1615, *Joannis Georgii, Christiani, Augusti, Rudolphi, Ludovici*, qui totidem lineas ex sese propagarunt. *Joannes Georgius*, autor lineæ Dessaviensis, A. 1589 exorcismum abrogavit baptismalem, A. 1596 reformatam peragenda ecclesiastica approbavit religionem, mortuus A. 1618.
 185. Exponit idem lectorum oculis & judicio deinceps duos aureos admodum raros unciales, *Ludovici XII*, Regis Galliarum, unum, ac uxoris ipsius *Anne*, Ducis Britannie, alterum, ad A. 1498, nec non Thalerum *Joannis Leopoldi*, Principis *Trautsonii*, Comitatus in *Falckenstein*, ad A. 1719, Consilarii Cæsareæ Majestatis ac conferentialis Consilarii, ex Tirolensibus vetustissimæ nobilitatis heroibus orti; porro Thalerum *Henrici de la Tour*, Ducis
 201. Bullio-

Bullionensis, ad A. 1615; tum Numisma rarum, memoriæ *Diana* Pag. 209.
 Pictaviensis, Ducissæ Valentinianæ, potentissimæ amicæ *Henrici II*, TAB. I
 Regis Galliarum, dicatum; Numisma aliud rarum in *Theadonem*, Fig. 4.
Wilhelmi, Ducis Bavarix, primogenitum, ad A. 1533; Numisma Pag. 217.
 ominus plenum, referens *Scanistai* regiam Polonicam corona-
 tionem ad A. 1705, cum perigraphæ: *Fata viam inveniunt tan-*
dem; decem aeneos, ex necessitate publica in Suecia, instinctu
 Lib. Baronis *de Schlitze*, cognominati *de Göriz*, A. 1715, 1716,
 1717, 1718, & 1719, percussos, Numos; quorum singuli æqua-
 runt pretium 8 grossorum *Marianorum*, licet Thalerorum co-
 gnomen eis fuerit attributum: Ex hisce Numis, in quibus Deo-
 rum figuræ apparent, prima mali labes in virum tantum fuit
 exorta. Sæpius ipse ad pastorem animarum *Conradi*, a quo 239.
 invisebatur crebro, hæc ingeminavit Liber Baro in custodia:
Fides erga Regem & Ducem, mors Regis, mors mea. A. 1719,
 11 Martii, ad Holmiam caput ei securi amputatum, & corpus
 obruncati haud procul sepultum fuit. Existiterat admirator
 artium illius notissimi *Larz*, quem Gallia haud ignorat, ac Dei-
 sta intrepidus, licet in custodia veritatem S. Scripturæ ad-
 mississe referatur. Is, qui ejus a secretis fuerat, ac consilia
 ipsius de Rege Angliæ deponendo inita prodiderat, paucis post
 annis sese sclopeto interemit ipse. Sed restant plura. Succe-
 dunt pulchræ dapes haud viliores, scilicet Numisma rarum, re-
 ferens concubinam septimam *Caroli II*, Regis Britannix, LV-
 CIAM DVCISSAM PORTHSMOVTHENSEM; Uncialis ra-
 rus *Joannis Alberti II*, Ducis Meclenbutgici Guströviensis, ad
 A. 1622; Ducatus haud vulgaris Pomeranicus Reginæ Sueco- Pag. 257.
 rum, *Christina*, ad A. 1641; Thalerus perpulcher *Antonii Joan-*
nis Comitis de Nostitz & Rineck ad A. 1719; Uncialis alius
 urbis imperialis Francofurti ad Mœnum A. 1625, quæ jam
 ante *Carolingicam* ætatem urbs existit. Promittis Autor, sese
 edicendum esse scriptum *de Capellis regis in regno Germanicæ, co-*
rumque privilegiis & prerogativis. Rex *Pipinus* A. 742 ca-
 pellam S. Salvatoris fundavit, fundamentum urbis Franco-
 furti & originem, quam A. 1239 cognomen S. *Bartholomæi*
 obtinuisse, non est incognitum. Nec omittendum ducimus, 277.

Jo. Petro de Ludewig instillari acerbiora monita, ac primum Thalerum Francofurtensem A. 1571 demum fuisse cufum. Quibus interjectis, progredimur ad commemorandos, qui supersunt, Numos. Repræsentatur Numus mnemonicus urbis Gedani, index castelli Haupt, a Suecis in Nehrung extructi, sed A. 1659 a Dantiscanis expugnati; Numus rarissimus mnemonicus Polonicus, denotans urbem Smolenskiam, A. 1611 expugnatam; Numisma, referens tertiam Ludovici XIV concubinam, Mariam de Scoraille, Ducissam de Fontange, ad A. 1681, quo obiit 28 Junii; Thalerus Dantiscanus, in memoriam obsidionis, a Stephano, Rege Poloniarum, intentatæ, sed toleratæ; rarus Numus aureus Caroli VIII, Regis Galliarum, expugnato regno Neapolitano illustrati, ad A. 1495; alius ejusdem generis, quem Henricus VI, Rex Angliæ, A. 1423 Parisiis percutiendum curavit, vocatus tunc *Salut*, cujus perigraphæ in antica est hæc: HENRICVS. DEI. GRAtia. FRANCORum. Item ANGLIE. REX; in postica: XPS. VINCIT. XPS. REGNAT. XPS. IMPERAT. atque adjecta salutatione angelica AVE MARIA in antica, quæ numo nomen *Salut* conciliavit. Accedit Autoris Commentatiuncula de *Rosnobilibus* Angliæ. Antiquissimum de eis numis testimonium invenit in *Chronico Knightoni de Eventibus Angliæ* ad A. 1344, ita expressum: *Eodem tempore Nobile, & Obolus, & Ferthing de auro cæperunt florere in regno. Ostendant, quæsumus, qui valent, unde Nobile vocetur hoc numorum genus, & qua origine gaudeat. A rosa deinceps, hic vel illic eis impressa, seu incusa, vocati sunt hi numi rosnobiles & Rosati, quorum nonnulli in Belgio etiam fuerunt percussi. Convertimus nos porro ad rarum solidum Ducis Silesiorum, Boleslai Alti, ad A. 1201; ad Uncialem Ludovici Christiani, Comitum in Sayn, Witgenstein, & Honstein, ad A. 1667; ad Numum mnemonicum Alexandri & Christophori, Burggraviorum & Comitum de Dobna, indicem obtenti domini Wartenbergæ in Silesia, ad A. 1719; ad Numum, qui faciem Jesu, sinistrorsum conversam, & adjectas literas ישׁן נ conspiciendas præbet in antica, siquidem nil nisi hæc in postica exhibentur: משיח מלך בא בשלום ואר מצד עשׁן וי*

quæ

TAB. I ad Nov. Erud. A. 1744 Mens. Mart. P. II. p. 176. 178.
179. 180. 181.

Fig. I.

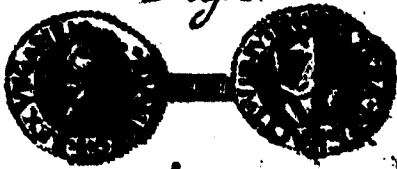

Fig. II.

Fig. III.

Fig. IV.

Fig. V.

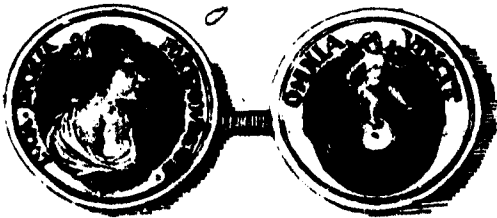

Fig. VI.

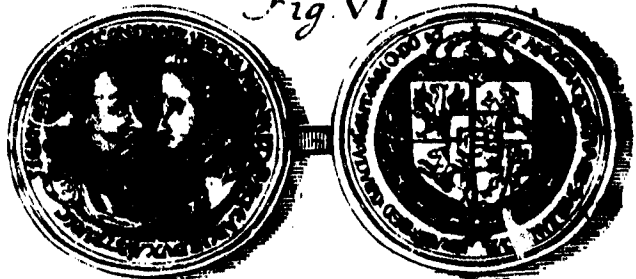
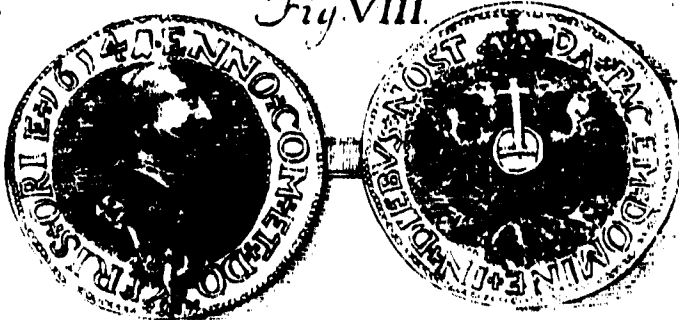

Fig. VII.

Fig. VIII.

quæ indubie ita sunt interpretanda: *Christus Rex venit in pace, & fulsit*, seu *eluxit*, ex homine factus vivus. Illæ voces יְשׁוּעָה denotant suspirium: *Domine Jesu*, posita loco יְשׁוּעָה אֲדֹנָי. Egregius est Viri eruditissimi, quisquis ille fuerit, illustrando hæc Numo adjectus, Commentarius. Abest a capite Jesu nimbus, & voci Jesu deest litera V, quæ duo momenta nonnullis tantum fuere visa, ut numum existimarent a Judæo cavillatore excogitatum. Sed Vir eruditissimus hæc diluit, ostendens, Seculo XVI ineunte Numos ejusmodi jam in Italia innotuisse, suspicatus adhæc, *Joannem Picum*, Principem Mirandulanum, existisse autorem. Ceterum egit de Numis Jesu Christi præter alios *Joannes Reiskius* in libro *de Jesu Christi imaginibus*. Juvat nunc inspicere rarum Thalerum *Ennonis III*, Comitis Frisæ Orientalis, ad A. 1614, quem Autoris descriptio historica de facis & Dominatu Frisæ comitatur, obitu *Ennonis* finita; Uncialem *Ludovici XIV*, Regis Galliarum, cui titulus & insignia *Ducis Bearnæ* inserta, licet ad *Henricum IV* usque Reges Galliarum contenti fuerint titulo *Regis Francorum*, & *Henricus IV* sese *Regem Gallie & Navarre* duntaxat vocaverit; *Joannis Reinhardi I*, Comitis Hanoviensis ex linea *Lichtenbergica*, Uncialem, ad A. 1624, cui subjicitur de origine Comitum Hanoviæ brevis commemoratio; rarum Florenum aureum *Diterici*, Pincernæ & Domini Erpacensis, Archiepiscopi & Electoris Moguntini, ad A. 1438; Numum sepulchralem *FridERICI III* ad A. 1513; Thalerum sepulchralem *Elisabethæ Mariæ*, nuptæ Duci Würtembergico, ultimæ hæredis ex stirpe Podiebradiensi in Monasteriobergæ Ducatu, ad A. 1686; Numum mnemonicum, indicem translata a *Clemente V* Papa A. 1305 sedis in Galliam; Thalerum Pomeranicum *Christinæ*, Suecorum Reginæ, ad A. 1641; Numisma index *Winterbachicarum* jubilarum nuptiarum; Ducatum gemini pretii pulchrum & rarum *Henrici IV*, Regis Galliarum, & Ducatum, ad A. 1733 cufum, adhuc incognitæ expositionis crucein figentem. In fine Supplementorum quæstio illa varie ventilatur, an matrimonium, Electorem, seu etiam Principem, inter & filiam immediate nobilis viri, seu Baronis, citra restrictionem morganicam initum, sit inæquale, an æquale.

Pag. 354
seq.361.
TAB. I
Fig. 8.

Pag. 417.

433.

æquale. Jure successionis ac reliquæ potestatis id æquale esse credimus, ratione nativitatis, juris ceremonialis, & dignitatis, disparis illis, pro inæquali habentes, nisi alicubi obstent pacta familiarum successoria. Agmen claudunt monita nonnulla numismatica *Ridderi*, Commissarii Brunsvicensis, ac Index accuratissime elaboratus.

Kurzgefaßte, Missionsgeschichte, u.
hoc est,

**SUCCINCTA HISTORIA MISSIONIS, SI-
ve memorabilis relatio laborum, recentioribus tempori-
bus adhibitorum, gentes ad fidem Christianam perducen-
di, ex propriis scriptis doctorum hujus Missionis, in edi-
ficationem ecclesie Jesu, in lucem emissa a FRIDERICO
SAMUELE BOCK, Theologiæ cultore.**

Regiomonti, typis & sumtibus Joannis Henrici Hartungii,

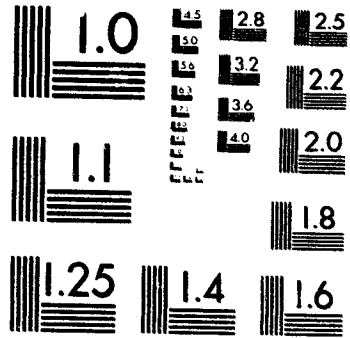
1743, 8.

Alph. 1 plög. 1.

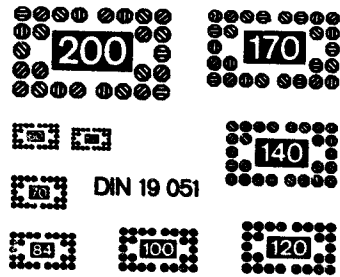
Quod in votis est Deum sincero animi cultu reverentibus, ut plures miti jugo Christi colla subdant, ejusdemque præceptis composito obsequio morem gerant; id ipsum gaudio esse debet eisdem, ubi experimento cognoscunt, doctrinam salutarem inter gentes barbaras læta capere incrementa, easdemque ita occupare, ut, feritate posita, mansuescant, fidem, virtutem, ac pietatem, induant. Gentium profanarum conversio ad gratias Deo agendas extimulare debet omnes, qui gloriam domini sui serio promotam cupiunt, Christianis in fidei exercitio torpidis pudorem incutere, ipsosque illos ad imitationem incendere, potest. Hunc scopum sibi præfixum habuit Doctiss. Autor, quem quo consequeretur, notabilia conversionis exempla ex plenioribus scriptis excerpfit, totamque tractationem suam ita concinnavit, ut, sive quis res, sive stilum, spectet, non sine fructu ac voluptate legi possit. *Tota illa in decem divisa est Capita. Cap. 1 agit de paganismo in genere.*

Notat

Notat innumerabilem fere paganorum adhuc superstitum multitudinem, investigat primas cultus profani origines, ac infanda sacra, quibus adhuc passim dediti sunt, describit. *Cap. II* Pag. 1-30.
commentatur de viis, quibus Ecclesia Pontificia ad gentium conversionem utitur. Hunc in finem instituta *Congregatio de propaganda fide*, auspice *Clemente VIII* in meliorem formam redacta ab *Innocentio XII.* *Franciscus Xaverius* A. 1549, 15 Aug. in regnum Japonense appellebat, in illoque Christianam religionem mira celeritate propagabat, quæ vero circa A. 1637 rursus fere est suppressa. Socii Jesu, qui in Chinam mittebantur, disciplinarum mathematicarum scientia se optimatibus, imo ipsius Imperatori, adeo commendabant, ut is non solum libertatem, religionem Christianam docendi, concederet, liberum religionis exercitium A. 1692 ipsis indulgeret, verum etiam subditis suis, Christiana sacra amplectendi, veniam concederet. Sed vero hæc fortuna non diuturna fuit, quippe tandem præcones illi regno sunt ejecti, ac recens conversi carceribus atque cruciatibus ad defectionem sunt adacti. In *Africa* etiam, speciatim *Æthiopia*, miris gavisi sunt progressibus, sed intolerabilis Lojolitarum superbia, dominandi libido, ac crudelitas, res illorum præcipites dederunt. In *America* multos populos non tam efficaci convictione, quam vi, ad Christianam religionem traxerant, adeo, ut Hispani 5 Archiepiscopatus & 44 Episcopatus, imo seminaria, passim constituerint, ac Inquisitionem Hispanicam introduxerint. In *nova Francia* pariter Clerus Pontificius multos partibus suis adjunxit. Notandum tamen, ipsos numerum recens Christianorum sacris initiatorum majorem, quam quidem re vera est, facere, etsi satis utique sit magnus. Huc facit multitudo doctorum, quibus societas Pontificiorum abundat, & stipendia lauta, quibus fruuntur; præterea monachi peregrinationibus ac aliis incommodis sunt assueti, horum vitæ ratio proxime accedit ad illam, quæ sacerdotibus profanorum Deorum est propria, accommodant sese institutis gentilium, vel ritus idololatricos permittunt, cultus illorum externus similitudinis multum habet cum illo paganorum, multa eorum dogmata facilius ab gentilibus admittuntur, nec tam solliciti sunt de eo, ut veros Christi imitatores forment,

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

ment, quam ut numerum augeant, vi externa ad amplificandum cœrum suum utuntur, magnificentia, in sensus incurrente, simplices alliciunt. Sunt tamen his offendiculo lites monachorum, v. c. Franciscanorum & Dominicanorum, vita improba illorum, qui docendi munere funguntur. *Caput III est de studiis Evangelicorum, convertendi gentiles in genere, & societatibus, cum in suam erectis.* Præmissis paucis de obligatione, quavis sincero Christiano incumbente, ut & illi, qui adhuc a luce veritatis sunt alieni, eam videant, memorat, *Ernestum Pium*, Ducem Gothanum inclutum, has curas cum animo suo voluisse. Apud Imperatorem Russiæ intercessione sua obtinuit, ut Evangelico-Lutheranis exercitium religionis indulgeretur, cum Patriarcha Alexandrino commercium literarium instituit, in aula sua aluit *Abbam Gregorium, Abyssinum*, cujus ope amicitiam cum Abyssinorum Monarcha stabilire annitebatur. Idem saxum volvit *Justinianus Ernestus L. B. de Wetz*, qui A. 1664 ea de re supplices literas ad proceres Protestantes, Ratisbonæ congregatos, direxit, haud exiguam etiam pecuniæ vim ad eam exequendam ultro obtulit; sed tantum abfuit, ut voti damneretur, ut a nonnullis, a quibus id minime decebat, tanquam fanaticus derideretur. Britanni hunc in finem A. 1699 societatem *de promovenda cognitione Christi* stabiliverunt, quæ potissimum Scotos montanos respicit. Successit alia *de propaganda fide*, in regionibus in America sitis fundata *Carolo II* regnante, in meliorem ordinem jussu *Wilhelmi* Regis reducta A. 1701. Istiusmodi societas etiam in Dania A. 1714 publica Regis autoritate coit. Germani optimos non solum ac dexterimos doctores subministrarunt, verum etiam operi adeo laudabili sua beneficentia suppetias tulerunt. *Cap. IV* percentet *legationes Danorum in terras gentilium.* *Fridericus IV*, Rex Danie, firmiter apud animum suum constituerat, conversionem gentium urgere. Communicato igitur consilio cum duumviris, de emendando ac proferendo Christianismo optime meritis, *Lotkenio ac Franckio*, A. 1705 *Bartbol. Ziegenbalgius & Henr. Plüschau*, homines ad id negotium aptissimi, ablegantur; qui, ubi A. 1706, mense Julio, Trangebariam advehi sunt, linguasque Lusita-

Pag. 52-

82.

83-93.

93-101.

Lusitanicam & Malabaricam sibi familiares reddiderunt, omnem operam suam in erudiendis ac convincendis cœcis gentilibus posuerunt. Illorum laborem propitium Numen tanto favore est profecutum, ut, non obstantibus variis obstaculis, multos ex gentibus Christo, regi ac domino suo, subjecerint, & A. 1707 ædem sacram in usum nuper converforum moliri necesse haberent. Quid horum, itemque succedentium, doctorum, *Jo. Ernesti Grundleri, Polycarpi Jordani, Benj. Schultzi, Nicol. Dal, Jo. Henr. Kistenmacheri, Mari. Bossii, Christiani Frederici Presserii, Christoph. Theod. Waltheri, Andr. Wormii, Sam. Richtsteig, Sartorii, Gotthfr. Wilh. Obuch, Jo. Christiani Wiedebrock, Jo. Baltbas. Kohlbos, Jo. Phil. Fabricii, & Jo. Zechlini*, opera Trangebariæ & aliis locis Indiæ fuerit effectum, quot homines singulis annis ecclesiæ adjunxerint, quo modo horum vita fuerit comparata, quos labores in pervicacia gentilium ac Mohammedanorum expugnanda adhibuerint, quæ mala, quot vexationes, ab ipsis Christianis, Pontificiæ societatis, illarum, devorandæ ipsis fuerint, qua munificentia Europæorum ad publicos ministros, viduas, parentibus orbos, egenos, sustentandos, libros sacros literarum formis exscribendos, fuerint sublevati, ita enarrat, ut absque animi affectu hæc legi non possint. Ad *Gronlandos* etiam horum cura, ut cognitione veri Dei imbuerentur, est conversa. Institutum hoc tanto fervore urfit *Jo. Egede*, Pastor Danus, ut, posthabitis propriis commodis, superatisque gravissimis difficultatibus, A. 1718 Gronlandiam versus cursum suum navi dirigeret; effecit etiam, ut *Societas Gronlandica* confirmaretur. Rex ac proceres favorem suum negotio huic declarabant, sumtus haud contemnendos suppeditabant, novi doctores submittebantur, quidam etiam ex barbaris hisce hominibus potentia verbi divini cedebant; sed ob tardam illorum indolem, inclementem aeris intemperiem, regionem maxima ex parte sterilem, defectum necessariorum subsidiorum, ac alia incommoda, res non illum sortiebatur effectum, quem pius ille *Egede* animo ac spe præceperat. Quo igitur malis his medellam afferret, A. 1736 in Daniam rediit, ut hortando, sua-

- dendo, rogando, fautores operi huic conciliaret. In insulam etiam, a *S. Thoma* nominatam, quidam eo fine demigrarunt, ut nomen Christi prædicarent, quos nonnulli ex *Herrnbuten-*
 Pag. 174- *sum* cœtu sunt secuti. *Cap. V* disserit de *legationibus Britan-*
 204. *norum in Indiam Orientalem & Occidentalem*. A. 1716 in tra-
 ctu *Madrasensi* scholas aperuerunt, quæ vero ob defectum ne-
 cessariorum subsidiorum brevi sunt dissipatæ, restituendæ a
Schultzio, & *Leekio*, Pastore Anglicano, id quod factum A. 1726.
 Hi conjunctis viribus regni Christi commodis invigilarunt, li-
 cet Pontificii & gentiles ipsos haud raro graviter vexarint. Idem
 non sine læto successu tentatum est *Kuduturii & Bostonii*, ubi
 non longe ab adventu Anglorum *Societas de propaganda reli-*
gione Christiana est conflata. A. 1630 *Neo-Townii* Academia
 est initiata, qualis postea sub auspiciis *Guilhelmi III* A. 1692
 204-221. *James-Townii* in Virginia est condita, supellex libraria coacta,
 ac typographia est adornata. Ab A. 1620 multi ex Puritanis
 vexationum causa, quibus ab Episcopalibus expositi erant, in
 Americam secesserunt, quos A. 1629 alii sunt secuti, quibus
 non satis fuit, Deum secundum animi sui sententiam colere, ve-
 rum etiam operam navarunt, ut gentes luce Evangelii illumi-
 narentur, quod vel maxime ministerio *Jo. Elioti*, viri pii, est
 factum. Sed horum fervor, rebus ex voto fluentibus, deser-
 buit, recentioribus temporibus de novo resuscitatus, opera fi-
 delium doctorum, qui assiduitate in docendo multos falso-
 rum Deorum cultores erroribus suis expediverunt, illisque fi-
 221-234. dem ac pietatem ingenerarunt. In *Pensylvaniam Quakeri* con-
 cefferunt, a quibus tamen, quoniam opinionibus nimium sunt
 divisi, ac indifferentissimo latam viam sternunt, non multum bo-
 næ spei apparet. Meliorem spem concipere licet a *Salisburgen-*
sibus, quibus in *Carolina* locus concessus, modo in pristino suo
 fervore ac religionis amore pergant. A. 1736 *Jo. Wesley* &
Benj. Ingham in has terras, ut semen verbi divini spargerent, se
 234-242. contulerunt. *Cap. VI de studio Batavorum, gentiles ad fidem in*
Christum permovendi, agit. Equidem de Batavis dudum alii sunt
 questi, ipsos non pro eo, ac quidem possunt, de pomœriis re-
 gnâ

gni Christi protendendis cogitare; nihilo tamen minus hanc curam non omnino abjecerunt. In insula *Ceylon*, regno *Jafnapatnamensi*, diocesi *Telipolitana*, insula *Columbi*, provincia *Nagapatnamensi*, *Batavia*, *Bengala*, *Surinamo*, *Guinea*, amplissimos habent coetus, ac scholas frequentissimas, plures ex gentilibus adjuncturi, nisi inopia doctorum laborarent, ac vita Christianorum flagitiosa Indos averteret. *Cap. VII de Suecorum legationibus, speciatim in Laponiam*, exponit. Si quidem superioribus temporibus Laponibus aliqua species Christianismi est induta, ab anno tamen 1559 demum ordinarium præconem, cui nomen *Michaeli*, sunt fortiti, sed multa adhuc deerant, antequam optatus eventus sperari poterat. Cum tempore novæ ædes sunt structæ, Academix conditæ, lingua illorum verbum Dei annuntiarî cœptum, ex indigenis Laponibus viri juvenes præparati, qui verbum Dei civibus suis explanare possent. A. 1738 concordibus procerum suffragiis est decretum, ut *Societas de propagando Evangelio* negotium conversionis Laponum in se susciperet, ex ejusdemque autoritate juvenes necessariis linguis ac doctrinis instituerentur. *Cap. VIII describit legationes Russorum ad Osniakos*. A. 1712 Archiepiscopus Tobolskientis, *Simonachus Philothæus*, comitatus nonnullis Clericis, in horum terram iter suum dirigebat, rudibus hominibus verbum Dei vivi prædicabat, ipsos de falsitate cultus fictorum Deorum arguebat, eosdemque ita commovebat, ut simulacrorum suorum aliqua igne comburerent, aliquot millia sacris aquis adspargerentur, ac multæ ædes sacræ construerentur. Aliquid etiam ad hanc rem feliciter prosequendam contulerunt Sueci, A. 1709 capti, in Siberiam relegati. *Cap. IX enarrat impedimenta Christianæ, speciatim Evangelicorum, missionis inter gentiles*. Sunt illa tum respectu ipsorum gentilium convertendorum, tum respectu missionis, varia. A parte gentilium 1) nimia autoritas Bramanum, quibus servilem in modum adblandiuntur; 2) supina securitas in rebus æternam animæ salutem spectantibus: autumant quippe, ipsum Deum religionum varietate delectari; unde in illis exoritur ignavia, seque beatos reputant,

ubi in religione patria perseverare possunt; 3) egestas extrema ipsos ita premit, ut de salute sua serio cogitare non possint; 4) Christiana religio omnibus illecebris carnis, quibus pagana habenas laxat, nuntium mittere jubet; 5) vexationes, quas in Christianorum societatem transeuntes a parentibus, consanguineis, amicis, ac magistratibus, perpeti debent; 6) diversitas ordinum ac generum in vita civili, in quorum infimum ac contemtissimum gradum conjiciuntur, qui ex suis Christo sacramentum dicunt. A parte Christianorum 1) vita plurimorum sceleribus inquinata; 2) diffidia, quæ Christianos in partes scindunt; 3) injusta mancipiorum negotiatio, quæ pecorum instar venduntur, & durissimorum herorum sæva imperia sustinere coguntur; 4) impotentia Christianorum, speciatim V. D. M. recens conversos ab injuriis, egestate, ac hostium violentia, viadicandi, paucitas item doctorum Evangelii, qui tanto operi non sufficiunt; 5) denique id nonnullis ex paganis offendiculo fuit, quod verbi divini ministri actus sacros pecunia redimi postularint, quod tamen non a Trangebarensibus, sed Lapponibus, exactum fuisse notat. Cum igitur conversio gentilium adhuc non adeo feliciter processerit, tot obstacula progressui doctrinæ cœlesti fuerint objecta, colligit, vi promissionum divinarum universalem gentium conversionem expectandam esse, cum illæ pro divina veracitate falli nequeant. Quæ ut felicioribus utatur successibus, futurum, ut Deus servos suos omnis generis donis exornet, forte etiam gratia patrandi miracula instruat, ac facultatem peregrinas loquendi linguas infundat, reditura etiam, quod conjectat, nonnulla miracula gratiæ, in subitanea ac stupenda gentium conversione conspicua, quale quid ad præconium primorum Christi internuntiorum est secutum. *Cap. X de mediis, quibus missionis opus inter gentiles promoveri queat, disserit. Huc refert 1) seminaria instituenda, in quibus futuri doctores necessariis doctrinis innotriantur, maxime pietas, non externo colore fucata, illis inculcetur; 2) in deligendis illis, qui tam gravi muneri destinandi, prudentia adhibenda, ut anteferantur illi, qui alios alacritate,*

Pag. 281-
299.

299-313.

313-322.

critate, singulari ingenii ac iudicii vi, robore itemque corporis, antecedant. Subjungit alia monita, quibus præ aliis rebus istiusmodi doctores erudiendi, quibusque assuescendi ante, quam terras istas ignotas adeant, quæ omnia testimonio *Wilhelmi Stevensonii*, Pastoris Anglicani in America, comprobant. Index rerum, memorabilium maxime, Opus claudit. Totum illud ita est comparatum, ut lectorem temporis, in legendo impensi, non facile pœnitere possit. Potentia Dei, hominum animos, erroribus irretitorum, subigentis, vis verbi divini, mallei instar dura hominum pectora tundentis ac emollientis, manifesto hinc elucet, & ex lætis istis initiis spem certam ac fiduciam concipere licet, fore, ut suo tempore uberrima messis sequatur.

VITÆ CLARISSIMORUM HISTORICORUM, Pomponii Lati, Philippi Callimachi, Joannis Aventini, Joannis Cuspiniani, Beati Rhenani, Bilibaldi Pirckheimeri, ex Bibliotheca & recensione
CHRIST. GOTTLIEB BUDERI.

Jenæ, apud Jo. Christoph. Crockerm, 1740. 8.

Plag. 16.

Haudquaquam contemnendæ sunt, quas libellus iste continet, vitarum descriptiones, sed multa potius gratia Celeberrimo ab Editore accipiendæ. Non describunt solum, sed & auctores agnoscunt, viros clarissimos. *Pomponii Lati* vitam consignavit *M. Antonius Sabellicus*, *Jo. Aventini Boii* alteram *Hieronymus Zieglerus*, alteram *G. H. A.*, *Beati Rhenani* *Joannes Sturm*, *Jo. Cuspiniani* *Nic. Gerbelius*, *Bilibaldi Pirckheimeri* *Conradus Rittershusius*, & *Philippi Callimachi*, ut videtur, *Jo. Mich. Brutus*. Primus, quorum vitæ describuntur, Historicorum in Calabria ortus splendida stirpe, sed illegitimo toro, facie fuit parum liberali, brevi statura, colore subaquo, capillo leniter inflexo, minutis oculis, ac sub fronte penitus repositis, sed qui in visu gratiam aliquam mererentur. Multo autem majoris pretii fuit animi

animi conditio, quam victus parcus ac tenuis, & a vino & conviviis abstinencia, juvabant, fataque ac pericula probabant. Incidebat e. g. in suspicionem, quasi cum *Callimacho*, *Platino*, & aliis, in *Paulum* Pontificem conjurasset. Sed de custodia mox educus, in Romano Gymnasio magno omnium favore collocatur, principemque locum ab initio adeptus, duo ferme de triginta annos tutabatur. Nulli maledixit aut detraxit unquam, ac ne pati quidem potuit, apud se alienam dignitatem lacerari. In Antistites nihilo minus mordacem se præbuit, religionemque contempsisse videtur, quod tamen vitium senex deposuit. Præterea perquam diligentem se præbebat, juventutisque Romanæ adamantem. Linguam habebat titubantem, sermonem autem contum, id quod ex lucubrationibus ipsius patet, quarum vero, quod dolemus, non exigua pars interiit. *Jo. Aventinus*, notante *Zieglero*, A. 1466 natus est Abusinx, quod oppidum superioris Boariæ *Abensperg* dicitur civibus. Patrem habuit *Joannem Thurmair*. Ipse autem sibi nomen a patria indidit, quod in vetustissimis literis *Aventinum* vocatur. Studiis præsertim operam navavit Lutetiæ Parisiorum, ubi & septem artium Magister creatus fuit. Docendi Eloquentiam & Poësin initia fecit Viennæ. Hinc Ratisbonam petiit, atque iterum Viennam redux factus, anno septimo Cracoviam profectus est, ibique Grammaticam Græcam publice prælegit. In patriam revocatus, *Ciceronis* Rhetorica scripta Ingolstadii prælegit. Inde Monaci Principum *Ludovici* atque *Ernesti* præceptor constituebatur, quorum cum posteriore Italiam quoque visitabat. Uxorem demum duxit anno ætatis 64, cumque jam aliquandiu in matrimonio fuisset, a *Leonardo ab Eck* Ingolstadium ad filium *Osualdum*, cui etiam hæc Vita dedicata est, erudiendum invitabatur. Ceterum præter historicam facultatem & eloquentiam in lyricis versibus scribendis admodum felix, & *Horatii* imitator egregius, habebatur. Altera vero illius vita, præter indicem scriptorum ejus satis copiosum, non habet nulla, quæ supplementi loco adjici utique merebantur. Nos autem indidem non nisi libera satis judicia de *Albino*, *Peccensteinio*, *Bro-*
tuffio,

tuffio, atque *Fabricio*, Historicis Saxonis, excerpemus. Horum primus, ex nostri opinione, diligentia & rerum metallicarum cognitione magnopere commendandus, historiam antiquorum Saxonum non adeo excoluit, contentus, a patribus acceptas fabulas posteritati transmisisse. Alter eodem in luto hæsitavit, & gravius sæpe *Albino* est lapsus. Tertius omnem in inquirendis Germanorum monumentis adhibuit operam, & exinde sua confecit, verum Latinarum literarum valde imperitus, complura falso interpretatus est. Quod ad ultimum attinet, præstabat doctrina, sed, quod in schola plurimam vitæ partem consumserat, impar operi huic fuisse omnino creditur. Quæ quidem non eo se animo protulisse confirmat Autor, ut lacefferet viros de Saxonum gente egregie meritos, sed ut appareret, quam difficile esset, historiam, ex certis monumentis collectam, describere, & ad nepotes sine macula transferre. Nos autem properamus ad eleganter consignatam vitam *Beati Rhenani*, ubi quidem epitaphium, quod *Selestadii* in summo templo visitur, animadversione potissimum dignum videtur. Sic autem habet: *Beato Rhenano, Antonii ex veteri Bildiorum familia F. cujus excellens in omni genere doctrina, humanitas, frugalitas, pudicitia, celebris erit, donec rerum hæc universitas constabit. Studium antiquitatis declarant aliquot Latini scriptores sacri profanique, ab eo purgati, ac prope integri restituti; item Germania, quam omnem tam veterem, quam novam, tribus libris mira diligentia illustravit; viro magno immortalique memoria digno, Rudolphus Bertius hoc pietatis monumentum posuit. Obiit Argentorati XIII Kal. Jun. ætatis suæ anno LXII a Christo nato MDXLII. Inde clatus heic jacet, ne optimi & doctissimi civis reliquiis careret patria, quam vivus tot egregiis monumentis exornavit. Jo. Cuspinianus Sueinfordensis erat. Erudiebatur Viennæ a *Conr. Celte* atque aliis, & cum Poesi ac Philosophia salutarem artem conjunxerat. *Maximilianus* eum in senatum suum adscivit, atque in Hungariam, Boemiam, Poloniam, oratorem misit. Unde etiam, cum propter Domini clementiam omnia illi tabularia publica & ~~aliqua~~ paterent,*

terent, ad scribendas sese historias tanto applicare potuit felicius. Eminent autem inter libros, ab eo conscriptos, de Consulibus Romanorum Commentarii; de Cæsaribus atque Imperatoribus Romanis liber; Austria, cum omnibus ejusdem Marchionibus, Ducibus, Archiducibus, ac rebus præclare ad ea usque tempora gestis; ac denique Diarium de congressu Cæsaris *Maximiliani* Augusti, & trium Regum Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ, *Vladislai*, *Ludovici*, ac *Sigismundi*, in urbe Viennensi. *Pirckheimeri* vita omnium fassissima est & copiosissima, ita, ut ceteræ conjunctim hujus unius spatium neutiquam attingant. Miscentur vero nonnulla, ad institutum proximè haud facientia, neque tamen lectoribus injucunda, e. g. quæ de familiæ illius eruditæ etiam sceminis, de militia Noricorum, de nuptiis secundis, de gente *Imbosiana*, de calamitatibus bellorum, de *Alberto Dürero*, de *Maximiliano* Imperatore, atque virtutibus illius, de *Jo. Pico Mirandulano*, de vocabulo Professoris, de ebrietate, atque ita porro, commemorantur. Sub finem nominatim varia carmina, eademque potiorem partem selectissima, adjunguntur. Quæ cum in ipso libro legi mereantur, nos saltem de *Phil. Callimacho* nonnihil addemus. Ortus ille dicitur Sangeminiano, nobili Etruscorum oppido, unde *Florentinus* a nonnullis dicebatur. Romæ studiis operam navavit *Pio II* Pontifice, huic ipsi percarus. Sed a *Paulo* successore conjurationis accusabatur, cum aliis doctissimis tunc Italiæ viris; atque ideo ad *Casimirum*, Poloniarum Regem, confugiebat, regisque filiis adjungebatur magister. Cum autem in familiaritatem *Joannis Alberti* sese insinuasset, plurimum apud eum gratia & consilio valuit, usque adeo, ut, cum ille Rex factus esset, *Callimachi* arbitrato magistratus ac honores dispensarentur, & res pleræque omnes publicæ ac privatæ Regis gererentur; quæ res insignem nostro invidiam conflavit. Conditus demum est Cracoviæ in Trinitatis æde, æreo sepulcro, quod virtutis, ingenii, eruditionis, ergo Rex construendum, atque honorifico carmine decorandum, curarat. Cetera, quæ ad doctrinam & merita hujus viri pertinent, cuique Lectorum ex ipso libro jucunde cognoscenda relinquimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXLIV.

JOANNIS BERNOULLII, M. D. MATHÆSEOS
*Professoris, Regiarum Societatum, Parisiensis, Londi-
nensis, Petropolitane, Berolinensis, Socii, &c. Ope-
ra omnia, tam antea sparsim edita, quam ha-
ctenus inedita.*

Tomus IV.

Laufannæ & Genevæ, sumptibus Marci Michaelis Bousquet
& Sociorum, 1742, 4 maj.

Tom. I Alph. 3 plag. 1, Tom. II Alph. 3 plag. 9, Tom. III
Alph. 3 plag. 2, Tom. IV Alph. 3 plag. 11.

Tabulæ anæ in universum sunt 91.

Non potest non gratissima omnibus esse, qui solidioris
scientiæ decus ac incrementum amant, Operum *Ber-
noullianorum*, quam manibus nunc versamus, Collectio.
Quæ enim sint Viri, immortalis inter eruditos famæ, *Joannis
Bernoullii*, in rem literariam, præcipue mathematicam, meri-
ta, a longissimo jam tempore ab acutissimis judicibus publice
agnitum, tantaque in luce positum est, ut, *Bernoullium* qui igno-
rat, ipsum Geometriæ nomen dicendus sit ignorare. Longiori
itaque præfamine, quo in laudes Operis hujus exeundum,
idque impensus commendandum Lectoribus nostris esset,
ipsum Autoris nomen, eidem præfixum, nos abstinere juber.
Quis, quæsumus, est, quem fugiat, in scriptis Viri acutissi-
mi semina, quin imo messem plenissimam, Geometriæ recondi-

tioris contineri? Quis nescit, quæ ad perpoliendas & amplificandas methodos infinitesimales inventa sunt, maximam partem eidem *Bernoullio* deberi? Quemnam easdem methodos ad solutionem Problematum difficillimorum applicasse sagacius, feliciterque, constat? Quid vero multis? Sciant, persuadeantque sibi, quicumque ad interiores scientiæ recessus pervestigandos animum applicent, diurna sibi nocturnaue versandum manu thesaurum hunc Operum *Bernoullianorum* esse, si ad immortalitatem eniti, atque supra vulgus Mathematicorum sapere, gestiant. Sed, quibus constitutum erat nihil præfari, in laudes, ecce, *Bernoulli* imprudenter rapimur. Veniam vero nobis daturum facile speramus Virum, cujus virtutes longe præstantissimas nos certe, si quisquam alius, impense & insigni studio veneramur.

Jam vero ad ipsam Operis rationem generatim ante oculos Lectorum ponendam accingimur. Rebus uti præstantissimis abundat; ita quoque, si habitum ejusdem externum spectes, pulchrum, nitidum, quin splendidum, est. Potentissimo Borussia Regi, qui *Bernoullium* una cum Filiis doctissimis ad se vocaverat, formula dedicatoria, eademque venustissime concepta, inscribitur, cujus etiam icone superbit. Nec minus Auctoris imagine ipsa Operis frons conspicua est. Noli autem existimare, ipsum *Bernoullium*, qui summam cum eruditione modestiam conjungere solet, primum de scriptis suis in unum, idque molis haud exiguæ, opus compingendis cogitasse, aut curam eorum edendorum in se suscepisse. Multis bibliopolæ, aliorumque, qui id rei mathematicæ interesse putabant, precibus tandem fatigatus, nihil amplius, quam scriptorum, tam editorum, quam ἀνακτόρων, e scriniis suis colligendorum, typisque excudendorum, facultatem ægre concessit. Quamobrem nec eo potuit adduci, toti Operi ut Præfationem ipse præfigeret. Igitur tot scriptorum colligendorum, disponendorum, præfandique, munus in se recepit doctissimus quidam apud Geneveses Professor, quem, licet nomen suum reticuerit, Cl. *Cramerum* tamen esse, vix dubitamus. Is operis typographicis invigilavit, utque Opus emendate prodiret, quanta per absentiam

tiam licebat, diligentia contendit. Maculas non paucas, quibus priores scriptorum editiones scatebant, sustulit, Indicemque tam Opusculorum singulorum, quam rerum notatu digniorum, adjici curavit; paucis, de toto hoc Opere optime profusus meruit. Primum itaque scripta Viri summi, jam ante edita, conquirenda erant; quam quidem rem aliquid laboris & diligentiae poposcisse, facile intelliget, qui cogitaverit, quam dispersa omnia, inque varlis eruditorum diariis disseminata, fuerint. Opusculis *Bernoullianis* præcipue *Acta* nostra, & Commentarii Academiæ Scientiarum Parisiensis, fulgent; ceteris *Ephemerides* Eruditorum Parisiensis (*Journal des Savans*), *Miscellanea* Berolinensia, & Commentarii Acad. Scient. Petropol. ornantur; alia aliunde desumpta sunt, quod uniuscujusque Dissertationis inscriptio, margini affixa, docet. Cumque *Bernoullius*, utramque linguam doctus, alia Latine, alia Gallice, scripserit, atque editoribus operum in more positum sit, ut, quæ diverso exarata sunt, in unum aliquod idemque idioma curent transfundi; re tamen pensitata, satius visum fuit, scripta Viri insignis, ut sunt, relinquere, quam versiones, cum ipsius mente minus forsan congruentes, lectoribus obtrudere. Porro, ut magis inter se cohærerent opera, & vinculo quodam copularentur, adeoque plenius intelligi possent, aliorum quoque Virorum *Schediasmata*, prout exigebat materiarum affinitas, suo quodvis loco, inserta fuerunt. *Bernoullium* enim insigne cum Mathematicis Europæ celeberrimis commercium literarium coluisse; ipsique non paucas etiam controversias cum fratre, *Jac. Bernoullio*, cum *Fatio*, *Tayloro*, *Pemberton*, aliisque, intercessisse, vel ex *Actis* nostris, nemo est, qui nesciat. Ad quæ penitus percipienda cum, quid in utramque partem dictum fuerit, inspicere, plane necessarium sit; non possumus non vehementer comprobare consilium, *Bernoullianis* quædam doctorum opuscula intexendi, e libris aliis, qui non in omnium manibus versantur, petenda, sine quibus tamen nec ipse *Bernoullius* perfecte intelligi posset. Quæ vero longiora videbantur, præcisa ac decurtata, vel plane rejecta, omniaque a *Bernoullianis* minutione typorum forma distincta sunt. Jam nihil

amplius est, quod generatim moneamus, nisi *Tomum* Collectionis *primum* complecti Opuscula, quæ prodire ab A. 1690 usque ad 1713; *secundum*, quæ ab A. 1714 usque ad 1726; *tertium*, quæ ab A. 1727 ad hunc usque diem, lucem viderunt; ad ejusque calcem adjici Lectiones in Calculum integralem, huc usque ineditas; *quartum* denique *à venditoris* totum referunt esse. Cum vero de iis, quæ orbi erudito dudum innotuerunt, copiosius dicere, merito superfedeamus; ad perlustrandas Lectiones mathematicas de Calculo integrali aliisque, bonæ frugis plenissimas, continuo provehimur; quarum apographa licet Geometrarum aliqui habuerint, ipsæ tamen in hunc usque diem typis evulgatæ non fuerunt. Conscripsit vero easdem *Bernoullius* in usum Ill. Marchionis *Hospitalii*, idque A. 1691 & 1692, cum Luretiæ Parisiorum ageret. Satis ex iisdem superque perspici potest, quanta in methodis hæc abstrusioribus virtute jam tum temporis polluerit, cum paucissimi adhuc de nascente Calculo cogitarent, nedum ad eum perficiendum ingenii nervos intenderent. Quæ enim ab inclyto *Newtono* inventa fuere, admiratione utique digna, publici tamen juris nondum erant. Quas autem in Calculum differentialem lectiones eodem fine, & eosdem ad usus, concinnaverat *Bernoullius*, supprimendas hic duxit; cum omnia in suam infinite parvorum Analyfin; quæ omnium nunc manibus teritur, ipse *Hospitalius* transfulerit. Sunt autem Lectiones numero LVIII. In prima principia Calculi integralis explicantur, & casus quidam præcipui, in sumendis integralibus obvii, adducuntur, & qua ratione formulis differentialibus, quæ prima fronte integrationem respuere videntur, integrabilitas debita quadam præparatione, & præsertim Analyfi *Diophantea* in auxilium vocata, conciliari possit, exemplis ostenditur. Quo facto, mox ad applicationem acceditur, & Lectionibus II—V Quadraturæ diversorum spatiorum curvilinearum exhibentur, non temere, sed cum quodam delectu, propositæ, ut in quolibet ferè exemplo artificium quoddam calculi peculiare eluceat. Quibus ita expeditis, monstrat *Cel. Autor*, qua ratione inveniendæ sint Curvæ, quæ unicam solum Aream Geometrice quadrabilem habeant, reliquis omnibus per quadra-

quadraturam Circuli, vel hyperbolæ, vel etiam, si volueris, Curvæ cujuscunque, datis. Cum enim *Tschirnbusius* noster olim in *Actis A. 1687 pag. 526* dixisset, si qua methodo Curvæ aliqujus, quadraturam geometricam indefinitam haud admittentis, unicum spatium absolute quadrabile detegi possit, non solum hoc unicum, sed eo ipso infinita alia, quadraturæ geometricæ capacia, dari; Noster contra perspicue ostendit, quomodo per summam vel differentiam spatiorum circularium, vel hyperbolicorum, construi possint Curvæ, quarum quadratura cum generaliter a Tetragonismo circuli, vel hyperbolæ, pendeat, unico tamen casu geometricè exhiberi possit, summa nempe vel differentia spatiorum circularium, vel hyperbolicorum, in figuram rectilineam mutata. Quod interim cum restrictione intelligendum est; plura enim, quin infinita, in iis Curvis dari spatia, quadraturæ capacia, sed intercepta vel intermedia, non solum non negat, sed, qua ratione, & quibus conditionibus, inveniri possint, demonstrat. Sermo autem erat non de intermediis, sed iis, quæ ab ipso Curvæ initio abscinduntur, areis. Hisce & aliis dimissis, Lectionibus VIII–XIV ad methodum Tangentium inversam progreditur, quæ ob insignem utilitatem, cum pari difficultate conjunctam, præcipuam quandam Artis partem constituit, & lapis quidam Lydius est, ad quem vires suas exigere & acuere ingenia possunt. Licet vero ab eo tempore, quo hæc scripta sunt, multæ & præclaræ ad hanc Methodum accessiones, idque magnam partem *Bernoullii* ipsius opera, factæ sint; multas eum tamen jam tum in promptu habuisse regulas, multa artificia, quibus scopulos evitare, vel superare, datur, Lektionen elegantissimas inspicienti obscurum esse non potest. Præter alia, exinde perspicitur, Virum præstantissimum multum jam in difficillimo & spinosissimo Problemate separationis indeterminatarum profecisse. Regulam inprimis hic videre est, ad quam ipse non modo, sed alii quoque Geometræ, sæpius provocarunt, nescimus tamen, an alibi jam ex instituto vulgatam: omnem scilicet æquationem differentialem homogeneam, hoc est, talem, in cujus singulis terminis coordinatæ x & y simul faciant eandem dimensionem, separari

posse, si coordinatarum alterutra, v. g. x , ponatur $= xy$, adeoque $dx = udy + ydu$, hique valores in æquatione proposita substituantur. Quo quidem Canone nihil adhuc generalius ad hunc usque diem in negotio separationis est inventum. Lectiones XV & sequentes doctrinæ de Circulis osculantibus, de evolutione Curvarum, deque ejusdem usu in dimetiendis Curvarum longitudinibus, fuse & perspicue explicandæ destinantur. Cum eo loco, quo Circulus Curvam osculatur, vel, phrasi *Newtoniana*, eidem æque curvus est, tria intersectionum puncta coincidunt; Noster primo loco ostendit, qua ratione methodo *Cartesiana* in inveniendis Circuli osculantis centro utendum sit, æquatione nimirum, in qua tres insunt radices æquales, in usum vocata. Quæ tamen operandi ratio cum in Curvis solum algebraicis succedat, mox centrum Circuli Osculatoris generaliter in Curvis omnibus, algebraicæ sint, vel transcendentes, ope Calculi infinitesimalis determinare, &, data Curva quavis, naturam illarum, quæ ex ejusdem evolutione generantur, definire atque exprimere, docet, quas vero algebraicas non esse, nisi ipsæ evolutæ sint tales, facile patet. Quo facto, ad Rectificationem Curvarum ope evolutionis perficiendam progreditur, quæ non solum generalis, sed in multis casibus, præsertim si æquatio ad Curvam prolixitate terminorum laboret, multo opportunior est vulgari, quæ per integrationem lateris quadrati ex quadratis elementorum coordinatarum orthogoniarum, simul sumtis, procedit, id quod aliquibus exemplis comprobatur Vir acutissimus, uno præsertim curvæ alicujus æquatione sex dimensionum definitæ, quod etiam *Analyse infin. parv. pag. 136 seq. Hospitalius* inseruit. Peculiarem deinde tractationem de Cycloidibus, earum rectificatione, spatiorum dimensione, nec non evolutione, instituit, quæ licet maximam partem in dictam infinite parvorum *Analyse* translata sit, erunt tamen hic aliqua, quæ, cum ad illustrandam hanc rem faciant, perlegisse non pœnitebit. Quibus ita missis, a Lectione XXVI ad XXXIII plenissima de Causticis disquisitio exhibetur. Cujus quidem contenta præcipua licet rursus in dicto libro *Hospitalii*, eaque modo simpliciori demonstrata, compareant; eam tamen

tamen integram perlustrasse, operæ pretium erit, idque tum ob methodi diversitatem, (majore enim, quam *Hospitalius*, apparatu analytico hic utitur *Bernoullius*,) quam ob peculiare quasdam observationes, ab Ill. Marchione haud adductas. Sequuntur jam Lectiones physico-mathematicæ, hoc est, tales, in quibus immensus methodi infinitesimalis usus in extricandis quæstionibus mechanicis ante oculos ponitur. Comparet itaque a Lectione XXXIII usque ad XLVII Analysis Problematum illustrium, inter summos tum temporis Geometras, perficiendarum methodorum causa, agitatorum, idque præcipue in *Actis* nostris, quorum incomparabile decus & ornamentum nunquam non *Bernoullius* erit. Sunt vero Problemata de invenienda Curva descensus æquabilis, Isochrone Paracentrica, Tautochrone *Hugeniana*, (quam eruendi methodus quædam particularis, sed perquam conciinna & facilis, datur,) de Curvatura funis vel uniformiter, vel uiformiter, crassi, imo qui pondere suo extendi queat; de Curva velaria, nec non de figura lintei, a liquore stagnante pressi, item de Curvatura radii solaris, per medium inæqualiter densum transeuntis. Quorum Problematum, quibus pro conditione illorum temporum nihil poterat sublimius cogitari, constructiones cum *Bernoullius*, ceterorum Geometrarum morem secutus, suppressa analysi, exhibuisset, eam his in Lectionibus plene & perspicue impertit, licet ipse successu temporis adhuc in melius nonnulla, e. g. analysin Isochrone Paracentricæ, mutaverit. Tandem, quæ sequuntur, Lectiones agunt de Quadraturis & Reſificationibus Curvarum per series infinitas, de Binomio ad potestatem indeterminatam evehendo, (quam formulam ex generali suo Theoremate de seriebus numerorum figuratorum facillime deducit Autor,) nec non de radicibus numerorum irrationalium, per series vero quam proxime inveniendis; qua occasione methodus quædam, a *Rollio* olim hanc in rem proposita, confutatur. Adjiciuntur modus, radices æquationum literalium per continuam appropinquationem inveniendi, compositio Problematum solidorum, & hypersolidorum, per seriem effectiois infinitam, sed quæ continuo magis ad *circularem* accedit, atque ultimo

supple-

supplementum de Causticis per refractionem genitis, de quo eadem valent, quæ supra de Causticarum per reflexionem tractatione notavimus.

Sed ad *quartum* jam Operis *Tomum*, ne nimii simus, progredimur; qui, uti nihil nisi opuscula huc usque inedita continet, ita hoc majori attentione dignus est. Cum vero tot varii argumenti Schediasmata temporibus diversissimis, & nunquam eo animo, fuerint scripta, ut publicæ luci exponerentur; multis limam se adhibiturum, quædam vero plane suppressurum fuisse, *Bernoullius* in Epistola ad Editorem profiteatur, si ipse editionis curam habuisset; ad quam vero gerendam cum sese adduci passus non sit, prodeunt *avēndotæ* absque ulla mutatione, & prout in scriniis Viri eximii reperta fuerunt. Quantum vero iis pretium statuendum sit, ex ipsa potius eorundem lectione, quam Autoris, plus æquo opes suas extenuantis, modestia, arbitri rerum æqui intelligent. Sint quædam, (verba Præfationis quædam nostra facimus,) ut ipse vocat, juvenilia; ac in his *Bernoullii* juventutem agnosces; & quæ tanquam in chartam cursim conjecta elevat, multis aliorum scriptis perpolitius fructuosiora invenies. Nobis vero recensentibus cum non liceat per singula ire, materiarum copia obrutis; faciamus tamen, ut potiora, & quæ legentibus salivam movere possint, delibemus, carptimque proponamus. Principio comparent varia circa series, earumque summas inveniendas, quæ *Bernoullium* adhuc valde juvenem exarasse, *Dissertationes de Seriebus infinitis fratris Jac. Bernoullii* inspicentibus pater. Quibus præcipue accedit investigatio summæ seriei quadratorum reciprocarum, $1 + \frac{1}{4} + \frac{1}{9} + \frac{1}{16} + \frac{1}{25} + \&c.$ quam ostendit Vir *Cel.* æqualem esse sextæ parti totius circumferentiæ circularis, cujus diameter = 1, idque methodo non multum ab ea diversa, qua hanc in rem *Cel. Eulerus Tom. VI Comment. Petropol.* utitur. Subjungitur adhuc summa seriei

$$\text{infinitæ } \frac{1}{1 \cdot 2} + \frac{2}{1 \cdot 3 \cdot 4} + \frac{2 \cdot 4}{1 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 6} + \frac{2 \cdot 4 \cdot 6}{1 \cdot 3 \cdot 5 \cdot 7 \cdot 8} + \&c.$$

quæ æqualis est octavæ parti Quadrati semicircumferentiæ circuli, cujus diameter = 1. Quibus succedunt quæstiones quædam

dam numericæ de Maximis, Problemata quædam de arte conjectandi, nec non elegantia quædam Problemata geometrica, per Algebram soluta. Hæc excipiunt rursus varia, ad Analysin infinite parvorum spectantia, & primò quidem modus resolvendi æquationem differentialem $(ax + by) dx + (cx + ey) dy = 0$ sine prævia indeterminatarum separationem, id quod alia quadam ratione in *Commentar. Petropol. Tomo I* jam ostendit Vir ingeniosissimus. Assumit nempe hoc loco integram æquationis propositæ

$$= \pi \int \frac{(\alpha^2 y dx - \alpha^2 x dy) (\xi - \epsilon)}{\alpha^2 (x + \xi y)^2 + (x + \epsilon y)^2} + \log.$$

$[\alpha^2 (x + \xi y)^2 + (x + \epsilon y)^2] = C$, & facta differentiatione, & terminorum homologorum comparatione, elicit valores literarum $\pi, \alpha, \xi, \epsilon$, tandemque ostendit, terminum transcendente

$$\pi \int \frac{(\alpha^2 y dx - \alpha^2 x dy) (\xi - \epsilon)}{\alpha^2 (x + \xi y)^2 + (x + \epsilon y)^2}$$

exprimere arcum Circuli, radio α descripti, cujus tangens sit $= \frac{x + \epsilon y}{x + \xi y}$, tot vicibus sumtum, quot sunt unitates in π , & qua ratione hæc methodus ad æquationes canonicas superiorum graduum extendenda sit, commonstrat. Secundo loco videre est contemplationes circa æquationem differentialem $as^m ds + bu^q sp ds = du$, de qua inquit, quibus casibus indeterminatarum separationem admittat, aut ad algebraicam plane reduci possit. Invenit autem,

$$\text{posita } m = \frac{p+q}{1-q}, \text{ æquationi propositæ satisfacere hanc algebraicam, } \pi s^{\frac{1+p}{1-q}} = u,$$

Curvamque adeo ex Parabolæ genere esse, existente parametro $\pi = \text{radici æquationis } b\pi^q + \frac{1-p}{1-q} \pi + a = 0$. Hanc discepsin excipiunt Formulæ

Reductionum pro Quadraturis, in quibus artificium reducendi singulare elucet, cujus ope invenit Theoremata, in *Actis nostris A. 1719* proposita, quorum demonstrationem postea Viri quidam docti dederunt ex aliis fontibus. Sequitur Tabula amplissima, exhibens factores reales duarum dimensionum

binomii $1 + x^n$, quorum in quadraturis Curvarum quantus usus sit, nemo Geometrarum est, qui ignoret. Formulas quoque generaliores, huic fini inservientes, condidit Vir praestantissimus. At vero hæc resolutio binomii cum nulla ratione feliciter & elegantius, quam per nobilissimum *Cotesii* Theorema, succedat; ejusdem demonstrationem longe facillimam & pulcherrimam mox subjungit, ex serie universali, quam pro angulo vel arcu Circuli in partes quotcunque secando olim in *Actis* nostris *A. 1701* dederat, petitam.

Reliqua hujus Recensionis in proximam opportunitatem differuntur.

LETTRES DE CRITIQUE, DE LITTERATURE, D'

Histoire, &c. écrites à divers sçavans de l'Europe par
seu Monsieur GIBERT CUPER, &c.

hoc est,

*EPISTOLÆ CRITICÆ, LITERARIÆ, HISTORICÆ, &c. datæ ad nonnullos Europæ eruditos a GIBERTO CUPEKO, Consule Davenriensi, ad Ordines Fœderati Belgii, provinciæ Overyselane, Legato, dein Belgii ad Fœderatorum in Brabantia & Flandris exercitum Anno 1706 Consiliario, &c. Publici juris fecit ex manuscriptis De B**.*

Amstelædami, apud Jo. Wetsteinium, 1742, 4.

Alph. 3 plag. 6½, cum aliquot Tabb. æn.

Quem bonum civem tot reipublicæ causâ suscepti labores, hunc & eruditissimum suæ ætatis virum tot literaria, quæ cum voluptate legimus, monumenta, restantur Celeberrimum *Cuperum*. Non est, cur Viri fata longa oratione prosequamur. In vulgus nota sunt, quæ de *Cupero* dici possent; adeo tanti Viri fama animos omnium, omniumque mentes, occupavit. Nunc id agimus, ut eum tibi cum amicis de rebus literariis colloquentem sistamus, Lector; ut vel inde pateat, quam fuerit in omni eruditione versatus & expeditus. Et magnam inquit profecto apud eruditos omnes gratiam, quis-

quid

quis est propinquorum ejus, uti quidem accepimus, qui hanc Epistolarum syllogen, plenam rerum, quæ eruditorum fata, linguarum & reliquarum antiquitatum nobilissima quæque argumenta, illustrent, procuravit. Dedit quidem doctissimus *Schellhornius* Amcenitatum Historiæ Ecclesiasticæ & Literariæ *Tomo secundo* aliquas *Cuperi* Epistolas; vidimus etiam in aliquibus literariorum Ephemeridum dispersas hinc inde *Cuperi* observationes, cum amicis communicatas; at pauca hæc sunt, si cum iis componas, quæ, laudabili instituto, hac Sylloge exhibuit Clarissimus Editor. Is in Præfatione, per quos profecerit, exponit; unde apparet, quibus collectio hæc Epistolarum maxima sui parte debeatur. Subministrarunt multa Celeberrimi Viri, *Royerius*, *Marchandus*, *Dumontius*, *Jordanus*, *Pelloutierius*, *Caillaudus*, alii-que plures, quorum eo laudabilior est liberalitas, quo magis illos in republica literaria *Eucliones*, magno suo merito, detestamur. Præfationi duplex *Cuperi* Elogium succedit, quorum alterum A. 1717 in Societate Inscriptionum & elegantiorum literarum, cujus membrum erat Vir doctissimus, prælectum; alterum, cui adjuncta est Operum *Cuperi* enumeratio, quam *Tomo VI Nicéroniani* libri, inscripti: *Mémoires pour servir à l'histoire des hommes illustres dans la Rep. des Lettres*, insertam reperias. Tum vero LV ad *Crozeam* Epistolæ sequuntur, quæ varia omnino selectissimi argumenti in se continent. Prima omnium docte fabricitatem antiquitatis illum cultorem non minus, quam deprædatorem, *Harduinum*, exhibet, qui peculiari de Numis Herodiadum Dissertatione, atque dein in Chronologia Veteris Testamenti, Patres quoscunque Græcos & Latinos, nec non omnes fere Autores, tam Græcos, quam Latinos, exceptis *Tullio*, *Plinio*, *Georgicis Virgiliti*, *Flacci Sermonibus*, & *Epistolis*, Seculo XII vel XIII confictos affirmaverat, tempestive satis in Diario Trevoltiensis non minus, quam a *Joanne Clerico*, *Jacobo Basnagio*, *Maturino Veyssiere la Croze*, *Christoph. Cellario*, aliisque, refutatus. Eleganter ad hæc *Cuperus*, *certe illa tempestate*, inquit, *pro hæreticis fere habebantur, qui tot excellentibus dotibus animos haberent succinilos, & constat utique, omnem elegantiorum eruditionem hinc exulasse, & ne somniasse quidem ullum de Inscriptionibus*

nibus explicandis, vel fingendis. Quod si ita est, uti est omnino; voluisse lectorum simplicitatem tentare *Harduinum*, crederemus, nisi contrarium testarentur, qui virum noverant. Ad populum phaleras! Eruditorum certe paucis, neque nisi quam maxime credulis, vel *Harduinus*, vel quisquam alius, nugas istas persuadebit. Rem omnem cum judicio *Cuperus*, atque ita, exequitur, ut ostendat simul, ex omnibus *Harduini* operibus patere, virum fuisse omnium omnino *παράδοξοτατον*, qui commenta inaudita vigilans somniavit, Scepticum pie egit, credulitate puer, audacia juvenis, deliriis senex, quemadmodum in Epitaphio laudatur, quod *Diarii Tubingensis P. I pag. 141* legimus. Laudat *Cuperus Croza* Dissertationem, Jesuitæ oppositam, qua varios & perniciosos viri morbos, instar periti medici, sanaverit. *Βασιλεῖς* dictos Imperatores Romanos, *Harduinus* negaverat; affirmavit contra doctissime *Cuperus* peculiari Dissertatione, *Historia trium Gordianorum* subjuncta; Gallus, supremam nunquam non fuisse Senatus Romani auctoritatem, credit; Noster jus omne omnemque potestatem Imperatorum ex Numis demonstrat. Quæ sunt Epistolæ reliquæ, circa *Croziane* Dissertationis capita versantur, *Harduino* opposita, quem si credulum, si audacem, si delirum, nosse voles, hinc facile edocebere. Sæpius in virum invehitur *Cuperus*, Epistola imprimis XX, & alibi passim. Epistola *tertia* circa Numos aliquos versatur, ab *Harduino* perperam expositos; ubi & de *Pbidonis* illo sententiam ingenue promittit: nempe, non esse ætatis illius, quam ei tribuit doctissimus *Bergerus*, sed potius Thebanis in Bœotia, qui magistratum illo nomine indicarunt, tribuendum. Mox, sollicitum se esse, testatur *Cuperus*, quod audierit, Socinianam hæresin in terris Brandenburgicis lacertos movere, imperante Principe, quem re vera Christianissimum dici potuisse affirmat. Inde de *Tanaquilli Fabri* moribus quædam, quos multum sibi displicuisse refert, ut parum absit, quin atheum pronuntiet, qui *Baxtero* acrisia proles est. Epistola *septima* de bustis loquitur, quæ tum in Siberia prope Tobolum, Tunienum, & Vergeturiam, reperta sunt, ossibus mortuorum, & vario, ad usum partim, partim ornanda hominum corpora,

corpora, pertinente, apparatu, plena. Negat, se vel divinando assequi posse, quomodo idola inprimis illa ad gentem pervenerint, quæ ista nunquam coluerit. Addita sunt hanc in rem *Witzenii*, Consulis Amstelædamensis, & *Guiljelmi Bonjour*, Monachi Augustiniani, data ad *Cuperum* per epistolam opinionationes, quæ Chinesè illud speculum, cujus vetustatem mille octingentorum annorum ipsi Chineses Batavi aestimant, de laudibus cæli materialis, uti vocant, quod gens illa pro Deo veneratur, exponunt. Quæ de Numismate Persarum aureo, quod *Daricum* *Plutarchus* appellat, asseruntur Epistola nona, eo redeunt, ut valor partim Numi, partim *Plutarchi* interpretatio, examinentur; quibus tandem undecima Epistola *Relandi* explicatio, quæ Arabicum Numisma credit, subnectitur. De transsubstantiatione, apud Græcos inde ab aliquot Seculis recepta; de *Montefalconii* Palæographia, ejusque erroribus non plane nullis, quos longa ad ipsum Autorem Epistola designatos reperias; de Numis aliquot Arabicis, a *Rhenferdio* & *Relandio* expositis; de *Oelvenio*, qui *ἀίρεσι* *Harduini* contra *Crozam* adoptaverat; de variis denique, ad antiquitates Orientis pertinentibus, observationibus, sequentes aliquot Epistolæ loquuntur, quæ si nos omnia persequeremur, dies nos ante, quam scribendi materies, deficeret; quid? quod instituti ratio non ferat, ut exhibeamus singula. Epistola decima nona de suis in *Minutium Felicem* observationibus *Crozam* edocet *Cuperus*, simulque annotat, *Ouzelium*, qui in eundem Scriptorem commentatus est, a *Gronovio* plagii accusatum, non multum abesse omnino ab isthoc in republica literaria execrando crimine. Addita sunt quædam de Therapevtis, quorum *Philo*, peculiari de vita contemplativa libello, meminit, quem grande illud familiæ Benedictinæ ornamentum, *Montefalconius*, in Gallicam linguam transtulit, atque observationibus, Lutetiæ Parisiorum A. 1709, & iterum 1712, 8, in lucem editis, illustravit. Hic, Therapevtas Christianos fuisse, & *S. Marci* discipulos, probatum iuit *Benedictinus*; *Cuperus* contra promittit, se ex Epistolis Apostolorum, & perpetua primitivæ ecclesiæ praxi, demonstraturum, Therapevtas nunquam fuisse Christianos, neque

verbo eorum meminisse hoc suo libello *Philonem*. Nostris demum temporibus agitata est de hominum illo genere controversia, quam, quia hujus loci est, paucis dabimus. Ediderat Hale A. 1721 de *Therapevtis* Dissertationem Jo. Joachimus Langius, qua contendit, *Philonem* nullo indicio prodere, fuisse Judæos Therapevtas, *Josepbum* adhæc, rerum Judaicarum, etiam in vicina Ægypto memorabilium, peritissimum, autem silere, quod omnino, si Judæi fuissent, commisisset nunquam. Oppoluit his Langii conjecturis A. 1724 Lipsiæ Dissertationem aliam, de *Therapevtis*, Fridericus Carolus Zinckius, ea destinatione, ut evinceret, fuisse Essæos theoreticos, quorum *Philo* meminit, Therapevtas. Parte Dissertationis secunda, Capite IV, Montefalconii sententia excutitur, atque, nisi nos omnia fallunt, refellitur egregie. Quos enim *Philo* tot atque tantis elogiis cumulavit, Christianos fuisse, quis unquam credat? Hinc oculatissimus ille *Cuperus* jam tum, cum liber Montefalconii prodiret, hac ad Crozam Epistola, ad palatum, inquit, non erant, quibus illustris ille Benedictinus, Therapevtas Christianus & Sancti Marci discipulos fuisse, assertum ibat, argumenta. Epistola vigesima de *Lactantii*, ad Donatum Confessorem, libro, de Mortibus persecutorum, judicat, ineptire Gallum, (*Nurrium* nobis videtur indigitare velle *Cuperus*), qui supposititium credidit factum, & *Lactantio* abjudicavit; quem dein & Clariss. *Pfaffius* in sua ad Epitomen *Lactantii* Dissertatione secutus est. Satis probatum dedit Doctiss. *Baluzius*, qui ignotum antea librum ex vetustissimo Codice Bibliothecæ *Culbertinae* primus produxit, nihil opere in illo, quod *Lactantiana* reliqua præferunt, desiderari; licet multi omnino hiatus, vitia multa, sed librariorum magis imperitiæ, quam auctori, tribuenda, reperias. Concinnavit in eum observationes *Cuperus*, atque doctissimo *Galleo*, qui multum *Lactantio* operæ impenderat, administravit. Ob assinitatem materiæ refert Noster *Joannis Sarisberiensis*, de malo tyrannorum exitu, librum, qui & *Nero* inscriptus reperitur; cujus in Notis ad *Lactantium* mentionem injecerit, tanquam dignissimi, qui publici juris fiat. Non dubitat, superesse aliquem in Bibliothecis Galliæ. Manuscriptum

ptum Codicem, inprimis cum eo tempore scriptor vixerit, quo Anglos inter & Gallos internecina essent odia. De vexatissimo illo *Minutii Felicis* loco: *Despice Isidis ad bivandinem sistrum*, fatetur, neque suas in Autorem meditationes ita disputare, ut satisfactum loco pane desperato credi possit, quem ita restituere conatus est *Croza: respice Isidis alycorum sistrum*, etsi notum est, ubique locorum, non in abditis solum, utos fuisse sistro veteres. Disciplinam arcani inauditum quid fuisse primo & secundo Seculo, credit *Cuperus* cum *Tenzelio*, qui *Exercitationibus* selectis libellum addidit, quo omne hoc argumentum contra *Schellstratenium* copiose & crudite discussit. Adduntur eadem Epistola de Numis Parthicis quædam; atque de incerta *Olympii* ætate, cui aram *Dosiades*, suæ in illum pietatis documentum, dicaverit, quod ex monumento quodam *Croza* cum Nostro communicaverat. Epistola *vigesima prima* duabus tabulis æri incisis ornata est, quarum altera *Tartariæ* rariora quædam, in sepuleris reperta, altera effossa antiquitatum argumenta in *Helvetia*, exhibet, inter quæ notatu dignus est *Mercurius*, ad cuius pedes chelys conspicitur, quod variis veterum locis expositum dedit *Helvetiorum* ille *Plinius*, *Scheuchzerus*. Quæ de urbe *Dabir*, alioquin & *Kirinth-Sepher* ante *Josuanam* dicta, disputantur, eo redeunt, ut refellantur illi, qui literarum inventorem *Mosem* dicunt; probetur contra, *Samaritanas* literas multo esse *Hebræis* antiquiores. Epistola *vigesima secunda & tertia* Monogrammata aliquot exhibent, *Siniciis* characteribus delineata, quibus & *Sperlingii* conjecturæ additæ sunt, existimantis, Monogrammatum perantiquum usum esse, & si *Scholiastæ Sophoclis* credatur, a *Sisypho* *Corinthio* repetendum, quod idem ille ad *Ajacem* annotavit. Mox de *Runis*, *Gothorum* literis, eorumque falsa, quam venditant septentrionales populi, *Sueci* inprimis, antiquitate, id memoratu omnino dignum Epistola *vigesima quarta* occurrit, plerasque illarum literarum in *Hispanorum* Numis observari, & quemadmodum annotavit *Bellorius*, in nonnullis statuis, repertis in *Ættruria*. *Pharaonis* nomen potentie esse, propterea credit *Cuperus*, quod *Arabes* & *Croco-*

Crocodilos ita appellent, referente *Bocharto*. Quod *trigesima sexta* Epistola de *Hydei religione Persarum* iudicium fertur, plane ingenuum est. Quid enim, quæsumus, vir ille de veterè illorum populorum religione vera, & de vaticiniis *Zoroastris*, qui clarius Messiam, quam Veteris Testamenti paginæ, exhibeant, commentatur? quando & Scriptores, quibus paradoxa hæc superstruit, multo recentiores sint, quam ut in re tam vetusta mereantur fidem, & vix futurus est cordatior aliquis, qui credat, abesse falsitatis notam a Prophetiis, quas adducit in rem suam *Hydeus*. *Quadragesima* Epistola de Numis plumbeis *Trajani, Hadriani, L. Veri, Sept. Severi, Caracallæ, Geta, Sev. Alexandri*, quædam referuntur, nempe, perforatos esse omnes, quod quidem in *Salmasium* vertit, cum inde concludit, antiquiora esse omnino *pendentia ex lino Diplomata*, contra quam Vir Illustris credidit. Quæ sequuntur, ad controversiam de duobus *Ælianis* pertinent, quorum alteri *Varias* historias, alteri Historiam animalium, tribuunt vulgo; qui error inde promanavit, quod, etsi idem scriptor & Animalium & Variæ historiæ autor est, tamen alter *Ælianus* reperitur autor *Tactices*. Hæc cum diserte docuerit doctissimus *Perizonius*, atque Præfatione sua dederit evicta, miramur, qui factum, ut vulgarem illum amorem retineret in literario Opere suo Celeberrimus *Stollus*. At habet hunc sæpe eventum festinatio. Epistola *quadragesima septima* ad illum *Vopisci* in *Vita Aureliani Cap. 28* de purpura locum annotat *Cuperus*, existimari vulgo perditum purpuræ illud genus, sed falso, cum adhuc in Persis reperitur, teste *de la Valle*, illustri peregrinatore illo, etsi inter purpuram, coloremque coccineum, quod paulo post observat, discrimen aliquod intercedat. *Quinquagesima* Epistola *Tollium* describit, leviolem cortice, modo horum, modo illorum sacra professum, quod ex insignibus itineris Italici partim, partim ex Observationibus in *Lactantium*, quæ ejus opera prodierunt in lucem, comprobatur. Succurrit, dum hæc scribimus, illud *Sallustii*, vel cujuscunque demum, in *Ciceronem*, inconstantiæ accusatum: *Aliud stans, aliud sedens, sentis, his maledicis, illos odisti, levissime transfuga, neque*
in

in hac, neque *in illa*, parte fidem habes. Epistola sequens de *Santhoniathone* Tyrio discepat, cujus historia Phœnicum, a *Philone Byblio* Græco sermone donata, rejicitur ab aliis, ab aliis ut genuina laudatur. Dedit *Jo. Henr. Ursinus de Zoroastre, Hermese, & Santhoniathone*, Commentarium, quo falsum opus probare nititur, quem securus postea personatus *Sainjorius*, *Bibliotheca critica (Bibliothèque critique) Tom. I Cap. 9* observationem inseruit, qua doceret, circa *Porphyrîi* tempora ficta esse, quæ ex Theologia Phœnicum sub *Tyrîi* illius nomine circumferuntur. Defendit contra *Tourneminius* scriptorem illum peculiari in *Diario Trevoltensi* Dissertatione, cujus sententiæ & *Croza* se adjunxerat, & alii, quos *Fabricius Biblioth. Græc. Lib. I Cap. 28* recensuit. Hac Epistola *Cuperus*, etsi, quid ipse sentiat, non exponit, tamen *Bourguesi*, exulis Galli, mercatoris Veneti, sed literati, sed docti viri, hanc in rem conjecturas refert. Credit ille, aut consulam esse omnino a *Philone* ipso Phœnicum historiam, aut, quod facilius damus, Græce expressa quædam recentiorum aliquot Scriptorum Syriæ monumenta, quæ ipsi *Santhoniathoni* adscripserint, imitati Samaritanos atque Ægyptios, qui sub *Josue & Mercurii Trismegisti* nomine historias suas exhibuerunt. Ita est omnino, *Vara* *Vibiam* sequitur, & illorum temporum scriptores in eodem fere cubant valetudinario. Ceterum, quibus argumentis adductus *Dodwellus*, *Santhoniathonis* historiam impugnaverit, lege in *Supplementorum ad nostra Eruditorum Acta Tom. II pag. 512*. *Quinquagesima secunda* Epistola de formula veteri, *sub ascia dedicare*, disputat *Cuperus*, sed non terminat, quæ tot eruditissimos viros exercuit, controversiam. Adhuc enim cum *Fabretto* *asciam*, murarii instrumentum ad mcerandam calcem aptum, interpretamur, quod vix aliter eluctari ex his tenebris liceat. Sequuntur ad *Bignonium*, Abbatem, *Gallandum*, *Clericum*, *Bufragium*, *Nicasium*, *Martinum*, *Juricum*, & *Daalenium*, doctissimæ Epistolæ, quæ refertæ omnino sunt selectissimis observationibus; quarum etsi modo nobiliores annotare, per destinationem, liceret, haberet Lector, quibus cum voluptate immoraretur. Coronidis loco *Huetii* ad *Cuperum* Epistolæ additæ sunt,

sunt, quas Index plane copiosus, & hac Sylloge dignus, excipit. Quæ nos ex Epistolis ad *Crozam* excerpta dedimus, facile Lectorem inducent, ut ad ipsius operis lectionem avidus accedat.

JACOBI BRUCKERI, REG. SOC. SCIENT. BEROLINENS. Membri, Historia critica Philosophiæ.

Tomus II.

Lipsiæ, typis & impensis Bern. Christoph. Breitkopfii,

1742, 4 maj.

Alph. 6 plag. 3.

Ardua in via magno animo, & forti alacrique ingenio, ac indefesso prorsus studio, profecurus feliciter, quem cœpit, Cel. Autor cursum longum fatis & difficilem, latissimumque *Historia Philosophiæ critica* campum peragraturus, relictis post se aliquo nunc intervallo *Periodi primæ* monumentis, ad *secundam* progreditur, ab *initii Monarchiæ Romanæ ad repurgatas usque literas Philosophiæ* fata exponentem, & per *gentilem, Judaicam, Saracenicam, & Christianam, Philosophiam* decurrentem. Eam vero erudito orbi doctis voluminibus perlastrandam subjiciens, justo procedit ordine, accurataque rerum distinctione utitur, a diversitate gentium, quas inter florem Philosophiæ aliquem deprehendisse sibi visus est, petita, atque *partes Periodi hujus secundæ duas, alteram, quæ Philosophiam gentilem, Judaicam, & Saracenicam, complectitur, alteram, quæ Philosophiam Christianorum* explicat, constituit. *Primam* illam aggressus est hoc *Tomus II partem*, sed non absolvit, obstante huic consilio amplitudine argumenti, adeoque reservata *Philosophiæ Saracenicæ* consideratione sequenti tractationi. *Duobus* igitur *Libris* absolvitur *Tomus hic secundus, uno de Philosophiæ Romanorum, altero de Philosophiæ Judaicæ*, inscripto. *Illa Romanorum Philosophiæ* qualis fuerit *in Republica ad conditam usque Monarchiam, Cap. I* disquirat, de tempore, quo primum Philosophi Romæ comparuerint, fatis Græcorum Philosophiæ apud Romanos, & Philosophiæ Græcæ Romæ recepta, studiis in Philosophiam Jcto-

Pag. 7.

10.

12.

suam,

rum, causis adamatæ ab illis inprimis Stoicæ Philosophiæ, ac speciatim de <i>Lucullo</i> , erudite differens. Subjungit causas, cur <i>sectaria Græcorum Philosophia</i> Romæ admittæ fuerit, <i>Pythagoricæque</i> primum Philosophiæ in Romana republica fata, inde sectatores, <i>Ennium</i> & <i>Nigidium Figulum</i> , cum causis, cur <i>Pythagorica</i> secta mox evanuerit, commemorat. <i>Academiæ</i> deinde <i>primæ</i> sectatores, <i>M. Brutum</i> , <i>M. Ter. Varronem</i> , & <i>M. Pisonem</i> , <i>Academiæ mediæ & novæ</i> asseclas, vitæque <i>M. Tullii Ciceronis</i> , & ejusdem Philosophiam, stilo gravi atque eleganti descriptam; <i>Stoicæ</i> item sectæ asseclas inter eosdem Romanos, <i>Catonem illum minorem</i> , sive <i>Uticensem</i> ; <i>Peripateticæ</i> porro Philosophiæ cultores eadem in urbe, atque <i>Epicuri</i> denique sectatores, & <i>Pyrrhoniam</i> sectam, exhibet. <i>Caput II, de Philosophia Romanorum condita Monarchia</i> , deque <i>Philosophis gentilibus sub Imperatoribus Romanis usque ad Seculum post C. N. octavum, novem Sectionibus</i> absolvitur, quarum <i>prima, de ratione Philosophiæ gentilis sub Imperatoribus generali</i> , rationem ipsius sub Cæsaribus, adeoque nunc Poetarum, <i>Virgilii, Horatii, Ovidii, Manilii, Lucani, Persii</i> , nunc Historicorum, <i>Livii, Taciti</i> , ceterorum, Philosophiam, nec non <i>Mecenatis</i> aliorumque in eam studium, exponit. Sistit <i>Sectionis II Philosophos, Pythagoream sectam resuscitantes</i> , quos inter <i>Apollonius Tyaneus</i> eminent, cujus vita, itinera, fata, & res gestæ, miracula scilicet tradita, copiosius recensentur, atque dijudicantur, additis ejusdem scriptis & doctrina. Jungit <i>Pythagoreæ</i> huic sectæ <i>Platonicam Sectionis III</i> , in qua eminuisse duorum fere Seculorum spatio visi sunt <i>Thrasylus, Theon Smyrnaus, Alcinous, Favorinus, Taurus Berytius, Apulejus Madaurensis, Atticus, Numenius Apameensis</i> , ac <i>Maximus Tyrius</i> , de quibus separatim docta & jucunda brevitate exponitur, & missis reliquis, quorum vel nomen obscurum mansit, vel præter nomen & sectam nihil apud veteres, quos hodieque legimus, deprehenditur, duo adhuc viri graves & illustres, qui circa hæc tempora inclaruerunt, adducuntur, qui plerumque <i>Platonicorum</i> familiis annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint usi, nempe <i>Plutarchus Chæronensis</i> & <i>Calenus</i> . Sequitur <i>Sectionis IV Platonicam eclectica</i> , quam genuit, <i>secta</i> , cujus nomen, origo,	Pag. 16. 20. 23. 25. 28. 34. 46. 51. 60. 64. 69. 70. 71. 80. 81. 83. 85. 98. 136. 142. 145. 150. 162. 178. 183. 189.
---	---

- Pag. 193. origo, autores, *Potamo & Ammonius*, ipsa condendæ Philo-
 205. sophiæ eclesiæ occasio, discipulique *Ammonii*, præ ceteris eru-
 211. ditionis & Philosophiæ laude celebrati, *Longinus*, *Herennius*,
 214. *Origenes*, & *Plotinus*, & hujus quidem eruditio, ingenium,
 223. schola, successio in ea *Amelii Porphyrii*, *Jamblichi*, *Ædesii*,
 233. 260. *Enstachii*, & uxoris *Sospatrae*, filiique *Antonini*, item *Eusebii*
 270. 273. *Myndii*, *Maximi Epbesii*, *Prisci*, *Chrysanthii*, *Juliani Apostatae*, *Eu-*
 279. 281. *napii*, *Hieroclis*, fata Philosophiæ eclesiæ Athenis, doctores ejus,
 310. *Plutarchus*, *Nestorii* filius, *Syrianus*, *Proclus* & *Marinus*, horum-
 318. que duorum successores, *Isidorus Gazaus*, *Damascius*, *Hypatia*, at-
 341. que alii hujus sectæ Philosophi, cum observationibus de Philoso-
 357. phis hujus sectæ generalibus, damnis ex ea ortis plurimis, in ec-
 385. 387. clesiam etiam redundantibus, discordia sectæ, & totius Philoso-
 431. phiæ ipsius systemate, & Theologia speciatim *Jambliciana*, eru-
 463. untur atque commemorantur. Hanc Eclecticam Philosophiam
 467. *Secta Peripatetica Sectione V* excipit, quæ illius exhibet fata
 474. sub Imperatoribus, Historiæ *Peripatetica* in classes distributio-
 475. nem, primarios ejus promotores, *Sofigenem*, *Boethum*, *Ni-*
 477. 479. *colaum Damascenum*, *Xenarchum* & *Athenæum*, *Alexandrum*
 483. *Ægeum*, syncretismum Peripateticorum, autorem syncretismi
 492. 493. *Ammonium*, ipsos Peripateticos Syncretistas, tum vero etiam
 496. Peripateticos genuinos, Eclecticorum in *Aristotelem* studium,
 501. 527. Philosophiæ Peripateticæ decrementum, & de ea sub Imperato-
 531. ribus observationes generales. De *Secta Cynica Sectio VI*, præ-
 536. missis hujus sectæ fati, nec late, nec diu, floruisse eam, ex vitis
 544. *Mufonii Babylonii*, *Demetrii*, *Oenomai*, *Demonactis*, *Crescentis*, *Per-*
 562. 568. *egrini*, & *Salustii*, commonstrat. Comparet *Sectione VII Stoica*
 578. *secta*, ubi fata ejus sub Imperatoribus exponuntur, & Philosophi,
 598. nomen in ea professi suum, & in porticu circa ista tempora illu-
 599. striores, *Athenodorus Tarsensis*, *Annaeus Cornutus*, *Mufonius Ru-*
 604. 609. *fus*, *Charemon Alexandrinus*, *L. Ann. Seneca*, *Dio Prusaensis*, *Eu-*
phrates Tyrius, *Epicletus*, *Sextus Charonensis*, & qui dignitate
 omnibus anteivit, *M. Aurelius Antoninus*, Imperator, Stoicique
 alii, recensentur. *Sectam Epicuream* celebrat *Sectio VIII*, describens
 fata ejus, virosque celebres & doctos, doctrinam magistri omni
 studio provehentes, *Celsum*, *Plinium seniore*, *Lucianum*, *Dioge-*
nem

nem Laertium. Omnium postremi Sceptici, vel Pyrrhonii, Sectione IX, de Secta Sceptica, prodeunt, cujus sectæ sub Imperatoribus Romanis fortuna, ejusque celebriores Philosophi, inprimis vero Sextus Empiricus, cum aliis posterioribus, commemorantur. Pag. 627. 629. 631.

Aboluta ita Philosophiæ Græcicæ sub Imperatoribus Romanis historia, quæ restant Barbaricæ Philosophiæ reliquiæ, hætenus vel nemini fere animadversæ, vel justa nunquam luce collustratæ, nuper vero a Viri magni, Jo. Laur. Mosheimii, industria e tenebris evocatæ, Cap. III, de Philosophia Orientali, expenduntur, probataque Philosophiæ Orientalis necessitate, ejusdemque existentia ac secta, quæ sibi Gnosticorum nomen vindicavit, origines ejus, cum Philosophia Pythagorico-Platonica conjunctio, doctrinæ de Deo, de mundo, de moribus, discordia sectarum, ex ea ortarum, ejusdemque ex theologia Zoroastrea, in Oriente circa Secula Christum natum proxime antecedentia & sequentia late diffusæ, propago, commonstrantur. Inde ex gentiliùm Philosophorum scholis ad Judaicæ gentis cathedras in enarrandis Philosophiæ fati Libro hujus Tomi secundo, de Philosophia Judæorum, progreditur Cel. Autor, cumque initia eruditionis atque sapientiæ Judaicæ in Tomo I enarraverit ita, ut historia ejus exponeretur, quamdiu, in regione sua sibi viventes, ἀυρογορεϊκὰ peculiari gavisi sunt, tribus nunc Capitibus Philosophiæ inter Judaicam gentem facta, ad Periodum II referenda, complectitur, quorum primo, de Judaica a tempore reditus ex captivitate Babylonica usque ad excidium Hierosolymarum Philosophia, eam Hebræorum post captivitatem illam Babylonicam nullam fuisse docet; repetito deinde monito, Tomo I de Philosophia Hebræorum prolato, habuisse quidem gentem sacram vates divino lumine collustratos, civilique prudentia instructos, viros vere magnos, œconomos regendæ familiæ peritissimos, ea etiam eruditione, quæ in hac gente floruit, ornatos, non vero Philosophos eo sensu, quo vox hætenus adhibita fuit, viri inter Judæos post captivitatem illam sapientes, Esdras, Haggæus, Zacharias, Malachias, & principes populi, Zorobabel, Nehemias, Saalthielque, nominantur; & de Esdra speciatim, an autor fuerit Cabbalisticæ

639.

641.

644.

645. 648.

650. 651.

653.

655.

656.

657.

- sticæ Philosophiæ, disputatur, nova porro Historiæ Judaicæ
 Pag. 660. divisione, pro dissidio Samaritanorum & Judæorum coloniæ,
 ab *Alexandro M.* in Ægyptum deductæ, observata, pro ea de-
 61. 64. scribuntur nunc Samaritanorum historia, doctrina, historia *Si-*
 79. 83. *monis Magi, Dosithei, & Menandri,* & Samaritanorum contra
 84. 85. Peripateticos disputatio; nunc ipsa Judæorum colonia Ægy-
 90. ptiacæ, et Codicis sacri LXX interpretum versio, Philosophiæ
 93. 97. gentilis inter Judæos initia, liber sapientiæ *Salomonis,* Ægy-
 98. 703. ptiacæ Philosophiæ ad Judæos in Palestinam traductio, *Aristo-*
 708. 711. *buli* historia, fata Philosophiæ in Judæa, *Josephi* memoria,
 712. 15. Philosophiæ arcanæ inter Judæos progressus, sectarum Judai-
 28. carum origines, secta, doctrina, vita Sadducæorum, Karæo-
 731. 44. rum, Pharisæorum, Essenorum, Therapevtæ Ægyptii, sectæ
 59. Judaicæ minores, veteresque gentis viri docti, *Jesus Siracides,*
 779. 88. *Hillel, senior, Schammai, & Philo.* Refert *Caput II Judaicam*
 89. 91. *ab excidio urbis Hierosolymitana ad recentiora usque tempora*
 95. 97. *Philosophiam,* conditionem nimirum ejus post templi everfio-
 813. nem, conditionis post everfam Hierosolymam restitutionem,
 815. doctorum Judæorum in classes septem distributionem, Scho-
 820. lam Babylonicam, R. *Jebuda, Sancti* dicti, memorabilia, Tal-
 22. 27. 32. mudis & Gemaræ origines, fata studii Cabbalistici post exci-
 34. 39. dium templi, & quibus vel versatus est, vel inclaruit, in eo ma-
 45. gis nemo, R. *Akibba & R. Schimeon Ben Jochai,* neglectiorem
 46. 47. Cabbalistici studii Seculo III ad X, eodem Seculo X literarium
 Judæorum statum cum *Saadia Gaone,* finem eruditionis Judaicæ
 50. in Oriente, nec minus fata Philosophiæ Judaicæ in Occidente,
 56. 57. cum magistris celebrioribus, quos inter elucent *Aben Esra &*
Moses Maimonides. Caput III, de Philosophia Judaica, in duas
 61. dispescitur *Sectiones,* quarum *prima, de Philosophia Judæorum exo-*
terica, præmissis de Philosophia Judaica observationibus gene-
 73. ralibus, conspectum Philosophiæ Judaicæ diviniore, placita Ju-
 909. 11. dæorum Peripatetica, Philosophiam moralem, exhibet; *Settio*
 vero *secunda, de Philosophia Judæorum exoterica, sive Cabbalisti-*
 916. 24. *ca,* nomen ejus & scriptores, origines, cum Judæorum de Cab-
 balæ origine somniis, observationes de natura & indole ejus-
 50. 60. dem, parallelismum Philosophiæ Ægyptiacæ, Orientalis, & Cab-
 balisticæ,

balistica, Cabbalæ divisionem, fundamenta Systematis Cabba-	Pag. 969.
listici & delineationem generalem, speciatim de <i>Adam Kadmon</i>	80.
dogma, de Sephiris, de mundis, de spiritibus, de anima, de quin-	85.
quaginta portis prudentiæ, & triginta duabus semitis sapientiæ,	95. 1002.
complectitur, subjunctisque variis eruditorum de usu pretioque	22.
Cabbalæ ponendo judiciis, præmonendis quibusdam de Cabbalæ	1030.
pretio, vitandisque circa eam præjudiciis, ipsius Cel. Autoris ju-	38. 49.
dicio de Cabbala, ejusdemque usu, non minori studio atque in-	1052.
genio conquisita plura in medium legenda & discenda profert. In	56.
his dum exponit ea, quæ inter diversas gentes & sacras & profa-	58.
nas Philosophia cepit, illustra incrementa Cel. Autor, ostendit	68.
simul rei nostræ literariæ ac philosophicæ insignia incrementa, quæ	
ingenio <i>Bruckeri</i> acri, & excellenti operæ, debet eruditus	
orbis, seræ quoque posteritati prædicanda, eoque magis admi-	
randa, quo majori & fide & cura data sunt; id quod supple-	
menta & emendationes nonnullæ, ad <i>Tomum I & II</i> hujus Ope-	
ris pertinentes, huic Libro annexæ, quam maxime declarant.	

TENTAMEN THEOLOGIÆ DOGMATI-
cæ, methodo scientifica pertractatæ, Autore DAN.
WYTIENBACHIO, Bernate V. D. M.

Tomus II.

Bernæ, ex officina Emanuelis Hortini, 1742, 8.

Alph. 1 plag. 8.

Repetivimus indicem libri continuati integrum, licet Cel. & Pl. Rev. Autor nobis id exempli haud præierit. Offerunt sese Lectoribus in hoc *Tomus secundo*, quem *tertius* propediem excipiet, præter Præfationem, quatuor Loci theologici, nempe *sextus* de statu hominis primo, seu innocentia, *septimus* de statu hominis destituto, seu peccati, *octavus* de statu hominis restituto, seu gratiæ, ac *nonus* de beneficiis fœderis gratiæ. In hisce argumentis vertitur hujus *Tomus* cardo. De statu, hominem hæc vita defunctum excepturo, proxime exponet, ac inde *Tomus III* capiet primordia. Vocatur ille status gloriæ, & ab altera parte status damnationis. Spectant hæc singula ad articulos

culos puros, ac ad gratiæ opera, divinitus detecta. Fœdus naturæ & operum Autor statui hominis primo attribuit, fœdus, quod adeo natura Dei & hominis nitebatur, per naturam quoque cognoscebatur, hominique felicitatem promittebat maximam, continuo operum, ad glorificationem Dei tendentium, exercitio obtinendam; quod homo primus non solum sibi, sed & posteris, utile judicabat, hinc pro se & posteris suscipiebat. *Quæ acceptatio, verba sunt Autoris, pro posteris peracta, simul fundamentum sternit imputationi transgressionis fœderis, seu peccati primi, cujus primus homo reus fuit, isidem contra posteros ejus instituenda.* Res in hac doctrina est Autori cum Socinianis, ac cum eis, qui pollicem hinc premunt. Rationem, cur peccati *Adamitici* reatus ac poena ad posteros ejus transierit, Autor profert eam denuo, quam alii quoque expromunt. En ejus verba: *Primus homo per peccatum primum fœdus operum fregit, ac in fœdere bocce caput exstitit representativum posterorum. Inde, quod & pro hisce fregerit, deducendum fuit, siquidem hi consensu interpretando consensisse recte censeri possunt. Ac ita imputatio peccati primi Adamitici, posteris ipsius incumbens, omnino fundamentum habet; alias autem nec juste fieri, nec defendi, posset, cum careret ratione objectiva. Hac vero deficiente, cum jure quid fieri nequit, hinc nec ad voluntatem Dei confugi tunc potest.* Facile hinc elucet, Autorem in hac doctrina filium Cel. *Canzii* & *Carpovii* habuisse pro *Ariadno*. Præformationem corporum in protoplastis figit, & *Leibnitii* sententiam, de animis humanis ante parentes nostros existentibus, & olim ex nihilo creatis, sapius jam traditam, facit suam. Qualibus ille, qui se in poenis hominum subeundis vicarium substituere voluerit, debeat gaudere requisitis, unum ex altero deducit. Ut ostendat, Jesum divinitus fuisse ad homines missum, *Ditroni* argumento potissimum utitur, ex resurrectione Jesu a mortuis desumpto. Nec omisit disquisitionem rationis, cur Jesus, se Messiam esse, voluerit taceri. Cogitata *Joannis Lockii* huc commode in subsidium advocavit. Ut officium Christi sacerdotale copiosa & digna demonstratione illustraret, *Grotii* libro, *de Satisfactione* inscripto, usus fuit adjutore,

adjutore, paucis exceptis, quæ *Grotius* admiscuit auro æra. Addit judicium hujusmodi de eo *Grotii* libro: *Præter Grotium vix alius Socino confutando par fuisset, ut mirari sibeat, Theologos illum Tractatum non plus in auxilium advocasse.* Adhibuit præterea usibus suis *Outrami de Sacrificiis* librum. Operam dedit, ut genuinas exhiberet notiones *liberationis, satisfactionis, remissionis, condonationis, propitiationis, expiationis, reconciliationis.* Ad ductum *Cl. Canzii* ostendit æstimationem perpeffionum, a Christo exhaustarum. Pro quibusnam utraque obedientia a Christo sit præstita, an pro omnibus hominibus, an pro electis tantum, quæsit ita, ut sibi persuaserit, controversiam, inter Protestantes super hoc argumento exortam, haud esse realem, sed logomachiam tantum. Cum vero Christocratia, redemptioni factæ innixa, sequatur amplitudinem juris, quod Christus per utramque illam obedientiam acquisivit; perspicuum sane est, obedientiam illam pro singulis hominum fuisse præstitam, siquidem Christocratia illa jus & imperium in singulos homines complectitur, *Pf. II, 8, 9, VIII, 7, 1 Cor. XV, 27, Apoc. V, 23, 2 Petr. II, 1.* Notiones *liberationis, satisfactionis, emtionis, redemptionis, creditoris, accipilationis, &c.* *Samuel Huberus* omnium optime explicasse videtur Auctori. Laudat auxilium, quod inde sibi fuerit obortum. Satisfactionem & merita Christi per imputationem in hominem, fide salutari instructum, transire, & huic cedere in salutem, ostendit *Loco nono*, doctrina de fœdere gratiæ præmissa. Gratiæ efficaciam cum libertate humana conciliare laborat, annitens simul, ut, ubinam gratia incipiat, & naturam suppleat, demonstret. In genuina fidei divinæ indole determinanda est multus. Justificationis doctrinam a Socinianis egregie defendit. Obfignationem fidelium addit, quam exponit per conscientiam & constantiam salutis. Subdit tandem hæc Præfationi: *Hic finis habetur Tomi II, ubi quoad dogmatica lectorem non inventurum spero, quod jure reprehendi possit, dummodo non male mentem capiat, uti quoad nonnulla contigit Auctori, lingua vernacula Tomum primum recensenti.* Libet jam pauca ex tractationis campo ipso decerpere. In aditu ipso hæc nobis

- Pag. 531. sese offerunt: *Deus non potuit non homini tales dare facultates, quibus ad eum, ut creatorem & conservatorem, glorificandum aptus esset. In numero earum censeri intellectum & libertatem, quis dubitare ausit? Facultas loquendi eodem est referenda, siquidem hominis est, Deum laudare. Addit idem, Deum primis hominibus re ipsa cognitionem perfectionum ipsius impertivisse. Colligit exinde, cognitionem illam primo homini cum ipsa sui origine statim fuisse in promptu, ideoque Rom. II, 15, dici animo hominis inscriptam. Nec tamen negat, primi hominis exegisse officium, ut cognitioni nativæ jungeret eam, quæ solet vocari acquisita. Addit, innocentes illos novisse Trinitatis dogma, ac locum Eccl. VII, 29, succincte illustrat, monens, voci ׀ׁׁׁ inesse significatum ejus substantiæ, quæ voluntati creatoris congruat. Ab Adamo animalibus nomina esse imposita, denuo post alios docet. Non est hujus loci, disquirere, an ea sententia in Codice sacro solerter inspecto locum inveniat. Cur Deus primis parentibus, cum crearentur, haud contulerit supremum scientiæ & virtutis fastigium, quam ipsi poterant capere, rationem hanc reddit, quod sapientia Dei haud permiserit, cognitionem illius hominis ab uno extremo in ipsa origine transire ad alterum sine peragratione intermediarum. Addit, primum hominem non potuisse non Deum ardentem amare, & eadem, quæ Deus vult, velle, ipsum existivisse sanctum, gavisum fuisse sensationibus intellectui subjectis & imaginatione, judicium sincerum sequente, immo appetitu, rationi lucidæ morigero. Nullam fuisse in eo luctam carnis & spiritus, exinde colligit. Illum non solum pravitatis expertem, sed præterea virtutis studiosum, fuisse, docet. Justitiam ei, ab origine effulgentem, tribuit æque ac suavissimum animi gaudium & conscientiam tranquillam. Monet tamen, sanctitatem primorum parentum mutabilem fuisse, & ex limitatione originali fluxam. Imaginem Dei ex essentia & attributis naturæ hominis pependisse, negat. Statum purorum naturalium explodit. Quærenti, an imago Dei, arcte considerata, fuerit naturale quiddam, respondet ita: Bene dicitur id fuisse donum hominis naturale; homini enim, vel natura ipsius,*
- 534.
- 537.
- 340.
- 545.

ipſius, erat concreata, adeoque exſtitit, quamprimum natura ho-
minis exſtitit, & præterea eam perficiebat. Negat, imaginem
 Dei in corpore hominis quærendam eſſe. Eam collocat potius
 in cognitione Dei, in juſticia, ac genuina ſanctitate, provo-
 cans ad dicta *Col. III, 10, & Eph. IV, 24, & ad δόξαν Θεῶν*, qua
 deſtituti ſumus per naturam omnes, *Rom. III, 23.* Spiritualita- Pag. 548:
 tem mentis, & dominatum in res creatas, refert ad imaginem
 Dei, licet contendat, in cognitione Dei, juſticia, & ſanctitate,
 præcipue eam fuiſſe ſitam. Dominia rerum in ſtatu innocen-
 tiæ fuiſſe communia, contendit idem. Hortum Eden in Me- 551.
ſopotamia exſtitiffe, ſibi perſuadet, eo quod is ſitus ſuerit
verſus Orientem, Gen. II, 8, & Eden collocetur in Meſopotamia
2 Reg. XIX, 12, Joſ. XXXVII, 12, atque jungatur cum Cha-
ran & Canneh Ezech. XXVII, 23, prope quatuor ſtudios, quo-
rum unus fuerit Euphrates & alter Tigris. Si quid nobis hic
licet pervidere, Paradifus cis Euphratem in Coeleſyria fuit ſi-
tus. Illud verſus Orientem reſpicit ad locum, ubi Adamus
fuit creatus. Eden adhuc exſtat in radicibus Antilibani. Hiba-
ran, Charan, ſpectavit ad tractum Aram-paddan, qui ab amnis
Jaboci in Jordanem immiſſa admodum ſex dierum intervallo
diſtat. Locus Canneh, Cannat, Cnath, Canath, eminet in Hata-
næa ad aultrum Damafci. Phrath ſtumen eſt ipſe Orontes,
quem accolæ adhuc Fir, Fer, Fert, vocant. Sed hæc obiter.
Ut oſtendat Cel. Autor, decuiſſe Deum jungere Adamo ſœmi-
nam, rationes ſuas ſic putat, ut pronuntiet, Deum voluiſſe a
compluribus gloriam ſuam celebrari. Niſi fallimur, id argu-
menti tale eſt, ut inde colligi poſſit, Deum myriadas homi-
num ſimul creaffe. Statum herilem a ſtatu innocentie procul
 fuiſſe, idem it demonſtratum. Addit, locum ibi haud fuiſſe 553.
 ſtatu civili. Digna ſunt hæc momenta duo, quæ propius diſ-
 cutiantur. In diſtis *Gen. II, 17, Rom. V, 12, VI, 23,* rationem
 habendam eſſe mortis naturalis, ſibi perſuadet. Corpus hominis, 555.
 in ſtatu innocentie adhuc poſiti, ferro conſeci, fame lapſu-
 que ex alto & igne enecari potuiſſe, oſtendit. Singularia ſunt
 iſthæc: *Attendi meretur, quod, cum Deus præſciverit, homi-*
nem in ſtatu integritatis non perſtiturum, tali modo jam corpus
 E c 2 *ipſius*

- ipſius diſpoſuiſſe, reſque corporeas externas & curſum naturæ, ut, quia ob peccatum inſecuturum corpus hominis diſſolvendum fuerat, curſusque naturæ penam peccati ſuppeditare debuit, hæc omnia ſtatui hominis peccaturi accommodata futura fuiſſent, nec opus habitura mutari, cum vix ſancita & ordinata erant; adeoque ſtatui poteſt, in alia rerum ſerie, ubi homo non peccaturus fuiſſet, etiam aliud corpus eum habiturum, reſque externas cum curſu naturæ ita ordinatum iri, ut ad diſſolutionem corporis humani nil contuliſſent.* Vitam ſempiternam, in coelis agendam,
559. primiſ parentibus fuiſſe promiſſam, ratiocinando docet aſſequi lectorem. Addit adhæc, vitam æternam primiſ parentibus ſymbolice propoſitam fuiſſe interventu paradifi & arboris vitæ.
568. Adamum perfecta obedientia nihil a Deo mereri potuiſſe, oſtendit. Ergo nec mercedi fuit locus. Nihilo minus per modum paſſi Adamus a Deo vitam æternam expetere potuiſſet. Momenta fœderis operum ſolide Autor enarrat. Paradifum & arborem vitæ pro ſacramentis hujus fœderis reputat, uſus ſcilicet ſignificatione vocis ſacramenti pro eccleſiæ ſuæ norma. In Adamo Deum cum poſteris ejus pepigiſſe fœdus, tradit. Et hæc quidem ad Locum VI theologicum ſpectant, e quo potiora excerptere conſtitueramus, eo quod is cruce non una diſtinet & affligit eruditos. Ex eis vero, qui huic ſunt ſubjuncti, Locis perpauca, eaque inſigniora, enotabimus, ut intelligatur, quam prope Cel. Autor ab ea, quam inter Proteſtantes molitur, concordia abſit. Illud *ὁ πῶς ἀρχῆς* Jo. VIII, 44, putat eſſe idem ac *תְּוֹנֵי* Gen. I, 1, ut delignet, diabolum ab initio mundi ſtatim fuiſſe homicidam. Videtur hinc ſequi, diabolum ex primo creationis puncto jam exiſtiſſe malum. Diabolum ſerpente alato ad decipiendam Evam uſum fuiſſe, conjeſtat cum Simone Patrick, Anglo. Quare Deus protoplaſtorum mortem corporis diſtulit, definit rationes non unaſ. Fœdus operum peccato eorum abrogatum fuiſſe, ſolide monſtrat. Locum *Eph. II, 3*, vindicat a Joannis Clerici perverſa interpretatione. Paulum de imperfectione innata poſteriorum Adami in concreto diſſerere Rom. VII, 8, 17, contendit. *Servum arbitrium per ſervitutem peccati & mortem ſpiritualem exponit*

exponit, nec tamen eo libertatem hominis in agendo, vel justitiam imputationis ad pœnam, tolli, docet. De salute infantum morientium qualiumcunque, qui nondum dissenserunt a sponsoris Christocratia, haud desperat, laudatque de eo argumento Dissertationem *Richteri*. Liberationem vocat *solutionem obligationis*, dum solutionem obligationis ad pœnam subeundam habet ob oculos. Per pœnitentiam tolli haud posse peccata prœterita, accurate docet. Doctrinam de Christi pro nobis substitutione & satisfactione vicaria tradit solide omnino. Addit rationem, cur liberator noster vicarius perfectam pro nobis & loco nostro obedientiam debuerit prœstare. Justitiam Dei punientem & prœcipientem credit appellari *δικαίωμα τῆ Θεῆ Rom. I, 32, & δικαίωμα τῆ νόμου VIII, 4*. Cur ille liberator existat haud angelus, sed *Θεῶν ἄνθρωπος*, solidas affert rationes. Continuo autem gratiam redemptoris ad solos restringit electos, licet sacer Codex doceat, Christum pro omnibus gustasse mortem, & loco eorum pœnas pertulisse, atque sustinuisse mortem, qui pereunt, perduntur, & perniciem subitam sibi contrahunt. Arridet demonstratio, qua docetur ex rationis humanæ principiis, Deum unicum esse in essentia, plures vero ea gaudere personas. Quantopere Sociniani fundamentum doctrinæ & religionis Christianæ repudient, ex professo ostendit. Cur Jesus, a mortuis excitatus, haud illico cœleste solium occupaverit, rationes optimas edisserit. Veritatem resurrectionis Jesu firmissimis corroborat rationibus. Enim, quæ de beneficiis fœderis gratiæ exponit, tractationem ad umbilicum haud adduxit hoc *Tomo*, quo exquisitissima & præstantissima comprehendi dogmata, argumenta, consuetaria, atque objectionum tela hebetat, nemo inficiabitur, qui in eo evolviendo diligentiam exercuerit suam. Si quid est, quod fastidio esse potest nonnullis, illud referendum erit ad Philosophiam *Wolfianam*, ad *Carpovii* & *Cunzii* laudes, ad methodi apodicticæ formam, ad genus scripturæ passim linæ expers, & ad gratiam particularem. Qui vero rerum ipsarum habent rationem, eis pleraque arridebunt omnia. Avemus igitur merito versare *To-*

Pag. 637.
648.
654.
663.
666.
668.
680.
734.

322 NOVA ACTA ERUDITORUM

nam quoque postremum propediem, & ex eo, doctrinam Auctoris porro celebrandi, arripere occasionem scopo nostro accommodatam.

DISSERTAZIONI DEL SIGNOR GIUSEPPE ALALEONA, &c.

hoc est,

DISSERTATIONES JOSEPHI ALALEONÆ, Maceratenfis, Prof. Prim. Publ. Juris Civilis in Academia Patavina, in usum juvenum studioforum ejusdem Ordinis, inscriptæ Serenissimo Principi PETRO GRIMANI, Venetorum Duci.

Patavii, apud Josephum Comino, 1741, 4.

Alph. 1.

Sylloge hæc complectitur Dissertationes *novem*, quibus isagoge, qua Auctor scopum suum edisserit, est præmissa. *Prima* Dissertatio inscripta est de antiquorum scriptorum auctoritate, & de veris rationibus, quæ doctos recentissimæ ætatis impellunt, ne eorum habeant rationem. *Dissertatione secunda* idem exponit de damnis gravissimis, quæ oriuntur ac prodibunt ex neglectu scriptorum veterum, nec non de causis prolabantium bonarum literarum. *Dissertatione tertia* ostendit, Romanos magnam partem legum, XII tabulis insertarum, traxisse ex legibus *Solonis* Græcis, & ex legibus aliarum civitatum, ac scriptores recentes id temere in dubium revocare. *Dissertatione quarta & quinta* de imperio paterno disserit. *Sexta & septima* de legibus civilibus commentatur. *Ostava* exponit de legibus Romanis atque Venetis. *Nonna* agit de circumspectione & ordine, quem observare decet juventutem Juris discendi studiosam in legendis veterum ac recentiorum scriptis. Idem edidit tertium Dialogum iuum 5½ plagulis, qui inscribitur: *Vagliatura tra Baione e Ciancione Mugnai della lettera toccante le Considerazioni sopra la Maniera di ben pensare, scritta da un Accademico * al Signor Conte di **. Exit & hoc scriptum

scriptum A. 1741, 4, Patavii in lucem. Non jam lubet huic interesse *ventilationi, qua excutitur Epistola, spectans ad Cogitata de ratione bene cogitandi, a quodam Academico in literas relata.* Res in præsens nobis erit cum Dissertationum Enneade. In Isagoge præmissa dolet Autor, libertatem philosophandi in Italiam irrepsisse, juvenesque passim ita tenere irritos, ut omnia in ingenio suo domi quærant, veteresque scriptores legere ac consulere reculent. Lætatur, nova multa in Physicis, Mathesi, Anntome, aliisque scientiis, quæ observationibus & experimentis ditari possunt, in dies detegi. Libertatem philosophandi non vult converti in licentiam. Limites ei circumdandos esse, arbitratur, ne quid religio, fides historica, jus commune, idque civile, capiant detrimenti. Suadet, ne *Plato, Aristoteles, Xenophon, Tullius*, aliique scriptores præsci, fastidiantur, siquidem antiqui etiam potuerint perspicere, quid sit justum, æquum, honestum, & turpe. Non esse rationes præsto, putat, cur penitus a mentione veterum scriptorum sit abstinendum. Græcorum & Latinorum nomina esse clariora existimat, quam ut nauseari debeant eorum monumenta. *Cicero* certe in *Topicis* laudavit Oratores & Philosophos & Historicos & Poetas, ex quorum quippe dictis & scriptis sæpe autoritas petatur ad faciendam fidem. Ipse sæpius profert aliquid ex *Platone*, aliisque scriptoribus præscis, ut suppeditet nobis exemplum, quod intueamur & sectemur. Laudat Autor *Ciceronem*, qui maluit cum *Socrate & Platone* non invitus errare, quam cum aliis vera sentire. Nobis certe alterum illud foret gratius. Ad palatum Autoris est hoc *Ciceronis: Commemoratio antiquitatis, exemplorumque prolatio, summa cum delectatione & autoritatem orationi offert & fidem.* Juvat certe addidisse fontes sententiæ, a veteribus inventæ, & indicasse, unde eam hauseris. Ruunt in dicendo illi, qui scripturæ cogitandique rationem politicissimam veterum copia haud imbuerunt. *Cicero* tamen tam terse, luculente, & composito, notiones animi evolvit, ut lectores suos in hunc diem doceat modum & dictionis & compositionis aptæ. Restant in veterum scriptis reliquæ luminis naturæ, supersunt inibi semina justæ & æqui.

Pag. 9.

11.

15.

121.

æqui. Non est in legislatorum viribus situm, ut ipsi singula provideant eventa. Æquitatis studium leges scriptas supplet, Hoc vero ex veterum scriptis elucere, Autor arbitratur. Legislatores præferendos esse victoribus, patriæque defensoribus, existimat. Approbat illud *Ciceronis*, jubentis, ut, quæ descripta sunt legibus & jure civili, hæc ita teneantur, ut sit constitutum. Constitutio autem ad facta est referenda, & radicibus in sententiis veterum scriptorum inhæret. Si quis vero jus naturæ pro fundamento & norma omnis juris civilis legumque civilium omnium constituerit, & rationes animamque legum exinde deducat, minuitur pretium sententiarum vetustarum, vel nulla est utilitas pæne ex eis petenda. Recentiorum Jctorum hoc est scitum & memorabile decretum. Ad hoc evertendum Cel. Autor ubique propemodum intendit nervos. Videre lubet argumenta, quibus Cel. Autor, maximam partem legum, queis XII tabulæ constiterunt, e Græcia fuisse traductam, ostendit. Citat ad testimonium Romanos, nominatim *Livium III, 13*, &, præter *Dionysium X, 11*, fidus Oratorum *Ciceronem* in *Oratione pro Flacco* habita, ac præterea *Augustinum de Civitate Dei II, 16*. Et quid clarius est illis ex *Libro II de Legibus* verbis *Ciceronis*? En illa: *Jam cetera in duodecim. Minuendi sunt sumtus lamentationesque funeris; translata sunt de Solonis legibus. Quam legem iisdem prope verbis nostri viri in decimam Tabulam conjecerunt.* Designat legem *Solonis*. In legibus XII Tabularum legebatur hæc præter alias: *Mulieres genas ne radunto, neve lessum funeris ergo habento.* Addit *Cicero*, lessum a *Lelio* expositum esse per lugubrem ejulationem, ut vox ipsa significat; quod eo magis judico verum, quia lex *Solonis* id ipsum vetat. *Florus* in *Epitome Livii* de allatis per legatos Romanos Atticis legibus succincte injecit mentionem. Autor de *Viris Illustribus*, quem Noster *Plinium* existimat juniorem, sic de *Virginio* disseruit, ut *Livio* assentiatur. Licet vero Romani *Solonis* leges ex parte fecerint suas; nihilo secius tamen ex aliis quoque Græciæ civitatibus instituta simul optima per legatos eosdem adsciverunt, testibus *Porcio Latrone* & *Pomponio l. 12 §. 4 ff. de Orig. Juris, Tacito Annal. III, & Aulo Gellio*

Gellio Noct. Attic. XX, 1. Dignus præterea est audiri *Servius*, qui ad *Æneid. Virgil. VII*, ejusque *equos Faliscos*, ita fuit commentatus: *Populus Romanus, missis Decemviris, a Faliscis jura feccialia & nonnulla supplementa XII Tabularum accepit, quas ab Atheniensibus habuerat.* Credibile nobis haud esset, quemquam in Italia tam rudem historię juris civilis Romani inventiri, ut, originem XII Tabularum maxima ex parte Atheniensem & Græcam existisse, ignoret, nisi Cel. Vir eam in doctis quibusdam popularibus seu civibus suis reprehendat hic ruditatem, vel, si mavis, ignorationem. Ex eisdem Græcorum legibus legi *de paterno imperio* lucem affert, negans, cuiquam patrum, ætate *Pauli, Jcti*, licuisse occidere filios, siquidem jam *Hadrianus* eam patrum potestatem sustulerit. Colligit ex eo deinceps, *Tribonianum* mutilasse sententiam *Pauli* in *l. 11 ff. de Liber. & posthum.* Eant nunc illi, qui sibi persuadent, lectionem veterum scriptorum candidato juris esse inutilem, immo perniciosam. Pag. 69.

Abhandlung der Porte - Chaises, oder Tragesänften, &c.
hoc est,

COMMENTATIO DE LECTICIS, QUÆ VEL
ab hominibus, vel animalibus, portantur, in omnibus
quatuor terrarum orbis partibus, secundum Criticam,
Mechanicam, Historiam, Jura, ut & emolumenta era-
rii publici statusque civilis, instituta atque explicata,
simulque Diplomatum & Figuris æneis instructa, a
CAROLO CHRISTIANO SCHRAMMIO,
Comiti Solmensi a Consiliis, ad Præfecturas per-
tinentibus.

Norimbergæ, sumtu Christophori Weigeli, junioris, typis
Laurentii Bielingii, 1737, fol.

Alph. 1 plag. 7, cum Tabb. æn. 18.

Aliis jam, iisdemque optimæ notæ, libris clarissimum nomen
consecutus est Cel. hujus tractationis Autor, unde statim ab
F f initio

initio spem nobis concipere licet, neque hic sui fore dissimilem. Hanc autem spem nostram non temerariam esse, quin superari potius, quam destitui, ipsa designabit libri lustratio. Complectitur ille *Capita VII*, quorum *primum* agit de origine ac progressu lecticarum, apud varias gentes Græcas potissimum & Latinas. Criticum hic ante omnia agit Autor, inque origines vocabulorum inquirat altius; sive illa sint Germanica, sive Gallica, sive Latina. Inter Latina, præter vulgare, quod adhibuimus, nomen, etiam pasternas, manuales testas, pilenta, gestamina, gestatoria, feretra, atque ita porro, nominari, commemorat, quanquam, hæc ipsa inter nomina aliquod fuisse discrimen, haud difficulter patet. Ipsa lecticarum primordia in antiquissimis temporibus Ebræorum, Maobitarum, Babyloniorum, Persarum, Indorum, &c. invenisse Autor sibi visus est. Eodem solium sacrum, quod per *Bezaliem* exstruendum *Mose* curavit, refert, neque alias minus ex sacro Codice lecticas eruit. Hac data occasione oracula nonnulla divina interpretatur. Additur commemoratio circumgestationis idolorum, fellis impositorum, quo nominatim *Venus Urania* pertinet, a Babyloniis Samariæ hoc modo culta. Persæ itidem ignem ac solis imaginem circumferrebant; lecticam *Diana* sacram habebant Ephesii, Græci festis diebus, *Baccho Cybelæ*que sacris, nec minus in Orgiis, ejusmodi fellis utebantur. Istis quoque *Vestam* venerabantur Quirites. Proximus earum usus erat in mortuis efferendis, ubi partim a sex, partim ab octo, partim a pluribus, aut paucioribus, servis portabantur. Inde commoditati inserviebant ditiorum, neque in agris adhibebantur solum, verum etiam in urbibus; quanquam posterius ante *Ciceronis* tempora neutiquam factum est, atque a *Julio Cesare* coeptum. Erant vero lecticæ vel apertæ, vel clausæ, item aut magnificentiores, aut viliores. *Constantinus M.* Imperator lecticarios, quo & feretra portantes pertinent, meliorem in ordinem redegit, peculiaremque in tribum distinxit. Ita vero cum magis in dies increbresceret earundem usus, non solum nobiliores ac scæminæ delicatæ, sed & humiliores, quin demum ipsi servi, iisdem utebantur. Et sane multa, quod egregie monstrat Noster, earundem

rundem est utilitas, sive mortuos, sive vulneratos, sive aegrotos, sive gravidas, sive alios quoslibet, spectemus. *Cap. II* de mechanica lecticarum constitutione agit; qua simul occasione instrumenta loco moveri solita variis generibus contemplatur, triplicemque lecticarum præ trahis ac vehiculis prærogativam definit, atque has inter eam potissimum, quod motus lecticæ, navem si exceperis, omnium sit lenissimus. Adduntur pariter problemata quinque, ad majorem lecticarum commoditatem egregie facientia. *Caput III* est historicum, agitque de lecticis in quatuor terrarum orbis partibus, quæ hodieque inveniuntur. Initium fit a lecticis Americanis, ubi præsertim magnifica Mexicanorum lectica, Regi portando consecrata, ut & *Attabaliba*, Peruani Regis, lectica, nec aliæ minus, designantur. Notabiles imprimis sunt, cumque nullis comparandæ, quæ in cultu Soli præstando apud Coscoanos adhibita dicuntur. Animadversionem quoque merentur, quæ in civitate S. Salvatoris, Brasiliæ capite, usurpari solent retia, sive lecti, retibus superstrati, nec minus illæ lecticæ, quibus Rex ad Reginam, Regina ad Regem, ferantur, & quas ferre dicuntur potissimum hermaphroditi. In Asia, & quidem in insulis maxime Japonicis, reperiuntur lecticæ aquaticæ, ut & rotis fultæ; quemadmodum eæ etiam, quæ *Norimons* & *Kangus* nominantur, notabiles sunt. Lecticæ Chineses flavum habent colorem, ibidemque ex murrhino (*Porcelain*) confectas usurpant. Indostanus Imperator magnificentissimas, plurimisque gemmis distinctas, Agræ habuisse lecticas commemoratur, ab elephantibus, non sine variis ceremoniis, latis; ut cameli circumferunt Persicas. Unius elephantis dorso imposita est aurea lectica Samici Regis. Etiam in Africa varii generis tales habent, quas & homines ferunt, & animalia bruta. Præsertim autem Europæis Noster describendis immoratur. Sed nos ad *Caput IV* progredimur. Agit hoc nominatim de lecticis regni *Augusti* sedis, capitisque Saxonicarum civitatum, *Dresdæ*. Introduxit illas senator illius civitatis, *Jo. Fridericus Landsberger*, peculiaribus suis sumptibus, occasione accepta a lecticis Lipsiensibus. Ordo ac privilegium inde ab anno 1505 clementissime confirmabatur,

tur, atque etiam apud hæredes manebat, donec undetricesimo anno, renitentibus licet hæredibus, omnis senatus curam suscepit, pecuniaque iisdem soluta sibi servavit. Nihilo minus ordo ideo semel factus porro manebat. Vicini Neostadienses hoc exemplum sunt secuti. Sed & Ministri regii peculiare sibi leccas compararunt; sicut diversæ sunt pariter a reliquis, aulæ quæ inserviunt; & quas portantes habitu quoque a senatoriis distinguuntur. *Caput V* agit de lecticis, quæ ferri solent a mulis. Incipit hoc a querelis de Germanis, sedulis alioquin peregrinarum rerum æmulatoribus, sed in mulis comparandis atque adhibendis supina laborantibus negligentia. Describuntur hac occasione animalia ista, quorum tria genera nominantur, prout vel ab equo & asina, vel ab asino & equa, vel ab ipsis mulis, generentur, atque edantur. Hoc postremum uberius demonstratur, atque ostenditur, hoc pariter animal rerum omnium in origine conditum esse cum reliquis, luxque affunditur loco sacro *Gen. XXIV, 34*. Porro agitur de mulionibus publicis veterum Romanorum. Præcipuum ab istis animalibus veniens commodum est, quod multo viliori pastu alantur, quam equi, multoque majora præstent officia. Tum lecticæ, quas isti subeunt, describuntur. Hic denuo spatium aperitur eruditionem significandi, neque solum locum XII Tabularum, eo qui spectat, sed & varia loca Pandectarum, illustrandi. In censum quoque veniunt bastangarii, sive ministri ejusmodi lecticarum, a bastaga, onere, a mulis lato, sic dicti. Nec, quod de carrucis dormitoriis, de mulionibus carrucaniis, de carrucagio, deque aliis vehiculis, hic asseruntur, negligi debent. *Caput VI* in jura lecticarum, & eodem spectantium personarum, nec minus in querelas, indidem manantes, inquirat. Initium hic fit ab observatione generali, qua meditatio Cel. quondam *Titii*, quod jus male tractetur, quando de personis, rebus, atque querelis, seorsim agatur, neque in unum jungantur omnia, probatur. Cum hac ipsa conjungitur alia in Professoris quondam pariter Lipsiensis, *Philippi*, Disputationem, de *Rhedis meritoriis*, simulque mentio fit Dissertationis Erfordiensis, de eo, quod justum est circa aurigas. Ipse autem rationem

nem tractandi talem secutus est Noster, ut initio leges de lecticis omnes ex Jure *Justiniano* explicaret, deinde, quid eadem habeant singulare, exequeretur. Fit autem illud non sine annotationibus, quæ laudari merentur, criticis, paragraphis novem. Tandem succedit *Caput VII.*, ad emolumenta ærarii publici, statusque civilis, exponenda pertinens, atque significans, qua ratione domini reditus sine subjectorum molestia amplificari per lecticas possint; quippe cum cives singularem potius commoditatem, quam molestiam, inde habeant expectandam. Consilium hac occasione suppeditatur, ut omnibus in civitatibus, inque ipsis pagis, instituantur lecticæ, dum & ibi sæpius reperiuntur ægroti, qui alio modo non facile provehi possint, neque minus tamen templum frequentare cupiant, ut & hac ratione pastoribus insignis afferatur utilitas, quippe quibus utique concedi tale commodum debeat, quanquam male *seriati locum Matth. XXVIII, 19, & Marc. XVI, 15, opponant.* Cupit autem, ut sacerdoti ludique magistro præparetur utrique simul apta lectica, non tam ab hominibus, quam mulis, propter viarum crebras fordes, portanda; ut cetera prudentissimi viri desideria taceamus, quæ, quo magis calculum pleraque merentur, eo magis dolemus, dum vereri cogimur, ne propter varias difficultates vix unquam desideriorum fines sint egressura.

ALEXANDRI POPE, EQUITIS ANGLICANI, ET
Poetæ incomparabilis, Commentatio de Homine poetica,
ex Anglico idiomate in Latinum translata, & carmine
heroico expressa, notisque subjunctis illustrata, per JO.
JOACHIMUM GOTTLLOB AM-ENDE, *bo-*
narum artium Magistrum, ac Diaconum Græf-
senbaynensem.

Vitembergæ, sumtibus Jo. Joach. Ahlfeldii, 1743, 4.
 Plag. 16½.

Nobilitas hujus Carminis non solum ex conversione ejus Gallica, sed & ex controversiis de systematis *Popiani* ratione, apparet. Versio Gallica libera legitur præsertim in di-

versis Commentationibus literariis & philosophicis (*Mélanges de Littérature & de Philosophie*), Londini A. 1742 duobus Voluminibus minori forma editis. Subjunctæ sunt nonnullis, quæ ibi leguntur, *Popii* lucubrationibus inprimis Epistolæ quædam philosophicæ & morales, in quibus de *Croufazii* dubiis, ad systema *Popianum* quod attinet, atque multo magis de *Warburtoni* defensionibus, certiores fieri possunt lectores. Autor quippe hujus interpretationis ipse partes *Popii* suscipere voluit; unde vel ideo istius conversio præ ceteris appellari meretur, quod mentem *Popianam* assequatur quam maxime. Neque autem, librum illum si quando evolvimus, oblivisci debemus defensionem *Croufazii* contra *Warburtonum* & *Silhouettium*, duabus Epistolis ab Anonymo quodam susceptam. Sed nos hic cancellis in nostris habitabimus. Tria sunt, quæ Interpres Venerabilis, ad Inspectoris sacrorum Portensium munus merito nuper evectus, præstitit laudabiliter. Præfatur, vertit accurate, notas subjungit. Præfatio spectat partim ad Poetam, partim ad ipsum, Poetæ interpretem. De *Popio* suam facit, quod illustris *Epistolarum Judaicarum* autor, *d' Argens*, in Epistola CXII scribit: *Aux charmes de la Poésie l'illustre Pope joint les instructions de la plus sage Philosophie. On rencontre chez lui Homère & Platon réunis ensemble.* Quid? quod ipse addit, *Homero Popium* multis esse modis præferendum, nec minus, cum *Horatio* ac *Virgilio* si contuleris, hoc idem arbitratur. Suas cuique esse virtutes, concedit; *Popianam* tamen Musam utriusque vim complecti atque exprimere; cum vero adulandi vitium illorum utriusque adhæserit, id *Popium*, si quid aliud, odisse. Ipse hac de causa *Flacci Maronis*que societatem vivus mortuusque deprecatur, si verum est, quod nemo dubitat, *Popium* suamet funera condecorari voluisse memorabili illo Epitaphio, quod *Operum* ejusdem Vol. II P. II legitur:

*Heroes and Kings! your distance keep,
In peace let one poor Poet sleep,
Who never flatter'd Folks, like you,
Let Horace blush, and Virgil too.*

Quo modo inter recentiores Poetas emineat, Ill. *Volarii* locupletissimum

pletissimum testimonium in *Lettres philosophiques* *Lett. XXII* confirmat: *Mr. Pope, c' est, jg crois, le Poete le plus elegant, le plus correct, & ce, qui est encore beaucoup, le plus harmonieux, qu' ais en l' Angleterre.* Neque tamen etiam desunt, quibus minus ad palatum est *Popius*. Mundum, quem insolimus, optimum esse, statuit; mala ipsa ad hanc bonitatem refert; harmoniam præstabilitam cum *Leibnitio* defendit. Talia male in primis habent *Cel. Croufazium*, Professore *Laufannensem*, in examine hominis *Popiani*, contra quem eum defendit *Guilielmus Warburtonus* in *Legationis Mosaicæ*, divinitus factæ, vindictis. Audiatur & *Voltaire* in *Epistolis*:

*Pope est un scelerat, de qui la plume impie
Ose venter de Dieu la clemence infinie,
Qui pretend follement, oh! le mauvais Chretien!
Que Dieu nous aime tous, & qu' ici tout est bien.*

De Poetæ interprete nostro nos breviter agentes, dicemus, & Poetæ & interpretis eum numeros implessè omnes. Vel initium Carminis testis erit. Ita autem ille:

*Surge, age! Mæcenas, miser quos vexat, & urget,
Fastus & ambitio, curâs res, spesque minutas,
Regibus utendas linguamus! Vix meat ultra
Vita hominis, quam, quod sensus contingit & ambis
Corporis, ut spectet, posthæc moriatur, & absit!
Hæc, age! mortalis minimum spectacula vita
Attentis oculis procul adspiciamus uterque!
Prodigio, en! similis Labyrinthus, at ordine constans
Sat certo, en! certis distinctus legibus error.
En! tibi diffusos campos, fructus ubi, at una
Infelix lolium, & steriles dominantur avena?
Ecce! hortum vestitis tentantem perdere pomis?
Conjunctis animis, conjunctis passibus, aruum
Hoc longe lateque patens lustremus eundo,
Que vel cæca latent, vel sunt manifesta, notantes!
Naturæ variis sancto occultosque recessus
Ausu rimemur! summum spectemus & imum!
In tenebris quicquid confusum repit, isemque*

JEtherois

*Æthereis cæli quicquid versatur in oris,
 Coram sistamus, dextra solerte prebendum!
 Quævis natura viis, quo dirigat ordine gressus,
 Perquisitu opus est! cursu feriamus in ipso
 Stultitiam! mores primo videamus in ortu!
 Si qua opus, & fas est, æquo ridebimus ore!
 Candor, ubi patitur rerum natura, probetur
 Integer, ac scelevis purus! Mortalibus autem
 Divinæ gressus simul & vestigia sancta
 Justitia digito monstremus vindice coram!*

Ad quæ postrema verba in annotatione subjecta hæc leguntur: Ad hæc Poeta verba imprimis attendendum est. Continent enim totius Carminis summam, ac finem. De homine commentatur Auctor. Hominem, quid de se ipso, quidve de Deo, statuere debeat, edocere studet. Homo cum de rebus aliis, tum de sua maxime miseria, consequenter etiam de providentia divina, conqueri solet. Adeo sunt, qui, humanis tantum intenti miseriis, Dei nunc providentiam, nunc ipsam quoque existentiam, vel in dubium vocare, vel prorsus inficiari, audent. Atque bis quidem & querelis, & perversis de Deo opinionibus, Poeta, cum in toto Opusculo, tum in prima hac Epistola, occurrit, Deique sanctitatem & justitiam ab his talibusque obreclationibus vindicat. Argumenta, quibus utitur, hæc sunt. Adest mundus visibilis. Mundi structura tota, & quicquid in eo est, aliter esse posset, eoque contingens est. Mundus igitur creatus est a Deo. Deus, hunc creando mundum, mundorum omnium creavit optimum, quando Deus, nisi quod undiquaque optimum est, creare non potest. Mundus stupendum, ac prope infinitam, rerum, secum unitarum, multitudinem complectitur. Homo mundi pars est. Terram, partem mundi, si non minimam, at valde tamen exiguam, inhabitat. Viribus intelligendi finitis, & iis admodum angustis, instructus est. Itaque mundi universi compagem nec perspicere omnino, nec exactum de eadem iudicium ferre, potest. Itaque naturæ suæ convenienter agit, si iudicium suum suspendat, si divina providentia sese submittat, si, quam divinitus accepit, vitæ melioris spe, ac præfensione, damnata sua le-

vet,

vet, certo persuasus, nihil in mundo occurrere imperfectionis, nihil ἀταξίας, quin ad perfectionem ἡ τάξιν universi faciat, & unumquodque malum particulare sit ac fiat, divino consilio, bonum generale. Peccatum ipsum, sive malum morale, culpa hominis, libertate sua abutentis, oriundum, per Dei directionem sapientissimam, cedit in bonum. Itaque, quicquid est, ex mente ἔ intentione divina, habitoque ad universum respectu, justum est ac bonum. Secus si cogitat homo, sorte sua non contentus, perperam cogitat, Deum offendit, fastum prodit, ac rebus suis pessime consulit. Hæc systematis Popiani summa est. Hinc, quicquid duriuscule a Poeta dictum videtur, dijudicandum est. Ego quidem, hæc commemorando, non judicem ἔ arbitrum, sed interpretem, ago. Neque nos opus esse putamus, de omni doctissimi Am-Ende conatu, quem laude nemo non dignissimum judicat, copiosius hic commemorare. Lectorum quilibet velut ex hoc ungue leonem agnosceret, calculoque ipsemet suo cetera omnia probabit. Præmium quoque Vir egregius laborum suorum tale nuper, quale meritis fuerat, tulit, eidemque plures in dies fortunæ & honoris accessiones ex animo precamur.

VINCENTII VICARII, VICETINI, COL-
legii Nobilium Sancti Francisci Salesii, ab ipso in-
stituti, moderatoris, Carmina.

Patavii, typis Seminarii, 1740, 8 maj.

Plag. 6.

Pauca sunt, quæ quidem elegantibus hisce Poematibus habemus præfanda. Continent eadem genere imprimis heroo atque elegiaco Carmina 44. Initium faciunt Eclogæ, quarum prima *Thyrsidos* querelas de obitu *Euryphiles*, conjugis, complectitur, exercitationis gratia scripta. Alterius nomen est *Anelpus*, agens de felicitate vitæ rusticæ, ac de obitu optimi adolescentis, Comitis *Vincentii a Vulpe*, qui, a patre literarum rei que rusticæ studiosissimo, Comite *Julio a Vulpe*, Auctori in disciplinam traditus, lento morbo absumtus interiit. Se-

G g

quitur

quitur *Amyntas* in obitum Comitis *Leonardi Trissini*, qui, spectaculis quibusdam intentus, evulso repente vi ponderis veteri ferreo podio, volutus in caput, in ipso juventutis flore interit. *Ecloga IV*, *Daphnis* nomine, memoriam meritorum defuncti præceptoris, *Jac. Giacometti*, Patavini in patrio Gymnasio morum Professoris, conservare Autor studuit. Hasce excipiunt Epistolæ, Fabulæ, Epithalamia, Gratulationes, Epigrammata, & id genus alia. In Epithalamiis *Catullum* atque *Ausonium* imitari videtur, caste tamen & caute. Alterum heroum repetit sæpiuscule versum:

Dicite Hymen Hymenæ Hymen vos dicite Nymphæ.

Alterum elegiacum elegis crebro superaddit:

Dicite Hymen Hymenæ Hymen venias Hymenæe.

Nos autem exempli loco huc transferemus Carmen numero 24, hujus exempli:

*Quid prodest, varios Luna te nosse labores,
Solis & ignotas, Pontice, scire vias?
Quidve, Indus nostro quam longe distet ab orbe,
Aut quæ in finitimos Thracia bella pareet?
Quid juvat, argutas impellere pectine chordas,
Et canere ad cytharæ carmina docta sonum?
Quid, vel si innumeras prosternens ense catervas,
In patriam niveis post revebaris equis?
Natura valeant arcana, arma, atque Camæna,
Ad bene vivendum si nihil ista valent.
Quid tibi tot maris & terræ subiisse labores,
Alcide, & clavæ fortia sulca tua?
Si molles inter pensa absolvisse puellas
Famineo additum novimus imperio?
Quid tibi, Alexander, devictus profuit orbis,
Si tua tam carum vulnerat hasta caput?
Ergo animum regere & summi properemus, & imi;
Hoc primum prisca tum studuere patres,
Cum sine sepe forent horti, & mage dulcia quercus
Hyblais ferrent roscida mella favis.*

Quid

*Quid verum a falso, a turpi quid distet honestum,
 Quarere, fac, aliis omnibus anteferas
 Artibus ac studiis: te visa & corpore purum
 Evehet ad superos gloria vera Deos;
 Sub pedibusque suis vitesque ducesque videbis,
 Maventes, animum non domuisse suum.*

Inter Epigrammata hoc inprimis placet:

*Si credis, Gelli, prouum qui clara sequuntur
 Facta, hos se atque suos nobilitare magis,
 Nil falsi credis, splendorem quando nepotes
 Valde augent generis dexteritate sui.
 Quod cum ita sit, Gelli, illud te quoque credere fas est,
 Degenerem clarum dedecorare genus.*

Sub finem adjuncta legitur Poetæ nostri Oratio in funere *Sebastiani Venerii*, Antistitis Vicetini, qua quidem, in eloquentia se libera æque versatum esse, ac in ligata, demonstrat. Ortus erat ille *Sebastianus* Venetiis ex *Veneria* gente patricia atque antiquissima, patre *Nicolao*, ædis *D. Marci* Procuratore. Cum quatuor ejus fratres summas in re publica dignitates capessèrent, ipse civitatem suorum votis prætulit. Antea tamen scientiam ac prudentiam itineribus iuuit, fratris maxime ad Gallorum Regem & ad Imperatorem Legati comes. Inde *Clementis XI* tempore Romam profectus, domesticis statim atque intimis Prælati annumeratus est. Cum postea *Joannes Baptista* pater purpuratus *Rubinus*, antistes Vicetinus, hoc suum munus deponeret, statim illud *Venerio* cessit. Muneri præfecto nihil magis curæ fuit ad ultimam usque ætatem, quam ne quid oves in agro præfertim pastorum vel incitiam, vel indiligentiam, vel turpitudine vitæ, paterentur detrimenti, unde & nullum aut gratiæ, aut intimatorum benevolentiam, locum reliquisse dicitur. Monebat igitur sæpissime curæ suæ commissos, nunquam nimium studii ac laboris impendi defendendis a luporum imperu ovibus; immo & liberorum communem se patrem dicebat ac gerebat; utque multa paucis complectamur, ex testimonio laudantis, laude dignissimi Antistitis explevit numeros.

JO. MATTHIÆ GESNERI, ELOQU. ET
Poef. in Acad. Georgia Aug. P. P. O. Acad. a Bi-
blioth. Seminar. Philol. & Scholar. major. Inspector.
Soc. Reg. Bruſſ. Sodalis, Carminum Libri III.

Vraſlaviæ, ſumtibus Jo. Jacobi Kornii, 1743, 8 maj.

Plag. 7.

*P*laudite, Romanos habet & Germania vates!

Non eſt, cur longam eorum ſeriem producamus. Unus ſuf-
ficit *Gesnerus*. Quæ coram ſunt Carmina, ingenium, quo non
eſt ullum præſtantius, teſtantur. Gratulamur Academiæ Got-
tingenſi Virum, quo & Oratore gaudet & Poeta, nec Rhetore
minus, quam pangendi carminis doctore. Gratulamur excellen-
tiſſimo Autori novam famæ acceſſionem, ex politiciffimis hiſce
Carminibus certiffime exſpectandam. Quorum Carminum quo
inſigniora ſunt decora; hoc majores & Autori celeberrimo, &
cariffimo bonis omnibus *Ubtio*, alteri de conceſſa edendi ve-
nia, alteri de ipſa edendi cura ſuſcepta, gratias agimus. Ut
ſigillatim de argumentis conſtet, *primus Liber* continet pieta-
tem Academiæ Georgia Auguſtæ, ſive Alcaica Carmina, nomi-
ne publico ſcripta, cum *Georgius II*, Britanniæ Rex, patriam
Germanicam obiret; cum *Fridericus Ludovicus*, Walliæ Prin-
ceps, cum Auguſta Gothana nuptias celebraret; cum primus
nuntius de obitu *Caroline* Regiæ veniſſet; cum publica huic Re-
giæ juſta perſolverentur; cum nepos *Georgii*, Dux Cornwalliæ,
naſceretur; cumque demum *Maria* filia nuptias cum *Friderico*
II.ſſo concelebraret. *Secundus Liber* comprehendit Strenas, ſive
Calendas Januarias, *Frid. Gottbilf Maſchallo* dicto *Greiff*, Mæce-
nati quondam Vinarienſi, oblatas. Haſ inter præcipue Gry-
phes ſunt, in *Chreſtomathia* quoque *Pliniana n. 108* comparen-
tes, indicatis ſimul, unde hauferit Noſter, fontibus. Ceteræ in-
ſcribuntur Cygni, Horti, aurea Carmina Burgundica, Ἀλε-
τοροσσευδιομαρχια, *Delphinus Plinianus Epift. IX, 30*, Ma-
lum Punicum, & *Fortuna* redux. Aurea nominatim Carmina,
Pytha-

Pythagorica æmulata, scripta erant lingua Gallica, deinceps *Marsiballi* auspiciis condita versu Germano *Sal. Franci*, altero in Carminum fasce, ubi & Gallica pariter leguntur. Dicuntur autem in Burgundiæ Ducis pretiosa cistella, ut *Homerus* olim in narthecio, servata fuisse. Pugnam passeris & pulli, literis *J. M. G.* signatam, Germanice quam converteret, dignam habuit *Cel. Gottschodius*, in cujus Carminibus hæc legitur pag. 667 seq. Sed nos ad *Librum* Nostri *tertium* accedimus. Habet ille miscellanea, singulatim Oden secularem anni 1730, conversiones quasdam ex Italicis *Marini*, ad perpeffiones *Christi* spectantibus, Soteria pro Illustrissimo Heroe *Gerlaco Adolpho de Münchhausen*, Hendecasyllabos in Bibliothecam Vinariensem, Epicedium in puellam primis vitæ diebus defunctam, Epithalamium, Natalitia quædam, Idyllia, Carmen in *Cottingam*, gratulationes, Ill. *Georg. Henr. Ayser*, Doctori recens creato, ac sponso, consecratæ, Carmen, ut & Epistolam, ad *Cel. Paulum Gottlieb Werthosium*, quem *Ἰατρῶν Φιλσόφου καὶ Φιλολῆγου καὶ Φιλανθρώπου* titulo maçtat, nec minus alia quædam, una cum laudibus *Gesneri*, ab amicis profectis, quibus calculum jure nostrum adjicimus. Speciminis autem loco vel duo Epigrammata excerpemus. Alterum, quod composuit *Cel. Autor* in imaginem Illustrissimi *Münchhusii*, hoc est:

*Zopyre, dic, quis hic est? Aut est Münchhusius, aut est
Musarum templo pictus Apollo? Tenes.*

Alterum in amici nuptiis fudit:

*Sit tibi, quæ fausto jungenda est omine virgo,
Sara, Rebecca, Rabel, Juno, Minerva, Venus.
Sed non imperiosa, nec astu plena, nec astu,
Rixis atque armis, perfidiaque, carens.*

Talia nisi acute & eleganter scripta dicas, jam demum, quid sit eleganter & venuste scribere, ignorare nos fatemur.

CLERICORUM REGULARIUM CONGREGATIONIS Theatine, qui per Quadragesimam de suggestu S. Petronii Bononiæ in annum usque MDCCXXXV dixerunt, Elogia, Philopatris Bononiæ Sociis conscribentibus; ad Amplissimum Clarissimumque Virum, D. JO. AUGUSTINUM TOLOTTAM, Concionatorem in eadem Basilica loquentissimum.

Bononiæ, ex Typographia S. Thomæ Aquinatis, 1735, 4.

Plag. 3½.

Elogia hic XX reperiuntur Virorum maximam partem celeberrimum. Nos, ἀνευ προοιμίου καὶ παύων, pauca de singulis excerpemus. D. *Petrus Antonius de Ponte*, nobilissimis natus dynastis Neapolitanis, ex Equite Hierosolymitano Theatinus factus est A. 1590. *Paulo V* promovente Æcanæ, sive Costæ Annibalis, Antistes A. 1607 consecrabatur, legatione pariter ad *Ferdinandum* Austriacum functus. D. *Vincentius Gilberti*, Saponariæ natus apud Neapolitanos, Clericorum regularium præpositus fuit generalis, decessit, firmiore valetudine usus, A. 1656, ætatis nonagesimo quarto. D. *Placidus Filingeri*, patria Neapolitanus; infulas Mantuanas & Taurinenses oblatas refutavit, neque Præpositi generalis dignitatem assumere voluit; decessit septuagenario major Neapoli A. 1656. D. *Thomas Guindacius*, itidem apud Neapolitanos patricio genere ortus, vel puer sese A. 1611 Theatinis addixit. Tanta fuit populi ad eum audiendum proni inclinatio, ut ingenti concursu non semel auditorum humeris ad pulpita portatus fuerit, id quod a singulari modestia, gravitateque Aquinatis Angelici doctoris, quo veluti duntaxat ad dicendum utebatur, & ab assidua ejus vel invocatione, vel operum lectione, se hausisse ferebatur. Mortuus est Neapoli A. 1649, ætatis 54. D. *Franซิส Marinus*, patria Venetus, emensus non semel Italiam, huc atque illuc evocatus, magnum ubique nomen sibi peperit. D. *Ludovicus Antinorius*, patria Neapolitanus, veteri tamen gente Florentinus, inter primarios per Italiam sui temporis Oratores.

tores habebatur, oratione non vehementi, sed leniore, qualem *Chrysofomus* jam olim probavit. Bononiæ in cathedra sacra dixit A. 1641, porro functurus hoc munere, nisi, grassante Neapoli populari lue, fuisset & ipse eodem morbo correptus, quo e vivis excessit A. 1656 morte & immatura, & luctuosa. D. *Thomas Moles*, adhuc puer, reluctanteque fumosis majorum imaginibus splendida apud Neapolitanos gente, Theatinis se A. 1617 adscribendum curavit. Summa Ordinis Præfectura ornatus fuisset, nisi fortiter eam recusando in alium devolvisset. D. *Placidus Carafa*, post præclara multa eloquentiæ sacræ specimina edita, Hispanorum a Rege Motulensis Antistes designabatur, quam spartam deprecatus, superiori jussu alteram Acerrarum coactus est dioecesim sacram administrare, quod ad mortem usque, seu annum 1674, peregre fecit. D. *Franciscus Maria Caracciolus*, de principe apud Neapolitanos familia, eaque Theatinis uberrima, utpote ex qua ultra XL Clerici regulares prodierunt, affinem habuit *Carolus Carafum*, ex dynastis Rocellæ patrem purpuratum, & ab A. 1665 Legatum. D. *Augustinus Bozomus*, patre Januensi in Apulia natus, educatusque, Licii in Salentinis Clericis regularibus A. 1627 adscriptus fuit. Genere dicendi utebatur robusto virilique, & quod in animum auditoris penetrabat. Ordinis cum celebrarentur comitia, subito suorum omnium consensione suprema Præfectura decoratus est A. 1658. D. *Franciscus Maria Moles*, Neapoli A. 1637 nobilissima dudum Hispaniarum gente natus, A. 1683 denatum *Philippum Cesarinum*, Nolanum Antistitem, quanquam æger corpusculo laboribusque fractus, excipere in munere coactus est, quod usque ad annum 1695 administravit, deinceps vero conscientia vir delicatissima oneri cessit, ac biennio post Neapoli obdormivit. D. *Jo. Baptista Arata*, ex Rapallo in ora orientali Ligustici maris oriundus, Panormi A. 1621 natus est, fratrem imitatus, Clericorum regularium institutum A. 1636 amplectebatur. Romæ tum inter curiæ patres, tum inter Ordinis majores Præfules, adscitus, demum, largiente *Alexandro VIII*, Liparensis cœtum post obitum *Francisci Arata*, fratris, regendum

dum accepisset, nisi huic muneri vitam privatam prætulisset. D. *Hieronimus Vensimiglia*, ex Baronibus Panormi natus A. 1644, cum eloquentia floreret, a Gallis, Italis, Hispanis, Germanis, expetitus, præter alios, quibus fuit auctus, honores huic meruit splendidissimum, ut Madriti ac Viennæ titulo regii imperatorii-que Oratoris sacri mactaretur, & tam *Philippo IV*, quam *Leopoldo I*, esset carissimus. Hinc ab *Innocentio XII* Liparentis Antistes constituebatur A. 1694. D. *Cajetanus Maria Mazzolini*, Ferrariæ nobili gentè natus, Romæ diu vixit celeberrimus. D. *Petrus Cavalcante*, patria Cusentinus, patricio sanguine editus, a *Clemente XI* Romam arcessitus, infulis Puteolanis ornabatur A. 1715. D. *Josepb. Amadeus Perini*, Augustæ Taurinorum natus, Clericis se regularibus A. 1674 obstrinxit. Hinc ad convertendos mittebatur, qua occasione plures oblatos honores detrectavit. Obiit denique A. 1712. D. *Josepb. Maria Brembati*, Bergomenus, ex gente patricia, Ordini se Clericorum regularium dedit A. 1684, atque illius suprema præfectura decorabatur A. 1731. D. *Antonius Maria Brembati*, alter fratrum. D. *Cajetanus Maria Brembati*, natu minimus, atque immatura morte extinctus. Agmen claudit, cui Commentatio dedicata fuit, D. *Jo. Augustinus Tulotta*. Hujus adeo vitæ subjunguntur sequentia: Philopatriorum societatis nomine, qui, post suos fratres, Ordinis Prædicatorum alumnos, inter carissimos habet Theatinos, Elogiorum extensor, & societatis conservator perpetuus, *Alexander J. C. Colleg. Macchiavelli*, Publ. Leg. in Archigym. interpres, Philos. Platon. sanctissimæ Inquisit. Consultor, &c. obsequentissime devovet. Hæc sunt, quæ notari merentur; cetera uniuscujusque in dicendo dexteritatem fere denotant, sed nescio quo sinistro casu loquentia tribuatur plurimis. Stilius denique ab aurea ætate longius recedit.

Prodierunt haud ita pridem prelo nostro *Miscellaneorum Lipsensium Novorum Voluminis II Partes secunda, tertia, & quarta*, quæ *Voluminis* ultima est; quarum argumenta proxime in his *Artis* copiosius persequemur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

*publicata Lipsiæ
Calendis Maji Anno MDCCXLIV.*

T. LIVII, PATAVINI, HISTORIARUM
ab Urbe condita Libri, qui supersunt, omnes, cum Notis integris LAUR. VALLÆ, M. ANT. SABELLICI, BEATI RHENANI, SIGISM. GELENII, HENR. LORITI GLAREANI, CAR. SIGONII, FULVII URSINI, FRANC. SANCTII, J. FR. GRONOVII, TAN. FABRI, HENR. VALESII, JAC. PERIZONII, JAC. GRONOVII; excerptis PET. NANNII, JUSTI LIPSII, FR. MODII, JANI GRUTERI; nec non ineditis JANI GEBHARDI, CAR. ANDR. DUKERI, & aliorum: curante ARN. DRAKENBORCH, qui & suas Annotationes adjecit. Accedunt Supplementa deperditorum T. LIVII Librorum, a JO. FREINSHEMIO concinnata.

Tomus V.

Lugduni Batavorum, apud S. Luchtmans, & Amstelodami, apud Jo. Wetstein, & A. Schoonenburg, 1743, 4 maj.
Alph. 6 plag. 5.

Si nihil aliud a nobis ageretur, nisi ut, quam diligentè & erudite scriptor quisque rem ad expoliendum sumtam tractasset, pronuntiarem, paucis verbis jam defungi possemus. Neque enim aliud quidquam haberemus dicere, præter hoc unum, ut, nos admirari, fateremur, etiam in hoc *Volumine* probatam eruditionis veteris copiam, in excutiendis comparandisque Codicibus & scriptis & editis diligentiam, in emendando elegantiam eruditamque modestiam, denique invictam in labore pertinaciam. Sed absit hoc a nobis, ut, quam rationem in superioribus *Voluminibus* secuti sumus, eam derepente relinquamus, &, cum effecerimus, ut rectius de opera *Dra-*

H h

kenborchiana

Drakenborchiana sentiant homines nostri, nec in jejuna variantium lectionum enumeratione consumi arbitrentur, nunc eorum favorem, & degustandi hujus *Voluminis* cupiditatem, destituamus.

Habemus autem in hoc *Volumine* omnes *Livii*, inde a *XXXVII*, *Libros*, cum aliorum, tum inprimis *Dukeri* & *Drakenborchii*, *Virorum Clarissimorum*, opera illustratos, & ad fidem veterum *Codicum MStorum* & editionum emendatos, cum suis cujusque epitomis: lacunas *Libri XXI, XLIII, XLIV, & XLV*, a *Freinsbemia* expletas: ejusdem denique *Supplementa Liviana* a *Libro quadragesimo sexto ad sexagesimum*, Epitomis antiquis cuique pramissis: reliqua in sequentem *Tomum* cum *Appendice Liviana* & *Indicibus* rejecta. De Notis sic dicemus, ut primo, capite aliquo proposito, quid ei commodaverit *Vir Clarissimus*, commemoremus, deinde per *Libros quatuor* passim vagemur.

Lib. XXXVII Cap. 19 exponitur, quo eventu *Æmilius* *Proprætor* cum Rege *Eumene* & *Rhodiis* de pace ab *Antiocho* tentata deliberarit. Ab initio *Æmilius* dicitur habuisse sive concilium, sive consilium. Hoc *Aldina* eamque secuta plures habent. *Modius* autem illud induxit, unde in sequentes editiones, etiam *Gronovianas*, manavit, a quo tamen discrimen inter concilium & consilium rectissime explicatum habemus ad *Liv. XLIV, 2*. *Drakenborchius* recte secundum *Aldinam* pronuntiat: primo ex iis ipsis, quæ a *Gronovio l. c.* sunt constituta; deinde e *Codice Moguntino*, cujus maximam autoritatem esse constat. Sane non uno alio loco vidimus in *Gronoviana* superesse consilium, ubi ex ipsius decretis consilium poni debebat. Mox *Gronoviana* habet: *obsessi leges pacis accipiemus?* Ibi vocem, a *Gronovio* primum omissam, & in omnibus *MStis* obviam, *velut* ante *leges* restituit. Porro *Eumeni* in sententia, quam de causa proposita dicit, hæc verba tribuuntur: *cui rata ista pax erit, quam sine Consule, non ex autoritate Senatus, injussu populi Romani, peregerimus.* Hic *Gronovio* debetur *injussu*, sed e *Codice MSto* ductum, repudiata lectione *Aldi: non jussu*. Ea vero quoniam est a *Codice Moguntino*, deinde ista repetitio particulae *non Liviane* formæ apta, ut ad *VIII, 34, XL, 15*, notatum est, *Vir Clariss.* reposuit: non *ex autoritate Senatus*, non *jussu populi*; quod nobis etiam majorem vim habere viderur. Jam at-

centus

ventus & latine doctus lector sine dubio hærebit in verbis: *pax, quam pergerimus*, inprimis varietate Codicum MStorum monitus. Nam, ut mittamus, quod Vir Clariss. dicit, *pacem peragere* sibi nondum observatum esse: etsi latine dici posse arbitramur *peragere pacem*, tamen nihil aliud significare potest, quam perficere pacis negotium, ut ea certa & rata sit. Id autem quomodo hic locum habet, cum nulla Romanis pax rata esse & absoluta potuerit, nisi quam Senatus probasset, populusque jussisset? Itaque, cum & Codex Moguntinus, & duo Loveliani, & S. Victoris, a *Creverio* consultus, habeant *perpigerimus*, rectissime fecit Vir Clarissimus, quod eam lectionem post *Creverium* recepit. Sic *Scipio XXXVIII, 48*, cum Antiocho *pacem perpigerisse* dicitur; verba autem *peragere* & *pangere* in MStis confundi, etiam alio loco notatum est, ad *VII, 2*. Non ita multo post dicitur *Antiochus Adramytteum petisse, vastatis Eleensium primo, deinde Pergamenorum, agris*. In his lectio *vastatis* est ab *Aldo*, e Codicibus tamen scriptis sumta. Antea edebatur *vastandis*, quod in pluribus Codd. reperitur. In aliis autem est *evastandis*, quod *Modius* jam advertit. Has lectiones comparans idem ille *Modius*, judicavit, scribendum *evastatis*. Cujus judicium secutus *Cel. Drakenborchius*, in contextum recepit id verbum, haud paulo majorem vulgato vim habens; & *Antiochi* animo, ob spem pacis frustra tentatam irato, apprime conveniens, *Livio*que in hac re frequentatum. Conf. *XL, 22, XLII, 40, XLIV, 46, &c.* Porro *Antiochus* petiit agrum opulentum, quem vocant *Thebes campum*, carmine *Homeri* nobilitatum. Hæc verba locum fecere reprehensioni, a *Valesio* ad *Exc. Vales.* pag. 13 *Livio* intentatæ; quod nusquam *Homerus* agri hujus opulentiam celebraverit. *Livius* defenditur primum a *Vossio* ad *Melam I, 18*, hoc argumento, quod *Iliad. ζ' Eetion* habitasse dicatur in *ὑποπλάκω ὑληέσση*, quod ad campum *Thebes* pertinet; deinde a *Jac. Gronovio* in *Diss. de Voce μέγας*, ubi ostenditur, apud *Livium* haud insolens esse, ut adjectivum substantivo alii conveniat, quam cui tribuatur; (vid. *Drakenb.* ad *Liv. IV, 8*), quam rationem Poetis inprimis solennem esse scimus: ex eo fieri, ut *nobilitatum* ponatur pro *nobilitata*. *J. F. Gronovius* autem huic incommodo sic medebatur, ut *nobilitata* legendum

diceret. Ea conjectura si probatur, *Valesiana* reprehensio concedit; meritoque hoc remedium ceteris praefertur a Viro Clarissimo, quod id etiam unus e Codicibus *Lovelianis* offert. Ceterum in loco hoc interpungendo securus est *Crevierium* Vir Clariss. qui sic rescribendum docuit: *evastatis - - agris, relicto ibi Seleuco, filio, Adramytteum hostiliter itinere facto, petit agrum opulentum, quem vocant &c.* Statim post sic est: *Eodem Adramytteum - Aemilius & Eumenes venerunt. Hearnio* jam notatum est, nomen urbis a *Sigonio* deletum esse, quod faciendum iudicavit etiam *Crevierius*. Sane glossema olet, nihilque culpandi sunt viri docti, quod ita senserunt. *Drakenborchius* autem, idem sentiens, tamen, quoniam in omnibus scriptis reperitur, in contexto reliquendum putavit. Hæc ille ad hoc caput unum, idemque paucorum versuum. Misimus autem ceteram lectionis varietatem, diligenter notatam; quæ vel cogitandi materiam præbere peritis, vel alibi advertendis librariorum lapsibus inservire possit: in qua re quantum adjumenti universo hoc *Drakenborchiano* labore adjunctum studiosis artis criticæ sit, alio loco dicemus. Sed, uti proposuimus, alia etiam delibemus.

Ad *Libri* ejusdem *Cap. 47* duæ sunt egregiæ *Dukeri*, Viri *Cel.* observationes, altera pro *Gruchio* adversus *Sigonium*, qua planissime ostenditur, quod Consul unus creatus *Fulvius*, cum ceteri Candidati centurias non expleissent, postero die *Collegam* dixit *Cn. Manlium*, id non eam vim habere, quam in Dictatore dicendo habet, sed hanc, ut is postero die, Comitibus repetitis, a populo creatum renuntiaverit, sicuti Consul etiam interdum dicitur creasse Consules, quod tamen est populi, cum nihil aliud ille fecerit, quam ut creatos renuntiaret: altera adversus *Spanhemium*, qui in immortalis *de Praest. & usu Num.* Opere, cum in duabus *Livii* editionibus antiquis invenisset duo *M. Fabii, Labeo & Piſtor*, pro vulgato *Q. Fabii*, emendari voluit *N. Fabii*, hoc est, *Numerii*. Ut alia argumenta mittamus contra eam sententiam, certissimum hoc est, quod, cum prænomen, a *Livio* positum, debeat esse commune utrique, satis tamen constat, *Labeoni* prænomen *Quinti* fuisse. Nam id ei tribuitur constanter infra *Cap. 50, 6, Lib. XXXVIII, 39, 47*, in omnibus scriptis & editis, item in *Factis triumphalibus*, deinde *Polybius* appellat *Kα*

rov. *Ibid.* Cap. 41 in descriptione curruum falcatorum, qui fuere in exercitu *Antiochi*, hæc verba sunt in vulgatis: *Cuspides circa temonem ab jugo decem cubita exstantes, velut cornua habebant, quibus, quicquid obvium daretur, transfigerent.* De hoc loco *Schefferus de Re vehic. II, 15*, ita existimat, ut primo *decem* ad *cuspides* referat, pro *cubita* autem legat *cubito*. In hac sententia *Drakenborchio* recte duplicet hoc, quod *decem* alieno loco ponantur, turbatioremque ordinem habeant verba. Neque tamen credit, *cuspides* decem cubitorum longitudinem habuisse. Ipse autem duplicem conjecturam proponit: primam hanc, ut legatur: *circa temonem & ab jugo*; quod etiam apud *Curtium IV, 9*, currus falcati hastas ex temone præfixas, & gladios a jugo directos, habent. Hoc autem sunt, *cubita* ita erunt exponenda, ut quæque cuspis existiterit unius cubiti longitudine; qui modus pluralis numeri usurpandi apud *Livium* passim reperitur, ut ipse jam ostendit ad *IV, 15, XLIX, 15*. Sin hoc non probetur, vitium erit in verbo *decem* quarendum, idque ad minorem numerum redigendum; ut ad *cubita* referri possit. *Xenophon* in *Cyrop. Lib. VI pag. 153* in curribus falcatis *Cyri* refert *δέπωνα σιδήρεα ὡς διπήχεα πρὸς τὰς ἄξωνας*. Forte igitur legendum: *duo* vel *bina cubita* exstantes. Id fit probabile hoc argumento, quod notæ numerales *X* & *II* in libris permutantur interdum. Sic *Ilvir* pro *Xvir* scriptus erat *IX, 34*. Conf. ad *XXXVII, 7, XLIV, 45*. Quod autem hoc modo numerus cuspidum non exprimitur, id hoc minus debemus mirari, quod nec *Diodorus Siculus*, nec *Xenophon*, nec *Curtius*, eum prodidere. Utraque conjectura ita elegans est, ut nobis difficile sit optare. Quod autem ad *XXXVIII, 24*, extr. pro *aliaque sanctitate & gravitate vite* cum *Burmanno*, *Viro Clariss.* conjicit legendum *reliquaque*; in eo ipsi adstipulari non possumus. Mirari aliquis possit, quomodo *Viro* in lectione *Liviana* tritissimo, qui omnes *Livianos* dicendi modos diligentissime persecutus est, non in mentem venerit, *aliaque* esse exquisitius, quam *reliquaque*, eumque verbi sensum apud *Livium* aliosque passim obvium esse. Sic *Cap. 26 velites & alia turba auxiliorum; XL, 12, ut & hoc suspectum alio vite nostræ tenore faceret*, qui locus est illi simillimus; *VII, 26, inter primos*

atrox pugna fuit, alia multitudo &c. Sed hæc ludibria doctissimo cuique memoria facit; neque ab iis quisquam sibi factis cautum debet putare. Illud autem sine dubio aut scribæ, aut operarum typographicarum, aut correctoris, peccatum est, quod ad XXXIX, 23, pag. 344, in Nota Dukeriana Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus A. U. DCXCVII patre Claudio Marcello, plebejæ gentis, natus dicitur, idque ex Cic. XV Ep. Fam. 10, & Afcon. in Div. in Verr. IV, intelligi. Exciderunt sine dubio post notas numerales verba: *Consul fuit.* Correctoris negligentia etiam hoc tribuendum, quod XXXIX, 53, 3, in Notis dicitur *et tamen* delerum esse, in contextu autem relictum est. Ceterum, quod in superiori illo loco Vir Clariss. non probat *Manutii* conjecturam, quare ille *Marcellinus* potius, quam *Claudianus*, dici voluerit, nempe ne e *Pulchris*, aut *Neronibus*, patriciis videretur esse, in eo ipsi assentimur. Neque tamen plus conjecturæ, ab ipso Dukero prolata, tribuimus, quam ipse. Si necesse esset, ejus rei rationem reddere, hac potius de causa factum diceremus, ut a Cn. Cornelio Lentulo Clodiano, ex familia *Claudia* patricia in *Corneliam Lentulorum* adoptato, qui cum L. Gellio Consul A. U. DCLXXX fuit, discerni posset. In Lib. XXXVIII Cap. 29 quaeritur, quid sit *scutale*. Duplex est sententia. Altera fundæ sinum facit, altera habenam. Hanc *Turnebus* & *Lipsius*, illam *Glareanus*, *Marc. Donatus*, *Salmasius*, probant, eaque Lexica obsidet. *Dukerus Lipsianam* defendit, hoc argumento, quod altera, quæ sinum fundæ facit, non explicat, quid apud *Livium* sit *habenæ non simplex fundæ*, & quomodo *triplex sinus futuris duratus* effecerit, ut *glans velut nervo missa excuteretur*, quæ facile intelligatur, si *scutale* de habenæ capiatur. Fatendum est, hæc non sine specie opponi. Videbatur autem nobis altera sententia sic defendi posse. Primo non intelligitur, quomodo Latinis in mentem venerit, habenæ loco *scutalis* nomen tribuere, quod a *scuto* dicitur, & cui tribuendo similitudo aliqua locum fecerit necesse est. Ea difficultas non existit, si sinum fundæ significat, in quo *glans* ponitur. Deinde, si *triplex e corio sinus* fit, intelligendum est, fieri etiam triplicem habenam, futuris æque connexam, ac *scutale*, & *duratam*, singulis *scutalibus*, una cum habenis ab utraque

que parte, ex eodem corio sectis, ita ut tota funda triplex fit qua ratione difficultatem, a Dukero motam, sublatam putamus. Quodsi istæ rationes ad asserendam illam verbi vim valeant; non absurdum foret, *Lib. XLII Cap. 65* in verbis: *funda media duo funalia imparia habebat*, legere *duo scutalia*. Sequitur enim: *cum majori sinu libratum spiculum funditor habena rotaret. Major sinus est majus scutate*, & respicit ad illud, quod dixerat, *dūo scutaliu imparia habebat*, non ad *imparia funalia*, quæ nihil aliud esse possunt, nisi ipsæ habenæ, neque in funda locum habere possunt. Inter instrumenta luxuriæ, ex Asia Romam advecta, *Lib. XXXIX Cap. 6* memorantur etiam *plagula*. Ejus quoque verbi duplex interpretatio a Turnebo proposita est, ut sint vela, quibus lecti & lecticæ involverentur, vel intenderentur. *Torrentius* autem ad *Suetonii Tit. 10* vela, quibus fenestræ lecticarum clauderentur. Quod de velis lecticarum dicunt, probari posse, *Cel. Dukerus* putat, si satis constaret, lecticas jam tum Romæ in usu fuisse. Sed hoc incertum est, fatente *Lipso Elect. I, 19*. Probabiliorum autem putat interpretationem de velis lectorum. Nam, cum jam olim in Asia mos fuisset, parietes velis pretiosis obtendendi, & iisdem lectos circumdandi, ut multis ostendit *Briffonius de Regn. Pers. Lib. II §. 144 seq.* illa quoque luxuria peregrina tum ab exercitu Asiatico Romam venire potuit. Itaque *plagulas* hoc loco accipit tapetas & aulæ, quæ parietibus & lectis obducebantur. *Varro* quidem apud *Nonium* voc. *Culcita*, & *Afranius* voc. *Plaga*, videntur *plagulas* dixisse pro veste stragula; sed ea significatio hic locum habere non potest, quia vestis stragula separatim commemoratur. Difficilis porro locus est & variis interpretationibus agitatatus eodem *Libro Cap. 40* de subscriptionibus censoriis: *Patrum memoria institutum fertur, ut Censores motis senatu adscriberent notas. Catonis & alia quidem acerba orationes exstant in eos, quos aut senatorio loco movit, aut quibus equos ademittit; longe gravissima in L. Quintium oratio est &c.* Difficultas maxime est in verbis primis, quæ quidam non dubitant ita interpretari, ut *Cato* subscriptionum autor fiat. Id per verborum *patrum memoria* vim probari non posse, breviter, sed accurate, docet *Cel. Dukerus*. *Drakenborchius* autem late & erudite disputat

putat contra *Gundlingium*, Halensem nuper JCrum, qui in *Gundlingianis P. XVI p. 67 seq.* improbatam a *Dukero* sententiam ornare instituit. Is originem rei retulit ad legem *Oviniam*, cujus mentio apud *Festum* in *Voc. Præteriti*, quam ille tamen in *Orchiam* mutavit, hoc argumento, quod *Ovinia* legis nuspiam mentio exstet. Ceterum, *Catonem* autorem subscriptionum esse, imprimis probari putavit loco *Gellii IV, 20*, referentis, aliquem propter scurrilem jocum a Censore in ærarios relatum, eamque causam subscriptam esse. Eum autem Censorem *Catonem* fuisse, probavit loco *Ciceronis de Orat. II, 64*. Contra hæc Vir doctissimus ita disputat, ut primo emendationem convellat, nullo idoneo argumento nixam; cum hæc non una lex sit, cujus fuit semel tantum mentio a veteribus facta, *Ovinia* autem familia & libera republica, & sub Cæsaribus, fuerit. Ceterum, quoniam verba *Livii: patrum memoria*, non patiuntur, subscriptiones a *Catone* ortas, aut ejus tempore jam institutas, putare, *Gellii* autem locus eas isti ætati tribuit, eo descendit, ut, alterutrum errasse, judicet, malitque *Gellium*, quam *Livium*, ejus erroris reum agi. In his omnibus Viro Cel. libenter assentimur, existimamusque, *Gellium*, neglecta temporum ratione, de *Catonis* temporibus sequentium temporum more locutum esse per $\pi\rho\acute{\omicron}\lambda\eta\psi\iota\nu$, cujus etiam apud *Livium* exempla exstare scimus. In verbis autem sequentibus nobis videtur transpositio quadam verborum facta esse, & legendum: *Catonis quidem & aliæ acerba orationes* &c. quod esse elegantius, & ad antecedentia accommodatius, facile sentient aures Latinæ, sive interpreteris, ut vulgo fit in hoc posito, *autem*, sive, quod ad *Catonem* attinet. Argumento etiam est copula $\&$, qua in vulgari lectione plane otiosa esse videtur, non autem, si eo, quo diximus, modo legatur. Progrediemur ad *Librum XL*, qui propter difficiles, qui ibi multi sunt, nodos, & doctissimas observationes *Drakenborchii*, quasdam etiam nostras, quas in illum librum in promptu habemus, largissimam dicendi materiam præbet; sed, ne modum excedamus, pauca delibabimus. Et primo quidem in eo non assentimur Viro doctissimo, quod *Cap. II concocta consilia* improbat, usus etiam autoritate *Gravii*, qui ad *Ciceronis Or. pro Q. Rosc. 15* pro *concoquendum* legi volebat *coquendum*.
Ignora-

Ignorabat Vir doctus, idem verbum *Ciceroni* alio in loco *de Har. Resp. Cap. 26* reddidisse e *Franciano* Codice *Grævium*, & in eo usum esse loco e *Rosiana*, quem antea mutarat, ut inonuit *Ernesti* in *Clave Civ. in h. v.* Quod in Codicum MStorum uno est *coacta*, id ortum est e compendiaria scriptura *concocta*. Ceterum istud verbum nos monet, ut alium locum *Livii* vindicemus in hoc eodem *Libro Cap. 45*: *Tempestas in Capitolio aliquot signa constravit.* Monet *Cel. Drakenborchius*, verbum *constravere* hoc sensu nusquam occurrere, quod facile largimur, & profert conjecturam Viri docti, qui legebat *prostravit*, id quod cuivis in mentem veniat. Non dicemus pro certo, *Livium* sic scripsisse, etsi omnes Codices MSti in ea lectione consentiunt. Dicimus tantum, eum sic scribere potuisse, & verbum intelligi posse, si non sic, ut sit synonymum *trā prostravere*, at *una, simul, prostravere*. Sic *Cicero ad Att. XII, 19*: *Balbus ad me cum Oppio conscripsit*, id est, una, eodem tempore, scripsit. Nec *Livius* ab usu huiusmodi similium verborum alienus est *X, 18*: *Tusci fere omnes consciverant bellum*, id est una, eodem tempore, decreverant. Eodem modo *I, 32*: *Senatus consensit, conscivit*. Quod si quis malit, *constravere* esse pro *stravere*, aut *prostravere*, ne id quidem abhorret. Nam sic *Cicero Verr. V, 4*, etiam verbum *conscribere* pro *scribere* posuit: *Nihil, quod iste Romam publice conscripserit*; quanquam *Grævius* ibi e *Regio* Codice legendum censet, *scripserit*, in hoc quoque verbo inconstans, quippe qui in illo loco ad *Att. XII, 19*, non hæsit, ubi tamen *conscribere* pariter atque hic *scribere* licet interpretari, & ubi usitatius dixisset, *scripsit*, neque in hoc Codices scripti, aut editi, variant, quantum e *Græviana* intelligi potest. Ceterum loca *Ciceronis* jam notata sunt in *Clave Cic.* Notus est nodus verborum *Cap. 42*: *P. Clatium Siculum inaugurarunt, qui secundo loco inauguratus erat.* Propositis *Turnebi, Gutherii, Gruchii, & J. F. Gronovii*, interpretationibus, quarum postremam adoptavit *Grævius* in *Præf. Tomi V. Ant. Rom.* ostendit *Cel. Dukerus*, nihilo plus ad intelligendum hunc locum *Gronovium Græviumque*, item *Gruchium*, quam *Turnebum & Gutherium*, attulisse.

Ceterum ipse fatetur, se nihil melius habere; nisi quod ipsi in mentem venit, tolerabiliorem sensum fore, si legatur: *inauguratus est*, hoc sensu, ut *Clauius* velut in subsidium & secundo loco inauguratus sit. Et tamen vel sic aliquid inepti in ea lacinia remanere putat, propterea, quod vix recte *secundo loco* inauguratus dicatur, ante quem alius inauguratus non erat; & si possit recte dici, tamen supervacuum fuerit addi, cum ex prioribus intelligatur. *Crevierius*, Vir Clarissimus, hunc nodum non solvendum, sed secandum, putabat, tota ista lacinia sublata. Sed id *Drakenborchius* recte justo audacius putat. Nobis quid de ea re videatur, alio loco dicendi facultas dabitur. Videmus enim, jam propemodum modum a nobis excessum esse.

EPISTOLÆ FRANCISCI BARBARI, ET ALIORUM ad ipsum, ex duplici Codice MSto Brixiano, & Vaticano uno, de promptæ ab Anno Christi 1425 ad A. 1453. Præmittitur Diatriba, in duas Partes divisa, quarum prima de Francisci Barbari in Latinis & Græcis Literis præstantia, a viris doctis ejus ætatis magno in pretio habita; altera de pacis & belli artibus, quibus Franciscus Barbarus Remp. domi forisque administravit, differitur. Subsequitur amplæ earum Epistolarum Mantissa ex Forojulienfis Bibliothecæ Guarnerianæ MStis.

Brixie, ex typographia Joannis Mariæ Rizzardi, 1740, fol.

Alph. 12 plag. 16.

Monumentum ære perennius hic exegit *Francisco Barbaro*, Patricio Veneto, Equiti & *D. Marci* Procuratori, qui Brixiam iterum tertiumque defendit, Eminentissimus curiæ Romanæ Purpuratus, *Angelus Maria Quirinus*. De instituto, & Epistolarum *Barbari* complexu atque serie, dictum fuit succincte in his *Actis A. 1740 Mens. Febr. pag. 86 seq.* Volumen, cuius

jus recensionem aggredimur, sola constat Diatriba præliminari, eaque ultra alphabetum duodecimum exurgit. Nemo dubitat, quin in amplissimum Historiæ literariæ & civilis campum in hac tractatione amplissima Eminentiss. Editor excurrerit. Delibabimus nonnulla ex Præfatione, collectioni Epistolarum præmissa, ac deinceps ad Diatribam ipsam nos accingemus. In Præfatione hac, qualis quantusque extiterit *Franciscus Barbarus*, testimonio *Ludovici Fuscarenii* reddit comprobatum. Adhibuit usus suis Idem Codices MStos Brixianos duos, quorum unus est Bibliotheca P. P. Benedictinorum S. *Euphemie*, alter, olim *Gelmini Veronensis*, nunc vero P. P. Oratorii S. *Philippi*, nec non Vaticanum unum. Hi tres Codices fundum collectioni Epistolarum suppeditarunt, excepta duntaxat prima, quam Museo Viri Cl. *Jacobi Facciolati* orbis eruditus debet. *Euphemianus* complectitur Epistolas 80, easque ab anno 1425 usque ad annum 1451. Oratorienfis exhibet Epistolas 64 ab anno 1437 usque ad annum 1453, quæ omnes, si quatuor tantum excipiamus, in *Euphemiano* desiderantur. Tertius, scilicet Vaticanus, continet Epistolas 123, ex quibus unam modo habet *Euphemianus*, decem autem & sex Oratorienfis. Tres istos Codices exscribendos curavit Emin. Editor, Vaticanum quidem pecunia numerata, Brixianum vero utrumque opera *Juanis Ludovici Luci*, Monachi valde eruditi in *Euphemiano* eodem Cœnobio. Epistolis omnibus, quæ numerantur 267, amplam præbuerunt Mantissam Forojulienfes *Guarneriana* Bibliothecæ Codices, e quibus Epistolas circiter 170, missas sibi a Patriarcha Aquilejensi, Emin. Editor collectioni suæ Appendicis loco adjecit. Editæ fuerunt jam aliquot Epistolæ *Barbaræ* Tom. V *Thes. Anecd. Bernardi Pez.* Sed hæc partem modo Oratorienfis Codicis referunt. Qualem *Facciolati* etiam Codex complectitur; & duos tantum annos, una & altera excepta, respiciunt. Præterea consuluit Idem ope amicorum alios quoque Codices, Diatribæ præliminari locupletandæ perquam opportunos, nominatim Codicem Epistolarum *Ludovici Fuscarenii*, tres Codices, quorum copiam officiosissime ipsi impertitus est *Jo. Franciscus Musellius*, nec non Brixianos duos, unum

Bibliothecæ P. P. Oratorii S. *Philippi*; alterum P. P. Carmelitarum S. *Mariae*, & præterea Bergomatem unum, atque nonnullos amicorum. Progredimur nunc ad Diatribam præliminarem, siquidem Epistolarum Syllogen alterum *Volumen* demum exhibebit. Diatriba in *Partes duas* est distributa. *Prior Capitibus quatuor* constat. *Primo* de *Francisci Barbari* in comparandis veteribus Codicibus cura, & facilitate, hosce cum amicis communicandi, exponitur. *Secundo* disseritur de opera, a *Francisco Barbaro* adhibita in componendis doctorum virorum dissidiis. *Tertio* agitur de aliis *Francisci Barbari* in doctos viros officiis. *Quarto* editi ab eodem factus ingenii describuntur. *Pars posterior* æque offert sese quadripartitam. *Capite primo* disseritur de Rep. a *Francisco Barbaro* administrata inde ab anno ætatis 21, quo Senator renunciatus fuit, usque ad Brixianam præfecturam, ei A. 1437 delatam. *Secundum* est inscriptum de *Barbari* Brixiana per quadriennium Præfectura. *Tertio* disseritur de ejusdem *Barbari* gestis, & quidem inde a Brixiana Præfectura abdicata usque ad Foro-Juliensem pariter abdicatam. *Quarto* de postremis *Barbari* temporibus, scilicet de biennio, quod excurrit a suscepta D. *Marci* procuratoria dignitate, usque ad ejus obitum. Si singula *Capita* totidem dixerimus Dissertationes, tum non est, quod quis, verum a nobis negligi, monere audeat. Qui historiam literarum renatarum propius laborat perspicere, illum, non possumus, quin ad hæc vireta invitemus. Specimina offeremus nonnulla. Juvat recolare animo subsidia, quæ *Fr. Barbarus Poggio*, Florentino, in Germania veteres Codices investiganti, exhibuit, & eam, quæ inter *Poggium* & *Joannem Aretinum* fuit, amicitiam. Labet memorare, *Poggium* in fundo turris intra monasterium S. *Galli* invenisse Codicem *Quintiliani* salvi & incolumis, libros tres & dimidium *C. Valerii Flacci Argonautæon*, & *Q. Asconii Pediani* Expositiones super octo *Ciceronis* Orationibus. Juvat ex *Barbari* Epistola didicisse, *Bartolomeum de Monte Politiano* fuisse *Poggii* in conquirendis Codicibus adiutorem, & huic conquirendi studio præterea deberi *Tertullianum*, *Lucretium*, *Silium Italicum*, *Marcellinum*, *Manilium*, *Astronomum*, *Lucium Septimium*,

Pag. 2.

5.

mium, Caprum, Eutychium, Probum, Grammaticos. Mirum sane, qui fieri potuerit, ut *Leonardus Aretinus* nomini hujus *Bartholomaei* in Epistola, ad *Poggium* ipsum data, pessime potuerit detrudere. Ille enim *Bartholomaeus* fuit Poeta eximius, & omnium pæne optimus. Nec reticendum est *Cincii* nomen, qui *Poggii* peregrinationem Germanicam æque fuit comitatus, qui in Epistola, nunc demum hic vulgata, *Franciscum de Fiana* reddidit certiozem, in itinere illo inventos præterea fuisse Codices *MStos Lactantii*, ab utroque homine recognitos, *Vitruvii* de Architectura, & *Prisciani* in quædam *Virgilii* carmina. Addit: *Erant præterea in illa Bibliotheca Monasterii S. Galli liber quidam ex corticibus arborum.* Et interjectis quibusdam sententiis: *Erant in Monasterio illo Abbas Monachique ab omni literarum cognitione alieni.* Deslet deinde Bibliothecarum Romæ statum, querens: *Accedit eodem, quod multi sacrarum Literarum Codices, multaque sacræ ades, eorum negligentia, qui vicem Christi in terris tenuerunt, extincti sunt; quos eo majori odio dignos existimamus, quia ab eis omnium iniquarum actionum remedia expectantur.* Dubitant docti, an ad *Guarinum*, Veronensem, an ad *Joannem Aretinum*, *Poggius* memorabiles illas literas de *Quintiliano* invento ex Synodo Constantiensi scripserit. Ostendit autem Noster argumentis haud unis, eas ad *Franc. Barbarum* fuisse scriptas. Hinc differit de hujus cum *Ambrosio Camaldulensi* literarum commercio, ad Codices secum invicem communicandos, & ad rem librariam augendam, præcipue instituto. Florentiæ ea ætate cura comparandorum Codicum fervebat, auctoribus *Cosmo Medices*, ac *Laurentio*, ejus fratre, opera *Ambrosii* hujus & *Nicolai Florentini* studiose usi. *Barbarus* & *Ambrosius* inter sese dicuntur communicasse *Plutarchi Epistolas, Orationes*, a *Poggio* in Gallia inventas, *Pausaniam, Pompejum Trogum*, id est, *Justinum*, studio Cardinalis Pisani in Hispania detectum, &c. *Barbarus Ambrosio* huic Venetiis donavit duo pulcherrima volumina, Prophetas scilicet XVI, & opuscula rariora *Naziunzeni*, tantoque conquirendorum Codicum studio flagravit, ut de peregrinatione, in Palæstinam una cum *Cosmo* & *Nicolao* aggredienda serio cogitaverit. Ipse Græcos Codices

Pag. 8.

11.

14.

19.

- Pag. 27. Codices Constantinopoli per *Franciscum Philelphum* mitti curavit. In notitiam præterea doctorum hominum Emin. Autor perducit res *Joannis Aurispa*, non omittens operam, quam in componendis doctorum virorum controversiis *Barbarus* navavit quam diligentissime, nominatim in similitudinibus *Leonardi Aretini & Nicolai Florentini*, hujus & *Francisci Philelphi*, hujus & *Poggii, Poggii & Guarini, Poggii & Laurentii Valla*, ac aliorum. Percenset mordacia *Laurentii Valla* scripta in tres *Francisci Barbari* amicos, *Panbormitam, Facium, & Quirinum*. Commentatur de aliis *Barbari* in viros doctos officii; in *Blondum Flavium Foroliviensem*, in *Georgium Trapezuntium*, quem opera sua in Italiam vocavit, civemque effecit Venetum, in *Porcelium*, Poetam, in 93. *Mattheolum Perusinum*, Academia Patavinae Professore, in *Gabrielem Concorigium*, ludimagistrum, in *Petrum Candidum Decembrium*, in *Janum Pannonium*, in *Omnibonum Leoniceum*, 109. in *Luscos*, patria Vicentinos, *Nicolaum, Antonium, & Franciscum*, in *Andream Contrarium*, Sacerdotem Venetum, in *Laurum Quirinum*, in *Thadeum Quirinum*, in *Joannem Nicolaum Salernum*, qui ejus opera Præturam Florentinam obtinuit, in *Lapum Florentinum*, aliosque. Tum vero exponit de *Barbari* scriptis, seu ingenii fœtibus. Bono enim literarum fato contingit, ut teneris jam annis *Barbarus* calamo minime parceret, scribens versiones quasdam, Orationes nonnullas, libellum *de re uxoria*. Ipse in *Emanuelis Chrysolora* schola inter illa laudis summæ ingenia exstitit, quæ prima subsellia occuparunt. Hoc duce Græca callere cœpit, ac vitas *Aristidis & Catonis* ex 142. *Plutarcho* in Latinum convertit. Commentarios, *de re uxoria* conscriptos, *Laurentio Medices* dicavit. *Funebrem Orationem* in *Joanninum Conradinum, Venetum*, adornavit. Attulit eam Emin. Autor integram. Adjunxit *Barbari Laudationem* in *Albertum Guidalotum*, nec non *Proœmium* ejusdem *ad Flavii Blondi Italiam illustratam*. Dissertuit posthæc de *Commentariis Brixienfibus*, a *Barbaro* contextis. Hæc spectant ad *Partem Diatribes priorem*. *Posteriori* exposuit Idem de pacis bellique artibus, quibus *Franc. Barbarus* rempublicam domi forisque administravit. Sic enim anno ætatis 21 Senator renunciatus fuit.

fuit. Præfecturam Brixianam gessit ab A. 1436 per quadriennium. Forojuliensi se abdicavit A. 1449. Venetiis tandem gravissimis magistratibus muniisque adhibitus, & Procuratoris *D. Marci* dignitate auctus, diem supremum obiit A. 1454. Mortem ejus deslevit *Ludovicus Fuscarenus*, e Brixiana Prætura Venetias redux, in Epistola ad *Hermolaum Barbarum*, Episcopum Veronensem. Poetæ magno numero eam luxerunt. Emin. vero Cardinalis de *Barbaro* citra stili morumque barbariem ita meruit, ut hoc monumento & illi & sibi immortalitatem nominis certissimam pepererit. Pag. 541.

OPERUM BERNOULLIANORUM, ET PRÆCIPUE Tomi IV, Recensio continuata & finita.

Conf. *Nova Acta Mensis Aprilis hujus Anni pag. 193.*

In recensendis Schediasmatibus Analyticis adhuc versamur, non de omnibus singulatim, ne rerum copia obruamur, sed de quibusdam saltem, dicturi, reliquis fugitivo, quod ajunt, oculo, & quasi per transennam, inspectis. Initium itaque facimus a methodo reducendi æquationem differentialem secundi gradus, $y^m ddy = qx^n dx^p dy^{2-p}$, supposita $ddx = 0$, omnes eas complectentem, quæ duobus solummodo terminis constant. Methodus reducendi non abludit ab *Euleriana*, quæ legitur in *Comment. Petrop. Tom. III pag. 128 seq.* vel potius una eademque est, ut dubitare haud liceat, quin proprio Marte uterque Vir Cl. ad eandem pertigerint, in quam sententiam neminem, cui Virorum candor perspectus est, non concessurum putamus. Quavis autem *Eulerus* l. c. methodum jam ante annos complures non publicaverit solum, sed ad æquationes quoque magis compositas applicuerit; ob varias tamen, & peculiari arte factas, casuum particularium enodationes, valde delectabit intelligentes scripti *Bernoulliani* lectio, cui modus, eandem æquationem ad genus Parabolæ reducendi, subnectitur. Quæ sequuntur, ad rectificandas atque transformandas Curvas pertinent. Monstrat nimirum Vir acutissimus, quo facto longitudo Curvæ datæ per aliam, quam vulgarem, formulam

iam S. $\sqrt{(dx^2 + dy^2)}$ invenienda fit, Theoremate quodam ufus, e Reptoriarum natura (quarum & ipse inventor est) petito, e cujus ad casus quosdam speciales applicatione veritates fcitu non indignas, atque elegantes, elicuit; e. g. posito $x = 1$,

fore S. $\frac{dx}{\sqrt{(1-x^4)}} = 3$ S. $\frac{x^4 dx}{\sqrt{(1-x^4)}}$, ubi recordandum,

S. $\frac{x^2 dx}{\sqrt{(1-x^4)}}$ esse ordinatam Curvæ elasticæ vulgaris, &

S. $\frac{dx}{\sqrt{(1-x^4)}}$ arcum, qui ordinatæ, modo dictæ, respondet.

Generalius, existente $x = 1$, fore S. $\frac{dx}{\sqrt{(1-x^{2n})}} = (n+1)$

S. $\frac{x^{2n} dx}{\sqrt{(1-x^{2n})}}$. Porro, posita $x = a$, esse S. $\frac{dx}{\sqrt{(1-x^4)}}$

$= a \sqrt{(1-a^4)} + 3$ S. $\frac{x^4 dx}{\sqrt{(1-x^4)}}$. Quæ de transforman-

dis Curvis afferuntur, methodos quasdam particulares continent tam pro Curvis parabolicis & hyperbolicis in alias algebraicas, ejusdem longitudinis, transmutandis, quam pro inveniendis Curvis algebraicis, quæ, cum arcu dato Parabolæ communis, vel Circuli, conjunctæ, faciant summas, quæ integrari possint, adeoque rectam arcui composito æqualem constituent. Exhibetur quoque Curva algebraica, cujus partes proportionales sint segmentis Circuli. Posito nempe radio Circuli $= 1$, & abscissa ab ejusdem centro $= x$, si, (adscita quavis data m) fiat nova Curva, cujus coordinatæ sint

$\frac{1}{3} x + \frac{1}{3} m x^3$, & $\frac{2m-1-m^2 x^2}{3 m^2} \sqrt{(2m-1-m^2 x^2)}$,

erunt ejusdem arcus ut S. $\frac{dx}{\sqrt{(1-x^2)}}$, hoc est, ut segmenta inter ordinatam Circuli $\sqrt{(1-x^2)}$ & radium perpendiculararem interjecta. Hæc excipit Schediasma quoddam Cyclometricum, ubi, considerando evolutionem curvæ cujusvis successive & alternatim factam, quæ in infinitum continuata Cycloides æquales & similes generat, rationem diametri circuli ad circumferentiam investigare docet Vir Clarissimus. Quadrante nimirum

nimirum Circuli loco Curvæ primitivæ (ex cujus nempe evolutione gignitur secunda, & ex hujus evolutione tertia, &c.) assumpto. * Sequitur solutio Problematis omnino nobilis, de linea brevissima in superficie quavis inter data duo puncta ducenda, quam sub finem anni 1728 Autor cum Cl. *Klingenshierna*, Math. Prof. in Academia Upsaliensi, communicavit. Fundamentum solutionis *Bernoulliana* in eo consistit, quod planum, per tria Curvæ quæsitæ puncta infinite propinqua transiens, (quod per analogiam Planum *osculans* dici potest,) rectum debet esse, ad planum superficiem Curvam contingens. Porro methodum suam ad alia quoque hujus indolis Problemata difficiliora accommodat *Bernoullius*, datque solutionem quæstionis satis arduæ: *Ducere in superficie data lineam Curvam, cujus in puncto quolibet planum osculans datam habeat inclinationem ad planum tangens superficiem datam in eodem puncto*, quam ad superficiem quædam species applicat. Magnum hic videre est apparatus geometricum analyticumque, a reconditoris scientiæ amantibus non sine summa voluptate perlustrandum. Agmen analyticorum elenctica quædam scripta claudunt, nimirum Animadversiones in *Georgii Cheynæi* Methodum Fluxionum inversam, Londini A. 1703 editam, porro Observationes in Cl. *Moirai* animadversiones in eundem librum *Cheyneanum*, Londini A. 1704 publicatas, tandemque notationes in *E. Stonii*, Reg. Soc. Socium, libellum de Methodo fluxionum inversa, loco supplementi *Analyseos infinite parvorum* editum, qui deinceps Gallice etiam versus, & amplissima Præfatione ab homine quodam rerum haud satis gnaro instructus est. Has, quæsumus, observationes legant, qui sibi persuadent, (quod ex nostris quoque facere animadvertimus quosdam,) hos tales in excolendis methodis abstrusioribus viæ duces unice sequendos, omnemque in hisce rebus scientiam ex eorundem scriptis hauriendam esse. Quod ad *E. Stonii* Opusculum inprimis atinet, magnis præter meritum encomiis ab interprete Gallico ornatum, nescimus sane, qui fieri possit, ut Geometriæ studiosis commendetur, & studii analytici ratio hac parte ad ipsius normam exigatur. Tantam sæpe confusionem & obscuritatem,

tantamque paralogismorum segetem, in eo offendas, ut haud appareat, quomodo cum *Analyfi infinite parvorum*, in qua, si non plane nulli, omnino paucissimi tamen, errores sunt, conjungi mereatur. Cum tandem, quæ egregie inventa in scientiis sunt, Autoribus suis genuinis & veris asseri, reipublicæ literariæ interfit; hoc quoque nomine non spernendum observationes *Bernoullianæ* usum præstabunt. Mentio hic quoque facienda est fragmenti Epistolæ cujusdam, a *Bernoullio* ad Cl. *Crosam* scriptæ, hocque loco insertæ, qua mentem suam de Commentario ejus in *Analyfin infinite parvorum*, Parisiis A. 1721 edito, aperit, & plurimas non modo ἀκυρολογίας, sed errores quoque, ad rem ipsam spectantes, in isto Opere reprehendit. Hisce succedunt tria Schediasmata optica, e quibus illud eminet, quod de determinandis iridibus omnium, quos volueris, ordinum inscribitur, quæ autem omnia, cum ad reliqua properandum nobis sit, sicco transilire pede cogimur. Accedimus itaque ad illam Dissertationum classem, quæ *mechanicæ* inscribuntur, atque ob singularem, qua fulgent, doctrinam, usumque in scientia naturali, fere præ ceteris, quæ memorentur, dignæ videntur. Agmen itaque ducit Diatribe quædam, occasione præmii, ab Acad. Scient. Parisiensi A. 1739 propositi, conscripta, de Ergata ab incommodis, quæ in ejusdem usu nautæ experiuntur, liberanda, vel, si Gallicum nosse volueris titulum (hoc enim conscriptum Schediasma idiomate est): *Le Cabestan délié des inconvéniens ordinaires par rapport à son usage sur mer.* Scopus ab Academia præfixus erat efficere, ut ne circumplectio rudentis super cylindrum vel arborem Ergatæ iteratis vicibus, utpote qua ratione multum temporis inutiliter teritur; sed uno eodemque tractu, fieri possit. Quamvis autem nobis haud constet, qua fronte Academici hanc διόσκεψιν exceperint; nemo tamen negabit, media, hanc in rem a *Bernoullio* proposita, (præcipue circa augmentum frictionis, quam funis in cylindrum machinæ exercet, in quo omne præsidium quærit Vir Clarissimus,) ingeniose excogitata, dignaque esse, de quorum successu experiundo cognoscatur. Hæc excipit solutio Problematis Catenarii, generalissime concepti, per methodum

thodum, a Cel. *Hermanno* in *Phoronomia* sua propositam, quam tamen ab errore purgat & genuine applicat *Bernoullius*. Ex hac solutione perspicitur, errasse *B. Hermannum*, dum *l. c. pag. 46* ponit, quod *pag. 382* demonstrare satagit, si nimirum gravitas corporum uniformis ad centrum quoddam non infinite distitum tendat, Catenariam fore hyperbolen æquilateram; quia potius æquatio differentialis ad Curvam ita comparata est, ut generaliter ejus integratio ad Quadraturam Circuli reduci haud possit, adeoque tantum abest, ut hyperbola, ut ne algebraica quidem curva, sit. Interim tamen sub finem hujus Dissertationis ostenditur, quo casu, & sub qua limitatione, ad hyperbolam æquilateram *Hermanni* perveniatur. Post interjecta quædam, (singula enim libere brevitati studentibus haud licet,) exhibetur Problema quoddam elegans de invenienda Curva, quam describit corpus (instar puncti consideratum, & absque ulla frictione motum,) in Tubo circulante, hoc est, qui circa axem quendam fixum, in eo sumtum, movetur. Hujus Curvæ constructio ope spiralis Logarithmicæ semirectangulæ perficitur. His succedunt multæ, exque varii generis, Propositiones mechanico dynamicæ. Et primo quidem loco de compositione virium agitur; ubi Vir Cel. præpositionem, hodie notissimam utilissimamque, (quod potentia cum duabus aliis, uni eidemque puncto applicatis, æquilibrium faciat, si sit diameter parallelogrammi, cujus latera exponunt duas illas potentias, earumque directiones, & quod directio tertiæ potentie pariter congruat cum diametro parallelogrammi,) ex natura vectis demonstrat, antiquorum Geometrarum, præcipue *Archimedis*, exemplum secutus, contra quam fecisse constat recentiores, inprimis *Varignonium*, qui inverso ordine leges vectis & compositione virium derivavit. Differunt nempe inter se compositio potentiarum & motuum, nec apparet, quomodo ad statum perfecti æquilibrii demonstrandum ad velocitatem quandam initialem, quod a Viris eximii fieri solet, recurri possit. Ubi perfectissima quies est, viresque mutuis actionibus sese elidunt, ibi nullam sane, ne infinite quidem parvam, velocitatem concipere datur. Differit deinceps *Bernoullius* de Viribus

motricibus, ad vectem applicatis, & varia scitu digna annotat, tandemque nova ratione theoriam centri oscillationis exinde deducit. Quo facto, de communicatione motus per vectem agit, eaque occasione perquam eleganter & facile demonstrat, qui fieri possit, ut corpus aliquod, in motu constitutum, omnem vim suam in corpus aliud quantumvis majus minusve transfundat, unde veræ æstimationi virium vivarum, tot aliis jam demonstrationibus munitæ, novum quoddam robur accedit, cui certe *Papinus*, si viveret, non posset non calculum suum ad-jicere, a *Leibnitio* jam olim, ut constat, adeo ad incitas redactus, ut, corpus quoddam cum duobus velocitatis gradibus tantundem effectu-rum, concederet, quantum corpus aliud, cujus massa prioris quadruplex foret, cum gradu celeritatis uno; unicum adhuc sententiæ vulgaris præsidium in eo quærens, (quod sane miserum *κεκοφύγρον* est,) quod in praxi effici nunquam possit, ut corpus quoddam omnem vim suam, vel agendi facultatem, per conflictum quendam in aliud transferat. Has observationes excipiunt aliæ de Centro spontaneo rotationis. Quod ut intelligatur, concipe, corpus aliquod quantivis voluminis, vel systema plurium corporum, inter sese connexorum, a vi quadam externa impelli, animum a gravitate corporum naturali abstrahendo; duplex tunc casus considerandus est. Aut enim directio vis impellentis transit per commune centrum gravitatis systematis totius (singere enim centrum gravitatis licet, etiamsi corpora statuamus gravitatis expertia,) aut non transit. Priori casu facillime patet, totum systema motu directioni vis motricis parallelo semper latum iri; secus quam accidit in posteriori; tunc enim quælibet systematis pars resistentiam inertiae suæ secundum peculiarem suam directionem exercet. Hunc igitur casum investigaturus Vir acutissimus, concipere jubet planum horizontale, per centrum gravitatis totius systematis, (si grave esset,) transiens, omniaque corpuscula systematis per rectas verticales in istud projicit. Sumto jam quodam puncto in hoc ipso plano, in quo applicata sit vis motrix, cujus directio non transeat per centrum gravitatis systematis, non difficile perspicitur, planum motu quodam rotatorio actum

actum iri, eodem prorsus modo, quo systema ipsum in statu suo naturali cietur. Hoc itaque punctum, circa quod corpuscula, in planum horizontale projecta, circulantur, illud ipsum est, quod *Centrum rotationis spontaneum* appellat *Bernoullius*, a natura quippe ipsa, pro circumstantiarum varietate, *sponte* quasi electum; nec in arbitrio nostro positum. Cum vero hæc ita se habeant saltem ab initio gyrationis, ipsemet Vir egregius annotat, theoriæ hujus usum præcipue esse in motibus, non adeo in longum excurrentibus, ut in tremulationibus, vibrationibus, atque oscillationibus minimis. Quod vero notatu maxime dignum, ex quo mira naturæ, superfluis rerum causis haud luxuriantis, simplicitas elucet, illud est, quod centrum rotationis spontaneum unum idemque esse cum centro oscillationis totius systematis corporum circa punctum, in quo vis impellens applicatur, ceu punctum quoddam suspensionis, oscillantis, demonstrat *Bernoullius*. Quo facto, insignem theoriæ hujus fecunditatem nobili sane exemplo declarat, cum in leges motus corporum irregularium, sese mutuo percutientium, inquirat, eo nimirum casu, (qui hætenus a nemine, quantum nos quidem scimus, tractatus fuit,) quo directio impulsio per centra gravitatis corporum collisorum non transit. Rem abstrusissimæ indaginis esse, nemo est, quin facile animo præcipiat, qui cogitaverit, hac ratione corpora post impulsum haud ita latum iri, ut singulæ eorum particulæ describant rectas inter se parallelas, sed *cum rotatione quadam* motum conjunctum esse, qua quidem in re totius negotii cardo vertitur. Nos temperare nobis haud potuimus, quin hoc præcipue loco sagacitatem *Bernoullianam* miraremur, qua Vir egregius investigationem velocitatis, quacum corpus percussum incipit rotari, ad casum vulgarem de collisione duorum corporum centrali reduxit. Nec minus placuit digressio astronomico-physica, tractationi huic continuo subjuncta, eidemque innixa, de motibus Planetarum diurno & annuo, quorum mutuam relationem atque nexum aptissime repeti posse ex primitiva potentia motricis applicatione, Vir Cl. existimat, cujus directio nisi per centrum gravitatis Planetæ, (cujuscunque demum figure

gurae esse statuatur,) transeat, non possunt non motus progressivus & rotatorius conjunctim produci; ut plane intelligatur, non temere a natura rationem horum motuum ad se invicem esse stabilitam. Re omni ad numeros revocata, hanc propositionem extruxit: *Si globus aliquis, terram representans, confectus ex materia homogenea, quiescens primo, postea in motum agitur a vi motrice, applicata perpendiculariter ad distantiam a centro, qua sit sesquicentesima pars radii; globus hic duos inde motus acquiraturus est, unum progressivum, alterum circumferentem, qui accurate satis respondebunt motibus annuo & diurno Telluris.* In Planeta Martis punctum applicationis vis motricis primitivæ distat ab ejusdem centro quantitate $\frac{1}{418} R$, in Jove

quantitate $\frac{7}{19} R$, ubi R significat semidiametrum Planetarum respective. Distantia centri spontanei rotationis primitivæ in

globo Telluris est $\frac{4400}{73} R$, in Marte $\frac{41930}{501} R$, & in Jove $\frac{11}{10}$

R , quæ ultima profecto mira videri potest. De reliquis autem Planetis nihil definivit Autor, cum de motu eorum nil certi constet, & speciatim de Venere adhuc sub judice lis sit. At vero quantocyus pergendum est nobis, qui jam incidimus in Diatriben de corporum aquæ insidentium oscillationibus, iisque tam lateralibus, quam verticalibus, ubi bina Problemata egregia solvuntur de inveniendis Pendulo simplici, quod oscillationes faciat, corpori, vel ad latus, (qui casus est difficillimus,) vel in altum, oscillanti, synchronas. Quæ quæstiones, (quarum primam, ceu maxime arduam, *Bernoullio* proposuit *Cl. Eulerus*, ipseque solvit, quamvis solutionem hactenus non publicaverit,) uti prorsus novæ sunt, ita singularem quoque in solvendo artem deposcunt, nihilque magis ad proferenda scientiæ pomœria optandum, quam ut diversis methodis unum idemque hujus generis Problema enoderetur. Idem omnino pronuntiandum de Schediasmatibus sequentibus, in quibus videre est solutiones quæstionum eximiarum de Oscillationibus corporum, super immobili superficie titubantium, de Pendulis luxatis, sympathicis,

pathicis, multifilibusque. Ut intelligas, quid rei Pendulum luxatum sit, finge systema quoddam corporum, in centro gravitatis affixum virgæ rigidæ, cujus altera extremitas vel alligata sit filo flexili, vel alii iterum virgæ inflexili ope articulationis cujusdam commissa, ut hæ duæ virgæ in angulum inflecti possint. Suspendantur jam virgæ, inter se connexæ altera extremitate, e puncto quodam fixo, systemaque corporum in motum concitari intelligatur; habebitur, quod *Bernoullius pendulum luxatum* vocat. *Sympathicorum* vero nomen tribuit binis pendulis, a communi quodam corpore gravi agitatis, ita ut unum sine altero moveri non possit. Concipe corpus figuræ cujuscunque, per cujus centrum gravitatis trajecta sit linea rigida horizontalis, vel paxillus quidam tenuissimus, utraque sua extremitate alligatus filo verticali, e puncto fixo suspensio, vel eum in modum, quo in pendulis luxatis, commissus virgæ rigidæ, verticaliter erectæ. Sint vero longitudines filorum verticalium; & partes paxilli, ab utraque parte centri gravitatis corporis inæquales, fingaturque, paxillum paululum e situ suo dimoveri, ita tamen, ut semper maneat in plano verticali, in quo sunt fila; facile percipitur, motum quendam oscillatorium in hoc plano genitum iri, lineamque horizontalem reciprocationes quasdam ferræ instar facturam esse, fila vero verticalia, utpote a casu cõmuni in motum concitata, jure optimo sympathica vocari. Pendulorum vero *multifilium* nomine nihil aliud *Bernoullius* intelligit, nisi filum flexile, non uno, sed pluribus pendusculis, onustum, atque oscillatorio motu latum. Quod ultimum Problema alia quoque ratione ab ingeniosissimo ejus Filio, *Danièle*, nec non a Cl. *Enlero* in Comment. Petrop. pertractatum fuit. In solutione quæstionum de Oscillationibus corporum titubantium, pendulorum luxatorum & sympathicorum, rem ad considerationem vectis & centri rotationis spontanei reduxit Vir acutissimus; ultimam vero de pendulis multifilibus methodo plane alia, ac Viri modo laudati, extricavit. Casum istum, quo filum oscillet cum duobus ponderibus inæqualibus, quorum alterum medio loco inter punctum suspensionis & extremitatem collocatur, generaliori, quam huc usque factum,

ctum, ratione solvit, non excursionibus solum quam minimis, & quæ pro infinite parvis haberi possunt, sed majoribus ad libitum, consideratis. Quo facto, ideam solutionis pro pendulis trifilibus, quadrifilibus, vel quomodocunque multifilibus, pandit, positus nimirum oscillationibus quam minimis. Quin geminum adhuc, a priori plane diversum, solvendi modum e locupletissima penu sua Vir eximius depromit, de quibus autem omnibus, ne præstitutos limites egrediamur, copiosius dicere haud licet. Sequitur solutio Problematis statico-dynamici minime vulgaris: Dato nimirum Triangulo rectangulo non gravi, cujus singulis lateribus (quæ politicissima supponuntur,) adhæreant corpora itidem non gravis, ponatur, corpori hypotenusæ incumbenti vim motricem applicari, idque in directione ad hypotenusam normali, quo fiat, ut Triangulum continuo incipiat retropelli, & tria quoque corpora, eidem adjuncta, loca sua mutant; quæritur lex accelerationis tam Trianguli, quam singulorum corporum, ipsi adjunctorum, si quidem intelligatur Triangulum & corpora haud aliter, quam motu in unoquoque sibi tempore parallelo, ferri posse. Quod cum expedivit *Bernoullius*, aliud quoddam Problema huic affine, de descensu corporis gravis super hypotenusâ Trianguli rectanguli mobilis super plano horizontali immobili, quod jam olim in *Comment. Petrop. Tom. V* resolverat, ulterius perficit, rem nempe generaliter concipiendo, & loco hypotenusæ rectilineæ curvam quamvis assumendo. Inter cetera, quæ sequuntur, Virum *Cel.* in *Problemate Ballistico* minutatim enodando singulari prorsus diligentia versatum esse, conspicimus, quod ita habet: Data velocitate initiali alicujus mobilis gravis in altum explosi, in medio uniformiter denso: quæritur altitudo, ad quam ascendit, nec non tempus, quod tam in adscensum, quam in descensum, impendit. Concipit autem medium uniformiter densum, tanquam constans ex corpusculis æqualibus & elasticis, per spatium æqualibus interstitiis a se invicem disseminatis, cujus naturæ aerem nostrum esse, pro valde probabili habet. Hoc supposito, invenit, -globum e. g. ferreum, in linea horizontali per spatium moveri debere, quod diametrum ejus 3700 vicibus

cibus superet, ut ab aeris resistantia amittat dimidium velocitatis suæ initialis. Porro comprobavit veritatem paradoxo, quod globus in aere uniformiter resistente sursum explosus, quamvis infinita velocitate, tempus tamen non nisi finitum impendat per totam altitudinem, ad quam ascendere potest. Deinceps investigaturus descensum ex altitudine, ad quam corpus pervenerat, invenit, nunquam accidere posse, ut globus recidendo velocitatem suam initialem recuperet, etiamsi in infinitum descenderet; porro, velocitatem terminalem, seu maximam, *ad quam non*, (hoc est, eam, ad quam globus recidens tandem data quavis quantitate propius accedit, nunquam tamen plene eandem assequitur,) demonstravit, se habere ad initialem, quacum explosus est, proxime ut 61 ad 80. Ex quibus specimenibus facile de præstantia hujus tractationis judicari poterit. Variata enim ad libitum altitudine, ad quam globus explosus in vacuo peringere posset, semper hac methodo erui poterunt altitudo ascensus ejusdem in medio resistente, nec non tempora ascensus descensusque respondentia; quæ omnia si in tabellam referantur, eandem consulendo, ex observato tempore, quo globus projectus in terram recidit, definiri poterit, quousque ascenderit, & quantum temporis tam ascendendo, quam descendendo, insumserit. Hæc excipiunt aliæ quædam meditationes ingeniosissimæ, ad resistantiam medii spectantes, quas inter valde notari meretur ultima, eademque Gallice scripta, de Pendulo composito, quod agitur in medio resistente, qua Vir Cel. typum calculi exhibet, ad velocitatem penduli rectilinei, duobus corporibus sphericis onusti, in medio, quod in ratione velocitatis duplicata resistit, determinandam, adornandi, nec non considerationes quasdam de centro oscillationis horum pendulorum subjicit. Si pendulum synchronum in vacuo oscillari debeat, res facilis omnino est; sin vero in eodem medio resistente Problema esse indeterminatum, observat Vir acutissimus, cum longitudo penduli synchroni a quantitate materiæ, a volumine globi, adeoque & ab intensitate resistantiæ, dependeat.

Hicce ita perlustratis, tandem nova sese oculis nostris
L 1 offert,

offert, eaque auro contra carior, *Theoria Hydraulica*, tot inventis *Bernoullianis* quasi colophonem, & supremum præstantiæ apicem, imponens. Nemo est rerum intelligens, quem fugiat, quantis difficultatibus obsepta sit univèrsa de motu fluidorum doctrina, adeo, ut perspicaciam summorum Geometrarum hæcenus eluserit. Quicquid enim de ea memoriæ proditum est, aut sola experientia, aut principiis parum firmis, nititur. Soli Filio Autoris dignissimo, *Danieli*, liquit esse tam felici, ut post irritos aliorum conatus nodos hosce benigniori fidere solvere aggredere, conscripto hanc in rem eruditissimo *Hydrodynamices Opere*, editisque Dissertationibus aliquot, Commentariis Acad. Petrop. insertis. Notum vero est, Virum Clarissimum totam suam theoriam doctrinæ virium vivæ, earumque conservacioni, superstruxisse; qua quidem in re Cel. Parentem ipsum præeuntem habuit; quod vero principium, licet verissimum, & exemplis quamplurimis evictum, non satis tamen directum est, ut raceamus, esse adhuc quamplurimos, inter Anglos præsertim, qui de veritate principii non solum dubitent, sed eam omni conatu infringere laborent. Qua de re maxime de methodo quadam genuina & directa acquisivit Noster, omnique contentione id egit, ut theoriam motus fluidorum ex solis principiis dynamicis, a nemine non concessis, erueret, postque longiusculam meditationem anno jam 1729 voti compos factus, Dissertationem hancce conscripsit, æternum & cædo dignum opus. Eam autem in *duas partes* dispescit, quarum *prima* de motu aquarum per vasa & canales cylindricos, ex pluribus tubis cylindricis, sibi invicem adaptatis, conflatis, agit; adeoque fundamenta totius doctrinæ hydraulicæ continet; *altera* vero methodum exhibet directam & universalem, solvendi omnia Problemata hydraulica, quæcunque de aquis, per canales cujuscunque figuræ fluentibus, proponi possunt. Nostrum est, qui ad finem properamus, indolem ingeniosissimæ methodi brevibus indicare, & quasi eminus monstrare. Detur itaque canalis ex tubo cylindrico ampliori, cujus fundo insertus sit angustior, conflatus, ut secum invicem communicent; sit is constanter plenus liquore homogeneo,

geneo, qui per se nullius sit gravitatis, sed a parte orificii amplioris a data vi motrice urgeatur; & quærat lex accelerationis, qua liquor per canalem profluet. Ante omnia jam constat ac $\epsilon\zeta\alpha\gamma\omega\acute{\nu}\iota\omicron\nu$ est, dum liquor e cylindro ampliori in angustiores inhabitur, velocitatem ejus mutatum iri in ratione amplitudinum reciproca; cum vero natura nullibi saltum faciat, sed ab una mutatione ad aliam per omnes gradus intermedios, (licet in quibusdam casibus promptissime, ut percipi vix possit,) transire consueverit, oppido liquet, hanc quoque celeritatis mutationem gradatim fieri, atque adeo, si liquor motu parallelo fluat, partes ejusdem, orificio angustiori proximas, per tractum saltem quam minimum paulatim accelerari, donec ipso ingressus in tubum arctiorem momento velocitas debitum mutationis gradum nacta sit. Unde porro consequitur id, quod in tota hac disquisitione principem obtinet locum, ejusdemque arx est: ante orificium scilicet angustius *gurgitem* quendam formari, successive coarctandum, per quem liquor a primo accelerationis suæ momento usque ad ultimum labi debet, dum interea portio liquoris quam minima in quiete perpetua permanet. Quem *gurgitem* (significanter omnino ita dictum) cum Autores huc usque tanquam rem nullius momenti plane neglexerint; nulla patuit via ad principia pure dynamica hic in usum recte vocanda. Quamvis enim gurges respectu totius massæ fluidæ quasi infinite exiguus sit; vis tamen, in gurgite liquorem accelerans, & debitam tandem velocitatis mutationem produciens, finita magnitudinis est. Dictis enim, amplitudine tubi majoris = b , angustioris = m , velocitate in tubo arctiori = v , erit vis ad accelerationem dictam requisita

$$= \frac{bb - mm}{2b} vv, \text{ hoc est, finitæ omnino magnitudinis, ceu}$$

Bernoullius statim ab initio demonstrat. Ex qua formula simul patet, unam eandemque vim requiri, quæcunque sit curva, *gurgitem* terminans, cum ejusdem latitudo in ea non insit. Si, continuante liquoris fluxu, v maneat constans, perspicuum est, totam vim motricem, quæ liquorem urget, impendi in *gurgitem*

conservandum; qua igitur dicta = p , erit, $p = \frac{bb - mm}{2b} vv$.

Ex quo facile conficit Vir acutissimus, si vas cylindricum amplius, aqua jugiter plenum, & verticaliter erectum, cujus altitudo sit = a , communicet inferius cum tubo cylindrico arctiore, (retentis symbolis prioribus,) velocitatem aquæ effluentis quam citissime convergere ad eam, quæ debita sit altitudini

$\frac{bb}{bb - mm} a$. Quodsi igitur m sit quam minima respectu ipsius

b , erit altitudo velocitati aquæ effluentis debita = $\frac{bb}{bb} a = a$,

quem solum casum huc usque assecuti sunt Geometræ. En igitur principium istud, cujus ope Hydraulica principiis mechanicis, iisque vulgaribus, subjicitur; cui vero copiosius explicando immorari nec volumus, nec possumus quoque, quibus alias tota Dissertatio huc transcribenda esset. Interim notatu dignissimum adhuc est, formationem gurgitis non esse conjunctam cum dispendio virium vivarum sensibili, respectu ad eas habito, quæ in tota massa aquea insunt; unde intelligitur, cur theoria virium vivarum tuto & sine periculo erroris in hydraulicis applicari possit, id quod Vir Cel. in quibusdam casibus ipso facto comprobat. Qui, cum in prima hac Dissertationis parte vim principii sui in determinando motu fluidorum per canales in diversis statibus ostendisset, parte secunda non modo universalem Problemata hydraulica solvendi methodum communicat, egregiisque specimenibus illustrat, sed imprimis quoque nobilissimam pariter ac intricatissimam quæstionem de pressionibus, quas a liquore transfluente latera canalium sustinent, in omni liquoris statu, adeo plene & perspicue enodat, ut, quid hæc in re desiderari amplius possit, vix appareat. De quo invento sane præstantissimo, est, cur sibi impense gratuletur orbis eruditus, nec ulla unquam conticescat ætas. Verum vel tandem manum de tabula.

HENRICI DE COCCEII, SACRÆ REGIÆ MA-
jestati

jestati Borussicæ quondam a Consiliis sanctioribus, & in Ill. Viadrina Antecessoris primarii, Grotius illustratus, seu Commentarii ad Hugonis Grotii de Jure belli & pacis Libros III, in quibus Jus nature ac gentium, item Juris publici præcipua, explicantur. Adduntur Annotationes Autoris ex postrema ejus ante obitum cura. In Commentario id præcipue agitur, ut Grotius ex ipso Grotio illustretur, defectus circa principia Grotiana notentur, & vera Juris nature principia, imprimis quatenus ad interpretationem Juris Romani pertinent, proponantur. Accedunt Observationes S. DE C. H. F.

Tomus I.

Wratislaviæ, sumptibus Jo. Jac. Kornii, 1744, fol.

Alph. 8 plag. 9.

Interessè humani generis, jus illud, quod inter populos plures, aut populorum rectores, intercedit, ex certis ac indubitatis principiis erui ac deduci, nemo est, qui negaverit. Cum enim una sit hominum natura, una ratio, una ratiocinandi facultas, eaque omnibus hominibus, sana ratione utentibus, communis; non possunt non conclusiones, inde deductæ, communes esse, quas, si *de jure suo cuique tribuendo* agant, *legum nature* nomine venire, propalam est. Quæ cum ita sint, facile decidi poterit quæstio, *num juris naturalis præcepta sub demonstrationem cadant*, quam alii, si non plane negare, at dubiam saltem reddere, sunt conati. Quod vero eadem res non omnibus ex voto successerit, id potius hominibus, ea demonstrare conantibus, quam ipsi scientiæ longè præstantissimæ, erit adscribendum. Nostrum non est, eorum texere catalogum, qui vel integris Systematibus, vel Compendiis, artem hanc tradendi periculum fecerunt. Sufficiat in præsentia, nominasse *Hugonem Grotium*, seculi sui Phœnicem, cujus *de Jure belli & pacis Libri tres*, ex quo prodierunt, non solum privatorum hominum, sed & integrorum populorum, applausu sunt excepti, varios-

que, ut fieri solet, nati sunt Commentatores, quorum multi laudem merentur, neuter vero effecit, ut dici non possit, quod dictum prius non sit. Egregium exemplum habemus Viri Perillustri ac desideratissimi, *Henrici de Cocceii*, Potent. Prussor. Regis quondam a Consiliis sanctoribus, inque Viadrina Antecessoris primarii, Commentarios in hunc librum, quorum publicationem debemus Perill. Autoris Filio Illustrissimo, *Samueli de Cocceii*, Potentissimi Prussorum Regis Ministro status intimo, Tribunaliumque Præsidi supremo, de quo verissima sunt, quæ nuper *Cel. Gesnerus* ejus imagini adscripsit:

*Arbiter ingenii datus, artibus, ac virtuti,
Ingenio princeps, virtute atque artibus idem,
Mortales inter delubrum tale colebat.*

Rubrum libri est: *Grotius illustratus Henrici de Cocceii*, cui quippe Commentarii debentur; magna tamen pars Operis debetur industriæ Illustrissimi, quem modo nominavimus, Viri, qui ubique fere addidit observationes, *Additionum* nomine insignitas, quæ asteriscis ab ipsis Commentariis sunt distinctæ. In *Prolegomenis* veterum Philosophorum sententiæ

- Præfat.* *de jure natura, ejusque existentia*, colliguntur. *Quatuor jura universalis*, quibus *Grotii* opus innititur, nimirum 1) *jus natura sociale*, 2) *jus natura laxius sumtum*, 3) *jus gentium voluntarium*, ac denique 4) *jus divinum universale*, (quod Lib. I triplex fingit, *jus Adamiticum*, *Noachicum*, ac Evangelii legem.)
- Cap. 1 secundum mentem Autoris explicantur non solum ac illustrantur,
- §. 9 - 17. verum quoque refutantur simul. *Socialitatem* non esse principium juris naturæ, & doctrinam de intrinseca ejus bonitate, Lib. I
- Cap. 1 adeoque de immutabilitate juris naturalis, periculosam admodum esse, late probatur. Proponitur vero simul aliud principium, illudque in *voluntate Dei* constituitur, per quam declaravit, *jus suum cuique esse tribuendum*. Quod ad *bella attinet*, eorum origo ex naturæ rationibus demonstratur, dubiaque, ex Evangelii præceptis desumpta, solvuntur. Ad distinctionem in *publicum* (quod jure gentium *solenne* est,) & *minus solenne* quod attinet, ea latius examinando refutatur. Ubi circa originem summæ potestatis, ejusque jura, multa disputantur

tur erudite solideque: nimirum, quæ sit *summa potestas*; in Pag. 238.
 quibus locis, rebus, personis, & causis, sit fundata; penes po- §. 5.
 pulum realis quædam potestas an sit; ubi nova ratione proba- pag. 223.
 tur, legem regiam, per quam omne jus populi in Imperato- §. 7.
 res Romanos translatum fuerit, existisse nunquam. Quam pag. 243:
de regno patrimoniali Grotius sententiam proposuerat, ea exa- §. 8.
 minando rejicitur, demonstratione insuper addita, quod tale pag. 252.
 non fuerit Ægyptiacum regnum. Quæ de tutela Regum dici §. 12.
 possunt, ea late tradita reperies §. 15 pag. 291. De synedrio agit pag. 270.
 §. 20 pag. 308, de avtonomia vero Judæorum, ejusve amissio-
 ne, id est, de ablatione sceptri de tribu Juda, singularia multa tra-
 dita reperies *Lib. I Cap. 4 §. 7 pag. 350.* Curiosa quoque Lib. I
 multa habet *Dissertatio de jure regis ejecti, & de administra- Cap. 4*
tione usurpatoris regii, ac utriusque effectu. Libro II Cap. 1 §. 15.
 termini ponuntur defensionis necessariz, quæ *belli privati* no- pag. 364.
 mine *Grotio* venit. *Capite 2* dominiorum demonstratur ori- §. 3.
 go, ubi probatur simul, nullo fundamento niti eorum senten-
 tiam, qui volunt, res ab initio fuisse communes, dominiaque
 hominum voluntate demum orta esse, ex quo facultas occu-
 pandi singulis obtigerit. Vera ergo erit contrariis huic senten-
 tia, puta, dominia a natura esse immediate, quæ late proba-
 tur, insimul variaz deciduntur quæstiones, veluti, num mare Cap. 2
 possit occupari; rerum ad amicos pertinentium occupatio num §. 3.
 & quando sit licita; num transitus jure naturæ debeatur; fig- Cap. 5
 mentum vero eorum, qui tradunt, jus illud pristinum com- §. 8.
 mune reviviscere vel *ex necessitate*, vel *ex innocua utilitate*, §. 10.
 rationibus haud contemnendis exploditur. *Tertio Capite* jus §. 13 seq.
 occupandi ex ipsis naturæ principiis demonstratur, ex quo, §. 6. 13.
 quænam res occupari non possint, prono alveo fluit. Quæ- §. 1 seq.
 stionem propositam haud incelebrem, num limes imperii per §. 4.
 alluvionem alveive derelictionem mutetur, ibidem denotatam
 atque decisam videmus. Paucis interjectis, refellitur doctrina
 de *dominio generali*, quod præter imperium ex occupatione §. 19.
 acquiri, *Grotio* erat persuasum. Ad *prescriptionem* jam deve-
 niamus, cui *quartum Caput* destinatum videmus; quam non
 ex præsumta oriri derelictione, cum jura hominum naturali ra-
 tione

- zione præscriptione non tollantur, eleganter demonstratur, quaestione insuper mota ac decisa, num pater derelictione, alia-ve sua dispositione, jus, liberis, vel jam natis, vel demum nascituris, quaeritum, possit auferre. In *quinto Capite* multa occurrunt non ubivis obvia: veluti, 1) male jus, quod ex statu hominum oritur, referri ad jura in re, evidentissime probatur; 2) origo patriæ ac maritalis potestatis nova ratione deducitur; 3) divortia jure naturæ licita esse, nec a Servatore improbari, probatur; 4) ratio nuptiarum prohibitarum demonstratur: ubi novis simul rationibus evincitur, nec *Abrahamum* sororis, nec amitæ maritum fuisse *Anramum*; 5) polygamiam atque concubitum jure naturæ non improbari, asseritur, explicata simul differentia Juris Romani inter uxorem & concubinam.
- §. 12. Denique rationem redditam videmus, cur pluralitas suffragiorum in collegiis debeat obtinere; si vero inter se dissentiant, quomodo sint computanda. *Sexto Capite* proponuntur quaestiones celebres, num imperium, vel saltem ejus pars, regalia, domania, &c. alienentur recte. In fine, testamenta jure naturæ esse nulla, indeque talem dispositionem alienationis speciem non esse, ostenditur. Quæ *septimo Capite* tractantur, maximi momenti sunt; inquiritur enim ibi in originem successionis tum rerum privatarum, tum regnorum. A §. 1 ad 12 demonstratur, jus succedendi privatum non oriri ex jure alendi, nedum ex surrogatione in jus occupandi, sed ex jure familiæ. Dein exponitur ratio, cur liberi, etiam legitimati per subsequens matrimonium, non vero ex concubinis nati, vel spurii, succedant parenti; quæque juris representationis sit origo. Ad successionem in regnis quod attinet, *Grotius*, regnum esse vel patrimoniale, vel ex voluntate populi delatum, asseruerat: quæ distinctio multis in medium adductis argumentis refellitur. Sed & demonstratur, jure naturæ hæreditariam successionem in regnis locum non habere, (quam Autor secundum graduum proximitatem fieri, & foeminas quoque post masculos admitti, putat,) sed natura successionem esse linealem, solisque deferri masculis. Hæc quasi per lancem saturam enarrata sufficere poterunt ad demonstrandum, plurima notatu digna vel plane nova, vel quæ

quæ novis naturæ rationibus fulciantur, in præstantissimis hisce Commentariis, eorumque additionibus, ubique occurrere, ex quorum lectione nemo nisi doctior redibit. Nihil igitur vehementius optamus, quam ut *alter Tomus*, qui prela jam exercet, propediem in dias luminis auras exeat, quem proinde avidissime exspectamus.

DE CROSTACEI ET DEGLI ALTERI MARINI CORPI,
che si truovano su' monti, Libri due di ANTON-
LAZZARO MORO.

hoc est,

DE CRUSTACEIS ANIMALIBUS, ET
aliis, corporibus marinis, quæ in montibus deprehen-
duntur, Libri duo, Autore ANTONIO LA-
ZARO MORO.

Venetis, apud Stephanum Monti, 1740, 4 maj.

Alph. 2 plag. 10, Tab. æn. 8.

Disquisitio telluris non eruditorum meditationibus, sed maxime observationibus, sæpius repetitis, & continuatis, perficitur. Phænomena sola, caute observata, & inter se comparata, difficili huic doctrinæ lucem affundunt, & fictas Physicorum hypothesés sæpius refellunt. Celeberrimus hujus Operis Autor in disquirenda Telluris natura maxime quidem ad phænomena respexit, crustacea animalia, & alia marina corpora, in diversis montibus, eorumque stratis, reperta, examinavit, & non sua tantum, sed aliorum quoque, observata, hac de re collecta, in indagatione veritatis adhibuit. Totum Opus in *duos Libros* divisit, quorum *primum* in theoriam Telluris, a variis Autoribus, inprimis a *Burneto* & *Woodwardo*, stabilitam, inquirat, in *altero* vero sententiam suam exponit, & observationibus & experimentis confirmat. *Libri primi Caput primum* introductionem sistit. *Caput 2* vero r. m. pertractandam accuratius definit. Quæstionem enim primariam ponit, quænam fuerit occasio, qua corpora marina sub montes deducta fuerint. Ex hac igitur pendentem aliam quæstionem tractare debuit, qualis fuerit origo

M m

insula-

insularum, montium, & omnium stratorum terræ, superficiæ telluris vicinorum. *Cap. 3* varias Autorum sententias recenset, & inter omnes duas imprimis refellere conatur, quarum prima asserit, naturales inundationes maris, montes corporibus, in mari productis, replevisse, quæ post aquarum regressum remanserunt; altera vero diluvium universale tanquam causum harum mutationum assumit. Licet enim eadem a *Cel. Vallisnerio* jam fuerint destructæ; tamen novis quodammodo argumentis rem hanc pettractare videtur. *Cap. 4*, diluvium a causis naturalibus non productum fuisse, asserit, ideoque corporum marinorum transitum in montes ei adscribi haud posse. *A Cap. 5 ad 9 Burneti* sententiam de diluvio exponit & refellit, & postquam *Cap. 10* veram ideam de quantitate aquarum, in universali diluvio delapsarum, ex sacra Scriptura assumit, & globum totum teraqueum usque ad summitatem altissimorum montium, & paulo ultra, aquis cinctum fuisse, exposuit, immentiam molem quodammodo definire suscipit; & inde a *Cap. 11* usque ad *16* ulterius *Burnetianum* systema destruere conatur. *A Cap. 17 ad 23 Systema Woodwardi* eodem modo examinat & refellit, & in sequentibus hujus libri *Capicibus* usque ad *29* alias Autorum sententias de translatione corporum marinorum in montes disquiri. De his vero controversiis longius differere superfedemus, jam sententiam Autoris, *Libro secundo* propositam & stabilitam, Lectoribus nostris exposituri. *Cap. 1 methodum*, in præsentis disquisitione assumtam, proponit, docens scilicet, se per observationes collectas ostendere velle quomodo quædam marina corpora in montes deducta fuerint, & hinc concludere, reliqua etiam corpora eodem modo fuisse transportata. *Cap. 2* observationem *Condilli*, ad *Vallisnerium* transmissam, refert, qua ostenditur, in Archipelago prope insulam Santorini A. 1707 rupem quandam fluctuantem in mari apparuisse, navi, naufragium passæ, similem, quæ sub variis mutationibus, cum terræ motu & montibus ignivomis alias conjunctis, a mense Martio usque ad Octobrem ita quidem increveret, ut novam insulam sisteret, quæ, ex abyssu elevata, circuitum trium milliarium Italicorum, & altitudinem qua-

quadraginta pedum, obtineret. Hæc vero insula, ut ex observationibus P. *Goree* cognoscimus, A. 1708 sex milliaria Anglica in circuitu habuit, & usque ad annum 1711 ulterius novis accessionibus aucta fuit. *Cap. 3* alteram observationem de novo monte, prope Pozzuolam A. 1538 orto, adducit, qui quidem cum terræ motu, exhalationibus & igne erumpente, magnam saxorum & cinerum vim undique dispergebat, & pagos vicinos destruebat, ipse vero post tantas mutationes tria milliaria in circuitu complectebatur. His observationibus *Cap. 4* alias circa Vesuvium, & *Cap. 5* circa Ætnam, factas subjungit. Exponendo nunc novam suam sententiam circa quæstionem propositam, eam sequenti propositioni includit: Animalia & vegetabilia marina, quorum exuvia, vel relictae partes, hodie adhuc supra montes, & in iisdem, deprehenduntur, in aquis marinis nata & nutrita, & tunc demum, quando montes supra superficiem maris elevati apparuerunt, in illa loca, ubi hodie petrefacta inveniuntur, ejecta fuerunt. Hæc sententia a variis quidem prolata videtur; Autor vero ob accuratam & experientiis illustratam explicationem novam pronuntiat. *Cap. 6* ex similitudine corporum marinorum & petrefactorum perfecta, illos errare, ostendit, qui, corpora in gremio terræ lusu quodam naturæ efficta fuisse, asserunt; *Fabii Columnæ* experimentum, cum glossopetris Melitensibus institutum, adducit, quæ, in igne calcinata, in cineres, quales a partibus animalium impetrantur, a lapidibus calcinatis diversos, mutatae fuerunt; tandem quoque *Woodwardi* experientias apponit. *Cap. 7* per novam insulam in Archipelago ortam commonstrat, marina corpora montibus fuisse immista, cum turbulenti motus insulam ex mari elevarent. Ne vero præter hanc nullæ aliæ suppetere observationes videantur, *Cap. 8* ex *Plinio*, *Strabone*, & aliis scriptoribus, similes mutationes indicantur, quæ, licet non tam accurate descriptæ fuerint, tamen phænomena terræ motus, semper conjuncta habuerunt, ita, ut eo modo non tantum insule novæ formatae, sed & aliæ insulæ cum terra continente conjunctæ fuerint. *Cap. 9* Autor varia fabulosa, de ortu insularum in Poetis narrata, exponit, & ad similem mutationem provocat; *Capite*

vero 10 ad similem productionem omnium insularum concludit. Sunt quidem haud pauci, qui tales mutationes in minoribus insulis & scopulis, non autem in majoribus, concedunt; hi vero insulas ipsas non satis disquisiverunt, ut ad convenientiam majorum cum minoribus concludere possent, quod argumentum a *Strabone*, jam prolatum, ulterius declarat, & non tantum ad insulas varias, sed *Cap. 11* eodem modo ad montes omnes telluris praecipue ignivomos, extendit. Ne vero haec tantum facta videantur, *Cap. 12* ex situ montium & ex stratis, similem fuisse montium ortum, ostendit. Proponit igitur structuram montium, a *Cel. Vallisnerio* descriptam, & sigillatim omnia phaenomena adducta ex sententia sua, quod nimirum ignis subterraneus omnes has mutationes produxerit, declarare annititur. Semper quoque attendit ad distinctionem montium in primarios, qui magnam lapidum molem sistunt, & secundarios, qui ex diversis stratis diversimode compositis oriuntur. Illi a vi terrae motuum ex undis marinis elevati fuerunt; hi vero arenam, cineres, mineralia varia, corpora marina, aliaque naturalia, ex montibus primariis vomitu expulsa, in stratis disposita sistunt. Ex his itaque *Cap. 13* strata varia, in planitie posita, & montibus juncta, explicat, ex quibus non tantum expositum montium ortum ulterius declarat, sed simul ostendit, quomodo marina corpora his misceri potuerint. Strata enim in planitie ad montes ignivomos proxima ipsi argumento sunt, similem stratorum productionem in aliis terris a montibus ignivomis, nunc remotis, statui posse, & licet planities multae ampliores inveniuntur, tamen, a minori ad majus in rebus his physicis conclusionem omnino valere, arbitratur. *Cap. 14, 15, 16, & 17*, varias objectiones suae sententiae contrarias proponit & refellit. In sequentibus vero ad explicationem variorum phaenomenorum progreditur, quae per ipsius hypothesin melius, quam per alias, explicari possunt; e. g. *Cap. 18* disquirat, cur in quibusdam montibus, nec in aliis, corpora marina inveniuntur; *Cap. 19*, cur alii montes in superficie, alii in interioribus stratis, corpora marina contineant. Has & alias quaestiones usque ad *Cap. 28* ingeniose & diligenter disquirat. Tandem

Cap. 29

Cap. 29 sententiam suam in compendio exponit, summam ditorum ex observatis colligit, & ita ad primas mutationes regreditur. Quæ meditatio, cum primaria tractationis suæ momenta complectatur, brevissimis exponenda erit. Globus noster teraqueus, cum primum a Deo creatus existeret, aquam ubique circumfusam habuit, dulcem, nec multum supra solidi superficiem eminentem. Hæc solidi superficies taxa ostendebat, qualia in mari inveniuntur, & a *Marsillio* essentielle solum dicuntur. Tertio creationis die superficies solida, per ignis vim & terræ motum elevata, supra aquarum superficiem erumpebat, & montes formabantur, qui, ignis subterranei violentia fissi, humum, sabulum, salia, bitumina, sulphura; & ex his mixta alia corpora, evomebant. Materia hæc expulsa, instar fluminum mota, partim in aere libero subsistebat, partim sub aquas circumfusas descendebat; salia & bitumina mari salcedinem amaram conciliabant, & ita quoque accidentale maris solum, a *Marsillio* ita dictum, producebatur. Interim vel ipsi montes primarii similem materiam denuo evomebant, vel a latere eorum secundo oriebantur, & strata diversa terræ jam formata novis obtegebant. Ex quibus omnibus profunditas maris, tractus montium, insularum novarum formatio, & formatarum conjunctio cum terra continenti, explicari potest. Quo facto, vegetabilia & animalia producta fuerunt. Montes vero hinc inde simili modo evomebant materiam terrestrem, superficies terræ marisque profunditas augebantur, & aquæ marinæ magis magisque salcedine imbuebantur. His ipsis quoque mutationibus animalia & vegetabilia varia, imprimis marina, stratis terræ immiscebantur. Sed, cum etiam successu temporis terræ cultæ elevatione novorum montium subverterentur, varia corpora naturalia & artefacta, in ruinis illis submersa, in stratis terræ inventa sunt. Cel. Autor in hac tractatione quidem a cognitis superficie telluris mutationibus ad incognitas concludit, varias Autorum observationes, suæ sententiæ faventes, erudite exponit, nexum doctrinarum aptum & facilem ostendit, & difficillimam telluris theoriam egregie declarat; dubitamus tamen, an terræ motus, & materiæ ex igni-

vomis montibus oriundæ, per strata varia dispersæ, omnes mutationes telluris explicare possint. Causam quidem concurrentem & sociam fuisse, nemo negabit, at vero primariam & solam fuisse, ex testimoniis Historicorum minime probari poterit, ideoque sola analogia & conclusio a minori ad majus ad rem hanc declarandam vix sufficiet. Cum tamen impossibile videatur, in re hac ardua, & longius a sensibus nostris remota, omnes errores evitare; in his exponendis sufficit omnino, phænomena cognita allegare, explicare, & ulteriori Physicorum disquisitioni permittere.

Historie der natürlichen Gottesgelahrheit, 2c.
hoc est,

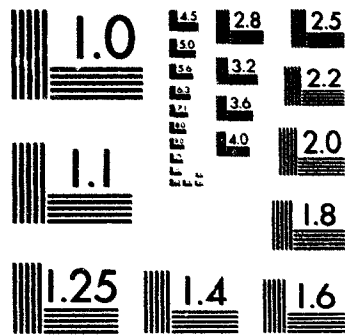
THEOLOGIÆ NATURALIS HISTORIA, A PRIMA mundi ætate ad nostra usque tempora descripta, a
JO. ACHAT. FELICE BIELCKIO, Philos. Mag.

Partes II.

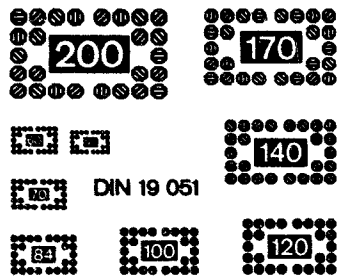
Lipsiæ & Cellæ, apud Georg. Conrad. Gsellium, 1742, 4.
P. I Alph. 1 plag. 15, P. II plag. 15.

§. 1. **G**rave & jucundum sibi legunt scribendi argumentum, qui de ingenii humani viribus & studiis, eorumque fati atque fortuna, disserere instituunt; in quo genere librorum cum ponenda sit hæc Theologiæ naturalis historia, non est timendum Clarissimo Autori, ut lectores inveniat æquos suo conatui, & labori applaudentes. Justo ut procedat ordine, tres constituit universæ tractionis *Partes*, quarum *prima de origine & constitutione Theologiæ naturalis ab orbe condito ad Christum natum agit, altera ejusdem Theologiæ conditionem a nato Christo usque ad emendationem sacrorum, a Lutero factam, sistit, tertia denique, qualis eadem ab emendatione illa sacrorum ad nostra usque tempora fuerit, & nunc sit, definit.* Exhibet hanc rerum seriem, quæ præmittitur huic *Volumini*, duas priores completenti partes, *introductio, de Theologia naturali generatim exponens*, ac primo loco monens, verum illud ac indubitatum, esse Deum, a summis viris & Philosophis adstructum, hic supponi,

supponi, tum vero etiam existentiam non minus, quam præ-	§. 4. 5.
stantiam, hujus disciplinæ commonstrans, quæ cum Ill. <i>Wolffio</i>	Pag. 2.
scientia de Deo, Deique natura & operibus, ex principiis sanæ	
rationis solide demonstrata, habetur, missaque illa de spiriti-	3.
bis ac geniis, quos angelos vocant, doctrina, naturalis non	
prætermittitur Dei cultus & religio, cujus, veluti partis practi-	
cæ Theologiæ naturalis, aliqua in hoc libro passim adjecta est	
commemoratio. His præmissis, ipsa sequitur rei tractatio, ejus-	
que <i>Partis, duobus Capitibus</i> absolvendæ, <i>Caput I, de Hebræo-</i>	14.
<i>rum naturali Theologia</i> inscriptum, quo illa a primis huma-	
ni generis parentibus, incolisque terrarum orbis primis, repe-	30. 31.
ditur, quos <i>Mosis</i> commemorat historia sacra, miseram vero	
illam fuisse in gente Hebræorum, nefanda idololatria ac super-	34.
stitione sæpius polluta, vixque unum atque alterum calluisse	39.
illam, ex sèctis celebrioribus Pharisæorum, Sadducæorum, &	
Essæorum, quin & Cabbala, ostendit. Dissertit <i>Cap. II de Theo-</i>	
<i>logia naturali inter gentes profanas, tribus distinctis Sectionibus,</i>	
quarum <i>prima</i> spectat Asiæ & Africæ populos, Chaldaeos, Per-	
sas, Phœnices, Indos, & Ægyptios, inprimis Chaldæorum	41. 60.
Perfarumque <i>Zoroastrem</i> , ejusque oracula, Phœnicum <i>San-</i>	71. 78.
<i>choniathonem</i> , Indorum <i>Confucium</i> , Ægyptiorum sapientiam,	81.
in toto terrarum orbe celebratam, celebrisque nominis Phi-	
losophos, <i>Thaletem, Pythagoram, Platonem</i> , aliosque, ad se	
vocantem & allicientem, quorum quidem ingenii fœda super-	
stitione detrita minus recte de Theologiæ naturalis præceptis	98.
& doctrinis sensisse videntur; neque meliora in ea edocti fue-	103.
runt, qui cum Græcis <i>Sectione</i> hujus <i>Capitis secunda</i> comparent,	
Celtæ, rectiora tamen Græci, si a fabulosa illorum Philosophia	
recesseris, verique nominis Philosophos, eorumque scholas, in-	
tuearis, quorum ex Ionica schola <i>Thales</i> , Milesius, autor, <i>Ana-</i>	106. 118.
<i>xagoras</i> , emendator & instaurator ejus, cum <i>Archelao & So-</i>	121. 122.
<i>crate</i> , ejusdemque discipulis, scilicet <i>Aristippo</i> , Cyrenaicæ scho-	138.
læ magistro, <i>Euclidis</i> , Megaricæ principe, <i>Phadone</i> , Eleaticæ,	140. 144.
<i>Platone</i> , Academicæ primæ, <i>Arcefila</i> , aliisque, Academicæ me-	146. 147.
dicæ, <i>Carneade & Clitomacho</i> , Academicæ novæ, <i>Aristotele</i> , Pe-	168.
ripaticæ, <i>Antisthene</i> , Cynicæ, <i>Zenone</i> , Stoicæ, ducibus;	169.
tum	

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

- Pag. 184. tum vero etiam ex Italia schola *Pythagoras*, cum discipulis,
 187. *Xenophane*, Eleaticæ scholæ doctore primo, *Leucippo*, ejus-
 207.235. dem instauratore, *Heraclito*, scholam sui nominis relinquente,
 238. & exinde proveniente Epicuræam, *Pyrrhone*, & qui secuti
 247. sunt eum, aliis, quorum Theologia naturalis, & dogmatica, & mo-
 252. ralis, breviter delineatur, denique vero demonstratur, quam va-
 257.277. na, quamque irrita, plerorumque de Deo, Deique natura, scien-
 284. tia fuerit, & quam vere in illos congruat divi *Pauli* illud *Rom. I:*
Rom. I. Γνόντες τὸν Θεὸν, ἢν ὡς Θεὸν ἐδόξασαν, ἀλλ' ἠμαρτωλώθησαν
ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ αἰσίνη αὐ-
τῶν καρδία, φαισκόντες εἶναι σοφοί, ἠμαρτήθησαν. Pertinet
 285. idem ad Romanos, quorum *Sectioe tertia* conspicitur
 288. Theologia naturalis, qui sequentes quidem ac frequentantes ce-
 299. lebriores Græcorum scholas, eorum tamen in Philosophia stu-
 dium vix adæquarunt, multo minus superarunt unquam, certe
 non illis ante Christum natum Seculis. Ex his vero facile cui-
 vis esse intellectu existimamus, qualis scientiæ de Deo rebus-
 que divinis naturalis sequenti post Christum natum ævo ad
 tempora usque emendationis sacrorum *D. Lutberi* fuerit con-
 ditio, id quod *Parte II* hujus *Libri* expenditur, & *duobus*
absolvitur Capitibus. Primum quidem cum *Judaorum*, tum *eth-*
nicorum, considerat illorum temporum Theologiam naturalem,
 quæ, in utroque hominum genere mediis quasi in tenebris la-
 tuisse, & profunda quadam caligine mersa, videtur illo tempo-
 re, quo natus est salutis humanæ instaurator optimus, nec cla-
 rior luce longo temporis & annorum intervallo collustrata.
 4. 31. Neque enim vel ante commemoratis additi scholis, vel novam,
 32. *Paganone* autore, condentes ecclesiæ Philosophi ad emen-
 dandam augendamve hanc disciplinam multum attulerunt, quod
 40. quidem, si vel ipsos hujus scholæ Philosophos, sive Theolo-
 49.50.51. giam ipsorum naturalem, & præcipua de Deo & divina natura,
 59.62.65. de origine mundi, de animo, ejusque natura, de geniis, eorum-
 66. que potentia & officio, de providentia & fato, de unitione
 71. 73. animi nostri cum Deo, curatius spectes, magis apparebit. Cum
 78. vero lucem offundunt rationi revelationis divinæ dogmata, id-
 que inter characteres religionis veræ habeatur & cœlestis veri-
 tatis

etatis signum, quo non tollit, sed confirmat, emendat, illustrat,
 augeat Theologiam naturalem, hominumque de Deo rebusque
 divinis, ratione sana duce, acquisitam notitiam scientiamque,
 meliori usâ est fortuna in cœtu Christianorum sacro Theologia
 naturalis, quod *Caput II* hujus *Partis II*, *duabus Sectionibus* di-
 stinctum, *una* de primis Christianorum doctoribus, quos Pa- Pag. 79.
 tres nominamus, *altera* de sequioris ævi illorum magistris, qui 110.
 Scholastici dicuntur, exponente, fusius docet. Primorum do-
 ctrinæ de Christo sacræ præconum erant Philosophiæ hostes alii, 80.
 alii vero ejus amatores & propugnatores. Ab hostibus Philo- 81.
 sophiæ quid poterat ad Theologiam naturalem pertinens pro-
 ficisci, nisi quod inscijs & invitis excidisset? Amicis vero ejus
 non poterat non placere Philosophia, de Deo rebusque divinis
 disferens, qua vehementer & ita quidem delectabantur, ut 82.
 prorsus divinam illam existimarent, eaque ad confutandos su- 85.
 perstitiosorum hominum errores quam maxime uterentur;
 quanquam aliqui eorum falsis, quibus Theologia naturalis re- 107.
 pugnat, faverent sententiis. Irruente deinde Seculis recentio-
 ribus barbarie & crassa in studiis literariis & philosophicis igno-
 rantia, sua sede turbante sapientiam rerumque humanarum ac
 divinarum scientiæ, vixque artibus sic dictis trivialibus &
 quadrivialibus relinquente locum, nulla fere erat Theologiæ
 naturalis notitia & cultura, quæ, si *Joannem Scotum*, sive *Eri-*
genam, Seculo IX, *Rufcellinum*, Seculo XI, & *Thomam de A-* 110.
quino, Seculo XIII celebrem, exceperis, vix ulli innotuisse cen- 113.
 setur. Superest *tertia* hujus libri *Pars*, conditionem Theologiæ
 naturalis ab eo inde tempore, quo priscum sacris nitorem re-
 stituere suscepit *Lutherus*, ad nostram usque ætatem *quinque Ca-*
pitis complectens, sed quæ nondum luce publica donata est.
 Enumerabit *Cap. I tribus Sectionibus tres ordines* eorum, qui me- P. I.
 thodo systematica Theologiam naturalem consignarunt, & *primus* Pag. 8. 10.
 quidem ordo illorum est Autorum, qui naturalem Theologiam
 separatim exposuerunt, *secundus* istorum, qui eam cum Meta-
 physica conjunctam exhibuerunt, eorum denique *tertius*, qui
 Theologiam naturalem & divinam, sive revelatam, conjunctim
 edide-

ediderunt. Recensēbit *Cap. II* Autores, singularia Theologiæ naturalis capita pertractantes, quorum *ordines tres tribus Sectionibus* leguntur, aliquorum, existentiam Dei probantium, aliorum, hanc vel illam divinarum virtutum explicantium, illorum denique, qui disceptasse reperiuntur circa doctrinam de bonitate & providentia divina. Describet *Cap. III* singularium gentium, aut personarum, illam de Deo rebusque divinis scientiam; nominabit *Cap. IV* scriptores, contra Atheos cum generatim *Sectione prima*, tum speciatim *Sectione secunda*, differētes; proferet denique *Cap. V* cum defectus Theologiæ naturalis, tum libros, Naturalistarum errores confutantes. Separatim prodibit hæc *tertia* & præcipua *Pars* hujus Historiæ, si prioribus, quas recensuimus, non defuerit lectorum plausus & exoptatus favor. Non est improbandum Clarissimi Autoris consilium, quo ad scribendum animum contulit, deesse ratus rei literariæ librum, qui Theologiæ naturalis historiam separatim atque ex instituto exponeret; quanquam idem persecuti sint argumentum Viri doctissimi, vel universæ Philosophiæ cum historiam, tum institutionem, contextentes, vel Theologiam, auctore Deo inter homines receptam, resque ad eam pertinentes singulari studio atque ingenio docentes. Horum studiose legit vestigia Clariss. Autor, ex horum, veluti fontibus, hausit libris, atque in suos, quod ad rem suam pertinebat, derivavit rivulos, ut gravioribus in rebus, & ad ipsam Theologiam naturalem spectantibus, passim allatis, redire ad illos liceat lectoribus, plura desiderantibus. Ceterum laudandus est ordo & scribendi methodus, laudanda est Autoris Clariss. modestia, maturitatem operi a virilibus annis ingeniique exercitatione promittens, laudandum denique ipsum laboris præmium, non aliud, nisi *Antonii* illud, quæsitum, ita ipsi descriptum:

*Discussi, fateor, sectas Antonius omnes,
Plurima quæsvi, per singula quæque cucurri;
Sed nihil inveni melius, quam credere Christo.*

Deutsch-Lateinisches Wörterbuch, &c.

hoc est,

P. I
pag. 6.

Præf.
pag. 3.

hoc est,

GERMANICUM ÆQUE AC LATINUM LEXI-
con JOANNIS LEONH. FRISCHII.

Pars posterior.

Berolini, sumtibus Nicolai, 1742, 4.

Alph. 3 plag. 6½.

Laudavimus merito jam anno superiori Autoris laudatissimi, nuper placide extincti, conatum, laudibus nostris superiorem, quo & utilitati & gloriæ nationis Germanicæ ipse adeo consuluit, ut exteris in hac quoque eruditionis parte palmam finis dubiam reddidit. Subjecti Viri Cel. Lexico Germanico Lexicon Latinum satis copiosum, in quo geographica, medica, chimica, juridica, ac theologica, vocabula æque ac consuetæ exhibentur. Dabimus ex utroque Lexico nonnihil speciminis. *Nabe* vocatur a nostris modiolus rotæ, qui circa axem vertitur. Originem vocis Autor solide arcessit ex *nabel*, umbilico; *nabe* vero congruit voci ὀμφαλὸς & umbilicus. Insectis distincte dignoscendis Viri Cel. multum dedit operæ. Hac notitia egregie in hoc Opere usus fuit. Dabimus exemplum. Nostri cicindelam, seu lampyrida, vocant *Nachtmücke*. Ad hanc vocem addit Noster, marem instar bruchi noctu volitare, scemellam humi repere. *Nycticoracem*, qui hirundo est, noctu vigilans, interdiu dormiens, hirundine diurna duplo major, scienter describit. Ad vocem *Nachtgesang* annotamus, cantum carronicum & monasticum illum, nocti proximum, appellari vulgo *completorium*. Vocem *Nachtschicht* exponit per laborem fossorum in metallifodinis nocturnum. Addimus, metallifossoribus Hercinicis *Schicht* idem esse ac cessationem a labore; & *Schicht machen* laborem intermittere. Glossopetras Viri Cel. reputat pro chariæ dentibus. Vocem *Natter* derivat ex *ene Otter*, hanc vero ex *Eiter*, seu *Eitar*, id est, veneno. Grata est divisio sextariorum salinæ Halensis. Ad vocem *Nol-bruder* annotamus, ea appellatione in Comitatu Hoja illum designari, qui rebus veneris immodice dat operam. Ratio denominationis facile ex Autore innotescit. Ad vocem *Pagen* succurrit memoriæ

Pag. 3.

4.

9.

21.

- significatus, in agro Luneburgico tritus, ubi rustici equum marem vocant *Pagen*. Differentiam Autor attulit inter *Panier* & *Fabnes*, seu inter *vexillum quadratum* & *signum*. Autoritatem vocis *Petschafft* repudiavit, significans, vocem *Petschier* esse Bohemicam *Petschet*, quæ *annulum signatorium* notat. Vocem *Pistole*, quæ aureum Gallicum, seu Hispanicum, & Thaleros valentem, notat, deducit ex urbe Tusca *Pistoria*. Desideramus vocem *plampe* pro acinace, seu gladio magno. *Picken* est alicubi idem ac clanculum furari. *Rabat* est vox etiam mercatorum arithmetica. Pro *reuten*, *rotten*, eruendo, Saxones inferiores adhibent *roën*, *rüen*. Inde appellantur variz villæ, e. g. *Rüden*, *Satzrüden*, &c. Vitulum marinum, *Robbe*, accurate descripsit Autor. De vase musico *Rotte* doctè commentatus est. Vocem *Schameluc*, quæ togam muliebrem denotat, deducit ex voce Arabica *شمش*, *vestiendi* notionem indicante, addens, hunc vestitum a Turcis in Hungariam, ac inde ad Germanos, transisse. Vocem *Spenel*, quæ aciculam notat capitatam, peringeniosè ex *spinula* arcessit, respiciens ad *Tacitum de M. G. Cap. 17*. Et quid multa? Commendat sese *Lexicon* hoc usquequaque. Exhibet enim rerum obscuriorum definitiones, ex regno Physicorum triplici breves observationes, rituum mediæ ævi notitiam solidam, licet succinctè descriptam, difficiliorum vocum felicissimas originationes. Redolet sane officinam *Phidia* hoc Opus, ad quod concinnandum & expoliendum tot anni excubuerunt, peritissimusque accessit & exercitatus magister.

TRAITE' DES FINANCES ET DE LA FAUSSE MON-
noie des Romains, auquel on a joint une Dissertation sur
la manière de discerner les Medailles antiques
d' avec les Contrefaites.

id est,

TRACTATIO DE PECUNIIS PUBLICIS
ac adulterina moneta Romanorum; cui accessit Dis-
sertatio de ratione discernendi Numismata
antiqua a fictis.

Parisii,

Parisiis, apud Briassonum, 1740, 8.

Plag. 15 $\frac{1}{2}$.

Complectitur volumen omne Præfationem, seu introductionem, tractationem ipsam de pecunia Romanorum, ac eorum numis adulterinis, præter adjectam Dissertationem. *Colbertus* olim jam id negotii dederat viro erudito, ut de eo argumento exponeret. Eruditi illius viri tractatio tandem aliquando exit in lucem, nomen vero Autoris istius latet. *Romulus Vejis* devictis septem ademit pagos seu castella ad Tiberim, salinis exceptis, indulgens eis inducias ad centum annos. *Tullus Hostilius* Sabinis devictis imperavit multam pecuniariam. *Anco Marcio* visum est exigere a Volscis reparationem damni, numis æstimatam. *Tarquinius Priscus* incolas Collatiæ, Sabinorum loci, iussit multam solvere pecuniariam. *Affibus scorceis* Romani ante *Numam* fuerunt usi, factis ex terra cocta & corio, quibus exigua nota erat inserta. *Numa* cepit adhibere numum æneum, quo merces fuerunt ad pondus permutatæ. Rex *Tullus* iussit monetam fieri æneam, eamque insigniri imagine bovis, aut ovis, quæ usum præbuit Romæ usque ad annum U. C. 485, quo numi argentei fieri cœperunt. Post 62 inde annos numus quoque ex auro adornatus. Consules noluit amplius onerari cura Quæsturæ *Valerius Publicola*, ac duos constituit Quæstores, qui ærario publico, in ædem *Saturni* translato, præessent. Constitit ærarium partim ex tributis ordinariis, partim ex auro imperatæ vicesimæ, ex venditis mancipiis comparatæ. Inde innotuit *aurum vicesimarium*, quod necessitatibus reipublicæ fuit reservatum. *Cæsar* hoc ærarium diripuit, ac opes, inibi inventas, adhibuit bello adversus *Pompejum* gerendo. Duces bellici olim huic ærario intulerunt manubias prædasque, ab hoste receptas. Tandem militi victori quoque pars earum cessit. Per tria sæcula miles Romanus munia obit suis ipsis impensis. Anno autem U. C. 352 duo obeli in diem militi ut darentur, cives Romani omnes tributum genus novum pependerunt, equiti autem cesserunt in diem sex obeli. Antea equiti equus sumtu publico fuit concessus. Ex hoc autem tempore eques sibi ipse eum paravit. Ærarium ex præda non solum, sed etiam ex vicesima pecuniæ, ex mancipiis

piis paratæ, coaluit. Paulo ante *Pompejum* reditus annui Romanorum, in ærarium collecti, jam creverant ad 50 milliones drachmarum, seu quinque millia myriadum, id est, 25000000 libras Parisienses. At *Pompejus* ærarium adeo locupletavit terris redivisibusque novis acquisitis, ut illi intulerit 800000 myriadas drachmarum. *Augustus* ærarium opulentissimum *Tiberio* reliquit, scilicet vicies ac septies H. S. seu 200 millionibus librarum Parisiensium refertum. *Caligula* vim pecuniarum tantam non toto vertente anno absumsit. Ditaverat idem *Augustus* fiscos suos, e quibus moriens nonnullis jussit dari legata. Imperatores nonnulli imperarunt provinciis variis oleum, equos, texta, lardum, frumentum, ut suppeditaret, quod Romæ distribui posset, cum annonæ caritas & fames ingrueret. Hæc fusus in Introductione edisseruntur. Tractatio ipsa continet *Capita sex & viginti*. En illa. *Primo* exponitur de fundo dominatus Romanorum, ejusque redivisibus. *Secundo* agitur de tributo ac terris, tributo pendendo obnoxii; *tertio* de oneribus diversis, præter tributa præstandis; *quarto* de capitatio- ne, seu de censu, viritim solvendo; *quinto* de publicatione bonorum fisci causa, & multis; *sexto* de criminibus, quibus pœna fisci fuit juncta; *septimo* de bonis caducis, successioni- bus, legatis; *octavo* de bonis vacuefactis, a peregrino relictis, &c. *nono* de pecuniis, quæ ex mercibus ac victu vestituque

Pag. 115. ærario obvenerunt; *decimo* de compluribus aliis jurium speciebus publice lucrosis, de vicefima ex testamentis & mancipiis, de centesima ex venditis mercibus, commearibus, bonisque, quæ moveri, vel minus moveri, queunt; *undecimo* de denariis ac tributis ex hoste & præda bellica; *duodecimo* de

128. numis, qui ex foederatorum missu redibant; *decimo tertio* de donis muneribusque gratuitis; *decimo quarto* de tributis extraordinariis; *decimo quinto* de sale, fodinis, mari, fluviis, & thesauris, unde ærario nonnihil obtigit; *decimo sexto* de commodatis ac mutuo; *decimo septimo* de exactionibus Romanorum peregrinis; *decimo nono* de modis levandi & sublevandi exhaustos. *Undevicesimo* instituitur comparatio inter Romanorum ac Galliæ reditus pecuniarios. *Vicesimo* apparent Episcopi Romanorum, redivisibus publicis invigilantes, vulgo Quæ-
stores.

stores. *Vicesimo primo* de eorum administratoribus agitur, qui Pag. 187.
 bus erat nomen *Palatinis*, ac *Comitibus largitionum* in Oriente,
 Ægypto, Thracia, ac Macedonia, vocatis vulgo *Perfectissimis*
 & *Rationalibus*, nec non de dignationis publicæ signis ac appel-
 lationibus illustrium, spectabilium, clarissimorum, perfectissi- 191.
 morum, & egregiorum, de Comitibus commerciorum, seu ne-
 gotiatoribus, Comitibus auri, de rationalibus & procuratori-
 bus Cæsaris, de Comitibus vestiariis, de rei privatæ magistris, 195.
 de procuratoribus gynæceorum, baphiorum, monetarum, ac
 de præpositis bastagarum, id est, onerum transferendi res Prin-
 cipis & publicas, de procuratoribus linificiorum. Ea, quæ
Capite 22 enarrantur, alibi haud facile leguntur. Dissertitur
 hic de scriniariis undecim, seu de reddituum pecuniariorio-
 rum receptaculis. Primo erat nomen *scrinii canonum*, seu tri-
 butorum, ex auro constantium. Præerat ei *Perfectissimus*.
 Secundo erat nomen *Ducenarii*. Tertio præerat *Centenarius*.
 Qui Quæstoris erant ab Epistolis, vocati fuerunt *Epistolares*.
 Scrinium secundum dici solebat *tabularium*, cui aderant tabel-
 liones, & præerat *primicerius*, titulo Perfectissimi ornatus. Scri-
 niarium tertium continuit *Numerarios*. Quartum continuit
 massam auri rudis, & primicerium massæ cum suo Perfectissimo, 199.
 Tertiocerio, Quartocerio, aliisque administratoribus. Quin-
 tum fuit vocatum *scrinium auri ad responsum*. Sexto res
 vestiaria fuit comprehensa. Septimo fuit nomen *scrinii ab*
argento, continenti vasa Imperatoris argentea. In octavo pa-
 rabantur ex auro annuli, & ex argento numi, dicti *milliarenfes*.
 In nono scrinio numerus rerum, ex auro & argento factarum, 202.
 præter *vascularios*, *argentarios*, & *barbaricarios*, asservatus fuit.
 In decimo scrinio acta & judicia Quæstoris in literas relata sunt.
 Undecimo præerant *Mittendarii*, qui urgebant Proconsules ac
 Proconsules ad tributa mittenda, vectigalia, & publica, via-
 rum curam & itinerum rationem habebant, ac veredaria publi-
 ca dirigebant quaquaversus. *Capite 23* Autor de Comite re-
 rum privatarum Imperatoris disseruit, quem *Severus* instituit.
Capite 24 de Præfectis, huic Comiti submissis, exposuit. Quo- 206.
 rum numero adscripti fuere *Palatini* quidam, de quibus *Cap.*
25. Capite postremo universi recensentur viri, quorum vigi-
 lantia

lantia reditus Romanorum pecuniarii fuerunt olim demandati. In Dissertatione adjecta egregie traduntur regulæ, quibus nummi Romanorum genuini a recentibus ac effidis feliciter discerni possunt. Inferuntur passim ea, quæ sunt rarioris commatis, & ad inventos numos præstantiores genuinos pertinent. Digna est hæc Dissertatio, quæ *Joberto* Latine reddito in usum communem subjungatur,

A DISSERTATION CONCERNING THE ORIGIN
of Printing in England, &c.

hoc est,

DISSERTATIO DE ORIGINE ARTIS TYPO-
graphica in Anglia, ostendens, inductam & exercitam
esse a nostro populari *Guilielmo Caxton* in Monaste-
rio occidentali, nec, ut quidam credunt, ab externo, &
quidem Oxoniæ. Autore *CONYERSIO MIDDLE-
TONO*, Theol. D. principe Bibliopola Universita-
tis Cantabrigiæ.

Cantabrigia, typis expressum pro W. Thurlbourn, 1735, 4 maj.

1 lag. 5½.

Primus Autor ait, scriptores Anglos credidisse, *Caxtonum* per oc-
casionem mercaturæ in Baravia, Flandria, & Germania, didicisse
artem typographicam, & exercuisse in Abbatia Westmonasteriensi,
A. 1471, donec liber repertus sit Oxoniæ, A. 1468 editus, qui *Cax-
tono* dubium reddiderit primum artis-exercitium. Sed Autor & li-
brum illum, & monumentum aliud, opinioni vetustissimæ contrarium,
variis modis refellit. Demonstrat enim plurimis exemplis, libros
multos antiquiorem annum aditionis profiteri, quam illi re vera ex-
pressi sint. Præsertim autem testimoniis antiquissimis primam typo-
graphicæ artis inventionem in Angliam *Caxtono* vindicat, v. g. *Sto-
wii* in Descriptione Londini, *Truffelii*, *Richardis Bakari*, *Howellii*,
Jo. Lelandi, *Hæw. Whartoni*. Adduntur hæc argumenta, ex rudi-
bus literis, neglectione ordinandarum paginarum, defectu signatura-
rum, literis initialibus, petita. Illud autem eximium est indicium ve-
tustatis librorum quorundam *Caxtoni*, quod, penna & atramento illos
scriptos esse, negat. Hoc enim monitum in vetustissimo quoque libro
legitur. Mortuus est A. 1404 decrepitus. Enarrat deinde Autor li-
bros, a *Caxtono* expressos, qui in Bibliotheca Cantabrigiensi supersint.
Ex quibus pag. 28 profert librum Latinum, *Credo mihi dictum*, per
quem refellitur communis opinio, *Caxtonum* tantum Anglicos libros
edere voluisse.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLIV.

Pars I.

**JACOBI ZANONII RARIORUM STIR-
pium Historia, ex parte olim edita, nunc centum plus
Tabulis, ex commentariis Autoris, ab ejusdem Nepoti-
bus ampliata. Opus universum digessit, Latine reddi-
dit, supplevitque, CAJETANUS MONTIUS,
Phil. et Med. Doct. Colleg. Lect. Publ.**

Bononiæ, ex typographia Lælii a Vulpe, 1742, fol.

Alph. 2 plag. 16, Tab. æn. 185.

Jacobus Zanonius, Myropola & horti publici Bononiensis præfectus, A. 1615 Montecchii, oppido florentissimo in agro Regiensi, natus, a prima infantia florum & herbarum amore captus, & imprimis studio botanico delectatus fuit, cum viginti annos natus Bononiam commigraret, & in *Bartholomæi Ambrosini*, qui herbarum scientiam profitebatur, disciplinam se traderet. Hic enim brevi tempore sic profecit, ut vicesimo septimo ætatis anno horti publici custodia eidem committeretur. Qua re excitatus, provincias vicinas peragravit, optimas stirpes ubique conquirit, & paulo post, cum pharmaceuticam officinam instrueret, horti publici administrationi privati curam adjunxit. Non tantum igitur ab illis doctoribus, qui stirpes in horto Bononiensi demonstrabant, sed & ab aliis Italiæ & totius Europæ Botanicis, maxime colebatur. Hisce rebus effectum est, ut multas præclarasque stirpes ha-

beret, partim incognitas & novas, partim haud satis diligenter exploratas, quarum ipse historiam conscribere aggressus, figuris delineatis, aeneisque tabulis incis, suas adjunxit descriptiones. Primam Historiae suae partem, Italico sermone conscriptam, octoginta tabulis instructam, *Zanonius*, annos natus sexaginta, Bononiae A. 1675 in folio edidit, eamque vespertinum praefectus nuncupavit; quo facto, senatus Bononiensis eum ejusque posteros civitate in perpetuum donavit. Ipse autem, *Peregrino* filio rei domesticae cura permessa, quod reliquum aetatis erat, in literis agere constituerat, alteramque Historiae suae partem conficere maturabat, quam ut Latine scriberet, utque etiam primam in eandem linguam verteret, amici per literas hortabantur. Sed aetatis jam ingravescens incommoda operi perficiendo obstiterunt, & ipse A. 1682 sexagesimo septimo aetatis anno obiit. Haec, quae jam brevissimis exposuimus, Editor in vita Cl. *Zanoni*, huic Operi praemissa, fusius declaravit, pluraque alia addidit, quae ad nostrum institutum non adeo prope spectant. In Praefatione vero & consilium Autoris in hoc Opere instruendo, & quae circa hanc editionem monenda sunt, explicavit. *Zanonius* triplicem finem spectavit, nempe ut imagines & descriptiones stirpium, ad eam diem incognitarum, traderet, deinde ut alias, nomine tantum recensitas, vel confusius propositas, accuratius exequeretur, postremo ut suas conjecturas de quibusdam *Theophrasti* & *Dioscoridis* plantis aperiret. Ducentas fere pro his omnibus Tabulas incidi in aere jussit, easque ita distribuit, ut octoginta, descriptionibus additis, unico Volumine complecteretur, ceteras alteri reservaret Operis Partem, cujus editionem mors Autoris et *Peregrini*, filii, tam diu remorata est, dum nepotes de his omnibus in lucem edendis deliberarent. Huic vero consilio occasionem dedit *Guilielmus Sberardus*, Britannus, qui A. 1716 & Tabulas & Commentarios Autoris relictos, diligenter inspectos, sic probavit, ut paratum se esse ostenderet, si Nepotibus ita libuisset, proprio aere omnia coemere, in Anglia haec, vel Batavia, editurus. Sed Nepotes in patria propriis impensis prodire librum maluerunt, licet hoc ipso in sex & viginti annos dilata fuerit editio, donec

nec Cel. *Mansius* in partem operis vocatus fuit, cui hoc muneri Nepotes *Zanonis* dederunt, ut brevem singulis Tabulis historiam adjungeret, sive ex Autoris ipsius schedis, sive ex propriis observationibus, confectam. Cum autem liber, hac ratione scriptus, a primo, quem Autor ediderat, nimium distare, ac ferme non ejusdem operis pars esse, videretur; Tabulas quoque veteris Historiæ, eadem ratione explicatas, ceteris adjungere, ac universum Opus Latine scribere, ut exteris quoque commode esse posset, visum fuit. Quilibet igitur intelligit, Cl. Editorem multa in hoc Opere præstitisse, quæ in commodum rei herbariæ cedunt, & a nobis brevissime indicanda sunt.

De ordine in plantis distribuendis haud adeo laboravit, sed eandem secundum seriem, ut ajunt, alphabeticam disposuit, qui ordo, etsi minime naturalis, parumque ad doctrinam idoneus, percommodus tamen est paucas tantum stirpes describentibus, ut *Dillenius* in *Horto Elthamensi* ostendit. Nomina haud pauca mutavit, sive quod non eadem essent Latina & Italica, sive quod appellationibus quibusdam, apud veteres usitatis, his temporibus vix uti liceat. Talem igitur habuit delectum nominum, ut recentiorum Botanicorum, præsertim *Tournefortii*, sequeretur regulas. Vocabula inusitata ac nova nulla prorsus fecit, ac vix unquam herbariæ cuiquam ejusmodi tribuit nomen, quo non antea ab aliquo ex Botanicis superioribus nuncupata esset. Quædam etiam Cel. *Linnaei* nomina libenter assumpsit, nisi hujus scripta, Opere jam disposito, ad Editorem pervenissent. In describendis plantis subtilem quandam & accuratam enumerationem partium neglexit, quia descriptiones longiores raro obscuritate carent, & partium varietates, ab accidentalibus causis oriundæ, vix satis indicari queunt. *Dioscorides* interpretationes non ea verborum ac sententiarum copia retulit, qua Autor usus erat, sed opiniones tantum indicavit & causas, quibus commotus, a reliquorum interpretum sententia discessit. Descriptionibus varia probatissimorum Autorum synonyma addidit, cum variæ plantæ novæ, in veteri Historia expositæ, nunc ab aliis quoque descriptæ inveniantur. Hoc vero ab Autoris laude nihil detrahit, imprimis cum multæ plantæ, li-

cet novæ non sint, tamen accurate & assabre delineatæ in his *Zanonii* Tabulis sistantur. Monemus tamen, hoc tantum concedi posse, si habitum plantæ spectes; ratione enim floris & fructus, tanquam partium plantæ essentialium, multæ Tabulæ imperfectæ & obscuræ exhibentur. Indicarum stirpium imagines & descriptiones, hinc inde interspersæ, *Mattheum a S. Josepho*, Carmelitanum Excalceatum, Autorem agnoscunt, de cujus vita, rebus gestis, omnique studiorum ratione, brevem Commentariolum præmio adjecit. In his vero perficiendis *Cel. Montius* non tantum omnem Autoris supellestem botanicam, quæ ex multis voluminibus constabat, & *Cel. Botanicorum* ad *Zanonium* datas literas, disquisivit, sed magno quoque usui fuit collectio plantarum satis copiosa, quam parens ejus, *Josephus Montius*, magno studio conquissiverat, & exsiccatam conservaverat, cum quibus, & aliis plurimis plantis, in horto publico Bononiensi virentibus, observationes exhibendas contulit. Hæc itaque plantarum historia, attentione Botanicorum omnino digna, merita *Cel. Zanonii* extollit, & insignem rei herbariæ peritiam *Cl. Editoris* abunde demonstrat.

DECAS EPISTOLARUM, QUAS, DESUMTIS plerumque earum argumentis ex Vaticanæ Bibliothecæ MSis, ad eam lustrandam de more quotannis Brixia accedens, solivagas antea emiserat ejusdem Præfæctus S. R. E. Cardinalis Bibliothecarius.

Romæ, excudebant Nicolaus & Marcus Palearini, 1743, 4. Alph. 1.

Denuo magna cum lætitia & voluptate incidimus in Eminentissimi Purpurati *Angeli Mariæ Quirini* Epistolas, quibus Charites omnes decus conciliarunt incomparabile, Phœbusque suum immisit splendorem. Præmittitur Decadi Dedicatio Sylloges, *Joanni Paulo* Abbati *Bignonio*, Regii in Galliis Consilii Decano, Regiæque Parisiensis Bibliothecæ jam diu summo Præfæcto, consecratæ. Ex ea discimus præter res alias, Emin. Autorem

Autorem a tertiis nuptiis fuisse alienum, ideoque Brixiano ab Episcopatu noluisse avelli. Adjicitur Epistola brevior, qua idem Clerum Populumque Brixianum docet, quanto amore ad utrumque adhærescat, & quam studiose Episcopatum Patavinum, nuper sibi oblatum, fuerit deprecatus. Quantum ad Epistolas attinet ipsas, ex missæ, seu destinatæ potius ex parte, fuerunt 1) D. Bernardo Montfauconio, 2) P. Præsidi Generali Congreg. S. Mauri, 3) Alexio Symmacho Mazochio, 4) Claudio de Boze, 5) Mazochio eidem, 6) D. Cypriano Benaglia, 7) Apostolo Zeno, 8) Antonio Francisco Gorio, 9) Alexio Symmacho Mazochio, & 10) D. Joanni Chryostomo Trombellio. Prima Montfauconium haud invenit amplius viventem. Quæ ratio nos impulit, ut *destinandi* vocabulum adhiberemus. Singulis hisce literis si nomen fructuum rei bibliothecariæ imposuerimus, fortassis haud falleremur. Decerpemus ex viridario hoc perpauca pro instituto nostro. Ex *Epistola prima* perspicitur, Emin. Virum cum Montfauconio olim Florentiæ in consuetudinem venisse, ac in San-Germanensi Cœnobio Parisiis binos annos contubernio & illius & sodalium perfruitum esse; Epistolas *Platonis* MSas in Vaticana versasse, ac duas hujus, ad *Dionysium* datas, exscripsisse, quas tamen olim librarius ex longiori *Platonis* ad *Dionysium* excerpterat, ac in duas dissecuerat. Disserit deinde de reliquis *Platonis* Epistolis, & in has passim commentatur, Serranique & Henrici Stephani nævos abstergit. Notat B. Joannem Albertum Fabricium, qui *Leonardi Aretini* labores ne verbo quidem indicavit; ac *Marsilium Ficinum* ejusdem negligentiae coarguit. Significaverat *Ægidius Menagius*, Epistolam *Platonis* sextam videri supposititiam, eo quod certum pro sanctæ Triadis mysterio testimonium inde soleat deponi. Secus sentit Noster. *Epistolam secundam* dedit ad Reverendiss. Præsidem generalem Congregationis Benedictinæ S. Mauri. Initio deplorat *Montfauconii* excessum. Tum vero locos ex *Platone* decerpit *de Deo*, quos Patres ecclesiæ primæ magno in pretio hahuerunt. Sunt illi potissimum tres. Primus habetur in *Platonis Ep. 2.*, secundus in *Ep. 6.*, tertius in *Timæo*. Primus in Epistola, ad *Dionysium* scripta, legitur hunc in modum :

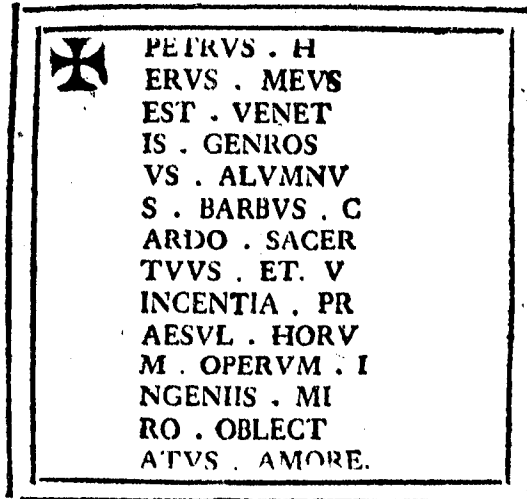
Περὶ τὸν πάντων βασιλεὺς πάντ' ἐστὶ καὶ ἰκένη ἕνεκα πάν-
 τος καὶ ἰκένη αἰτίων ἀπάντων τῶν καλῶν, δεύτερον δὲ πε-
 ρὶ τὰ δεύτερα καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα. *Ficinus* subodo-
 ratus est, indicari patrem creatorem, mentem seu complexum
 rationum, quæ sequuntur ideas, & animam mundi. Nec ta-
 men inficiandum est, primæ Ecclesiæ Patres locum hunc de
 Trinitatis mysterio accepisse. Nominamus *Clementem Alexan-*
Pag. 7. *drinum* in *Protreptico ad Gentes*, *Atbenagoram* in *Legatione*
pro Christianis, *Cyrillum*, *Archiep. Alexandrinum*, *Lib. I contra*
Julianum, *Theodoretum Lib. II Curat. Græc. Affect.* Ex *Ori-*
genis contra Celsum Lib. VI cognoscitur, eum *Platonis* locum
 ab eodem *Celfo* fuisse tanto in pretio habitum, ut is minime
 dubitaverit affirmare, sublimem de Deo doctrinam Christianos
 accepisse ex philosophicis *Platonis* commentationibus. Subji-
 cit *Origenes*, Prophetas *Platone* esse antiquiores, eosque de eo
 argumento tradidisse multo graviora. *Iustinus* quoque ad eum
Platonis locum alludit in *Apologia* priori, quam Editores Oxo-
 nienses reddiderunt posteriorem. Locus secundus *Ægidio Me-*
nagio tam clarum de Trinitatis mysterio testimonium comple-
 xus esse videtur, ut ipse, eum a Christianis cum Epistola sex-
 ta integrâ suppositum fuisse, existimaverit. Genuinam esse
 eam, Emin. Autor merito censet, largitus, *Clementem Alexan-*
drinum verba hujus loci haud enuntiasse κατὰ λέξιν. *Orige-*
nes Lib. VI adversus Celsum illa curate recitavit, addens, *Cel-*
sum perperam data opera dissimulasse id, quod *Plato* scripserit
 de Filio Dei Verbo in Epistola ad *Hermiam* & *Coriscum*. *Cy-*
10. *rillus Alexandrinus Lib. VIII contra Julianum & Theodoretus*,
 Cyri Episcopus, sextam illam *Platonis* Epistolam eodem lauda-
 runt scoppo. Epistolam *Platonis* XIII, quam pro spuria habue-
 runt *Leonardus Aretinus*, *Marsilius Ficinus*, *Joannes Serranus*,
 Autor summus genuinam pronuntiat, ratus tamen, moveri
 aliquam in contrarium posse suspicionem. Tandem ex *Timæo*
 locum *de universi creatione* recitat, statim proœmio conjun-
 ctum. Comparat verba *Ciceronis* Latina, *de Universitate* in-
 scripta, cum *Platonis* Græco contextu. Locus *Platonis* legi-
 tur pag. 526 F. edit. Lugdun. 1590 fol. Ostendit, pro verbis:

τῶτων

τῶν δὲ ὑπαρχόντων αὐ καὶ πᾶσα ἀνάγκη τόνδε τὸν κόσ-
 μον ἰκόνεα τινὲς εἶναι μέγιστον ἔστι - - legendum esse, quan-
 tam ad ultima attinet, ἰκόνεα τινὲς εἶναι μέγιστε - - ut sen-
 sus sit: *Ex quo efficitur, hunc, quem cernimus, mundum simu-* Pag. 16.
lacrum esse alicujus, maximi utique, quod inde ortum trahat
origo universi, sicut naturæ consentaneum est. Sunt hæc verba
 loci ejus postrema, quem *Clemens Alexandrinus Strom. V, Ju-*
stinus Martyr in Cohortatione ad Græcos, in Dialogo cum Try-
phone Judæo, & Apologia prima, Theodoretus in Sermone de
Materia, & Lib. I contra Julianum Cyrillus, laudarunt. Tres
 illos *Platonis* locos præterea laudavit *Eusebius Casariensis* in li-
 bris *Præp. Evang. &* quidem secundum *XI, 20, XIII, 14;* pri-
 mum *XIII, 14,* usus verbis *Epistolæ XIII Platonis;* tertium ve-
 ro *XI, 29, 31.* Cum vero *Emin.* Autor hæc copiosius demon-
 strasset, *Augustini Steuchi,* Eugubini, insigne opus, *de peren-*
ni Philosophiæ inscriptum, celebravit, decessoris quippe sui
 in *Vaticana Bibliothecæ præfectura.* Quæstionem, an *Plato* 23-
 philosophemata sua *Mosaicis* literis debeat, ex professo quidem
 haud edisserit; laudat tamen *Leonardum Aretinum,* qui ad eam
 respondit affirmando, ratus, minori probabilitate *Montfauco-*
nium Therapeutas pro Christianis reputasse. Si huic argumen-
 to inhæreere nostrum esset, *Joannis Clerici, Huetii, Cudwor-*
thi, & ad eum commentati *Ven. Jo. Laur. Moshemii,* sententias
 propius inspiceremus. At procedendum nobis est ad *Episto-*
lam Emin. Autoris tertiam, quæ ad *Alexium Symmachum Ma-*
zochium, *Canonicum Neapolitanum, &* *Regium sacræ Scripturæ*
Interpretem, data fuit, qua ille hujus *Schediasma de antiquis*
Corcyræ nominibus, typis editum, sibi que inscriptum, laudat,
 existimans tamen, ea nomina non ex Orientali, sed Græca,
 lingua originem habere. Diximus de *Schediasmate* illo, ac
 ad illud responsione. *A. 1743 Mens. April. pag. 229 seq.* Quar-
 ta scripta fuit ad doctissimum & clarissimum Virum, *Claudium*
de Boze, perpetuum Secretarium *Gallicæ Regiæ Academiæ In-*
scriptionum & *Bonarum Literarum,* qua *Emin. Purpuratus de*
binis veteribus tabellis, quibus positus fuit ipse omnino pro-
 spere, seu *Diptychis,* disserit. Primum spectavit ad *Paulum II,*
 Pont.

- Pag. 4. Pont. Max. dum adhuc Cardinalis S. *Marci* fuit appellatus. Alterum est *Severini Boetii*, quod Brixia ostenditur, & quo nihil in eo genere est antiquius. Rogat ipse & orat externos, ac cum maxime Gallos, ut *Antonio Francisco Gorio* suppeditent apparatus, huc spectantem, de Diptychis omnibus, quotquot exstant, ex professo Commentarios daturus. Succurrit hoc loco nobis famæ memoria, dicentis, Cel. *Joannem Davidem Kæterum*, Professore Gottingæ intra Saxoniam inferiorem terrasque Electorales Brunsvico-Luneburgicas, bonis avibus in æde S. S. *Simonis & Judæ* detexisse Goslaræ Diptychon quoddam & rarum & satis antiquum. Pro *Gorio* adjumenta & accessiones dum Emin. Autor omnes eruditos orat, hæc adjungit: *Nec inutilem desiderio meo futuram spero Samuelis Hermanni Reimari, Hamburg. publici Professoris, nec illam Friderici Ottonis Menckenii, Lipsiensium Actorum Editoris, Operam, quorum utrumque haud raro pro ea, qua pollent, literatura studiis meis amantius fuisse, ingenue profiteor. Hi omnes, quo utilius diligentiam suam in id operis conferant, evolvere minime negligent Philippi Bonarotii Opus, inscriptum, Osservazioni sopra tre Diptici antichi d' Avorio, ex quo certiores fient, quamquam sint ea hujusce generis monumenta, qua typis jam evulgata reperiuntur, quamque unquam ea præbeant literaria suppellectili incrementum.* Tabellas suas ipse deinceps vocat Diptychon. Nam, licet seorsim singulæ jaceant in capsulis æreis, assidue adornatis, ac proinde iis nexibus careant, quibus passim binæ unius Diptychi partes invicem junguntur; tamen par earundem materia, par magnitudo, par figura, par operis elegantia, par denique argumentum, nullam dubitandi ansam, ipsius judicio, relinquunt, quin olim & ipsæ nexus illos prætulissent, posteaque arcibus suis, auro & calamine distinctis, fuerint aptatæ, ut, dono traditæ, ex recenti etiam ornatu splendidiore evaderent. Addit idem posthæc judicia de eisdem haud una. Primum est *Academiarum Regiæ Gallicæ Inscriptionum & Bonarum Literarum*; secundum *Antonii Francisci Garii*; tertium *Ill. Scipionis Maffei*; quartum *Ludovici Antonii Muratorii*; quintum *Joannis Francisci Baldini*. Diptycho illi, quod
Petro
- 6.
- 12.

Petro Cardinali Barbo, qui Pauli II postea assumpsit nomen, dono fuit datum, hæc inscripta sunt:

Pag. 23.

Quoniam vero alterius tabellæ pars extrema parem & ipsa laminam præ se fert, at nudam prorsus & vacuum; Emin. Autor locum vacuum hac epigraphæ occupavit: *Ille ego, qui Platinam compressi, dente maligno Carpentem mores, Paule secunde, tuos, Laudavi que tuum studium permulta parandi, Quæ tibi præclara fisteret artis opus, Hic modo composui signa hæc proprio aere coemta, Congrua quod libro tegmina visa meo.* Verba facit deinde de Diprycho insigni, quod Brixia possidet illustris *Barbifonia* familia. Ipsum æri incisum exhibet *Tomus XXVIII Ephemeridum erudit. Italia.* Ad Consulem *Manlium Boethium*, qui in Fastis ad A. 510 legitur, spectat illud. Diprychi verba sunt hæc: NAR MANL BOETHIVS UC & INL. in parte, quæ figuram *Boethii* Consulis repræsentat. In altera, quæ eundem exhibet stantem, apparent hæc: EXPPPVS ECCONS ORD & PATRIC. Quid sibi velint signa *Nar & expppus ec*, latet adhuc intra penetralia Vestæ. *Philippus a Turre*, Præsul olim *Adriensis*, conatus fuit cas exponere. At, Pp funda-

25.

27.

fundamento expositionem ejus superstructam esse ruinoso, Emin. Autor ostendit. *Epistola quinta* idem denuo *Alexium Symmichum Mazochium* compellavit. Differit in ea de Codice MSto *Chisiane* Bibliothecæ, qui quatuor Prophetas majores, ex *Origenianis Hexaplis* Græce & accurate exscriptos, complectitur, auro contra carior. *Jeremias* ibi primum inter quatuor Prophetas locum occupat. Edidit hic *Caput* ejus *XXXIII* Emin. Autor integrum. *Hexaplaris* vero textus ille præter obelos & asteriscos *Origenianos* exhibet notas etiam marginales, quæ lectiones, ex *Aquila* & *Symmachi* versionibus, seu aliunde, depromptas, præferunt. Ab *inciso 14* usque ad finem *Capitis XXXIII* decurrentia verba in Codicibus *LXX* vulgo desiderantur, & ex *Theodotione* exhiberi solent, id quod etiam ex recentissima Cel. *Juannis Jacobi Breitingeri* editione patescit. Utinam *Breitingero* hic Codex ad manus fuisset, ut illam lacunam explere potuisset genuina *LXX* virali versione! Sed damnum illud relarfit Emin. Cardinalis, addens, ætate *Hieronymi* jam singulis fere Codicibus *LXX* ea, quæ sub asteriscis sunt, fuisse inserta. *Epistolam sextam* idem dicavit D. *Cypriano Benaglia*, Abbati & Præfidi generali Congregationis Casinensis. Indicat hic, in Patavini Seminarii Typographeo iterum formis publicis describi præstantissimum *Benedicti XIV* Opus de *Servorum Dei beatificatione & Beatorum canonizatione*, multis accessionibus locupletatum. Differit in ea ex professo de apparitione *Faustini & Jovite*, adversus *Nicolaum Picininum*, Mediolanensem copiarum imperatorem, qui Brixiam dira obsidione premebat, facta, & indubiis documentis, studio suo recens detectis, comprobata. Documenta illa sunt binæ literæ *Ludovici Fuscarenis*, ad *S. Laurentium Justinum*, Patriarcham Venetiarum, 14 tantum annis post obsidionem illam solutam datæ. Obtinuit Emin. Autor precibus suis a *Benedicto XIV*, P. M. ut patrocinium, apparitione illa Brixie obsessæ præstitum, in Officio Brixiano rite planeque in posterum commemoretur. Decurrit deinde ad vim argumenti, quod vocant negativum, propius inspicendam. Subjungit nonnihil de Codice quodam membranaceo maximæ formæ, magnæque molis, ac præstantissimo,

7.

stantissimo, qui Concordiam Canonum, & Canones ipsos, complectitur, ac in Vaticana asservatur. Eum *Joannes Baroccius*, Pag. 10. Episcopus Bergomensis, *Petro Barbo*, Cardinali, dedit dono, postquam exscribendum curaverat ex alio longe vetustiori, quem ævo pene consumtum in ejusdem Ecclesiæ tabulario nactus fuerat. Codex iste ex venerandæ antiquitatis fonte exhibet *Cresconii & Dionysii Exigui* collectiones & copiosas valde mantissas, unde lucem accipere possunt, quæcunque in *Bibliotheca Juris Can. veteris*, scilicet in ejus Præfationibus, seu a *Christophoro Justello*, seu ab *Henrico*, hujus filio, & *Guilielmo Voello*, discussa reperiuntur de Codicibus Canonum Ecclesiæ universæ. Potissimam Codicis partem efficit *Dionysii Exigui* opus. Quæ in *Barocciano* Codice exstant Romanorum Pontificum Epistolæ, a *Dionysio* collectæ, incipiunt a *Siricio*, & desinunt in *Anastasio II.* Codex desinit in libro *Augustini de Ecclesiasticis regulis*. *Benedictini Patres Tom. VIII Operum Augustini*, seu in ejus *Appendice pag. 75*, haud secus ac *Lovanientes Theologi*, librum illum *Augustino* adjudicarunt, eo quod haud memoretur in eo mentio peccati originalis, aut baptismatis infantium in peccatorum remissionem, aut *Pelagii*. Verum in hoc Codice Capitula illa, quæ in editis exstant, omiſſis duobus postremis, hoc unico clauduntur. *Contra Pelagium. Nam tria sunt, ut scitis, quæ maxime adversus eos Catholica defendit Ecclesia, quorum & unum, gratiam Dei non secundum merita nostra dari, quoniam Dei dona sunt, & Dei gratia conferuntur etiam merita justorum universa. Alterum est, in quacunque justitia sine quolibet- cunque peccato in hoc corruptibili corpore neminem vivere. Tertium est, obnoxium nasci hominem peccato primi hominis & vinculo damnationis obstrictum, nisi reatus, qui generatione contrahitur, regeneratione solvatur.* Refellitur hæc particula, ex aliis Codicibus dilapsa, censura *Lovanientium*. Codex vero *Baroccianus* descriptus fuit A. 1461 in gratiam Cardinalis *Barbi*, postea dicti in Pontificatu *Pauli secundi*. Intelligitur hinc, *Paulum II* rei literariæ favisse juxta ac *Joannem Baroccium*, Episcopum Bergami, ac tandem Patriarcham Venetiarum, qui Codicem illum in tabulario Bergamensis ecclesiæ invenerat.

Epistola VII scripta est ad Cl. *Apostolum Zenum*, jam pridem Poetam & Historicum Cæsareum. Celebrat in ea Emin. Autor Cl. *Dominici Georgii* librum de *Nicolai V* Pontificis vita, recens evulgatum, ac præcipue *Disquisitionem*, calci subjectam, de *patrocinio*, quod ille Pontifex literis & literatis benignissime impendit. Exhibet deinde accessiones aliquot libro suo Emin. Autor, quem inscripsit *Monumenta Literatura Episcoporum Venetæ ditionis, qui Francisci Barbavi ætate floruerunt*. Pleræque ad *Eugenium*, Pontificem, spectant. *Epistola VIII* inscripta est Cl. *Antonio Francisco Gurio*, Historiæ in Athenæo Florentino Professori, atque complectitur Cl. *Baldini* sententiam de Diptycho altero, quod epigraphe caret, ne quid de Cl. *Joannis Lamii* expositione dicamus. Videtur Emin. Purpuratus haud obscure in sententiam & *Lamii* hujus, & Cl. *Jacobi Facciolati*, qui consentiant, *Paridem* & *Helenam* in Diptycho inveniri, idque ex *Ovidii Heroidibus* illustrarunt, descendisse. *Epistola nona* est eadem ac *quinta*. Ultima, quæ Decadem concludit, spectat ad Reverendiss. P. D. *Joannem Chrysostronum Trombelli*, Canonicum regularem Congregationis Rhenanæ, & S. Salvatoris Bononiæ Abbatem, exhibens catalogum operum quorundam *Dominici de Dominicis*, Torcellani primum, deinde Brixiani, Episcopi, ex Vaticana concinnatum. Adjiciuntur quatuor loci ex scriptis *Dominici*, unde de vitæ munerumque ejus rationibus judicari potest. Subjecta tandem est huic Decadi recensio summæ harum *X Epistolarum*, nostra, quam hic damus, & longior & elaboratior. Si quid & nobis liceat hic tandem adjicere, id omne positum erit in justissimo, licet arente, præconio, quod ingenio Emin. Viri copioso lucidoque, gravitati ejus, nunquam a comitate distractæ, incomparabili modestiæ, scitissimæ dissentienti, & dissentientes componendi, laudandique merentes, arti, scripturæ, limpidiissimi fluminis more profluenti, reliquisque summi literatoris virtutibus, non solum nos debemus, sed ipsa etiã debet & præstabit indubie grata posteritas, ad quam vel aliqua hujus ætatis cura & memoria transmittetur, nisi ipsa malit appellari furda & absurda.

Pag. 11.

INTRO-

INTRODUCTIO IN HISTORIAM EVANGELII,
*Seculo XVI passim per Europam renovati, doctrinæ-
 que reformatæ. Accedunt varia, quibus ipsa historia
 & res literaria illustratur, monumenta, Autore DA-
 NIELE GERDESIO, Theol. D. & Prof. Ord. Aca-
 dem. Groning. Omlandicæ b. t. Rectore, Societ.
 Scient. Reg. Berol. Membro.*

Groningæ, apud Hajonem Spandaw, prostant & Bremæ, apud
 H. W. Rump, 1744, 4.

Alph. 3 plag. 8.

Licet nobis tandem ita felicibus esse, ut Opus multorum votis
 expetitum, felicibus auspiciis nunc tandem editum, pos-
 simus his tabulis publice indicare. Has equidem jam curas,
 dum in vivis esset, volvebat vir, ob insignia in rem literariam
 & sacram merita immortalis memoria dignus, *Theod. Hasfius*;
 sed, quoniam fatum præmaturum ipsum oppressit, moli huic
 humeros subdidit Vir, multa doctrina insignis, qui dudum in-
 ter præcipuos fœderati Belgii Theologos nomen profitetur, ac
 multis egregiis scriptis, ætatem laturis, celebritatem est con-
 secutus, *Daniel Gerdesius*, Theologus quondam Teutoburgen-
 sis, nunc Groninganus, qui quoniam ab eruditione, judicio,
 ac subsidiis, abunde est instructus, multum sibi respublica li-
 teraria in hoc genere ab eo promittere potest. Præfens vo-
 lumen in *duas* divisum est *Partes*. *Prior* historiam inchoatæ
 sacrorum instaurationis, *posterior* monumenta, huc spectan-
 tia, complectitur. Historiam persequitur ad annum usque 1525,
 & potissimum occupatur in enarrandis præparationibus ac oc-
 casionibus, quæ tanto operi viam muniverunt, ac describen-
 dis vitis magnorum virorum, qui nulli operæ pepercerunt,
 quo doctrinæ studia, per aliquot Secula proculcata, revoca-
 rentur, ac religio ab errorum atque superstitionis sordibus re-
 purgaretur, quique et literis & emendationi sacrorum favorunt,
 quorum etiam, saltem præcipuorum, *Wesseli* scilicet, *Giansfortii*,
Lutheri, *Zuinglii*, *Oecolampudii*, *Vrasmi*, *Sickingii*, *Mercu-
 rini*

rini de Gattinaria, effigies affabre & nitide expressas exhibet, quibus impudentissimum istum schedularum venialium institutorem *Tetzeliū* immiscet. Filum recensiois historice legentes, præcipua momenta carptim breviterque perstringemus, quo Lectoris iudicium instruamus.

- Ad *preparationes* refert inventionem *typographiæ*, & literarum *παιδαγωγικῶν*. *Typographiæ*, cujus beneficio doctrina repurgata citius spargi, ac priscorum Patrum scripta ex claustrorum repagulis in lucem proferri, potuerunt, primordia
- Pag. 1-8. Harlemensibus, perfectionem Moguntinis, deberi, asseverat. Ad literas restituendas plurimum contulerunt Græci exules, qui Græcas literas in Italia docuerunt, unde illæ una cum reliquis scientiis ad alias, itemque alias, gentes demigrarunt. *Franc. Ximenes*, Ecclesiæ Romanæ Purpuratus, Academiam Complutensem, in qua linguæ Græcæ doctori lautius, ac reliquis professoribus, stipendium constituit, erigendo, ac Biblia polyglotta A. 1515 publicando, doctrinæ emergenti opitulatus est, &
17. viam ad religionis emendationem stravit. Summi Principes eruditioni bene cupere incipiebant. Ex hisce eminent *Maximilianus I* Augustus, qui in Comitibus Vormatiensibus A. 1495 sanxit, ut Principum Electorum quisque in terra sua Academiam conderet, *Franciscus I*, Galliæ, *Henricus VIII*, Angliæ, *Alphonfus*, Arragoniæ, Reges, Principes Medicæi, *Hercules*, Ferrariensis, *Rupertus*, Palatinus, *Fridericus Sapiens*, alii, ipse
- 20-22. quoque *Leo X*, Medicæi oriundus. Scientiis melior facies præstantissimos quosque viros est induta, nec Pontificii disfliteri audent, literas renascentes mutationem aliquam religionis invexisse. Sacrorum emendationem efflagitabant incredibilis morum corruptio, inquinatissima tum summorum Pontificum, tum reliquorum hominum ecclesiasticorum, vita, itemque crassissima ignorantia, de qua passim in Conciliis querelæ sunt institutæ. Civitatem Christianam a capite ad calcem misere sceleratam esse, jam ante illud tempus communis *Valdensium* ac *Albigensium* querela fuit, indignissimum in modum propterea variis miseriarum generibus excruciatorum, *Jo. Wiclisi*, itemque *Jo. Hussi* & *Hieronimi Pragensis*, qui non alia de causa rogo sunt additi,

addisti, quam quod naves curiæ ac ecclesiæ Romanæ nimum
retegebant. *Pag. 41* notat Autor, in Collegio *Emmanuelis* Canta- *Pag. 38-*
brigiensi versionem oraculorum divinorum Anglicanam, ex vul- *43.*
gata adornatam, asservari, in qua illi tantum libri habeantur, quos
Judæi & nos tales agnoscimus. Inde ad illos cursum sedit,
qui sua doctrina, & rectiori de religione sensu, eminuerunt,
ac *auroram quasi renascentis doctrinæ sacræ* fecerunt. Quos
inter fulgent *Jo. Wesselus*, sive *Basilus*, dictus *Gansfortius*,
qui, ut doctrina sua pluribus profuit, ita in plerisque fidei dog-
matibus ab opinionibus cætus Pontificii discessionem fecit.
In urbe Groningana *Henricus Stuurmann*, Franciscani famu-
litiæ sodalis, A. 1469 emendationem hominum, sacris ope-
rantium, strenue urfit, & autoritate magistratus effecit, ut
illi in ordinem redigerentur, pariterque *Tilemannus* aliquis de
merito Christi, unico salutis fundamento, multis saniora incul-
cavit. In Italia *Hier. Savonarola* in perditos curiæ Romanæ *43-47.*
mores ore intrepido est invehens, licet res hæc ipsi infeliciter
atque modum cesserit; quod ipsum etiam gravi oratione in Conci-
lio *Laterano* fecit *Jo. Franc. Picus*, Comes *Mirandulanus*. De *47-48.*
instante ecclesiæ emendatione passim edita sunt vaticinia. De *50.*
illo *Hussi* subdubitat Cel. Autor, cum ante *Bugenhagium* in exe-
quii *Lutheri* de eo nil quidquam sit inauditum; tractum tamen
ex scriptis *Hussi*, qui se haud raro *anferi* comparaverit, & nu-
mum pii veritatis testis, cui verba illa fastidiosa sunt insculpta,
ante *Lutheri* & *Zuinglii* ævum usum fuisse, censuit eruditissi-
mus *Schottus*. In hunc censum veniunt prædictiones *Jo. Hiltæni*,
A. 1516 *initium inclinationis Pontificiæ potentiæ* fore præcinen-
tis, *Antr. Prolis*, somnium *Frid. Myconii*, vaticinium *Rod. Lan-*
gii, somnium *Friderici*, Principis Electoris, cui tamen narrationi,
quoniam scriptores cœvi nullam ejus faciunt mentionem, & hanc
demum in medium attulit *Matth. Hoens*, Theologus Sec. XVI,
prætereaque hoc somnium cum aliis, in Scriptura Sacra, vel
alibi, memoratis, componi nequit, post *Houmannum* non temere
fidem adhibendam esse, Autor censet. *Crucem visam Friderico &*
Joanni, Ducibus Saxonie, forsitan naturam *parbeliorum & para-*
selenurum imitatam fuisse, unde *Fridericus* ex rerum præsentium
initis

- Pag. 50-59. initis de domus Saxonicae factis prudenter aliquid praesagire potuerit. Hinc statum imperiorum, regnorum, principatum, rerumque publicarum, qualis ille ab initio Seculi XVI per omnem Europam fuit, lustrat, &, quo animo Principes atque magistratus in religionem fuerint affecti, demonstrat. Potissimum, ut pedem ad Reformationis occasionem promoveat, multus est in describendis moribus *Leonis X*, qui eruditus quidem favebat, nec a doctrina destitutus erat, at sua in religionem levitate, incredibili ambitione, inaudito luxu, in omnium vobulas incurrit. Multam is auri argentique vim decorexerat, splendidissima palatia, templum, *Petro* dicatum, extruere decreverat, indies novi sumtus, iidemque immensi, requirebantur, ut modus emungendi pecuniam novus excogitandus esset. Itum igitur est ad nundinationem schedularum venialium, ac illa credita fuit hominibus, quibus fons ac religio erat nulla, contra impudentia oris tanta, ut merces suas impudentissime omnibus commendarent, ac inde stupendas opes colligerent, quarum haud exiguam partem in cauponis ac lustris dissipabant. Quae res cum merito Christi derogaret multum, verae resipiscentiae obicem poneret, plebem sacram exhauriret; multi quidem de eo acriter sunt conquesti, sed nemo unus est inventus, qui tanto fervore, tantaque constantia ac doctrina, obviam huic malo ire sustineret, quanta quidem *Martinus Lutherus*. Cum enim *Jo. Tetzelius* Juturboci prope Vitembergam merces suas promercales exponeret; divinus iste vir primum privatim suos monuit, ne a vaserrimo isto impostore fucum sibi fieri paterentur, inde ad *Albertum Moguntinum*, *Hieronymum*, *Brandenburgensem*, & forte etiam *Murtisburgensem*, Praesules, scripsit, ut libidinem istam reprimerent, tandem positiones suas adversus nundinationem istam prid. Cal. Nov. A. 1517 publice affigendas curavit. Adversarii criminabantur, *Lutherum* ad facinus hoc extinulatum fuisse partim gloriae studio, & quo ab aula Romana, a qua neglectus esset, se ulcisceretur, partim incensum a *Jo. Staupitio*, qui, adeo lucrolam provinciam Augustinianis suis praeceptam fuisse, aegre tulerit, partim quo *Friderico* Saxoni placeret,

placeret, qui in *Albertum*, totamque domum Brandenburgicam, ob illius florem, invidiæ stimulis ductus fuerit; sed illa omnia ita diluit, ut, quid adhuc calumniis prætexerent illi, non haberent. Hæc primordia Reformationis in Saxonia fuerunt. Apud Helveticos tandem superiori tempore superstitioni ac corruptioni se opposuerunt, variosque errores notaverunt, *Jo. Geislerus*, dictus *Keiserberger*, Seculo XV, & *Thom. Wissenbachius* sub initium Seculi XVI, ex cujus schola prodierunt *Huld. Zuinglius* & *Leo Juda*, quorum ille, de natura justificationis ex *Epistolis Paulinis* ac antiquæ ecclesiæ Patribus, de Christi satisfactione plenaria, aliisque gravissimis doctrinæ revelatæ capitibus, rectius edoctus, auditores suos ad meritum Christi agnoscendum, idemque illud amplectendum, duxit. Hanc doctrinam cum proposuerit ante, quam *Luthari* nomen in regionibus Helveticorum innotuerit, colligit Noster, utrosque heroes a Deo suscitatos, atque ad ingens opus suscipiendum divina virtute instructos fuisse, nec ex pacto egisse. Consentientes habuit viros eximios, *Leonem Juda*, *Conr. Pellicanum*, *Wulfg. Franc. Capitonem*, *Jo. Oecolampadium*, qui socias illi manus præbuerunt, quorum vitas, studiorum rationem, ac molitiones in religionis doctrina purganda ac defendenda, Autor explanat. Per illos igitur cum læta Reformationis initia facta essent ab emendatione salutaris doctrinæ, rejectis hominum inventis, ex sacris literis unice petendæ, exponit, qua ratione libertatem ecclesiæ publice assertum iverint Helvetii. Pontifex *Leo X*, causatus structuram ædis *Petro* sacræ, monachum Franciscanum, *Bernhardinum Sansonium*, ad illos cum plenissima potestate, sic dictas indulgentias venum dandi, ablegaverat, quarum vim cum intolerabili fastu atque insolentia jactitaret, se illi non unus ex sacrorum administris, maxime vero *Henr. Bullingerus* A. 1519, nihil veritus atrocem vultum ac ineptas minas thraconici istius mangonis, se opposuit, Tigurini ipsum aditu urbis excluderunt, deque ejus insano ausu apud Pontificem sunt questi. His dictis, confectarii instar docet, quantum *Zuinglio*, quantumque *Luthero*, debeat ecclesia in sacrorum emendatione, & quid cuique privum atque peculiare sit adscribendum. Hinc ad

Pag. 91-99.

99-106.

106-121.

121-131.

Lutherum redit. Theses ipsius per omnem Europam brevi spargebantur, ac inde diversa hominum, prouti affecti erant, judicia sequebantur. Pars *Luthero* adversabantur, pars institutum ejus non quidem improbant, sed ob adversariorum potentiam male metuebant. *Terzelius* cum ipso in arenam disputatoriam descendebat, eundemque scriptis lacepsabat, cui *Lutherus* respondit. Disputationis præcipua momenta proferruntur. Aliorum studia singularem in modum profuerunt, licet

138. cœtus Romani societati nondum omnino valedixerint, nec eorum, qui primi ad emendanda sacra accesserant, instituto omni ex parte annuerint, quorum res memoratu dignas percenset, *Joannis* scilicet *Reuchlini*, *Des. Erasmi*, *Jo. Staupitii*, *Ulrici Hutteni*, *Franc. Sickingii*, *Bilib. Pirckhæymeri*, *Jac. Fabst Stapulensis*, *Guil. Budæi*, *Thom. Mori*, *Jac. Wimpfelingii*, *Petr. Musellani*, *B. Rhenani*, *Mercurini de Gattinaria*, ex quibus pauca, quæ præ aliis memorabilia sunt, excerptemus. *Li-*

141-145. *tes Reuchlini*, quæ ipsi de Judæorum libris cum *Pfefferkornio* ac Theologis Coloniaensibus intercesserunt, justo ordine enarrat. *Erasmus* Nov. Test. Græci editione fundamentum omnis Reformationis primus jecisse, ac illius normam publicasse, videtur. Patrum scriptis divulgando insignem utilitatem attulit. Invektivis suis falsis ac ingeniosis, quibus corruptelas, ignorantiam, & ineptias sui temporis, Monachorum maxime atque Scholasticorum, depexas probe dedit, multum damni Pontifici Romano attulit. Librum de *libero arbitrio* ex animo non scripsit, suaforem atque adiutorem *Ludov. Berum* nactus. *Jo. Staupitius Lutherum* non semel afflictum labantemque erexit, consilio juvit & confirmavit, post malevolorum culpa alienior ab ipso factus, sed ante obitum eidem est reconciliatus; nunquam quidem aperte doctrinæ emendatæ accessit, illius tamen

145-157. causam clam, *Nicodemi* instar, promovit. *Ulricus Huttenus*, libertatis Germanicæ vindex acerrimus, anno jamdum 1517 aculeatas ad *Leonem* dedit literas, quibus animum ipsius adeo exacerbavit, ut de vita tutus non esset; doctrinam etiam *Lutheri* diversis scriptis fortiter propugnavit. *Franc. van Sickingen*, heros incomparabilis, virorum eruditorum, præcipue *Lutheri*,

ac veritatis, per ipsum restitutæ, fautor, puriorum sacrorum doctoribus, ab hostibus suis divexatis, ac in exilium actis, tutum in arce sua Ebernburgo receptaculum præbuit, atque publicum religionis cultum in terris ad pristinam simplicitatem atque splendorem revocavit. A. 1523 in obsidione arcis suæ Landstein fortiter decertans, globo tormentario ictus, occubuit. *Bilib. Pirckheimerus*, orbis literati & patriæ ingens decus, lætitia quidem multa, ob veritatem in dies magis prorumpentem, exultavit, a se tamen impetrare non potuit, ut emendata sacra profitentibus se aperte adjungeret. Pars contentio-
 nis illius, quæ de sacra cœna inter *Lutherum & Oecolampadium* post est agitata, esse voluit. *Jac. Faber*, cum veritati, in apicem productæ, cederet, ob hostium truculentiam ad *Margaretham*, Navarrenam, confugere necesse habuit, apud quam ad extremam usque senectutem tutus delituit. Ultimos illius ad Reginam sermones falsi revincendos non esse, quod *Belius* fecit, Summe Venerandus Autor recte judicat. *Thom. Morus* ægre quidem monachorum ignaviam ac ignorantiam, pravosque seculi sui mores, ferebat, infensus tamen fuit *Luthero*, ejusque focis, quorum haud paucos, si non supplicio afficiendos, saltem in carcerem compingendos, curavit. *Guil. Budaus* non alienus quidem erat ab religione puriori, sed tamen in consociatione cœtus Pontificii ad vitæ finem permansit. *Jac. Wimphelingius* monachorum inscitiam ac superbiam mor-
 dacibus scriptis perstrinxit, hæreseos propterea apud *Julium II* postulatus, a qua tamen post immunis est declaratus; religionis dissidio orto se immiscere noluit, secessum potius quærens, in quo placide exspiravit. *Petrus Mosellanus* Reformationi bene quidem cupiit, ad exemplum tamen *Erasmi* extra partes positus mansit. *Beatus Rhenanus* necessitatem emendationis sacrorum perspexit, ac abusus, qui invaluerant, taxavit, nulli tamen ex Reformatorebus se speciatim associavit. *Mercu-
 rinus de Gattinaria*, primis apud *Carolus V* dignitatibus fulgens, cōsiliis suis id effecit, ne Augustus duri quid in religionis emendatæ professores statueret. Ante Comitium Augustana aperta dixisse fertur, *se nihil magis in votis habere, quam ut*

Pag. 157-167.

167-172.

172-186.

186-195.

- Pag. 195-
 204. *Dux Elector Saxonie, sociique conjuncti, constanter in Evangelii professione pergant, & persistant, ac Concilium pium & liberum urgeant.* Sed hinc ad *Lutherum* se recipit. *Leonis* incuria fecit, ne religionis negotium in herba fuerit suffocatum, inde, periculum animadvertens, *Gabrieli Veneto*, Augustinianorum promagistro, in mandatis dedit, ut illud quam celerrime conficeretur. Causam etiam curiæ Romanæ *Sylvester Prieras, Eccius, & Jo. Hoogstratus*, contra *Lutherum* egerunt, quem non tam rationibus, quam conviciis, obruerunt. Præter viam quædam inspergit de reformatione Heidelbergensi post *Lutheri* dissertationem, in Augustinianorum conventu d. 26 April. A. 1518 habitam. Domum redux scripta sibi adversaria examinanda sumisit, & quoniam *Sylvester* potentiam Pontificis nimium ampliaverat, etiam de illius autoritate disputari est coeptum; adhuc tamen *Lutherus* modestis omni in *Leonem* est usus, seque illius judicio submitit. A disputationibus scholasticis res venit ad curam Imp. *Maximiliani*, qui super illa consuluit *Leonem*, seque illius sententia, quicquid decreverit, statutum esse recepit. *Lutherus* Romam citatur, sed intercedit Septemvir Saxonie, itemque Academia Vitembergensis; igitur *Cajetano*, Purpurato, negotium hoc creditur, cui quidem *Lutherus* se Augustæ Vindelicorum stitit. Quoniam autem ipsum erroris convincere non poterat, & propterea *Lutherum* immittius tractabat, hic a Pontifice minus recte informato ad rectius informatum, & cum hac ratione nihil proficeret, ad liberi Concilii judicium, provocavit. *Miltitius*, A. 1519 in Saxoniam missus, in congressu cum *Luthero* haud levia favoris sui in eum documenta dedit, eaque de causa *Leoni* non usquequaque fecit fatis. Progressurus ad colloquium Lipsiense, hoc ipso anno celebratum, vitas virorum doctorum ac piorum, quorum auxilio Reformationis opus est promotum, persequitur, *Andr. scilicet Bodensteini, Ge. Spalatini, Phil. Melancthonis, Wencesl. Lincci, Jo. Bugenbagii, & Justi Jona.* Lipsiense colloquium, A. 1519 inter *Eccium, Lutherum, & Carolostadium*, institutum, a d. 27 Jun. ad d. 15 Jul. est protractum, eo cum successu, ut præsentium pluribus de veritate doctrinæ *Lutheri* persuaderetur.

deretur. Apud Helverios inde ab A. 1519 doctrina emen-
 data læta faciebat incrementa. *Zuinglius* cum collegis, in re-
 bus divinis verbi divini effatis unice standum esse, contende-
 bat, cumque Constantiensis antistes apud senatum Tigurinum
 de rerum renovatione quiriraretur, *Zuinglius* causam suam
 multa cum moderatione est tutatus, nec quidquam per tumul-
 tum, nec perturbate, gessit. Monachi contra, Dominicani ma-
 xime, hujus doctrinam pro concione invidiose traducere, eam-
 que ut impiam & profanam detestari, quorum clamoribus ut
 finem faceret magistratus, ad d. 29 Jan. A. 1523 colloquium
 indixit, ad illudque Constantiensem Præsulem invitavit, ut vel
 ipse adesset, vel aliquem suo nomine mitteret. Confluit in-
 gens hominum turba, Episcopus mittit *Fabrum*, sed, dissertan-
 di campo aperto, cum *Faber* vel tergiversaretur, vel ea pro-
 ferret, quæ ad rem minus faciebant, nec quisquam præterea
 prodire auderet, a senatu est sancitum, ut, *traditionibus ho-*
minum missis, Evangelium pure doceatur e Veteris & Novi Te-
stamenti libris. A Tigurinis reformatio ad reliquos pagos se
 protendebat, quorum aliqui mutationem illam limis adspicie-
 bant oculis, ac *Zuinglio* indignabantur adeo, ut mortem ei
 minitarentur. Inde Missa est abrogata, & imagines e templis
 sublatae; qua in re cum nonnulli quædam per inconsultam te-
 meritatem molirentur, A. 1523 d. 26 Sept. de novo conven-
 tus est convocatus, ad quem ex universa Helvetia ultra 900
 homines convolarunt. Disputationis capita erant de *tollendis*
imaginibus, ac Missa abroganda, sed, qui ex adversa parte ad-
erant, illam vel refugiebant, vel nihil solidi afferebant; hinc,
quæ in superiori confessu decreta erant, de novo firmabantur.
 Enimvero adversarii novas querelas movebant. Hinc rursus A.
 1524 d. 13 & 14 Jan. colloquium est indictum, ut de *Missa,*
imaginibus, & invocatione Sanctorum, disputaretur; verum illi de
 novo causam deserebant, vel eadem lyra oberrabant, vel pror-
 sus conticescebant, vel forum excipiebant; quare priori de-
 creto senatus inhæsit, ac imagines publica autoritate templis
 sunt elatae. Quid dehinc Tigurini reliquis pagis, Lucernæ d. 289-294.
 26 Jan. congregatis, deque sacrorum mutatione per legatos

conquerentibus, responderint, quibus criminationibus *Zuinglii* ob nuptias, cum vidua opulenta d. 2 April. A. 1524 conciliatas, fuerit laceratus, qualemque sese in controversiis cum Anabaptistis, A. 1525 in apertum prodeuntibus, gesserit, qua ratione illorum pervicacia, cedere nescia, fuerit repressa, & quid ipsi atque *Leoni Juda* cum scriba senatus de *transsubstantiatione* intercesserit, quidque de somni, quod sibi per quietem oblatum esse dixit *Zuinglius*, verbis sit censendum, cum illa multi sinistre accipiant, accurate perscribit. Ultimo illo colloquio, d. 11 April. A. 1525 habito, Missa publico edito est proscrip̄ta, in illiusque locum sacrae coenae administratio secundum sententiam Christi est instituta, quae d. 13, 14, & 16 Aprilis, adeoque ipso Paschatos die, in magno hominum concursu pie & cum multis ceremoniis, quas S. Rev. Autor describit, est celebrata. Reliquum anni datum est versioni oraculorum divinatorum Vet. Test. in Helvetiorum dialectum. Adornata illa est ex Germanica *Lutheri*, iis tantum emendatis, quae vel ab Ebraico exemplari desistere videbantur, vel quae cum idiomate Helvetico minus convenire censebant. Haec sunt, quae ex elegantissimo hoc Opere enotare, e re nostra & Lectorum esse judicavimus. Totis animis precamur, ut supremum Numen Cel. Autori vitam, valetudinem, ac otium, largiri velit, quo tam arduum laborem, faustis auspiciis coeptum, prosequi, eundemque ad finem perducere, possit. Dicitio est nativa, rebusque accommodata, sed ejus inaequalitatem hoc defendit, quod ad exemplum *Usserii* & *Hottingeri* verbis aliorum, ad fidem majorem faciendam, maluerit uti, quam suis. Charta & typi sunt nitidi, typographorum mendae studiose sublatae, ut illarum non ita multae supersint. In sequenti *Volumine* historiam ad A. 1530 pertinet, quod ut quantocyus prodire jubeat, eruditissimum Autorem publico nomine rogitamus. Utilius opus lectoribus evadet, si quidem Index reliquis *Voluminibus* fuerit subjunctus.

Documenta, calci adjecta, vel ex manu exaratis exemplaribus primitus exhibentur, vel ex majoribus operibus depromuntur, vel rariora facta typis iterantur, numero 24, quorum

quorum tantum titulos exscribemus: 1) *Tractatus de ruina ecclesie planctu*, Seculi XV foetus; 2) *Erasmii Epistola ad Capitonem de renascentibus Sec. XVI literis*; 3) *Frid. Myconii quærela de corrupto ecclesie statu*; 4) *Ejusd. Epistola ad Paul. Eberum de primordiis emendatæ religionis*; 5) *Ægidii Viterbiensis Oratio, habita in Synodo Lateranensi A. 1512*; 6) *Appellatio Universitatis Parisiensis adversus concordata Bononiensia A. 1517*; 7) *Indulgentiarum, a Tetzelio & Sansonio venditarum, quadam exemplaria*; 8) *Maximiliani Imp. Edicta duo, indulgentias spectantia*; 9) *Alberti Moguntini summaria instructio in causa indulgentiarum*; 10) *Facultatis Parisiensis decretum adversus indulgentias*; 11) *D. Mart. Lutheri Theses adversus easdem*; 12) *Wolfg. Fabric. Capitonis Epistola de suscipienda & maturanda ecclesie reformatione*; 13) *Leonis X, P. Diplomata II ad Cajetanum*; 14) *Leonis X Bulla contra errores M. Lutheri & sequacium*; 15) *Val. a Tetzeleben Epistola ad Albertum Moguntinum*; 16) *Jo. Oecolampadii Epistola ad Casp. Hedionem responsoria*; 17) *Bilib. Pirckheymeri Epistola ad Hadrianum VI de motibus, in Germania per Dominicanos excitatis*; 18) *Mart. Buceri Relatio ad B. Rhenanum de disputatione Heidelbergensi*; 19) *Petr. Mosellani Epistola ad Jul. Pflugium de disputatione Lipsiensi, A. 1519 habita*; 20) *Pb. Melanchthonis Epistola ad Jo. Oecolampadium de eodem*; 21) *Hudr. Zuinglii Epistola ad Erasm. Fabricium de actis legationis, ad Tigurinos missa d. 7 April. A. 1522*; 22) *Ejusdem Conclusiones 67, in Synodo Tigurina d. 29 Jan. A. 1523 ventilatæ*; 23) *Corn. Honii, Batavi, Epistola de sensu institutionis sacre canæ*; 24) *Eucharistie apud Tigurinos celebranda formula.*

CORNELII TRIOEN, MEDICINÆ DOCTORIS, Observationum medico-chirurgicarum Fasciculus.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Eyk, 1743, 4 maj.

Plag. 20, Tab. æn. 13.

Recte quidem, sed pluribus fere, quam opus erat, verbis, Cl. Autor in Præfatione edisserit, ad dijudicandos curandosque

que morbos in theoreticarum, ut vocant, disciplinarum cognitione non satis esse praesidii, id quod nemo prudentiorum putavit unquam, quemadmodum nec propterea praestantissimum illarum usum in pragmatica aequae Medicina, ac Chirurgia, in dubium vocare licet. Ad observationum itaque, quas omnium seculorum Medici maximis laudibus extulerunt, cumulum Noster ex sua etiam experientia hunc adjecturus fasciculum, non pauca nobis singularia, magnique momenti, enarravit. Ut plurimum autem morborum exempla simpliciter tantum sine multis ratiociniis exponit; utinam vero etiam sine multis verborum ambagibus, quandoquidem ubique fufius & circumducta oratione res persequitur, quas omnino strictius nervosiusve tradere e re fuisset. Neque tamen propterea in quibuslibet ea reperies, quae ad rem penitus intelligendam pertinent, ut observationes ubivis completae dici mereantur. In causas morborum rarius inquirat, nec medicationis rationem reddere solet. Interdum tamen monet quadam, quae utrique rei inserviunt. Aliquando morbi tantum historia & decursus, nonnunquam vero & quid ars contra eam valuerit, annotatur. Interim non contemnendas has Observationes, sed solerti ingenio in succum sanguinemque vertendas esse, diligentior libri lectio ostendet. Ceterum fere conjicias, Autorem in curandis morbis, quam describendis, fuisse feliciorum. Neque enim omnis, qua utitur, tractandi ratio satis concinna est, nec dictio utcumque tolerabilis, ut potius, sive vocabulorum notiones, sive structuram, sive loquendi formulas, species, non unius generis sordibus inquinetur, sensumque ipsum implicet admodum & turbet. Ut ad Observationes ipsas pro-

- Pag. 1. 2. pius accedamus, in earum serie explicantur catalepsis, ventris
 3. 6. sectione curata, rara diabetes cura, per hancem nimirum &
 7. vinum Rhenanum, atrophiam sanata, calculus gemellus ultro ex-
 11. 13. cretus, peripneumonia levi mania iudicata, iliaca passio apo-
 14. stemate iudicata, iliaci morbi sanati historia, leucophlegmati-
 15. cus inopinata crisi assertus, paraphrenitis gelida curata, per-
 18. 23. tinax ab assumpto borace morbus, hydrocephalus, alvi per-
 25. 26. tres fere menses adstricti historia, urinarum suppressionis stu-
 pendum

pendum exemplum, virgo scilicet, per undecim annos quartana laborans, quindecim mensum intervallo nullas reddidit urinas, pes tripodis puerulo in cantho oculi minori casu infixus, aselli lac non omnibus conveniens, prodigiosa lupia, steatomatis ad medium cruralis arteriæ internæ in femore cæfura, pertusæ calvariæ curatio, vulnus memorabile sclopeto inflictum, pudendagræ curatio, fragmenti ossis frontis lue venerea separati exemplum singulare, fragmenti ossis bregmatis ulcere sordido separati historia, inferioris maxillæ conspicua separatio, hæmorrhagia uterina sedecim per annos perseverans, capillitii plica, capitellum sedis, vulvæ lapsu intrusum, ancillæ alterutrum vulvæ fissum labellum, intestina tenuia ano excreta. Anus nimirum septuaginta & octo annos nata, ictu inopinato a fortiori rustico percussa, resupina in lumbos procumbit. Post de infandis torminibus, & prolapsu quodam circa muliebria, queritur. Re tamen accuratius explorata, ad minimum totius intestinorum tenuium tertiam partem ex ano propendere constitit, muliere post nauseam, vomitum, motusque convulsivos atrocissimos, intestinorumque sphacelum, eodem adhuc die extincta. Autor noster conjicit, antecedentem exulcerationem partium, quæ rectum intestinum intra limites suos coercent, rupturam, vel simile quid, huic ansam dedisse malo, & hac semita intestina excreta fuisse, cum perinæum fuerit integerrimum. Utinam licuisset cadaver post mortem incidere, ut res hoc modo in clarissimam protraheretur lucem. Porro inter has observationes referuntur excrescentia varicosa in intestino recto, ani fistula, in vulvam hiantis, historiæ duæ, ani clausi historiæ, remora quædam alvinis fecibus injecta, excrementa alvina sectione ano submota, dextri oculi orbitæ fractura, vaginæ uterini callositas, partui repagulum parans, partus casareo proximi historia, quæ ita se habet: Mulier quædam, gestationis tempore solito præterlapsa, licet quam vehementissime parturiverit, nullam tamen enixa prolem, ægerime febre, doloribus circa hypochondria, ventrisque torminibus, deinde aphthis, aliisque diris symptomatibus, laboravit,

R r

donec

Pag. 29.
30.
32.
34.
38.
40. 41.
43.
44.
45.
46.
49.
51. 52.
53.
55.
58.
59. 61.
62.
63.
64.

donec in gibba abdominis regione superius ad umbilicum se prodiderint vesiculæ quædam, gangrænae futurae præsigna, quibus ruptis, ingens humorum prodiit copia, ac funiculi umbilicalis portio siderata summo cum foetore, infausti rei augurio, fuit. Postquam deinceps sinistra foetus manus ad cubiti flexum per integumenta corporis communia, jam gangræna & putredine squalida, sibi exitum quæsiuerat; Noster, foetum extracturus, sub exporrecta ejus manu brachioque, sinistra suæ abdomini ingerit sibi conductorem indicem, ac validissimo scalpello primum corporis integumenta discindit, mox musculos, tandem peritonæum, pertundit, hacque sectione peracta inuncta oleo raparum manum immittit vulneri, unumque & alterum extrahit pedem, posthæc utrumque brachium, postremo autem totum non mediocris magnitudinis, & foetentem, integrum tamen, eximit cæsonem. Sed progrediamur ad reliquas

- Fig. 70. observationes, inter quas & obveniunt pessus ob uteri lapsum per septendecim annos gestatus, e vulva extractus, molarum causæ indagatio, in qua Noster existimat, eas nunc sine prægresso coitu generari, eo scilicet modo, ut ovum sterile, ex ovario dimissum, suis floccis uteri tunicis appositum, incrementa capiat, & postea in molam degeneret, & idcirco a virginibus etiam atque viduis sine ulla labis suspicione excludi queant, nunc vero a secundinis, foetu, per abortum excluso, relictis, concrefcere, sarcomatis indolem acquirere, nec ulla cavitate, quæ in mola, ab ovo sterili exorta, observetur, instructum esse, porro hydropis ovarii historia, exulceratæ perinæ historia, ulceris fistulosi pertinacissimi historia, herpeticæ esthiomeni, sive corrosivi, exemplum memorabile, tumor oculi & palpebræ canerosus, lentis crystallinæ ex oculo expulsio, conspicui tumoris, superveniente gangræna in foetidum ulcus conversi, historia, ulceris cum labiis duris, oris inversis, & vix credibili intumescens, exemplum, insignis tumoris carcinomatosi, e variis tuberculis conglomerati, cæsura, varia spinæ ventosæ exempla, & animadvertiones in illam, meticæria *Culsi*, anchyle, sive anchylosis, ejusque discrimina, hydropis articularum

culorum quatuor exempla, funesti pedis sphaceli genu trans-
 gredientis historia, sphaceli dirissimi exemplum, alius sphaceli
 curati historia, & denique linguæ stupendæ magnitudinis facul-
 tatisque exemplum. Ex his observationibus nonnullæ iconi-
 bus illustrantur, quæ, elegantissime in æs incisæ, non secus ac
 chartæ typorumque nitor, librum huic non mediocriter com-
 mendant.

Pag. 138.
 141.
 137.

SOLUTIO PROBLEMATIS, IN NOV. ACTO-
rum Ernd. Mense Novembri A. 1743 propositi,
Autore LEONH. EULERO.

1. **Q**uamvis hoc Problema ad methodum tangentium in-
 versam, jam pridem satis pertractatam & excultam, per-
 tinere videntur; tamen ob plurimas insignes proprietates, quæ
 de Curvis, Problemati satisfaciunt, in ipsa propositione sunt
 commemoratæ, dignum profecto haberi debet, ad quod sol-
 vendum Geometræ studium atque operam impendant. Est
 enim plane singularis indolis, quod non solum innumerabiles
 Curvæ algebraicæ solutioni inserviant, sed etiam quilibet linea-
 rum ordo unicam curvam satisfaciunt suppeditet. Circa re-
 liquas Curvas satisfaciunt notabile quoque est, quod ex ad
 duas classes referantur, quarum altera constructionem ope qua-
 draturæ circuli postulat, altera vero per nullas solitas quadra-
 turas perfici queat. Hujusmodi autem Problemata imprimis
 sunt attentione digna, propterea quod eorum solutio plerum-
 que cum non contemnenda finium analysis amplificatione so-
 leat esse conjuncta. Problema igitur, cujus solutionem hic ex-
 ponam, huc redit: *Invenire lineam curvam AMB, in cujus axe*
AB duo dentur ejusmodi puncta C & D, ut, ductis inde ad quod-
vis peripheria punctum M velis CM & DM, arcus ACM ex pun-
cto C reflecte perpetuo sint proportionales angulis ADM, ad alte-
rum punctum D formatis.

TAB. II
 Fig. 1.

2. Ad hoc Problema solvendum ponatur distantia pun-
 ctorum $CD = a$, ac, demisso ex puncto M ad axem AB perpen-
 diculo MP , vocentur coordinate $DP = x$, $PM = y$. Pona-

R r a tur

tur $\frac{x}{y} = t$, erit t cotangens, seu $\frac{1}{t}$ tangens anguli ADM po-

sito sinu toto $= 1$. Hinc ipse angulus erit $= \int \frac{-dt}{1+tt}$. Dein-

de, si ponatur $AP = p$, erit area $APM = \int y dp$, ad quam si addatur triangulum $CPM = \frac{1}{2}(x-a)y$, habebitur area $ACM = \int y dp + \frac{1}{2}xy - \frac{1}{2}ay$. Cum vero sit $p+x = \text{const. } AD$, erit $dp+dx=0$, ideoque $dp = -dx$. Quoniam igitur area ACM debet esse proportionalis angulo ADM , ponatur ad homogeneitatem conservandam $ACM = \frac{1}{2}cc \cdot ADM$. quod in symbolis dat:

$$\int y dp + \frac{1}{2}xy - \frac{1}{2}ay = \frac{1}{2}cc \int \frac{-dt}{1+tt},$$

quæ differentiata dabit ob $dp = -dx$ hanc æquationem:

$$-y dx + x dy - a dy = \frac{-cc dt}{1+tt}.$$

3. Variatis ergo signis, habebimus hanc æquationem, in qua solutio Problematis continebitur:

$$y dx - x dy + a dy = \frac{cc dt}{1+tt};$$

in qua, etsi tres insunt variables, x , y , & t , tamen ope æquatio-

nis ante assumptæ $\frac{x}{y} = t$, una pro lubitu eliminabitur. Com-

modissime autem ejicietur x , ope æquationis $x = ty$, quæ dat $dx = t dy + y dt$, unde emerget hæc æquatio:

$$a dy + yy dt = \frac{cc dt}{1+tt}.$$

Quæ cum ad formam famosæ æquationis *Ricciana* sit referenda, omnia quoque artificia, quæ in illius resolutione sunt adhibita, hic in usum vocari debent.

4. Integratio atque constructio hujus æquationis potissimum pendet a ratione, quam constantes a & c inter se tenent.

Facile

Facile autem, qui in æquatione *Ricciana* resolvenda elaboraverit, agnoscat, in æquatione hic inventa innumerabiles curvas tam algebraicas, quam transcendentes, contineri. Quo autem illas primum facilius eruere queam, transformo æquationem differentialem inventam in aliam differentialem secundi gradus, ponendo $y = \frac{adz}{zdt}$, & sumto elemento dt constante, superior æquatio transmutabitur in hæc :

$$aaddz = \frac{cczdt^2}{1+tt} \text{ seu } aaddz(1+tt) = cczdt^2.$$

5. Hæc æquatio jam istud habet commodum, ut variabilis z unica tantum dimensio in ea occurrat, quæ conditio perquam est idonea ad valorem ipsius z per seriem infinitam erendum, id quod sequenti modo efficio. Ponatur :

$$z = f + gt + at^2 + bt^3 + \gamma t^4 + dt^5 + et^6 + \zeta t^7 + \&c.$$

eritque bis differentiando

$$\frac{dz}{dt^2} = 2a + 6bt + 12\gamma t^2 + 20dt^3 + 30et^4 + 42\zeta t^5 + \&c.$$

Cum igitur sit $ccz = \frac{aaddz}{dt^2} + \frac{aatddz}{dt^2}$, erit

$$ccf + ccgt + ccas^2 + ccbt^3 + cc\gamma t^4 + ccet^5 + \&c. = 2aa\alpha + 6aanbt + 12aayt^2 + 20aadt^3 + 30aanet^4 + 42aa\zeta t^5 + \&c. + 2aa\alpha t + 6aanbt^2 + 12aayt^3 + 20aadt^4 + \&c.$$

ubi coefficientes $\alpha, b, \gamma, \&c.$ ita determinari debent, ut æquitas utrinque producat.

6. Coæquando autem terminos homogeneos, sequentes inveniuntur valores :

$$\alpha = \frac{cc}{2aa} f$$

$$b = \frac{cc}{6aa} g$$

Rr 3 $\gamma =$

$$\begin{aligned} \gamma &= \frac{(cc-2aa)a}{12aa} = \frac{cc(cc-1.2aa)}{1.2.3.4a^4} f \\ \delta &= \frac{(cc-6aa)c}{20aa} = \frac{cc(cc-2.3aa)}{1.2.3.4.5a^4} g \\ e &= \frac{(cc-12aa)\gamma}{30aa} = \frac{cc(cc-1.2aa)(cc-3.4aa)}{1.2.3.4.5.6a^6} f \\ \zeta &= \frac{(cc-20aa)\delta}{42aa} = \frac{cc(cc-2.3aa)(cc-4.5aa)}{1.2.3.4.5.6.7a^6} g \\ &\quad \&c. \end{aligned}$$

His igitur valoribus in æquatione assumpta $z = f + gt + at^2 + \gamma t^3 + \delta t^4 + \epsilon t^5 + \zeta t^6 + \&c.$ substitutis, obtinebitur æquatio integralis completa æquationis differentio-differentialis $aaddz(1+tt) = cczdt^2$, id quod indicant binæ constantes arbitrariæ f & g , quæ per duplicem integrationem ingressæ sunt censendæ.

7. Inventa est ergo sequens æquatio generalis, solutionem propositi Problematis complectens:

$$z = \left\{ \begin{aligned} &f + \frac{cc}{1.2aa} ft^2 + \frac{cc(cc-1.2aa)}{1.2.3.4a^4} ft^4 + \\ &\quad \frac{cc(cc-1.2aa)(cc-3.4aa)}{1.2.3.4.5.6a^6} ft^6 + \&c. \\ &+ gt + \frac{cc}{1.2.3aa} gt^3 + \frac{cc(cc-2.3aa)}{1.2.3.4.5a^4} gt^5 + \\ &\quad \frac{cc(cc-2.3aa)(cc-4.5aa)}{1.2.3.4.5.6.7a^6} gt^7 + \&c. \end{aligned} \right.$$

ex qua si formetur $y = \frac{adz}{zdt}$, & $x = ty$, orietur æquatio

generalis algebraica inter x & y , omnes lineas curvas Problemati satisfaciens comprehendens, quæ autem cum terminis numero infinitis constet, re vera curvas transcendentes æque complectitur, atque algebraicas. Quodsi autem vel f , vel g , ponatur = 0, binæ æquationes resultabunt particulares hæc:

I. $z =$

$$\begin{aligned}
 \text{I. } z &= 1 + \frac{cc}{1.2aa} t^2 + \frac{cc(cc-1.2aa)}{1.2.3.4a^4} t^4 + \\
 &\quad \frac{cc(cc-1.2aa)(cc-3.4aa)}{1.2.3.4.5.6a^6} t^6 + \&c. \\
 \text{II. } z &= t + \frac{cc}{2.3aa} t^3 + \frac{cc(cc-2.3aa)}{2.3.4.5a^4} t^5 + \\
 &\quad \frac{cc(cc-2.3aa)(cc-4.5aa)}{2.3.4.5.6.7a^6} t^7 + \&c.
 \end{aligned}$$

8. Hæ æquationes etsi in infinitum progrediuntur, tamen certis casibus numerus terminorum sit finitus, ulterioribus terminis evanescentibus omnibus. Perspicuum enim est, si cujuspiam termini coefficientis fiat $= 0$, tum sequentes terminos omnes simul evanituros. His igitur casibus æquationes istæ suggerent curvas algebraicas quæsito satisfaciennes; hocque adeo eveniet, si cc ad aa ita fuerit comparatum, ut coefficientis cujuspiam termini evanescat; ex quo curvæ algebraicæ obtinebuntur sequentibus casibus: \bar{u}

1. $cc = 0$
2. $cc = 1.2aa$
3. $cc = 2.3aa$
4. $cc = 3.4aa$
5. $cc = 4.5aa$
6. $cc = 5.6aa$

& ita porro.

9. Primo quidem casu, quo $cc = 0$, fit vel $z = 1$, vel $z = t$. Ex priori oritur $y = 0$, qua æquatione indicatur linea recta cum axe AB congruens; ex posteriori fit $y = \frac{a}{t}$ &

$x = a$, quæ æquatio pariter est pro linea recta, quæ vero axem AB in puncto C normaliter trajiciet. Quin, posito $cc = 0$, etiam æquatio generalis sit finita, eritque $z = f + gt$;

$$\begin{aligned}
 \text{hinc } y &= \frac{ay}{f+gt} \text{ \& ob } t = \frac{x}{y} \text{ erit } y = \frac{ay}{fy+gx} \text{ seu } ay \\
 &= fy
 \end{aligned}$$

$=fy + gx$, quæ est pro linea recta quacunque, axem AB in puncto C secante. Facillime autem patet, quemadmodum hujusmodi linea recta satisfaciat, Area enim ACM perpetuo erit $= 0$, ac propterea æqualis angulo CDM per $\frac{1}{2}cc = 0$ multiplicato. Jam itaque adepti sumus lineam algebraicam ex primo ordine, rectam scilicet, quæ Problema resolvit.

10. Ponamus nunc pro casu secundo $cc = 1.2aa$, seu $c = a\sqrt{2}$, atque æquatio I induet hanc formam finitam $z = 1 + tt$, unde oritur $y = \frac{2at}{1+tt} = \frac{2axy}{xx+yy}$ ob $t = \frac{x}{y}$.

TAB. II
Fig. 2. Hinc sicut ista æquatio $xx + yy = 2ax$; quæ est pro circulo, qui quemadmodum satisfaciat, ex elementis planum est. Cadet enim punctum C in hujus circuli centrum, & D in ejus peripheriam, radio existente $= CD = a$; ubi cum angulus CDM sit semissis anguli ACM , erit quoque sectori ACM proportionalis. Præterea vero, cum sit area $ACM = \frac{1}{2}a \cdot AM$, & angulus $CDM = \frac{1}{2}AM : a$, fiet area $ACM = \text{ang. } CDM \cdot aa = \text{ang. } CDM \cdot \frac{1}{2}cc$. Circulus igitur est linea secundi ordinis satisfaciens.

11. Sit pro tertio casu $cc = 6aa$, atque æquatio secunda dabit $z = t + t^3$, unde fit $y = \frac{a(1+3tt)}{t+t^3} = \frac{a(y^3 + 3xxy)}{x(x+yy)}$, seu $x^3 + xyy = ayy + 3axx$, quæ præbet lineam tertii ordinis, ad cujus naturam investigandam spectetur æquatio:

$$yy = \frac{(3a-x)xx}{x-a}$$

Fig. 3. Hæc igitur curva AM ab axe ACD in duas partes æquales dividitur; in D habebit punctum conjugatum, & normalis ad axem ex puncto C educta CE erit curvæ asymptotos, vertexque curvæ cadet in A , ut sit $DA = 3CD$. Hæc curva a *Newtono* in Enumeratione linearum tertii ordinis vocatur conchoidalis, atque ad speciem 44 refertur. Erit ergo quoque in hac curva area ACM angulo ADM proportionalis.

12. Sit

12. Sit porro pro casu quarto $cc = 12aa$, atque æquatio I dabit $z = 1 + 6tt + 5t^4 = (1 + tt)(1 + 5tt)$, unde fit $y = \frac{a(12t + 20t^3)}{(1 + tt)(1 + 5tt)} = \frac{4ay(3xy + 5x^3)}{(xx + yy)(yy + 5xx)}$, hincque $(xx + yy)(yy + 5xx) = 12axy + 20ax^3$, quæ est æquatio pro lineâ quarti ordinis AMD , cujus diameter erit lineâ ACD , eritque $AD = 4CD$. Ceterum hæc curva est in se rediens, punctumque D in ejus perimetro collocatur.

TAB. II
Fig. 4.

13. Simili modo, si pro casu quarto ponatur $cc = 20aa$, æquatio II dabit $z = t + \frac{10}{3}t^3 + \frac{7}{3}t^5 = \frac{1}{3}t(1 + tt)(3 + 7tt)$, unde fit $y = \frac{3a + 30att + 35at^4}{t(1 + tt)(3 + 7tt)}$, ex qua ponendo $t = \frac{x}{y}$ nascitur sequens æquatio pro lineâ quinti ordinis:

$x(yy + xx)(3yy + 7xx) = 3ay^4 + 30axxy + 35ax^4$. Hæc curva, ut ea, quæ ex tertio ordine est inventa, habebit punctum conjugatum in D , in C vero asymptoton ad axem normalem, at verticem in A , ut sit $DA = 5CD$.

14. Ex his jam intelligitur, si ponatur $cc = 30aa$, prodituram esse lineam ordinis sexti in se redeuntem, in qua sit $AD = 6CD$; tum vero, posito $cc = 42aa$, lineâ prodibit septimi ordinis, in qua sit $AD = 7CD$, & applicata in C in asymptoton abibit. Atque hoc modo ulterius progrediendo ex singulis sequentibus linearum ordinibus una curva satisfaciens elicietur. Ex ordinibus quidem paribus curva illa erit in se rediens; ex imparibus vero asymptoton habebit ad axem in puncto C normalem. Et, quoniam hæc pacto omnes curvæ algebraicæ reperiuntur, simul patet, ex quolibet linearum ordine plures una lineâ satisfaciente non dari.

15. Apparet ergo, curvas algebraicas exhiberi posse, quoties $\frac{cc}{aa}$ fuerit numerus pronicus, seu $\frac{cc}{2aa}$ numerus trigonalis. Quo autem facilius singulis casibus æquationes algebraicæ
S s inveniri

inveniri queant, ponamus, esse $\frac{cc}{aa} = (2n-1)2n$, ficque casus ad æquationem I pertinebit, unde orietur:

$$z = 1 + \frac{2n(2n-1)}{1 \cdot 2} tt + \frac{(2n-2)(2n+1)}{3 \cdot 4} Pt^4 + \frac{(2n-4)(2n+3)}{5 \cdot 6} Pt^6 + \&c.$$

ubi notandum, P significare ubique coefficientem termini præcedentis totum. Quæ expressio cum semper factorem habeat $1 + tt$, erit:

$$z = (1 + tt) \left(1 + \frac{(2n-2)(2n+1)}{1 \cdot 2} tt + \frac{(2n-4)(2n+3)}{3 \cdot 4} Pt^4 + \frac{(2n-6)(2n+5)}{5 \cdot 6} Pt^6 + \&c. \right)$$

16. Simili modo ex æquatione II si ponatur $\frac{cc}{aa} = 2n$

$(2n+1)$ erit:

$$z = t + \frac{2n(2n+1)}{2 \cdot 3} t^3 + \frac{(2n-2)(2n+3)}{4 \cdot 5} Pt^5 + \frac{(2n-4)(2n+5)}{6 \cdot 7} Pt^7 + \&c.$$

&, quia hæc expressio pariter per $1 + tt$ est divisibilis, erit

$$z = (1 + tt) \left(t + \frac{(2n-2)(2n+3)}{2 \cdot 3} t^3 + \frac{(2n-4)(2n+5)}{4 \cdot 5} Pt^5 + \frac{(2n-6)(2n+7)}{6 \cdot 7} Pt^7 + \&c. \right)$$

ubi, ut ante, P coefficientem totum termini præcedentis denotat. Ex his ergo formulis ex quovis ordine linearum facile erit

curvam satisfaciendam invenire. Si enim sit $\frac{cc}{aa} = 2n(2n-1)$,

curva erit linea ordinis $2n$, &, si sit $\frac{cc}{aa} = 2n(2n+1)$, curva

erit

erit ex linearum ordine $2n + 1$. Perpetuo scilicet, si statuatur

$$\frac{cc}{aa} = m(m + 1),$$

curva algebraica exhiberi poterit pertinens ad linearum ordinem $m + 1$.

17. Quod deinde ratio inter partes axis AD & CD pendeat a ratione $cc : aa$, hæc est proprietas non solum ad curvas algebraicas, sed etiam ad omnes omnino curvas problemati satisfaciens, patens. Quodsi enim generaliter fuerit $cc = n aa$, erit quoque $AD : CD = 1 + \sqrt{(1 + 4n)} : 2$. Nam concipiatur punctum M proxime ad A admoveri, & quia curva ad A normaliter axi insistere considerari potest, ponatur arcus minimus $AM = s$, erit area $ACM = \frac{1}{2} AC \cdot s$; angulus vero ADM erit $= \frac{s}{AD}$. Cum igitur sit $ACM = \frac{1}{2} cc \cdot ADM$,

fiet $AC \cdot AD = cc = n \cdot CD^2$, & $CD : AC = AD : n \cdot CD$. Vel ob $AC = AD - CD$ erit $AD^2 = AD \cdot CD + n \cdot CD^2$, seu $\frac{AD}{CD} = \frac{1}{2} + \sqrt{(\frac{1}{4} + n)}$. Sin autem curva axi in A oblique

insistat, tum s in data ratione minui debet, sicque eadem, quæ ante, ratio resultabit. In curvis itaque algebraicis, cum $4n + 1$ fiat numerus quadratus, ratio inter AD & CD semper rationaliter exprimeretur, & quidem ipso numero ordinis indicabitur.

18. Hæc eadem proprietas colligitur ex æquatione ady

$\frac{1}{2} yy dt = \frac{cc dt}{1 + tt}$. Ponatur enim applicata y evanescens, atque anguli ADM , qui hoc casu pariter evanescit, tangens sit $= s$, fiet $\frac{y}{AD} = s$, & $t = \frac{1}{s}$; ac, posita $DA = b$, erit $y = bs$. His

valoribus substitutis, habebitur $abds - bbds = - \frac{cc ds}{1 + ss}$, quæ ob $s = 0$ abit in $bb = ab + cc$, & dat $b = \frac{1}{2} a + \sqrt{(\frac{1}{4} aa + cc)}$. Quare, si sit $cc = n aa$, erit $\frac{AD}{CD} = \frac{1 + \sqrt{(1 + 4n)}}{2}$.

uti ante invenimus; ita, ut, si detur ratio inter cc & aa , simul punctum A innotescat, ubi curva axem interfecabit.

19. Cum igitur curvas algebraicas, quæ Problemati satisfaciunt, exhibuerim; progredior ad alteram curvarum classis, quæ ita transcendentes esse in propositione indicantur, ut per quadraturam circuli construi queant. Primum autem observo, has curvas ex iisdem conditionibus valoris cc inveniri, ex quibus modo curvas algebraicas erui, seu hæ curvæ obtinebuntur ponendo, ut ante, $cc = m(m+1)a^2$, existente m numero quocunque integro. Quanquam enim, si statuatur $cc = m(m+1)aa$, valor algebraicus pro z invenitur, qui propterea æquationi $aaddz(1+tt) = cczdt^2$ satisfacit, tamen is non integrale completum constituit, sed præterea dantur infiniti alii valores, qui pro z substituti æquationem æque resolvunt.

20. Quod quo clarius perspiciatur, consideremus tantum casum $cc = 2aa$, pro quo invenimus $z = 1 + tt$, qui autem valor tantum ex æquatione I §. 7 est ortus; æquatio igitur II pro eodem casu alium præbebit æque satisfaciendam, qui erit

$$z = t + \frac{1}{3}t^3 - \frac{1}{3 \cdot 5}t^5 + \frac{1}{5 \cdot 7}t^7 - \frac{1}{7 \cdot 9}t^9 + \frac{1}{9 \cdot 11}t^{11} -$$

&c. Atque æquatio generalis, loco citato exhibita, præbebit

$$z = f(1+tt) + g\left(t + \frac{1}{1 \cdot 3}t^3 - \frac{1}{3 \cdot 5}t^5 + \frac{1}{5 \cdot 7}t^7 -$$

$\frac{1}{7 \cdot 9}t^9 + \&c.$) hæcque est integralis completa æquationis

$aaddz(1+tt) = 2aaazdt^2$, seu hujus $ddz(1+tt) = 2zdt^2$, quæ idcirco non solum circulum, factò $g = 0$, sed etiam infinitas alias lineas curvas, complectitur.

21. Reliquæ istæ lineæ curvæ, æquationem $ddz(1+tt) = 2zdt^2$ resolventes, ex expressione generali infinita inveniri possunt. Cum enim sit

$$z = f(1+tt) + g\left(t + \frac{1}{1 \cdot 3}t^3 - \frac{1}{3 \cdot 5}t^5 + \frac{1}{5 \cdot 7}t^7 - \frac{1}{7 \cdot 9}t^9 + \&c.\right)$$

$\frac{1}{7 \cdot 9} t^9 + \&c.$) ponatur $T = t + \frac{1}{1 \cdot 3} t^3 - \frac{1}{3 \cdot 5} t^5 + \frac{1}{5 \cdot 7} t^7 - \&c.$ ut sit $z = f(1 + tt) + gT$. Resolvantur

5.7. Singuli termini seriei, qua T definitur, in binos hoc modo:

$$T = t + \frac{1}{2} \left\{ \begin{array}{l} + t^3 - \frac{1}{2} t^5 + \frac{1}{2} t^7 - \frac{1}{2} t^9 + \&c. \\ - \frac{1}{2} t^3 + \frac{1}{2} t^5 - \frac{1}{2} t^7 + \frac{1}{2} t^9 - \&c. \end{array} \right.$$

Erit ergo $T = t + \frac{1}{2} t^3 - \frac{1}{2} (1 + tt) \left(\frac{1}{2} t^3 - \frac{1}{2} t^5 + \frac{1}{2} t^7 - \frac{1}{2} t^9 + \&c. \right)$

22. Cum jam sit arcus, cujus tangens = t , seu $A \bar{t} \text{ag } t = t - \frac{1}{3} t^3 + \frac{1}{5} t^5 - \frac{1}{7} t^7 + \frac{1}{9} t^9 - \&c.$ erit $T = t + \frac{1}{2} t^3 - \frac{1}{2} (1 + tt)(t - A \bar{t} \text{ag } t)$, sive $T = \frac{1}{2} t + \frac{1}{2} (1 + tt) A \bar{t} \text{ag } t$, & $z = f(1 + tt) + g t + g(1 + tt) A \bar{t} \text{ag } t$, valore ipsius g duplicato. Hinc fit $dz = 2 f t dt + 2 g dt + 2 g t dt$

$$A \bar{t} \text{ag } t, \& y = \frac{adz}{zdt} = \frac{2a(g + ft + gt A \bar{t} \text{ag } t)}{f(1 + tt) + gt + g(1 + tt) A \bar{t} \text{ag } t}$$

atque $x = ty = \frac{2at(g + ft + gt A \bar{t} \text{ag } t)}{f(1 + tt) + gt + g(1 + tt) A \bar{t} \text{ag } t}$, vel

ob $t = \frac{x}{y}$ erit $f(yy + xx) + gxy + g(yy + xx) A \bar{t} \text{ag } \frac{x}{y}$

$$= 2agy + 2afx + 2agx A \bar{t} \text{ag } \frac{x}{y}, \text{ quae est aequatio pro omni-}$$

bis curvis, quae Problemati satisfaciunt casu $cc = 2aa$.

23. Uti haec aequatio integralis pro casu $cc = 2aa$ eruta est ex summatione seriei infinitae, generaliter valorem ipsius z exprimentis; ita simili modo pro reliquis casibus, quibus cc curvas algebraicas praebet, aequationes, finita forma constantes, reperiri possunt. Pendebit autem perpetuo summatio seriei infinitae a quadratura circuli, qua concessa, omnes prorsus curvae, quibus Problema resolvitur casibus $cc = m(m + 1)aa$, construui poterunt.

24. Hac autem ratione mox in calculos inextricabiles illibere mur. Quam ob causam aliam methodum exponam hanc

alteram curvarum satisfaciendum classem evolendi. Sit igitur $cc = m(m+1)aa$, atque vocetur T valor algebraicus, quem ante pro z invenimus; erit igitur T functio algebraica ipsius t , quæ loco z substituta æquationem $(1+tt)ddz = m(m+1)zdt^2$ identicam reddit. Ponatur nunc valor ipsius z generalis $= Tu$, erit $ddz = uddT + 2dudT + Tddu$, qui in æquatione substitutus dat $u(1+tt)ddT + 2(1+tt)dudT + T(1+tt)ddu = m(m+1)Tudt^2$.

25. Cum autem valor T pro z substitutus satisfaciatur, erit $(1+tt)ddT = m(m+1)Tdt^2$, ideoque $m(m+1)Tudt^2 = u(1+tt)ddT$, unde illa æquatio inducet hanc formam simplicem:

$$2dudT + Tddu = 0, \text{ seu } \frac{2dT}{T} + \frac{ddu}{du} = 0,$$

cujus integralis est $TTdu = Cdt$; porroque integrando fit $u = C \int \frac{dt}{TT}$, ideoque $z = CT \int \frac{dt}{TT}$. Pendet ergo valor ipsius z completus ab integratione formulæ $\int \frac{dt}{TT}$. Quæ quemadmodum per quadraturam circuli absolvi debeat, mox docebo.

26. Quoniam invenimus $z = CT \int \frac{dt}{TT}$, erit $dz = CdT \int \frac{dt}{TT} + \frac{Cdt}{T}$. Unde, cum sit $y = \frac{adz}{zdt}$, fiet $y = \frac{CdT}{Tdt} + \frac{a}{TT \int \frac{dt}{TT}}$, & $x = \frac{atdT}{Tdt} + \frac{at}{TT \int \frac{dt}{TT}}$.

Concessa ergo integratione $\int \frac{dt}{TT}$ curva quæsitæ facile construere poterit.

27. Si m fuerit numerus impar, puta $m = 2n - 1$, habebit

bebit valor ipsius x algebraicus, quem ponimus T , hujusmodi valorem ex §. 15:

$T = (1 + t^2)(1 + \alpha t^2 + \zeta t^4 + \gamma t^6 + \delta t^8 + \&c.)$, existente

$$\alpha = \frac{(m-1)(m+2)}{1 \cdot 2}$$

$$\zeta = \frac{(m-3)(m+4)}{3 \cdot 4} \alpha$$

$$\gamma = \frac{(m-5)(m+6)}{5 \cdot 6} \zeta$$

$$\delta = \frac{(m-7)(m+8)}{7 \cdot 8} \gamma \&c.$$

Sin autem sit m numerus par $= 2n$, erit ex §. 16.

$T = (1 + t^2)(t + \alpha t^3 + \zeta t^5 + \gamma t^7 + \delta t^9 + \&c.)$, existente

$$\alpha = \frac{(m-2)(m+3)}{2 \cdot 3}$$

$$\zeta = \frac{(m-4)(m+5)}{4 \cdot 5} \alpha$$

$$\gamma = \frac{(m-6)(m+7)}{6 \cdot 7} \zeta$$

$$\delta = \frac{(m-8)(m+9)}{8 \cdot 9} \gamma \&c.$$

28. Ad integrale ergo $\int \frac{dt}{T}$ inveniendum, incipiamus a casibus simplicissimis, sitque primo $m = 1$, seu $cc = 2aa$, eritque $T = 1 + t^2$, $\frac{dT}{Tdt} = \frac{2t}{1+t^2}$, & $\int \frac{dt}{T} = \int \frac{dt}{(1+t^2)^2}$ $= \text{Const.} + \frac{\frac{1}{2}t}{1+t^2} + \frac{1}{2} A \text{tag} t$. Ponatur $A \text{tag} t = 90^\circ - \varphi$, ut exprimat φ angulum ADM , erit $t = \cot \varphi = \frac{\cos \varphi}{\sin \varphi}$, & $1 + t^2 = \frac{1}{\sin^2 \varphi}$. Hinc fiet $\frac{dT}{Tdt} = 2 \sin \varphi \cos \varphi = \sin 2\varphi$

$\sin 2\varphi$, & $\int \frac{dt}{TT} = \text{Const.} + \frac{1}{2} \sin 2\varphi + 45^\circ - \frac{1}{2}\varphi$. Sic

$\text{Const.} + 45^\circ = \frac{1}{2}\theta$, erit $\int \frac{dt}{TT} = \frac{1}{2}\theta - \frac{1}{2}\varphi + \frac{1}{2} \sin 2\varphi$, &

$TT = \frac{1}{\sin \varphi^2}$. Unde $TT \int \frac{dt}{TT} = \frac{2(\theta - \varphi) + \sin 2\varphi}{4 \sin \varphi^2}$.

Atque ex his colligitur

$$\frac{y}{a} = \sin 2\varphi + \frac{4 \sin \varphi^2}{2(\theta - \varphi) + \sin 2\varphi} \quad \&$$

$$\frac{x}{a} = 2 \cos \varphi^2 + \frac{4 \sin \varphi^2 \cdot \cos \varphi}{2(\theta - \varphi) + \sin 2\varphi} \quad \text{atque}$$

$$\frac{DM}{a} = 2 \cos \varphi + \frac{4 \sin \varphi^2}{2(\theta - \varphi) + \sin 2\varphi}$$

Ex longitudine autem DM cum angulo $ADM = \varphi$ curva facillime construitur.

29. Ponamus nunc $m = 2$, seu $cc = 6aa$, erit $T = e$

$(1 + tt) = t + t^3$; & $\frac{dT}{Tdt} = \frac{1 + 3t^2}{t(1 + tt)}$, atque $\int \frac{dt}{TT} =$

$\int \frac{dt}{tt(1 + tt)^2} = \text{Const.} - \frac{1}{e} - \frac{\frac{1}{2}t}{1 + tt} - \frac{1}{2} A \text{tag} t$. Sic ite-

rum $A \text{tag} t = 90^\circ - \varphi$; erit $t = \frac{\cos \varphi}{\sin \varphi}$; $1 + tt = \frac{1}{\sin \varphi^2}$;

& $T = \frac{\cos \varphi}{\sin \varphi^2}$; $\frac{dT}{Tdt} = \frac{\sin \varphi^3 + 3 \sin \varphi \cos \varphi^2}{\cos \varphi}$, atque

$\int \frac{dt}{TT} = \text{Const.} - \frac{\sin \varphi}{\cos \varphi} - \frac{1}{2} \sin \varphi \cos \varphi - \frac{1}{2} \cdot 90^\circ + \frac{1}{2} \varphi$

$= \frac{1}{2}(\theta + \varphi) - \frac{\sin \varphi}{\cos \varphi} - \frac{1}{2} \sin \varphi \cos \varphi$. Unde fit

$$\frac{y}{a} = \left\{ \begin{array}{l} \frac{\sin \varphi^3 + 3 \sin \varphi \cos \varphi^2}{\cos \varphi} \\ \frac{2 \sin \varphi^2}{3(\theta + \varphi) \cos \varphi^2 - 2 \sin \varphi \cos \varphi - \sin \varphi \cos \varphi^2} \end{array} \right. + \frac{x}{a} =$$

$$\frac{x}{a} = \sin \varphi^2 + 3 \cos \varphi^2 + \frac{2 \sin \varphi^5}{3(\theta + \varphi) \cos \varphi - 2 \sin \varphi - \sin \varphi \cos \varphi^2}$$

$$\& \frac{DM}{a} = \left\{ \frac{\frac{\cos \varphi}{2 \sin \varphi^5} + \frac{2 \sin \varphi^5}{3(\theta + \varphi) \cos \varphi - 2 \sin \varphi - \sin \varphi \cos \varphi^2}}{3(\theta + \varphi) \cos \varphi^2 - 2 \sin \varphi \cos \varphi - \sin \varphi \cos \varphi^2} \right.$$

30. Ponatur ulterius $m = 3$, seu $cc = 12aa$, erit $T = (1 + tt)(1 + 5tt) = 1 + 6tt + 5t^4$, unde fit $\frac{dT}{Tdt} = \frac{12t + 20t^3}{(1+tt)(1+5tt)}$, atque $\int \frac{dt}{TT} = \int \frac{dt}{(1+tt)^2(1+5tt)^2} =$

Const. $+ \frac{t}{32(1+tt)} + \frac{25t}{32(1+5tt)} + r_0^2 A \text{ tag } t$. Posito

nunc $A \text{ tag } t = 90^\circ - \varphi$: erit $t = \frac{\cos \varphi}{\sin \varphi}$; $1 + tt = \frac{1}{\sin \varphi^2}$;

$1 + 5tt = \frac{1 + 4 \cos \varphi^2}{\sin \varphi^2}$; $3 + 5tt = \frac{3 + 2 \cos \varphi^2}{\sin \varphi^2}$. Ergo

habebitur $\frac{dT}{Tdt} = \frac{4 \sin \varphi \cos \varphi (3 + 2 \cos \varphi^2)}{1 + 4 \cos \varphi^2}$; $\int \frac{dt}{TT} =$

$\frac{1}{16}(\theta - \varphi) + \frac{1}{12} \sin \varphi \cos \varphi + \frac{25 \sin \varphi \cos \varphi}{32(1 + 4 \cos \varphi^2)}$; hincque

$\frac{DM}{a} = \frac{4 \cos \varphi (3 + 2 \cos \varphi^2)}{1 + 4 \cos \varphi^2} + 32 \sin \varphi^7 : (6(\theta - \varphi)$

$(1 + 4 \cos \varphi^2)^2 + \sin \varphi \cos \varphi (1 + 4 \cos \varphi^2)^2 + 25 \sin \varphi \cos \varphi (1 + 4 \cos \varphi^2)$).

31. Ex his tribus casibus pertractatis luculenter jam intelligitur, in reliquis quoque casibus integrationem $\int \frac{dt}{TT}$ concessa sola circuli quadratura absolvi posse, neque opus esse existimo, ut ulterius hanc investigationem prosequar. Hinc itaque colligo, si fuerit $cc = m(m+1)aa$, curvas Problemati satisficientes vel esse algebraicas, & quidem ordinis $m+1$, vel esse transcendentes ope quadraturæ circuli construibiles.

32. Superfunt reliqui Problematis casus investigandi, quibus non est $cc = m(m+1)aa$, vel quando m significat numerum quemcunque non integrum, sive fractum; sive irrationalem. Atque his quidem casibus formulæ, supra pro z inventæ, perpetuo in infinitum excurrunt. Interim tamen, si ponatur

$$T = 1 + \frac{m(m+1)}{1 \cdot 2} t t + \frac{(m-1)(m+2)}{3 \cdot 4} P t^2 + \frac{(m-3)(m+4)}{5 \cdot 6} P t^4 + \&c.$$

$$\text{seu } T = (1+t) \left(1 + \frac{(m-1)(m+2)}{1 \cdot 2} t t + \frac{(m-3)(m+4)}{3 \cdot 4} P t^2 + \frac{(m-5)(m+6)}{5 \cdot 6} P t^4 + \&c. \right)$$

$$\& V = t + \frac{m(m+1)}{2 \cdot 3} t^3 + \frac{(m-2)(m+3)}{4 \cdot 5} P t^5 + \frac{(m-4)(m+5)}{6 \cdot 7} P t^7 + \&c.$$

$$\text{seu } V = (1+t) \left(t + \frac{(m-2)(m+3)}{2 \cdot 3} t^3 + \frac{(m-4)(m+5)}{4 \cdot 5} P t^5 + \frac{(m-6)(m+7)}{6 \cdot 7} P t^7 + \&c. \right)$$

erit $z = fT + gV$. Quare, si istæ expressiones infinitæ utcumque ad formas finitas perducî possent, quæsito foret satisfactum.

33. Cum igitur totum negotium ad summationem serierum reducatur, exponam hic singularem methodum, cujus ope jam olim æquationis *Riccati* constructionem generalem exhibui, & quæ etiam in præsentî negotio magnam afferet utilita-

tem. Considero scilicet hanc expressionem $\int \frac{u^{n-1} du}{(1-uu)^m}$
 $\int u^{n-1} du (1+kuu)^v$, cujus integrale utique per quadraturas exhiberi poterit. At post integrationem pono $u = 1$, quo variabilis u ex calculo egrediatur, & quantitatem sic resultantem
 voco

voco = Q , quæ ergo pariter per quadraturas assignari potest. Nunc exponentes α, β, μ, ν , cum coefficiente k ita defini debunt, ut ex quantitate Q superiores expressiones T & V determinentur.

34. Cum igitur sit $Q = \int \frac{u^{\alpha-1} du}{(1-uu)^\mu} \int u^{\beta-1} du (1+kuu)^\nu$

posito post integrationem $u = 1$, istum ipsius Q valorem quoque per seriem infinitam exprimamus. Primo igitur est

$$(1+kuu)^\nu = 1 + \frac{\nu}{1} k u^2 + \frac{\nu \cdot \nu - 1}{1 \cdot 2} k^2 u^4 + \frac{\nu \cdot \nu - 1 \cdot \nu - 2}{1 \cdot 2 \cdot 3} k^3 u^6 + \&c.$$

ideoque erit $\int u^{\beta-1} du (1+kuu)^\nu = \int \frac{u^\beta}{\beta} + \frac{\nu \cdot k}{1 \cdot (\beta+2)} u^{\beta+2} + \frac{\nu \cdot \nu - 1 \cdot k^2}{1 \cdot 2 (\beta+4)} u^{\beta+4} +$

$\frac{\nu \cdot \nu - 1 \cdot \nu - 2 \cdot k^3}{1 \cdot 2 \cdot 3 (\beta+6)} u^{\beta+6} + \&c.$ Hinc Q exprimetur per sequentem seriem formularum integralium simplicium:

$$Q = \frac{1}{\beta} \int \frac{u^{\beta-1} du}{(1-uu)^\mu} + \frac{\nu \cdot k}{1(\beta+2)} \int \frac{u^{\beta+1} du}{(1-uu)^\mu} + \frac{\nu \cdot \nu - 1 \cdot k^2}{1 \cdot 2 (\beta+4)} \int \frac{u^{\beta+3} du}{(1-uu)^\mu} + \&c.$$

35. Formulæ istæ autem ita sunt comparatæ, ut cujusvis integratio pendeat ab integratione præcedentis; est enim generaliter

$$\int \frac{u^{\delta+1} du}{(1-uu)^\mu} = \frac{-u^{\delta+1}}{(\delta-2\mu+3)(1-uu)^\mu} + \frac{\delta+1}{\delta-2\mu+3} \int \frac{u^\delta du}{(1-uu)^\mu}$$

Ita : quod

quod differentianti statim patebit. Quoniam autem eum tantum casum hic spectamus, quo $u = 1$, fieret membrum algebraicum $= \infty$, si $\mu > 1$. Quare, ne hoc incommodum eveniat, necesse est, ut sit $\mu < 1$, ut membrum algebraicum evanescat, fietque nostro casu

$$\int \frac{u^{\delta+2} du}{(1-uu)^\mu} = \frac{\delta+1}{\delta-2\mu+3} \int \frac{u^\delta du}{(1-uu)^\mu}.$$

36. Concessa ergo primi membri integratione, sequentia omnia facile integrabuntur pro casu $u = 1$. Ponatur ergo

$$\int \frac{u^{\alpha+\beta-1} du}{(1-uu)^\mu} = B, \text{ si quidem post integrationem ponatur } u = 1; \text{ atque integralia singulorum membrorum ita se habebunt:}$$

$$\int \frac{u^{\alpha+\beta+1} du}{(1-uu)^\mu} = B$$

$$\int \frac{u^{\alpha+\beta+3} du}{(1-uu)^\mu} = \frac{\alpha+\beta}{\alpha+\beta-2\mu+2} B$$

$$\int \frac{u^{\alpha+\beta+5} du}{(1-uu)^\mu} = \frac{(\alpha+\beta)(\alpha+\beta+2)}{(\alpha+\beta-2\mu+2)(\alpha+\beta-2\mu+4)} B$$

$$\int \frac{u^{\alpha+\beta+7} du}{(1-uu)^\mu} = \frac{(\alpha+\beta)(\alpha+\beta+2)(\alpha+\beta+4)}{(\alpha+\beta-2\mu+2)(\alpha+\beta-2\mu+4)(\alpha+\beta-2\mu+6)} B$$

&c.

37. His igitur valoribus substitutis, tandem obtinebitur

$$Q = \frac{B}{\beta} + \frac{v(\alpha+\beta)}{1(\alpha+\beta-2\mu+2)(\beta+2)} k B + \frac{v(v-1)(\alpha+\beta)(\alpha+\beta+2)}{1.2(\alpha+\beta-2\mu+2)(\alpha+\beta-2\mu+4)(\beta+4)} k^2 B + \&c.$$

vel, si P denotet ubique coefficientem termini præcedentis, erit

$$\frac{\beta Q}{B}$$

$$\frac{\beta Q}{B} = 1 + \frac{\nu(\alpha + \beta)\beta}{1(\alpha + \beta - 2\mu + 2)(\beta + 2)} k + \frac{(v-1)(\alpha + \beta + 2)(\beta + 2)}{2(\alpha + \beta - 2\mu + 4)(\beta + 4)} Pk^2 + \frac{(v-2)(\alpha + \beta + 4)(\beta + 4)}{3(\alpha + \beta - 2\mu + 6)(\beta + 6)} Pk^3 + \&c.$$

Hæc expressio jam aliquot modis ad formam serierum *T* & *V* propius reduci potest. Primo scilicet poni debet $k = rs$; quanquam enim k ut constans est spectata, tamen nihil impedit, quo minus ipsi, postquam integratio formulæ *Q* eo, quo præceptum est, modo fuerit peracta, valor variabilis tribuatur.

38. Cum igitur in seriis *T* & *V* coefficientes binis factoribus crescant, in nostra serie idem erit efficiendum. Obtinebitur hoc primum, si ponatur $\beta = 2$; eritque

$$\frac{2Q}{B} = 1 + \frac{2\nu(\alpha + 2)}{4(\alpha - 2\mu + 4)} rs + \frac{(2\nu - 2)(\alpha + 4)}{6(\alpha - 2\mu + 6)} P r^2 + \&c.$$

quæ vero ad formas propositas reduci nequit. Commodissime vero hæc reductio nostro scopo interviert, qua sit $k = rs$ & $\alpha = 2$, eritque

$$\frac{\beta Q}{B} = 1 + \frac{2\nu \cdot \beta}{2(\beta - 2\mu + 4)} rs + \frac{(2\nu - 2)(\beta + 2)}{4(\beta - 2\mu + 6)} P r^2 + \frac{(2\nu - 4)(\beta + 4)}{6(\beta - 2\mu + 8)} P r^3 + \&c.$$

39. Comparemus hanc seriem cum prima, cujus summationem querimus, quæ ex §. 32 est:

$$T = 1 + \frac{(m+1)m}{1 \cdot 2} rs + \frac{(m-1)(m+2)}{3 \cdot 4} P r^2 + \frac{(m-3)(m+4)}{5 \cdot 6} P r^3 + \&c.$$

Fiat ergo $\beta = m$; $\nu = \frac{m+1}{2}$; & $\beta - 2\mu + 4 = m - 2\mu + 4 =$

1: erit $\mu = \frac{m+3}{2}$. Quare, cum hoc casu fiat $T = \frac{mQ}{B}$, erit

$$T = 3 \qquad T = m$$

$$T = m \int \frac{u du}{(1-uu)^{\frac{m+3}{2}}} \int u^{m-1} du (1+ttuu)^{\frac{m+1}{2}} :$$

$$\int \frac{u^{m+1} du}{(1-uu)^{\frac{m+3}{2}}} .$$

40. Si sumatur altera series, qua T exprimitur, erit

$$\frac{T}{1+tt} = 1 + \frac{(m-1)(m+2)}{1 \cdot 2} tt + \frac{(m-3)(m+4)}{3 \cdot 4} P t^4 + \&c.$$

quæ ex superiori oritur sumendo $k = tt$; $\alpha = 2$; $\nu = \frac{m-1}{2}$;
 $\beta = m+2$, & $\beta - 2\mu + 4 = m - 2\mu + 6 = 1$, unde fit $\mu = \frac{m+5}{2}$.

Hinc itaque erit

$$\frac{T}{1+tt} = (m+2) \int \frac{u du}{(1-uu)^{\frac{m+5}{2}}} \int u^{m+1} du (1+ttuu)^{\frac{m-1}{2}} :$$

$$\int \frac{u^{m+3} du}{(1-uu)^{\frac{m+5}{2}}} .$$

41. Ad valorem ipsius V inveniendum, cum fit:

$$\frac{V}{t} = 1 + \frac{m(m+1)}{2 \cdot 3} tt + \frac{(m-2)(m+3)}{4 \cdot 5} P t^4 + \&c.$$

feri debet ut hactenus $k = tt$ & $\alpha = 2$; eritque $\nu = \frac{m}{2}$, $\beta = m+1$, $\beta - 2\mu + 4 = m - 2\mu + 5 = 3$, & $\mu = \frac{m+2}{2}$. Unde obtinebitur:

$$V = (m+1) t \int \frac{u du}{(1-uu)^{\frac{m+2}{2}}} \int u^m du (1+ttuu)^{\frac{m}{2}} :$$

$$\int \frac{u^{m+2} du}{(1-uu)^{\frac{m+2}{2}}} ;$$

ubi

ubi quidem incommodum accidit, quod $\mu > 1$, unde utrumque integrale evadit infinitum.

42. Huic autem incommodo medela afferetur, si pro Q alia forma integralis accipiatur. Statuatur igitur

$$Q = \int \frac{v^{\alpha-1} dv}{(1+vv)^\mu} \left(1 + \frac{ttvv}{1+vv} \right)^{\frac{\delta}{2}} \text{ posito post integrationem}$$

$v = \infty$, fitque eodem casu $\int \frac{v^{\alpha-1} dv}{(1+vv)^\mu} = B$. Jam ergo fiet

$$Q = \int \frac{v^{\alpha-1} dv}{(1+vv)^\mu} \left(1 + \frac{v}{2} \cdot \frac{ttvv}{1+vv} + \frac{v(v-2)}{2 \cdot 4} \cdot \frac{t^4 v^4}{(1+vv)^2} + \frac{v(v-2)(v-4)}{2 \cdot 4 \cdot 6} \cdot \frac{t^6 v^6}{(1+vv)^3} + \&c. \right)$$

At est:

$$\int \frac{v^{\delta+1} dv}{(1+vv)^{\mu+1}} = \frac{-1}{2\mu} \cdot \frac{v^\delta}{(1+vv)^\mu} + \frac{\delta}{2\mu} \int \frac{v^{\delta-1} dv}{(1+vv)^\mu}$$

Quare, cum hic eum tantum casum perpendamus, quo $v = \infty$, evanescit membrum algebraicum, dummodo sit $\delta < 2\mu$; proinde erit

$$\int \frac{v^{\delta+1} dv}{(1+vv)^{\mu+1}} = \frac{\delta}{2\mu} \int \frac{v^{\delta-1} dv}{(1+vv)^\mu}$$

43. His ergo praemissis, erit:

$$\frac{Q}{B} = 1 + \frac{v \cdot \alpha}{2 \cdot 2\mu} tt + \frac{(v-2)(\alpha+2)}{4(2\mu+2)} Pt^4 + \&c.$$

Facto ergo $v = m+1$; $\alpha = m$ & $\mu = \frac{1}{2}$ erit $T =$

$$\frac{Q}{B} = \int \frac{v^{m-1} dv}{\sqrt{(1+vv)}} \left(1 + \frac{ttvv}{1+vv} \right)^{\frac{m+1}{2}} : \int \frac{v^{m-1} dv}{\sqrt{(1+vv)}}$$

posito post integrationem $v = \infty$, haecque expressio nullo laborat incommodo, dummodo sit $m < 1$, simulque $m > 0$. Simili modo si ponatur $v = m$; $\alpha = m+1$, & $\mu = \frac{1}{2}$ fiet

$$\frac{V}{B} = \frac{Q}{B}, \text{ ideoque erit}$$

$$V = t \int \frac{v^m dv}{(1+vv)^{\frac{3}{2}}} \left(1 + \frac{ttvv}{1+vv} \right)^{\frac{m}{2}} : \int \frac{v^m dv}{(1+vv)^{\frac{3}{2}}}$$

posito post integrationem $v = \infty$; hocque valet, si m contineatur intra limites 2 & 0.

44. Cum

44. Cum igitur ex æquatione $(1 + z) dz = m(m+1)z dz$ sit $z = fT + gV$, habebitur, loco T & V valores inventos substituendo, verus valor pro z in t expressus, unde porro reperietur $y = \frac{adz}{z dz}$ & $x = \frac{at dz}{z dz}$; sicque curva quaesita constructur. Quod autem m unitate minus esse debeat, solutioni non admodum nocet, quoniam, uti in æquatione *Riccatiana* usu venit, ex casibus his, quibus $m < 1$ reliqui omnes deduci possunt.

Problematis Constructio generalis mechanica.

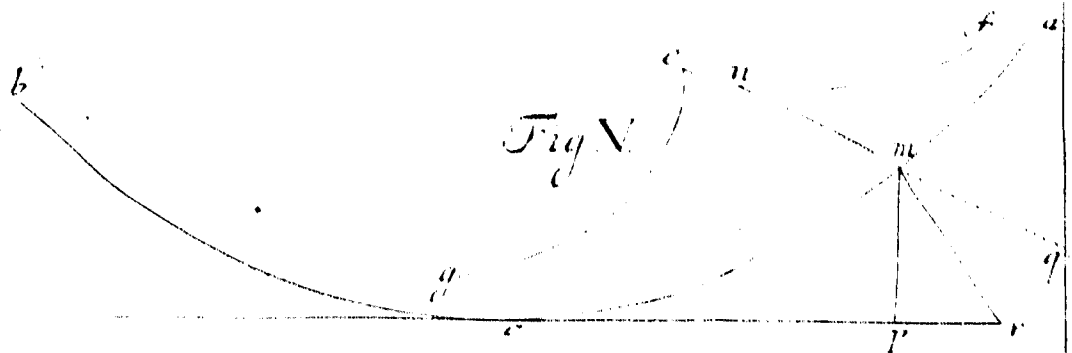
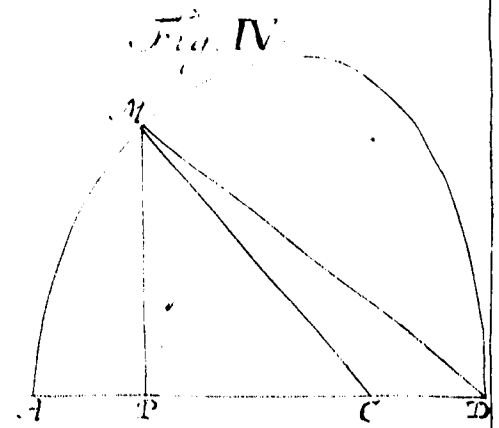
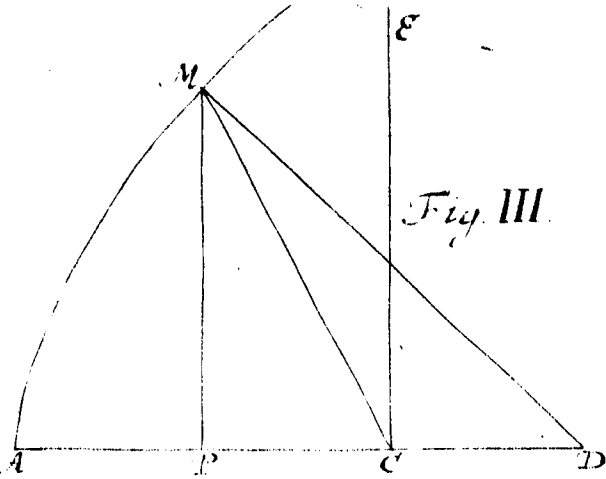
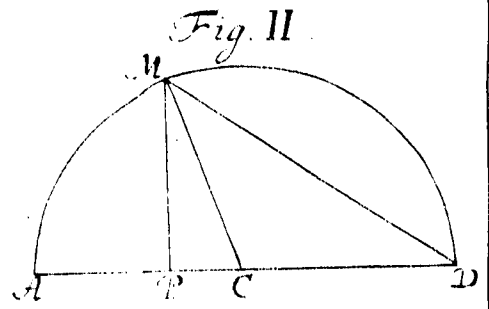
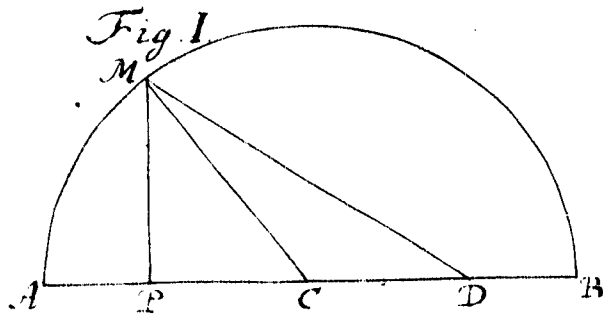
45. Etsi Problemati proposito abunde equidem satisfecisse mihi videor; tamen, quia posterior classis curvarum transcendentium ex calculo vix ac ne vix quidem cognosci potest, coronidis loco hic adjiciam constructionem generalem omnium curvarum, Problema resolvendum, quæ, etsi est mechanica, a motu quippe tractorio petita, tamen ad delineationem curvarum quaesitarum ingens subsidium afferet.

TAB. II
Fig. 1 & 5. 46. Construatur primum curva acb super axe cp hac lege, ut, posito angulo $ADM = \phi$, capiatur abscissa $cp = -2cl \operatorname{tag} \frac{1}{2}\phi$, & applicata $pm = -al \sin \phi$. Ubi notandum est, logarithmos tangentis anguli $\frac{1}{2}\phi$, & sinus anguli ϕ , sumi debere hyperbolicos. Unde, si vulgares tabulas adhibere velimus, a logarithmis in tabula exstantibus subtrahi debet logarithmus sinus totius, atque logarithmus residuus multiplicari per numerum constantem 2,302585093. Qui numerus si vocetur $= n$, erit tabulas vulgares usurpando $cp = 2nc (\log. \sin. \text{tot.} - \log. \operatorname{tag} \frac{1}{2}\phi)$ & $pm = na (\log. \sin. \text{tot.} - \log. \sin. \phi)$.

47. Postquam curva acb hoc modo erit descripta, sumatur filum longitudinis $CD = a$, ejusque alter terminus m secundum ductum curvæ acb ita promoveatur, ut alter terminus n describat curvam tractoriam $fneg$, quod infinitis modis fieri potest; ab arbitrio enim nostro pendet, ubi filo positionem ad curvam normalem tribuere velimus. Quin etiam tractoria ad convexam curvæ acb partem describi potest.

48. His factis, pro angulo $ADM = \phi$ pro lubitu assumpto capiatur curvæ acb punctum m ex hoc angulo ϕ natum, ex quo ducatur tractoriæ tangens mn , eaque producta in q , bisecetur angulus pmq , sitque semissis $= \psi$. Tum erit recta $DM = c \operatorname{tag} \psi$; seu fiat ut sinus totus ad tangentem anguli $pmr = \psi$, ita recta constantis e ad rectam DM . Pro quovis ergo angulo ADM hoc modo invenitur linea DM , sicque curvæ quaesitæ AMB singula puncta M assignabuntur.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLIV.

Pars II.

HISTOIRE GENERALE DE PORTUGAL, etc.

id est,

HISTORIA PORTUGALLIÆ GENERA-
lis, concinnata studio & opera Domini DE
LA CLEDE.

Tomi VIII.

Parisiis, apud Theodorum Crassum, 1735, 12.

Alph. 7 plag. 19.

Magnum opus aggressus est Autor, complexus continuis
Octo Voluminibus omnem Portugallix historiam. *Tomo*
primo exposuit originem, mores, & bella Lusitanorum pri-
scorum, statum eorum sub Romano imperio Gothicisque, &
invasione, a Mauris tolerata. *Tomo secundo* edisseruit origi-
nem regni, in Lusitania fundati, vitasque Regum primorum us-
que ad *Ferdinandum*. *Tomus tertius* complectitur interre-
gnum aliquot annorum, vitas *Joannis I, Eduardi, Alphonfi V,*
& initia regni *Joannis II*. *Quartus* continet reliqua *Joannis*
II, vitam *Emanuelis,* ac *Joannis III* acta priora. *Quintus* ex-
hibet reliqua *Joannis* ejusdem, vitasque Regum, *Sebastiani,*
Cardinalis *Henrici,* nec non *Philippi II,* qui Lusitaniam Hi-
spaniæ adjecit. *Sextus* continet res in India gestas, dum
regno præfuerunt *Sebastianus, Henricus, Philippus II, & Phi-*
Uu *lippus*

lippus III. Septimus complectitur *Philippi IV* regnum, & Lusitanorum ab eo secessionem, nec non vitam *Jodanis IV*, Braganini, ipsumque bellum, quod *Philippus IV* cum Lusitania, suo Rege novo gaudentibus, gessit. Ultimo, seu *octavo*, offerunt sese vitam *Alphonsi XI*, *Petrique*, & nonnihil regni, quod potentissimus Rex *Joannes V* adhuc summa cum gloria tuetur. Tabulis tribus geographicis expressè conspiciuntur regiones, quæ Regi Portugalorum parent. Prima exhibet Lusitaniam veterem, secunda novam, tertia Brasiliam. *Tomis* singulis sui subjuncti fuerunt Indices. In Præfatione Autor evolvit instituti rationem, rarus, ante hanc pertractationem nondum penes Gallos existisse de Portugallia consimile historię, Gallice conscriptę, monumentum. Opinatur præterea, Regum Lusitanie stirpem ad progeniem Capetingicam referri debere. Meminit historię Portugallicę, quam *Le Quien de la Noufville* A. 1700 Parisiis Volumine uno & altero in forma, quam vocant quartam, edidit. Nec tamen dicere omittit, eam ad annum 1521 tantum decurrere; in illa suppressas esse maximas res, earumque eventus. Nostrum est, aperte profiteri, recentissimę huic historię pretii statuendum esse plurimum. Nihil enim in ea prætermisum fuit, quod ad Lusitanie notitiam, tumultus intestinos, gesta Regum, eorumque cum exteris commercia, spectat. In fabulis, quibuscum origines Lusitanorum conflantur, operam haud perdidit suam. Latinorum scriptores ipse secutus fuit, ut certiora antiquitatis Lusitanicę præsidia enarraret. *Viriati* fortitudinem collaudat. *Sertorium* admiratur. *Julii Cæsaris* ac Imperatorum Romanorum gesta Lusitanica nitide commemorat. Vandalos, Seculo V Bæticam occupantes, propius considerat. De Suevis ac Alanis commentatur solide. De Visigothis differit copiose. De rebus Saracenorum Lusitanicis exponit ex Christianorum annalibus. Mallems, eę recenserentur simul ex iis, quos Saraceni in Hispania de factis factisque suis conscripserunt, libris. Ut genealogiam *Henrici*, Comitis Portugallie, qui A. 1073 *Theresiam*, *Alphonsi*, Castellensium Regis, uxorem, duxit, firmet, ipse Volumine V ad MStum Abbatie Floriacensis, a *Petro Pithæo*

Pisbae editum, provocat, idque genuinum esse arbitratur. In eo enim significatur, *Roberti I*, Ducis Burgundiae, ex filio *Henrico* nepotem, *Henricum*, factorem fuisse Regum Portugalliae, Comitemque & dominum primum. *Robertus* autem ille fuit *Henrici*, primi Regis Franciae, frater natu minor, filius Regis *Roberti*, & nepos *Hugonis Capeti*, maritus *Hermengarda*. *Alphonfus*, Rex Legionis & Castellae, A. 1073 *Henricum* renuntiavit Comitem terrae, ad oppidum *Porto* sitae, quod *Henricus* hic instauravit. Ex opposito Porti hujus in altera fluminis parte eminent locus *Cale*. Ex utriusque loci conjunctione *Cel*. Auctor appellationem Portugalliae deduxit. *Sancti II* vicem dolet, improbatque homines ecclesiasticos seditiosos, quorum ad *Innocentium IV* delatione Rex a communione fidelium Christi eiectus, & paullo post a folio deturbatus fuit. *Alphonfus III*, quem sacrifici *Sanctio II* subornarunt & substituerunt, uxores duas simul habuit in toro, nec formulas proscriptionis ecclesiasticae, quas Papa *Gregorius X* eo nomine in eum evibravit, quidquam habuit pensi. Molitiones Papae in filium *Dionysii*, *Alphonsum IV*, Auctor minus probat. Amores *Eleonora* Reginae cum *Andeiro*, regno perniciosos, luculente describit. Ut summatim dicamus, quod res ipsa videtur postulare, Auctor in eo fuit totus, ut praestantissimos quosque scriptores in praesidium adhiberet, licet sententias testimoniis scriptorum haud dederit comprobatas. Stilo usus est terfo, limpido, puro, venusto, nativo. Hausit sua ex libris, quos indicabimus. Laudat historiam, cui titulus: *Histoire des Conquêtes des Portugais dans les Indes par le R. P. YAffiteau*. A Paris, 1734, 4, 2 Voll. Judicium facit de *Mariana*, optans, ut is minutias omisisset, majoremque inter scribendum demonstrasset accuratorem. In *Paris* notat ostentatoriam tractationis rationem, ac inopiam judicii, quod heroes ultra fortem hominum evexit, ac originem invitamentorum, quibus debentur actionum initia & progressus, neglexit. *Brandam*, & eius continuator, exposuerunt gesta Lusitana, quae evenerunt regnantibus *Philippo II, III, & IV*. *Birago* eandem telam texuit. Uterque Italico sermone usus fuit.

fuit. Notat in utroque Autor tumidum scribendi genus, rebus minoris momenti æque ac gravioribus applicatum. Subjungit hæc tandem: *Brandam studet simplicitati, ac inde est avidus, similior novellarum scripturi, quam historico; Birago excelluit majori ingenio. Stilus ejus est firmior. Meditationes ejus sunt vivida & ingeniosa. Pingit, usui inservit, notitia pleniori instructus fuit, quam Brandam, protrahit melius causas, easque detegit, quibus insistant ea, qua exposuit, eventa. Lusitanus, loci haud obscuri homo, edidit librum, qui inscribitur: *Portugallo restorado*. Autor ipse fuit *Ludovicus de Alvaes*, Comes *Ericceira*. Edidit hic causas, progressus, & eventa vicissitudinis politicae, cujus interventu Lusitani sese ab Hispanorum ditione vindicarunt. Substitit in pace, quam Hispani A. 1668 cum Lusitanis sancire coacti sunt. Magis iste sui temporis, quam posteritatis, habuit rationem. Comes *d'Allegrette* vitam *Joannis II* diversa prorsus ratione adornavit venuste, & compositè, & Latine, quam Noster pæne universam suo Operi inseruit. *Barros* vixit ævo primarum Lusitanicarum in Asiam expeditionum. Jesuita *de Farri* plura attingit in Historia sua orientali. Ex hisce fontibus Noster arva sua rigavit, ubique sibi constans, & Opere suo id assecutus fastigium, ut plurimis in posterum Pharon quendam sit ostentaturus.*

HISTOIRE DU CIEL, CONSIDERÉ SELON
les idées des Poètes, des Philosophes, & de Moïse, etc.

id est,

HISTORIA COELI SECUNDUM COGITATA Poetarum, Philosophorum, & Moïsis, in qua ostenditur origo cæli poetica, contemptio Philosophorum super creatione cæli atque telluris, & convenientia experientiae cum sola Moïsis Physica.

Tomus II.

Parisii, apud viduam Estienne, 1739, 12.

Tom. I pl. 19, Tom. II pl. 19½

Historia

Historia hæc cœli haud exponit decursum eventuum physicorum, quos exhibent vastissima cœli spatia. Ipsa potius exhibet syllogem & investigationem sententiarum, quibus majores nostri de origine cœli, ejusque ad terram habitudine, commentati fuerunt, dummodo ex gentibus moratoribus profectæ, & cum quadam verisimilitudine conjunctæ sint. *Ægyptii*, *Phœnices*, *Græci*, ac *Romani* vetustissimi, fabulis cogitata sua involverunt. Ut in originem earum sese insinuet, easque refellat, lacertos diligentissime movet. Tum vero ad *Gassendistas* & *Cartesianos* progreditur, ratus, horum conato, cosmogoniæ expediendæ affixa, vana esse & irrita, nec solum ab experientia quotidiana, sed etiam per historiam *Mosis*, hexacmeri indicem, everti. *Mosis* illam historiam vulgi captui fuisse conformatam, haud minus negat, quam, leges motus cœlestis dari, largitur. Id vero pernegat, ex legibus istis creationem universi hujus esse explicabilem, vel unica impressione, divinitus profectæ, mundum omnem perfectione sua fuisse donatum, contendens, experientiam luculentissimam commemorationi *Mosis* omnino favere. Tractationem suam *Cel. Autor* in *Libros quatuor* distribuit. *Primum* appellavit *calum poeticum*. *Secundo* nomen *mundi Philosophorum* inscripsit. *Tertio* nomen est *Physicæ Mosis*. *Quartum* vocavit *complexum corollavorum, ex historia cœli profluentium*. In *Libro primo* investigavit nomina, & eas expendit appellationes atque originationes, quibus stellas ac planetas antiquissimis seculis homines insigniverunt. Nec dicere omisit de progressu cultus religiosi; monstrorum pleni, ac de erroribus, quibus nominum illorum usus orbem complevit, admodum funestis. *Mythologiæ* magna pars hic recoli, vel addisci, potest. Reliqua pertinent magis ad *Philosophiam*. *Physicam* æque ac *litteras divinitus patefactas* credit ipse a *scientiæ* forma abhorrere, siquidem nil ex utraque illa notitia nobis constet, præterquam quod, existere eam, usibusque nostris inservire, comprehendamus. Unum Tom. I ac alterum specimen specialius cum Lectore ex hoc Opusculo, age, communicemus. Singularis est illa sententia, quam

- quam Auctor ita enuntiavit: *Prima mali origo, fons idololat-
 tria geminus omnisque superstitionis, est abusus lingua astro-
 nomica, ac figurarum scriptura veteris, cui occasione
 suppeditavit cupiditas caeca, & bonorum telluris amor praeosterus.*
 Consuetudines fuerunt scilicet quaedam communes utrisque,
 tum Ebraeis, tum gentibus, ad commentitios Deos prolapsis.
 Qui originem earum investigant, vel a Patriarchis singulas
 repetunt, vel, Ebraeis illas a gentibus traditas fuisse, decer-
 nunt. Monet Noster, eas ex communi fonte, ex familia
 Noachi, emanasse. Patres certe sepelierunt corpora defuncta,
 antequam Aegyptum sulutarant. Noachus jam bestias immo-
 lavit, priusquam Aegyptus obtinisset incolas. Novilunii
 festa repetit Noster ex eo, quod primi mortales sacra sua pha-
 sibus Lunae attemperarint. Haec origo universalis ritus. *Ma-
 crebius Saturnal. I, 17*, indicavit originem cancri & capricorni
 in caelo. Ex hoc testimonio Auctor pervenit ad originem in-
 venti zodiaci. Animadverterunt scilicet mortales similitudi-
 nem, quae intercedit inter naturam quorundam animalium et
 inter rationem curriculum solaris. Arietis signum aperit veris
 initia, eo, quod eo tempore agni proveniunt & pariuntur.
 Paulo post vituli in Oriente nascuntur quamplurimi. Hinc
 Tauri signum. Loco geminorum veteres adhibuerunt duos
 haedos. Haedorum enim ibi proventus est serior, & plerumque
 ipsi gignuntur bini. Leo est signum solis, vehementius ardentis.
 Virgo, spicas praefrens, notat messem. Erigone ei nomen,
 quod Noster deducit ex דָּוָן Dan. V, 7, id est, colore ru-
 bro, nam rubicunda Ceres medio succiditur aestu. Scorpius
 designat morbos autumnales. Sagittarius notat tempus ve-
 nandi. Aquarius significat pluviam hiemalem. Pisces notant
 tempus piscandi. Conjectat porro idem, ab Aegyptiis zodia-
 cum non fuisse inventum, suspicatus magis, in campo Sennear
 id inventum coepisse. Hinc Auctor conjicit, scriptionis sym-
 bolicæ in zodiaco invento originem latere, immo pingendi
 initia inde esse deducenda. Credit ipse, solis curriculum ante
 diluvium fuisse singulis anni diebus utique idem. Festa *bacoth*,
 seu *Bacchanalia*, putat dici ex בְּבֹת, *flendo*, eo, quod mortales
 post

post diluvium publice fleverint miseriam terræ & bestiarum
 furorem, in quibus occidendis ipsi fuerint diligentissimi ac
 solertes. Ignem & lucem fuisse symbolum divinitatis priscum, Pag. 23.
 addit ipse. Persæ, Græci, & Romani, ac Ebraei, ignem alue- 24.
 runt perpetuum, eumque sacrum. Idem existimat, nomina
Noachidarum non fuisse sacris literis consignata propria, sed
 potius a superstitibus inventa ad indolem & factorum memo-
 riam ab oblivione vindicandam. Ignem perpetuum, in tem-
 plicis Pontificiorum ardentem, repetiit ex prisco symbolo gen- 27.
 tium ac Ebræorum. Ægyptium virum *Thot* signa zodiaci in
 scripturæ symbolicæ invento imitatum fuisse, sibi persuadet,
 ratus, eum videri nunquam existisse, sed caniculam esse,
 sidus cœleste, ad cuius motum Ægyptii festa institue-
 rint sua. Ægyptios in memoriam resurrectionis mortuorum
 observanter tractasse mortua hominum corpora, arbitrat, 30.
 miratus, signa cœlestia in monumentis Ægypti sepulcralibus
 inveniri. Negat, ibi inventum fuisse zodiacum, eo, quod
 messis Ægyptiorum non incidit in signum Virginis. Qua ra- 37.
 tione Ægyptii caniculam suspicere cœperint veluti monitricem
 suam, operose it demonstratum. Addit, stellam hanc no-
 men obtinuisse Sirii ex *Schibbor*, nomine Nili. Vocem *la-*
byrinthi deducit ex *בִּירְתָּה*, *Biranta*, id est, turri. Sym- 42.
 bolorum Ægypti origines investigat. *Aves* intersuisse deter-
 minando ventorum significatui, sibi persuadet, ratus, inde
 vento tribui *alas* *Pf. XVIII, 11, CIII, 3*. Accipitrem habet pro
 aquilonis symbolo, eo, quod in austrum certa tempestate avolat.
 Testem laudat Deum *Job, XXXIX, 29*. Upupam pro symbolo 45.
 auctri reputat. Sphynx ei est nota Nili exuberantis, dicta ex
עֲבֹשׁ, *abundantia*. Crucis signum credit denotasse Nili incre- 52.
 mentum. *Canobus* ipsi est symbolum abundantis Nili, dictus
 quasi *קַבֵּץ אֵיבֵי*, *calamus inimici*, id est, mensura exuberantis Nili.
 Circulus, seu Sol, hoc iudice, fuit symbolum Dei, qui omnia
 animat. *Serpens* durabilitatis fuit nota, ac verbum *חַיָּה* 57.
 designavit vitam æque ac serpentem, teste *Clemente Alexan-*
drino. Ficus Adami, seu *Mufa*, signum fuit fecunditatis, *Scara-*
beus vicissitudinis. Sol dicitur *Osiris*, quasi *אֲרִיִּם אֲרִיִּם*, *domi-*

- Pag. 61. *mus terra.* Lothus temporis matutini ac vespertini symbolum præbuit. *Osiris*, veſtatus equo alato, nota fuit, hoc iudice, navigationis. *Osiris*, tridente armatus, symbolum exſtitit *copie*
64. *in ora maritima*, quaſi אֱוִרַיִם , inde dictus *Poſeidon*. *Iſida* credit dictam ex אִשִׁתִּי , symbolumque fuiſſe anni civilis. Anni affluentiffimi symbolum fuit *Iſis*, multis mammis prædita; pauperioris nota fuit *Iſis*, ſium oſtentans. *Horus*, *Iſidis* filius, nota fuit laboris annui. Indolem anni designarunt ornamenta, *Iſidi* addita. *Luna* corniculans nota fuit neomeniæ.
72. Nomen *Horus* congruit verbo אֱוִרַיִם , agriculturæ indici. Caput humanum eſt *Hori* symbolum, quippe mentis ſedes. Nonnunquam ei ſerpens jungitur. Vitæ enim conſervationem
76. homines in acceptis referunt labori. *Harpocrates* politicum vivendi genus designat, licet *Cupero* videatur *Harpocrates* ſolis eſſe symbolum. Sic Noſter rationes ſuas putat, nomen *Harpocratis* deducens ex רַבּוּאָה & קָרָה , quaſi *curationem urbis* notantis. Romani eum vocarunt *Angeronam*, quaſi אֱוִרַיִם , *granarium*, grange. Terræ axem per diluvium eſſe mutatum, ſibi Autor perſuadet pag. 101, provocans ad 2 *Pet. III, 7*.
105. Nomina gigantum, quibuſcum *Osiris* depugnavit, ex lingua Hebræa acceſſit. *Orgia* putat denominata ex אֱוִרַיִם , *puſtulis*,
110. & symbolum eſſe inſœcunditatis *Ægypti*. Ex ea credit exortam vannum myſticam. Clamores, in *Orgiis* tritos, ex lingua Hebræa derivare contendit. Animantia vivâ paſſim in *Ægypto* culta reputat pro zodiaci ſymbolis. Lacum *Acharuſiam* credit
116. appellatam ex אֱוִרַיִם , *ultimis hominis*. Addit *Ægyptiorum* ceremonias funerales. *Cerberi* nomen deducit ex קָרָה , *vociſeratione ſeſſe*. Tum vero ad *Caput* progreditur *ſecundum*, quo de theogonia exponit. *Cadmum* elementa litterarum alphabetaria inveniffe, tradit, a *Sinenſibus* repudiata, ab *Ægyptiis* ſuſcepta hoc pacto, ut ſcriptura hieroglyphica ſacris uſibus poſthæc inſerviret. Succeſſu temporis *Ægyptios* conſuſiſſe ſymbola, monet, addens, ipſos convertiſſe perſonas ſymbolicas in regionis hiftoriam politicam, & hac ratione condidiſſe theogoniam. Ex *Mene*, Rege *Ægypti*, temporis annui diſtributore, deducit vocabula $\mu\eta\eta$ (*luna*), *menſis*, *menades*,

nades, mania, almanach. *Lilith* & *Isis*, ipsius ex iudicio, haud differunt. *Artemis* dicitur, hoc iudice, quasi אֵרֶמְתִּית, *sapiens mulier*. *Cybelen* ab *Isida* haud discernit. *Alys* ipsi est Pag. 171. idem ac *Osiris*. In *Venere Urania*, *Illithyia*, seu *Mylitta*, denuo *Isidem* latere arbitratur. *Athenam*, seu *Minervam*, putat 175. obtinuisse nomen ex אֶתֶנַּת, *linleo Ægyptiaco* (*Prov. VII, 16*). *Dagon* ipsi est, *Eusebio* præeunte, heros inventor frumenti ac 191. aratri, seu *Jupiter arotrius*. Quamobrem, *Derceton*, seu *Atergatida*, a *Dagone* differre, iudicat. *Coribantum* denomi- 199. nationem deducit ex קִרְבַּן, *ferro, oblato*. Nomina *Bacchi* ex sermone Hebræo accessit. Omittimus reliqua, sic instructa & comparata, ut ex Ægypto Ven. Autor petat omnem my- 346. thologiam, aliamque viam, ac *Furmontius* & *Banierius* insti- terunt, deligere sibi malit. *Lycum*, seu *Lupum*, ab Ægyptiis cultum, habet pro symbolo anni, cuius partes sibi continen- ter succedunt eadem ratione, qua lupus lupum sequitur prope fluvium, siquidem secundus dicitur mordere caudam primi, tertius secundi, ac sic porro. Græci certe ex hoc symbolo 348. videntur annum vocasse *Lycobanta*, id est, incessum lupi. Ratio- nem, cur Ebræis interdictum sit, ne sculpat imagines, Autor hanc reddit, ut moneat, Ægyptios ex hieroglyphicis sculpturis ac imaginibus progressos esse ad idololatriam quandam. Ægyptii bovem adorarunt. At *Salomo* boves 12 subiecit mari aheneo, usuique satis vulgari adhibuit. *Mosis* certe ævo jam Ægyptii coeperant venerari taurum, arietem, & ovem, animantia, quæ Hebræi consueverant immolare, *Exod. VIII*. Arietem Ægyptii coluerunt, cum *Moses* iussit Hebræos, Ægypto egressuros, agnum cædere paschalem. Qui *Horis*, seu *Horo*, im- 352. molabant victimas, carnes non assatas, sed coctas, apposuere. At Israelitæ iussi fuerunt carnes agni illius non coctas, sed frixas, edere. *Osirin* credit fuisse autorem boni existimatum, haud secus ac 356. *Phyton*, seu *Typhon*, fuerit reputatus pro malo & morali & physi- ci autore. Et ex hoc quidem fonte Ven. Autor repetit origi- nem duorum principiorum, quorum doctrinam Persas ab Æ- gyptiis accepisse, sibi persuasit. *Phyton* & תַּנְיָן, *draco*, ipsi est unum illud principium malum. Ægyptios convertisse putat

- Pag. 360. vocem *Phyton* in *Typhon*, cuius symbolum fuerit initialis litera T, seu crux, quæ in symbolum amuleti, seu amolimenti malorum, traditur cessisse. Crediderunt Ægyptii, heroes suos fuisse mortuos, animas vero eorum in aere lucere, & esse astra, teste *Plutarcho*. Hæc sententia, initio satis toleranda, videtur fuisse origo Polytheismi, a *Trismegisto* inveci. Abusus vero linguæ hieroglyphicæ inprimis hoc malum videtur exclusisse. In Eleusiniis remansisse aliquid ex prima patriarchali religione, contendit Noster, adductus loco *Ciceronis de Legibus Lib. I.* Deos Deasque Ægypti ipse duabus tabulis æri incidendas curavit, addito loto, sceptroque non unius generis.
- Tom. II. Restat, ut de argumento *Tomii posterioris* æque nonnihil exponamus. Aperit scenam *Caput tertium, de divinatione* inscriptum. Originem ejus ex eo deducit, quod Ægyptii aliaque gentes figuras interpretantur sensu literali, easque eventuum futurorum esse indices, sibi persuaserunt. Exordium ducit ab auguriis, quæ esse vana & irrita, *Cicero* satis declaravit, licet secus contenderit sentire. Auspiciorum originem ex Ægyptiorum hieroglyphicis perperam intellectis deducit. Quanta lunæ attributa fuerit in res telluris efficacia, addit, ratus, opiniones hæc ex hieroglyphicis *Isidis*, aut *Junonis*, originem traxisse. Aruspicinam, seu divinationem, ex visceribus & extis captam, edisserit. Attingit divinationem, per serpentes institutam, qui olim vitæ ac sanitatis symbolum fuerant, *ἤλεκτρομαντείαν, πυρομαντείαν, & βοτάνομαντείαν*, e. g. per lothum, colcham, perseam, aliasque plantas. Dissertit de incantationibus carminibusque magicis, de Astrologiæ originibus & vanitate, de planetarum vi imaginaria, ac de origine hebdomadis. Hanc non ab Ægyptiis ad Hebræos, sed ab his ad illos, pervenisse, contendit, causatus, simpliciora doctrinarum elementa fuisse priora implicatis & variegatis superstitionum vicissitudinibus. Hebdomadis certe usus existit, antequam nomina planetarum increbuerunt. Romani servarunt primi singulis mensibus tres duntaxat dies feriatis, Calendas, Nonas, & Idus. Athenienses, qui annum acceperant ab Ægyptiis, ante *Methonem* ignorarunt hebdomada dierum

dierum, distributis mensibus in tres partes, initium, medium, & finem, seu tres decadas. *Osirin* esse *Marnan*, *Baal*, *Molochum*, & Græcorum *Jovem*, Autor tradit, addens, *Mercurium*, seu *Markol*, esse *Caniculam*, seu *Anubin* Ægypti. Tum vero dicere aggreditur de erronea de Sibyllis opinione, ejusque origine. Sibyllam habet pro virgine, messis symbolo, dicta ex *שפילת*, *spica*, cui nomen fuerit *Erigone* & *Erythra*, id est, *rubra*. Postea ipsi res est cum origine & efficacia talismanum, id est, *צלמי*, *imaginum*, quarum color & metallum stellis certis congruere existimatum; cum influxibus climactericis, a septenario planetarum numero suspensis; cum originibus Alchimix, ad eundem numerum exactis; & cum Deorum evocationibus, seu necromantia, manium consultatione, ac opinione, quæ dicitaverat, manes potare victimarum cruorem, ac, ense educto, disjici posse. Hinc Autor progreditur ad cosmogoniam, seu formationem cœli ac telluris, secundum Philosophorum consulta consideratam. Tractationem inchoat a chao, a statu tenebrarum & confusionis, quem Philosophi nunc silentium, nunc noctem, nunc hylen, vocarunt. Artem alchimicam perlustrat, & eam sibi haud ignotam esse, ostendit. Immortalitatem, vel potius perennitatem, cujusque metalli stabilit, negatque, ex uno metallo fieri posse alterum. Narrat, prope Parisios officinam fuisse adornatam, in qua fieri perhibetur sit æs cyprium ex ferro. Magistri adhibuerunt aquam vitriolicam, ac in ea fecerunt ferrum disparere, siquidem vitriolo cæruleo potest ferrum dissolvi. Dissolvitur hac arte ferrum, ac ne hilum quidem ejus interit. Inventor, fraude proclita, argentum, promissis callide comparatum, abstulit, fugaque periculo evasit. Eadem fraude utuntur ii, qui auri profitentur ex aliis metallis productionem. Ferrum, ex argilla, per oleum lini ac ignem flammantem, productum, non fieri ea arte, sed jam latuisse in argilla, non solum *Lemeri*, sed etiam *Geoffroi*, uterque Academicus Francicus, dederunt comprobatum. Argumenta & experimenta, quibus metallurgi, transmutationis metallorum ostentatores ac venditatores, se vulgo ostentant, Autor solide dissolvit. Aurum in vitrum ita dissolvi posse, ut desinat esse

Pag. 42.

48.

54.

74.

79.

98.

100.

105.

- Pag. 108. esse aurum, folide negat. Antimonij præparatum fieri posse quidem regulum, affirmat; negat vero, regem inde fieri posse. Non vacat cum iplo principia compositionum factis compertarum investigare, licet operæ pretium fuerit, nosse argumenta, quibus præmunitus is ipse, ignem destrui hæud posse, aerem hæud convelli, nec a statu suo dejici, posse, nec aquam in naturæ suæ finem cogi posse, decernit. Olei corpus ab homine destrui posse, idem largitur; produci posse ab integro, negat. Sal ab homine destrui posse, æque negat. Deinde materiam Philosophorum Græcorum primam perlustrat. Mundum *Aristotelis*, ac Peripateticorum elementa, discutit, mundum *Epicuri* recenset, eique mundum *Gassendianum* adjungit. Nec omittit cosmogoniam *Cartesianam* & *Newtonianam*. De Physica *Newtoni* judicium suum subjungit. Tandem exponit Physicam *Mosis*, ac ei corollaria lance satuta admetitur.
- 118.
- 147.
- 214.

LA SCIENCE DES ME'DAILLES, &c.

id est,

NOTITIA REI NUMARIÆ. EDITIO NOVA,
cum animadversionibus historico-criticis.

Tomi II.

Lutetiæ Parisiorum, apud Bureum, seniore, 1739, 12 maj.

Alph. 1 plag. 17, cum aliquot Fig. æn.

Simul ac doctissimorum hominum opera bonis artibus nova lux affulgeret, nemo tam inficetus, & prope diceremus, a veri studio, omnique humanitate, alienus fuit, quin, maximam numerorum ad omne literarum genus vim esse, intelligeret. Quamquam enim serius aliquando hæc studia amari cœperunt, mirarique nos oportet, quare, cum Seculo XV & XVI exquisitissimæ doctrinæ viri exstiterint, nullaque esset artis disciplina, quam illi, non dicimus, affecuti sint, sed ingenii sui divitiis, nostri seculi paupertatem mirabiliter superantibus, locupletarint, numo-

numorum rationem prope nullam habuerint; nihilo minus tamen his antiquorum monumentis idem accidisse novimus, quod in rebus humanis utcumque fieri quotidie comperimus, ut, si quem gravem & probum nanciscantur homines autorem, reliqui, velut signo aliquo dato, tanquam milites gregarii, ducem suum comitentur. Postea enim, quam docti viri, *Aeneas Vicius*, *Hubertus Golezius*, &, qui omnium primus vim potestatemque numorum probabiliter nos docuit, *Anton. Augustinus*, numos ita congesse, ut cum venustate & elegantia operis studium in lectore excitaretur, dici non potest, quam cupide multi has vetustatis reliquias exceperint, laudabilique contentione plures conquiverint. Nostrum jam non est, de artis numariae fati plura commemorare, quoniam cum alienam ab hoc loco disputationem esse censemus, tum hanc ipsam quaestionem *Bandurius*, & alii, ejus similes, ita tradiderunt, ut pertractata omnibus videri posset. Attamen cum numorum antiquorum supellectile crevit quoque falsariorum numerus, qui, ut deciperent bonos antiquitatis cultores, fundendo omnis generis metalla, turpissima imitandi ratione spurios expresserunt typos, totque artes excogitarunt, quemadmodum solent homines auri sacra fame correpti, ut, quis antiquae, quis recentioris, esset fabricae numus, haud raro difficulter cognosceretur. Quod malum ne latius serperet, providerunt sapienter viri docti, eorumque in primis studia honestissimis praeciputionibus adjutum iverunt, qui propter artis antiquariae ignorationem facillime labi poterant. Eam ob rem maximas omnino gratias *Patino*, &, qui majori cura in eodem argumento versatus est, *Claud. Joberto*, debemus, quorum uterque, ne fallacibus & adulterinis improborum hominum mercibus deciperemur, diligentissime providit. Neminem confidimus assentationis nos vitii accusaturum esse, si dixerimus, doctissimum *Jobertum* non tantum via & ratione rem numariam explicuisse, sed abstrusas quoque falsariorum artes laudabiliter detexisse. Id profecto effecit, ut libellus ille *Jobertianus* a doctis & indoctis avidissime legeretur, & post primam editionem, Lutetiae A. 1693, 12, factam, cujus imaginem qualicumque penicillo in his ipsis *Actis*

A. 1694 *Mens. Maj. pag. 214* adumbravimus, idem liber denuo Amstelodami A. 1717, animadversionibus novis ditatus, in lucem prodiret. Ex eo tempore nemo certe erat rerum antiquarum paulo curiosior, qui sine hoc comite sacris Deæ Monetæ initiari se pateretur, nemo, qui, sine hujus magistri ope numerum varietatem, præstantiam, utilitatem, genera, raritatem, vultus, notas, titulos, & ænigmata, intelligere se posse, crederet, nemo tandem, qui, sine hoc provido monitore fraudes Pseudomonetariorum eludere, aut in hoc tortuoso itinere obfessorum insidiis liberari se posse, opinaretur. Neque id injuria. Profuderat enim in isto libello *Jobertus* omnia, de quibus *Ursini*, *Augustini*, *Budæi*, *Savoti*, *Stradæ*, *Morellii*, *Valentis*, *Spanhemii*, *Harduini*, & quorum non? volumina impleta erant. Omnium enim ingeniorum libros, quibus & descriptionem artis, & numerum ex omni ære uberrimam congeriem, orbis eruditus debet, suo quosque loco & tempore enarrari, quis in hac dicendorum copia desideret? Hoc saltem dixisse juvat, quicquid bonæ frugis fertilissima ante eum ingenia ediderunt, id omne propemodum in *Joberti* libellum, tanquam horreum, commigrasse, quo certe nihil vel ad laudem absolutius, vel ad destinationem operis conducibilius, esse putamus. Sed suos quique patimur manes. Ita enim nos humana sive fors, sive ratio, finxit, ut, etiamsi veri dulcedine trahamur omnes, sæpe tamen vel ad amicorum, vel sodalitatis, quam necessitudinis quadam lege reveremur, effata, tanquam ad scopulum, adhæresceremus. Tali quoque errore *Jobertus* imprudens rapiebatur, cum, in explicandis numerum veterum sive symbolis, sive notis, neminem *Harduino* acutiorem esse, profiteretur, eique, ut lenissime dicamus, in plurimis veterum monumentorum interpretationibus *παρὰδοξολογῶντι*, assensum præberet. Verum id cum libere dicimus, ut par est, quod sentimus, tantum abest, ut *Jobertum* fraudare debita laude conemur, ut potius, nullum *Jobertiani* ingenii specimine neque tironum ingenio aptiorem, neque argumento illo digniorem, nos vidisse libellum, ingenue contendamus. Sed, quo magis hoc Opusculum omnibus rerum antiquarum intelligentibus se probavit, eo acceptius pulchri-

pulchriusque debet nunc veterum antiquarum cultoribus videri, cum & splendidiori veste ornatum, & a maculis, quas sive *ἀπαίδευτος*, sive animi morbus quidam, corpori alioquin satis venusto intulit, liberatum prodeat, quod profecto nemini marum accidere potest. Incidit enim in manus ingeniosissimi artificis, de quarum solertia argutuli operis elegantia abunde testatur; quamobrem plane dicendum est, hac opella novum Edictorem expectationem nostram, quanquam ejus dignam studiis & doctrina, vicisse. Est is doctissimus *Josephus de Binard la Baslie*, Baro montis Seleuci, quem qui non novit, literas Græcas Latinasque parum nosse videtur, utpote quas ille e Gallia prope modum fugientes cum paucissimis tuitus est, & non dia ante obitum suum eruditissimis Dissertationibus, novo Inscriptionum thesauro, quem *Muratorius* congescit, illatis, luculenter ornavit. Hunc esse operis emaculati autorem, non fama tantum, sed ipsa ejus confessione, edocemur. Ait enim: *Titulus de Athleta victore, in ludis Nemeis citato, quem Latine nuper explicavi in Thesaurο novo Inscriptionum, neutiquam antiquitate cedit numo Gelonis.* Lætatur igitur, Virum doctissimum id non tantum negotii sibi dedisse, ut libellum *Jobertianum*, in tabernis librariis diu frustra quæsitum, castigatorem orbi erudito redonaret, sed etiam ut, servato ubique distorum ordine, librique forma sanctissime custodita, eundem recognosceret, subtiliusque nonnunquam & cautius de dubiis cujuscunque argumenti locis disputaret. Cum autem pro instituti nostri ratione animum induxerimus hujus novæ editionis faciem Lectoribus exhibere, non id nobis agendum esse, sua sponte intelligitur, ut libelli *Jobertiani* rationem exponamus, quod alio jam nos loco fecisse constat, sed ut breviter, qua in re potissimum doctissimi Editoris cura & studium emineat, sine partium studio commemoremus. Libellus *Joberti*, quemadmodum fuit ab Autore editus, integre nobis traditur, nihil ei detractum, nullam ejus sententiam immutatam fuisse, nosmet ipsi spondemus, quod unicuique facile, hanc nostram cum Anistelodamensi serio contendenti, approbabitur. Aequat autem nostra superiorem ipsis præceptionibus, quas in gratiam tironum *Jobertus* conscripserat, amplitudine vero & ornatu

ornatu non modo non æquat, sed longissime vincit. Primo enim ad hunc libellum doctissime præfatus est Editor, deinde nullam fere nobilem prætermisit quæstionem, cujus vim potestatemque non modo non definiverit, sed multis aliorum numerorum exemplis sive veritatem, sive falsitatem, ostenderit. Tertio neminem fugit, superiori editioni Autorem ipsum *rerum novarum*, quas sola numerorum ope aliquot interpretes e symbolis & notis divinando extricarunt, *Sylogem* (nouvelles decouvertes) addidisse. In quarum enarratione *Jobertus* nimium *Harduini* præceptis indulgit, quibus profecto superfedere poterat, cum plurimæ ejus viri, ceteroquin acutissimi, interpretationes, si a paucissimis, quæ ad verum accedunt, recesseris, non inventorum laudem mererentur, sed larvarum & somniorum speciem haberent. Ne propterea hæc interpretandi temeritas & libido tirones ad similem audaciam inflammaret, vel sibi persuaderet quisquam, ænigmatâ, in numis quandoque obvia, ab hoc Oedipo felicissime soluta esse, id imprimis Doctiss. Editor operam dedit, ut in fine uniuscujusque loci demonstraret, nonnullis interpretationibus male *Inventorum* nomen tribui, multas duntaxat verum non mentiri, plurimas sola divinandi virtute, quæ in hoc argumento propior vitium esse solet, sustineri. Ab his *Joberti* placitis tanto magis assensionem cohibet Editor, quo certius, in utramque partem ea disputationibus locum præbere posse, suspicatur. Quæ res tamen non impedit, quo minus ipse ex certis numerorum observationibus Supplementi loco ignorata adhuc nomina regum, civitatum, rituumque præcorum formulas, detegeret. Dignus propterea est liber, qui a nobis, qua possumus, accurate in compendium mittatur. In Præfatione doctissimus Editor studii numismatici fata commemorat, imprimis, quemadmodum a Francis amari cœperit, & per quos demum viros culta sit auctave, non ineleganter exponit. Vehementer nobis arridet, quod de *Joanne Grollierio*, ararii militaris præfecto, scribit. Notum est, tanta hunc virum humanitate fuisse, ut omnes omnium in se oculos & animos converteret, cui morum suavitati egregiam literatorum hominum studia juvandi cupiditatem ab eo adjunctam, comperimus. Ingentem is numerorum copiam

coacer-

coacervaverat, quæ haud dubie post ejus mortem in Italiam, unde profecta erat, rediisset, nisi Rex Christianissimus, ut in gazam ejus tot ævi veteris cimelia reciperentur, jussisset. Quam liberaliter vero suppellectilis numariæ usum vivens omnibus indulsit, indicio esse putat Doctiss. *Bimardus* cistulam ejus numariam, apud Abbatem *Rothelinum* hodieque custoditam, ubi exstat honestissima epigraphe: *Joannis Grollierii & Amicorum*. De libris, quos multum valere ad intelligentiam numerorum dicunt, aliquid hic repetere, supervacaneum esse arbitramur; id solum monuisse sufficiat, videri nobis in eo falsum esse Clariss. Editorem, cum scriberet, *Suarezii*, Avenionensis Episcopi, Dissertationem de Numis antiquis anno demum 1683 prodiisse. Si enim *Fabricii* τὸ πᾶν Notas ad *Bandurii* Bibliothecam numariam pag. 95 leget, eum jam libellum Romæ separatim A. 1668, 4, lucem vidisse intelliget. Ceterum, quod inter versiones libelli *Jobertiani* Theodiscam, Lipsiæ A. 1718, 8, evulgatam, omiserit, non magnopere miramur. Etsi enim Latinam *Junckeri* superet, tamen non est magni momenti, nec esse debet, quoniam est versio. De Bibliotheca Numismatum antiquorum *Struvii* idem judicat *Bimardus*, quod ipsa nobis olim hujus opusculi lectio suggererat, scilicet esse libellum, a tirone ex catalogis & indicibus populariter confarcinatum. Omnibus autem libris, qui de arte numismatica tradiderunt, *Joberti* libellum anteferebat Clariss. Editor, qui in re vincere est facile, ubi nemo repugnat. Tandem, quas debebat, Abbati *Rothelino*, *Surheckio*, *Bozio*, & *Cleivio*, gratias persolvit, quorum omnium vel Museis numariis, vel opera, in adornandis suis ad *Jobertum Animadversionibus literario criticis* præclare usus est. Novimus jam externam libelli nostri formam. Videamus de interna. Eam haud quotidianam esset, aliquot te specimina, Lector, docento. Sequemur autem *Præceptionum Jobertianarum*, ut par est, ordinem, nihil relicturi facile, quod vel tua, Lector humanissime, nosse interest, vel memoratu diuturne dignum nobis videri possit; cumque libellus in *Tomos II* dividatur, age, memorabilium *Bimardi* observationum ex *Tomo priore* describendarum, ariculum faciamus. In prima *Præcepti*ne disputaverat *Jobertus* de numerum antiquitate, unde

- hæc quæstio nascebatur, quisnam inter omnes, qui exstarent hodie, numos antiquissimus esset. Eam laudem numo *Phidonis* vindicare studuerat *Begerus*, & post eum *Car. Sebottus* in *Miscellaneis Berolinensibus*. Sed negaverat *Otto Sperlingius* in *Dissertatione ad numos non cusos*, non sequi, ut, si numus *Phidonis* ferat nomen, eo quoque tempore, quo vixisse dicitur *Phido*, sit cusus; solum forte hoc typo ponderis similitudinem, quod *Phidonem* invenisse ferunt, evinci posse ratus. Opinabatur contra *Sebottus*, nunquam Principum nominibus, nisi eorum, qui imperant, numos insigniri, quam sententiam strenue oppugnat *Bimardus* noster, tribus potissimum numis, in *Tthesauro Britannico* occurrentibus, omnes illius argumenti nervos elidendo, utpote qui *Livi*, *Antisthenis*, & *Eupolemi*, nomina nobis offerunt, etiamsi constet, hos viros principes nunquam populum aliquem, aut civitatem, rexisse. In *Præceptione II* explicat *Jobertus diversa metallorum genera*, cumque inter alia non dissimulet, possedisse se *Liviam* & *Antoniam* ex ære Corinthiaco, negat *Bimardus*, fieri id potuisse, quod *Plinius* ipse dicat in *Hist. Nat. 34 Cap. 2: Adeo exolevit fundendi æris pretiosi ratio, ut jam diu ne fortuna quidem in ære jus æris habeat*. Quæ cum ita sint, sequi, ut vel *Plinius* mendax fuerit, vel, quod propius verum esset, ut nullus ejus æris numus illis temporibus exstiterit. Quomodo enim *Plinium*, hujus rei intelligentissimum virum, numus *Liviae*, haud dubie *Caligula* Imperatore cusus, latere potuisset, a cujus ætate non longe aberat? Triplex vulgo traditur genus æris, secundum quod ordinare nos oportet numos. At eruditissimus *Bimardus* animadvertit, si nulla rei alius in colligendis numismatibus ratio haberi debeat, quam metalli, nihil profecto impedire, quo minus quinque, imo sex, diversos numiorum ordines statuamus, scilicet ex *auro*, *argento*, *orichalco*, quod Galli *potiu* vocant, *ære*, *plumbo*, & si quis velit, *stanno*. Uti enim de plumbeorum apud veteres usu nemo facile dubitare ausit; ita etiam stanneos exstivisse, ex *Julio Polluce* & *l. 9 ff. ad L. Cornel. de Falsis* demonstrat Cl. Editor, sed, nullum ejus generis archetypon ad nos pervenisse, simul fatetur. Notum præterea est, quæri a viris doctis, utrum numi græci Romanique, quos hodie contrectamus, pecunie

niæ loco apud veteres fuerint, an potius ad eorum similitudinem accedant, qui solennitatis alicujus gratia, aut in alius rei gestæ memoriam; hodie procedantur. Extremum defendit *Erizzius* in *Discorso sopra le Medagli degli Antichi pag. 5 seq.* prius contra *Erizzium* asseruit *Lud. Savotus*, cui omnes postea interpretes assenserunt. At *Erizzii* sententiam, etiamsi a vero alienam, tamen tueri noviter ausus est *Jo. Harduinus* in *Oper. select. pag. 506 seq.* ejusque vestigia pressit *Mahudelius* in *Dissertatione, Historiæ Acad. lit. elegant. Tom. VII pag. 266* inserta. Verum in hac via, multis transversis divisa, in mediam se dedit *Bimardus*, verum esse in-
 69.
 quiens, numismata olim monetæ loco fuisse, sed accidere haud raro potuisse, ut, quæ honori tantum principis, vel recolendæ rerum præclare gestarum memoriæ, destinata primum erant, successu temporis, penuria forte alius monetæ id nonnunquam succedente, rebus emundis vendundisque inservirent. Argumentum vero, quod *Jobertus* pro communis sententiæ defensione attulerat, non omni exceptione majus esse, contendit *Bimardus*. Non enim ex verbis, MONETA AUGUSTI, quæ numi exhibent, rationem eo pacto subtiliter nesci putat, quoniam in ipsis numismatibus maximi moduli (*Medailles*), verbi causa in numo *Commodi* apud *Valentem Tom. I pag. 213*, eadem verba legerentur. In *Præceptione IV* confuderat *Jobertus Totilam*, Ostrogothorum Regem, cum *Baduela* Rege, *superfunt*, inquit, *numi, in quibus apparet Athalaricus, Theodabatus, Witiges, Totilus, sive Baduelas, Theias, & Attila*, quod ut refelleret, provocavit ad ipsas temporum notas, quibus uterque vixisse dicitur. *Totilas* enim anno
 114.
 demum 541 thronum conscendisse fertur, *Baduela* autem nomen diu ante in numo *Anastasi* Imperatoris conspicitur. Cum igitur *Anastasi* Imperatoris mors in annum 518 cadat, non posse *Totila* & *Baduela* nomina permisceri, etiamsi *Jornandes Totilam* sæpe *Baduillam* vocet, repugnare tamen huic rei numum *Anastasi*, in cujus parte priorè *Anastasius* compareat, in altera hæc epigraphæ deprehendatur: *DN. Baduela Rex*, ex quo *Bimardus* conjicit, *Baduelam* fuisse Regem barbarum, qui forte tempore *Anastasi* terras *Illyrii* & *Pannoniæ* sibi tributarias reddiderat. Ceterum *Eruditiss. Bimardus* negat, existare numos, in quibus ex-
 115.
 pressa

pressa sunt horum Regum nomina, v. g. *Theia*. Si enim ex numo, qui exhibet DN. THEIA REX, rursus exculperetur nomen *Theia*, quid esset demum, quod ingeniosa conjectandi fiducia non posset effingere? Sed ipsa computatione annorum evertitur hæc opinio. Occurrit enim nomen THEIÆ in numo *Anastasi* Imperatoris. Mortuus autem is est triginta & quatuor annos ante *Theiam*. Efficitur ergo, ut *Theia* esse nullo modo possit. Verum convenire fortassis nomen *Theia* *Jornandis Transilæ*, quem temporibus *Anastasi* æqualem fuisse novimus. Eodem pacto Cl. Editor *Attile* numos in dubium vocat. Quamquam enim *Mezzabarba* & *Ducangius* typos his verbis: ATILA & ATHIS, inscriptos retulerunt; veretur tamen, ne viri doctissimi fucum fecerint, quoniam nemo adhuc tales viderit. Arbitratur contra, ejusmodi typos ex catalogis transcriptos esse. *Præceptio V* agit de *aversa* numorum parte, idonea nonnunquam raritatis & pulchritudinis effectrice, ubi simul causas indagare cupit *Jobertus*, quare in æneis Imperatorum numis verba SC. tantum conspiciantur. *Buonarotus* in *Offerv. istorich. sopra Medagt. antich. pag. 203*, eam subesse rationem, putat, ut intelligeretur, solo hoc metallo ad numos procutendos libera republica usus esse antiquitus Romanos. Sed, quam parum hæc sententia vero conveniat, ii norunt, quos haud fugit, aurum & argentum republica quoque vigente materiam numis præbuisse. Multo felicior est Clar. Editoris conjectura, qui, hanc consuetudinem inde proficisci potuisse, suspicatur, quoniam Imperatores, auro argentove sibi forte vindicato, solam in ære numos cudendi potestatem Senatui concesserint. In *Capite VI*, quod de *titulis numorum* præcipit, non magistratum nomina *Jobertus* asseruerat numis exprimi, quæ prorsus a muneribus Romæ servæ sub Imperatoribus abluerent, atque ejus generis esse *Ilvirum vateudenarium*, numo id probante, in cujus priori parte sceminæ caput laureatum cum epigraphe *Salutis*, in altera Dææ forma, apparet, serpentem dextra tenens, & cippo innixa cum titulo: M. ACILIVS IIIVIR VALET. Sed *Bimardo* talis interpretatio nimis portentosa videtur, nec latinitatis genio admodum congrua. Exprimi potius

Pag. 116.

209.

266.

tius eo numo ipsam vocem *valetudo* credit, quoniam alii quoque numi per appositionem nomina Dearum nominibus magistratum jungant, cujus generis numus est familiae *Fon-tejus*, ubi legitur *P. Fontejus Capito IIvir Concordia*, aut typus familiae *Cassie*, in quo verba hæc: Q. CASSIVS VEST. qui satis nos doceat, nihil aliud hic posse subintelligi per VEST. quam *τὸ* VESTA. Egregia est præterea interpretatio numi *Gallieni*, in cujus postica parte talis epigraphæ cernitur: COH. PRAET. VII. P. VII. F. quam *Jobertus* per *Cohortes* Prætorianorum septem explicat, *Bimardus* longe Pag. 275. feliciter, magisque ex vero, credit, denotare *Cohortes Prætorianas septimum pias, septimum felices*. Aliam ejusdem doctrinæ & ingenii videmus *pag. 283*, ubi displicet Nostro *Jobertiana* Sigillarum illarum VN. MR. in numo *Constantini* occurrentium, explicatio. Putaverat enim vir doctus, repræsentari posticæ partis typo imaginem *Helena*, inde *Venerabilis nostra Mater*, elogium certe persona *Helena* non indignum, nascebatur. Verum, evenire hic, intelligimus, quod in ore Dialecticorum est: In dubium vocato uno, corrumpit alterum. Cum enim interpretatio tituli hujus cum figuræ habitu ita sit apta & nexa, ut, si prius neges, cogas etiam extremum inficiari; satis apparet, aliam his notis sententiam tribuere debuisse *Bimardum*, quoniam negaverat, *Helenam* in eo numo exhiberi. Recta profecto via incedit Vir elegantissimus, dum nullam fere interpretationem stabilit, nisi aliorum numorum, clarius plerumque eandem aut similem rem demonstrantium, exemplis adjutus, quod etiam hoc loco, ut alibi sæpissime, facit. Si enim, inquit, alium intuemur numum, in quo foemina stans, manu bilancem tenens, cum epigraphæ: IVST. VENER. MEMOR. occurrit; nemo est rei antiquariæ jam ignarus, quin legat statim: *Iusta Veneranda Memoria*, subintellecta voce *Saluta*. Ex quo sua sponte efficitur, literas VN. MR. in illo numo, quem excitat *Jobertus*, significare *Venerandæ Memoriae*, scilicet *Constantini Imperatoris*, quem ritu antiquo consecratum fuisse, alia nos vetustatis monumenta docent. In *Præceptione VIII*, velut in transitu,

disputatur, quæ ratio sit notularum in numis, quas Galli *Contremarques* vocant, Latini haud dubie sigilla, vel imagunculas literarum, appellaverint. Intelligimus autem per notulas ænigmaticam literarum conjunctionem, aut rerum naturalium signa, quibus veteres pretium definivisse, existimavit *Jobertus*. Sed hujus rei causas latius investigavit Doctiss. *Bozjus* in Epistola, ad Eruditiss. *Bimardum* data, quam cum harum rerum curiosis non inviderit Clariss. Editor, operæ quoque erit pretium, eandem in compendium mittere. Ut autem vires lentius eundo capiunt rationes ejus, in medium adductæ,

Pag. 350. nonnulla sumit doctrinæ initia, quod facere solent ii, qui aliquam disciplinam artis describere primum volunt. Id autem sibi dari postulat 1), in nullo Consulari numo notulas illas apparere; 2) exprimi demum cœpisse in numis sub finem imperii *Augustei* cufis, durasseque eam consuetudinem usque ad *Trajanum*, quæ sive abrogata, sive neglecta a sequentibus Imperatoribus, sub *Justino* & *Justiniano* revixerit; 3) tantum æri insculptas esse, aurum contra argentumque iis carere; 4) etiam si numorum tanta sit varietas, ut nullus alteri per omnia similis evadat, notulas tamen in multis sibi semper constare;

351. 5) si notulæ aucti pretii signa sint, mirum esse, cur numi republica vigente cufi nullas ostendant, ex quo tempore non pecuniæ τιμή creverit, sed ingentem sui jacturam passa sit; 6) si mercandi studia id postularint, nullam rationem subesse, quare hæc signa in aureis argenteisque exulent, quoniam id metallorum genus, tanquam ceteris nobilium, emtionem venditioni aptius esse soleat. His constitutis, omnes omnium sententiæ collabefiunt; quare novam hujus ænigmatis audiamus conjecturam. Illatas scilicet numis has imagunculas fuisse, opinatur Doctiss. *Bozjus*, in gratiam operariorum, fabrorum, opificum, architectorum, quibus ut stipendia ex merito et diligentius solverentur, videri sibi talismodi numos a præfecto viarum, aquæductuum, & pontium, ita unicuique operario, mane inchoanti labores, distributos fuisse, ut, redeunte vesperi homine, reddenteque numum, præfectus statim intelligeret, quantum cuique pecuniæ solvendum esset. Quod certe hodiernum quoque

353.

quoque fieri solet, cum ab hominibus, qui in ære nostro sunt, schedulas quasdam, tanquam tesseræ & pignora laboris eorum, poscimus. Quod si concesseris, mirari defines, quare ejus generis *σημείον* nullum in aureo argenteoque numo exstet, quoniam hos vitare notulis præstantia metalli vetuit. Ex animadversionibus Doctiss. *Bimardi* ad *Præceptionem X* hanc unicam feligemus, quæ, ut communi omnium Antiquariorum sententiæ refragatur, ita memoratu digna videtur. Ait nempe, placitum illud, quod sumitur vulgo, de universa omnium, quorquot sunt, dissimilitudine falsum, imo sua natura *αδύνατον*, esse. Primo enim sensus nostros, mentemque, et totam constructionem numorum, huic sententiæ repugnare. Inter multos enim tanta est similitudo, ut nihil inter se differant, nec ulla possit nota alter ab altero distingui. Sed, dum de similitudine loquitur Clariss. Editor, haud dubie non intelligit eam, quam Philosophi negant in rerum natura esse. Stoicum est enim & perverus dictum, quod fidenter sibi, ut alia multa, quidam nostræ ætatis Philosophus vindicavit, (*Cic. Acad. Quæst. Lib. IV Cap. 26.*) *omnia sui generis esse, nihil esse idem, quod sit aliud, nullum esse pilum omnibus rebus talem, qualis sit pilus alius, nullum granum.* Sed qualem oculorum vis, etiam acerrima, non internoscit, etiamsi aliqua in parte natura rei differat. Secundo, nullam adesse rationem, quare in moneta plurimas ac pæne infinitas, in medallionibus vero seu numismatibus maximi moduli unicam typi formam, statuere velimus. Constare autem ex *Buonaroti* observationibus, medalliones ejusdem generis sibi dissimiles non esse; quare, quod in præstantioris numi fabrica neglexerunt veteres, id in procudendo numo viliore, & vulgaris usus moneta, fecisse, num credibile est? Tertio, si commune illud doctorum *αδύνατον* valeret, quid opus esset de *numis incusis* queri, quales monetariorum culpa nonnunquam produisse novimus. Si enim unusquisque numus suum habebat archetypon, qui accidere potuit, ut monetarius, sibi persuadens, priorem numum iam exiisse typo, alium eidem formæ intulerit, quod sane indicio est, hanc sumtionem non modo non veram, sed ridiculam, esse, & portento quodam sustineri.

Pag. 449-

450.

stineri. Plura ingenii *Bimardiani* specimina ex *Tomo I* adducere, tanto minus necessarium existimamus, quanto magis persuasum est nobis, eodem pacto lectoribus, animadversiones ejus in ipso Opere perlustrantibus, ut nobis, vehementer placituras esse. Si enim præclare dicta hic coacervare animum induceremus, verendum esset, ne integrum nos libellum describere velle videremur. Restat igitur, ut, qualis sit *Tomi II* ornatus, consideremus; in quo nihil fere difficilius fore prævidemus, quam sensus mentemque a contemplatione harum divitiarum abducere. Quod cum certa notione animi præsentiamus, id, quod pulcherrimum adpectu est, ipsamque reliqui corporis formam, Lectori ostendemus. Continentur eo primum *residua Joberti Præceptiones*: XI scilicet de *certis rei numaria initiis*, quibus hæc artis disciplina nititur, & XII de *via & ratione*, quam numerorum cultores sequi debent. Ex priori *Capite* unius tantum observationis *Bimardiana* de *jure Latii, Civitatis, & Italiae*, mentionem injecisse sufficiat, cum quod est omnium memoratu dignissima, tum quod, in hac quæstione perdifficili sane & lubrica multos adhuc errare viros doctos, intelligimus. Dixerat *Jobertus pag. 20 §. 6, duo esse Coloniarum genera, alias jure civitatis gaudere, alias juris tantum Latini beneficio frui, quemadmodum per universam Italiam jus civitatis eam vim habuisse, ut, qui illud obtinuerit, ad magistratus quoque, ut cives Romani, aspirare potuerit, jure vero Latii non nisi vacationem a tributo, & potestatem militandi in legionibus Romanis, concedi.* Hunc locum Doctiss. *Bimardus* ex *Antirrhético Harduini* sumtum esse scribit, sed ejus subtilitati tantum deesse simul fatetur, ut parum absit, quin in errores multos magnosque degeneret. Nam primo, dici cum aliqua probabili ratione non posse, evincit, *jus Latii* idem esse ac *jus Italiae*; 2) falsum esse, *jus Latii* tantum ab annuis pensionibus liberare, & stipendia in legionibus Rom. merendi facultatem tribuere; 3) falli eos, qui juri Italico jus civitatis adimunt; 4) fieri non posse, ut aliquis ex solis numis discrimen inter civitatem *juris Romani* & *juris Latii* ostendat. Verum, hæc ut clarius patefcerent, operæ pretium esse duxit, eandem quæstio-

quæstionem post *Sigonium* & *Spanhemium* pertractare, quorum etſi veſtigia premit, tamen eorum verba non ut interpres au-
 eupatur, ſed novis ſapiffime rationibus utitur ad concluden-
 dum id, quod explanari voluit. Atque utinam longiorem Pag. 76-
 Commentariorum noſtrorum anguſtia orationem admitteret, 79.
 nihil profecto gratius acceptiusque accideret nobis, quam ſi
 pluribus verbis *Bimardi* acumen diligentiamque prædicandi
 copia daretur. At, cum ſingularum rerum commemorationem
 hoc ſcribendi genus repudiet, auctores ſaltem ſuaſoresque ſu-
 mus iis, qui rerum veſuſtarum ſtudio tenentur, ut *Heinecc-*
ianas Antiquitates cum his *Bimardi* notis contendant. Spe-
 ramus enim, peccata ibi, quæ vir magnus olim ex *Sigonio* in
 librum ſuum fidenter tranſtulit, emendari poſſe. Nos potius
 inchoatam libelli partitionem perfequemur. Excipiunt hæc
Joberti Præceptiones Inventæ (*Nouvelles Decouvertes*), quæ
 quidem ſupra jam indicavimus, ſed hic eo conſilio repetere fas
 erat, ut Lectori conſtaret, ad quas potiffimum res ejus ge-
 neris ἐπιμύθησιν ſpectent. Abſolvuntur ea IV *Capitibus*, ad
 quæ eruditiffimus *Bimardus* æque doctè ac eleganter commenta-
 tus eſt, idque egit potiffimum, ut *Jobertum*, ubique fere cum
Harduino ludentem, & neſcimus quæ prodigia ſæpe nuntiantem,
 caſtigaret. *Prima Sectio* exponit, quos *explicatus habeant* *hi-*
ſterarum capita in numis. Verbi cauſa, ut hoc tantum exem-
 plo utamur, quid ſigla hæc PSSC ſibi velint, antea ignoraba-
 mus. *Valens* id ænigma primum ſolvit, legendo: *Poſuere Suf-*
fetes Carthaginis; ſed *Harduinus*, egregius ille monſtrorum
 domitor, feliciter legendum eſſe conjicit: *Poni ſuo ſumtu cu-*
raverè, quæ interpretatio, etiamſi *Valentiana* acutior, verique
 ſimilior, ſit, non videtur tamen, *Bimardi* iudicio, nomen *Inventi*
 mereri, propterea quod ſola divinandi arte ſuffulta, & ſtare, & 139.
 labi, poſſit. *Alteræ Sectio* exemplis illuſtribus monſtrat, quem- 165.
 admodum ex notis & compendiis verborum integra poſſint
 verba confici. Neque hic *Jobertus* partes *Harduianas* de-
 ſerit. Sequens exemplum hujus rei locuples eſto teſtis. Nemo 170.
 eſt, qui, huic notæ numi *Neroniani*: MAC. AVG. magnam
 ineſſe difficultatem, putet; quare omnes ante *Harduinum* in-
 terpretes,

- terpretes, ut par est, legi debere tradiderunt *MACellum AUGUSTI*, ipsa ædificii illius, quod numus ostendit, forma, testimonioque *Suetonii*, eadem cum numo prodentis, inducti. *Harduinus* contra suo more, veras interpretandi leges vertendo ita legi posse, comminiscitur: *Mausoleum Cesaris Augusti*. Non enim sibi persuadet, macelli ædificium dignum alicui videri potuisse, qui cum vultu Principis in numo celebretur.
- Pag. 172 Sed dubitationibus *Harduini* obviam it hoc loco *Bimardus*, dicens
 seq. do, 1) hunc numum adhuc juvene *Nerone* cūsum esse; 2) non solum hoc ædificium esse, quod *Nero* condiderit, sed porticus quoque, thermas, & gymnasia, extruxisse Principem; 3) nihil impedire, quo minus macellum, bono publico commoditatibusque civium destinatum, ad laudem Principis conferre plurimum possit; non enim rusticitatem & paupertatem domuncularum nostrarum cum prisca operum quorumcunque
199. magnitudine & luxu contendendam esse. *Sectio tertia Siglas numorum Græcorum* enarrat, & interpretatur, ex quibus plurima urbium nomina, alias incognita, multasque epochas urbium & familiarum discere licet. *Sectio quarta* præsidia numorum, quæ historiæ inserviunt, tradit, verbi causa, omnem pene familiam *Herodis*, cognomen *Evergetarum*, quod sibi Reges Syriæ sumserunt, præterea multas Geographiæ & Chronologiæ doctrinas, numis nos debere, disputatur. Harum autem
328. rerum, noviter in numis repertarum, syllogem, a *Joberto* profectam, alix comitantur merces, quas ingenium *Bimardi* exponit. Distributæ sunt in septem loculos, quorum 1) exhibet numos Regum Græcorum non usquequaque obvios, valdeque memorabiles; 2) numum *Machanida*, Tyranni *Lacedæmonii*; 3) numum *Pythodoris*, Regine *Ponti*; 4) numos *Urani*, *Antonii*, & *Sulpicii Antonini*; 5) numum *Constantini* & *Maximini*; 6) numum aureum *Constantini III*, patris *Valentiniani III*; 7) numum aureum *Artavastii*. Succedit denique duplex Catalogus, alter
418. *Colonias*, *Municipia*, & *civitates Latinas*, complectens, in quibus numismata Imperatorum cūsa fuerunt, alter nomina civitatum Græcarum e numis eruta proponens, in quo conficiendo ea cautione usus est *Doctiss. Bimardus*, ut, si nomen civitatis
423. cujus-

ejusdam non alius, nisi *Golziani*, numi fide niteretur, Notam G. adscriberet.

Nihil superest, quam ut præstantissimo hujus libri Editori gratias publice agamus pro egregio hoc, quem literis numorumque decori præstitit, labore, cumque magnam ingenii doctrinæque spem, dum viveret, ostenderit, pluresque librorum copias passim minatus sit, nil magis in votis habuissimus, quam ut *Dissertationes de MSto Golziano, de tribunitia potestate Imperatorum, de linguis & literis veterum Gallorum, item Abbatis de Longuerue Historiam Maccabaorum, ex scriptoribus sacris & profanis, item numis, illustratam*, quas editurum se esse promiserat, ante obitum. Musei sui carceribus exire jussisset.

Pag. 120.
195.
206.
212.
331.

Historischer Münzbelustigung siebender Theil 2c.

hoc est,

JOANNIS DAVIDIS KOELERI, P.
P. Anno 1735 secundum hebdomas editæ historice ex Numismatibus oblectationis Pars septima, in qua varii memorabiles ac rari Unciales, Ducati, Numismata majoris moduli, & alii singulares ex auro & argento facti Numi variae ætatis, numero LX, accurate in æs incisi, descripti, & ex Historia plene illustrati, exhibentur, una cum continuatione quinta Sciagraphiæ de pleniori Uncialium collectione, quæ vicem Præfationis sustinet.

Noribergæ, impensis viduæ B. Christophori Weigeli, senioris Chalcographi, 1735, 4.

Alph. 2 pag. 17.

Dum Pars hæc septima processit, Autori Celeb. fortuna affulsit serenior, quæ ipsum Gottingam in Georgiam Augustam transtulit, Academiam videlicet recentem, Regisque potentissimi opus. Auspicato proinde Præfationis origo a continuatione Uncialium Brunsvico-Luneburgensium arcessitur,

Zz 2

quibus

quibus succedunt Burgundici, Geldrici, Comitum principalium Hennebergicorum, Landgraviorum Hassiæ, Ducum Holfatiæ, Juliæque, Landgravii Leuchtenbergici, *Georgii*, & Ducum Lotharingiæ. Inimici nominis *Kæleriani* metum animo conceperant, ne Autor, Gottingam translatus, ac Actor, sine Bibliotheca reliquisque subsidiis, ibi obviis, carens, delicias suas numismaticas minus valeret prosequi. Ut igitur invidorum ac obtrectatorum elideret triumphos ac gloriaciones, *Partem VIII* dare in posterum constituit, Præfatione in hunc modum finita: *Pq̄scitur in vivis livor, post fata quiescit.* Accedimus ad ipsas delicias, seriem Numorum, inibi expositorum, exposituri ea, qua licebit, brevitate. En igitur recensum numismaticæ rei succincte actum, ad quem referendi sunt: 1) Metallio pulcher *Mariæ I*, Reginæ Anglorum, turbis politicis edomitis, & reducta religione Pontificia, perfunctæ A. 1555. In antica sese Regina vocavit *fidei defensatricem*. In postica perigraphe apparet singularis: *Cocis visus, timidis quies*. 2) Numisma unilaterale rarissimum, referens faciem totam incltytissimi Imperatoriæ aulae supremi Castellarii, *Mercurini de Gattinara*, sub *Carolo V*, defuncti A. 1530, 5 Jun. 3) Thalerus formosus Electoris Moguntini & Episcopi Wirceburchensis, *Johannis Philippi*, Schœnbornensis, ad A. 1652. Addita est tanti viri vita, nitide & sincere scripta. 4) Rarissimus Numus aureus magni ac victoris Principis Walliæ,

- TAB. III *Eduardi Nigri*, Prîncipis Aquitaniæ, ad A. 1363. In antica Fig. 1. apparet perigraphe: EDuardus PrimOGeNitus REGES ANGLIÆ † PRinceps AQUITANIE. In postica ex *Pf. VII, 12: Deus judex justus fortis paciens*. 5) Numus cruciatus Regis Portugalliæ, *Emanuelis*, æquans pretium 10 ducatorum, ad A. 1521. In antica conspicitur insigne Portugalliæ & Algarbiæ more solito, duoque orbes, in quibus hæc legitur perigraphe: *Rex Emanuel Portugalliæ Algarbidrum citra ultraque mare in Africa Dominus Guinee, Ethiopie, Arabie, Persie, Indie, Conquistæ Navigationis Commerci*. In postica circum TAB. III crucem apparet perigraphe: *In hoc signo vinces*. 6) Numus Fig. 2. vetustus moduli protuberantis, in memoriam *Joannis Huss*, Eccle-

Ecclesiastæ Pragensis ad templum Bethlehemi, ac A. 1415 Constantiæ combusti. Eiusdem generis est ille, cujus eâtypon M. *Wilhelmus Seyfriedus Dissertationi historica de Joannis Hussi, Martiris, ortu, educatione, studiis, doctrina, vita, morte, & scriptis*, Jenæ A. 1711 præfigi curavit. Differentia tamen intercedit haud una inter illum & nostrum. Breviora sunt, quæ *Seyfriedus* §. XVI pag. 124 seq. ad hujus numi expositionem protulit. Immorabimur paullulum huic argumento. In Numi, a Cel. *Kælero* allati, antica ostenditur imago *Joannis Hussi* cubitalis, dextram genam spectatori obvertens, mysticam promissam præferens, ac in capite mitram satis altam. Ad utrumque imaginis latus interius leguntur hæc: JOAN. HUS. Perigraphæ exterior sic habet: CREDO. UNAM. ESSE. SCAN. (Sanctam) CATHOLICAM ECCLESIAM. In postica apparet *Hussus* nudus, vitta capiti imposita, palo alligatus, in rogo stans ardenti. Ad sinistrum ejus latus conspiciæ annum 1415. In gemino ad oram gyro legitur perigraphæ: CENTUM REVOLUTIS. ANNIS. DEO. REDDETIS. ROEM (rationem). Hæc in exteriori ad oram gyro. In interiori isthæc adduntur: ET. MICHI. CONNAT. (id est, condemnatus, nempe A. 1415.) Quæritur, an *Hussus* fuerit Propheta, & hisce verbis de *Luthero* fuerit vaticinatus. Autor respondet, *Hussum* non exstitisse Prophetam, ac fiduciam de futuris ita vel aliter eventuris, rationibus politicis superstructam, a prophetiæ dono esse diversam. *Hussus* utique in *Epistola* 33, ex carcere data, fol. 68. b: *Ista scribo, non quod me æstimem Propbetam, aut me extollam, sed ad dicendum vobis, quod habui tentationes in corpore & mente, & maximum timorem, ne transgrederer mandatum Domini nostri Jesu Christi. Ac fiducia indubie satis est magna, quæ dominatur in Sermone XVI f. 69. b. Tom. II Operum, ac in Ep. 13, paulo ante obitum ab eo scripta, ubi hæc sunt verba singularia: Spero in Deum, quod mittet post me magis strenuos, & nunc sunt, qui melius patefacient malitiam, & exponent animas suas ad mortem, propter veritatem Domini nostri Jesu Christi, qui vobis & mihi daturus est gaudium vitæ æternæ.* Adde illud ex *Ep. 46 f. 71.*

Pag. 41
seq.

48.

b: *Illā vitā Christi per plures predicatores, meliores me, melius
 depingetur, gaudente populo, qui diligit vitam Christi.* Quan-
 tum ad illa verba de centum annis, quibus transactis, sit respon-
 dendum turbæ, quæ *Hussum* morti addixit, attinet, certum
 Pag. 46. est, ea fuisse *Hieronymi Pragensis*, non *Hussi*. Testis oculatus,
 isque Autor *Narrationis de M. Hieron. Prag. pro Christi nomi-
 ne Constantia exusto f. 349*, in *Monumentis Jo. Huss & Hiero-
 nymi Pragensis*, Noribergæ A. 1558 in folio emissis, retulit
 hæc: Postquam vero dictum sermonem Episcopus *Laudensis*
 jam dictus finivisset, & tunc *M. Hieronymus* iterum inter cetera
 dixit ad eos: *Vos vultis me condemnare inique & injuste. Et
 ego post mortem meam relinquam in conscientia vestra remorsum
 & clavum in cordibus vestris, & cito vos omnes, ut re-
 spondeatis mihi coram altissimo & justissimo judice infra centum
 annos.* In narratione alia æque vetusta fol. 357 leguntur fere
 eadem *Hieronymi* verba, quæ in numo occurrunt: *Apollo ad
 celsissimum simul & æquissimum judicem Deum omnipotentem,
 UT CORAM EO CENTUM ANNIS REVOLUTIS RE-
 SPONDEATIS MIHI.* *Poggius* Florentinus, quæ rei inter-
 fuit, eodem, quo *Hieronymus* combustus est, die scripsit ad
 amicum *Leonardum Aretinum*, *Hieronymum* dixisse impavidum:
*Se quoque paratum quodvis supplicium adire forti animo & con-
 stanti, seque inimicis suis cedere, & vestibus, impudenter men-
 tientibus, qui tamen aliquando coram Deo, quem fallere non
 potuerint, essent rationem eorum, quæ dixissent, reddituri,* fol.
 359. *Abrahamus Scultetus* *Annal. Evangelic. Decad. I pag. 6, 7*,
 44. verba illa: *post centum annos &c.* tribuit *Joanni Huss*, eum-
 que sequuntur *Philippus Mornæus* in *Mysterio iniquitatis* fol.
 536, ac *Petrus Matthæus* in *Historia Henrici IV Lib. II Narrat. I*
n. V ad A. 1599 pag. 116, & *D. Jo. Crocius* in *Antibecano* pag. 727,
 Autor *Paralip. Ursp. pag. 400*, aliique. Confer *Tenzelii Colloquia*
mensura A. 1694 Mens. April. Addunt hi mentionem de numo,
 a Bohemis tum in memoriam *Joannis Hussi*, qui illa dixerit
 morti vicinus, percusso. *Jo. Crispinus*, qui *Actiones & Monu-
 menta Martyrum* A. 1627, 4, *Genevæ* edidit, de numo illo
 pag. 37 tritam refert narratiunculam. *Abbas Bizotus* in *Præf. ad*
 Tom. I

*Tom. I. libri: Histoire metallique de Hollande, Hussiticum illum, quem representamus denuo, numum pro vetustissimo novorum numismatum, quos Medailles vocant, habet. Negari tamen non debet, Joannem Hussum appellasse ad tribunal divinum. Ipse enim in Ep. 46 fol. 71. b. ita: Cogitationem de objiendis commisi Domino, ad quem appellavi, quem judicem, procuratorem, & advocatorem, mihi elegi, coram Commissariis expresse dicens: Dominus JESUS meus advocatus sit & procurator, qui vos omnes brevi judicabit. Vulgo etiam tradunt, Hussum, adspecto ferali palo, dixisse: Hodie affatis anferem, centum post annis cygnus veniet, quem affare non poteritis. Sed nec ex Hussi scriptis, qui sepius sese cum antere, alludens ad suum nomen, comparavit, nec ex actis martyrii ejus genuinis, illud patescit. De olore venturo altum ubique silentium. Ecuquis fidem Deo dignam hisce narrationibus superstruxit unquam? At nondum dixisti, Kaelere Celeberrime, quid tibi videatur de origine & ætate numerum Hussiticorum. Meminit aliquis nostrum, Joannem Oldermannum, Professore Julia in Bibliotheca Rudolphæa, sibi ostendisse similem numum Hussiticum, & argumentis adjectis confecisse, ut credi posset, illum Lutheri demum ætate fuisse usum. Vidimus præterea alios, quorum novitas primo obtutu notari potuit. Quid vero tibi, Lector, videtur de illo Disticho, quod statim post necem Hussi illatam parieti ædis sacræ Wenceslai Regis dicitur inscriptum: *Anni abeunt centum, causam Christoque mibique**

Dicetis, cygnus quum anseris ultor erit.

Sed fuimus longius digressi ab iis, quibus nos brevitatis coercet, cancellis; quare succinctius nunc agemus, indicaturi Numos alios, quorum restant complures. 7) Verustus Metallio in Donnam Camillam Peretti, Sixti V fororem, ad A. 1590. 8) Thalerus Comitum Erpacensium, ad A. 1623. Accedit Commentatio de genealogia Comitum Erpacensium, quorum antiquissimi apparent ex Illustris de Gudenus Sylloge I varior. diplomatarior. pag. 34, 135, 294, & ex ejus MSis, cum Kælero communicatis. Originem Erpacensium Dominorum, ex ficta Caroli M. filia & Eginbarto perperam deduci solitam,

Pag. 47.

63 seq.

- solitam, Autor denuo evertit. 9) Præfæti urbis Nuffii Numus ad A. 1586, quadratus, index obsidionis, ab Hispanico exercitu toleratæ. 10) Aureus Numus adpensilis Comitis Hanovio-Münzenbergici, *Philippi Ludovici*, ad A. 1602. 11) *Philippi Ludovici II*, Comitis ibidem Illustrissimi, Numus sepulchralis, ad A. 1612. 12) Uncialis Aquisgranensis, ad A. 1571. 13) Numisma mnemonicum, referens mortem beatissimi Ducis Saxo-Gothani & Altenburgici, *Friderici II*, ad A. 1732. 14) Ejusdem *Friderici II* Thalerus pulcherrimus, in cujus postica imagines VII ejus principum juventutis reperiuntur. 15) Rarus Metallo *Joannis Christophori*, Comitis III *de Pucbaim*. 16) Aureus Florenus *Ludovici*, Comitis Leiningo - Westerbургensis, ad A. 1614. 17) Metallo, referens ligisticum ac Imperatorium Ducem belli supremum, *Johannem Tserclam*, Comitem & Baronem *de Tilly*, in cujus postica hæc duntaxat verba: *Cæsar in Jove victor. Comes in Sole bellator.* 18) Rarus Florenus aureus *Jacobi de Liebenstein*, Archiepiscopi & Electoris Maguntini, ad A. 1506. 19) Singularis Thalerus trium fratrum & Ducum Saxonie ex linea Ernestina, *Joannis Friderici* medii, *Joannis Wilhelmi*, & *Joannis Friderici*, junioris, ad A. 1566. 20) Thalerus circuli Suevici ad A. 1694, ubi de directorio ejus agitur. 21) Thalerus mnemonicus Comitis Ysenburgi ac Budingæ, *Wolffgangi Ernesti I*, ad A. 1618. 22) Numus mnemonicus, referens inaugurationem Academie Halensis Fridericane, ad A. 1694, ad quem Commentarius apparet in *J. P. de Ludewig Historiam urbis & Academie Halensis*, quo fama *Christiani Thomasi* merito defenditur, ac *Samuelis Stryckii*, *D. Simonis*, *Henrici Badini*, *Jo. Franc. Buddei*, *Christophori Cellarii*, *Joannis Wilhelmi Baieri*, *D. Breitbauptii*, Abbatis, in sententiis suis admodum pertinacis, vindicie edisseruntur. 23) Rarus Florenus aureus Nordlingen urbis imperialis, ad A. 1452, cum nonneminis de hac urbe Commentario historico, demorsos unguis sapiente, ex quo patet, Autorem Cel. causam urbis Wormatiæ adversus *Schannatum* egisse. 24) Numus, referens memoriam secularem Societatis Jesu, ad A. 1639, in cujus antica imago *Urbani VIII* exstat,

exstat, in postica vero nil nisi inscriptio: *Munificentia Ant Barberini S. R. E. Card. Societ. Jesu ann. C. pie celebrato S. MDCXXXIX. V Kal. Oct.* Quam quidem societatem *Paulus V* A. 1606 in decreto bullato annumerat mendicantium ordini. Jubileum hoc societatis describitur in libro: *Imago primi Seculi Societatis Jesu a provincia Flandro-Belgica ejusdem societatis representata, ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti anno societatis seculari 1640, fol. 25*) Numisma unilaterale, referens *Nicolaum Crellium* A. 1601, 9 Oct. Dresdæ obruncatum, antea Electoralem Cancellarium. 26) Antiquissimus Noribergæ integer Thalerus aureus, ad A. 1528, cujus cum expositione Autor suam conjunxit valedictionem, ac itineri Gottingam, instituendo sese accingere cepit. 27) Thalerus urbis Gottingæ, ad A. 1659. 28) Numisma, servans honorem Theologi Noribergensium celeberrimi, ad *S. Sebaldi* ædem primarii, *Joannis Michaelis Dilberri*, ad A. 1666. 29) Thalerus *Joannis Francisci Eckeri*, Episcopi & Principis Frisingensis, Baronis *de Kapsing & Lichteneck*, ad A. 1709. 30) Præclarum Numisma Papæ *Clementis X*, cum Pag. 233. consuetâ Papali legitimatione, ad A. 1670. 31) Illustris Numus Reginae *Margaretæ*, tribus Scandinaviæ regnis dominatæ, ad A. 1395, in cujus antica putant genitale conspici muliebri, quod per O initialem vocis *Orebro* explicat Autor. 248. 32) Numus mnemonicus Ducis Slesvicensis ac Holsato-Gottorpiensis, *Christiani Alberti*, in memoriam transactionis, cum Rege Daniæ in itæ Altonaviæ A. 1689, d. 20 Jun. 33) Thalerus Ducis Holsato-Gottorpiensis, *Joannis Adolphi*, ad A. 1611. 34) Duo rari Kronemannici Thaleri, ex argento, ut putant, alchimico facti, ad A. 1678, 79. 35) Thalerus *Joannis junioris*, Ducis Slesvico Holsatici, conditoris linæ *Sunderburgicæ*, ad A. 1612. 36) Thalerus sesquiuncialis Comitum Holsato-Schauenburgici, *Ernesti*, cum ejusdem symbolo, ad A. 1619. 37) Rarissimus unilateralis Metallio, servans memoriam *Hieronymi Savanerolæ*, Do. TAB. III Fig. 3. minicani, quondam combusti. 38) Florenus aureus Imperatoris *Rupertii*, ad A. 1402. 39) Numisma, referens Astronomum Dan-

Dantiscanum, *Joannem Hevelium*. 40) Rarus Numus argenteus Regis Lusitani, *Sebastiani*, ad A. 1578. 41) Rarum Numisma *Philippi Magnanimi*, cum ejus symbolo, ad A. 1535. 42) Thalerus haud vulgaris *Wilhelmi VI*, Landgravii Hassocassellani, ad A. 1655. 43) Pulchrum Numisma *Petri Brabe*, Drotzeti Suecicæ. 44) Rarum Numisma, referens Consiliarium Imperatorium, *Vincencium Muscbingerum*. 45) *Ludovici XIV* Numisma in extinctam sui regni religionem reformatam, ad A. 1685. 46) Minutus aureus Numus mnemonicus Cœnobii Neoburgi in Alsatia inferiori. 47) Rarus argenteus Imperatoris *Friderici II*. 48) Thalerus gloriose beati Ducis Brunsvico-Lunenburgici *Ferdinandi Alberti* ad A. 1735. 49) Numisma, referens *Hugonem Donellum*, Jureconsultum Altorfinum, olim magnum, ad A. 1590. 50) *Rudolphi I*, Regis Romanorum, rarus Numus, Aquisgranensis coronationis index, ad A. 1273. 51) Thalerus pulcher *Ludovici Rudolphi*, Ducis Brunsvico-Lunenburgici, ad A. 1734. 52) Ducatus duplicis pretii *Gustavi* Comitis in *Sayn & Wittgenstein*, ad A. 1687. In Supplementis exhibentur sex veteres Bohemici Numi, quorum descriptionem suppeditant literæ subjunctæ, ac unus Gotingæ urbis grossus, ad A. 1495, nec non Epistola Ven. *Rambachii*, ante aliquot annos beate defuncti, ad Ill. *Joannem Petrum de Luderwig*, in qua ipsius dictatura in orientem Academiam Gotingensem serio notatur. Non possumus, quin Cel. Autori nomine publico gratias agamus pro tot rei numismaticæ ac historicæ specimenibus apprime exquisitis ac limatissimis, nuncupantes vota, ut Deus eidem vires sufficiat ad salutem ipsius, & rei literariæ, cui totum sese mancipavit, fructus diuturnos!

Neben-Stunden,

id est,

HORÆ SUBSECIVÆ DAVIDIS GEORGI STRUBEN, Regii Britannici ac Electoralis Hannoverani intimi Justitiæ Consilarii.

Pars I.

T. A. B. III ad Nova Acta Erud. A. 1744. Menſ. Junii
P. II pag. 364. 366 et 370.

Fig. I.

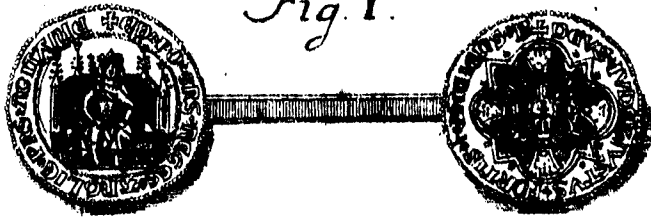

Fig. II.

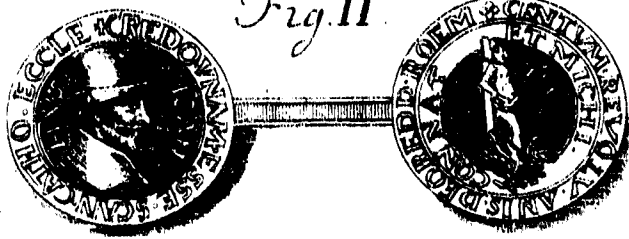
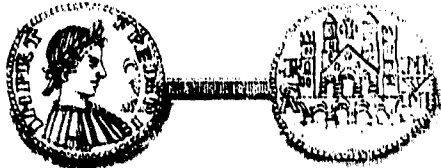
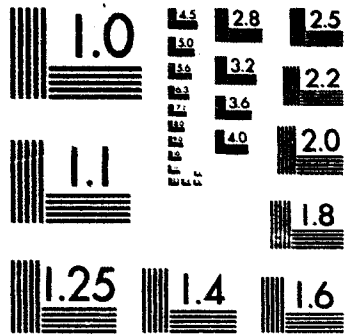

Fig. III.

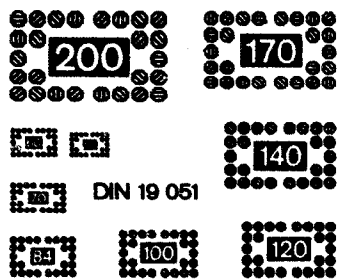

Fig. IV.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

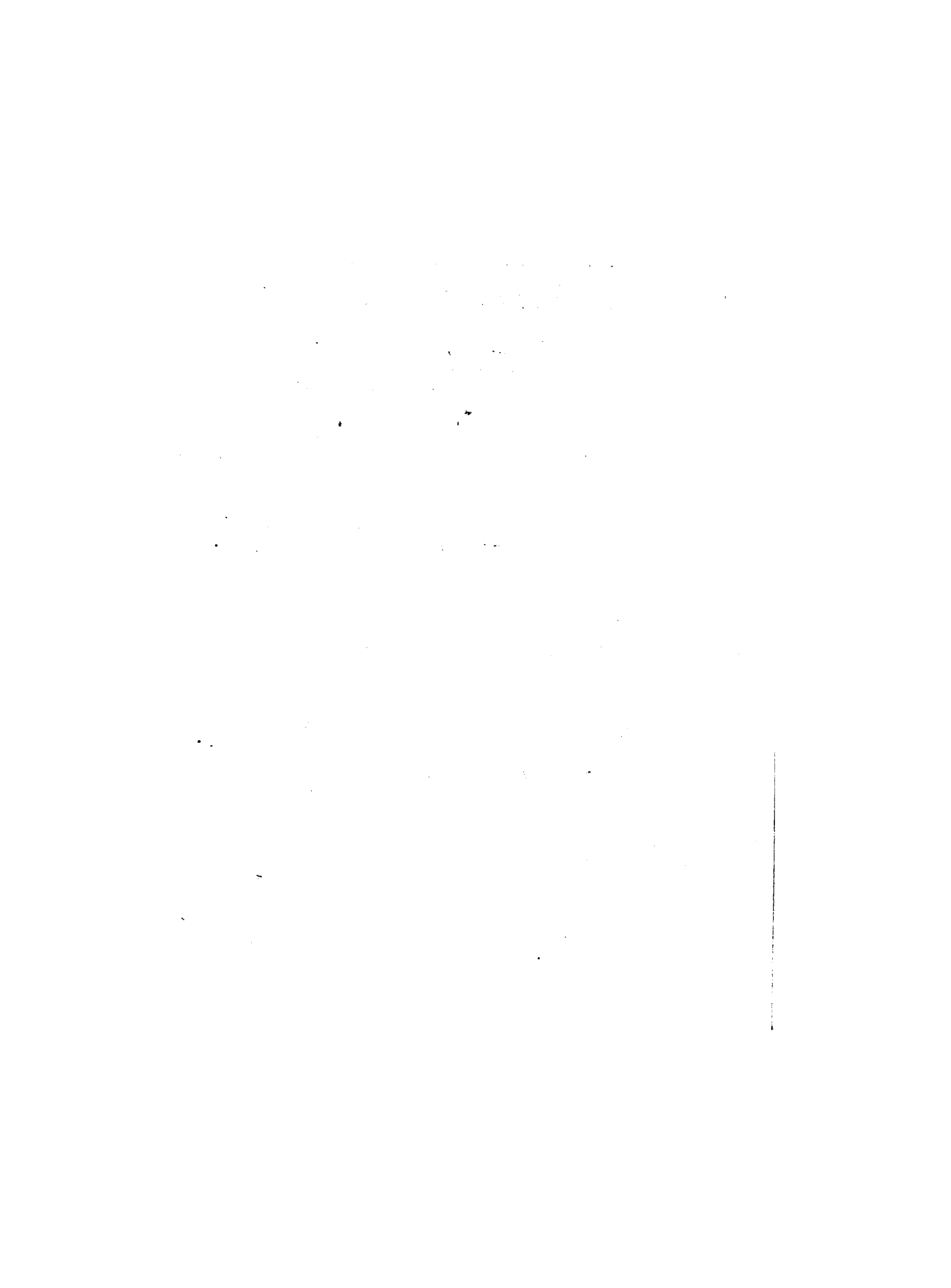
DIN 19 051

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

Pars I.

Hildeneshemii, impensis typisque Plonii Almonii, 1742, 8.

Alph. 1 plag. 18.

Celebritatem obtinuit Ill. Autor dudum scriptis literarum-que monumentis, quibus ex Historia antiqua & media, atque e Diplomatibus, origines & fundamenta jurium Germanicorum protrahuntur, illustrantur, & confirmantur. In presens id statuit, ut vincula Ordinum imperii cum eis, qui ipsis sunt obnoxii & subjecti, ex vetustioribus & recentioribus ætatibus investigaret. Spicilegia in hoc negotio restant haud una. Licet enim Seculis duobus, quæ proxime nos præcesserunt, facies Germaniæ fuerit admodum mutata, nec instituta superioris memoriæ ad res hujus, quo vivimus, temporis possint promiscue adaptari; stat tamen illa veritas, jura, leges, ac consuetudines, quibus adhuc frus est vigor, ex antiquitatibus exponendas esse, ac institutis pristinæ ætatis esse asurgendum, nisi, mutationem contigisse, solidis argumentis possit demonstrari. Et quis inficiabitur, jura Procerum & dominorum, eorumque vincula cum suis, sæpius e Diplomatibus esse decidenda, quæ ævo medio literis fuerunt consignata, quibus exponendis nemo aptus est, nisi qui solida historiæ Germanicæ cognitione est imbutus. Apolline secundo Ill. Autor in hac *Parte* quinque argumenta, ad quæ exponenda imprimis notitia ævi medii multum confert adjumenti, pertractavit. Primo quidem disseruit de eo, quem Germanici Capitulares basilicarum ostentant, hæreditario ac fundi dominatu. Elaboravit idem sedulo, ut medio tutissimus iret, tribueretque suum Episcopis, Capitularibus, Ordinibus provincialibus. Muneris, quod olim Hildeneshemii gessit, rationes ita fuerunt comparatæ, ut doctrinam, quam exposuit, argumentumque id facis obseptum, crebris meditationibus tentare, resumere, tractare, retractare, & expolire, potuerit. Secundo exposuit jus Germanicæ Nobilitatis venatorium, de-

- nua contendens, plerisque Nobilium propriam fuisse naturalem licentiam in suo venandi, eamque illis nullo posthac tempore esse ereptam. Sensit aliter Consiliarius Judicii Aulici Imperialis, *Joannes Ulricus Cramerus* in *Vindictis regalis juris venandi*, Nostrumque passim ut refelleret, suarum partium esse duxit. Vocavit Ill. Vir, cujus Horas laudamus, argumenta, sibi opposita, sub examen, & ea, quæ in viros ultra eruditorum plebem evectos cadit, humanitate ac modestissima prudentia in respondendo usus fuit. Tertio appulit studium ad doctrinam de Advocatiis & judiciis provincialibus Principum ac territorii dominorum. Disceptant scilicet cum Rege Angliæ Augustissimo, qua Duce Saxo-Lauenburgico, Lubecenses adhuc de advocatia Mœllenenfi. Duces Saxo-Lauenburgici omnino A. 1359 Advocatiam Mœllenensem cum oppido ipso Lubecensium senatui populoque oppignorarunt. De hoc momento inter utrosque lis superest nulla, nulla offensusio. Quanta autem fuerit & qualis illa Advocatia, id est illud juris caput, quod in controversia versatur. Patronus causæ Lubecensis jam duplicavit demonstrationem juris partis suæ. Examina-
 414. vit & discussit Ill. Autor priorem. Nunc vero in eo est totus, ut posterioris incidat alas. Quarto ostendit discrimen inter officia feudalia equestris superioris ætatis ac præstationes, quæ
 495. vigent hoc tempore. Opinionem eorum a sese improbari, qui equestres viros, feudis instructos, credunt olim iisdem officiis, ac milites nostros conductitios, obstrictos fuisse, inficiatur fufius, quam in *Parergis Gotting. Lib. III Obs. 9*. Quinto disquisivit originem & naturam regalium, quibus divertæ civitates mediatae gaudent. Ex hac tractatione, quæ non minus lucernam olet, quam reliquæ expositiones, delibabimus pauca.
 499. *Villa* medio ævo sapius urbem & civitatem muris cinctam designavit. Urbibus præfuerunt tunc per Germaniam Comites & Advocati. Sub Imperatoribus Saxonis nulla adhuc existit urbs, quæ per senatores, a populo electos, fuerit gubernata, qualem annumerare solent Publicistæ civitatibus, libertate Romana gavisis. *B. Gottlieb Sam. Treuerus* huic posteriori opinio-
 ni

ni favit, quam Juris publici doctores haud pauci amplectuntur, rati, civitates imperiales, vel regales, libertate Romana praeditas fuisse. Provocavit B. Treuerus ad Odilonem in Vita Adelheidis Imperatricis Cap. 7, qui urbis Salsae sub libertate Romana facta meminit, & ad Sigonium de Regno Italia Lib. VII Cap. 175; Noster vero ostendit, in singulis Germaniae urbibus, quarum indoles prisca est comperta, Comites, Advocatos, & Scultetos, Regum existisse. In Argentinæ oppido ipso viguerunt olim Advocati, immo Comites, seu Burggravii Regis. Goslariae praefuit Advocatus Imperatorius. Idem de Northusa praedicandum. Urbes praefectoria fuerunt Ducibus &, qui illis erant subordinati, Comitibus & Advocatis, a Rege positis, ohnoxiae. Civitates regales, a Ducum potestate immunes, Regiae jurisdictioni supremæ & ordinariae paruerunt. Civitates Italiae, in quibus Consules potestatem insignem tenuerunt, a Comitum jurisdictione haud fuisse alienas, Autor exemplis & testimoniis confirmavit, arbitratus, ex adductis testimoniis ex Ekkebarde, Wulfrido Strabo, Alberto Stadenfi, Chronico Austriaco, Wippone, & Marcenii chartis, sat cognosci, Comites & Marchiones ævo medio jurisdictioni & potestati Ducum subfuisse. Deinde naturam Advocatorum, qui urbibus praefuerunt, dispexit, negavitque quam solidissime, potestatem Advocatorum fuisse limitibus expertem, De jure praesidii ac clavium, in urbibus servari solito, erudite commentatus fuit. Qua ratione urbium creverint vires, copiose recensuit. Hasce ostendit pullulasse 1) ex imminuta Regum potentia, quibus Duces Principesque sensim Sec. XII, XIII, XIV, jurisdictionem territorialem ademerint, sibi vindicant; 2) ex munimentis ac divitiis oppidanorum, praecipue ante pulverem pyrium inventum; 3) ex foederibus, & Hansæatico, & aliis; 4) ex invidia & æmulatione Principum mutua; 5) ex acquisitis advocatiis & juribus sat eximiis. Tum vero, qua ratione vires urbium decreverint, ac vigorem exuerint suum, aggressus fuit significare. En rationes. Diffidationes mutuae a Maximiliano I sublatae sunt. Pulvere pyrio invento, oppidani muris

Pag. 501.

506.

541.

553.

566.

suis haud amplius confidere potuerunt. Principes tributa ceperunt colligere, militemque alere perpetuum, jus primogenituræ introduxerunt, & hisce artibus extulerunt caput. Urbes contra ad paupertatem inclinarunt, foedere Hanseatico dissoluto. Oppidani passim, democraticas turbas pertæsi, Principum fidei sese dederunt, & tutelam aliorum porro expectere recusarunt. Recentiori tempore Principes Consiliarios allegerunt intimos, eisque urbes, earum magistratus & commercia, tradiderunt curæ cordique habenda. Cuderunt nonnulli urbium patroni hunc canonem: *Quicquid oppidani Principibus haud tribuerunt ac tradiderunt juris, illud Principibus non est assignandum.* Imperatores enim jura sua passim Principibus in urbes contulerunt. Urbium multæ in patrimonio Principum conditæ sunt, qui in illarum molitiones, rebellionis plenas, nunquam consenserunt. Disputavit Autor adversus *Schannatum* eo, quod hic Episcopis Principibus tribuerat *libertatem plenam pro arbitrato agendi.* Ostendit enim ipse, potestatem, Ducibus Comitibusque & Advocatis olim permissam, translata fuisse in Episcopos nonnullos, eamque fuisse delegatam, ac terminis suis circumscriptam. Pace Westphalica jura & privilegia urbibus fuisse erepta, negavit. Deinde de jure præsidii militaris civici exposuit, de jure foederum, de jure legum. ferendarum, de jure collectarum, &c. Ex qua fimbria de reliquo texto facile fit judicium, siquidem Horis hisce tanta inest perspicuitas, delictiosa elegantia, & soliditas, ut ex non sint carpendæ, sed lectionum assiduitate penitus transigendæ.

LUDOVICI MARTINI KAHLII, PHILOSOPHIÆ
 & Juris utriusque Doctoris, illiusque Professoris publici ordinarii, Commentatio Juris publici de *Veritena Europæ*, quæ vulgo appellatur die Balance von Europa, præcipua belli & pacis norma.

Got-

Gottingæ, apud fratres Schmidios, 1744, 4.

Plag. 14.

Integra civitatum multarum systemata sub uno capite constituendi libidinem, quæ Principes quosdam invasit, Chaldaeorum, Assyriorum, Persarum, Medorum, Græcorum, Romanorum, aliorumque, declarant exempla. *Sallustii* illud: *Una & vetus causa bellandi, cupido proferendi imperii*, observatur & apud veteres, & recentiores, gentes, sive animum advertamus ad eas, quæ soli orienti subjectæ sunt, sive ad nationes, quas occidens radiis suis collustrat. Has inter præcipue Hispani & Galli cristas erexerunt; quippe qui variis insidiis percusserunt vicinos, contulerunt pestem exteris, ingentemque sibi, jam ante duo & quod excurrit Secula, pararunt potestatem, reliquis Europæ principibus exitium paraturi omnibus. Cum vero sola injusta vis possit media suppeditare, turpi isti obtinendo fini accommodata, dudum Europæorum Principes obices ponere studuerunt & repagula, quæ haud facile pervelli frangive possint; atque hinc *Trutina*, de qua *Cel. Kablius* disputat, imprimis fuit convertenda ad usum. Appellatur autem *trutina*, seu *bilanx gentium*, vulgo *die Balance*, institutum gentium, quo imperia ita confirmantur, ut proportio virium determinata servetur, ne in damnum aliorum nimis augeantur, sed salus communis commode sustineatur. Re ipsa vero gentes stateram appendisse sibi invicem, vel ea libranda imponere negotia publica præcipuaque, probat luculenter *Cel. Kablius* tam ex tacita gentium consensione, naturaque status, quem obtinent, quam ex conventionibus expressis, inter eas sancitis. Quantum ad illam, hæc monenda sunt: Quælibet gens in statu naturali consideranda est tanquam hostis alterius; qui enim, propensos ad pacem esse mortales, vel quemlibet populum alterius amicitias colere, existimat, is egregie fallitur, ac tam experientiæ repugnat, quam ignarus est rerum omnium. Fingamus, vicinos nostros servare pacta, & officia sequi tuenda, quis, quæsumus, inde evincere poterit hanc enunciationem: Ergo nunquam in periculum adduci poterit respublica nostra a vicinis

vicinis illis? vel quis hanc eruet? non turbida fidei, nec ambigua, erunt unquam provinciæ suburbanæ. Risum movent, qui Juris civilis istam de bonitate hominum præsumptionem reponere nobis velint. Hæc levi probabilitate animos percutit regula, sed præsidium non affert, in quo acquiescere liceat. Quæ possunt facili modo dare. damnus gentes, id etiam plerumque solent injungere; nam vix cunctantur, nimirum vehementer exspectant, & ea desiderant, quæ bona videntur, quamvis re ipsa mala sint. Quis adeo nullius animi est, ut velit exspectare, donec Princeps, immoderatis præditus opibus, servitutis jugum imponat omnibus? Ratio summa imperiorum est, ne noceri possit. Quamvis enim in statu civili, ob opem a principe ferendam, ingens debeat semper esse periculum, quod vi aperta propulsare licet; id tamen ad naturalem, seu libertatis, statum applicandum minus est. Si melius saepe est, intacta jura in statu civili servari, quam post causam vulneratam remedium querere, secundum *l. ult. C. In quib. caus. in integr. restit. necesse non est*, sane multo magis in libertate naturali positi homines isto jure utuntur. Quilibet perspicit, & infinitis exemplis Autor id declaravit, nimiam alterius potentiam, vel statim, vel post temporis intervallum aliquod, nocere, & interdum Principes ipsos justos, maximis firmatos opibus occætosque, ad arma animum attentere, justasque causas subesse credere bellis, iis inferendis, quorum res tenues, seu affectæ, sunt; cum tamen injuria minus sine ab his laceßiti. Sane *Putcæni* verba tunc locum habent: *Alter causa, alter vivibus, melior; vires enim causam effecere*. Igitur non prudentiæ solum regulæ jubent, ut cancellis circumscriptantur permagna capientes incrementa populi, sed ipsa necessitas cogit illud atque efflagitat. Ex dictis igitur facile est ad intelligendum, gentibus hæc tela per varia instituta esse depellenda; & tacita consensione illas æquilibrium præfinire, & reliquas nationes hostium more impugnare, quæ rumpunt, vel labefactant, institutum istud, quod generis humani rationibus conducere putamus maxime. Redeunt hic igitur cuncta ad proportionem
pote-

potestatis, statui rerum publicarum convenientem, quippe qui hodiernum e. c. conjunctionem harum illarumve provinciarum permittit, quoniam ætate nostra non est impedimento salutis communi, alio autem tempore imperia quædam divellit ac destrahit, quia officiant atque obstant salutis gentium remediis. Aperiens, quid sit *Trutina*, Autor noster, non ex statu solum naturali, sed ex omni ævi etiam monumentis, eruit probationem notionis suæ; ac solide repudiat, quæ hauriri possint ex fallacibus juris præceptionibus, dubia. Animus non est, asserre gentium bene multas constitutiones, hanc in rem a Cæl. *Kablio* excitatas; attamen nonnulla sæculi nostri exempla attingere libet. Meminit merito fœderis, inter sacram Cæsaream Majestatem, *Leopoldum I*, Regiam Majestatem Britannicæ, *Wilhelmum III*, nec non præpotentes Ordines generales fœderatarum Belgii provinciarum, Hagæ Comitum die 7 Sept. A. 1701 initi; neque minus huc facit Tractatus pacis & amicitie, inter *Annam*, Magnæ Britannicæ Reginam, & *Philippum*, Ducem Andegavensem, tanquam Regem Hispaniarum, confectus. Spectat huc porro Tractatus pacis & fœderis, inter *Philippum*, Ducem Andegavensem, vel Hispanicæ Regem, & *Victorem Amadeum*, Sabaudicæ Ducem, compositus die 8 Nov. A. 1713. Conferatur etiam Concordatum & fœdus (quadruplex fœdus vulgo dictum), inter *Carolum VI*, Romanorum Imperatorem, & *Ludovicum XI*, Regem Gallie, atque *Georgium*, Regem Magnæ Britannicæ, Londini die 22 Jul. A. 1718 subscriptum. Jungatur iis pax inter *Carolum VI* ab una, & *Philippum V* ex altera parte; qua, tractatu Londinensi anni 1718 pro basi hujus statuto, regna Hispanica & Indiarum Regi *Philippo*, Neapolis vero, Sicilia, & omnes ceteræ ditiones & provinciæ, quas Cæsar ex monarchia Hispanica in Italia & in Belgio possidet, suæ sacre Cæsareæ Majestati ceduntur. Adde licet *Acte d' Accession de L. H. P. au Traité d' Hanovre*, qui Tractatus Hagæ Comitum compositus est die 9 Aug. A. 1726. Non dicemus de fœderibus, quorum finis cum illis convenit, ab Autore nostro non sine diligentia singulari collectis, cum tam ex his, quam ex illis, hæc consecutio efficiatur:

Bilanz, quam omnes gentes oportet sequi, in Europa est belli & pacis norma præcipua; cum Europæi non obligatione tantum universali adstringantur trutinæ, sed & multâ inter eos gentes vinculis novis, nimirum passionibus, publicæ salutis obtinendæ servandæque causa confectis, devinciantur. His expeditis, evincit Autor, eos, qui trutinam rerum publicarum infringunt, armis laceßere licere. Cum vero modica ne Prætor quidem curet; omnibus est apertum, nimiam potentiam gentis cujusdam non facile oriri ex propriis fructibus & redditibus, semel ei assignatis, sed progigni ex aliis accessoriis, vel iis speciatim, quæ ex conjunctione nova provinciarum magnarum, sive bello, sive hæreditatibus, sive conventionibus, acquiriturum, fluunt. Hinc plerumque animum advertimus ad regiones novas occupatas, si de æquilibrio quæstio est, vel causa belli istinc emanat legitima. Verum nec ob cumulatas, vel adauctas, provincias præliis certandum semper est, quoniam illæ interdum æquilibrium haud turbant. Si enim ob quælibet, vel levissima, momenta mutata bilancem dubiam profus, vel sublata, putas, eamque ob rationem ad bellum descendere cupis, semper sane esse deberent gentes in armis. Hæc igitur fusus a Consultiss. *Kahllo* enodantur; uti etiam inprimis eorum sententiam defendit, qui, possessori bonæ fidei, ob æquilibrium gentium, eripiendum esse aliquando dominium, existimant. Ex natura nimirum societatum colligit, singularia gentis cujusdam commoda cedere debere communibus populorum reliquorum utilitatibus; &, ostracismi similitudinem, quam non pœnam, sed invidiæ allevationem, & magnæ potentæ imminutionem, vocat, deprehendi in trutina Europæ, asserit apposite. Quemadmodum igitur ex rationibus rite subductis *Cel. Autor* ostendit, legitimos dominos excludi interdum, ob bilancem Europæ, ab imperio nonnullarum regionum, & declarat, imperia quædam, æquilibrii gratis, tuenda esse; ita colligit, multo magis iniquos dominos æquilibrio Europæ amoveri a regnorum quorundam administratione. Denique ex fontibus istis haud paucas elicit argumentationes, ad præsentem rerum in Europa gestarum rationem

tionem spectantes. Commentationem suam præterea uberrimis adornavit exemplis, omnis ævi historiarum fide munitis. Quibus sane omnibus multa, eaque gravissima, publici Juris capita illustrata sunt, corroborataque.

NOTÆ SELECTISSIMORUM COMMENTATORUM Judaicorum in Psalmos Davidis, ex collectione Hebraica Celeberrimi Viri, D. HENR. JAC. VAN BASHUYSEN, Latine reddite a CONRADO STEPHANO MEINTELIO. Libro I Præfationem præmisit, animadversiones adpersit, emendationesque textus Rabbini totius opusculi, una cum Indice locorum Bibliorum, subjunxit, JO. GEORGIUS MEINTEL, C. S. pater. Accedit ejusdem Dissertatio in Levit. XI, 20, 21, 22, ANDR. NORRE-LIO, Sueco, opposita.

Suabaci, impensis Joannis Jacobi Enderes, 1744, 8.

Plag. 18.

Satis abjecte tum de plerisque tractus Cui linguis, tum de literis speciatim Rabbiniis, ætate nostra tantum non omnes existimare solent. Quo fit, ut desiderentur ii, qui ad illud literarum genus se applicent, & paucorum animi ad severiora hæc studia persequenda inflammentur. Neque tamen desunt, qui facem aliis in hoc negotio præferre, eorumque commodis variis modis inservire, student. Volvit hoc saxum inde a longo tempore Cel. *van Bashuyfen*, tantamque ea re nominis famam consecutus est, ut illa neminem fugiat, vel leviter iis literis tinctum. Non ultimum Viri hujus meritum est, quod *Psalmos Davidicos*, variorum ac præstantiorum *Rabbiorum* Commentariis illustratos, typis exhibendos curavit, aliosque, ut inde proficiant, laudabili omnino conatu invitaverit. Hæc Viri collectio, quod ad *Librum primum*, comparet in libello præfenti, veste Latina tecta, notisque illustrata. Quicquid hic factum est, a *Meintelis* proficitur. Ac versio quidem libri Filio,

Bbb 2

Conrado

Conrado Stephano, reliqua omnia *Joanni Georgio*, Patri, debentur. Rationem instituti ut rectius Lectores intelligant, adeunda est copiosa Præfatio, a *Meintelio*, Patre, præmissa. Hic principio de iis differitur, qui Rabbinos contentui exponere apud alios annuntur, eorundemque libros abjiciendos, & oculis aliorum igne flammisque subtrahendos, clamant. Multis Romanorum Pontificum, a temporibus *Gregorii IX* fulmina horrenda adversus eos libros emittentibus, alios obtulisse ex ipso Pontificum numero, Edictis contrariis divulgatis, ex *Wolffio* docetur. *Pfefferkornio*, cum *Theologis Coloniensibus* iisdem libris interitum minitanti, *Jo. Reuchlinum* se opposuisse, refertur. *Jo. Forsterum* imprimis incredibili studio, omnique nisu, id egisse, ut ad despiciendos Judæorum Commentarios permoveret alios, copiosè & erudite docetur. Nec defuisse eo tempore, quo tumultuatus est adversus eos in Germania *Forsterus*, quosdam in Hispania, subicitur, qui morus eam ob causam cierent; cum e contrario præ Rabbinis pugnarit famosus ille *Jo. Mariana*, de quo apud *P. Bælium* plura leguntur. Progreditur Auctor doctissimus ad Seculum XVII, ubi acerrimum Rabbinoꝝ oppugnatorem offendit in *Isaaco Vossio*, quem tamen castigatum ab Autore *Disquisitionis criticæ de variis Bibliorum editionibus*, significat. Rabbinoꝝ causam egisse maxime *Theodorum Hackspanium*, rectissime ibidem asserit. Excitat alios, dente theonino Rabbinoꝝ Commentarios olim rodentes, *Claud. Fleury*, *Joannem Clericum*, *Eduardum Bernardum*, alium etiam scriptorem libelli cujusdam Germanici, quibus tamen omnibus occurrisse & *Lakemacherum* in Oratione singulari, studium Rabbinicum a contentu vindicante, præterea & *Bashuyzenium*, de neglectu studii Rabbini, ejusque causis & remedio, commentatum, egregie accurateque docetur. Postquam adversarios Rabbinoꝝ persecutus est Auctor Clarissimus; subnectit eos, qui non tam ipsos Hebræoꝝ magistros, quam librorum illorum versionem, odio prosequuntur. Huc refertur *Georg. Elief. Edzardi*, qui, metuendum esse, existimavit, ne ex translatione librorum

Judaico-

Judaicorum, faciliori stilo exaratorum, idem suboriatur detrimentum, quod ex Scriptorum Græcorum versione profectum meminimus. Quod ad Græcos Scriptores, consentire eum, ait, cum *Jo. Matth. Gesnero*, ad *Mosen du Soul* provocante. Contra quem tamen versionum illarum usum *Jo. Sam. Müllerus* in Præfatione ad VII Dialogos *Platonis* evicit. De Græcis scriptoribus distincte hic esse loquendum, *Meintelius* submonet, Hebræorum autem Scriptorum disparem esse rationem, ostendit. Nam, cum Hebræorum libri vel annotationibus plane nullis, vel tamen Rabbinicis duntaxat, explanati prodire soleant, opus esse ait versionibus, cum non ubique magister idoneus adsit. Esse quosdam, pergit, libros Rabbinorum, quibus primordia in his literis capienda sint, quique versione egeant, quæ principio conferri, postea seponi, possit. Non tamen semper translationem expectandam esse integram, sed sufficere particulas, velut introductionem ad cetera intelligenda, recte omnino scribit. Pro ratione librorum subjungendas etiam esse, adjicit, annotationes, quæ textus Hebræi obscuriora aliqua luce perfundant. Denique, si translatio libri alicujus Rabbinici expectatur ab aliquo eruditorum, laudem mereri, existimat, qui petitis satisfacere, sitimque aliorum restringere, velit.

Postquam hæc præfatus est Cl. Autor, descendit ad institutum ipsum, cujus quidem ratio huc redit. *Meintelius*, Pater, Præfationis Autor, ab A. 1724 usque ad 1730 Rectoris Suabacensis munus obiens, in amicitiam *Jo. Phil. Baraterii*, nuper fato functi, pervenit. Cujus rei documentum esse potest propæticum aliquod Hebraicum, Præfationi huic insertum, quo ab eo *Baraterio Meintelius* exornatus fuit. Huic *Meintelio* cum nasceretur filius, qui hunc librum confecit; autor & suasor existit ei pater *Baraterii*, ut filium eadem ratione, qua ipse suum, educarer, suaque doctrina imbueret. Annuit pater desiderio eo eventu, ut cito filius proficeret in lingua Latina, Gallica, Græca, denique et in Hebraica, ita quidem, ut anno ætatis duodecimo utrisque Fœderis paginas authenticas evolvere possit. Imbibit etiam fun-

damenta doctrinæ Christianæ, itemque Geographiam, Historiam, Rhetoricam, Logicam, reliquas etiam Philosophiæ partes. In lingua Græca Scriptores Atticos legit, in Hebraica a libris historicis progressus est ad *Psalms*, quos Latine & Gallice interpretatus est. Rabbinica denique percipere gestiendi commendatum est *Basbuisenii Psalterium glossatum*, quo, non neglectis simul aliorum commentationibus, uti in rem suam potuit. Cujus libri e Præfatione cum cognosceret Filius, versionem ejus ab eruditis expetitam, sed nondum a quopiam confectam, ipse hunc laborem exorsus est, sed admonitu patrio in *Libro I, Psalmos XXI* complexo, substitit, anno decimo tertio nondum plane completo. Hæc Filii merita sunt in hunc librum. Cetera sibi Pater vindicat. Hic & ipsam *Præfationem*, qua ratio instituti redditur, præmisit, et *emendationes* textus Rabbinici in *Psalterio Basbuiseniano* ad calcem subjunxit, una cum indicatis dictis Scripturæ, quæ ibi, non allegatis sedibus, afferuntur. Præcipue tamen *annotationibus* variis hunc librum illustravit, in quibus a Rabbinorum interpretatione sacri textus sæpe discedit, diversas eorum glossas, a *Basbuisenio* conjunctas, indicat, aliosque Rabbinorum studiose confert. Hoc unum prætereundum haud putamus, quod ad *Pf. XXII, 17*, in indaganda voce כַּרְי, Criticorum cruce, novam viam ingressus sit Autor. Accipe verba: Arabice כַּר, per ר geminatum, est *compes, item funis*, unde כַּרְי pro כַּרְי, נ pro ר Syrorum more alternante, ut in voce צַרְיִים *Hiob. XL, 16, 17*, נ pro ל & Jod Heemantico superaddito. Quod an non aptum nexui orationis fundat sensum, *Lebor* judicet. Acquiescit tamen statim in vetere & recepta sententia, et formam Participii Benoni, a כַּר flexi, cum ם apocopato & נ epenthético admittit. Subtextitur in ultimis libri plagulis ejusdem *Meintelii*, Patris, ad *Christoph. Birckmannum* *Epistola in Levit. XI, 20, 23*, qua bestiolæ *Arbe, Solam, Chargol, Chagab*, contra *Andr. Norvelium*, Suecum, restituuntur. Ceterum, utilissimo hoc instituto salivam moturos esse lectoribus Autores doctissimos, ut partes ceteras & avide expectant,

petant, & eodem, quo præsentem, favore excipiant in posterum, plane confidimus.

**CATALOGUS LIBRORUM, QUI SEculo XV
A. C. N. Norimbergæ impressi sunt, collectus & con-
scriptus a JO. PAULO ROEDERO,
G. Æ. Rect.**

Norimbergæ, typis Arnoldianis, 1742, 4.

Plag. 10.

Symbolam suam ad sacra secularia artis, qua formis æneis scribitur, adicere voluit Cl. Autor & Collector, idque omnino non sine singulari literarum atque artis illius, nominatim vero Reipublicæ Norimbergensis, commodo & honore præstitit. Neque enim edendi hujus libelli sola causa erat, ut rerum ipsarum testimoniis probaret, habere vel inprimis Norimbergam, cur sibi de primo fusorum typorum beneficio gratularetur; sed jure simul suo non ingratum putabat eruditis, si pleniorẽ uberioresque librorum, Norimbergæ exscriptorum, cognitionem haurire licuisset, quam quæ sparsim ex scriptis Historiæ literariæ desumatur. Illud ut assequeretur, non quidem omnes, plurimos tamen, ad communicandos antiquissimos libros paratissimos invenit; adeoque vel plurimorum indicem suppeditare potuit. Inter patronos, fautores, amicos ejusmodi liberales, primum merito locum tribuit communi eruditionis columini, *Hieronymo Guilielmo Ebnero ab Eschenbach*, qui non modo totius operis, & hujus etiam Indicis, primum consilium cepit, atque efficiendi legem imposuit *Rædero*, verum illum pariter ipsum conatum studio industriaque juvit, libris communicandis promovit, commendatione propagavit, & autoritate demum auxit atque amplificavit. Hinc & factum, ut *Fraliebins* ex Bibliotheca Academici Vindobonensis, ac *Philippus Lambacherus* ex ejusdem urbis regia, indices ejusmodi librorum, notis instructos, mitterent; ut alios taceamus, quos magno numero in ipsa Præfatione laudat, viros illustres, reverendos, eruditos, omnem per Germaniam dispersos. Delitescunt autem singulatim, quos laudat, libri in Bibliothecis publica Norimbergensi, Augusta Guel-

Guelpherbytana, Academix Altorfinæ, Ægidiana Norimbergensi, Annabergensi, Anonyphi cujusdam Norimbergensis, *Bentheimio-Lobriana*, *Bunemannii*, Vindobonensibus jam laudatis, civitatis Memmingensis, Cygneensi, *Dietelmaieriana*, *Dilberriana*, *Fenizeriana*, Norimbergensibus, Cœnobii Gollavicensis, Heilsbronnensi, *Kraftiana* Ulmenfi, *Leyseriana*, Paulina Lipsiensi, *Schwarziana* Altorfina, Thorunensi, atque aliis. Præsertim vero *Gothofredus Thomafius* laudem hinc meruit eximiam. Ille ipse est, cujus de Bibliotheca *Maittairius Annal. T. I P. II pag. 527*: *Opera pretium videtur, ubeviolem & pleniorcm catalogum, quam quem Saubertus dedit, de antiquis editionibus Bibliothecæ publicæ Norimbergensis ab aliquo docto Norimbergensi requirere. Ibidem celeberrimi Polyhistoris & Medici Norimbergensis, Thomafii, Bibliotheca esset consulenda. Libri ipsi secundum annos in percensione ordinantur, atque illis ipsis demum appendix subjungitur eorum, qui loci ac typographi indicio destituuntur. Primum locum occupant libri anni 1470, atque in his Francisci de Retza Comestorium vitiorum, ubi in fine legitur: Hic Codex egregius Comestorii vitiorum sacra Theologia Professoris eximii Francisci de Retza Ordinis Prædicatorum fuit feliciter Nurembergæ Anno ZCLXX^o patronarum formarumque concordia & proporzione impressus. Atque ita plerisque libris non solum subscriptæ notationes adduntur, sed & breviores animadversiones Bibliothecæ, quibus insunt, & scriptores, qui fusius vel de libris, vel de Autoribus illorum, egerunt. Longum adeo foret ac perquam difficile, vel omnem librorum, quorum 481 sunt, indicem dare, vel notatu indidem excerpere digniora. Dignus est liber, cum parvæ potissimum sit molis, qui ipse consulatur ab istiusmodi rerum studiosis. Inprimis autem hortandi sunt usquequaque viri docti, ut, exemplum Cl. Autoris imitantes, suæ quisque urbis vetustiora in rem typographicam merita, e tenebris protracta, literarum monumentis, atque ipsi consecrare æternitati, studeant; quo quippe uno futurum est, ut pleni & compositi Typographiæ Annales, *Maittairianis* multo præstabiliores, ad seram transmitti posteritatem possint.*

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXLIV.

PHOSPHORUS HISTORIARUM, VEL
Prodromus Theatri summorum imperiorum, hoc est, Historiæ politicæ universalis partis potioris & principalis, sistens recensionem, catalogos, vel, si mavis, sciagraphiam, aut tabulas Principum vel imperantium in illis imperiis, etiam regnis eisdem connexis, una cum enumeratione ditionum geographica; præmissa integro Operi pro expeditiori Mapparum usu, hæc imperia illustrantium, proxime edendarum, & pro introspicendo scopo & indole earundem, ac totius instituti, Autore JO. MATTHIA HASIO,
Mathem. Prof. Publ. Ord. Witteberg.

Lipsiæ, sumtibus Jo. Frid. Gleditschii, 1742, fol.

Alph. 2 plag. 11.

Cel. Autori, qui mature nimis & rebus humanis & nobis fuit ereptus, visum fuerat Oratione A. 1728 d. 30 Aprilis in Panegyri creationis 33 Magistrorum Philosophiæ de summis Imperiis exponere. Constituerat ipse jam antea dare Tabulas geographicas, singulis imperiis congruentes, easque secundum legitimos, at vulgo ignotos, projectionum modulus elaboratas atque perfectas. Construxerat primo figuras Mapparum novem, ita comparatas, limitumque punctis variis distinctas, ut illuminatione diversa, & varia colorum distributione, tum singula imperia, tum varii horum status, qui

Ccc

qui

qui ad ea rectius dijudicanda faciunt, potuerint exhiberi. Inde porro evenit, ut illud Mapparum systema Schematibus 33, vel 34, constet. Quam præfens Opus repræsentat formam, eadem forma vel magnitudo illis est, eademque sic sunt adornatæ, ut pro instituti ratione omnia satis accurate atque distincte oculis intuentium sese sistant. In præfens significamus, editam esse hanc Theatri historici partem loco Isagoges, quæ definitiones & principia, una cum quæstionibus huc referendis, historiamque imperiorum antiquissimorum, Ægyptiaci & Assyriaci imprimis, contineret. Prima autem Operis pars, & Prodromus ejusdem, immo & editio Mapparum ipsarum geographicarum æque ac chronologicarum, jam æri incisarum, & maximam partem coloribus ornatarum, moram fuerunt passa, satis invidis bono conatui obicem ponentibus. Repagula autem & remoras, operi immissas, removit tandem *Gleditschius* nostras, vir ex omnium confessione de re literaria optime meritus, meritisque celebratissimus, qui, utilitatem præstantiamque operis edoctus, illud statim fuit evulgare aggressus, nec prætermittet ullum laborem ac sumtum, ut opus & Historiæ, & Chronologiæ, & Mapparum geographicarum, in lucem prodeat ferentiorum. In Phosphori autem hujus limine exhibetur *Oratio B. Autoris, de summis imperiis* inscripta. In ea differitur non de quatuor, sed summis quibusque imperiis, videlicet Ægyptio, Assyriaco, Persico, Græco, Romano, Parthico, Arabico, Muhammedano, Francico, atque Germanico-Romano, Tatarico, seu Mugalico, Timurico, Turcico, seu Ottomannico, Russico, atque Sinico. Reliqua tractatio exhibet nervos & articulos historiæ singulares. *Capite primo* agitur de historia sacra politica, seu regno Judaico, exordiumque ab orbe condito deducitur. Haud omisit Autor seriem summorum Pontificum simul repræsentare. Exhibuit præterea ipsos Judææ procuratores, ac *Pontio Pilato* subjunxit *Marsellum & Agrippam* seniore, cui posthæc *Cuspius Fadus* successerit. Adjecit Judæorum rebus appendicis loco regna Ismaelitarum, Idumæorum, Amalekitarum, Moabitarum, Ammonitarum, Cananæorum, Philistæorum, Phœnicum, Ara-

Aramæorum, ac gentium promiscuarum. Tum vero breviter delineat imperium *Bacchi*, *Herculis*, atque Amazonum Libycarum. Ægyptio regno subiecit appendices duas, unam de Pag. 10.
 Colchis, Libybus circa Cyrenen, & Æthiopibus Macrobiis; alteram de imperio Scytharum, Sacarum & Parætarum. Imperium Assyriacum copulavit cum Chaldæo Medicoque. Annexit huic summo imperio regna varia, Lydorum, Trojanum, & Ciliciæ, aliaque minora, e. g. Cadusiorum, Hyrcaniæ, Armeniæ, Bactrianorum, Arabum, Phrygum, Mysorum, &c. Imperii Persarum historiam distribuit in fabulosam & genuinam. Appendice priori dedit primas lineas regnorum Cypri, Ciliciæ, Cariz, urbium & insularum Græcarum, Cyrenarum, Æthiopum & Meroes, Thraciæque. Appendice posteriori enumeravit. Aggressus tractationem imperii Græci, adumbravit simul regna perplura, nominatim Spartanum, Sicyonis, Corinthiorum, Elidis, Argivorum, Mycenarum, Arcadiæ, Messeniorum, Achajæ, Atheniensium, Megarensium, Bœotiz, Thessaliæ, Cretæ, Italiæ ac Siciliæ, atque ipsius Macedoniæ. Imperium Græcum representavit non solum indivisum sub *Alexandro Magno*, sed etiam divisum in octo regna, nominatim Asiæ minoris, Thraciæ, Macedoniæ, Seleucidarum, Lagidarum, Cyrenarum, *Cyri*, quæ duo posteriora *Lagidis* fuerunt submissa, Atropatenæ Mediæ, Indiæ, ac Bactrinorum Græcorum. Hisce subtexuit sciagraphiam regnorum Bithyniæ, Pergami, Cappadociæ, Ponti, Bospori, Armeniæ majoris, Armeniæ minoris, Paphlagoniæ, Comagenes, tetrarchiarum & tyrannidum per Syriam, Galatarum, Ciliciæ, Cypri, Arabiæ, Sophenes, dynastiæ & reipublicæ Heracleensis, ac reipublicæ Rhodiorum. Hæc ad Asiam. Respexit vero deinceps ad Europa & Africana regna, quæ in intervallum imperii Græci inciderunt. Apulicæ attentionem ad regnum Epiri, Athamanum, Dardanorum, Illyriorum, Triballorum, Præniorum, Thracumque. In Africam reversus, recensuit regna Numidiæ & Mauritaniz. Hinc processit ad Imperium Romanum, atque ad regna ac dynastias, quibuscum Romæ fuerunt conjunctiones. Substitit 71.
630
52
29.
 primo

- primo quidem in *Constantino Magno*, initiisque Seculi quarti, atque sic periodum imperii Romani primam finivit. Appendice priori adjuncta enumeravit triginta tyrannos, qui, *Galieno* imperante, res Romani imperii concusserunt, eosque, qui Palmyræ imperarunt. Appendice posteriore enumeravit regna, tetrarchias, aliasque dynastias, quibus cum imperio Romano nexus fuit clientelaris, & quæ postea maximam partem in provinciarum formam sunt redactæ. Inde recensuit Imperatores occidentales, ab *Honorio* exorsus, & in *Romulo Momylo* subsistens. Subjunctis hisce series Regum Visigothorum, Suevorum, Alanorum, Vandalorum, Hunnorum, Herulorum, Ostrogothorum, Langobardorum, & Exarchorum Italiae. Deinceps imperium Romanum orientale pertractat, initiis ab *Honorio* deductis, & serie ad *Constantinum XI Paleologum* usque continuata. Nec omisit addere regna & gentes, quibus fuit cum imperio tanti intervalli ulla societas, ullus nexus. Recensuit succincte res Gepidarum, Avarum, Slavorum, seu Antarum; & Venedorum, Chrobatorum, seu Croatarum, Serviorum, Bulgarorum, Walachorum, Cumanorum, Patzinakitarum, Turcorum, Colchorum, Iberum, Armenorum, ac Medo-Armenorum. Progressus porro fuit ad Imperium Parthico-Persicum, ad Arabicum, idemque Saracenicum & Muhammedicum, præmissis Arabiæ regnis, quæ ante *Mubammedem* floruerunt, Turcarum gentes enumeravit potiores. Adjecit dynastias alias Asiaticas, atque Saracenos Africanos & Hispanos. Cum ad Imperatores Germaniæ processit, recensuit antea res Francorum, Cimbrorum, Cheruscorum, Suevorum, Marcomannorum, Quadorum, Vannii, Hermundurorum, Noricorum, Ripuariorum, Burgundionum, nec non Thuringorum, Alemannorum, Bajuvariorum, Varinorum, & Frisiorum. Imperatoribus Seculi IX adjecit appendicem de regno Arelatenſi Burgundico. Exinde Imperatores Germaniæ reliquos enumeravit accurate, notatis imperii incrementis & decrementis. Subjunctis hisce appendicem, qua exposuit de regnis Bohemiæ, Moraviæ, Venedorum, & Armeniæ. Incredibilem insumsit operam edisserendis
- Pag. 74.
- 85.
- 96.
- 133.
- 140.
- 152.

rendis Asia imperiis, nominatim *Mugalico*, cui res Scythicas præmisit, & statum *Mugaliæ* pristinum præfixit, *Timurico*, *Russico*, *Ottomannico*, ac *Tzinico*. Genealogias & *Zingiscani*, & *Timuri*, & *Zagathai*, studiose elaboratas dedit. Imperii *Russici* constituit periodos duas, unam ante titulum Imperatorum assumptum, alteram sub Imperatoribus. Periodum priorem tripartitus fuit in Sectiones tres. Prima exhibet statum ante servitutem *Tataricam*. Altera suppeditat notitiam periodi sub *Tataris*. Tertia offert Principes, qui *Russicæ* sui juris dominati fuerunt. Imperatores enumerat hosce, *Petrum Alexewiz*, *Catharinam*, *Petrum II*, *Annam*, *Joannem*, *Elisabetham*. Imperio *Sinico* subiecit nomina regnorum & Principatum, illi innexorum, resque *Japonicæ* dominationis. De regno *Abyssinio* disseruit loco extremo. Integræ autem tractationi successerunt emendanda & supplenda, ac inter ea *Athalarici*, *Ostrogothorum* Regis, genealogia atque insignis accessio ad res *Turcorum* *Selkuzidarum*, nec non *Achmetis III*, *Turcorum* Imperatoris, ad *Petrum I* titulus, isque satis amplus, ampullisque plenus. Coronidem tractationi imponit Index geminus, unus, qui imperia & regna, item voces & appellationes exoticas, subministrat, alter, qui tabulas genealogicas, Operi insertas, easque 39, recenset. Dolemus, Autori haud licuisse eo usque vitam prorogare, ut fructus tantæ molitionis vidisset, & gloria sua potuisset perfrui lætus, eique incolumis interesse. Merita certe ejus in Geographiam & Historiam sunt tanta, ut his nihil possit invidia detrachere, nec gloriam ulla oblivio ingrata obliterare.

179.

181.

192.

201.

THE DESTRUCTION OF TROY etc.

hoc est,

ILII EXCIDIIUM, CARMEN, QUOD ILIADI
Homeri subjungit potest, ex Græco ΤΡΥΦΙΟΔΟΡΙ in
Anglicum sermonem conversum, & notis illustratum, a JA-
COBO MERRICK, e Coll. Trin. Oxon.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1739, 8 maj.

Plag. 22 dimid.

Ccc 3

ΤΡΥΦΙΟ-

ΤΡΥΦΙΟΔΩΡΟΥ ΙΑΙΟΥ ΑΛΩΣΙΣ. TRYPHIODORI
*Ilii Excidium, cum metrica NICODEMI FRISCHLINI
 Versione, & selectis Virorum doctorum Notis. Lacunas
 aliquot e Codice MSto explevit, & suas Annotationes adje-
 cit, JACOBUS MERRICK, A. B. e Coll. Trin. Oxon.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1741, 8 maj.

Plag. 15 dimid.

Liber hic, duplici quasi Parte composuit, constat primum Præ-
 fatione, deinde nominibus subscriptorum, tum Dissertatione
 de descriptione & vita *Tryphiodori*, denique *Tryphiodori* versione
 metrica. Hæc omnia Anglica lingua scripta sunt. Iis adjunctus est
Tryphiodorus Græce, cum metrica *Nic. Frischlini* versione La-
 tina, & selectis virorum doctorum notis, Autorisque propriis, &
 supplementis lacunarum e Codice MSto. In vita *Tryphiodori*
 incertum ætatis ejus tempus quæritur, laudes deinde & edi-
 tiones ejus varix enarrantur. Ubi interdum longius excurrit
 doctissimus Autor ad talia, quæ magis ad *Virgillii* vitam, & ad hi-
 storiam Lipogrammatistarum, & Pangrammatistarum, & simi-
 lium vitiorum descriptionem, pertinent. Anglicum Carmen Au-
 toris perfectum jam erat, cum a *Menskenio* nostro *Frischlinia-
 nam* editionem *Tryphiodori*, Francofurti A. 1588 expref-
 sam, accepit. Ad v. 10, σβίνυτο θωρήκων ἐνοπή, annotat
Merrickius: Sicut strepitus hic dicitur extingui, ita, per ejus-
 dem generis metaphoram, in *Statii Thebaide Lib. VI v. 44*
 clamor dicitur foves accendere:

- - Integratoque resulsant

Accensa clamore foves.

Eadem metaphora utitur *Virgilius Æneid. Lib. X v. 895*:

Clamore incendunt calum Troesque Latinique.

Ibidem ad verbum μινύθσκον, quod fere activum est, hoc loco
 esse passivum, ut apud *Hippocratem* esse solet, docemur. Ad v. 15
 adscribit, sibi videri ναύεντες legendum pro μύοντες, quia γένει
 εἰς τὴν γῆν sæpe fit præ pudore aut mœstitia defixos in terram
 oculos habere. V. 30 subjicit, pro ἀνεδύσατο legendum esse
 ἐνεδύσατο. Eodem versu Μέμονος μήτηρ habet hanc Notam:
Jes. XIV, 12, Lucifer, seu Phosphorus, dicitur filius Auroræ.
 V. 35 χορὸν πολέμοιο μολῶσα annotationem istam exhibet:

Ellipsis

Ellipsin præpositionum *εις*, vel *πρός*, post verba motam ad locum significantia, usitatam satis esse Græcis, ostendit *Lamb.* *Bos* in libello *de Ellipsi Græca. Versus 53 & 54:*

Ἦθελε καὶ Δαναοῖσι ἔον βρέτας αἰγὸν ἀγεῖναι,

Λήση μὲν ἔσσα Φίλης ἐπίκουρος Ἀθήνης,

jam a *Merrickio* ex emendatione Viri cujusdam ingenio præstantis & Græcæ linguæ peritissimi ita conformati sunt:

Ἦθελε καὶ Δαναοῖσιν ἐδὶβρέτας αἰγὸν ἀγεῖναι,

Τοῖς δὴ σημανεῖσα, Φίλη ἐπίκουρος Ἀθήνη.

Cum *Merrickius* ad v. 55:

Ἀνθεσι πορφυρέοισι λύκοισιν ἀναγκαίῳ χαλινῷ, pervenisset, propositis multorum literatorum conjecturis, pergit: *Ipse quidem, quomodo restituenda hæc sint, prorsus ignoro. Hoc tantum persuasum habeo, deesse verbum aliquod, quo absolvatur sententia; quod non animadvertisse videtur vir doctissimus, Ricardus Busbejus, in Græc. Grammat. rudiment. pag. ult. cum nihil hic mutato opus esse existimaverit.* Hypercatalexis, ait, sive Hypermetrum, est, qua syllaba præter justam metri dispositionem superabundat, &c. Nos vero, Cl. *Merrickio* dubitationem eximi posse, autumamus, si, ut veritas jubet, ita legerimus:

Ἀνθος ἔφυγε λύκοισιν ἀναγκαίῳ χαλινῷ.

Nunc apparet, unde πορφυρέοισι natum sit, & quid verbi *Typhiodorus* posuerit, & quomodo septimus pes nobis obtrulius fuerit. Omnibus ergo optimi *Merrickii* desideriis satisfactum credimus. V. 172 καθιππεύειν non adequitate *Merrickius* interpretatur, sed dominari, victorum more triumphare. Quam significationem ex *Aischyli Eumen. v. 150 καθιππέεσθαι*, *Il. XXVI, 11, Ps. LXVI, 12, Jes. X, 6, Suetonii Jul. Caf. cap. 22*, declarat. V. 194 pro ξύλοισι *Merrickius* scribi vult ζύλοισι, quia hoc nomen convenientius sit, nec productio primæ syllabæ Poetarum consuetudini repugnet. Id quod aliquibus exemplis probat. Versui 208, cum *Rhodomanni & Frischlini* cogitata enarrasset, adjicit: *Mibi etiam, antequam Frischlini editionem videram, legendum videbatur: νοεπλήγεσσι ἀτάσθαλῆσι τοπέντες*, quod vertit *Rhodomannus*: *ideli infana mentis improbitate. Hanc conjecturam mihi suggererat MS. Reim. in quo legitur*

legitur *καὶ* *πληθύνει*. Dubitat quidem præstantissimus *Merrickius*, an nomen *καταλήξ* usquam reperiat alibi; sed similia tamen usquequaque reperiri, recte contendit, & exemplis monstrat. Huic tamen nomini hoc loco adivam significationem tribuendam putat aliorum nominum similitum exemplo. Verum, ut *Læstor* etiam *Merrickii* genus poeseos Anglicæ cognoscat, paucos selegimus *Tryphiodori* versus 674 & 675:

Ἰλιος αἰθαιόσσοσ' πυρός δ' ἑλασιπτολιν αἴτην
Ξάνθοσ ἰδὸν ἔκλασσε γόων αἰλιμυεῖ πηγῆ,
Afflicted Troy ber slaughter'd sons surveys
And crowns their ashes with a funeral blaze.
Sad Xanthus mourns the dire destruction made
And tears of sorrow swell his wat'ry bed,

hoc est, *afflicta Troja occisos filios suos prospicit, & eorum cineres funesta flamma coronat. Mæstus Xanthus deplorat diram destructionem, & luctuosa lacryma lectum ejus aquent adaugent.* Ceterum doctissimus Editor, quem magno literarum elegantiorum bono natum ostendit primum hoc selectissimæ doctrinæ specimen, quicquid probandum suscepit, locis curiose conquisitis probavit, & superioribus *Tryphiodori* editionibus haud dubie palmam eripuit, cum ex *MSto* etiam lacunas expleverit, *Reimarique*, *Viri egregii*, Codice *MSto* prudenter usus sit ac feliciter.

DE LINGUA ETRURIAE REGALIS
 vernacula Dissertatio, Autore JOANNE SWINTON, A. M. Soc. Coll. Wadh. & R. S. S.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1738, 4 maj.

Plag. 4.

Etruscorum monumenta, passim in Museis Italicæ exstantia, interpretari, & si qua inde ad veterem gentis disciplinam, sacra, mores, erui possint illustrandos, proferre in publicum, frustra olim ab eruditis tentatum fuit. Nostræ vero ætati ea gloria servata est, ut in iis explicandis majori cum successu eruditi versentur. Indyta Academia Cortonensis id sibi præcipue datum putat, ut ignotis illis & ipsa vetustate obscuris marmoribus lucem accendat, & regno literario quasi novam provinciam adjiciat. Cujus vestigiis insistens Cl.

Swin-

Swintonus, sententias eruditorum de Etruriæ colonis, quos alii a Pelasgis, alii ab Ægyptiis Phœnicibus, convenientia linguæ cultusque Deorum moti, arceslant, conciliat, Lydosque & Pelasgos unam eandemque nationem esse statuit. *Buonarotta* eos ab Ægyptiis, Phœnicibus nempe illis, qui, ex Ægypto pulsi, duce *Inacho*, *Cecrope*, *Cadmo*, in Græciam colonias duxerunt, derivat, qui postea per Etruriam disseminati, homines, quod Ægyptii abominabantur, immolabant. Pelasgos Græciam omnem atque Etruriam implevisse incolis, iisque Cabiricam religionem cum Phœnicibus & Lydis communem fuisse, veterum Historicorum fide compertum est. Neque minus nomina locorum in Canitide, aliaque Phœnicia, in linguam Etruscam recepta, morumque utriusque gentis perpetuus consensus, Etruriam Phœnicios incoluisse, ostendunt. Porro Phœnicus sermo, seu Cananæus, tam similis Hebræo deprehenditur, ut unus iere videatur. Primo enim Cananæi propiores Israelitis erant, quam Arabes & Syri, quorum lingua non multum ab Hebræica differt; deinde *Josua* interpretes cum *Rabub*, Cananæa, loqui poterant, & *Isaias* Hebræicum sermonem Cananæum vocat; Punica denique vocabula omnia Hebræica esse, *Josèphi*, & antiqui Poetæ, *Charili*, autoritate firmatur. Inter Pelasgicam & Hebræicam linguam exigua differentia intercedit, quod tum ex origine Pelasgorum, *Phalegi* progenie, tum e duabus vocibus, *Amonia* & *Agylla*, quæ sola certo novimus Pelasgis in usu fuisse, apparet, quippe quarum origo est ab פנין, & חיל. Ipsos Cretam, Chium, insulas, primos occupasse, & in Samothraciam Cabirica sacra intulisse, scriptores contendunt. De Phrygiæ Lydiæque lingua idem vocabula, ab *Homero* & *Herodoto* adducta, probant. E quorum genere est nomen Βερίεως, gigantis, quem superi Α'ιγιάωνες appellant, quæ Phrygia vox est, descendens ab Hebræo פנין, strenuus, fortis. *Myrina*, Amazonis, tumulum, *Homerus* ait, a Phrygibus Βατίειαν dictum esse, cujus origo ex Hebræico פנין, quod pro sepulcro interdum sumitur, et פנין, festinavit, acceleravit, eruitur, idque cum epitheto πολυσκαρβμοιο apprime convenit. Κύμηνης, avis nomen, quam Græci καλκίδα vocant,

derivatur a צמ, *fuscus*, quoniam avis illa virgulis nonnullis
 ænei coloris distincta est. Xanthum, fluvium, Phryges, ripas
 ejus incolentes, Scamandrum vocabant, quam appellationem
 a פסס, *rubus*, & צמ, *fluvius*, Autor descendere putat, ita,
 ut, prefixo N Arabico, & transpositis literis, σαμαίνδης
 nomen, voci Ζαίνδης respondens, proveniat. Eadem ratione
 montis Idæ, Aisopi, fluvii, Priami, Paridis, Ili, Atys, Tmoli,
 aliarumque Phrygicarum vocum, origo ex Hebræo exponitur,
 quod alio loco data opera se uberius demonstraturum esse,
 Cl. Swintonus pollicetur. Pergit deinde ad Etruscorum lin-
 guam, quorum ante Romam conditam latissime patuit im-
 perium, quosque avium cultum a Phrygibus accepisse, veri-
 simile est. A dextra sinistram versus, orientalium more, scri-
 bunt pro V. consona, digamma Æolicum plerumque adhibent,
 quod idem ac Hebraicum ׀ officium præstitisse videtur. Ipsa
 Etruria est ab צמ, Chaldaice pro Assur, quod etiam Attu-
 ra, Etruscorum colonia, innuit. A Syris acceperunt sacro-
 rum nomina, traditum ab Ebræis Pontificatum maximum,
 cum Romanis communicarunt. Etruscum idioma cum He-
 bræo optime convenire, eruditorum nonnulli animadvertunt;
 a quibus dissentiens Bochartus, plane diversum ab orientali-
 bus putat. Vocum, ab ipso adductarum, Hebraicam originem
 Cl. Autor exponit, nomenque Esar, Deus, ab צמ, *beatus*, Nar-
 tia, fortuna, ab Arabico النارية, *Alnari*, Andas, Boreas, ex
 צמ, *genuit*, Αγαλλήτωρ, puer, ex צמ, *columna*
celebris, Αυκηλας, aurora, ex צמ, *rubicundus*, & צמ, *lux*,
 deducit, qua occasione literas r & s blasse pronuntiatas esse,
 idque ex Eugubinis tabulis apparere, observat. Iduare Etru-
 scis *dividens* est, quod Autor ab צמ derivat, quod is mul-
 tiplicet, qui dividit in partes: que tamen etymologia, pace
 Cl. Viri, coacta videtur. Mantissa Autori est ab Arabico
 من طيبس, *donum abundantia*; & ταινον, *vitis arbusiva*, a
 Chaldaico [NT] צמ, vel צמ, *fructus*; unde apparet, quan-
 tum a vero Bochartus abfuerit, licet negari nequeat, Etruscæ
 linguæ tum Græca, tum, Romanis rerum dominis, Latina,
 immixta esse. Quare, quo antiquiora monumenta sunt, eo
 pro-

propius ad Hebraica ipsa accedere, censendum est, sicut, in variis dialectos linguam eam divisam esse, non sine veri specie suspicari aliquis possit.

AD DISSERTATIONEM ERUDITAM
Viri Clarissimi JOANNIS SWINTONI, de
Lingua Etruriæ regalis vernacula, Annota-
tiuncule J. G. W.

Hanc opellam, quamvis a placitis meis dissidentem, legi tamen cum voluptate, cum quia multa lectu digna continebat, tum quia memoriam Viri doctissimi, a superioribus annis interceptam, apud me renovavit. Et inter legendum sequentia annotavi.

I. **S**i lingua veteris Etruriæ interiit, adeo, ut monumenta ejus nec legi, nec explicari, possint ab eruditis; unde ergo judicabimus, illam Hebrææ, aut Phœnicæ, similem fuisse? An lingua ignota cum nota contendere potest?

II. Dicere, Pelasgos fuisse Phœnices, & linguam Phœniciam Italiæ importasse, & cum Tuscis, a se conditis, communicasse, est ignotum per æque ignotum demonstrare. Phœnices in Hispaniam penetrasse, legimus, in Italiam, non legimus. Pelasgos in Italiam migrasse, concedimus; sed, eosdem sermone Phœnicio usos esse, negamus.

Certe nomen *Pelasgicum* linguæ Phœnicæ aptari non potest, belle tamen Scythicæ & Celticæ, in qua *Πελασγος*, *Pelasgus*, *Velasus*, *Waliscus*, abjecta terminatione *os*, vel *us*, peregrinum significat. Germani hodie dicunt *Welsch*, antiqui *Walise*, & per *Welsch-Land* intelligunt Italiam. Hæc una vox nobis veram & propriam Pelasgorum linguam tanquam in speculo exhibet. Idemque demonstrant mille vocabula, Græcis, Latinis, Celtis, & Germanis, communia.

III. Pelasgi ante migrationem in Italiam, per totam Græciam, Europæam & Asiaticam, erant diffusi, & consequenter etiam Lydis, & Phrygiis, & Ionibus, immixti, non tamen Lydi, aut Phryges, aut Iones: prorsus ut Galli, per Germaniam dispersi, non sunt, nec censentur, Germani.

Migrarunt autem in Italiam, non solum e Lydia, sed etiam e Peloponneso, Thessalia, aliisque Græcorum provinciis.

E Lydia profecti, dicti sunt *Tyrseii*, hoc est, porci marini, sive quod instar delphinorum mare proiecissent, sive quod caput ejus piscis, *tursionis*, inquam, proxis navium suarum insculptum haberent. Atqui *tursio*, unde nomen *Tyrseus* quæsitum, non est vox Phœnicia, sed Celtica, a *tur*, *turs*, *tursch*, *sus*, oriunda, & pisci ob rostrum suillum dicata. Sus autem sic dicitur a *turio*, *fodere*, quod terram rostro fodiat. Vide *Glossarium Germ.* in Voc. *Star*, & confer fabulam de Tyrrhenis in delphinos mutatis apud *Ovidium Met. III.*

Ad §. 4.

IV. Pelasgos fuisse pastores Ægypti, sub variis ductoribus, *Inacho*, *Phoroneo*, *Lelege*, *Cecrope*, *Cadmo*, *Danao*, ob sacrificia humana, diversis temporibus, Ægypto pulsos, pulchra quidem conjectura est, sed probatione destituta.

Eosdem pastores Phœnicii generis homines fuisse, ex *αιθιοπιοδωριαι*, Phœnicibus familiari, & nomine *Hysesos*, quod in nulla Orientalium lingua *regem pastorum* significat, non satis tuto concluditur.

Ausim dicere, antiquissimis temporibus hunc fuisse omnium fere gentium, inde ab ortu idololatricæ, morem detestabilem, ut in publicis calamitatibus ad placandum Deorum iram hominem innocentem mactarent.

Ægyptios ab hoc crimine semper pueros fuisse, gratis præsumitur.

— *Quis aut Eurysthea durum,
Aut illaudati nescit Busiridis aras?*

Et nonne *Diodorus* scribit, omnes homines rufi coloris a Regibus Ægypti antiquitus mactatos esse ad sepulcrum *Osiridis*, quod *Typhonis* similes essent?

Cadmus fuisse Phœnicem, & coloniam Phœnicum secum adduxisse in Græciam, dubio caret. At, Pelasgos illos, quibus *Cadmus* literas tradidit, Græcis antea ignotas, Phœnices fuisse, negamus. Qui poterant literas ignorare Pelasgi, a populo literato (ut supponitur) oriundi?

V. Ob

V. Ob communia sacra non licet populos confundere, aut ex illa commuione de linguis eorum iudicium ferre. Ad §. 5.

VI. In omnibus linguis reperiuntur voces, sono quidem convenientes cum aliis linguis, sed non significatu. §. 6.

VII. Sermonem Phœnicium, seu Cananiticum, cum Hebræo convenire, etiamsi verum sit; nihil tamen facit ad cognitionem linguæ veteris Hetruriz. §. 7.

VIII. Lingua Pelasgica, quæ ab initio fuit barbara, diuturna Pelasgorum inter Græcos commoratione, facta est Græcæ simillima. Et, sicut Græcam innumeris vocibus locupletavit, ita vicissim a Græca innumeras voces accepit, quæ tam sono, quam significatu, cum Æolicis conveniunt. Hinc ille stupendus & incredibilis linguarum, Græcæ & Latinæ, cum Celtica & septentrionalibus linguis, recentibus & antiquis, in tot millibus vocabulis concentus, quem animadvertere cuivis licet, qui *Glossarium Germanicum* evolvere dignabitur. Cujus rei causam reddere non possunt, qui Pelasgos cum Phœnicibus confundunt. §. 8.

IX. *Lingua Deorum* apud *Homerum* non potest esse Phœnicia. Nulla enim ratio excogitari potest, cur Poeta Phœnices, aut posteros eorum, Pelasgos, Deos appellare voluerit, qui certe non erant Dii, sed hostes Græcorum in bello Trojano. Sed omnino est *lingua Titanica*, hoc est, lingua *Acmonis*, *Urani*, *Saturni*, *Jovis*, & reliquorum, quos stulta antiquitas in numerum Deorum recepit. Quam Celticæ & Scythicæ similem fuisse, *Pezronius*, Gallus, in Antiquitatibus gentis & linguæ Celticæ sat probabiliter ostendit. §. 9.

Ad hanc linguam spectat etiam vox *Béunos*, *panis*, quia panificium est inventum Deorum, Titanum puta, qui in Phrygia sedem antiquam habuerunt. Germanis *weck* etiamnum est panis, *becker* pistor, *backen* pinsere, conficere panem, manifesta cum lingua Deorum cognatione.

Quicumque Etruscæ linguæ originem ad Hebræam referunt, videntur hoc ex linguæ ejus amore magis, quam ulla solida ratione facere.

Et his non magis assentiri possum, quam literaturæ

Phœnicæ instaurator, *Bochartus*, qui, si tantam, quantam Phœnicæ, linguarum septentrionalium peritiam habuisset, præclare vidisset, vetera Tuscorum vocabula, quæ ad linguam reduci Phœnicam posse negat, Pelasgica quidem esse, sed Tusci & Scythi communia. Talia sunt,

Pag. 20.

Ἄϊοι, Dii,

25.

ἄϊρα, aquila,

21.

Falantum, cælum,

24.

Iduare, dividere,

22.

Lucumon, magistratus,

et alia plura, de quibus in *Glossario Germanico* actum copiose, in vocibus *As*, Deus, *ar*, aquila, *pfaltz*, locus editus, *waise*, orphanus, & in voce *Lucumones*. Cetera, quorum jam recordari non possum, nunc mitto.

LEXICON HEBRAICUM SELECTUM
JO. CHRIST. CLODII, in Supplementum *Lexici Guffetiani*, & aliorum quorundam, adornatum.

Lipsiæ, sumtibus Wolffgangi Deer, 1744, 8 maj.

Alph. i plag. 13.

Prodiit nunc tandem, post varias remoras, Supplementum illud *Lexici Guffetiani*, quod in ejus Præfatione Cl. Autor pollicitus erat. Hoc autem Lexicon Hebraicum *selectum* nominare ei libuit, quia plerumque voces tantum rariores obscurasque selectas in eo illustrare, sensum iis & nonnullis aliis proprium, ac primarium, investigare, radices deperditas restituere, simulque haud pauca Codicis Hebræi Biblici loca explicare, venustatem illorum atque emphasin ex proprio vocum significato ostendere, conatus est. Quem ad finem obtinendum subsidio usus est, a præcipuis Philologis summopere commendato, nempe harmonia dialectorum affinium linguæ Hebræicæ, imprimis Arabicæ, ceu integrioris & copiosioris, quam *Guffetius* absque sufficienti ratione rejecit, ut in Præfatione hac & priori

& priori monstratum fuit. In illa de aliis, eo pertinentibus, argumentis fufius Autor differt, optatque, ut, quia linguarum cum Hebraica harmonicarum tanta est utilitas, ad brevem hunc libellum perlustrandum, & in suos usus vertendum, plures, quam conjicit, accedant. Ibidem quoque novum Opusculum, scilicet Commentationem de Germanis, qui linguarum orientalium peritia inclaruerunt, seu Germaniam orientalem, promissit, *Colomesium (Colomiez)*, Gallum eruditissimum, imitatus, qui Galliam, Italiam, & Hispaniam, orientalem scripsit. Ceterum lector hujus Supplementi sciat, Indicem Latinum pleniorum, ad *Lexici Guffetiani*, cui observationes Autoris MStæ insertæ fuerunt, evolutionem meliorem, separatim editum esse, qui cum Lexico & Supplemento ejus mediocri pretio venditur. De illo autem Lector quoque monendus est, fuisse nonnullos obtretractores malevolos, qui factum hunc rumorem disseminare non sint veriti, omissa esse in secunda editione quædam, in priore exstantia. Sed huic calumniæ Cl. Editor strenue contradicit, & ipsa inspectio satis probat, non solum omnia Ad-denda primæ editionis suo quæque loco inserta esse, sed & ipsius Autoris Observationes MStas sub signo manus ubique adjectas. Præterea Indice, superius adducto, in prima editione non inveniendò, secunda auctior, eaque, correctis nunc plurimis locis Biblicis, falso allegatis, emendatior, & sic non uno intuitu melior longe, reddita est.

ANTIQUITATES EBRÆORUM, DE ISRAELITICÆ gentis origine, factis, rebus sacris, civilibus & domesticis, fide, moribus, ritibus, & consuetudinibus, antiquioribus, recentioribus, exponentes. Volumen primum Ebræorum scripta sacra, libros symbolicos, antiquitatum scriptores, & præcepta; Volumen secundum Ebræorum Chronologiam, historiam, sectas, & eruditionem, sistit. Delineante ANDREA GEORG. WÆHNER, Lingu. Or. P. P. Ord. in Academia Georgia Augusta.

Gœttingæ, typis A. van den Hœck, 1743, 8.

Vol. I Alph. 1 plag. 17, Vol. II Alph. 2 plag. 4.

In indagandis ritibus institutisque gentis Hebrææ pristinis a longa ætatum serie magna animorum contentione, laudabilique conatu, occupati fuere Viri præstantissimi, *Relandus*, *Dessovius*, *Carpzovius*, alii, quorum nomina nec vulgus eruditorum ignorat. Alterum tamen altero in hoc argumento gravius, copiosius, enucleatius, distinctius, amœnitus, versatum, nemo non intelligit. Quamobrem neque dubitandum est, quin illo in campo, sinibus circumscripto latissimis, plures, ætate etiam nostra, doctrinæ præfidiis, apparatuque subsidiolorum, instructi, vires periclitari possint, & quæ in hac eruditionis parte adhuc desiderantur, labore improbo ingeniique acie supplere. Quo præstantior autem est, & quo pluribus tenebris circumfusa, de ritibus Hebræorum doctrina, hoc insignis beneficium ac meritum in illam existit Eruditissimi *Wahneri*, qui non solum Orientis linguas in Academia Georgia magna cum laude adhuc tradidit, sed aliis etiam politis ingenii monumentis inclaruit, jam vero duplici hoc *Antiquitatum Hebræarum* Volumine, cui plura subjuncturum se in posterum promittit, quam exercitatus sit in erudito hoc pulvere, egregie declaravit. Præmissa est Præfatio, qua Antiquitatum Hebræarum necessitatem insignem Autor Doctiss. recte tuetur, partim ob leges, ritus, ac cerimonias, tabulis Veteris Instrumenti magna ubertate insertas, partim ob statuta Pharisaica, quæ, una cum perversa legum divinarum dilucidatione, a Pharisæis facta, Novi Fœderis scriptores repræsentant; quibus accedit, quod, argumentum librorum Novi Fœderis maximè parte Anti-Judaicum esse, constet, præterea ad Epistolam Paulinam, Romanis inscriptam, eo dignior accedere interpretes credatur, quo accuratiori disputationis Talmudicæ intelligentia fuerit instructus. Laudatur *Reuchlinus*, qui effecerit, ut *Lutherus*, aliique Theologorum, magnum Hebraismo statuerint pretium. Contra vero in Theologos, Hebrææ linguæ cognitione destitutos, invehitur

tur Autor, iisque merita *Lightsfooti*, *Surenhusii*, *Pfeifferi*, *Carpzovii*, opponit. De *Surenhusii* Βιβλῶν καταλλαγῆς haud incite monet, non videri Virum hunc interdum satis intellexisse, quæ scripserit, sed, lectores etiam ipsos multa in eo nondum satis assequi, suo exemplo edoctus est. Jam liber ipse Cl. *Wabneri* examinandus est, qui *Sectionibus VIII* absolvitur, quarum quælibet in *Capita*, *Capitum* vero singula in *Paragraphos*, distinguuntur. Infra textum libri subjecti sunt fontes, unde omnia petita, eosque & sacræ literæ utriusque Instrumenti constituunt, & opus Talmudicum, ceterique Judæorum libri. Ipsi etiam Christianorum Commentarii magno numero citantur. *Sectionis I* de *Scriptis Hebraeorum sacris* disserit, cujus in principio, omnem Judæorum doctrinam, fidem, mores, consuetudines, tum ex Codice sacro, tum ex libris eorum symbolicis, intelligi posse, docetur. Inquiritur in librorum sacrorum numerum, nomina, classes, ordinem, distinctionem in capita ac versus. De singulorum librorum sacrorum autoribus ac scriptoribus affertur sententia Judæorum ex *Bava Bathra fol 14, 2, 15, 1*. Agitur de figuris literarum, & recte contra primævum characterem Samaritanum, a nonnullis perperam fictum, pugnatur. Disseritur etiam de canone sacro, de libris canonicis & apocryphis, adjecta quæstione, utrum libri sacri vel per librariorum, vel per Judæos, corruptionem subierint, ad quam circumspicere responderetur. Examinantur libri singuli. In examine Pentateuchi quaeritur, utrum *Moses* sit verus Pentateuchi autor; utrum liber illius interpolatus. De sectionibus etiam Sabbathicis majoribus & minoribus, quantum satis est, traditur. Pergit Autor ad Libros propheticos. Exponitur ratio distinctionis Judaicæ in priores & posteriores. In recensendis *Esaiæ*, ceterorumque Prophetarum, libris hunc ordinem ingreditur Autor doctissimus, ut vitam vatam singulorum præmittat compendiarum, eique vaticinii editi tempus, autorem, & scriptorem, orationis genus, atque ordinem, subjiciat. In *Capite de Ezechiele*, nomine *fili hominis* insignitum eum ideo, docet, ut opponatur civibus suis ceteris, quorum plerique vita flagitiosa pene obbratuerint. De Hagiographis ul-

timo differit loco, ibidemque de Poesi Hebræorum nonnulla erudite adspargit. *Psalmi* ubi examinantur, etiam Hallel Judaici sit mentio, quod recte in minus ac majus distinguitur, quorum tamen illud, ex sex *Psalms* constans, in *festis majoribus*, sed *Pf. XXXVI* in *nocte paschali*, decantari, cur Autor Clariss. tradat, mirari possumus. Utrumque enim in nocte paschali receptum fuisse, & illud quidem præcipue, monumenta Judæorum confirmant. Accedit Cl. Autor ad *Jobum*, cujus libro multum lucis affundi ex lingua Arabica, largitur; utrum tamen eo tempore, quo *Jobus* vixit, eadem fuerit Arabicæ linguæ indoles, quæ hodie, merito quæri posse, judicat. Absolūtis S. Codicis libris, progreditur ad doctrinam de Masora, de divisione S. Codicis in classes, inde in libros, in capita, ac verius. Verisum jam mentionem in Talmude fieri, ostendit. De vocum numero multæ observationes Masoretharum adsparguntur, ac demum ad Talmud, quod criticam hanc Masorethicam haud ignoret, provocatur. Inquiritur in literas, in earum numerum, figuram insolentem, & mysteria. De diversis lectionibus erudite etiam commentatur Dodiss. Autor. Per notam *Piska* non significasse credit Criticos sacros, textui sacro hic aliquid deesse, sed indicare voluisse, traditionem, ore propagatam, habere, quod iis locis inserat. Ad quæstionem: Quænam lectionum diversarum præferenda sit alteri, respondet, eam, quam textui convenientiorem deprehendamus. Esse lectiones in textu, quæ cubent in mendo, sed esse etiam, quæ crisi indigere haud videantur. Codices veteres vocalibus destitutos pronuntiat; sicubi tamen in lectione errari possit, annotatum fuisse, quæ puncta subjicienda. Posteris temporibus hæc vocalium signa excogitata dicit, & vulgaribus Codicis sacri exemplaribus adjecta, ut ruditati legentium succurreretur. Ætatem *Mosis* hæc signa non attingere, in sequentibus indicat, eamque rem copiose exponit. Tandem in eo acquiescit, puncta vocalia, eorumque nomina, post conscriptum demum Talmud esse excogitata. Respondetur ad dissentientium dubia. Dicuntur etiam nonnulla de matribus lectionis. De accentibus sententia Autoris est, Masorethas signorum horum inventores

tores existisse. Vestigia accentuum ex Talmudis Codicibus *Nedarim*, *Megilla*, *Chagiga*, *Foma*, aliis pluribus, demonstrantur. Sequitur Masora: historia, crisis, fata, forma, laudes. Optandum tamen, ut majori paulo circumspectione, & ad mentem Criticorum cordatiorum, ab Autore Doctissimo disputatum fuisset tum de vocalibus, tum de accentibus. Venitur jam ad versiones, & quidem primo Græcas, quo *Origeniane*, Biblia item tetrapla, hexapla, octapla, referuntur; inde ad Græcobarbaras, ad Pentateuchum Samaritanum, ad Orientales plerasque, Hebræo-Germanicam, tandem ad Occidentales. De versione Græca Alexandrina, itemque de Targumim, sigillatim singularique studio exponit. Recenset etiam Codices MStos, qui alicujus sunt nominis, vetustissimos quosdam, in atrio templi repositos, præterea Codices *Hillelis*, *ben Ascher*, *ben Naphsati*, Codices Sinai, Pentateuchum Hierichuntinum, & Codices Sanbulki. His antiquioribus Codicibus recentiores subjungit. Sequuntur editiones librorum sacrorum celebriores, Polyglottæ, Hebræicæ item & Rabbinicæ. De rotatilibus Judæorum Pentateuchi voluminibus copiosissima inprimis & erudita deductio inferitur, quam Lectori maximopere commendamus. Enarrantur libri, in S. Codice allegati, eorumque de singulis epigraphis additur. Librorum Apocryphorum subnectitur tractatio, *Judithæ*, *Sapientie*, ceterorum. *Settio II*, quæ libros *Judæorum symbolicos* exhibet, exponit primum, quinam sint ejusmodi libri, & refert huc eos, qui doctrinæ, viva voce propagatæ, originem debent. Hic Talmud Babylonicum primo loco in censum venit. Ad quæstionem: Utrum illud æquiparetur a Judæis, vel anteferatur Hebræo Codici, responderetur, vim inferri Judæis, si quis ea de re existimare ita velit. Talmud rejici a Karæis, postea indicatur. Exponitur de Talmudis fati, ejusque usu. Quod irreverenter & blasphemè de Deo loquantur Judæi, negatur; insolentibus tamen, orientali more, phrasibus de Deo loqui eos, & in Christum convicia conjicere, Autor largitur. Persequitur Commentarios in Talmud, variasque ejus editiones. De Judæorum doctrina, viva voce proposita, copiosè disputat. Subjicitur doctrina de *Mischna*

R. *Jebuda Sancti*. Ejus enarrantur ordines & Codices. Ætas ejus cum plerisque & hic confertur in finem Seculi II, vel initium Seculi III. Erudite exponitur de Doctoribus Mischnicis, & Mischna cum Gemara confertur. Varia subnectuntur de vocabulis & phrasibus Mischnæ, & de formulis, ad Mischnam provocandi. Sequitur *Tosiphta*, sive additamentum, qui titulus confertur in librum, effata doctorum Mischnicorum, a R. *Jebuda* in opere omisso, comprehendentem. De exoticis etiam, seu *Baraitoth*, dicitur, hoc est, de reliquis libris, Doctorum Mischnicorum effata omissa complectentibus. Egregie hic atque erudite declarantur traditiones exoticæ. Adducuntur formulæ provocantium ad exotica. Postea copiose differitur de Gemara, de Doctoribus Mischnicis, cum Gemaricis comparatis, de formulis disputationum Gemaricarum. De Talmude ipso plura leguntur, & Babylonico, & Hierosolymitano, de illius contentis, de quadruplici Scripturæ S. sensu, duplici innato, duplici illato, & de aliis observationibus exegeticis. Traduntur Regulæ Hermenevticæ Doctorum Gemaricorum, Regulæ XXXII R. *Josæ Galilei*, Regulæ XIII R. *Ismaelis*. De ultimis uberrime, quia Judæis magno in pretio sunt, accurate etiam & subtiliter, agitur. Adjiciuntur ea capita, quæ spectant ad traditiones *Mosaicæ* ex Sinai, ad exempla, ad decisiones, ad doctrinam moralem. De disputatione Gemaricâ iterum latius Autor disputat, quod ea insignis est usus. De ordine conscriptæ Gemaræ ubi loquitur, exemplum suppeditat in primam Mischnam Cod. *Bava Kama*. *Sectio III* enarrat *Antiquitatum Hebraarum scriptores*, *Philonem*, *Josephum*, *Josephum Gorionidem*, scriptores legum Judæos recentiores, *Rabbenu Alphe*, R. *Mosén Maimonidem*, *Rabbenu Aschereu*, *Baal Hatturim*, R. *Josephum Karo*, R. *Mordechaum Japhet*. *Sectio IV* confecta est *de præceptis Hebraorum*. Hic de præceptis *Mosaicis* disputatur, & axiomata quædam adjiciuntur. Descenditur ad numerum præceptorum *Mosaicorum*, quorum a Judæis, ex præscripto R. *Samlai*, 613 numerantur, horumque iterum 365 prohibitive, 248 injunctiva. Adduntur regulæ universales pro his definiendis. Statuta Doctorum excutiuntur.

Volumen II orditur *Sectionem V de Chronologia Hebræorum*. Hic de die civili & naturali, de horis astronomicis & planetariis, varia expenduntur. Quæstio, an horas ignoraverint Hebræi veteres, proponitur, ad eamque respondetur, quamvis *מעש* *Dan. III, 6, 15, IV, 16*, ut & Græca vox, non semper horam notet, tamen, cum horas habuerint Babylonii, secundum *Herodotum II, 109*, neque eas Judæis videri negandas. Dicitur postea de Horologiis, quæ scioterica dicuntur, de serapulis Chaldaicis, de momentis Judaicis, de aliis, huc pertinentibus, de vigiliis etiam nocturnis, quarum tres numerasse præfatos secundum *Judic. VII, 19*, ait Autor, sed quatuor existare in *Nov. Test. Marc. XIII, 35*. Hebdomadum originem ex Sabbathi institutione deducendam, recte asserit. Vestigia hebdomadum comparere in *Genesi*, quosdam dicere, subjungit, quibus non profus accedit. Sabbathum pro hebdomade sæpe numero sumi apud Judæos, ac dies hebdomadum non planetarum numerari nominibus, sed numeris, docet. Mensium species recenset varias, menses commemorans Patriarcharum, ac sequentium temporum. Mensium nomina, quæ ante Babylonicam captivitatem non legi observat, vel Babylonica, vel Persica, esse, conjicit. In *Capite* de annis, de variis illius speciebus loquitur, de annis Patriarcharum, de anni cardinibus ac tempestatibus. Persequitur Chronologiam Patriarcharum ante *Mosén*, annum etiam creationis, annum diluvii, Chronologiam item usque ad exilium Babylonicum, indeque usque ad *Hillelem* juniorem, ubi de tempore novilunii, ejusque consecratione & publicatione, de intercalatione etiam anni, varia non contemnenda leguntur. Exponitur etiam de Chronologia Judæorum Rabbanitarum, ab *Hillele* juniore ad nostra tempora. De Chronologia Karæorum, de incertis temporum periodis, & quid sit *עולם, עולם, מקץ, עולם זה, עולם הזה*, postea dispicitur. De æris copiosam disputationem ingreditur Autor. De anno porro Sabbathico, de variis ejus nominibus, juribus, ex mente etiam Talmudistarum, quæstiones difficiles produciuntur. Annus Jubilæus, ejusque jura, traduntur. Calendarium Judaicum operose describitur,

ad quod conficiendum & calculum, & festorum ordinationem, denique & assignationem sectionum sabbathicarum, Autor Doctiss. requirit. Hæc latissime deducuntur, magnoque studio, utque ad finem *Sectionis*. *Seçtio VI Historiam* tradit *Hebræorum*, certis periodis, numero 8, comprehensa. In qualibet periodo primum de rebus civilibus, postea de rebus fidei ac morum, postremo de re literaria & artis, Autor commentatur. *Sectione VII Sectas* exponit *Hebræorum*. Præmittuntur nonnullæ, per errorem sic dictæ, ut Nasiræorum, Rechabitarum, Chasidæorum, Hellenistarum, Herodianorum, *Juda Gaulonita*, itemque Alceitarum, & Νομικῶν. In Samaritanorum inquiritur originem, linguam, idololatriam, judicia Judæorum de iis. Quid ex S. Codice recipiant, qui ritus apud eos recepti, declaratur. Eleganter in compendio Theologia Samaritana exhibetur. De Sadducæis etiam disputat Cl. Autor, postea de Phariseis, simul de dissensu *Hillelis & Schammai*. Essæos subjungit, quorum nominis rationem reddere, difficile judicat. De origine eorum erudite pronuntiat, se, autore *Josepho Ant. XIII, 5*, ortum hujus sectæ ad ætatem *Jonathanis*, ducis ac pontificis, referre. De cultu eorum publico ac dogmatibus varia observat, itemque de vita eorum. Rabbanitas postea discedere a Karaitis docet, in eo, quod priores præter Codicem sacrum libros etiam Judæorum symbolicos recipiant, hi traditiones repudiant, solique legi innitantur. Libros horum raros esse, & dogmata eorum a Sadducæis maxime dissidere, addit. De origine eorum plura dicuntur, quæ commendamus, itemque de sedibus *Karæorum*. *Seçtio VIII de Eruditione Hebræorum* exponit. Diversæ eruditorum apud Hebræos ætates aperiuntur, diversi tituli, ut Rabban, Rabbi, Rabbenu. Agitur de Prophetia, de Prophetis, & Pseudoprophetis, de visione prophetica, de variis Prophetiæ gradibus ac modis, de prærogativis *Mosis*, Prophetæ. Doctrina Judæorum distinguitur in sacram & profanam. Ad hanc Mathesis, Physica, Medicina, Astronomia, refertur. In *Capite* de Scholis commemorantur scholæ Prophetarum, Academiarum Hebræorum, auditoria, professores, studiosi, methodus docendi, didacticum. Pedem promovet Autor ad promotionem,

tionem, ad ejus jura, ad promotorem, promotionem extra Palaestinam, ad officia denique & docentium, & discipulorum. Hæc brevis est delineatio Operis utilissimi, lectuque dignissimi, de quo tamen pro dignitate ferri judicium non potest, nisi ipsum ab eruditis, harumque imprimis literarum gnaris, lectoribus assidue excutatur, qui multo plura, quam quæ nos persequi potuimus, lectu digna ibidem offendent. Cui ideo ut Partes reliquæ, eadem tela textæ, in posterum subnectantur, Autorem Clarissimum, quibus possumus, modis obtestamur.

JACOBI THEODORI KLEIN HISTORIÆ Piscium naturalis promovendæ Missus quartus, de Piscibus, per branchias apertas spirantibus, ad justum numerum & ordinem redigendis. Horum Series prima, cum Additamento ad Missum tertium.

Lipsiæ, prostat apud Jo. Frid. Cleditschium, Gedani, typis Schreiberianis, 1744, 4 maj.

Plag. 9, cum Tab. ari incif. 16.

In *Missu secundo* Cel. Autor Pisces pulmonibus respirantes, Phyléteres, vel Flatores, in *Missu tertio* vero pisces branchiopocryphos, sive branchiis occultis, vel absconditis, gaudentes, exposuerat; in hoc igitur *quarto Missu* ad pisces branchendelos, seu branchiis apertis gaudentes, progreditur, illosque duodecim fasciculis complectitur. Cum vero non omnes in hoc *Missu* proponere possit; seriem tantum primam usque ad fasciculum sextum tradit; scilicet fasciculo

1) Capite & ventre notabilis *Silurus*

2) Notabiliter rostrati ore vario

a) Ore prono edentulo sub rostro solido. *Acipenser.*

b) Ore fisso.

1) Labrace, rostro retuso, dentibus horridis. *Larargus.*

2) Mandibula superiore in rostrum notabile exeunte, inferiori brevi, triangulari, mucronata. *Xiphias.*

3) Mandibula inferiori ultra superiorem producta. *Mastacembelus.*

4) Ura-

- 4) Utraque mandibula equaliter rostrata. *Psalisastomus*.
 c) Ore in rostri tubulosi extremitate. *Solenostomus*.
 d) Capite & cauda rostratus. *Amphiflex*.
- 9) Notabiliter pleni de oculati.
 a) a dextro latere oculati.
 1) Branchiis constrictis corpore longiusculo. *Solea*.
 2) Corpore attenuato in pinnas aculeatas, sed inermes, ex-
 eunta. *Passer*.
 b) a sinistro latere oculatus *Rhombus*.
 c) Utrinque oculati.
 1) Rhombi figuram habet. *Rhombosides*, seu *Europus*.
 2) Quadratus adpectu est. *Tetragonoperus*.
 3) Linguae latae figuram exprimens, *Platiglossus*.
- 4) Thoracati notabiliter armati.
 a) Circumquaque armis munitus. *Cataphractus*.
 b) Gales armatus. *Corystion*.
 c) Pungens. *Centrifcus*.
- 5) Vel sterno, vel capite, notati; ad instar ricini omnibus cor-
 poribus sibi que invicem adhaerentes.
 a) Corpore tumefacto. *Oncotian*.
 b) Corpore producto. *Echeneis*.
- 6) Corpore teretiufculo anguillae adpectum habens. *Encbr-
 hyopus*.

Exhibitis igitur generibus omnibus, quae in hoc Missu occur-
 runt, nonnulla de methodo Autoris, qua in his declarandis usus
 est, addenda erunt. Varios ille pisces ex generibus ab *Arte-
 do* conditis vindicavit, & ad alia genera reduxit, saepius con-
 dita genera diversa ad pauciora contraxit, vel species erronee
 congestas ad certiora genera rerulit. Ubique vero accuratas
 descriptiones, & generi stabiliendo aptas, exposuit, & Autores
 optimos, qui de his egerunt, & synonyma generica, diligen-
 ter citavit, ne dissensus nominum aliquam in conferendis Au-
 toribus pareret difficultatem. Nomina Graeco-Latina, quibus ipse
 usus est, satis explicavit, cum non raro characterem genericum
 exprimant, nomina vero specifica ampla satis exposuit, ut de-
 scriptionis uberioris loco inservire queant. Cum vero in omni
 Historia

Historia naturali præstantiores & naturæ respondententes icones, characteres corporum naturalium egregie illustrent, speciebus hic recentitis non tantum *Willughbiæ, Rondeletii*, & aliorum Auctorum, nomina & citatas icones adjecit, sed ipse in sedecim Tabulis plurimas piscium figuras, accurate delineatas, & æri incisas, exhibuit; quæ non tantum Opusculum hoc ornant, sed etiam dicta egregie declarant. In omnibus vero diligentia, eruditio, candor, & singulare prorsus Historiam naturalem adjuvandi & amplificandi studium, satis elucet, ita, ut non tantum reliquos *Missus* de Piscibus, maximam partem jam adornatos, sed & alia Historiæ naturalis specimina, avide expectemus.

JAC. THEODORI KLEIN SUMMA DUBIORUM circa Classes Quadrupedum & Amphibiorum in Celebris Domini Caroli Linnæi Systemate naturæ, sive naturalis Quadrupedum historiæ promovendæ Prodrogus, cum præludio de Crustatis. Adjecti Discursus 1) de Ruminantibus, 2) de Periodo vitæ humanæ, collata cum brutis.

Lipsiæ, prostat apud Jo. Frid. Gleditschium, ubi & reliqua Auctoris Opuscula, Gedani, typis Schreiberianis,

1743, 4 maj.

Plag. 6½, cum Tab. æri incis. 2.

Hoc Opusculum varias observationes & meditationes circa Historiam animalium, imprimis quadrupedum, continet, quarum summam brevissimis indicabimus. In præloquio, de animalium lustratione a primo homine celebrata, asserit Cel. Autor, *Adamum* ex characteribus externis dispositionem in ordines, genera, & species, seu potius denominationem animalium, suscepisse, & omnes, qui systema animalium condunt, omnino quoque ad faciem externam respicere, nec ad viscerum structuram, quod nonnulli fecerunt, recurrere debere. Dum vero hanc suam sententiam exemplis illustrat, simul indicat, characteres, a dentibus petitos, sibi displicere, licet hi, certo quodam respectu, ad externas corporis partes referri possint. Hæc & alia

F f

Cel.

Cel. Autori, systema animalium Cel. *Linnei* consideranti, dubia moverunt, quæ postquam cum amicis in literis communicaverat, nunc quoque nonnulla, scilicet summam dubiorum circa Classem primam & tertiam de quadrupedibus & amphibiiis, omnium Historiæ naturalis indagatorum iudicio exponit. Quæ in re ita quidem versatur, ut ordines & genera ex systemate *Linnei* ipsis Autoris verbis proponat, & in notis additis moneat, quinam characteres sibi incerti videantur. Varia igitur animalia & characteres, quibus dignoscuntur, describit. Licet vero nos ea, quæ hic exhibentur, repetere haud possimus; tamen quilibet perspicit, ex dissensu celeberrimorum virorum methodum animalium semper perfectiorem reddi, cum nec quilibet omnia animalia inspicere, nec characteres, quibus cognoscuntur, cum congeneribus conferre, queat, sed ex collatis Autorum observationibus posteri tandem ad systema excellentius condendum excitari possint.

Addit Cel. Autor Præludium de Crustatis, & speciatim de squillis & insectis malacostracis maris Balthici, ubi & de Oniscis agit. Malacostraca audiunt animalia branchiata, pedata, & caudata, quæ partem solidam foris, mollem vero & carnosam intus, habent, unde crustata, sive crusta, vel tunica fragili, loricata, salutantur. Duo genera summa condit: 1) quorum corpus lorica integra munitum cauda sola tabellata, ut Canceri, Gamari, Squillæ; 2) quorum vel integrum corpus caudaque tabellata, vel pectus pedesque loricati, reliquo corpore caudaque nudis & insectis, ut entoma, sive insecta crustata. Omnium differentias & characteres exponit, in squillis vero & entomis varias species adducit. In Discursu brevi de ruminantibus, ruminare dicit deglutitum pabulum per bolas ad masticandum in os regurgitare. Ruminant autem 1) omnia animalia quadrupeda & cornigera, unguibus bifurcis, bovinum, ovinum, hircinum, & cervinum genus; 2) animalia ex digitatis, quæ non nisi in pratis, campis, & sylvis, pabulum quærunt, arbores non frequentantia, α) pedibus didactylis, sive callis distinctis, Camelus; β) pedibus anterioribus pentadactylis, Lepus & Cuniculus cum cognatis. In Discursu de periodo vitæ humanæ, collata cum
brutis,

brutis, observationes nonnullas de hominibus longævis utriusque sexus proponit, & Autorum sententias de vita longa diverforum animalium brutorum addit. Ex omnibus his apparet, Cel. Autorem egregia cognitione historiarum animalium polere, ita ut ea, quæ in piscibus hactenus cum laude præstitit, de reliquis etiam animalium classibus expectare nobis liceat.

DISSERTATION SUR L'ESTIMATION ET LA
Mesure des forces motrices, etc.

hoc est,

DISSERTATIO DE ÆSTIMATIONE ET MENSURA virium corporum motricium, Autore DEMAIRAN, Regiæ Scientiarum Academiæ Secretario perpetuo.

Parisiis, 1741, 8.

Plag. 6, Tab. æn. 1.

LETTRE DE M. MAIRAN A MADAME ***, etc.

hoc est,

MAIRANI EPISTOLA AD DOMINAM ***
examinans quæstionem de viribus vivis, responsionis loco ad objectiones, quas ipsi circa hanc rem fecit illa in Institutionibus Physicis.

Parisiis, 1741, 8.

Plag. 3.

Virium mensura, quam in his ipsis Actis primus publicavit illustris Leibnitius anno Seculi præteriti octogesimo sexto, inde ab eo tempore suos reperit & fautores, & adversarios. Neque jam, post tot annos præterlapsos, post tot scripta utrinque publicata, ita debellatum est, ut non summi etiam Mathematici, & quibus nulla, ut plebi eruditorum interdum, in controversiis quærenda est celebritas, ingenium digne in hac quæstione exerceri, existiment. Parum vero aliena a partium studio videri poterant Acta nostra, nisi, quæ etiam contra Leibnitium disputata sunt, diligenter recenseant, præcipue si a viris profici-

Fff 2

scantur

scantur, quorum vel sola autoritas persuadere posse videatur, si nec argumenta cogant; quæ res in causâ est, cur harum etiam Dissertationum summam inferendam *Affis* nostris judicemus. In nuda autem contentorum recensione acquiescemus, persuasum nobis habentes, haud nostrum esse, ut controversiæ, a tantis viris agitata, nos immisceamus, id quod nec brevitatis nobis proposita, permittit.

Prælecta est prior Dissertatio in illustri Academia Parisiensi, & scriptis Academiæ, die 14 Aprilis A. 1718 publicatis, jam inserta; nunc vero cura Abbatis *Deidierii*, qui eandem quæstionem etiam singulari scripto examinavit, denuo compareret. Dividitur totum Opusculum in capita quasi quædam, quorum indices primo loco enumerabimus: 1) Quid per vim atque motum intelligatur, & de mensura virium in motu uniformi; 2) de mensura virium in motu variato: ubi & dubia, difficultates, & experimenta, pro sententia *Leibnitiana* afferuntur; 3) ad difficultates, & ad experimenta, quæ *Leibnitio* favere videntur, responsio; 4) novæ difficultates, & instantiæ pro *Leibnitio*; 5) ad instantiam responsio, dubia, difficultates, & experimenta, contra *Leibnitium*; 6) propositio fundamentalis, solutio difficultatum, & explicationes generales; 7) solutio & explicationes magis particulares; 8) nova cogitata de motu in genere; 9) alia propositio fundamentalis, nova cogitata de motu variato contra *Leibnitium*, & pro sententia communi; 10) Theoriæ præcedentis universalitas; ubi & de simplici tendentia ad motum, & de viribus mortuis; 11) de decompositione virium & celeritatum. Hæc eo animo descriptimus, ut Lectori nostro uno intuitu œconomia totius Operis obversaretur, in quo illustris Autor eo ordine cogitata sua exposuit, quo ipsi, hac de re meditati, sese suggesserunt.

Jam, ut rem ipsam aggrediamur, vim considerat eam, quæ, corpori applicata, si non impediatur, motum producit. Supponatur hic primo uniformis, eruntque vis, effectus, spatia æqualia, absoluta temporibus æqualibus. Proinde in duobus mobilibus, diversis viribus, sed motu uniformi actis, non potest alia virium ratio assignari, quam spatiorum, quæ eodem

eodem tempore percurrunt, hoc est, velocitatum. Unde enim vires mensurentur, nisi ex effectibus, non perspici potest, neque effectus hic alii adsunt, quam dato tempore per datum spatium translatio. Igitur, motus uniformes aut non posse decidere quæstionem, existimat, aut, si decidant, pro sententia communi judicaturos. Ceterum non dissimulat, in eodem motu uniformi alio adhuc modo quantitatem motus considerare nos posse, ita, ut ab illis, qui vires in duplicata celeritatem ponunt, parum recedamus; scilicet si vim motricem, absoluta quantitate eandem, per diversa temporis spatia mobilibus duobus applicatam concipiamus. Ita, si duo corpora æquabiliter eadem velocitate moveantur, alterum quidem horæ, alterum duarum horarum, spatio, dici potest, aliquo sensu alterius motum reliqui duplum esse. Verum hæc vis motricis expressio non potest nobis ullam vis motricis primitivæ notionem exhibere, nec nisi ejusdem vis diversam perdurætionem indicat. Proinde, quæ consideratio maximi momenti est, quotiescunque de vi corporis moti loquimur, vim illam, motumque, consideramus, qui les sunt in tempore quovis actuali, atque independentes a motus duratione. De hoc tacite quasi inter Mathematicos convenit. Cum ratio duarum virium, aut duorum motuum, quæ sunt, necessario spatia aut tempora æqualia, aut, quod eodem redit, in ratione constante ponenda sunt. Inde duplum spatium, duplo tempore absolutum, tantum vis atque motus dat, quantum simplum simpli. Igitur necessario in hoc negotio tempus attendendum est. In corporum, quæ infinite dura supponuntur, motu ex percussione nihil esse, quod communi virium mensuræ contradicat, ab omnibus concessum est. Quare jam ad motus variatos, & corpora flexibilia, progredimur. Hic autem primo illud *Leibnizii* argumentum ex adscensu corporum a gravitate retardato, resolvitur ex magno, quod vocat, principio, in omni ratione communem subintelligi debere mensuram. Quæ cum hic tempus sit, non recte inferri, existimat, duplicata celeritate quadruplicari vim, quod corpus tunc ad quadruplicatam

catam altitudinem adscendat. Inesse enim, inquit, temporis considerationem, qua adhibita, in corpore duplæ celeritatis, duplum saltem spatium, duplusque adeo effectus, eodem tempore agnoscantur. Quæ cum jam *Leibnitio*, si recte meminimus, objecta sint; illis longius non immorabimur, hoc saltem monito, quod eadem, ad tempus attentione facta, respondeat etiam ad experimenta *Poleniana* & *Gravesandiana*. Velocitatem enim globi gravis, ex sublimi in argillam, aut corporis elastici fibras, irruentis, si dupla sit, duplo tempore exstingui, & adeo hoc duplo tempore utique quadruplum effectum generare, cum simplo tempore duplum generet. Hic vero urgent *Leibnitiani*, vim ex effectu suo, licet duplo tempore producto, æstimandam esse. Aliud hic contingere, quam in motu uniformi, ubi duratio motus nihil in vi motrice mutat, cum contra in motu retardato idem, quod motus uniformitatem tollit, vim etiam successive imminuat, tandemque omnino destruat. Quæ vis proinde tanto major est, quanto diutius majori cum velocitate agere potest, eritque proinde ut tempus & celeritas conjunctim, hoc est, cum celeritas sit ut tempus, in duplicata velocitatis. Hoc loco nodum quæstionis latere, Autor existimat, & judicium suum adhuc suspendens, sequentia saltem notat: Non probabile esse, analysin tam simplicem & principia tam clara, quæ in motibus uniformibus, & in variatis ad uniformes reductis, vim celeritati proportionalem poni jusserunt, subito nos deferere, in vi per exiguum tempus durante, aliamque ei sequente, e. g. temporis secundo, ac primo assignari quantitatem permittere. Nihil huc facere, quod sæpius allegatum est, exemplum hominis, quadrupla vi idem pondus per quadruplum spatium transferentis. Nam & plures hic immisceri circumstantias físicas, quæ, ne idem viribus corporum inanimatorum applicetur, impediunt, & aliud esse, eandem vim quatuor vicibus successive habere, aliud vero, eodem momento quadruplam vim habere. Animales motus non contingere ex impetu primo impresso, nec leges motuum variatorum sequi. Deinde experimentis, quæ pro *Leibnitio* afferuntur,

runtur, aliud opponit, antiquius, simplicius, magis tritum, & quod ab utraque parte concedatur. Scilicet, corpora velocitatibus, quæ reciproce sunt ut massæ, in se incurrentia, vel quiescunt post ictum, vel, si elastica sint, iisdem, quibus advennerant, velocitatibus resiliunt. Jam horum corporum vires inæquales sunt in hypothesi *Leibnitiana*. Nam, si unius celeritas e. g. sit 3 massa 1, alterius velocitas 1 massa 3, vires in hac hypothesi erunt ut 9, & 3, videturque adeo prius corpus debere vi sua majore superare alterum, atque secum propellere. Nam, quod *Leibnitiani* regerunt, vis majoris partem impendi in compressionem commotionemque partium ejus corporis, quod minore vi gaudet, inde illud porro cogitur, corpus, minore vi pollens, dum reactione sua in vi alterius corporis partem aliquam destruit, tantundem impendere propriæ vis, ad sustinendum, impetus, compressiones, etc. in moleculas suas ab altero corpore exsertas, eoque ipso, quod tantum vis perdit, magis ad cedendum disponi.

Convertimur jam cum Autore ad Propositionem, quam fundamentalem vocat, *Sectionis VI* titulo indicatam. Hæc ita habet: *Vim quancunque, quatenus oritur ex velocitate mobilis, cui inhaeret, agere contra obstacula, in quæ successive temporibus equalibus incurrit, in ratione celeritatis, & præterea agere, seque exserere, per tempus, quod sit etiam in ratione celeritatis, unde prodit actio totalis ut quadratum celeritatis. Sic, ut spatia percurta in motu accelerato, vel retardato, impressiones, & reliqui effectus, in conflictu corporum sint ut quadrata velocitatum, viribus, quæ hæc spatia absolvi faciunt, reliquosque effectus generant, atque in hoc se consumunt, existentibus in ratione simplici velocitatum.* In hoc enuntiato explicando evincendoque postea versatur. Ponit vero systema *Galileanum*, & quæ de eo utrinque conceduntur. Sint jam duo mobilia ejusdem massæ A & B, ponatur vero prioris velocitas dupla alterius. Hæc si motu rectilineo uniformi feruntur, per ante posita, vires motrices sunt ut spatia eodem tempore absoluta, vel ut velocitates. Quid igitur cogit, aliam virium mensuram inire, cum iisdem mobilibus obstacula opponuntur, quibus
motus

motus eorum retardetur. Remoras, resistencias, impulsiones contrarias, vel objicere mobili, vel tollere, nihil mutare videtur in quantitate vis mobili applicata, quæ illud secundum certam directionem propellat. Extera hæc sunt, nihilque ad vim motricem spectantia. Effectum eju. diminuerè, vel omnino eam destruere, possunt, nihil vero in natura aut quantitate ejus mutare. Proinde, si ex hypothese vis motricis in ratione velocitatis deduci queunt spatia in duplicata velocitatis, nihil jubet vires quadratis velocitatis proportionales ponere. Accedant ergo impulsiones gravitatis, & per viam amborum mobilium quasi disseminentur. Constat, illorum ope motus retardatum & tandem destructum iri. Extinguatur e.g. ipsius B motus omnis tempore unius secundi, & cum hoc tempore absque vi contraria 2 pedes absolvisset, ponatur, absolvisse motu retardato unicum. Constat, gravitatem simile spatium per idem tempus ablaturum mobili A, qualiscunque sit velocitatum ratio, dummodo finita sit. Ergo A, quod primo secundo temporis 4 pedes percursurum erat, retardatum non nisi tres absolvit. Sunt autem velocitates acquisitæ, vel perditæ, ut temporis; igitur mobile A perdidit velocitatis gradum, seu velocitatem suam dimidiam, quia habebat velocitatem = 2, contra mobile B perdit eundem velocitatis gradum 1, & adeo velocitatem suam totam. Jam gradus velocitatis, corpori A residuus, efficit, ut secundi unius tempore idem spatium absolvat, quod corpus B æquali tempore percurret. Percurret igitur A adhuc pedem 1, & proinde totum spatium, ab eo peragratum, complectitur pedes 4. Dupla igitur vi ex dupla velocitate orta. A motum est per duplum temporis, quo B movebatur, & quolibet temporis articulo, altero alterum compensante, absolvit spatium duplum spatii, ab ipso B absoluti, unde oritur spatium quadruplum, seu in duplicata velocitatis. Scilicet non absolute dici potest, quovis temporis articulo A absolvere spatium duplum ipsius B, quia percurret tres pedes instanti primo & unum sequente. Diviso vero tempore in partes infinite exiguas æquales, primis tempusculis corporis A spatium exacte duplum erit ipsius B, postea vero plus quam duplum

duplum, cum mobilium velocitatibus in serie arithmetica decrescentibus, ratio velocitatis majoris ad minorem semper augeatur, sitque spatium, tempore elementari percursum, semper proportionale velocitati instantaneæ, ut in motibus uniformibus.

Ut vero clarius adhuc pateat, duplo longius durare motum corporis, & dupla velocitate initiali gaudentis, considerari debet, mobile majoris vis atque velocitatis in iisdem obstaculis iisdem temporibus vincendis, cum corpore minoris vis atque velocitatis, nec majorem vim impendere, nec majorem velocitatem perdere, unde consequens est, vires & velocitates perditas temporibus esse proportionales, quia, ceteris paribus, vires oppositæ tanto plus agunt, & tanto plus vis motricis consumunt, quanto longiori tempore illis applicatur. Ita corpus A duplo majoris vis atque velocitatis duo obstacula vincit, eo tempore, quo B unicum superat, & quodlibet obstaculorum ipsi A dimidium temporis actioni suæ exposito, dimidium vim atque velocitatem aufert ejus, quam idem obstaculum ipsi B admittit. Igitur corpus & unum velocitatis atque vis gradum perdit eodem tempore, quo B qualiscunque numerus sit obstaculorum, ab utrovis superatorum, cum, uti dictum, reactio obstaculorum ad vim consumendam sit directe ut tempus, seu reciproce ut velocitas. Igitur vis, a majore velocitate orta, tanto longius durat pro ratione velocitatis, & agens similiter pro eadem ratione impressiones & spatia generat in duplicata velocitatis, cum ipse sit tantum in simplici.

Ut in motu uniformi non sequitur, vim infinitam esse, qua corpus finitum, finita celeritate, in alternum movetur; ita non inferri potest in rigore, vim motricem corporis in motu retardato majorem esse, quod longius duret. Non enim major est, quam quia majora spatia iisdem temporibus absolvi facit, vel potius hæc spatia majora sunt, quia ob majorem velocitatem vis major est, unde per accidens simul tardius perit. Longior duratio igitur majorem quidem velocitatem indicat, non autem denuo in velocitatem multiplicanda est, nisi vitiose velis vim per effectum suum atque effectus effectum conjunctim metiri.

Jam, si vis augeatur velocitate

non

non aucta, massa augenda est, & tum considerari debent obstacula, non in majori *longitudine* quidem, sed in majori *latitudine*, pro mole corporis majore, superata.

Jam vero ad aliam propositionem theoriæ suæ fundamentalem explicandam probandamque se accingit. Tantum scilicet abesse ait, ut vires ex spatiis percursis æstimandæ sint, ut potius earum mensura constituenda sint *spatia non percursa*. Sit corporis B ea velocitas, ut dato tempore motu uniformi 2' percurrere possit, corporique A, ut ante, tribuatur velocitas dupla. Jam, si his velocitatibus corpora perpendiculariter in altum projiciantur, accedentibus gravitatis impulsibus contrariis velocitas ipsius B omnis destructa sit; ubi B absolvit 1', eritque 1' residuus, quem B velocitate, seu dato tempore, adhuc percurrere poterat, nisi gravitas obsticisset, spatium a B non percursum. Idem nomen respectu ipsius A tribuetur itidem spatio 1' residuo, siquidem A percurrisset, motu uniformi 4' & motu retardato percurrit 3'. Jam vero, finito hoc primo instanti, destructa est vis omnis, qua B pollebat ad adscendum, in corpore A vero vis hujus dimidium saltem destructum est, & residua velocitate gradus adscendet A motu retardato per tantum spatium, per quantum B ab initio eodem velocitatis gradu adscenderat. Igitur instanti sequente consistit A adhuc viam 1', cum motu uniformi poterat celeritate, quæ adhuc residua erat, conficere 2'. Rursus itaque hoc secundo instanti est spatium ab eo non percursum 1'. Talia spatia non percursa dicuntur respectu vis motricis corporum A & B & directionis ipsorum, perpendiculariter versus superiora vergentis, cum contra re vera percursa æstimari possint directione opposita, ab effectu vis alterius motricis, visibus corporum opposita, & illas perpetuo molificantis. Esse vero his spatiis non percursis proportionales vis motrices, inde colligit, quod talia spatia quovis instanti representant vim, eo instanti consumptam atque perditam, vel, quod eodem redit, effectum vis opposita, vim motricem destruentis. Est vero etiam summa virium perditarum, seu energiarum oppositarum, æqualis vi mobilis totali. Spatia percursa a mobili primo instanti sunt esse-

effectus vis constantis & conservatæ, non vis deperditæ. Igitur illis mensurari nequit quantitas vis deperdita eo tempore, quo percurrerentur. Spatium percursum non exprimit, nisi repetitionem vis totalis, aut partis ex ea residuæ, essetque infinitum, si vis esset cujuscunque magnitudinis, dummodo invariata maneret; est igitur spatium non percursum, quod partem deperditam mensurat. Jam facile perspectu est, spatia hæc non percursum singulis momentis æquali numero adesse cum instantibus & gradibus velocitatis, & proinde illarum summam proportionari velocitati simplici initiali. Ergo & vires, per demonstrata illis proportionales, sunt in ratione simplici velocitatum. Eodem modo, mutatis mutandis, ostendi potest, vires esse ut particulas materiæ, loco non motæ, ut elastra non tensa, & in genere ut obstacula non superata.

Hæc adeo generalia esse, existimat *Mairanus*, ut & ipsam tendentiam ad motum, seu quietem, ex virium æquilibrio oriundam, sub se contineant, ejusque a vi motui conjuncta discrimina accurate explicent, nulla relicta ratione, cur pro sententia *Leibnitiana* discrimen inter vim vivam atque mortuam tantopere urgeatur. Cum enim tendentia ad motum consistat in velocitate infinite exigua, & concipiatur mensureturque in quovis tempusculo elementari durationis suæ, percussio contra producat in summa tempusculorum infinitorum, quæ tempus finitum componunt; facile perspicitur, quibus in casibus inter utramque etiam analogia quædam intercedere possit. Scilicet, si in tendentia integratur quasi, series instantium infinita æqualis percussionei durationi finitæ. Tunc tendentia erit ad percussionei ut spatium motu uniformi percursum ad spatium, motu accelerato, vel retardato, absolutum, vel ut parallelogrammum ad triangulum super eadem basi. Similiter tendentia rationem habet ad percussionei, in conflictu corporum inflexibilium, quia illorum conflictus est instaneus, nec non in concursu corporum flexibilium, si illius non nisi unicum instans, puta finale, consideretur; tunc enim, proprie loquendo, non comparatur nisi ultima ordinata trianguli, ordinatæ parallelogrammi super axi communi. Inde est, quod ve-

locitates corporum elasticorum post istum iidem formulis exprimantur, sive vires in simplici, sive in duplicata, velocitatum ratione ponas. Inde etiam quidam delati videntur ad illud experimentum, vires ope corporis, in brachium libræ incidentis, & pondus, alteri brachio impositum, elevantis, æstimandi. Sed hoc experimento difficulter accurati quid obtinebitur, tum propter frictionem, cui subiectum est, tum quod percussio gravis irruentis, ad impetum suum exferendum, tempore finito indigeat, atque, durante hoc tempore, pondus oppositum, quantumcunque sit, accipiat motum in ratione inversa massæ suæ. Nam, vel a minima percussione vincit maximam potentiam finitam, motu locali carentem. Jam *Borellus de Percussione Cap. 29 Pr. 30* animadvertit. Tandem potest adhuc tendentia ad motum motui actuali comparari in compositione & decompositione virium. Nam, si vires, punctum aliquod directionibus quibuscunque trahentes, circa illud in æquilibrio sint, corpora, secundum harum virium directiones versus punctum mota, vel non elastica, quiescant post conflictum, vel elastica, iisdem, quibus advenerant, velocitatibus resilient, si motus eorum sint ut vires illæ trahentes.

Neque mirum est, leges simplicis tendentiæ ad motum easdem esse cum legibus motus generalibus. Omnis enim tendentia, omnis sollicitatio, gravitas, attractio magnetica & electrica, effectus motus alicujus actualis aut sunt, aut ita concipi possunt. Imo *vis inertiae* ita concipi potest, aut ad minimum tanquam potentia aliqua actualis, cujus mechanismus nobis incognitus est. Et *Massa* ipsa, quam intelligimus, dum de motus quantitate loquimur, aut est vis actualis, aut ei æquivaleret. Dum enim pondus corporis ut massam, vim ut massam in velocitatem ductam esse dicimus, aut nullam notionem voci massæ jungimus, aut notionem potentiæ, quæ vim, exterius corpori applicatam, modificare potest. Alias massa non magis opponeretur vi externæ, quam volunien, color, aut aliud quodvis accidens corporis. Neque enim vis augeri, vel minui, potest, nisi ab alia vi ejusdem naturæ. His positis, clarum est, id, quod vim corporis moti vocamus, non esse quan-

quantitatem linearem, sed rectangulum, quod continetur sub duabus viribus, una, quam nomine massæ indicamus, altera, quam, tanquam exterius ex impetu visibiliter corpori collato advenientem concipimus.

Neque exempla ex compositione virium, quibus *Leibnitiani* utantur, illos aliquid juvant, cum superius jam annotatum sit, utramque virium mensuram in compositione idem prestare. Et, cum in hoc negotio vis totalis resolvatur quasi in factores, nulla consequentia est, ex his factoribus additis eandem vim totalem constari debere tanquam summam. Hæc omnia fuse ac dilucide Autor persequitur; cum vero, qualibus hic usus sit ratiociniis, facile possit ex antecedentibus colligi, restentque nobis aliqua adhuc de altero ejus opusculo dicenda, solum hic abrumpimus, & ad illud convertimur.

Æstimatio virium *Leibnitiana* mereri vilâ est calculum suum formis, quam non injuria *Volterrius Minervam Gallicam* vocavit, *Marchionisse Chateletia*, atque in Institutionibus suis physicis id egit, ut tum corroboraret argumentis hanc sententiam, tum, quæ *Mairanus* in opusculo modo recensito contradixerat, infirmaret. Quod in causa fuit, cur *Mairanus* scriptum suum separatim imprimi curaverit, adjectis, quas nunc aggredimur, ad *Chateletiam* literis.

Non longi erimus in recensendo Epistolæ exordio, in quo falsè perstringit antagonistam *Mairanus*, quæ scriptum, ante solidum & elegans sibi visum, cum illa *de natura ignis* Dissertatione incluseret, jam demum damnare, & crassissimorum errorum accusare, inciperet, ubi Philosophiâ *Leibnitianæ* addicta, omnia *Leibnitio* sacrificaret. Enarrabimus potius, & quæ monuerit *Chateletia*, & quæ *Mairanus* regerat. Negat autem *Mairanus*, scriptum suum ea attentione ab antagonista perlectum esse, ut non sæpius sententias ipsi tribuerit, quæ nunquam sibi in mentem venerint. Huc refert, quod accusatur asseruisse, quod corpus ea vi, qua 4 elastra tendere possit, 6 tendat, cum tamen ex scripto suo non possit aliud enuntiatum colligi præter hoc, corpus, ejus vis atque velocitas motui per duo instantia continuando sufficiunt, primo instanti

& secundo a elastra tendere. Similiter, cum negavit *Chalesia*, jure motum retardatum ad uniformem esse a *Mairano* reductum, nil aliter fecisse se hic contendis, quam quod in motu accelerato *Galileus* fecerit, faciantque omnes Geometra, *Galileum* secuti. Accusatur etiam *Physice* Aurores, quod parum fideliter *Mairani* sententias expresserit, suppressis sapius iis, quæ maxime necessaria erant, quorsum spectat, quod referendo *Mairani* enuntiatum: *Vires spatii non percursis proportionales esse, omittat, quæ sequuntur: quæ percursa fuissent quovis instanti mota uniformi, si vis motrix non fuisset diminuta.*

Produxerat *Chalesia* argumentum invincibile, omnesque *Leibnitii* adversarios ad silentium redacturum, cujus *Hermannus* autor est. In corpus B quiescens elasticum massæ 3 igrat corpus A massæ 1. velocitatis 2, dabitque illi velocitatem 1. & reflectetur velocitate 1. In regressu incurrat in corpus C itidem elasticum, & quiescens massæ 1, cui conferet gradum velocitatis sibi residuum, & quiescet. Jam ex ipsa eorum, qui *Leibnitio* adversantur, sententia corporis B vis est 3, & ipsius C vis 1. multiplicando respective velocitates in massas. Ergo summa virium, post ictus in natura existentium, = 4. Non vero poterunt hæ vires oriri nisi a vi ipsius A. Oportet ergo, ut vis A fuerit 4, æqualis quadrato velocitatis 2. Sed, qui huic argumento tantum tribuunt, eos *Mairanus* homini comparat, qui, binarii exemplo seductus, duplum cujusvis numeri esse ejus quadratum, pronuntiaret. Resumantur enim tres globi, & detur ipsi A velocitas 4. Tum vero post ictum progredietur B velocitate 2, hoc est, dimidia ipsius A, ut ante, & cum A, tanta velocitate, quantam globus B communicaverat, resiliat, transferet in C totam suam vim atque velocitatem, scilicet — 2. Computando igitur vires, ut faciunt, qui vires vivas non admittunt, erit vis ipsius B = $2 \times 3 = 6$, & ipsius C = $2 \times 1 = 2$, viriumque summa = 8, quæ ex sententia *Leibnitianorum* debebat esse = 16. Reducuntur ergo *Leibnitiani* eo, ut facere debeant vim proportionalem summe massarum ductæ in duplum velocitatis. Nam in ipso *Hermannii* exemplo 2 velocitatis

non dat numerum 4, nisi quatenus $4 = 2 + 2$, non vero quatenus $4 = 2^2$. Si data ipsi A ante ictum velocitate = 2 dentur ipsi B massa differentes, a 3 sequendo in ceteris eundem computum, obtinebitur post ictum in natura vis vel major, vel minor, quam resultare debebat ex velocitatis quadrato, in massam ducto, continebiturque omnis hæc varietas intra duos limites, quorum unus est massa ducta in ipsam velocitatem. Concedent igitur virium vivarum adversarii, vim post ictum majorem esse posse vi ante ictum, sed ex hoc ipso cogent, vim non mensurandam esse modo *Leibnitiano*. Et tamen hoc ipsum argumentum *Hermannianum*, a *Chatelesia* difficultati temporis, si qua esset, subiectum esse censetur, cum globus A reliquis duobus morum diversis instantibus communicet, sed, hanc difficultatem locum hic non habere, *Mairanus* judicat. Post conflictum enim inter A & B sunt in natura, ut adversarii fatentur, & *Chatelesia* computat, 4 gradus vis in A & B simul sumtis, neque opus est, corpus C intrudere. *Chatelesia* igitur, objectionem pertimescens, quam nemo facturus erat, ad alium casum provocat globi, velocitate 2 irruentis in duos alios, quorum massa est suæ dupla, & summa quadrupla, & quidem directione obliqua sub angulo dato, puta 60° , ita, ut cuivis communicetur gradus 1 velocitatis, adeoque 2 vis, unde oritur summa virium = 4, *conciditque plene objectio temporis, quam tantopere urgent adversarii*. Circa hoc vero exemplum plura adhuc monenda censet *Mairanus*: 1) enim ictus duplex non magis simultaneus est, quam ante erat ictus A in B unicum; 2) eo magis particulare atque fortuitum censendum est, quo plura data supponit, scilicet rationes globorum percussorum ad percutientem, cum hujus velocitate & directione obliqua constante. Igitur, sumendo alia data, habebuntur infiniti casus, ubi vis ex percussione genita a quadrato velocitatis in massam ducto differt; 3) temporis etiam considerationem hic habendam esse pro ratione velocitatis durante compressione & restitutione elastorum, & præterea cum massæ duplæ, triplæ non nisi duplo, triplo tempore transferantur; 4) in oculos incurrit, ea omnia, quæ ex hoc exemplo colliguntur, deberi decompositioni virium,

virium, & eadem omnia prodire pro simplicibus tendentiis, quas vires mortuas appellant.

Hæc præcipua sunt, quæ *Mairanus* adversario regerit. Unum adhuc addemus. Indignatur scilicet, tantum tribui hic præjudicio autopsitatis, cum tamen *Leibnitio*, quem magnum fuisse non negat, *Newtonus* certe in hoc scientiarum genere non cedat. Germaniam fecundam magnorum ingeniorum matrem appellat; Angliæ tamen idem elogium denegari non posse, contendit. De reliquis Europæ cultioris partibus absque injuria virium vivarum dici posse, quod circa hanc sententiam divisæ sint. Ipsam etiam Germaniam plures uno Geometras nutrire, qui jure pro magnis habeantur, & qui viribus vivis valedixerint, quas ante, autoritate magistrorum suorum adducti, defenderant. Exempli loco provocat ad egregiam, quam vocat, Dissertationem *Hausenii* nostri de *Viribus matricibus*. Non constat nobis, an *Mairano* visa sint ea, quæ *Cel. Heinſius* de eadem re continuavit, & quæ de mente sua *Hausenius* ipse in Programme, A. 1741 edito, ulterius exposuit.

PERICULUM EXEGETICO-DOGMATI-
sum, de primo primorum hominum peccato, factum a
WILHELMO CHRISTIANO JUSTO CHRYS-
SANDRO, Philosophiæ & Artium
Magistro.

Helmtadii, 1743, 4.

Plag. 15.

Quo difficilior est, & quo pluribus spinis vepribusque septa, de *defectione primorum hominum* doctrina, hoc insigniori laude exornandi sunt, quotquot in ea copiose non minus, quam accurate & distincte, indaganda nervos omnes contendunt. Non postremus horum existit Autor doctissimus, qui in erudita hac Diatriba omne studium suum eo confert, ut capiti illi, multis eruditorum dissensionibus a longo tempore agitato, lucis aliquid affundat. Quæ disputat, ordine proponit, & singula, succinctis thesibus comprehensa, animadversionibus non contemnendis illustrat,

illustrat, ex omni eruditione, & philosophica, & philologica, maxime tamen theologica, petitis. Præmissa definitione, qua primum primorum hominum peccatum *defectum convenientie cum lege divina positiva universali, in mutatione aliqua eorum libera, in nulla ante obvium*, vocat, distinguit omnem laborem suum in partes duas, quarum altera *legem ipsam*, præeunte *Gen. II, 16, 17*, tradit, altera *convenientie cum lege defectum*, declarat. Commendat argumenti hujus & gravitatem, & utilitatem, quam quidem in introspectenda conditione nostra præsentis, in vindicanda etiam Scripturæ S. autoritate, spectari, scienter monet. Exponit etiam de argumenti difficultate, sed ita, ut neminem forsitan eruditorum dissentientem sit habiturus. Postea eos producit in conspectum, qui de lapsu protoplastorum copiose jam commentati sunt, quorum in numerum explanatores Bibliorum, & librorum speciatim *Mosaicorum*, referuntur, præter eos tamen præcipue illi, qui singulari opera caput hoc excutiendum sibi sumserunt, & de lapsu illius cognoscendi principio, tempore, causa externa, & interna, de culpa lapsus, de arbore cognitionis, &c. disputarunt. Argumenti hujus sedem ex *Gen. II, 9, 15, 16, 17, Cap. III tot.* præsertim *v. 3-8, 22, 23*, rectissime indicat. Postquam librorum *Mosaicorum* divinitatem & integritatem paucis ab adpersis maculis liberavit, propelli ab iis jubet rationem scribendi hieroglyphicam, quam *Witterus* inprimis animo confingere haud erubuerit. Sensum literalem festandum hic esse, tribus rationibus evincit. Ordinetur jam Clariss. Autor *Caput I, &*, explosis quorundam de arbore cognitionis hypothesibus, *veram* intelligendam esse *arborem*, tum ex voce $\Psi\psi$, octies hic occurrente, tum ex conjunctione cum arboribus ceteris, ex ipsa etiam commemoratione loci arboris, seu horti, itemque speciei ejus & fructus, feliciter demonstrat. Situm arboris *in medio paradiso* querendum, duce oraculo *Gen. II, 9*, ita docet, ut, observata accentuum serie, verba ultima omnino ad בְּרֵךְ הַגֵּן referri posse, præclare moneat. Obscuram esse arboris hujus *naturam*, recte observat, idque exinde enasci, quod partim prædicata non eo proferantur sine, ut naturam indicent arboris, sed ut representationes

- sentationes *Eve* confusæ patefiant, partim quod, si vel ipsum qualicatis indicium intenderit Deus, illud tamen non sufficiat ad conceptum completum. Ut naturam obscuram dicit, sic pariter subjicit, in profundo latere *scopum* illum, ad quem existentia arboris illius collinearit. Variæ ea de re variorum opinioniones produciuntur, ab iisque discessio fit. Omni nisu in id jam incumbit Cl. Autor, ut, *arborem vitæ & arborem cognitionis boni & mali* eandem esse arborem, conficiat. Mentem suam ea de re declarat ita. Unam arborem existisse, ait, in parte Paradisi media, dictam hominibus integris *arborem in horto medio*. Hanc tamen arborem præter illud nomen duo fortitam esse alia, unum *arboris vitæ*, alterum *arboris cognitionis boni & mali*. Utrumque eorum nominum *post hominum seductionem* obtigisse, a protoplastis inditum. Hanc identitatem arboris utriusque fulcit observatione quadam de γ in ultimis verbis loci, *Gen. II, 9*, quod pro *declarativo* potius habendum, quam pro *disjunctivo*, significat, ita quidem, ut, quemadmodum γ in וְעַץ הַחַיִּים *insuper, speciatim*, vertit, sic in וְעַץ הַדְּעָה per *nempe* transferendum præcipiat, eo sensu, ut verbis sequentibus eadem indicetur arbor, de qua antea jam fuerat dictum. Probat hunc particulæ γ sensum tum ex locis Veteris, tum ex aliis Novi Testamenti, ex profanis etiam scriptoribus, qui particula $\kappa\alpha\iota$ consimili notione utuntur. Idem etiam γ exinde corroboratur, quod prædicata arboris vitæ & arboris cognitionis non nisi uni arbori a *Mose* vindicentur. Respondetur ad *objectiones*, quæ distinctionem arboris utriusque tollere videatur, & tum ad clarissimam duplicis arboris denominationem redeunt, tum ad בַּג , in loco *Gen. III, 22*, expressum. Constans est in sententia Autor, arborem in medio Paradiso *duplici nomine* fuisse insignitam, & nomen *arboris vitæ* explicari, credit, per alterum *arboris cognitionis*. ProvoCAT ad res polyynomas, in sacris Pandectis obvias, ad unum locum, *Mischpat & Kadesch* dictum, *Gen. XIV, 7*, ad unam uxorem, *Ada & Basmath*, *Gen. XXVI, 34*, ad unum virum, *Raguel & Jethro*, *Exod. II, 18, III, 1*. Differit postea de geminæ denotationis autore, & de tempore impositi nominis utrius-

utriusque. Omnia ad normam hypothesis, supra structæ, confirmat. Indagat rationem verumque sensum illorum nominum, §. 39. & arboris quidem *vite* nomen ex *לערום ירורי* *Gen. III, 22*, coll. 17, 18, 19. Contra vero alterum arboris cognitionis ex *ירורי ורע טוב* deductum opinatur. Quia *arbor vite* non ex solo 40. hominum arbitrio, sed & ex consilio divino, nomen ceperit, repeti illud, animadvertit, & alibi, *Prov. XIII, 12, Apocal. II, 7*, sed arborem cognitionis, cujus nomen ex mendacio satanz proflexerit, a Spiritu S. præteriri. Reddit rationes legis de 42 seq. *prohibito fructu arboris, pœnamque confert, legi adjunctam, ejusque in transgressores statutam. Caput primum excipit secundum, de Legis transgressione.* Docte hic atque accurate 50. gravissimi momenti excutitur quæstio, utrum Deus sit ipsa peccati causa, ac negativa sententia multis rationibus confirmatur. In *causa externa* describenda, & seductionis diabolicæ modo 51 seq. indicando, ad imaginem serpentis corpoream attenditur, illudque corpus phantasticum fuisse, exinde declaratur, quod serpens non naturalis, sed plane singularis, existiterit, quod possibile sit serpentinum ejusmodi phantasma, denique, quod serpens seductor ab eo, quem fecerit Deus, *Gen. III, 1*, manifesto discernatur. Ad modum *seductionis*, præter corpus 55. 56. serpentinum, refertur etiam sermo, arte fraudibusque diaboli ad tempus assumtus, isque & mendax, & stratagematibus suffultus. *Causam externam* sequitur *interna*, quæ explicatur per 57. negligentiam hominis in recte adhibendo libero arbitrio. Venit 58. tur ad modum seductionis *passivæ*, ad quem intermissus virium naturalium usus, indeque subnatus error, cum *ἀπιστία*, sensitiva etiam appetitus inclinatio, postremo celerior consilii executio, ex eaque delectatio, referuntur. Peccati primi *forma* 59. constituitur & illegitima mentis primorum hominum determinatione, & actu comestionis, divino interdicto vetito. *Atrocitas* peccati hujus, quoad subjectum, objectum, formam, 60. effectum, declaratur. Ultimo loco peccati producitur *effectus*, qui in corpore vocatur corruptio humorum & conturbatio vis in corpore motricis, in animo confusio totius vis representativæ. Hæc summa est elegantis hujus Commentationis

nis Autoris doctissimi, cujus sententiæ nonnullæ, non ubivis receptæ, ob rerum propositarum apparatus, delectum, pondus, ordinem, duriorum aliorum censuram fortasse effugient.

NOVA LITERARIA.

Gottingensibus prelis exiturus est proxime liber prorsus egregius, hisque omnibus, qui rei diplomaticæ student, nec, quantum hæc valeat ad historiarum cognitionem, ignorant, insigni usui futurus. Indicem ei Autor hunc dabit: *Lexicon Diplomaticum, abbreviationes syllabarum & vocum, in Diplomatis & Codicibus a Seculo VIII ad XVI usque occurrentes, exponens, junctis alphabetis & scripturæ speciminibus integris.* Studio Joannis Ludolphi Waltheri, S. R. Majest. M. Britann. in Archivo Electorali a Secretis. Cum Præfatione Joannis Davidis Kœleri, in Georgia Augusta Historiarum Professoris. Excudetur Opus sumptibus Bibliopolarum Academiæ Gottingensis, fratrum Schmidiorum, qui de omni hoc instituto publice certiores fecerunt Viros doctos in Epistola, eam in rem edita, cui hic locum concedere integræ, non abs re fuerit Lectorum nostrorum. Est autem hæc:

Quamquam præstantissimi hujus Lexici argumentum ex præmissis titulo jam commode intelligi possit, vinoque vendibili, ut ajunt, nequitiam hedera opus sit; haud supervacaneum tamen fuerit, de Operis hujus instituto atque conditione nonnulla in medium asserere, quæ, usquedum justæ epulæ apponi possint, promulgidis locum obtineant. In hocce Lexico Latinæ scripturæ compendia, quæ hodie *abbreviaturas* vocamus, dilucide & perspicue explicata sunt, eaque duplicis generis esse constat. Veteres enim alia scribendi ratione in libris & Codicibus manu scriptis, alia in Diplomatis chartisque, usi sunt, pleraque autem verba & syllabas ita miris obscurisque figuris, nec non signis, expresserunt, ut subinde vel exercitatissimo molestiam asserant, crucemque figant. Huc refer omnes illas *variantes lectiones*, quarum mole hodie premimur, & in quibus interpretandis eruditi in tot contrarias distrahuntur sententias. Ne vero per
 futura

futura secula ejusmodi lites trahantur, eruditissimus Autor de utriusque scripturæ Abbreviaturis enodandis quam maxime sollicitus fuit, tantumque abest, ut quis adhuc tam exactam, omnibusque numeris absolutam, harum Abbreviaturarum enarrationem in dias luminis auras miserit, ut ne aliis quidem occasio suppeditata fuisse videatur, id genus *αὐτόγραφα* chartasque veteres, quas hic labor efflagitat, manibus versandi. Nemo hinc est æquus rerum æstimator, qui insignem usum, exinde in literatorum rempublicam redundantem, non facile perspiciat. Ita enim antiquos libros & authenticas tabulas, quas vix e millibus unus sensu assequitur, facile, nisi mens omnino læva fuerit, intelligere, ac latentes in iisdem thesauros in usus nostros vertere, poterimus. Quam multos quantivis pretii Codices & documenta in tabulariis Monasteriorum caliginosa nox premit, quæ, quod istorum usus, foliorum Sibyllinorum & hieroglyphicorum instar, haud pateat, pulveri blattisque relinquuntur! Via autem sic emunita, exemplisque commonstrata, monachi, alique horum talium *κειμηλίων* possessores, bona sua nosse, iisque quæstu longe uberrimo uti, discunt. Ad clausa & fastidita penetralia jam clavem porrigit præsens Lexicon diplomaticum, quod, tanquam Phidias aliquod signum, omnium procul dubio eruditorum admirationem merbitur, quodque vel eorum, qui satis perfunctorie hanc eruditionis partem callent, oculos animosque in se converteret. Contentæ in hocce Opere Abbreviaturæ prioris classis, de qua supra dictum est, desuntæ sunt ex veris ac genuinis avtographis Imperatorum, Regum Diplomatum, Papalibus Bullis, processibus Rotæ Romanæ, Responsisque juridicis; tum ex Episcoporum, Principum, Comitum, Monasteriorumque, chartis, quales in omnibus Europæ regnis fieri consueverunt. Secundæ classis Abbreviaturæ haustæ sunt ex Codicibus & membranaceis, & chartaceis, & quidem ex theologicis, juridicis, medicis, philosophicis, & astronomicis, Codicibus, Liturgiis, Missalibus, Calendariis, librisque rationum, easque omnes diligentissimi Autoris manus ad primigenia exempla improbo labore descri-

descripsit, atque iterum iterumque castigavit. Quod ad tempus attinet, quo quævis Abbreviatura in usu fuit, utriusque generis exempla, puta Diplomatum & Codicum, ex Seculo VIII usque ad XVI collecta sunt; licet ad hocce tantum Abbreviaturæ, in Notariorum instrumentis obvenientes, pertineant, per vulgatis jam reliquis scribendi modis, qui passim in hujus seculi Codicibus MStis observantur. Ut vero protinus in propatulo sit, cuinam tempori hoc vel illud scripturæ compendium proprium sit, ad primæ classis Diplomata atque chartas ipse annus & dies, quo documentum prodiit, adscriptus est; in Abbreviaturis vero secundæ classis, sive Codicum MStorum, duntaxat Seculum, in quo Codex scriptus est, (quando scilicet hoc jam ipse Codex monuit,) exsignatum est; adjectis tamen literis *i. m. f.* significantibus *initium, medium, ac finem*. Illæ autem Abbreviaturæ, quibus neque Seculum, neque annus, adjectus est, ex Codicibus, tempus conscriptionis haud referentibus, haustæ sunt; quod summo studio a Clariss. Autore ita observatum fuit. Dispositio ipsius Operis ita ordinata est, ut quævis linea in quavis Tabulæ columna quaternas res sistat: 1) figuram Abbreviationis ad fidem archetypi accuratissime delineatam; 2) literas, in ipsa figura latentes, perspicue expressas; 3) integram vocem, quam figura refert, omnibus literis exaratam, ut vera figuræ significatio in aprico sit; et 4) tempus, quod ejusmodi ænigmata sibi speciatim seposuit. Quæret fortean benevolus Lector, num omnia ita certa sint, ut nullum dubium superfit, collectas figuras id ipsum innuere, quod eruditissimus Autor tradidit, earundemque explanationem a Scriptoris antiqui mente haud alienam esse. Scias ergo, caute Lector, vigilantissimum Autorem hanc sibi perpetuo legem dixisse, ne prius de figura quadam, aut ejusdem abbreviatura, certi quid pronuntiaret, nisi eandem plus vice simplici in eodem Diplomate, vel Codice, invenerit, ipsique ex verborum cohærentia constiterit, non alium, præter quem appoluit, figuræ sensum esse. Ex quo simul apparet, hoc Lexicon neutiquam purum putum mechanicum opus esse, quod sola figurarum & vocabulorum deli-

delineatione constet; sed ad verum & genuinum sensum cuiusvis figuræ indagandum dispectu & ferrea diligentia opus fuisse, sollicitoque *πρόβλεψη καὶ ὀφθαλμοῦ*. Quicumque ergo de vera expositarum figurarum significatione dubitabunt, consulant, si commodum est, Diplomata Codicesque MStos a Seculo VIII usque ad XVI, rigidissima ad illos censura ænigmatum enotationes examinent, habituri deinde profecto, cur literatissimo *Walthero*, non tantum ut magni operis patratori, sed & ut desperati laboris victori, ex animo gratulentur. Haud simus ferendi, si superbe jactemus, omnes, quotquot sunt, quotque fuerunt, abbreviatarum species, nulla prætermissa, in hocce Lexico occurrere; id tamen ex certa scientia profiteamur, laudatissimum hujus Lexici Autorem, licet jam Opus ad umbilicum perductum esset, per multos adhuc annos innumera Diplomata, omnisque generis Codices MStos, diurna nocturnaue manu eo consilio versavisse, ut spicilegia post messem institueret; vix tamen in unam alteramve figuram, vel scripturæ compendium, incidisse, quod collectioni amplissimæ nihil dum fuisset interitum. Fidem nobis habebunt, qui noverunt, Autorem ultra viginti annos perpetuam rei diplomaticæ operam navasse, nullamque occasionem, Abbreviaturas colligendi & interpretandi, e manibus amisisse. Ne tamen Opus nitidissimum plus justo grandius fieret, aliquot chiliades abbreviationum faciliorem, quas nemo non intelligit, provida *Waltheri* diligentia missas fecit. Seriem Abbreviatarum, ordine alphabetico dispositarum, excipiunt signa, quæ non inflexis literis, sed longe aliis figuris, expressa sunt, innuentibus tamen syllabas & integra veterum librorum & Diplomatum vocabula, e. g. particulas *con, cum, contra, esse, est, &* etcetera, etiam, &c. Deinde characteres numerorum exhibentur, & notæ, sive signa, Calendariorum, interpunctionum, commatum, punctorum, notarum, paragraphorum, asteriscorum, citationum marginalium, ponderum, & mensurarum, nec non artis musicæ, cum locupletissimo in hæcce commentario. Denique huic Operi immortale decus conciliant Alphabeta absolutissima, & integra specimina scripturæ ex Diploma-

plomantibus, Chartis, & Codicibus omnis ævi, desumpta, non solum accommodatissima ad veram ætatem cujusvis Codicis cognoscenda, sed & ad rectum judicium de cujuscunque Diplomatis & veterum documentorum fide ferendum. Plura de insigni hujus Lexici præstantia & utilitate dixit Cel. *Kalerus*, Historicorum nostra ætate facile princeps, in Præfatione, huic Operi præmissa. Totum Opus a capite ad calcem Tabulis æneis constat, quod tanta veterum & insolitarum figurarum multitudo non aliter exsignari potuit. Licet vero hocce institutum quam maximos sumtus efflagitet; omnia tamen ita provisã sunt, ut Operi jam inchoato fastigium, favente Deo, imponi possit. Ne vero privati a coemendo hocce thesauro arceantur, bibliopolæ, impensas suppeditantes, curabunt, ut & æquissimo pretio prostet, & Opus in duas Partes distribuatur. Quævis præter propter centum viginti Tabulas in æs incisã continebit, & prior quidem Abbreviaturas a litera *A* usque ad *M*, posterior a litera *N* usque ad *Z*, cum omnibus supra laudatis figuris, numeris, alphabetis, & integris scripturarum speciminibus. Decus externum internæ præstantiæ omnino respondebit, ceu ex primis plagulis, jam æri incisã, perspicuum est. Forma eadem est, quæ in *Mabilonii* Codice diplomatico conspicitur; in eo autem differt, quod præsens liber, quantus quantus est, tabulis æneis exhibeatur. De summa Chalcographorum diligentia neutiquam dubitandum est, quandoquidem solertissimus Autor non modo ipse omnia delineavit, sed & illi sub ejus auspiciis pensã sua Hanoveræ perficiunt, ut adeoque vix ullum σφάλμα irrepere possit. Versus finem hujus anni 1744 Bibliopolæ primam Partem in lucem mittent; alteram futuro anno versus festum *S. Joannis*, vel *Michaelis*. Deus annue coeptis!

Nos Bibliopolarum votis nostra jungimus, plurimum ex hoc Opere & commodi in elegantiores literas, & gloriæ in præstantissimum Autorem, redundaturum, hoc certius ominantes, quominus dubitare licet, eruditissimum *Waltherum* in hac sparta ornanda ita se gesturum, sicut ab insigni ejus doctrina & industria bonis omnibus licet expectare.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXLIV.

MONUMENTA INEDITA RERUM GERMANICARUM, præcipue Cimbricarum & Megapolensium, quibus varia antiquitatum, historiarum, legum, juri-umque Germaniæ, speciatim Holsatiæ & Megapoleos, vicinarumque regionum, argumenta illustrantur, sup-
plentur, & stabiliuntur. E Codicibus MStis, membra-
nis, & chartis authenticis, erui studuit, notulasque ad-
jecit, & cum Præfatione instruxit, ERNESTUS JOA-
CHIMUS DE WESTPHALEN, Cæsariæ Regiæque
Celsitudinis, Magni Ducis Russiæ, Ducis Slesvici &
Holsatiæ, Cancellarius in Aula & Senatu intimo,
Ordinis Ducal. Slesvicenf. Holsat.

Eques.

Tomus III.

Lipsiæ, impensis Jo. Christ. Martini, 1743, fol.

Alph. 13 plag. 20, Tab. æn. 60.

De tertio præstantissimi hujus Operis Volumine, haud ita pridem edito, pro instituto nostro dicturi, non possumus, quin statim in limine bonis Musis præstantissimum hunc studii & laborum suorum socium gratulemur, Illustrissimum hujus Operis Editorem. Nimirum, summum hunc Virum, tantis dignitatibus & honoribus præfulgentem, atque in tanto munerum fastigio constitutum,

inter curas & labores, quos non unius, tantum reipublice administratio, sed integrorum regnorum & imperiorum, quibus negotia aula Holatæ Gostorpica ab aliquo jam tempore in hæcæ cœperunt, salus, ab ipso requirit, ad hucdam his factis *Vasani* vacare, iisdemque aliquam operæ ac temporis sui partem tribuere posse, ut res satis mira omnibus habenda est, ita, dum, nihilo minus fieri stque factum id esse, intelligunt, non poterit non inter præclariora facinora reputari, quæ vulgarem rerum humanarum sortem longe superant.

Hac generali hujus literarii thesauri consideratione præmissa, ad ea, quæ nobis in eodem reclusa sunt, *nonnulla* propius contemplanda statim accedimus. Facientes autem hoc ipsum, & monumentorum, in hoc *Volumine* exhibitorem, syllogem cum longioris, quam eidem præmisit Illustriss. Editor, Præfationis argumentis contendentes, id facile observamus, non adeo hæc inter se cohærere, ut, quemadmodum in superiorum hujus Operis *Voluminum* recensione fecimus, una cum singulorum, quæ hic exhibentur, opusculorum enumeratione, de præcipuis capitibus, quorum tractatio in Præfatione occurrit, referre queamus. Etenim, ut vel ipse, qui Præfationi additus est, titulus indicat, in hac præcipuum tantum *Tomus* hujus *III* monumenta recensentur, de originibus vero & fontibus jursuq; Cimbricorum uberius disseritur. Quæ quidem argumenta cum non per omnia inter se connexa sint, singula autem considerationem mereantur, ut eorum summam oculis Lectorum nostrorum subjiciamus, necessitatem nobis impositam esse intelligimus, teorsim de iisdem tractandi, ac proferendi primum, quid aliorum curis & laboribus in præstantissima hac monumentorum collectione debeatur, tum vero demum adjiciendi, quid ab Illustriss. Editoris industria allatum sit, ut destinationi suæ in Cimbricorum jursuq; fontibus & originibus cum maxime indagandis satisfacere.

Ut prius illud institutum nostrum persequamur, singulorum, in hoc *Volumine* comprehensorum, monumentorum indicem

com ita exhibebimus, ut brevibus simul commemoremus, si quid sit, in quo literariam eorundem notitiam nobis impertiri Illustriss. Editori allibuerit. *Primum* horum monumentorum *Chronicon Holsatia vetus* est, cum quo conjungere nobis licet *alterum & tertium*, siquidem in illo interpretatio Latina, ex originario exemplo Germanico facta, & eidem e regione posita, in hoc autem continuatio ejusdem ab A. 1428 usque ad A. 1460, exhibetur. Autorem hujus Chronici Presbyterum Bremensem esse, qui Seculo XV vixerit, copiose nos docet Illustriss. Editor, addens, Latinam ejusdem *Indorum* pridem fuisse datam a Cel. Leibnitio in Accessionibus historicis, Hanovera A. 1700, 4, vulgatis; qui vero cum Codice tantum unico, eodemque vicioso admodum & manco, usus sit, hic vel quinque textus vernaculi & septem Latini Codices, qui Editori nostro ad manum fuerunt, adducuntur; ex quibus inter se comparatis & illud omnino conficitur, authenticum & origiuarium idioma vernaculum esse, ex quo Latinum exemplar demum transsumtum sit, unde & continuatio illa, quæ post utriusque exempli editionem, sibi e regione junctam, legitur, atque ipsi etiam illi primævo Chronici Autori haud vana conjectura tribuitur, unico tantum, eoque Germanico, idiomate scripta hic exhibetur. Plura, quæ de Presbyterorum atque aliorum ex Clericorum ordine dignitate, ad quam ævi illius conditio eisdem provexit, hac occasione ferente pluribus commemorata sunt, hic repetere haud vacat; illud saltem, quod pro Autore hujus Chronici, Presbytero illo Bremensi, Illustriss. Editor inde inferat, adducemus, quando characterem ejus pag. 13. Prefationis his quidem verbis designat: *Haud igitur addicendus est Presbyter ille scriba Bremensis numero hominum ex fece plebis, quibus Leibnitius illum annumeravit, referendus quippe merito suo in censum Clericorum honoratiorum, qui plures sui ordinis atque eminentiori industria & eruditione vicit, scribaque, ideo, seu primarii Consilarii, dignitatem adeptus est.* Quarto loco cum exhibetur Hieronymi Cyprai Chronicon Episcoporum Slesvicensium, hæc quidem opella, quæ velut fons & scaturigo spectanda erit, ex qua proluxiora gentis Cypravorum in histo-

xiam Cimbricam merita profluxerint, quæ sola *Jo. Adolphi Cypræus*, Apostata, suppressis fere aliorum nominibus, sibi vindicavit, occasionem Editori nostro sufficit, latius hinc in Præfatione excurrendi, edisserendique, tum quæ *Cypræorum* omnium ex communi stirpe, *Nicolas Kopperschmidio*, qui A. 1533 Senator, & deinde Consul Slesvicensis, evasit, cujusque nomen posterius in Græcæ *Cypræorum* pro more seculi transformavit, origo fuerit, tum vero, quam fecundam is ex se propaginem reliquerit; in qua cum *Hieronymum* hunc nostrum, Slesvicensis Capituli quondam Archidiaconum, ac *Paulum Cypræum*, celebriorem ævi sui Jæcum, fratres germanos fuisse, primum constituitur, atque ex hujus etiam numerosa prole quinque filios, *Paulum*, *Nicolaum*, J. U. D. *Hieronymum*, J. U. L. *Philippum*, atque *Joannem Adolphum*, porro inclaruisse, & ex monumento sepulchrali *Pauli Cypræi*, quod in templo cathedrali Slesvicensi adhucdum conspicuum, hoc autem loco erit eleganter incisum est, abunde comprobatur, tandem, quid in his cum *Hieronymo* nostro, seniori, tum *Paulo*, tum *Hieronymo*, juniori, tum denique *Joanni Adolpho*, qui & patris ac patrui fratrisque præfidiis usus sit, quique adeo omnes in argumento historiae patriæ elaborarint, seorsim debeat, ita exponitur, ut, quantum cuique tribuendum sit, ex instituenda cum monumento, hic exhibito, comparatione nunc satis perspicuum evadat. Cum autem *Paulus* ille *Cypræus* ex culta pro ævi suo amore Jurisprudentia, & ex scriptis, in hanc rem editis, magnum sibi imprimis nomen paraverit, atque ejus in hac parte meritorum vix alibi memoria servata sit; prolixiorum eorum recensum hic reperire licet; ad plura vero Juris privati ac Cimbrici potissimum argumenta uberius explicanda, eademque ad genuina sua principia revocanda, cum Illustriss. Editor hac occasione longius se abduci passus sit, de hisdem nobis commodior infra dicendi locus dabitur. Redimus ad nostrum recensiois institutum, ubi quinto loco incidimus in *Fragmentum Historiæ Slesvicensis*, ab A. 826 usque ad A. 1526, quod cum nihil differat a Chronico Slesvicensi *Broderi Boyssen*, a *Jo. Bursch. Menckenio Tom. III. Rev. German. pag. 563 seq.* edito, hic

hic quidem typus ejusdem repetitus a priori in eo distinguitur, quod is ad plures, eosque accuratiores, & ex avtographo, ut videtur, descriptos, Codices recognitus, & non modo cum his, sed & cum *Jo. Adolph. Cyprai Annalibus Episcop. Slesvic. A. 1634* editis, sedula collatus, quin & iconibus, ad protographa diligenter adumbratis, exornatus sit. Cum *sexto* monumento, quod *Adami Trazigeri Topographiam Slesvici*, oppidi ac olim metropolis Cimbricæ Chertonesi, exhibet, ipse Editor junxit *Ulr. Peterfen* Scingraphiam historię civitatis Slesvici MScam, & loco *septimo* seorsim addita ejusdem *Peterfenii Narratio historica de veteri & hodierno statu Slesvicensis Canobii nobilium virginum S. Joannis*, itemque *octavo* loco *Diplomatarium Canobii Slesvicensis S. Joannis*, ab A. 1250 ad 1566 collectum ex avtographis *M. Hieronymi Kupfferchmidt*, ob argumenti affinitatem artius cohærent; quin & junctim eorundem hic mentionem inferre, atque illud tantum monere, licebit, Editori non defuisse spicilegium, quo *Trazigeri* in superiori volumine suppeditatam vitę ac rerum gestarum notitiam nunc denuo in Præfatione augere & locupletare potuerit; ipsam vero topographicam Slesvici descriptionem ab *ichnographiis* tum urbis ipsius, tum adjacentis eidem arcis Gottorpiensis, quę faciem earundem antiquiorem æque ac hodiernam repræsentant, quasque exercitatissimi in his rebus artificis *Fritzschii* manus elegantissime celavit, haud exiguum decus accepisse. *Nono & decimo* loco *Jac. Fabricii, F. Eccles. Slesvic. Holsat.* quondam Superintendentis generalis, & *Frid. Christ. Feustkingii, V. D. M.* in cœtu Tolckensi, *Nona & observationes ad Jo. Adolph. Cyprai Annales Episcoporum Slesvicensium*, itemque ejusdem *Feustkingii Observationes ad M. Adami Historiam Ecclesiasticam*, comparent, quas cum ipse Editor absque ulla animadversione sua dimiserit, nec nobis circa illas, quod levioris momenti sint, diutius hærendum erit. *Undecimo* loco *Erpoldi Lindenbruschi, Canonici Hamburgensis, Historia belli Cimbrorum*, quod cum Romanis per octo annos fortiter gesserunt, quę, Germanice divulgata Hamburgi A. 1589, nunc primum reddita Latine, & ad testimonium Historicorum Romanorum recognita, emaculate prodit, non indigna judicata est

est Illustriss. Editori, ad quam ex divite sua penu exprimeret, quicquid ad illustrandum antiquissimum hoc, quod exstat, Cimbricæ monumentum quoquo faceret modo; siquidem non tantum in Præfatione, quicquid vel in antiquiorum, vel recentiorum, scriptorum tabulis de hac Cimbrorum expeditione traditum est, in partes vocavit, & rigidiori examini subiecit, sed & cum ibidem, tum in ipso textu *Lindembruchiano*, nummos & effigies, *Marii* ac *Catuli* nomen præ se ferentes, trophæa item, statuas, & monumenta alia, in memoriam *Caji Marii*, Cimbrorum victoris, apud Arausiacos & in campis seu castris aquæ Martiæ extructa, conspiciuntur, quorum delineationes in *Theod. Gallei*, *Joseph. Pifai*, ac *Bern. Montfauconii* magni pretii & rarius obviis voluminibus alioquin servata sunt, inde mutuandas, & in æs denovo incidendas, curavit, ut adeo nec operæ, nec sumptibus, pepercerit, ne quid deesset, quod vel ad ornatum faceret, vel ex quo causa hæc rectius dijudicari posset. Quæ hinc sequuntur, *Cornelii Daplicii Scepperi Literæ*, ad *Jo. Dantiscum*, Episcopum Culmentem, scriptæ, eo nomine huc pertinent, quod Autor illarum, in Belgio alioquin natus, *Christierno II*, Regi Danorum, a consiliis, ejusque in exilio comes, fuit; cujus & proinde historiæ inserviunt hæc literæ, quanquam & alia plura sint, ad statum Europæ istius temporis publicum pertinentia, & aularum arcana nonnunquam prodentia; quales est illud, in quod forte inter legendum *Epistolam VI pag. 434* incidimus, de consummatis Massiliæ A. 1533 nuptiis *Henrici*, Galliarum juvenis Principis, cum *Catharina Medicea*, *Clementis VII*, R. Pontificis, nepte, quod matrimonium auribus non credens Pontifex ita celebrandum voluerit, ut, se & Galliarum Rege inspectante, nudus cum nuda coirent in opere, atque sic opere ipso exercerent matrimonialia; quod spectaculum Pontifice & Rege dignum *Epistolæ* scriptor judicat; nos vero, quod alibi laud de eodem relatam esse meminimus, nostra commemorations haud indignum existimavimus. Monumenta, quæ in ordine sequuntur; XIII *Claudii Lychnandri*, Historiographi Danici, libellus *de Scriptoribus Danicis*, ordine alphabetico digestus, XIV *Jac. Utesfeldii*, Equitis Dani, Consiliarii regni Danici, *Historia Danica*

nica ab A. 1333 ad A. 1559, a *Waldemaro IV* usque ad *Fridericum II* concispea A. 1585, XV *Georg. Hilarii rerum gestarum Christiani IV*, Daniz, Norvegiæ, Vaud. Goth. Regis, Libri II, scripti A. 1636, & XVI *Quatuor Fragmenta rerum Cimbricarum & Danicarum*, e Bibliotheca *Rossgaardiana* petita, monitione nulla ab Illustriss. Editore in Præfatione instructa sunt; illud ergo dicere tantum possumus, opuscula hæc minutione lucem non conspexisse antea, sed nunc omnia e MSto in eandem primum protracta esse. Quæ his subjectæ sunt XVII *Origines & incrementa fraternitatis Calendarum in Welna & Consistorii Münsterdorpiensis*, ab A. 1304 usque ad A. 1677, ex Diplomatum & literis authenticis consignatæ, auctore *Iusto Valentino Steinmanno*, itemque XVIII *Liber foundationis regularum & incrementorum Calendarum Kiloniensium*, A. 1334 e Codice fraternitatis membranaceo desumptus, & XIX *Copiarum literarum pagensium in Kiel ab A. 1297 usque ad A. 1490*, ex originalibus registrarum pro communi bono descriptus manu *Luder Mynrick* A. 1490 ex autographo ipsius membranaceo, cum *Adam. Trazigeri* consilio de componenda lite, inter Ducem & provisores bonorum S. Spiritus & S. *Georgii* exorta, & *ejusdem causæ documentis* A. 1571 & 1572, & reliquis de A. 1604, 1633, & 1667, eo, quod circa argumenta inter se cognata versantur, junctæ sunt, & Illustriss. Editorem adduxerunt, ut post alios, qui in origines & instituta fraternitatum hujusmodi Calendariorum inquisiverunt, quorumque pleniorum, quam usquam alibi, catalogum hic invenimus, suas etiam huc attulerit symbolas, atque societatum hujusmodi usum apud Anglo-Saxones, Cimbro item, & Danos, multo antiquiorem, quam in locis aliis, existisse, connotarit; quod tum sigillorum, ære exsculptorum, tum documentorum aliorum, in Præfatione prolatorum, fide abunde comprobatum dedit. Succedit n. XX *Justitia Lubecensis*, ab *Henrico Leone*, Duce Saxoniz & Nordalbingiz, civitati *Lubeca* A. 1158 data, ab Imp. *Friderico I* A. 1187, & *Friderico II* A. 1226, confirmata, quam Consules Lubecenses cum civitatibus Cimbricis, Hollaticis, & Megapolitanis, Seculo XIII præcipue communica-

runt. Prodit hæc e tribus Codicibus membranaceis & avtographis, Kiloniensi A. 1232, Oldenburgensi A. 1235, & Tunderensi A. 1243, quoad ordinem & argumenta ad verbum consonantibus. *N. XXI Accessiones ad justitias Lubecenses A. 1270 data a Consulibus Lubecensibus, & cum civitate Kiloniensi communicata*, prodeunt e Codice Juris Lubecensis Latino & membranaceo, A. 1270 exarato, & ex *Asmi Bremeri*, Consulis quondam Kiloniensis, Chronico Kiloniensi MSto: Qui *n. XXII* legitur, *Codex Lubecensis antiquissimus vernaculus*, in membranis exaratus, A. 1240 ex authentico, qui etiamnum asservatur in Cancellaria civitatis Lubecensis, descriptus est. Accedit huic collatio cum Codice ejusdem juris vernaculo curiæ Kiloniensis membranaceo de A. 1337. Hæc quidem monumenta ejusmodi sunt, ut facilem Illustriss. Editori viam pararent, in sacra Themidos suæ expansiandi, & integram Commentationem historico-pragmaticam Præfationi inferendi, in qua non modo Juris Lubecensis literariam notitiam, sed & in peculiaribus quibusdam capitibus prævalentem ceteris legibus usum, latius ita edisseruit, ut, uberiorem hinc copiam nobis relictam esse, intelligamus, infra in altera recensione nostræ parte plura ex hoc argumento adhuc connotandi. Sequuntur *n. XXIII Fragmentum Chronici veteris Holsatiæ* ab A. 1121 usque ad 1170, continens res gestas *Henrici Leonis*, præcipue Lubecenses, ex avtographo, quod Bibliotheca *Gudiana* olim servavit, descriptum A. 1713; *n. XXIV M. Thome Broderi Bircherodii*, Gymnasii Othoniensis Fioniæ Prof. & Scholæ ibidem Rectoris, *de deperditis Septentrionalium antiquitatibus, & maxime Gotbo-Cimbricis*, Epistola ad amicum; & *n. XXV Georg. Rixneri Origines & insignia Regum Obotritarum & Ducum Mecklenburgensium, Historischer Auszug von dem Herkommen und Wapen der Könige und Hertzoge in Mecklenburg A. 1530*, ex Autoris avtographo, quod asservatur in tabulario Ducali Suerimensi, desumptus liber, tabulisque & insignibus, æri incisis, ornatus. Ex inscriptionibus ipsis, quæ his tribus Opusculis præfixæ sunt, quodammodo colligere licet, cujus sint generis atque pretii, & unde hæc fors illis obtigerit, ut eorum hic editione gaudeamus. Præterea
haud

haud quidquam in Præfatione ab Ill. Editore de iisdem commemoratum est. De medio, quod hæc inter legitur, *Bircherodii* nempe Antiquitatibus Septentrionalium deperditis, nobis hoc observatum est, ejusdem Commentariunculæ epistolæ aliam quandam ~~eadem~~ eodem fere tempore curatam esse ab editoribus Bibliothecæ Danicæ, sermone Germanico evulgatæ, in cujus *Volumine IV*, quod Hafniæ & Lipsiæ, ut titulus præfert, A. 1743, 8. prodiit, eadem *pag. 369 seq.* exhibetur. Utramque hanc editionem inter se contendentes, in locis quibusdam has inter se differre, animadvertent, ut adeo ex diversis exemplis depromtas esse oporteat. In eo tamen *Westphaliana* hæc alteri præstat, quod ei accesserit tabula æri incisa, qua res præcipuæ quædam, in tumultis Danicis, Cimbricis, & Holsaticis, repertæ, partim e museolo *Westphaliano*, partim e *Bircherodiano*, repræsentantur, cum addita earundem explicatione. Majoris molis est, & vel tertiam hujus *Voluminis* partem complet, opus quadrupertitum unius Autoris & argumenti, quod *n. 26, 27, 28, & 29*, his distinctis titulis inscriptum exhibetur: 1) *Antiquitates Rostochiensis*, hoc est, historia urbis, Academiæ, & Ecclesiæ Rostochiensis, duobus Libris comprehensa, ex variis MSctis, monumentis, & archivis, studiose olim collecta a *Sebastiano Bacmeistero*, V. D. M. iterumque revisa, aucta, & emendata, a filio, *Joanne Bacmeistero*, Med. D. & Prof. Tubingensi, Consiliario & Archiatro Bado-Durlacensi; 2) Eiusdem Autoris *Megapoleos literata*, hoc est, *Historia literaria Megapolensis, speciatim Rostochiensis, Prudromus*, in quo agitur de Rectoribus Academiæ Rostochiensis, ab ejus incunabulis A. 1419 usque ad A. 1700, secundum annorum seriem ita distinctis, ut multorum Serenissimorum, Illustrissimorum, generosorum, & præclarorum Virorum, tam matriculæ inscriptorum, quam aliorum etiam, biographiæ, variæque historiarum momenta & memoranda literaria, afferantur; 3) Eiusdem Autoris *Megapoleos literata*, speciatim Rostochiensis, *Liber primus singularis*, quo agitur de Jctis Rostochiensibus, ab anno Academiæ initiali usque ad A. 1700; 4) Eiusdem *Megapoleos literata*, speciatim Rostochiensis, *Liber secundus specialis*,

de Medicis a tempore natali Academiae usque ad A. 1700. Jam primo præstantissimæ hujus Collectionis *Volumine Illustriss.* Editorem id egisse meminimus, ut elucubrationes non unas gentis *Bacmeisterianæ*, quibus illa de historia Rostochiensis & Megapoleos universæ quondam bene merita est, ab interitu vindicaret; nunc vero novo hoc ipsum documento comprobatur, simul in Præfatione docens, quid singuli ad hoc, quod nunc prodit, opus contulerint, & qua id factorum injuria jactatum sit, donec apographum ejus primum, hinc autem & ipsum exemplum MSum authenticum, soluto pro eodem æquo pretio, in manus suas pervenerit. Quod ad internum operis valorem attingit, non id ab omnibus plane vitiis immune præstat, quin potius a perfectione, qua gaudere poterat, multum abesse fateretur. Est tamen aliorum, quos copiosus, ibidem subjectus, catalogus scriptorum, qui de rebus Rostochiensibus tradiderunt, exhibet, ea conditio, ut multis paratissimis præfens *Bacmeisterorum* labor iisdem præstet; alii ita comparati sunt, ut, quoniam inedita eorum monumenta adhuc maximam partem in scriniis privatis delitescunt, operi huic augendo & supplendo inservire possint. Ad insignem vero ornatum ipsi operi conciliandum faciunt effigies XXVII Doctorum Rostochiensium celeberrimorum, quas, ex archetypis suis, in loco Concilii Academici ibidem asservatis, transfumtas, a *Bernigerotbo*, Lipsiensi, assidue sculpendas Illustriss. Editor suis impensis curavit. Quæ n. XXX & XXXI occurrunt, *Diplomatarium Dobberanense primum*, ab A. 1190 usque ad A. 1300 chartas CXI complexum, & *Diplomatarium Dobberanense secundum*, ab A. 1301 usque ad A. 1376 chartas C exhibens, utrumque e membranis authenticis erutum, argumentis notisque instructum ab *E. J. de Westphalen*, non modo illam, quam hæc inscriptio laudat, Illustriss. Editoris curam experta sunt, sed & in Præfatione idem diligenter rationes expromit & comprobatur, quibus in æra primorum Diplomatum emendanda, & rectius constituenda, usus sit; unde ætas etiam genuina conditi Monasterii Dobberanensis conficitur, quam ex antiquiori quodam Diplomate *Bernonis*, Episcopi Suerinensis, ibidem prolato, porro confirmatur; ne dicamus de usu

usu hujus Diplomatarii, quem non modo in historia hujus Cænobii a fabulis, quibus scæter, liberanda, sed & in plurimis quaestionibus juris patrii decidendis, profus egregium esse, aliquot in medium adductis exemplis commoustratur. *N. XXXII* legitur *M. Bernbardi Hederici*, Freiberg, Miseni, Lycei, quod Suerini viget, olim Reſtoris, *Chronicon Suerinense*, ab A. 1140 usque ad A. 1598, cui adhærent: 1) Ejusdem Stemma genealogicum Comitum Suerinensium; 2) Tabula, continens seriem Episcoporum Suerinensium; 3) Status reipublicæ Suerinensis A. 1597; 4) Series V. D. Ministrorum tempore Reformationis A. 1533; 5) Inſtructio novi Proreſtoris in schola Ducali Suerinensi A. 1574; 6) Epistola *Jo. Neovini* ad Autorem Chronici, data A. 1605. Accedunt Appendiculae quatuor: 1) *D. David. Chytrai* & *D. Simon. Pauli* Oratio de oppido Suerino; 2) *Jo. Bæckeri* Suerinus, Ecloga; 3) *Mart. Zeileri* Topographia Suerini A. 1653, cui adjecta est *Mart. Meriani* Ichnographia Suerini, A. 1640 delineata; 4) Reliquia præcipue monumentorum, in templo cathedrali Suerinensi conspicuorum, e collectione Annalium Suerinensium *B. Theologi, Georg. Westphalii*. Ipsi hujus Chronici *Hedericiani* editionibus Germanicis, quo idiomate & ipse Autor illud primum consignavit, huc usque gavisi sumus; interpretatio ejusdem Latina, quam primum, quod scimus, Illustriss. Editor hoc loco exhibet, satis quidem nobis elegans videtur, cum exemplo autem vernaculo, quod nobis ad manum est, eandem comparantibus illud animadversum est, quod loci in iisdem varii sint, quibus inter se differant, adeo, ut modo hoc, modo illud, altero exemplo locupletius sit; quod unde factum sit, vobis divinare haud licuit, quandoquidem in Præfatione nihil in hanc rem monitum legimus. Accessionum ille apparatus, quo nova hæc editio aucta non minus, quam ornata, fuit, unde Editori Illustriss. obvenerit, ex additis iisdem, & hinc etiam a nobis repetitis, inscriptionibus quodammodo intelligimus. Tria, quæ sequuntur, monumenta, quod ad argumentum, arctius inter se cohærent. Sunt illa *n. XXXIII* *Consuetudines & leges Ditmarforum antiquissime*, communi consensu in Codicem Juris scripti demum redacta A. 1447, ex Codice membranaceo

branaceo avtographo descriptæ, & per articulos nunc primum distinctæ, addita in margine Juris provincialis Ditemarfici, sub titulo: *Landesbøke tbo Ditemerschen*, A. 1539 editi, convenientia; accedunt Jura Busumensia aggeralia A. 1455 & A. 1493. N. XXXIV exhibetur *Diplomatarium Ditemarficum*, ab A. 1228 usque ad A. 1559, continens chartas, ab *Henrico Sedorffio*, *Ant. Heimrichio*, *Jo. Adolphide* & *Deslevo*, *Jo. Ruffio*, aliisque, omiffas, vel ineditas adhuc, ex avtographis descriptas. Subsequitur n. XXXV *Ditemarfa libera*, fide monumentorum, historiarum, variorum Chronicorum MStorum, chartarum, & Diplomatum, descripta, atque hinc usque ad A. 1668 continuata ab *Henrico Sedorff*, *Lubec. J. U. D.* & *Consiliario Hassiaco*. Non rivi duntaxat, sed ipsi fontes, in hisce tribus monumentis aperiuntur, e quibus rerum a gente Ditemarforum celebratissima gestarum curatiorem notitiam haurire possumus; suntque non hoc tantum nomine grates decernendæ Illustriss. Editori, quod thesauros hosce, quibus pauci huc usque gavisi sunt, nunc plurium usibus invidere amplius noluerit, sed hanc etiam ab eodem in fine Præfationis præstitam operam haud ingrati agnoscere debemus, quod partim *Henricum Sedorffium* illum, cujus nomen *Jo. Mollero* & aliis præclaris Historiæ Cimbricæ literatoribus adhuc incognitum fuit, ita nobis descripserit, ut tum, quis ille fuerit, quibusque in hanc causam præfidiis usus sit, tum quæ & alia idem præterea ingenii monumenta reliquerit, inde quodammodo cognoscamus, partim indicem adjecerit Commentariorum plurium de rebus Ditemarficis adhuc ineditorum, in quibus cum sint, quæ notitiam *Sedorffii* & forte aliorum fugerint, de iis criticum suum judicium interponere haud omisit. Restant adhuc novem huic *Volumini* inserta monumenta, quæ quidem agmen claudunt, nec adeo magnæ molis sunt, in pragmaticis autem maximam partem argumentis versantur, locumque hinc suum vel maximo quodam jure hic tuentur. Quod ad literariam horum omnium notitiam attinet, nihil de iis ab Illustriss. Editore monitum in Præfatione reperimus, quod vel temporis penuria, vel aliorum argumentorum, copiosius in præcedentibus pertractatorum, ubertate, se ab hoc instituto exclusum viderit.

viderit. Auctorum, quibus hæc Commentationes ex parte debentur, haud obscura prorsus sunt nomina, quasque vel laboribus, a se relictis, ipsi addiderunt, vel quibus insigniti nunc in lucem prodeunt, inscriptiones, quid in iis præstitum sit, quodammodo aperiunt. Videbimur hinc nostris etiam satisfecisse partibus, si nudum horum Opusculorum, quod ad titulos, iisdem præfixos, recensum hic subjiciamus. Sunt igitur hæc: XXXVI *Joannis Micralii Observationes ad Helmoldi Chronicon Slavorum*, præcipue ad quasdam *Henrici Bangerti* notas in idem Chronicon, ejusque origines Lubecenses, desumptæ ex schedis Auctoris avtographis, Stetini, 1657; XXXVII *M. Bernbarði Latomi Origines Plessiæ Megapolenses*, collectæ A. 1611 ex avtographo, quod servatur in tabulario Suerinensi; XXXVIII *Jo. Sebultzi*, Archivarii & Consilarii aulae Suerinensis, *Annales Plessenses diplomatici*, ab A. 1160 ad 1712, seu *Memoria Nobilium de Plessen*, gentis Vandalicæ in Megapoli, Holsatia, & Dania, inelytæ, e Diplomatibus & chartis avtheticis erutæ; XXXIX *Melchioris Goldasti ab Haiminsfeld Vindiciæ diplomaticæ Bremenses*, oppositæ dubiis eorum, qui Diploma Imperatoris *Henrici V*, A. 1111 civitati concessum, falsitatis arguunt; adjecta sunt *Hermannii Couringii Dubia* de privilegio *Henrici V*, ejusque expeditione Romana A. 1111, ex avtographo Auctoris descripta; XL *Exequiæ Rulandi Bremensis*, hoc est, de *Carolino*, *Henriciano*, aliisque, Bremensium privilegiis, libellus historico-juridicus, in *Sectiones LXVIII* dispersitus, cui præmissa sunt tam tenor privilegii *Carolini* ex Chronico Bremensi, quam præterita Diplomata *Henrici V*, *Wilhelmi*, & *Wenceslai*, Imperatorum Romano-Germanicorum, eademque in calce notis illustrata, & clariori luci exposita; opus e diversorum Jctorum & Historicorum scriptis collectum, emendatum passim & auctum, cura *Joannis Jusli Winckelmanni*, Jcti, Consilarii Ducalis Brunsvico-Luneburgici & Hassiaci, ex avtographo Auctoris; XLI *Joachimi Büktingii*, J. U. D. Judicii aulici Gottorpiensis Advocati, *Commentariolus Juris Jutici*, de emtione rerum immobilium, *von dem Landkauff nach Jutischem Low Buche*, ex avtographo Auctoris; XLII *Ejusdem Novem Observationes Juris Cimbrici*, sigillatim:

1) de origine & introductione Juris Jutici, vulgo *Low-Buch*; 2) de ordine argumentorum; 3) de judiciis formaque processus; 4) de probationibus; 5) de juramentis, quæ fiant manu duodecima, vulgo *Zwattfmannen-Eid*; 6) de præscriptionibus, possessionibus, detentionibus legitimis, vulgo *Haffi & Læw-Haffi*; 7) de alienationibus rerum immobilium, & jure protimileos; 8) de scotatione & testimoniis judicialibus, vulgo *Scate & Dingeswinde*; 9) de præstatione evictionis; *XLIII Chronicon inferioris Comitatus Cattimelibocensis*, Autore *Valentino Imbuff*; *XLIV rerum inter Theodoricum Morfeum, Archiepiscopum Coloniensem, & Rempublicam Sufatensem, gestarum Adversaria*.

Perfuncti nunc iis partibus, quas in singulis monumentis percensendis supra nobis sumimus, alterum adhuc institutum, quod ibidem nobis servavimus, persequendum nobis restat, ut de originibus & fontibus jurium Cimbricorum, in quibus indagandis præcipuam ab Illustriss. Editore in copiosa Præfatione curam fuisse positam significavimus, nonnulla hic commemoremus. Inprimis autem hic locum sibi vindicare credimus, quæ circa primum Presbyteri illius Bremensis monumentum observata sunt; ubi autoritas illa & existimatio, qua Clerici & sacri ordinis viri in aulis olim & judiciis Principum præpolluerunt, describitur, qua quippe id effectum sit, ut non modo veterum legum tabulis concinnandis adhibiti, sed & præcipuorum status consiliorum arbitri nominati, fuerint. Et prius quidem illud confirmant Codices legum antiquarum, qui etiamnum superant, quosque Episcoporum *Daniæ, Olai, Eskilli, Absolonis, Sunonis, Uffonis, Gunnari*, ac aliorum Clericorum, stilo consignatos constat, ut taceamus exempla, ex aliis regnis & Germaniæ nostræ diversis provinciis affatim prolata; alterum vero vel inde palam fit; quod, aulæ Cancellariorum & publicorum scribarum munia non nisi ex Clericorum ordine viris pro istius seculi more credita fuerint. Ut autem, ex adducta longa exemplorum farragine hoc ipsum comprobare, in proclivi fuit; ita non minus jucundum est, ex ipsa hac Illustrissimi Autoris tractatione cognoscere, quomodo a Juris Romani peritis & doctoribus ille sanctior ordo a fasti-

gio

gio suo dejectus sit, cum illi doctrina ista transalpina atque aulis Principum pergrata onusti, e schola cummaxime Parisiensi ad patrios Lares redeuntes, in loca & jura, quæ Clerici huc usque soli sibi vindicaverant, Seculo XV successerint; atque ex hac quidem tanta rerum conversione & illam, quæ in Megapoleos & Holsatiæ foris & judiciis provincialibus etiamnum obtinet, divisionem Consiliariorum nobilium & eruditorum, sive Jurisconsultorum, originem suam trahere, haud vana conjectura colligitur. Licet autem Themis illa Romana, ab istis suis amatoribus cummaxime culta, ex isthoc tempore in fora & Academias Germanorum passim intrudi cœperit; abhorruisse tamen ab usu juris extranei cives Cimbricos & Danos, edocemur, dum illi patria jura illibata servarint, & Codicem suum legum *Waldemaro* - Juticarum isti fermento objecerint. A Danis etiam in Capitularibus, novellis Regibus suis solenniter inaugurandis quondam præscriptis, id summa contentione actum esse, infra observatur, ut alienigenis juribus obicem ponerent. Quin & Suecorum passim instituta collaudat Noster, quibus exoticis istis legibus omnem ad se aditum præcluserint; unde & cum doctis quibusdam viris, qui aliquem adhuc usum Themidi Romanæ apud Suecos tribuere novissime ausi sunt, aliquoties in arenam descendit, & ex ipsius regni sanctionibus fundamentalibus, & toties repetitis Regum interdictis, id fortissime contra eosdem tuetur, commendatum illud peregrini juris subsidium, in tanta legum domesticarum luce, præstantia, & auctoritate apud Suecos, pro abusu potius habendum esse.

Ad *Pauli* illius *Cypræi*, qui inter Cimbricæ Jctos ævo suo facile principatum obtinuit, commemorationem supra jam notavimus, Illustriss. Editori occasionem arreptam esse, de pluribus Cimbrici juris, etiamnum vigentis, capitibus latius disserendi, cujus proinde rei hic aliqua etiam specimina exhibebimus. Et quidem, ubi quæstio incidit *de usu Juris Canonici Pontificii* in causis vel ecclesiasticis, vel secularibus, apud Cimbro agitatæ, de eo quidem ita tenet Noster *pag. 35*, hæcæ causis ad decreta S. Scripturæ & rectæ rationis, antiquitates sacras, Historiam Ecclesiasticam, statum primitivæ Ecclesiæ, acta reformationis

tionis Evangelicæ & visitationum Ecclesiarum, ordinationes Ar-
 thoas & Cimbricas Ecclesiasticas, ritualia Ecclesiarum, copio-
 sas Constitutiones Ecclesiasticas, ab A. 1540 latas, ordinationes
 provinciales & politicas, conclusa & articulos Synodorum con-
 sistorialium, & plura alia genuina Juris Ecclesiastici, speciatim
 Cimbrici, præsidia, de quibus meliores scriptores indicat, re-
 vocandas esse. Qui hocce igitur veros Juris Ecclesiastici patriæ
 fontes adierit, hunc facile carere posse haustu aquæ ex Jure
 Canonico, cujus plura dogmata, horumque principia & ratio-
 nes, post emendata sacra, & sancitam pacem Westphalicam, au-
 toritati quippe Pontificis Pontificioque Juri oppositam, luculen-
 tissimam mutationem passa sunt, ideoque sana explicatione &
 observantia hodie destituta. Mox, ubi intuitu negotiorum se-
 cularium *ad usum Juris Saxonici* apud Holfatos quæstio ver-
 titur, hæcce Noster itidem animadvertit: quæstionem de Juris
 Saxonici in Nordalbingia receptione, quam quidem *Griebne-
 rus, Struvius, Hartmannus, Steurnagelius,* & forte alii, com-
 menti sint, sponte sua concidere. Non enim Jus Saxonicum
 apud Holfatos indignis introductione, quia illud in horum re-
 gionibus natum, adæque jus ipsum originarium sit & avitum;
 neque ex Saxoniam hodierna in Holfatiam, sed ex Holfatia in
 Saxoniam partes, jura Saxonum derivata esse; quorum demum
 quædam capita, intermixto tamen multiplici lolo, in codicil-
 lum redigere tentaverit decantatus Speculator *Repkovius*; & quæ
 sunt alia, quæ tum hic, tum *infra pag. 47 seq.* copiosius in hanc
 rem disputantur. De ipsius etiam *Romani Juris* pusilla auto-
 ritate apud Holfatos dum Vir summius *pag. 49* decem ratio-
 nes affert, a justitiæ in his terris sacerdotibus probe subinde
 pensandas, hanc demum illis subjungit, quod in his Principa-
 tibus sero demum A. 1665 Academia nata & constituta sit,
 quæ, surgente mox luce Jurisprudentiæ purioris, non solos Juris
 Romani interpretes, sed Jctos humaniores, aluerit, quin ab ini-
 tio Professore praxeos Holfatiæ ornata, hodie vero etiam Ju-
 ris Germanici Professione, instructa sit. Quo enim, ita pergit
 Autor, antiquiores in Germaniæ provinciis existunt Academiæ,
 eo citiorem majoremque ibidem observatis Juris utriusque Do-
 ctorum

eorum iniquis & curiis auctoritatem, inde tenaciorem ubique Juris Romani cultum & mirum abusum, qui tamen hodie ubique fere devigescit.

Sed non tantum id egit Vir Illustrissimus, quemadmodum huc usque fere commonstravimus, ut de juribus, e foris Cimbrorum vel jam eliminatis, vel adhuc eliminandis, nos edoceret; sed illud etiam sibi datum putavit, ut rationem haberet legum & jurium, quibus in his terris adhuc standum est, & quorum usus & auctoritas cum maxime viget; de quibus proinde & nobis hic aliquid afferendum est. Occurrit hic primo loco *Jus civitatis Slesvicensis* municipale, seu statutarium, de quo a pag. 55 usque ad 96 tam copiosa tractatio instituta est, ut ex ea specimen capere liceat *Historia Juris Cimbrici omnis aevi*, quam & supra Vir summus a se expectare nos jusserat. Traditur nempe primum de juris hujus Slesvicensis ultima etate & prima origine, quam ad A. 1153 non modo rite constituit Autor, sed & idoneis testimoniis munit, & ab aliorum dissentientium quibusdam dubiis liberat. Sequitur hinc amplior disquisitio de juris ejusdem genuinis fontibus, cumque in hunc censum referantur 1) privilegia Principum; & speciatim a *Suenone*, primo conditore, tributa; 2) mores & consuetudines domesticæ & cognatæ; 3) Leges Veterum Anglorum & Werinorum, seu Cimbrorum; 4) Leges Saxonum Seculo V & VI; 5) Leges Frisiorum; 6) Leges Haraldinæ; 7) Leges Anglo-Saxonum, & denique 8) Jura Waldemariana Scania, Selandica, & Jutica; latissimum hic fuisse campum Illustriss. Scriptori apertum, intelligere licet; quem ille ingressus & ita emensus est, ut in diversis hujusmodi legibus & juribus, quorum ipsi natales paulo obscuriores & vulgo minus cogniti sunt, itemque populorum commemoratorum originibus, antiquitatibus, moribus, institutis, rebusque gestis aliis, explicatius describandis, & a multorum, quibus alioqui scatent, commentorum & fabularum sordibus purgandis, nihil reliqui fecerit; adeo quidem, ut larga hic nobis materia suppeteret, si de hisce argumentis copiosius referre integrum esset. Auctoritatem denique statutarii hujus Juris Slesvicensis ex eo firmat, quod tum

Romani Juris, a cuius facibus illud immune prædicat, usum prorsus omninoque excludat, tum quod illud velut thecam & secundam matrem omnium fere Cimbricæ legum, ad civitates pertinentium, spectare liceat; quo nomine cum hic præcipuarum urbium jura municipalia producemus, illorumque concentus cum Slesvicensi ostenditur, ad Flensburgensium tamen jus Statutarium seorsim divertit Auctor, ejusque integram historiam ita necesse, ut origines fontesque ejusdem investiget, Codices diversos, & quibus id subinde accessionibus auctum sit, indicet, ac denique ex Latino ejus exemplo, quod Codicibus vernaculis, & præcipue Statutis Slesvicensibus, Germanice editis, sive eorundem antiquas lectiones requiras, sive species vocum obscuriorum explicationem, multam lucem affundit, quoad præcipuos articulos hic inferat. Altero loco inter jura, quorum usus hodiernus in foris Cimbricis ab Illustriss. Viro constabularius est, reponemus *Leges & Consuetudines Dithmarcorum provinciales*. Nam, quod supra, Codicis eorundem vetustioris, cum adjunctis quibusdam monumentis aliis, editionem ab eodem curatam esse, commemoravimus, vel hoc nomine factum id interpretari licebit, quod, ab usu haudquaquam easdem recessisse, hoc ipso simul indicare voluerit, licet pro eadem re firmanda, præterquam quod easdem cum aliis juribus, passim comparaverit, peculiare quasdam rationes hic prolatas haud reperiamus. Sed alia ex parte insignis summi Viri studium fuit, quod jam supra laudavimus, cum editos ab eo *Codices Juris Lubecensis* antiquissimos adduceremus. Hoc etenim jure municipali cum, præter civitates Holsaticas, & aliarum mari Baltico adjacentium regionum, Megapoleos Pomeranicæque, urbes præcipuas, peculiaribus in hanc rem privilegiis munitas, etiamnum uti fruique, in vulgus notum sit, hoc tanto rei argumento & pondere facile se induci passus est, ut latius hic excurreret, & in causâ omnibus nota largam minus cognitarum observationum segetem afferret. In harum etenim numero censemus, quando mox ipsam sic dictæ justitiæ Lubecensis notionem, quam novissime post *Lambecium* Cel. *Richejus* in *Historia Statutorum Hamburgensium* in alienum prorsus sensum detorque

quere voluit, genuino suo significatu vindicat, eamque adeo non beneficiorum & privilegiorum concessionem, sed ipsam legum scriptarum syllogen potius, denotare, pluribus in hanc rem adductis testimoniis & rationibus confirmat; censemus & illud, quod obmotum a Cl. *Arpio* dubium, dum is etatem Codicis Lubecensis scripto consignati in *Terriis aestivalibus* ex eo ambiguum reddere conatus est, quod iis temporibus aliquid in literas referre, inter Germanos res insolens & inauditi exempli fuerit, ita refellat, ut eidem in causa plane simili exempla scriptorum jurium municipalium opponat, quæ ipsum primum, ab *Henrico Leone* tributum, Statutorum Lubecensium codicillum adhuc etate vincant. Quod hinc varios Juris Lubecensis Codices antiquos, quorum numerus ad XIV ascendit, quique ab eo, quem A. 1582 ipse magistratus Lubecensis recognovit, & ad usum fori sui hodiernum adaptavit, non parum differunt, Vir Illustriss. recenset, licet primo intuitu ad literariam tantummodo notitiam hoc pertinere videatur, ita tamen comparatum est, ut in usum longe maximum se diffundat. Etenim civitates illæ, Holsaticæ imprimis, quæ jure isto Lubecensi antiquitus donatæ sunt, haud recentem illam & recognitam ejusdem formulam simul susceperunt, antiquiorâ illa duntaxat regula & lege se adstringi patiuntur. Quod, cum in causis longe pluribus conspicuum sit, tribus tamen potissimum argumentis sibi Noster comprobandum sumsit. Primum a valore testamentorum reciprocorum recentissima juris Lubecensis formula reprobatò deservatum est; alterum ad resignationem judicalem spectat, cujus quondam factæ exceptionem haudquaquam venditori, sed tertiis potius, competere, ostenditur; tertium denique, resignationi eidem terminum haud quidem annalem, sed menstruum duntaxat, præfigendum esse, docet; in quibus juris capitibus practicam, quæ in foro magistratus Kiloniensis obtinet, judicandi rationem non modo copiosius expostam, sed & firmissimis in hanc rem allatis præfidiis corroboratam, hic legimus. Cum, ex productis huc usque speciminibus quemlibet, quo Illustrissimi Scriptoris mens tendat, satis intelligere, existimemus, plura quidem Jurispruden-

tix Cimbricæ, auspiciis ejusdem noviter instructæ, argumenta non attingimus, sed recensionis nostræ filum hic demum ab-rumpimus.

JO. GEORG. WALCHII, THEOL. DOCT. ET
Prof. Publ. Historia Ecclesiastica Novi Testamenti,
variis observationibus illustrata.

Jenæ, sumtu hæredum Meyeri, 1744, 4.

Alph. 9 plag. 18½.

Et latissimus Historiæ Ecclesiasticæ campus, & amonissimus, est, qui quamplurimas quidem difficultates sæpenumero objicit, nihilo minus tamen dulcissimum animo pabulum ubique præbet. Quamobrem non defuerunt omni ætate, qui, in erudito hoc pulvere se exercuisse, laudi sibi duxerunt. Vivit illorum memoria in animis omnium, quotquot bonis literis justum statuere pretium didicerunt, nomenque eorum politissimis ingenii monumentis propagatur ad posteros, nulla unquam temporum injuria obliterandum. Præclaræ illi doctissimorum hominum societati nunc se adjungit Summe Reverendus *Walchius*, qui Opus parat, multa laude dignum, in quo res, a nato Salvatore in coetu sanctiori gestas, copiosius recensere, in animum induxit. *Partem* laboris hujus *primam* jam luci publicæ sistit, annorum fere quadringentorum memotiam ac spatium, ut in Præfatione significat, complexam, videlicet a partu Virginis usque ad tempora *Constantini* Imperatoris. Huic ut propediem, *sive injusta mora, & conclatione*, ut loquitur in Præfatione, reliquæ Partes succedant, effecturum se, pollicetur ac sperat. Præmissa *Prolegomena*, copiose adornata, magnoque eruditionis apparatu instructa, persequuntur omnia, quæ ad hoc doctrinæ genus accurate noscendum necessaria videntur. Dissertitur de *historia*, generatim spectata, variisque ejus generibus, postea de *Historia Ecclesiastica*, quot ea partibus absolvatur, quæ res, commemoratione dignæ, ibi occurrant, quo ordine ea proponenda, quomodo singula, quæ in Ecclesia acciderunt, dijudicanda. Præcipitur de *sive Historia Ecclesiastica,*

eclesiastica, ejusque utilitate. Venitur ad *subsidia*, quæ constituunt scriptores, tum ii, qui fundamenta prima tradiderunt, tum qui majori mole doctrinæque copia in hoc genere versati sunt. Ex posterioribus tres adducuntur classes: prima eorum, qui pro fontibus Historiæ Ecclesiasticæ habentur; altera eorum, qui unam duntaxat alteramque partem Historiæ Ecclesiasticæ persecuti sunt, v. c. de Patribus, Conciliis, vexationibus, hæresibus; ultima eorum, qui in Chronologiam ac Geographiam operose inquisiverunt. His subsidiis denique adjicitur meditatio & precatio. Prolegomena hæc, longiori filo texta, excipit ipsa *Historia IV Seculorum*. Singula Secula quatuor complectuntur *Capita* majora: *primum* de Doctoribus & Scriptoribus Ecclesiæ Christianæ, *secundum* de statu Ecclesiæ Christianæ interno, ubi ea, quæ ad propagationem religionis Christianæ, ad historiam doctrinæ Christianæ, ad vitam & mores Christianorum, spectant, indagantur, *tertium* de statu Ecclesiæ Christianæ externo, tum quod ad ritus Ecclesiæ, tum quod ad regimen Ecclesiasticum, tandem & quod ad disciplinam Ecclesiasticam; *quartum* de fatis, Ecclesiæ Christianæ adversis, de falsis doctoribus & hæreticis, de vexationibus Christianorum, seu persecutionibus, ut vulgo dicuntur, denique de Conciliis. Ordiamur a *Seculo I*. Hic inter *Doctores* ac *Scriptores Cap. I* apparent *Joannes Baptista & Christus*. Dissertitur de *Joannis* ortu, vitæ munerisque ratione, itemque supplicio. In definiendo *Joannis vestitu* Cel. Autor accedit iis, qui *Joanni* vestem vindicant, neque ex lino crasso textam, neque ex vellere unius cameli constantem, sed artificiose compositam ex pilis camelorum. *Angides* de *locustis*, proprie dictis, recte explicantur. *Mel sylvestre* accipitur de eo, quod apes vel in nudo solo, vel in cavis arborum, vel in fissuris rupium, deponunt. Vitam Christi latius enarrat Autor, examinans vaticinia Sibyllina, miracula, quæ circa nativitatis Christi tempora suborta feruntur, historiam *Maria*, ac *Josephi*. *Matrimonium Josephi* cum *Maria*, secundum *Epiphanium* octogesimo ætatis anno initum, fabulam dicit. Suppeditat familiam Christi, unde prognatus; eosque indicat, qui scriptis eam illustrarunt. Varia de *Beth-*

lebemo commemorat, quæ lectionem multam loquuntur. *Nativitatis Christi annum* accurate defini non posse, neque admirandum, quod in eo constituendo veteres dissenserint, recte monet. Probabile tamen putat, Christum non tempore hiemis, ut vulgo creditur, sed *veris*, & quidem *noctu*, natum esse. *Phœrum de præsepi*, proprie sic dicto, explicat, adversa quorundam opinione repudiata. In excutienda quæstione difficili: Utrum Christus *clausis matris meatibus* editus fuerit, adversus *Jo. Meisnerum* negativam amplectitur sententiam, ob verbum *rixew*, quod de partu valeat, aperto utero factum. Nihil minus sartam illibatamque urget *Mariæ* virginitatem. *Partus dolores* perensisse *Mariam*, labe peccatorum conspersam, non dubitat. In quæstione vero, utrum *obstetricis* etiam *adjutorium* expetierit *Maria*, eoque sublevata fuerit, nihil definit. Reliqua subjicit, ad vitam Christi spectantia. Probabilem vocat sententiam eorum, qui, Christum per tres annos, & sex circiter menses, ministerio functum esse, & in quarto mortem subiisse, propugnant. In loco de passione ac morte Christi inquit in causis *supplicii crucis*, argumenti dignitate commotus. Christum non solum *agnum Paschalis* *Dæmonis* vere *edisse*, sed *eodem* etiam cum Judæis *die*, *eademque hora*, asserit. Fulcit sententiam rationibus, quas Lectoris eruditæ examini relinquimus. De *forma faciei & corporis Christi* ubi agit, tres sententiarum classes adducit; ipse tamen accedit iis, qui formam faciei Christi *pulcherrimam* admittunt, eamque ipse ex *ἀνακαρτησία* evincit. Disputat de literis Christi ad *Abgarum*, de testimoniis *Josephi*, & paganorum de Christo, de actis etiam *Pilati*, quæ, longum foret, jam persequi. A *Christo & Joanne* progressio fit ad *Apostolos & Evangelistas*, eorumque scripta. Exponitur de *Apostolorum* nomine, munere, & potentia, certis limitibus circumscripta. De *Baptismo* *Apostolorum*, a quo illis collatus, quo loco, quo tempore, certi quid asseri non posse, Cel. Autor significat, quanquam de baptismo ipso non videatur dubitandum. De *Petro* uxorato ex sacris disserit, de *ceteris Apostolorum* uxoratis ex scriptoribus *Eccllesiasticis*. De *Pauli* conjugio ubi quæstio suboritur, plu-

res rationes pro negativa sententia, quam pro affirmativa, afferri posse, Autor judicat. Enarrantur Autores, qui de *Apostolis* sigillatim singularique studio egerint. Et postea ordine dicitur de singulis. Indagantur quæstiones difficiles, dudumque agitæ: Utrum *Petrus* Antiochiam venerit; utrum Romæ Episcopi munere fuerit functus; quo supplicii genere affectus; utrum *Jacobus Major* venerit in Hispaniam; quid sit statuendum de itinere *Joannis* Asiatico, ejusque sede in urbe Ephesiorum, de dignitate ejus pontificia, de conjectione in oleum, damnatione ad metalla, de fuga societatis Corinthi in balneo, & quæ sunt aliæ quæstiones, quæ hic accurate non minus, quam perspicue, expediuntur. Sequuntur aliæ: Utrum sibi constet promulgatio Evangelii, a *Bartholomæo* in India, Lycaonia, Armenia, facta; utrum *Matthæus* Evangelium scripserit Hebraice, an Græce. Venitur etiam ad *Thomæ* legationem ad *Abgarum*, ad itinera ejus, propagandi Evangelii causa suscepta. Recensentur Apostoli reliqui, tandem & *Paulus*, de quo plura. Martyrium ejus Romanum sub tyrannide *Neronis* certum esse, sed de loco & tempore scriptores dissentire, Autor Cel. observat. Epistolam ad Hebræos vindicare *Paulo* non dubitat, quanquam nomen non præfigatur. Dicit etiam quædam de scriptis *Pauli* apocryphis, adulterinis, suppositis. Ab *Apostolis* descendit ad *Evangelistas*. Animalia *Hesekielis* I, 10, itemque *Joannis* *Apoc.* IV, 7, ad *Evangelistas* a quibusdam referri, sed veram adhuc significationem latere, circumspicere docet. Postea *Evangelistarum* singulos, quod ad vitam & scripta, recenset. Sequuntur *LXX discipuli*, cum *Viris* ac *Patribus Apostolicis*. Numerum eorum septuagesimum Codices Græci & monumenta antiquitatis Ecclesiasticæ confirmant. Officium eorum constitit in itineribus, propagandæ doctrinæ Christianæ causa institutis. *Virorum* ac *Patrum Apostolicorum* diversa suppeditantur genera. Enarrantur plerique illorum, ut *Timotheus*, *Titus*, *Silas*, *Philippus*, *Sosthenes*, *Apollo*, *Dionysius Areopagita*, *Zeno*, *Stephanus*, *Prochorus*, *Ananias*, *Epaphroditus*, *Epaphras*, *Eraclus*, *Philemon*, *Onesiphorus*, *Nicodemus*, *Linus*, alii. Adjunguntur his *Scriptores* quidam Apostolici, *Evodius*, *Marcellus Abdias*,

dias, Anacletus, Marcialis, Clemens, etiam Alexandrinus. Subnectitur Barnabas & Hermas. Omnia singulari studio pertractantur. Venitur jam ad Caput II de statu Ecclesie Christi interno. Multa hic ex Actis Apostolicis, ex Epistolis Canonicis, & Apocalypsi Joannes, hauriri posse, Cel. Autor annotat. Plura vero, adjicit, res illas & Ecclesias circumstantia, latere, adduci tamen cœtus sacros in Palestina & extra Palestinam in Codice Sacro, & Ecclesias illas nunc a provinciis, nunc ab urbibus, commemorari. Utrum Apostoli venerint in Americam, affirmari a quibusdam, & quidem rationibus maxime probabilibus, putat. Christianam religionem, ejusque propagationem, celerime accidisse, docet, annum tamen post Christi adscensionem, quo Hierosolymis discesserint Apostoli, definiri non posse. Historiam doctrina Christiana tres Partes absolvunt, quarum prima agit de Scriptura S. velut fonte ac regula doctrinæ sacræ, altera de iis, quæ ipsi Apostoli ac Viri Apostolici docuerunt, tertia de modo docendi, in Ecclesia Apostolica recepto. Denique de vita exponitur & moribus Christianorum, ac primùm quidem de iis, qui vitæ sanctiori operam dederint, postea de sanctimonix fundamento, postremo de ipsius sanctimonix descriptione. Caput III sistit statum Ecclesie Christiane illius temporis externum. Enarrantur ritus Ecclesiastici, conventus sacri, loca, iis destinata, partes cultus divini, lectio librorum sacrorum, adhortatio ad populum, ut vel interpretetur sacra, vel ab aliis explicata dijudicet, preces, hymni, baptismus, cœna, agapæ, osculum sanctum, jejunia, ægrotorum unctio, manuum impositio. In regimine Ecclesiastico describendo distinguuntur Charismata ab officiis sacris, muneribus, & munera ordinaria ab extraordinariis. Dicitur de Presbyteris, Episcopis, Diaconis, & Diaconissis, de Metropolitanis, Archiepiscopis, Patriarchis, Archidiaconis, Chorepiscopis. Disciplina Ecclesiastica distinguitur in ordinariam & extraordinariam. Extraordinariæ genus aliquod commemorabile erat traditio falsorum doctorum & flagitiosorum hominum in manus Satanæ. Ordinaria vero excommunicatio dicebatur. Ad ordinariam disciplinam refertur etiam usus clavis ligantis. Caput IV exponit

ponit de Fatis Ecclesie. Ex falsis doctoribus hic enarrantur Pseudapostoli, & hæretici, quos indicat Scriptura, videlicet Hymeneus, Philetus, Alexander, 2 Tim. II, 17, 18, 1 Tim. I, 19, 20, Hermogenes & Phygellus, 2 Timoth. I, 15, Demas, 2 Tim. IV, 20, Diotrephes, 3 Jo. IX, 10. Fit etiam mentio Simonis Magi Act. VIII, 19, cujus funestum obitum ac statuum, a Romanis decretam, fabulis accenset Autor. Latius de hoc Simone hic disputatur. Ad illius dogmata respici a quibusdam, creditur, 1 Tim. VI, 20, Col. II, 18, 2 Theff. II, 8 seq. sed hæc tantum conjecturas dicit Autor. Refert huc etiam Nicolaus Apoc. II, 16, ac docet, existisse omnino peculiarem Nicolaitarum sectam, a Diacono Hierosolymitano, Nicolao, dictam, inquit etiam in questionem, utrum illi hæreticis adjiciendi, quam recte affirmat. Progreditur ad Cerinthum, ejusque sectas, ad Ebionitas, Nazareos, Docetas, Gnosticos, Menandrianos, Dositheum, hæreticum. Sequuntur vexationes Christianorum. Horum inter hostes numerantur Judas Ischariotes, Judæi, gentes profanæ, & Imperatores inprimis Romani. Evolvuntur capita de martyribus & confessoribus primæ Ecclesie, de decem vexationibus, ex quibus prima & secunda describuntur. Ex Conciliis adducitur tantum primum & unicum Concilium Apostolorum Hierosolymitanum, Act. XV, in quo decretum, ut Christo nomen dantes ab idolorum victimis, sanguine, suffocato, scortatione. Accedimus jam ad Seculum II. Ex Doctoribus Ecclesie hic occurrunt Ignatius, Polycarpus, Papias, Quadratus, Aristides, Aristobolus, Melita Sardenfis, Claudius Apollinaris, Miltiades, Apollonius, Adenagoras, Justinus Martyr, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Tatianus, Theophilus Antiochenus, Q. Septimius Florens Tertullianus, Hermas, Aquila, Agrippa, Pius, Soter, Abercius, Dionysius Corinthius, alii plures. Subjiciuntur oracula Sibyllina, & Testamentum XII Patriarcharum. De statu Ecclesie interno excitantur Ecclesie Orientales, quæ florebant Cæsareæ Palæstinæ, Antiochiæ, Ephesi, Smyrnæ, Hierapoli, Nicomedie, apud Indos, Ægyptios, aliasque gentes. Adjunguntur Occidentales, in Hispania, Britannia, Gallia, Germania,

nia, aliis locis. Ad *historiam doctrinae Christianae* referuntur dogmata, ea aetate recte tradita; distinguuntur ab his erroneae sententiae Patrum, *Justini, Irenaei, Clementis, Theophili, Tertulliani*. Dissertitur de Theologia illius aetatis polemica, morali, exegetica. Ad *vitam & mores* spectat blanda fratrum sororumque compellatio, observatio officiorum erga Deum, socios, ac nosinet ipsos. In *Capite de statu Ecclesiae Christianae externo* sistuntur ritus, Sabbatha, dies festi, lectio Scripturae, alii, de quibus supra. *Regimen Ecclesiasticum* eadem ratione, eodemque ordine, quo in superioribus, tractatur. Idem de *disciplina Ecclesiastica* notandum. Inter *facta Ecclesiae ex haeresibus huius Seculi* enarrantur *Saturninus, Basilides, Carpocrates*, cuius sectatores *Epiphanius & Marcellina* fuerunt, *Prodicus*, qui autor *Adamianorum* existit, *Valentinus*, ejusque sectatores, *Ptolemaeus, Secundus, Heraclion, Marcus*, praeterea *Archontici, Colarbasus, Bardesanes, Florinus, Blastus, Theodorus*, plures alii. Ex *persecutionibus* tam ex, quae a Judaeis, tum quae a gentibus profectae, commemorantur. Copiose inprimis de *tertia, quarta, & quinta*, disputatur. Agit etiam Autor *Cel. de legione fulminatrice*; aetate *Marci Antonini*, eosque rectissime agere pronuntiat, qui historiam nec probant, nec prorsus rejiciunt, sed verum a falso, certum ab incerto & probabili, distinguunt. Ex *Conciliis* huc pertinent inprimis ea, quae ob tempus Paschatis constituendum acta. Dantur incerta, ut *Lugdunense, Romanum, Hieropolitanum, Siculum, Pergamentense*; ficta etiam duo, quorum praeses & autor *Ignatius* perhibetur. *Seculum III* ex *Dottoribus* exhibet *Minutianum Felicem, Cyprianum, Origenem, Hippolytum, Gregorium Thaumaturgum, Julium Africanum, Methodium, Dionysium Alexandrinum, Ammonium, Symmachium*, reliquos. Ex *dogmatibus*, quae tum viguerunt, varia indicantur. Non tamen omnem corruptionem a doctrina tum abfuisse, ostenditur, illudque ex erroribus & vitiis, apud *Minutium Felicem, Cyprianum, Origenem, Methodium, Dionysium Alexandrinum*, occurrentibus, confirmatur. *Status Ecclesiae internus* ad formam superiorem declaratur. Bene observatum est, ades cultus divini eo tempore

porē imaginibus nondum fuisse decoratas, ligneas mensas in facris usurpatas, lucernas noctu accensas, in vigiliis paschalibus, & alio tempore. *Regimen Ecclesiasticum* ibidem, ut supra, describitur. Adjiuntur tamen varia lectu digna de Exorcistis, Acoluthis, Lectoribus, Ostiariis, itemque de electione ad ordinem Ecclesiasticum, de ordinatione ministrorum Ecclesie, de translatione Episcoporum in alias sedes. *Disciplina Ecclesiastica* spectatur in lapsis, sacrificatis, libellaticis, traditoribus, ea affectis. Ad *facta Ecclesie* pertinent *hereses* variae, ut Noetianorum, Sabellianorum, Samosatensianorum, Nepotianorum, Manicheorum, Hieracitarum, Berylli, Arabicorum, plurium, praeterea Schisma Novatianorum & controversiae, de baptismo hereticorum, num sit verus, agitatae, itemque lis inter *Cyprianum & Stephanum*. Ex *vexationibus* describuntur *sexta, septima, octava, nona, decima*. Ex *Conciliis* hic apparent Carthaginensis, Alexandrinum, Lambestanum, Bostrenum, Ephesinum, dup. Romana, Antiochena, Iconiensis. In *Seculo IV* excitantur primum doctores, *Eusebius, Athanasius, Cyrillus Hierosolymitanus, Epiphanius, Ephraemus Syrus, Basilus Magnus, Gregorius Nyssenus, Gregorius Nazianzenus*, cum reliquis. Ad *statum internum Ecclesie* refertur *Constantini M.* professio Christianae fidei, de qua copiose & erudite. De *signo Constantini* Auctor verisimiliorem putat sententiam eorum, qui illud ad causas naturales referunt, crucemque credunt in halone solari conspectam. Quod signum, quia rarum fuit, potuit in admirationem rapere & Imperatorem, & reliquos spectatores, simulque efficere, ut miraculis postea accenseretur, dum quaedam aliter recipiebantur, atque apparebant in caelo. In *historia doctrina Christiana* notantur quaedam sententiae *Eusebii, Athanasii, Cyrilli, Basilii*. Dissertitur etiam de *Symbolo Niceno*, aetate illa confecto. In *Capite de vita & moribus Christianorum*, de Monachatu, Anachoretis, Cenobitis, operose disputatur. Ex hac brevi delineatione Operis amplissimi Lectores intelligent, quanti pretii illud sit, & quanto desiderio *Partes* reliquae sint efflagiandae. Ad quam igitur telam feliciter pertexendam Auctori

Summe Reverendo & otium in munere gravissimo, & constantem valetudinem, candido pectore comprecamur.

JACOBI BRUCKERI, REG. SOC. SCIENT.
Berolin. Membri, *Historia critica Philosophiae.*

Tomus III.

Lipsiæ, apud Bernh. Christoph. Breitkopf, 1743, 4 maj.

Alph. 5. plag. 4.

Qualis æstate nova flores per rura spes exercet sub sole labor, quantumque fervet elegantissimum artificiosissimumque opus illorum, mella liquentia stipantium, dulcique nectare cellas distendentium, teste *Virgilio Marone Æn. I, 434*, tale exercet Celeberrimi Autoris ingenium mentemque studium, tantum crescit miræ artis, elegantia, & dulcedinis, opus, tantumque fervet, ut *tertius* jam prodierit ejus *Tomus*, idemque proxime prodituros promiserit certo reliquos *duos*. Tradit hic *Tomus tertius* Philosophiæ historiæ criticæ *Periodi secundæ*, ab initiis monarchiæ Romanæ ad repurgatas usque literas facta Philosophiæ Saracenicæ, sive Arabicæ, tum *Partem integram secundam*, historiæ Philosophiæ Christianæ ad instauratas usque literas exponentem. Absolvitur illa de Philosophiæ Saracenorum, sive Arabum, historiæ *duobus Capitibus*, quorum *primum* de origine & progressu Philosophiæ inter illas gentes, *alterum* vero de natura & indole istius Philosophiæ, inscribitur. Indicatur primo *primi Capituli* loco tractandi ordo, fontes historiæ philosophicæ Saracenorum, status literarum atque Philosophiæ & ante Islamismi, sive Muhammedismi, tempora, & tempore nascentis Islamismi, facta Philosophiæ sub familiis Omniadarum & Abbafidarum, cum causis exorientium inter Saracenas literarum & Philosophiæ, atque autoribus ejusdem primis, Medicis scilicet Christianis, quibus & artis salutaris, & Philosophiæ, inter Arabes receptæ, patrocinium debetur, quos inter *celebris est*

Pag. 3.

5.

9.

15.

21.

25.

27.

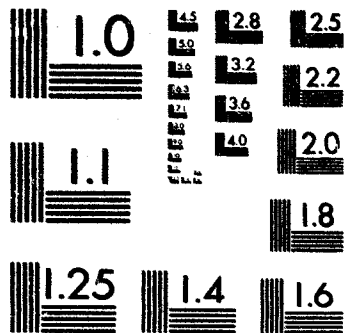
est Joannes, filius <i>Musa Waichi</i> , sive <i>Mesue Damascenus</i> , cum	
<i>Joanne Mesue Damasceno</i> , hoc multo juniore, itemque cum	
<i>Joanne Damasceno Mansure</i> , scriptore ecclesiastico, non con-	
fundendus; quibus adduntur Principum, & precipue <i>Al-Ma-</i>	Pag. 31.
<i>monis</i> , de literis & Philosophiæ merita, progressus Philosophiæ.	39.
Principibus promotoribus facti, ejus inter alias Asiæ gentes	
cultura & in Oriente scholæ, inter Arabes vero occidentales	42. 43.
fata. Consideratis ita in genere Philosophiæ in gente Sarace-	45.
nica fati, de specialibus ejus apud illam circumstantiis sibi por-	
ro agendum esse existimat Cel. Autor, nimirum de sectis inter	50.
Saracenos, originibus quoque Philosophiæ & Theologiæ scho-	54.
lasticæ inter Muhammedanos, & secta inter eos Loquentium,	58.
de scriptoribus Philosophiæ inter Saracenos, <i>Alkendio</i> , <i>Ta-</i>	61.
<i>hete</i> , <i>Alfaratio</i> , <i>Esciaria</i> , <i>Essophio</i> , & <i>Rasio</i> , superantibus famæ	63. 69.
celebritate sui temporis Philosophas inter Arabes omnes <i>Avi-</i>	71. 74.
<i>acenna</i> , & <i>Averroes</i> , sectaque <i>Averroistica</i> , aliis quoque Arabum	76.
Philosophis, Astronomis, & Mathematicis, Judæis denique Ara-	80. 97.
bibus, inter Saracenos philosophantibus. Deinde, enarrata Phi-	109.
losophorum inter Arabes post C. N. celeberrimorum, ipsiusque	113. 118.
fatorum Philosophiæ, historia, <i>Cap. II. de natura, indole, & con-</i>	120. 122.
<i>stitutione, Philosophia Saracenicæ</i> disserit Cel. Autor, idem se-	
quens institutum, quod per omnes temporum quorumcunque	
sectas tenuit, ut, generalibus quibusdam observationibus, qui-	
bus arcana rationes Philosophiæ Saracenicæ recluduntur, præ-	123.
missis, tum demum de singulis Philosophiæ inter illam gentem	
cultæ partibus dispiciat. Docent observationes istæ generales,	
Philosophiam inter Arabes ante Islamismum nullam, ipsumque	130.
<i>Muhammedem</i> cum lege sua <i>αφιλόσοφον</i> fuisse, ipsam Philoso-	134.
phiam sub <i>Abbasidis</i> demum introduci, sectam Loquentium,	144.
supra dictam, specimen Philosophiæ Saracenicæ & introducti	143.
cepticisni habendam, sectas Muhammedicas Philosophiam e-	148.
vertisse ac corrupisse, fata Philosophiæ inter Christianos tristem	149.
eventum Philosophiæ Saracenicæ peperisse, versiones philoso-	151.
phicorum scriptorum ineptas, damnaque Philosophiæ inde e-	152.
mergentia inter Christianos magna, ipsam denique Philosophiæ	155.
Saracenicæ conditionem miseram fuisse, quamvis Arabibus viri	
M m m 3 magni	

- magni & ingentia excelsa non defuerint, ipsique de Philosophia omni non ita male meruerint, ut in ejus historia exigua, vel plane nulla, eorum debeat esse memoria, quin potius fatendum, in tanta ingeniorum paupertate & eruditionis nocte, quæ tum totum pæne terrarum orbem opprøsserat, laudandam esse Arabum industriam, stellæ instar fulgentem, meliusque fuisse, aliqua Philosophia, licet manca multisque nevis turgente, uti, quam nulla. His præmissis, quid in singulis Philosophiæ partibus stauerint Arabes, explicat Cel. Autor, quorum quidem Philosophia cum tota fuerit Peripatetica, & non modo nihil novi illi addiderint, verum neque ullum ejus errorem emendaverint, facile ex Philosophiæ Aristotelicæ placitis intelligi omnis potest; ut tamen habeat Lector curiosus, unde sitim restinguat, faciemque noscat Philosophumenorum Arabicorum, delineavit Cel. Autor Muhammedanorum philosophica ipsi ex
- Pag. 157. scriptoribus Arabicis dogmata præcipua, de Theologia naturali, 166. deque doctrina de Deo, spiritibus, anima, ejusque statu & conditione post mortem, tum de rebus quoque naturalibus, & 172. subjecti Philosophiæ moralis, orientali methodo concinnatæ, 198. 211. compendium. Expositis ita factis Philosophiæ, quatenus se inter gentiles, Judæos, atque Muhammedanos, post natum mundi redemptorem extendisse creditur, adeoque, absoluta prima secunda hujus Historiæ philosophicæ Periodi Parte, restat altera 217. ejus Pars de Philosophia Christiana ad instauratas usque literas, cujus omnis narratio duobus distinguitur Libris, quorum primus de Philosophia veterum Christianorum, secundus de Philosophia Christianorum mediæ ævi, inscribitur. Ad tria redit primus hujus Partis secunda Libri tractatio Capita, ac primum quidem, 242. de Philosophia Christi & Apostolorum disquirens, Christianam 243. religionem Philosophiam sensu excellentiori esse, & Philosophiæ nomen religioni Christianæ tributum, sed, improprie eam 244. ita dici, observat, addita varia Philosophiæ apud veteres Christianos significatione, simul & vero eos corrigit, qui caput regemque 246. civitatis Christianæ optimum maximum Jesum Christum, ejus- 247. que Apostolos, & imprimis Paulum, Philosophis annumerare audeant. 255. 257. Sicut Caput II, de Philosophia veterum Christianorum, 260. præcipue

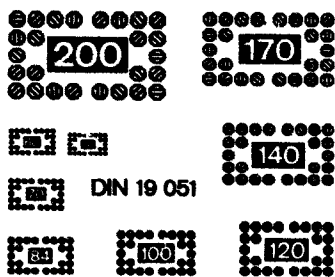
præcipue Ecclesie doctorum, in genere considerata, historiam ejus, observationibus generalibus comprehensam, docentibus quidem, Apostolicos viros a Philosophia omni abhorruisse, Pag. 269, allegoriæ studium mature Philosophiæ Ægyptiæ portam in 274. ecclesia aperuisse, Philosophiam ipsam Seculo II in ecclesiam 278. introductam, ejus quidem satis gnaros fuisse Seculi II Patres, 281. eandem tamen in apologiis oppugnasse, nullique sectæ peper- 282. 283. cisse, cum hæreses, ex gentili Philosophia ortæ, exosam eam 287. Patribus reddidissent, id quod exemplo *Valentinianæ* hæreseos illustratur, ipsumque *Valentini* systema, & *Matæologiæ Valen-* 290. 291. *tinianæ* origines, describuntur; ipsam Philosophiam, postlimi- 294. nio a Patribus acceptam, in commodos reipublicæ Christianæ 303. commutatam usus, non quidem sine singulari cautione; veri 310. insuper nominis Philosophos Patres non fuisse, & Philosophiam 313. aliquam ecclésiasticam ex omnium sectarum placitis erigere ni- 316. tentes, unde diversæ de Philosophia gentili voces concilien- 321. tur, unam sectam alteri prætulisse, & repudiata *Peripatetica* 324. secta atque *Epicuræa*, quosdam *Aristoteli*, plurimos *Platoni*, 326. 327. sed certo tantum respectu, quam maxime fuisse; multis de 328. causis laudato, & ab ecclésiastica secta commendato, a *Plato-* 331. 335. *nismo*, sive doctrina illa ecclésiastica, Systema syncretisticum *Pla-* 337. *tonico* attemperante, Patres ante Nicænos aliosque non immu- 338. nes fuisse; ceterum disputationes Patrum non satis accuratas 340. 343. ob ratiocinandi imperitiâ, eorum in arte critica notitiâ nul- 349. lam, stilum non nisi affectatum & allegoricum, Philosophiam 354. 355. naturalem fere nullam, diligentiam in Philosophia morali par- 356. ticiorem, rigorem vero in ea absurdum nimiumque, ipsamque 359. *Alexandrinâ*, *Ægyptiâ*, & *Ecclésiasticâ*, Philosophia corruptam, 360. 361. haberi posse. Exequitur *Caput III* illam *Philosophiam vete-* 363. *rum Christianorum, præcipue Ecclesie doctorum, speciatim con-* *sideratam*, præcipuorum ecclésiasticæ Patrum exempla intuens, qui a Seculo post Servatorem natum secundi initio, ad Seculum us- quo octavum, a quo medium plerique auspiciari solent ævum, aliqua Philosophiæ laude clari habentur, qui, cum in duas distinguantur classes, quarum una ante conditam sectam Ecclésiasticam, altera illa invalescente, viguit, considerantur eo ordine, 368. ur

- us Seculi secundi doctores prius illi recensentur, qui ante conditam eam sectam vixere, tum, qui tertio & sequentibus Alexandrinum, vel *Aristotelicam* quoque, *Philosophum* adamarunt.
- Pag. 369. Legitur ita Philosophia *Juliani Martyris, Iustiniani, Platonica*
 378. *secta* Secula II inter Christianos celebrata, Philosophia *Theo-*
 396. *phili Antiocheni, Platonica* amatori, *Athenagora, Hermia, Iren-*
 399. *aei, Tertulliani, Clementis Alexandrini, ejusque praeceptoris,*
 401.407. *Panteni.* Inde sequitur Patrum post conditam sectam eccl-
 411. sicam Philosophia, speciatim *Ammonii* Philosophia, ab Ori-
 414.417. *gene* in ecclesiam introducta, ipsius *Origenis* Philosophia, me-
 420. thodus docendi, discipuli, philosophumena, *Origeni* tribu-
 427. ta, eruditionisque philosophicae ejus laus & praedicatio, tum
 428.433. vero etiam errores, ex Philosophia enati, denique ipsum Sy-
 436. stema philosophico-theologicum *Origenianum*, quibus sub-
 437. junguntur ceterarum sectarum Graecanicarum fata, imprimis
 440. Peripateticæ, ab *Anatolio* excultæ. Comparant porro Patres
 442. Seculi quarti Philosophiae periti, *Arnobius, Lactantius, Eu-*
 443. *sebius, Didymus Alexandrinus, Calcidius, Augustinus, Syne-*
 459. *fus*, a Pseudo-Dionysio distinctus, *Dionysius Areopagita.* Ad-
 463.465. duntur Philosophi inter Christianos Occidentales, Seculi V
 470.471. *Claudianus Mamertus & Aeneas Gaxaeus*, Seculi VI *Boethius,*
 472.485. *Zacharias Scholasticus, Jo. Philoponus*, & incertæ ætatis *Neme-*
 507.511. *fus.* Jamque, enarrata historia philosophica Christianorum,
 523.524. qui sex primis post C. N. Seculis vixerunt, *Libro* hujus *Par-*
 527.528. *tis II Periodi II secundo* de Philosophia Christianorum medii
 529.530. ævi exponit Cel. Autor, rem omnem *tribus Capitibus* comple-
 532. tens, & primo quidem Philosophiæ faciem in Oriente inter
 554. Græcos Christianos, a Seculo VII ad expugnatam Constantino-
 polin, cujus deploranda expugnatio A. C. 1451 accidit, de-
 ibid. pingens, *secundo* Philosophiam Christianorum Occidentalium
 a Seculo VII ad XII describens, *tertio* scholasticæ Philosophiæ,
 675. quæ ab isto tempore usque ad renatas literas regnavit, histo-
 533. riam subjungens. Exhibentur *Cap. I* fata Philosophiæ & *Plato-*
 534. *nica, & Aristotelicæ*, Seculo VII in Oriente, autore præcipuo *Jo-*
 536. *anne Damasceno*, barbaries Seculo VIII & IX inter Græcos ingru-
 537. ens, contra vero etiam Philosophia ex parte a *Barda* restituta, &
 Seculo

Seculo X inter Græcos promota *Mich. Pselli*, senioris, *Leo* Pag. 538.
nis Philosophi, *Photii*, *Leonis VI* Imperatoris, *Sapientis* dicti, 540.
Niceta Davidis, *Michaelis Ephesii*, *Eustratii*, Sec. XII *Nice-* 541.543.
phori Blemmida, & *Georgii Pachymeris* Sec. XIII, *Theodori Me-* 544.
teobita & aliorum Sec. XIV, extremisque imperii Græci tem- 546.
poribus *Michaelis Pselli*, junioris, studio & autoritate, quibus 550.
Philosophi Græci, in Occidentem, secuta illa rerum perturbatione, 554.
dilapsi, subjunguntur. Inde ex Oriente in Occidentem, a Græ-
cis ad Latinos, jam progredienti *Cel. Autori*, *Cap. II*, indicatis
& fontibus, ex quibus historia Philosophiæ medii ævi haurienda, 557.
& tractationis ordine, utilitate, ac scopo, describitur barbarica, 558.
Sec. VII ingruens, ejusque causæ, superstitio scilicet odiumque
in Philosophiam *Gregorii Magni*, studium tamen etiam aliquo- 559.
rum, tanquam classicos Autores *Marcianum Capellam*, *Boetium*, 564.
Cassiodorum, *Macrobium*, *Firmitum Maternum*, *Cbalcidium*, ex 566.567.
sacris scriptoribus *Augustinum*, legentium, quorum lectione ali- 568.
qui, & imprimis *Isidorus Hispalensis*, Sec. VII in Philosophia pro- 569.
fecerunt. Hæc excipit Philosophiæ Sec. VIII delineatio, cujus 571.
ubique fere expulsæ a syla quasi fuere monasteria, maxime *Ordi-* 572.574.
nis S. Benedicti, sed misera, meliora Hiberniæ & Angliæ regna, 575.
statores, sive potius conservatores, *Theodorus Cilix*, *Beda*, 577.580.
Flaccus Alcuinus, gratia *Caroli M.* ad instaurandas literas & 583.
Philosophiam utens, qui magno & Imperatore digno conatu 591.
scholas, cum quidem triviales & quadrivales, constituebat, 593.
frustraneo tamen, cum nihilo minus potiores scientiæ philoso- 594.
phicæ negligenterentur. Legitur porro Philosophiæ Sec. IX con- 598.599.
ditio, scholarum fata, cura *Alfredi*, Angliæ Regis, virorumque 601.605.
doctorum, de instaurandis literis & Philosophia, imprimis *Jo.* 610.611.
Scoti atque *Eginhardi*, & qui laude aliqua Philosophiæ illo tem- 614.625.
pore inclaruerunt. Sed non suffecerunt illi barbariei pellen- 626.630.
dæ, quæ & Sec. X omnia tenuit, quanquam non defuerint 632.637.
literarum præsidēs summi, *Ottones* scilicet in imperio Roma- 638.640.
no, Reges virique docti in Anglia, Gallia, Germania, Italia, 643.646.
alibique; quæ misera literarum & Philosophiæ fata sequenti 651.652.
Sec. XI durarunt, nec literas tunc Principum favor, aut viro- 656.657.
rum doctorum studium, adjuvit. Prodit denique *Cap. III Phi-* 667.
losophiæ

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

- Iosophia Scholastica, tribus Sectionibus descripta, quarum prima*
 statum Philosophiæ in genere a Sec. XII usque ad renatas literas
 Pag. 675. exponitur, quo quidem tempore fervens, sed impediens Philoso-
 680.686. phiæ incrementa, erroresque & controversias gignens, Diale-
 687.692. cticæ studium deprehenditur, una cum incrementis Philoso-
 697. phiæ inter Scholasticos *Aristotelicæ* in Gallia, Anglia, Germa-
 698. nia, & Italia, nec non Arabica Philosophia introducta, ipsius-
 que Philosophiæ Sec. XIV & XV forma adjecta. *Secundu* hu-
 709. *jus Cupitis Sectio*, de Scholasticis ipsis, nominis eorum signifi-
 714. cationem & Scholasticæ Philosophiæ origines observans, *tres*
 731. eorum constituit *ætates*, *primam* a *Lanfranco*, ejusque discipu-
 734.780. lo, *Petro Lombardo*, usque ad medium Sec. XIII, quo *Alber-*
 783.787. *tus M.* vixit, *secundam* ab anno 1220 usque ad *Durandum u*
 829.845. *S. Porciano*, annumque 1330, *tertiam* ab eo tempore usque ad
 863.864. *Gabrielem Biel*, Theologum Tubingensem, qui circa tempora
 emendationis sacrorum, a *D. Luthero* susceptæ, vixit. *Tertia*
 869. *Sectio* de natura, indole, & modo, Philosophiæ Scholasticæ, for-
 870. mata ejus idea generali, observationibus generalibus ostendit,
 871. illius animam Dialecticam eristicam fuisse artemque rixosam, ad
 defendenda dogmata sua vana adhibitam, idque malum juncta
 872. inani Dialecticæ Metaphysicæ auctum, indeque exortas logoma-
 874. chias innumerabiles, fructus enatos pessimos, maxime Theologiæ
 876. corruptionem, fuisse, emolumenta Cleri & hierarchiæ eccle-
 877. siasticæ causam hujus labis inter alias magnam, subtilitatem eo-
 879. rum affectatam, nimiam, & inutilem, abstractionibus & præ-
 880.882. cisionibus mentalibus omnia repleta, inde scepticismum ena-
 883. rum, & atheismi impietatem, theoreticam & practicam, jun-
 885. ctam barbariem sermonis cum barbarie cogitationum, *Αριστο-*
 886.887. *τελωνιστικόν* Scholasticorum insignem, *Aristotelem* non intelle-
 888.890. ctum, Theologiam moresque variis de causis corruptos; non
 891. defuisse tamen his Scholasticorum temporibus ingenia magna,
 acuta, aliorumque mensuram longe superantia; quibus adjungi-
 892.893. tur Philosophiæ Scholasticæ, qualis fieri potest, delineatio, Lo-
 897.898. gicæ speciatim, Physicæ, Metaphysicæ, Theologiæ naturalis,
 899.900. Ethicæ, Juris naturæ & gentium, ac Politicæ, sectarumque, in-
 902.904. primis nominalium & realium, enumeratio atque descriptio.

Nemi-

Neminem fore existimamus in orbe erudito, qui non intelligat, quantum commodi hoc uno labore Cel. Autoris ad rem & literariam & sacram pervenerit, & quantum præstiterit Vir doctissimus, argumentum grave, jucundum, utile, desideratum huc usque, adeoque, ob aliorum ejus neglectum, fere novum, non minori integritate animi & ingenii pertractatum, quam sermonis verborumque elegantia, paucissima, quæ exci-
 derunt, si exceperis, adornatum, publicæ luci exponens. Pag. 328.

*O fortunati, quorum tam grandia surgunt
 Sic opera!*

A PRACTICAL TREATISE UPON DENTITION, &c.

hoc est,

TRACTATUS PRACTICUS DE DENTITIONE,
sive eruptione dentium in infantibus; in quo in causas acutorum symptomatum, quæ in hac periculosa vitæ periodo oriuntur, inquiritur; remedia tum veterum, tum recentiorum, in curando hoc morbo examinantur, & quomodo noxiis effectibus occurrendum sit, ostenditur; nonnulli errores insignes corriguntur; objectionibus respondetur, & praxis genuina commendatur; ex observationibus & experienciis omnia casibus & animadversionibus illustrantur, a JOSEPHO HURLOCK, Chirurgo.

Londini, sumptibus Autoris, prostat apud C. Rivington & S. Austen, nec non J. Hodges, 1742, 8 maj.

Plag. 20½.

Mirandum omnino est, plures homines in ætate tenera ante quintum vitæ annum naturæ cedere, quam in reliquo ætatis decursu; quod illi, qui in catalogos demortuorum cum cura inquirunt, semel iterumque observarunt, nisi forsitan morbi epidemici plurimos adultos e vivis eripiant. Inter causas

vero mortis præmaturæ dentitio difficilis non ultima est; unde Cl. Autor in causas & curationem hujus morbi accuratius inquisivit, & in hoc Tractatu non nisi crebriori observatione confirmata exhibuit. De structura & usu dentium nihil specialius exposuit, sed, practica tantum hujus argumenti capita pertractando, 1) ad tempus dentitionis, 2) ad varia incommoda, quæ hæc vitæ initia comitantur, & simul causæ nostri morbi esse possunt; 3) ad varia remedia, a veteribus æque ac recentioribus Medicis suppeditata, & huic morbo accommodata, respicit, & his omnibus suam medendi methodum variis casibus practicis declaratam adjungit. Rariora sunt exempla infantum, qui dentes a nativitate extra gingivas prominentes ostendunt; vix igitur commemoranda sunt, cum consueto modo, septimo mensē tandem, in paucis citius, in aliis tardius, erumpant dentes. Tertio anno ut plurimum viginti dentes, scilicet omnes, qui in infantia prodire solent, conspiciuntur. Autor itaque non sine ratione monet, illos, qui periodos vitæ in demortuis commemorandis designant, primum non ponere debere anno secundo, nec alterum anno quinto, sed potius primum primo semestri, alterum tertio anno, tertium quinto anno, quo funestæ dentitionis difficilis effectus eo melius cognoscantur. Causas postea dentitionis difficilis adducit. Naturalem appellat distensionem partium, quæ dentes involvunt & tegunt, unde dolor, spasmus, inflammatio, & alia incommoda, oriuntur, quæ cuncta imprimis molesta sunt, si dentes julto majores sint, si plurimi simul erumpant, si gingivæ rigidiores inveniantur. Cum vero distensio in omnibus observetur, nec tamen in omnibus morbosæ symptomata dentitionem comitentur, ad causas contingentes, seu secundarias, quoque respicit. Harum aliæ sunt internæ: Augmentum caloris in ore infantis ab actione humorum abundantium, alvus strictior, febris inflammatoria, perspirationis suppressio, & cuncta, quæ pustulas cutaneas, vel alios morbos cutaneos, repellunt, exsiccatio subitanea aurium manantium, vel salivæ copiosius fluentis suppressio, vel per medicamenta, vel per neglectam diætam; aliæ vero sunt

funt externæ: nimirum accessus aeris liberior ad dentes priores citius secedentes, corpora duriora gingivis applicata, nimius calor ingestorum, vulnera gingivarum. Inter remedia dentitionis difficilis primum quidem locum requirit accurata nutricis diæta, cum multi infantes hoc morbo corripiantur, quando adhuc lac sugunt ex mammis; qua de re, cum non pressius ad institutum spectet, pauca tantum exponit, sed potius ad medicamenta externe gingivis applicata mollientia, refrigerantia, narcotica, examinanda progreditur; quæ quidem non prorsus rejicit, multa tamen incommoda inde oriunda exponit. Hæc excipiunt frictiones gingivarum cum corporibus durioribus, quæ, cum solo attritu, nec vi quadam specifica corporum applicatorum, auxilium ferant, non durissima sint, ut corallia, vel dentes animalium, sed quodammodo flexilia & elastica. His remediis annectit incisionem gingivarum, quæ, licet a quibusdam Practicis suadeatur, ab aliis tamen prorsus rejicitur; cum autem in singulari quadam gingivarum rigiditate non omittenda sit, objectiones, quæ contra eandem proferri possunt, proponit, & ad illas respondet, nec non de instrumento incisioni apto, & aliis circumstantiis, fusius disserit. Objectionem octavam, quod nimirum gingivæ, si incidantur, antequam dens ad plenariam eruptionem disponatur, interim coalescant, callosæ fiant, & eruptionem securam dentis difficilem, inmo impossibilem, reddant, curatius evolvit, & signa *Cel. Harrisii*, quibus tempus incisionis indicatur, vix sufficere ait, sed illa experientiis illustrata ulterius perpendit, & si etiam incisio paulo citius perficiatur, noxios effectus haud timendos esse monet. His peractis ad normam causarum superius propositarum, de remediis ipsis agit, & contingentes, sive secundarias, causas primum in scenam producit, quoniam his ipsis dentitio, quæ ex gingivarum natura sæpius optime succederet, difficilis redditur. Ea vero methodo utitur, ut, Insuper recensitionibus casuum practicorum, asserta sua ulterius comprobet, & ita remedium efficaciam in diversis ægris declaret, quod institutum præstantissimum videtur, imprimis si ipsa indicatio ex causarum & symptomatum comparatione formetur, & signa accurate

rate distinguantur; id quod Cl. Autor studiose præstitit, & simul sententias celeberrimorum Prædicorum adduxit. Explicatis vero causis secundariis, ad naturalem, ut ipse appellat, accedit, & cum de rigiditate gingivarum agatur, denuo ad incisionem earundem attendit, eamque, si in tempore fieri possit, maxime commendat, variisque observationibus illustrat.

FRANCISCI VIGERI, ROTOMAGENSIS,
de præcipuis Græcæ dictionis Idiotismis libellus. Illustravit, perpetuis animadversionibus, & quamplurimis idiotismis, auxit, HENRICUS
HOOGEVEEN.

Lugduni Batavorum, apud Jo. Arnoldum Langerak, 1742, 8 maj.

Alph. 1 plag. 12.

Cum liber *Vigeri* jam diu manibus literatorum versetur; ea tantum memoranda hic nobis ducimus, quæ a Cl. *Hoo-geveenio* nunc demum adjici sunt cœpta. *Pag. 2* igitur *Matth. XXI, 21*, in verbis τὸ τῆς σικῆς subintelligit Autor *Θαύμα*. Sed, an vocabulum tam infrequens, saltem paucis locis accommodum, hic subintelligi queat, dubitent fortasse aliqui. Omituntur certe fere nomina, scriptoribus crebro ac frequenter occurrentia, quæ propter ingratam repetitionem subteriri mavult diligens scriptor. *Cap. I Reg. IV* ad ὁ μὲν ὁ δὲ annotat varia Autor non contemnenda. Ad *Cap. III Sect. I* annotat, duo substantiva poni pro adjectivo & substantivo, itemque abstracta pro concretis; nomina propria urbium composita dividi, ut ἡλίας πόλις pro Heliopolis, item pro Μεσσοποταμία ἢ μέση τῶν ποταμῶν, dicatur; nominativum absolute poni; adjectiva accipi & construi ut substantiva, v. g. Εὐθυκλέος Λακεδαιμόνιον ὄντος πολέως περιφανῆς, *Euthyclem*, natum Lacedæmone, urbe celebri; sed id sit fortasse propter subintellectum πολίτης, vel ἀνδρωπος, vel simile quiddam; dativum interdum pro genitivo, vel adverbio, vel nomine, præpositionem *ob*, aut *propter*, subintelligente, scribi, accusativum nominis μέγας, γένος, ἔθνος, & similia, addi adjectivis, quantitatem, vel

vel qualitatem, significantibus. Quod autem, accusativum absolute poni, nec cum subsequente oratione connecti, rarius putat Autor, in eo alii ab illo dissentient. Legendum hic commendamus Cel. Jo. Conr. Schwartzii librum, cui nomen est: *Solacisimi discipulorum antiquati*. Ad Cap. III Sect. III nomina ἀγαθός, αἴκρος, ἄλλος; ἀμφοῖ, αἴηρ, adjicit, ubi, quod ᾧ γὰρ pro quiesco, agendum, accipi opinatur, non probabunt omnes literati. Neque αἴκρος & ἄλλος cum genitivo novam potestatem & novum usum consequuntur, sed communem partitionis & diversitatis constructionem obtinent. Idem dici potest in nomen αἴηρ in formula βυκόλος αἴηρ, & similibus, qui pleonasmus usitatissimus est. Ἄμφοῖ autem, ut δύο, nonnunquam esse indeclinabile, nihil est novi. Curere quoque poteramus observatione, βασιλεύς pro rege Persarum, βελημάτας pro sententia dicit, βία pro violentia, quæ aliis infertur, σάμα pro hominibus, σία, sive, accipi. Nam & contextus talia facile per se docet, & dativus nominis βία nihil hic singulare habet, cum omnia nomina, vim & injuriam signantia, cum active, tum passive, ponantur, ut res & occasio fert. Græcæ quidem linguae propria hæc non sunt, sed cum aliis communia. Videantur, quæ Cl. Hoogveen ipse ad Vigerum simili in loco adscribit pag. 132, 133. Ita Hoogveenius ad Vigeri observationes de nomine ἔργα multa adscripsit, ut ostenderet, res operosas, clades, facinora, officia, consuetudinem, & alia, nomine illo significari, & tamen oblitus est, artificia, seu opera artificiosa, eodem nomine indicari. Sed hæc talia Lexicis potius, quam Vigeri, inferenda putamus. Coptiosa ergo vocabuli ἔργον, κέρωσις, λόγος, μέρος, μέσος, εἰκόσις, εἶς, ὄσος, &c. explanatio a nobis hic merito prætermittitur. Interdum tamen aliqua bene annotata sunt, v. g. ἐν μερακείᾳ, in adolescentia, ἐν παιδί, in pueritia, πάλιν esse nonnunquam magnum, copiosum, multis rebus memorabilem, τὰς πολλὰς esse multitudinem, plebem. Αὐθόμηρον esse alterum Homerum, αὐθημερόν, eodem die, αὐτοερετήν hominem remigis partes sponte suscipientem. Satis quidem ingenii & doctrinæ plurimis e locis, quos Hoogveenius Vigeri adscripsit, elucet; neque tamen dubitamus, quin posterioribus curis ipse agnoscat, aliqua, bonis admista,

mista, esse subita. Nam, quod *Matth. VIII, 1, 5, 23, 28*, ἐμβάν-
 τι αὐτῷ subiunguntur statim verba: ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθη-
 τὰι αὐτοῦ, necessitas ipsa expressit Atticisimi, non ineptus qui-
 dam pleonasmus. Nam huiusmodi dativi eodem iure sunt,
 ac Latinorum ablativi, consequentiam designantes. Reliqua ve-
 ro exempla pleonasmī pronominis αὐτὸ nituntur itidem au-
 thoritatibus nobilissimorum Græcorum. Nam, quicumque casus
 ab initio orationis temere quasi positus est, is more Attico per
 particulas αὐτός, ἑστος, οἱ, ἕ, ἦ, & similes, debito casu posi-
 tas, belle corrigitur. Cujus rei infinita proferri possent exem-
 pla, si jam id ageretur. Mox *pag. 139* bene observat Cl. Edi-
 tor, pronomē αὐτός interdum omitti. Eandem laudem me-
 retur observatio, quod post præpositiones μετὰ, πρὸς, ἐπὶ,
 ἐν, τὸν, tanquam adverbialiter positas, subaudiatur τῆτο, vel
 τᾶντα. Nolimus tamen, paulo post *pag. 145* καὶ τᾶντα ex-
 plicari per *quavis, licet, præsertim*, cum formula ista modo
 signet & quidem, vel, ut *Cic. Lib. I Offic. Cap. 1* loquitur, *idque*.
 Quam rem Editor mox ipse agnoscit. Addit deinde *Vigero*,
 αὐξω, ἐπιδίδωμι, πληθύνω, esse etiam *augeor, cresco, lætæo*
 & ἠλλέπω *deficio*, & alia verba similia, quæ post paulo ipse
 mavult per ellipsin explicari. *Pag. 159* observat, optativum inter-
 dum pro imperativo poni, comitante particula ἄν, ut in *Sophoclis*
Electr. v. 1498. *Pag. 160*, Aoristum αἰ subjunctivi pro futuro
 indicativi adhiberi, ait, ut in *Apocal. II, 11*. Ad *Cap. V Sect. IV*
Reg. I §. VII adjicit Autor varias constructiones verbi ἀκῆω,
 & verbum ἀπολαμβάνω: sed prætermittit multa alia, v. g. ἀρ-
 χόμεαι, quod otiosum est interdum. Tales prætermissiones
 etiam in subsequentibus *Capitibus* observes, quas tamen nos
 ipsi ad Lexica referri malimus. *Pag. 260* queritur *Hoogveenius*,
Vigerum, generalioribus regulis neglectis, ad specialiores adha-
 rescere, eaque re adolescentium memoriam onerare. Quocirca
 generaliore usum exemplis declarat. *Capiti de Adverbiis* præ-
 mittit *Hoogveenius* admonitionem, quod crebrius Græci, quam
 Latini, genitivos adjiciant adverbis loci & temporis omnibus.
 Adverbia in δὲν fere similitudinem signare, dicit, neque tamen
 id semper fieri. *Ibid. ad Sect. II ἀκριβῶς & ἄνω* addit ἄλ-
 λως

ως τε καί, vel ἄλλως τε, quam particulam per *praesertim* explicandam putat. Sed, si quis dicat, eam valere *cum ob alias causas, tum etiam*, nos non magnopere refragantes haberet. Interdum corrigit Hoogveenius corrupta *Vigeri*, v. g. in loco *Platonis Phadr. pag. 249 fin.* Qua de re vide *pag. 311* editionis *Hoogveen.* *Pag. 313* monet Hoogveenius, καλῶς cum genitivo jungi. Sed hæc observatio pertinebat ad loci & temporis adverbia, quibus talis constructio vulgo propria esse dicitur. Prolatanda igitur vulgaris regula est, & ceteris adverbis etiam vindicanda; nisi malis hæc talia per ellipsin explicare. *Capiti* de conjunctione etiam præmittit generales admonitiones Cl. Editor, v. g. conjunctiones etiam dissimilia conjungere. Particulæ *ye*, præter significationes *Vigerii*, tribuere Hoogveenius conatur novam *siquidem*. Sed eadem ipsa loca, quæ ad probandum afferunt, ad *Vigerianam* saltem referri commode possunt. Similiter, præpositiones a casibus suis divelli, monet, in scriptis Ionum & Poetarum. Sed distractiones hujusmodi etiam Atticis usitatae sunt. Præpositioni ὑπὲρ adscribi potuerat, quod *Eustathius* ad *Dionysium Periegetam* sapissime monet, eam australibus etiam locis signandis intervire. Sed hæc talia infinita sunt, nec possunt moneri omnia uno libello.

CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMAN-
NI *Dissertationum Sylloge.*
Tomus I Pars II.

Gottingæ, apud J. G. Schmid, 1744, 8.

Plag. 16.

Prima hujus Voluminis Disputatio, de *Superstitione vere fidei innocue admixta*, *pag. 255-284*, opposita est Pontificiis, suum sacrarum reliquiarum cultum e *Matth. IX, 21, & Act 17, 15, & XIX, 12*, defendentibus, ubi, qui vel vestis Christi simbriam contrectarunt, vel umbram *Petri* subierunt, vel *Pauli* sudario fuerunt obtekti, sanitatem recuperasse leguntur. Respondet Noster, non hæc narrari in historia sacra tanquam recte facta, nec factum esse tale quid jussu Christi, vel Apostoli alicujus, imo, eos id non approbasse, manifestis constare indicis. Fuisse igitur hunc errorem illorum hominum supersticiosum, a Christo pro paterna sua indulgentia toleratum ob ad-

O o o

junctam

junctam veram firmamque in se fidem. *Secunda* est philosophica Disputatio de Paupertate. Distincte pertractatur hoc argumentum, præmissa primaria divisione paupertatis in vulgarem & philosophicam. Vulgaris generis satis diu persecutus Cels. Auctor, tandem concludit, illam paupertatem, qua quis, non abundans opibus, tamen habet satis, non esse inter mala referendam. Imo, quantum boni ei insit, demonstrat ejus fructibus, quos diligenter recenset. *Philosophicam* appellat paupertatem absentiam honorum mentis, quibus constat vera hominis felicitas. *Craso* igitur *Crasso*que ditiores pronuntiat eos, qui instructi sunt vera sapientia, verisque virtutibus, itemque eos, qui multos possident sapientiæ plenos libros, iisque utuntur tum ad hujus vitæ tranquillitatem animi, tum ad æternam illam beatitudinem comparandam. In *tertia*, *Virgilium* in *Ecloga quarta* non exhibere vaticinium de filii Dei adventu in orbem, clarius, quam antea a quoquam factum, demonstratur; simulque, quam vetus sit hic error, docetur, quodque inde a quarto Seculo in orbe Christiano regnarit, ne *Morneo* quidem & *Grotio* in suis de Veritate religionis Christiana libris eum agnoscentibus. *Quarta* exhibet philosophema de Felicitate regis. Dividitur hic felicitas Principum in domesticam & publicam; ac utriusque partes ita enumerantur, nulla ut videatur omissa esse. *Quinta* est interpretatio verborum *Lucæ Act. XIII, 48*; ad quem locum mire ingenia sua exercuisse & Reformatos & nostros Theologos, satis constat. Noster ita censet, *Lucam*, cum antea præjudicio Judaico statuisset, solos Judæos salvari, nunc aperire meliorem suam sententiam, quod scilicet Deus ad salutem æternam elegerit non solos *Abrahami* posteros, sed ex universò humano genere eos, qui & pie in Christum credant, & præceptis ejus convenienter vivant. *Sexta* pag. 352 - 414 est de Origine vera traditionis falsæ de *Joanna Pupissa*. Argumentum initio profert Noster, quo traditionis hujus falsitatem fieri censet manifestissimam. *Ea* narratio, inquit pag. 360, que nullum ejus, quo gesta esse dicitur, sæculi, ac ne subsequens quidem, habet testem, cum tamen gesta esse dicatur & loco & a personâ maxime illustri, ut necesse sit, eam in omnium notitiam pervenisse, suaque feditate inimicis materiam dicacitatis præbuisse; cui præterea repugnat certissimorum

tissimorum ejusdem avi testium narratio, ita instituta, ut manifestissimum sit, id, quod posteriori tempore narrari cepit, gestum esse non potuisse; ea, inquam, narratio est certo falsa, & ex historia monumentis expungenda; eoque magis, si res narrata per se tam abhorreat a vero, ut credi non debeat, nisi testes procedant in medium certissima fidei, & quavis exceptione superiores. Deinde maximos Protestantium ecclesiarum viros producit, qui, adhibita meditatione acri, agnoverunt, hanc meram esse fabellam. Tum, Seculo demum decimo tertio literis mandatum fuisse hanc fabulam, docet. Postremo, confutatis aliorum de fabellæ hujus origine opinionibus, contendit, inde ortam hanc esse fabulam, quod Seculum decimum plures Papas, nomine *Joannes*, habuerit tam flagitiose addictos mulierculis, ut ecclesiasticum etiam ipsis permitterent imperium. Natas hinc esse picturas satyricas, ejusmodi mulierem pro Papa *Joanne* regnantem sub *Joanna* nomine repræsentantes, eodem modo, quo in Papæ *Innocentii X* vicariam, *Olympiam*, nummus est editus, eam exhibens Papali coronarum triade exornatam, circumscriptis his verbis: *Olympia Papissa*. Septima Dissertatio est de *Prudentia petendi honores Academicos salva humilitate Christiana*. Quæ Philosophiæ moralis pars omnino necessaria est Academicis; cum alii petitione talium honorum vanè litent superbiæ, alii inconsulte omnem eorum petitionem Christiano homine indignam judicent. In octava illustratur vaticinium *Ezechielis XVII, 22, 23, 24*, de Christi humilitate, eamque sæculo regno ejus amplissimo. Hic *Grotii* sententia, excludentis hoc loco Messiam, accurate refellitur, observato simul errore quodam *Calovii*, quem in refutatione *Grotii* admiserrat. Nona est Dissertatio theologica moralis de *Votis*. Præmissa & definitione & homonymia *voti*, omne votum proprie dictum Noster docet esse ἰδελοδησκείαν, atque opus supererogationis. Hinc votorum originem refert ad ethnicos, ostendens, ante Hebræorum ex *Ægypto* emigrationem nihil voti occurrere in sacro Codice; ex quo sequi putat, Hebræum populum, cum in *Ægypto* degeret, ab ethnicis didicisse hoc pietatis genus, ita tamen, ut, cum vota falsis Diis facerent *Ægyptii*, ipsi non nisi vero Deo voverent. Addit, pro paterna sua indulgentia Deum in Vet. Test. tolerasse electiciam hanc pietatem;

ut in Nov. Test. neque Christum, neque Apostolos, quidquam de votis præscripsisse, adeoque hoc suo silentio vota abrogasse. Notantur proinde Patres ecclesiæ, superstitionem hanc sua auctoritate corroborantes, & locum facientes votis monasticis, præcipuis illis Papatus fulcris, a Protestantium ecclesiæ merito abrogatis. *Decima est de Pilatismo literario Disputatio logica. Pilati* scilicet illud: *Quod scripsi, scripsi*, cum docti viri multi imitentur, suosque errores pervicaciter propugnent, huic vitio nomen *Pilatismi* Noster indidit. Diversis hujus vitii generibus pertractatis, remedia quoque *Pilatismi* profert, adducens simul insignia exempla eruditorum hominum, se errasse, professorum ingenue, eaque re laudem posteritatis consecutorum. *Undecimo* loco prodeunt *Emendationes Livii*. Laudatur hic insignis diligentia novissimi editoris *Livii*, Cl. *Drakenborchii*. Nec vero dubirat Noster, quin relictum sit Criticis spicilegium. Quare *Libri primi* triginta duas profert correctiones, *secundi* duas; quas credit ita esse liquidas & lucidas, ut non sit, cur metuant oculos veri nominis Criticorum. Nobis quidem unicam ex his producere libet pro specimine. Ita scilicet *Lib. I. Cap. 56* scriptum legimus de clarissimo illo stultitiæ simulatore, *Junio Bruto*: *Is cum primores civitatis, in quibus fratrem suum, ab avunculo interfectum audisset, neque in animo suo quidquam regi timendum, neque in fortuna concupiscendum, relinquere statuit: contemptu tutus esse, ubi in jure parum presidii esset.* Hæc verba hunc in modum refingit Noster: *Is cum primores civitatis, inque iis fratrem suum, ab avunculo interfectos vidisset, ne in animo suo quidquam regi timendum, neque in fortuna concupiscendum, relinqueret, statuit, contemptu tutus esse, ubi in jure parum presidii esset.* Postremum hujus Voluminis locum occupat fictitia Epistola ad Papam *Benedictum XIII.* A. 1726 scripta. Narrabatur videlicet eo tempore a *Novellarum* scriptoribus, Papam multa Romæ edere miracula Apostolica; idque diu multumque narrabatur. Docebat igitur tum in hac Epistola, deesse huic fanix justum veritatis criterium.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Volu-

Voluminis II Pars II.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1744, 8.

Plag. 12.

Procedit opus, felicibus aspiciis, bonoque cum Deo, inchoatum. Scenam hujus Partis aperit Petri Zornii *Differ-* Pag. 181
tatio de חבלי משיח, sive doloribus Messie, ex antiquorum &
recentiorum Judæorum judicio. Scriptoris sacris admodum
 solenne est & familiare, motus mundi, quibus gentes ad re-
 gnum Christi adducendæ erant, partum, partusque dolores, vq-
 care. Aniam dictioni videtur suppeditasse locus *Jesaiæ LXXVI,*
7, 9. Norunt Judæi, gravissimas tempore Messie in orbe ter- 184.
 rarum futuras esse calamitates. Malunt itaque ipsum ipsi haud
 videre, quam dolores illos simul perferre. Hinc dixere in
Gem. Sanhedrin Cap. 11 §. 35: Veniat Messias, ac non videbo
eum, & in Sebabb. f. 118: Qui ter convivatur in Sabbato, a
tribus malis conservabitur, a doloribus Messie, a cruciatu in-
ferni, & a bello Gog ac Magog. Christus memorat *Matth.*
XXIV, 8, 9, & Marc. XIII, 8, ἀρχὴν ἀλγῶν, initia dolorum
partus, eaque eximia. וְנִרְאָה עֲלֵינוּ עֲלֵינוּ excellencia est Cant. IV, 14, 187.
Ezech. XXVII, 22, Exod. XXX, 23, Ps. CXXI, 5. In postre-
 mo loco legitur *אֲשֶׁר וְנִרְאָה, nec non Amos. VI, 6.* Calamitatum,
 ad adventum Messie expectandarum, causa erat multitudo cri-
 minum, quibus seculum illud erat prorsus immersum. *Jalkut*
ad Amos. IX, 11, de hisce criminibus offert luculenta Judæo- 189.
rum testimonia. Legitur ibi inter alia: Tradunt Rabbini:
septem anni, seu periodi, præcedent Messiam, nempe ante colla-
psum Judaici tabernaculi, quod Davidicum vocatur. Ad-
 dere liceat, hæc septem periodos Joanni in *Apocalypsi* ob ocu-
 los versatas esse, delinunt vero ex septem periodis collapsuræ
 olim Hierichantis. Addidit Autor, Messiam venisse eo tem- 190.
 pore, in quod notæ, a Judæis præcis de illo adventu suppe-
 ditatæ, congruunt; venisse ipsum, testantibus ipsis Judæis, sed
 adhuc latitare; nullum vero de illa latitandi mora extare in
 Vet. Test. varicinium. Memoratu dignum est, quod Judæi 196.
 veteres in celebratione convivii paschalis semper ante oculos
 habuerunt dolores Messie. Ad horum dolorum memoriam
 videtur *Paulus* respexisse *1 Cor. K, 9, in verbis: Licet enim pascha*
nostrum

- Pag. 199. *nostrum Christus pro nobis immolatus est.* Locum *Jesaja LIII,*
 4. Judæi prisca de Jesu, patiente pro hominibus, exposuerunt.
 Hæc & reliqua permulta, frugis optimæ plena, in hac Diatriba
 205. continentur. Provocat nos jam specimen aliud, scilicet *Cate-*
chesis Racoviensis, Latine a Moscorovio translata, eademque A.
1609 Racoviæ edita, cum Polonica editione, ad cujus exemplum
illa conversa est, collata a Jo. Daniele Hoffmanno, Lycei Tho-
runienfis Professore. Implevit Vir Cl. vota nostra, quæ conceperamus in hisce *Actis A. 1740 Mens. April. pag. 229,* optantes, ut esset, qui Polonicam Socinianorum Catechesin cum Latina *Moscorovii* translatione conferret, differentiasque publice enarraret. Contulit enim hanc cum illa Cl. Vir, cum illa Polonica, quæ A. 1609, 8, Racoviæ formis publicis prodiit descripta, & ad exemplar Polonicum, A. 1605 Racoviæ editum, seu Præfatio docet, fuit expressa. Mutatio, quæ in Latina metaphrasi evenit, sic est comparata. *Multa (verbis utimur Cl. Hoffmanni,) ab interprete Latino sunt omissa, multa adjecta, quadam paulo uberius dilucidiusve explanata, nonnulla paucis verbis artius comprehensa, pauca transposita, immo aliqua mutata, quæ diversi sunt generis.*
228. Quorum hæc nosse refert, eorum est, ad diligentissimam & assidua-
 brefactam Autoris Commentationem propius salutandam accedere. Tertio loco comparet I. G. de *Henrici Aucupis expeditione Danica Diss. ad Fridericum Ottonem Menckenium,* qui Præfationem, observantiæ erga Autorem plenam, huic Commentationi præmisit. Autor est illustre illud Daniæ sidus, *Joannes Grammius,* literis optimis ornandis, patriæque suæ concelebrandæ & illuminandæ, aptus natus, quem alibi justissimis laudibus efferre nos in his *Actis* meminimus. Ex cœna ejus dubia apponemus nonnihil dæpatile. A. 1743 Vir Cel. doctissimo *Lamio,* qui Florentiæ curam editionis *Meursianorum Operum* gerit, suppeditavit Epistolas, ad *Meursium* datas, additasque a sese ad *Meursianam* rerum Danicarum. historiam annotationes, opera & Minerva sua elaboratas. An fascis ille Florentiam fuerit recte perlatas, ipse ignorat. Dixerat in illis annotationibus de eodem, quod hic expositum est, argumento, at parcius strictiusque. *Henricum Aucupem* vocat *Regem Romanorum,* ac de ejus celebri cum Danis bello, nec non de Marchionatu, quem *Henricus* vulgo
 234. fertur in finibus Danorum erexisse, disserit copiose. Prævit
 Autoris

Autoris jam laborem, inventique laudem sibi vindicavit, *Thomas Bartholinus* in Dissertatione, quam *de Danici regni nomine* olim conscripsit, publicæque subiecit disquisitioni. Addit Noster: *Atque hoc nobilissimum est fragmentum, a quo omnis illa mihi lux exorta, cujus ope in spissam fabularum nubem, quæ tot Seculis expeditionem Danicam Henrici Aucupis, haud tantum in Germanorum, verum etiam Danorum, plurimumque septentrionalium, obsedit scriptis, inquisivi, animumque deinde ac spem concepi, totam dispellendi, atque ex sedibus, quas huc usque non solum in historicis, sed & in Juris publici, Commentariis occupavit, quantum in me fuerit, prostrigandi.* Quæritur itaque: 1) an *Henricus* in *Jutiam* adjectasve insulas bellicam fecerit expeditionem, & 2) an ipse *Marchionatum Slesvicensem* fundarit. Concedit *Vir Cel. Henricum* Danos, oris *Frisiæ* incubantes, eorumque regulos, vicisse, ac adversus eos *Marchionatum Antwerpensem* condidisse. Reliquam famam, recentiore quippe, fictionibus accenset. Primum fabulæ, quam sumsit impugnandam, ni autorem, certe propugnatorem, fuisse *Adamum Bremensem*, idoneis conficit argumentis. Præmittit testimonia *Witichindi Corbejensis, Liutprandi, & Ditmari Mersburgensis.* Addit ea, quæ leguntur in *Autore Vitæ Brunonis* æque, ac in *Autore Vitæ Mathildis.* Nullus vero horum contendit, ab *Henrico* victos fuisse Danos, in *Dania* sub *Gormonis* imperio viuentes. De iis ipsi locuti sunt, qui, majorum suorum exempla, jam tum longissimo tempore & *Galliæ* oris & vicinis regionibus formidabilia & funesta, imitati, alienis incubuerunt regnis, atque hinc, associatis sibi *Sclavis, Saxoniam vastarunt, illinc navali latrocinio incurfarunt Frisiam.* In quibus excursionibus uti haud ullæ fuere partes *Gormonis*, quantum ex Autoribus laudatis ceterisque, si ab *Adamo* ejusque exscriptoribus recedas, constat, ita ad *Gormonem* victoriam *Henrici* pertigisse, iidem cœvi scriptores haud tradunt. Sic rationes ducit Noster. *Cnub, vel Cbnub,* (quæ vox in lingua Danica *truncum ligni durioris* denotat,) vocatur regulus ille, quem *Henricus* devicit. Solebant enim Dani præfectis rei piraticæ nomen *Regum* imponere. Ex *Dania* proprie sic dicta ad *Regem Germaniæ* ullum aliquid tributi allatum fuisse, Noster negat. *Cundlingum & Torfeum* refellit. Operæ omnino is pretium fecit, etque

Pag. 240.

242.

- Pag. 304. estque ejus Commentatio, quæ legatur, dignissima. Succedunt huic *Emendationes aliquot criticae, in Julii Caesaris Libris de bello Gallico tentatae, Autore I. C. H.* Indicantur lacunæ, glossæ, & permutationes vocum aliquot, quæ medicam manum in *Libris* duobus prioribus poscunt; addunturque rationes, cur ea hoc potissimum sic pacto utendum. Sequentur eas sicilimenta nonnulla. Tum vero exhibetur I. C. S. *Explanatio Inscriptionis cujusdam veteris, quam vulgo vocant Bononiensem, & cujus est initium: Ælia Lalia Crispis.* Per hanc Æliam Cel. Autor designari, multa cum verisimilitudine existimavit, ecclesiam Christi, qualis fere his in terris esse solet. Tandem subjicitur continuatio *Vocum aliquot Latinarum, quæ in Lexicis vulgaribus frustra quaruntur, ex priscis Autoribus collectarum a Friderico Ottone Menckenio.* Habes hic partem laboris secundam, eamque aliquot porro aliæ sequentur. Non nihil harum vocum ad *Cassiodorum* est referendum. Nominatim *Menckenius* hic illustravit voces *accedenter, assum, Substantivum, adacquisitivus, adminatio, advocata, Substant. alarius, Substant. aliusvis, quam Cicero habet Lib. VIII ad Attic. Ep. 4, ambiguus, vocem Cassiodori, amabiliter, ejusdem Autoris vocem, anapestus, adjectivum, ancillatus, Substant. andronius & andronicus, adjectiva, animans, adjectivum, apud ipsum Ciceronem obvium, annivagus, antefixum, Substantivum, quo notatur ornamentum ædium fictile, quod sub stillicidiis collocabatur. Subjiciuntur antidotus & antidotum, Substantiva, nec non vox adjectiva appetitivus. Adde arundinarium, id est, eum, qui arundines scit parare, ascitas, piratarum speciem, atbenippum, collyrii genus, avellanus & azymus, adjectivas voces, barbaram, Substant. catapotium, medicamentum, quod non diluitur, sed ita, ut est, devoratur ad sistendam tussim. Sequuntur voces cedrius, adject. chylisma, Substant. quo succus expressus indicatur, cinereum, ex cinere collyrium, circuminiicio, circumstupeo, cobumilio, coinfirmitas, colopbonia, alias resina colophonica, commensurabilis, compositum, Substant. compugno pro simplici pugno, condescendo, confusibilis, conglorior, conscia, Substant. conscius, Substant. consersus, adj. convincio, & Cumamum. Reliquas voces supeditabit sylloge nostra suo loco.*

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLIV.

Pars I.

LATINA ET ITALICA D. MARCI BIBLIOTHECA Codicum manu scriptorum, per titulos digesta, præside & moderatore LAURENTIO THEU-
POLO, Equite, ac D. Marci Procuratore,
jussu Senatus.

Venetiis, apud Simonem Occhi, 1741, fol.

Alph. 2 plag. 21.

Desiderio eruditorum fecerunt satis illustres Reipublicæ Venetæ Patres, quod, paulo ante præmissâ Græcorum Codicum editione, ne quid ad integram manuscriptorum Marcæ splendidissimæ seriem deesse videretur, Latinam hanc & Italicam Bibliothecam in publicam exire utilitatem voluerunt. Itaque, cujus studiis, Bibliothecæ Græcæ emittendæ curam demandaverant, illius & industriam secunda laudari vice ex merito suo, existimarunt, doctissimi & Clarissimi Viri, *Antonii M. Zanetti*, Bibliothecæ custodis. Scilicet hæc Latina & Italica Bibliotheca eodem modo, quo Græca illa superior, præclarum munus est partim *Bessarionis*, Cardinalis, cujus quamplurimi Codices sunt, quos dono dedit, partim etiam *Jacobi Contareni*, & *Jo. Baptiste Recanati*; numerusque illorum Codicum, & Latinorum quidem, ad 550, Italicorum autem ad 86, se extendit. Hos omnes ad Bibliothecæ Græcæ exemplar, de qua alio tempore in his *Actis* est expositum, Cl. Editor in

P p p

suas

suas classes descripsit, atque cujusque Codicis materiem, magnitudinem, foliorum numerum, ornamenta etiam subinde, notavit, & animadversiones interdum, in quibus nonnulla, cum ad Autorum historiam, tum ad illorum Operum judicium, spectantia, occurrunt, ad majus Codicum lumen exhibuit. Qua quidem re contra malum illorum animum, qui hujus generis industriam, meris librorum titulis indicibusque terminatam, ferre nequeunt, satis, ut arbitramur, se munivit; cum benevolentiam potius multorum sibi conciliasse vel eo existimandus sit, quod sæpe Epistolas, Codicibus adscriptas, inprimis autem integrum *Bessarionis*, Bibliothecæ olim domini, opusculum, *de errore Paschatos*, ut infra videbimus, nunquam ante editum, protraxit in lucem primus, & publicavit. Neque nullam omnino gratiam ab harum literarum studiosis Vir doctissimus imit, quod, sicuti in Græca Bibliotheca fecerat, Latinos jam nunc quorundam Codicum characteres æri incisos exhibuit, & Indicem denique Autorum generalem, quo suo quisque loco evolvi possit, ad finem Operis adjecit. Age igitur, jam Codices quosdam rariores & antiquiores, cum fieri in recensione librorum ejusmodi non aliter possit, adducamus. Igitur Codex I, in folio maximo, membranaceus, foliorum 400, elegantissime scriptus, nullam temporis notam præfert. Cujus vero si characteres, qui sunt æri in fronte descriptionis incisi, cum specimine, quod *Mabillonius* in *re diplomat. pag. 369 n. 2* dedit, conferantur, Cl. *Zanetti*, Seculo XI exaratum eum esse, erudite admodum de eo judicat. *Biblia Sacra, duobus Voluminibus comprehensa*, hic septingentorum annorum Codex sistit. Hujus Codicis omnibus ferme libris præfixa contenta sunt & summaria, quæ in usu usque ad Seculum XI fuisse, *Dupinius* monet *Dissertat. sur la Bible Tom. I pag. 288*. Retinent autem per totum opus nomen *Capitulorum*, cum alioquin manuscripti Codices inconstanter modo *Capitula*, modo *Breves*, modo *Titulos*, Breviaria hæc nominent, sicuti Editores *Operum S. Hieronymi*, Parisiis A. 1693 publicatorum, in Prolegomeno *IV num. 2* demonstrarunt. Plerisque libris *D. Hieronymi Epistola & Prologi* præmissa sunt. Prophetiam *S. Jere-*

S. *Jeremie* excipit statim *Baruch*, vates, quem *Jeremie Threni* mox sequuntur. Post demum *Ezechiel* apparet, & sic ordine rursus suo procedunt. *Daniel* ad *Septuaginta* interpretationem conversus est, sicuti adscriptum quoque legitur. Ad *Jonam* argumentum præfixum hoc est: *Jonas interpretatur columba, naufragio suo mortem domini præfigurans*. Vaticinium *Habacuc* hunc titulum refert: *Habucue amplexatus, sive lullator*. *Sophonie* prædictiones habent: *Sophonias speculator*. *Haggai* vero: *Aggeus festivus*. Librum *Psalinorum* sequuntur *Cantica Veteris & Novi Testamenti*; quibus intermiscuntur *Oratio Dominica*, *Symbolum Apostolorum*, S. *Ambrosii* hymnus, & alia plurima. Sacrum *Salomonis* Canticum nomina eorum, qui loquentes inducuntur, & contenta, nonnullis commatibus adscripta habet, ut sunt, *vox sponsa ad adolescentulas*, & iterum, *Ecclesia de suis pressuris*, & ita porro. Ordo librorum *Novi Testamenti* a jam recepto ferme immutatus hic sistitur: *Mattheus*, *Marcus*, *Lucas*, *Joannes*, *Actus Apostolorum*, *Jacobus*, *Petri Epistola bina*, *Joannis Epistola tres*, *Judas*, *Apocalypsis*. Succedunt *litera D. Pauli*, inter quas, quæ ad *Ebræos* scriptæ sunt, colophonem ducunt. *Versus 7 & 8 Capitis V Epistola Joannis prioris* sic legit: *Quia tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & tres unum sunt. Et tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & tres unum sunt*. Sed sufficiant hæc de primo Codice. Alios quosdam, quamvis paucis, proferamus. Sic inter *Scriptores Ecclesiasticos* Codex habetur *num. LXXXIII* in quarto minore, membranaceus, foliorum 30, Seculi circiter *XV*, S. *Joannis Damasceni Orthodoxa Fidei Expositio*, a *Burgundione*, Judice & cive *Pisano*, Latine reddita. Quam versionem B. *Fabricius*, *Bibl. Gr. Tom. VIII pag. 780* dum scriberet, adhuc ineditam existere, olim notavit. Ipsius *Bessarionis* Opera habentur Codice *CXXXIII*, in quarto minore, membranaceo, foliorum 241. Quorum opusculorum proœmium, ad *Paulum II Pontificem Max.* scriptum, de *processione Spiritus S.* exponit, eorumque inde opinionem refutat, qui, a *Bessarione* peculiare de eadem materia opusculum elaboratum esse,

& in Bibliotheca Venetorum asservari, existimant. Horum ut errorem Gl. Editor luculentius ostenderet, Præfationem hanc, huc usque ineditam, in qua non spernenda occurrunt, ad Concilium Florentinum spectantia, pag. 76 publicavit, quam reliqua *Bessarionis* scripta theologica & in Editione *Conciliorum Labbei Veneta*, & in *Opusculis Arcudii*, & in *Bibliotheca Patrum Lugdunensi*, maximam partem edita conspiciantur. Sed Philosophum quoque egit Cardinalis. Exstat enim, ipso Autore, Codex, & is manu quidem propria exaratus, num. CCXXVI, chartaceus, foliorum 149, contra *Georgium Trapezuntium*, *Platonis* calumniatorem, scriptus, quo *Platonem* ab erroribus, qui erant ipsi ab hoc *Georgio* imputati, mascule strenueque defendit. In Philosophorum classe comparent inter alia num. CCLXXVIII *Serodj*, sive *Seroda*, *Consequentia*, & *Pauli Pergulensis*, in Veneto Athenæo quondam Philoſ. & Theol. Professoris, *Tractatus*, in quo de *solvendis sophismatibus* agitur. Celeberrimus *Montfauconius* in *Bibl. Bibliothecar. MS.* pag. 37 horum *Pauli Pergulensis* dubiorum ex Vaticana meminit, quæ contrariam *Seroda* nimiam brevitate declararent. Digna autem imprimis sunt elogia, quibus homines ætate nostra obscurissimi insigniuntur. *Pergulensis* in fine libri *fulgosus Artium doctor* prædicatur, et *Serodus orthodoxus Magister*, ac *Monarcha Philosophorum*, celebratur. Historiæ philosophicæ illustrandæ causa huc facit Codex CCCXII, membraceus, Seculo XV exaratus, qui vitas & mores veterum Philosophorum ex præcis Autoribus collectos sistit. Scriptus est *Vincentiæ* A. 1467, auctore *Juane Christophoro*, filio *Ugonis de Arzignario*, civis *Vicentini*, atque multa Philosophorum notabilia (id est, placita,) & elegantia habet, qua ad *legendium consolationem* & *morum informationem* conferre valent. Videtur hic liber ex *Diogeni Laertio* esse ut plurimum compositus, siquidem prima statim linea hæc est: *Tales, Philosophus Arianus, ut ait Laertius in libro de Vita Philosophorum, patre Exumio, &c.* & forte primum est ex recentioribus Historiæ philosophicæ compendium. Inter Mathematicos merentur *Euclidis*, familiæ hujus Principis, *Elementa* eo magis adduci,

adduci, quod illius libros omnes quindecim *Bessarion* ipse, Bibliothecæ dominus, sua manu descripsit. Codex est num. CCCXXIX in folio minore, chartaceus, foliorum 340, & veluti cimelium pretiosum asservatus. Sed longe pulcherrimus Codex est *Euclidis* membranaceus, foliorum 297, Seculi XIII, qui Libros XV *Euclidis* cum interpretationibus *Boethii*, *Adelardi*, & *Alfredi*, refert. Habetur in Bibliotheca num. CCCXXXII. De *Adelardo*, Monacho Britanno, qui *Euclidem* ex Arabico transtulit, videndus est *Gerard. Jo. Vossius de Mathes. nat. pag. 62*, & *Fabricius Bibl. Græc. Tom. II pag. 375*. *Alfredum* autem inter *Euclidis* interpretes nusquam reperiri, Cl. Editor observat, cum *Alfredum* quidem aliquem, Anglicum, sed in *Aristotelem*, commemoret *Montfauconius* in *Bibl. Bibliorbecar. MS. pag. 1292*. Commendat etiam doctissimus *Zanetti* quosdam *Livii* Codices, inter quos Codex CCCLXII, membranaceus, in folio, Seculo XV conscriptus, auro picturis & characteribus elegantissimus dicitur. Et alius, membranaceus itidem, A. 1389 exaratus, qui Libros *Livii* a XX ad XXXI sistit, hanc admodum notæ esse videtur. Codex CCCCXII, ex Seculo XV membranaceus, foliorum 412, *Ciceronis Academicarum Disputationum* libros servat, ubi ille liber, qui in editis inscribitur *Lucullus*, in Codice hoc *Hortensius* appellatur. Codex CCCCXXV Seculi XV meminit *Fabii Marii Victorini Expositionum in Rhetorica Ciceronis*. Inter *Orationes Ciceronis*, quæ Codice CCCCXXVII continentur, in *Catilinam* Oratio quædam sic incipit: *Si quid precibus apud Deos immortales . . .* quæ in editis nunquam conspicitur. Spuriam autem eam esse, ipse *Bessarion* agnovit, qui initio hujus Codicis hæc verba adscripsit: *Declamatoris est hæc nescio cujus in Catilinam Oratio*. Codex CC CLXXXIII in quarto, membranaceus, foliorum 149, Seculi XV, hunc titulum præ se fert: *Nonii Marcelli, Peripatetici Tiburicensis, compendiosa doctrina per literas ad filium, de proprietate sermonum*. Ad *Aristotelis Oeconomica*, quæ Codice CCCCXCI habentur, præmittitur *Bessarionis* Epistola ad *Pautum II*, Pontificem Maximum *de errore Paschatis*, quam a Doctiss. *Zanetti* primum esse editam, supra diximus.

mus. Vide eam a pag. 196 ad 198. Nimirum, ex duabus causis illum oriri errorem, Cardinalis enuntiat, partim ex Lunationibus, partim ex Æquinoctio. Sententia ejus eo potissimum redit, nihil omnino quidquam esse in ea re immutandum, modo, quæ a S. Patribus præscripta essent, accurate hæc quatuor serventur; nimirum ut Pascha celebretur, primo, post Æquinoctium veris; secundo, post quartum decimum diem primæ Lunæ post Æquinoctium vernale; tertio, non cum Judæis; quarto, die Dominico post Judæorum Pascha. Cavendum autem imprimis esse hoc, ne cum Judæis celebretur. Atque hæc Epistolæ integræ contenta sunt. Ad finem Bibliothecæ Latinæ Appendix Codicum nonnullorum, sed haud infimæ itidem notæ, qui non longe ante in parte superiori Ducalis Ecclesiæ inventi sunt, adjectus est; ex quibus jam aliquot *Tomasinus* descripsit in *Biblioth. Venet. MSt. pag. 56*, eosque etiam Editor asterisco signavit. Satis autem hæc pro instituti nostri ratione de *Bibliotheca Latina* dicta sunt. Transeundum enim est etiam ad *Italicam*, rarissimosque & illic, quamvis, si cum Latinis comparaveris, pauciores, Codices inveniri, fatendum. Sic num. XXXIII a *Recanato* donatus Codex chartaceus, qui *Giovanni Villani Chronicon*, Seculo XIV scriptum, continet, adduci meretur; cujus & pretium, & summam raritatem, agnovit ipse Vir summus, *Muratorius*, in Præfatione, cum eum librum *Tomo XIII Thesauri Scriptorum Italic.* intereret. Codex LX, foliorum 249, elegantissimus & ipse est. Is quippe volumen Carminum, Poetarum Italicorum Seculi XVI, maximam partem ineditorum, complectitur, utpote *Jacobi Sannazarii*, *Antonii Tebaldei*, *Jacobi Corsi*, *Titi Vespasiani Strozzi*, *Pamphili Sassi*, *Feliciani*, *Nursii*, & aliorum; atque Eclogis, Satiris, & aliis boni saporis poematibus vernaculis finitur; dignum opus, quod publicam aliquando lucem, siquidem magnum nomen quidam ex his viris in Poetica nacti sunt, adspiceret. Imprimis vero excellentissimus servatur, hoc ipso, quo nos vivimus, seculo scriptus, Codex chartaceus, foliorum 778, in folio, quem num. XLIV videmus, atque cujus titulum Cl. Editor hunc adduxit: *Memorie istoriche dell' Imperio de' Mogoli di Niccolo*

*Niccolo Manuzzi, Veneziano, divise in quattro Libri; scritte parte in idioma Italiano, parte in Portugeſe, e parte in Fran- ceſe. Dal principio del Secolo XV inſcirca fino al XVIII. Hunc Codicem ipſe Manuzzius Illuſtriſſimo Theupolo, cum eſſet Ve- netorum Legatus Pariſiis, dono dedit; qui eundem Bibliothecæ poſtea publicæ inſeruit. Scriptus eſt elegantiffime, & con- tinet figuras varias, inter quas vel in hac Deſcriptione *Tu- murlanus*, cum ſelopeto ad bellias collineans, ari ſiſtitur; & alia quadam tabula Imperatoris Muhammedani *Orangzebi XI* Solennis in urbem introitus repræſentatur. Dignum hunc Co- dicem Cl. Editor judicavit, de quo pluribus verbis exponeret. At reliqua illorum ſtudiis, qui Opus noſſe ipſum propius cu- piunt, relinquimus. Adſtant unicum, coronidis veluti loco, Codicem, cujus mentionem facere Doctiſſ. Editor in Præfatio- ne voluit, quamvis eum, utpote Ebraice ſcriptum, neutri ex Indicibus ſuis potuerit inſerere. Nempe *Biblia Sacra* in eo con- tinentur, addita *Mafora*, anno mundi 5058, id eſt, anno Chri- ſti 1298, elegantiffime exarata. Dignum eum eſſe Codicem notatu, propterea doctiſſimus *Zanetti* monet, quod alius, huic pæne ſimilis, in ipſa hac Bibliotheca Veneta olim repertus eſ- ſet, quem *Henrico III*, Francorum Regi, Venetorum hoſpiti, dono Senatus dederat; de quo mentio ſit in *Bibliotheca MStæ*, nuper editæ, *Tomo primo*. Cujus igitur in locum hiece alter munificentia Illuſtriſſ. *Theupoli*, *D. Marci* Procuratoris, ſuſſe- ditus eſt; quo Præſide Venetorum Bibliotheca hodie cumma- xime floret, & ad civitatis uſum ac hominum famam reviviſcit.*

**EPICETI MANUALE, CEBETIS THEBANI
Tabula, & PRODICI Hercules, THEOPIRASTI
Characteres Ethici. Græca recognovit, verſionem La-
zinam reformavit, Notas WOLFII, CASAUBO-
NI, CASELII, DUPORTI, aliorumque, recen-
ſuit & caſtigavit, ſuiſque obſervationibus au-
xit & illuſtravit, JOSEPHUS
SIMPSON, A. M.**

Oxonii,

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, impensis Jacobi Fletcher,
Bibliopole Oxon. prostant apud Rivington & Nourse,
Londini, & Thurlbourn, Cantabrigiæ, 1740, 8.

Alph. 1 plag. 10.

Ut gustum demus Notarum Cl. *Simpsoni* ad *Epictetum*,
scire licet, Autorem repetere veteres nœnias de *ἐγγχεριδίας*,
gladiolo, quasi *ἐγγχεριδίας* non sit adjectivum, quod, subintellecto
βιβλίω, libellum manibus aptum signare non possit. *Cap. I* ἔρμην
putat esse *primum animi motum sine desiderio*, quod longe se-
cus est etiam *Cicerone* interprete *Lib. II Offic. Cap. 5*, & *Lib.*
I Cap. 28. Add. *Academ. Cap. 2*. Pro *δόξαι* legi vult *δόξα*.
Quasi vero nulli sint homines, qui opinionibus alienis ita mo-
veantur, ut mori malint, quam illas iniquas & inimicas habe-
re. Cum contra nonnulli malis etiam opinionibus delectentur,
Herostrati exemplo. Bonæ autem & malæ opiniones homi-
num de nobis re vera non sunt in nostra potestate. Ad *Cap.*
III ἔχθρὸν ἔχ. ἔχεις annotat, *inimicum* dici, qui noceat. Er-
go eum, qui alienis nos spoliât rebus, nos non lædere, nec
proinde inimicum esse. Sed hac quidem annotatione super-
federe potuit, cum *Epictetus* proximis verbis mentem suam
ipse sic interpretetur. Carere ergo simul poterat *Cassauboni* no-
ta. Ad *Cap. IV* Editor moneri dicit virtutis studiosum, ne re-
bus non suis implicetur. Sed ingressus ipse *Capitis* hoc satis
per se docet; jubet enim præ virtutis præstantia res ceteras vel
negligere, vel differre. Ad *Cap. VII* verba: τὴν ἄρεξιν δὲ παν-
τελῶς ἐπὶ τῷ παρόντος ἀνελε, addit Editor, moneri hic tan-
tummodo tyrones Philosophiæ, ut pravus appetitibus statim ad-
versarentur; ne pugna existat cum *Cap. IV*. Sed, æquilibrio
rationis ne excidat etiam veteranus Philosophus, si ad prava at-
tendat, statim ab initio ei cavendum est. Ad *Cap. VIII* Edi-
tor memorat, ea, quæ cara habeant homines, trifariam dividi,
in ψυχαγωγῶντα, τὰ χρεῖας παρέχοντα, & τὰ σεργῶμενα.
Sed hujusmodi annotationibus commemorandis Lectori nostro
posthac molesti non erimus. *Cap. IX* προαίρεσιν κατὰ φύ-
σιν τηρῆσαι *tranquillum animum servare* interpretatur. *Cap.*
XIII verba: μὴ ζήτεσ τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλετε, ex-
plicat:

plicat; quippe voluntatem tuam facilius mutabis, quam naturam rerum. Mox verba Epicteti: νόσος σώματος ἐστὶν ἑμποδίων προαιρέσεως δὲ ἔ, exponit de libertate Philosophi etiam in morbis salva, quippe qui scitum illud observet: *Ubi nec possis, ibi nec velis.* Melior est proxima observatio Editoris, pronomen οὐ idem valere, quod hominis ratione recte utentis, & hominem in una sola mente ac ratione ponentis. *Cap. XXII* ad verba: μέχρι μὲν - - συνεπισυναΐξαι, adscribit Editor, Epictetum aliquid remittere de Stoica ἀπαθεία, vulgo hominum odiose. *Cap. XXIV* ad verbum κέραιε adjicit, Stoicos divinationi omnis generis fuisse. *Cap. XXX* ἕστασις ei est vitæ institutum ex *Laertii VI f. 103.* Ad *Cap. XXXVII*, ὁ ἀδελφεὶς ἀδικῶ, addit *Simpsonus*: *Conveniunt hæc verba profusum cum illis, qua Christus ipse Matth. XVIII, 21, & aliis locis, inculcat.* Sed convenientia ex causarum diversitate in Philosopho & Christiano per se evanescit, si animum attenderis. Nam causa efficiens, finis, & forma, actionum bonarum alia est in Philosopho, alia in Christiano. Idem error inest in annotatione ad *Cap. XXXVIII*, ubi, credere Deum Christianorum, & credere Deos gentium, rem eandem esse, opinatur. Ad *Cebetis pag. 8* (nam *Capita* hic nulla sunt distincta,) verba: επικινδυνόν τι ἔχει ἡ ἐξήγησις, bene exponit de periculo hominis, enarrationem aspernati. *Pag. 9* Sphingis figuram describit. Ibidem ἀναπηδῶσιν αὐταὶ explicat per verba: *insiliunt more canum blandientium.* *Pag. 29*, Φιλοτιμῶς idem esse, vult, ac *studiosè, vehementer, operose,* & opinatur, hanc significationem esse insolentem. *Pag. 33*, καλλίστην νίκην pendere, dicit, ab omiſſa particula ἕστασις. Ad *Prodicum vitam Herculis pag. 11* verba: καὶ τὰ θέρους χροῖα περιθέρουσα ζητῶς, ex *Athenæo* de potibus jam olim ætate refrigeratis accipit. In *Præfatione ad Theophrasti libellum de Character. mor.* agit de vita *Theophrasti*, argumento quoque & titulo libri, sed nihil hic reperias novi. Ad præcæmium *Theophrasti* annotat Editor, Græcæ non esse idem cælum, nec institutionem singularum civitatum Græcarum eandem fuisse. Mox *Needhami* conjecturam de πέρα pro περί reprobat. *Cap. I* πλοκάς explicat *involuta & integumenta dissimulationis, sive*

subdolos sermones, tanquam retia. Cap. II, κόλακας ex Galeno tribus notis cognosci, ait, allocutione, comitatu, & conviviis potentium, aut divitum. Addere potuerat Editor missionem munusculorum, ostentationem rerum absentis Regis, seu fautoris, nuntios rerum novarum, studia in minutis etiam fautoris, admirationem presentis, & observationem singulorum nuntium, simulationes cautionum periculi, fautori imminenti, & infinita alia. Ibidem ait, in porticibus, quae Athenis muleæ fuerint, homines confedisse, atque etiam Philosophos audivisse. Cap. III per *Dionysia* intelligit festa Bacchi verna, non autumnalia. Cap. IV ad verba: ἄνω τῆ γόνυτος, adjicit, veteres, subligaculis destitutos, indecore hoc fecisse. Mox, ζωρότερον verti posse, putat, *uberius, largius, avidius.* Cap. V blanditias discernit ab adulatione solo fine, quod adulatio commodum suum quaerat, blanditiæ placere velint. Rectene, judicent peritiores. Cap. VIII περὶ τῆδε explicat per ellipsin nominis χρέως. Cap. IX δανεΐζουδαι vult esse *gratuito & sine usurâ mutuam accipere, ex Plauti Aſin.* : Nam, si mutuo non potero, certum est, sumam sanore. Cap. XIX, ἰδιῶν ἀπομύττωδαι converti posse, putat, in ἰδιῶν ἀπομύττωδαι, ut rustici facere soleant. De reliquo scire licet, Autorem notas suas admisuisse notis quibusdam *Polisiani, Simplicii, Naogeorgi, Snetani, Felli, Salmasii, Johnsoni, Palmerii, Needhami,* quos in fronte libri non nominavit.

INLEIDING TOT DE ALGEMEENE
Geographic, &c.

hoc est,

INTRODUCTIO IN GEOGRAPHIAM
generalem. Additæ sunt Astronomicæ & aliæ Dis-
sertationes. Autore NICOLAO
STRUYCKIO.

Amstelodami, apud Isaacum Tirion, 1740, 4.

Alph. 3 plag. 4, cum fig. an. 10.

Geogra-

Geographiæ generalis elementa, quæ in hoc Opere traduntur, conscripsit doctissimus Autor in civium suorum usum, quos tali libro, Belgica lingua scripto, adhuc carere intellexerat. Divisit ea in *XV* Capita. *Primum Caput* Geographiæ definitionem, divisionem, vetustatem, utilitatemque, & mensuras veterum, tradit. In *secundo* systema mundi satis copiose describitur. *Tertium* partes majores & minores, in quas telluris superficies dividi solet, enumerat. *Quartum* agit de incolis telluris, quoad diversâs religionis species & linguas consideratis; *quintum* de montium situ, differentiis, altitudine, & mutationibus. In *sexto*, quales sint metallicæ fodinæ in qualibet regione, dicitur. *Septimum, octavum, & nonum*, de silvis & desertis, de plantis & animantibus, atque de interioribus telluris, brevissimam tractationem continent. In *decimo* de aqua, animalibus aquaticis, partitione Oceani, fluxu & refluxu maris, profunditate maris, lacubus, stagnis, & fluviiis, differitur; in *undecimo* de atmosphæra telluris, iride, & ventis; in *duodecimo* de anno, tempestatum vicissitudine, & de punctis lineisque, quas in cœli tellurisque superficie intelligimus. *Tertium decimum* diversâs methodos determinandi longitudinem alicujus loci, & parandi mappas geographicas, *sequens Caput* artis nauticæ prima fundamenta, *ultimum* denique canonis sinuum & tangentium, & tabularum logarithmicarum, constructionem tradit. In singulis horum *Capitum* pertractandis, si *secundum, quartum, sextum, & octavum*, cum *ultimo*, excipias, Cl. *Stryckius* brevior est *Bernardo Vareno*, primo Geographiæ generalis Autore. Varia tamen habet, quæ apud hunc Autorem desiderantur; neque obstat operis brevitâs, quæ minus Introductionis in Geographiam generalem titulum tueri queat. Verum, quia reliqua hujus Voluminis *Pars*, quæ *prima Parte* duplo major est, plura continet omnino digna, ut ad eruditorum hominum perveniant notitiâ, sufficiat nobis, illius *primæ Partis* summa capita recensuisse. Accedimus ergo ad hanc reliquam *Partem*, in qua de multis rebus, ad Astronomiam, Chronologiam, & Arithmeticam politicam, spectantibus, longè & elucubratae Dissertationes leguntur. Harum *prima & sexta* ad Hi-

storiā & Theoriā Cometarum spectant. In *prima* Autor primo negat, ullius cometæ tempus periodicum huc usque rite determinatum esse, tribus illis exceptis, qui anno sexagesimo primo, octogesimo, & octogesimo secundo, præteriti Seculi apparuerunt, & quorum circa solem periodos ab Astronomis Anglis habemus definitas. Scilicet cometæ anni 1682 periodum *Newtonus* docuit esse 75 circiter annorum; & *Hallejus* cometæ anni 1661 periodum 129 annorum esse invenit; tertio autem, qui anno 1680 visus est, 575 annorum periodum tribuunt, non quidem iisdem, geometricis præterea, rationibus innisi, sed aliis, quæ ex hujus cometæ singularibus apparentiis petite fuerunt, & quibus Autor noster plus roboris additurus, ex antiquorum temporum historia ostendere studet, singulorum quingenorum septuagenorum quinquorū annorum, ab anno post Christum 1680 retro usque ad Trojæ captæ, imo Ogygis, tempora numeratorum, principium ob cometæ apparitionem memorabile fuisse. Similiter de reliquis duobus Cometis ostendit, eorum in præteritorum Seculorum historia multa vestigia adhuc superesse. Contra, aliorum cometarum periodos, quas *Jacobus Bernoullius*, *Jo. Dominicus Cassinus*, & *Kirchius*, definire studuerunt, rite ab illis determinatas fuisse, negat, eorumque sententias facile refelli posse affirmat; ipse tamen hic loci non nisi duo exempla affert, in quibus *Jo. Dominicum Cassinum* lapsum esse ostendit, cum videlicet hic in Commentariis Acad. Scientiarum Gallicæ ad annum 1699 cometæ, qui anno præteriti Seculi 68 Brasiliæ visus est, periodum 34 annorum tribueret, & ejusdem Seculi annis 52 & 98 unum eundemque cometam apparuisse, affirmaret. Illud falsum esse, Autor inde colligit, quod A. 1736 nullum cometam vidimus, hoc autem pariter a vero aberrare, inde, quod cometarum anni 1652 & anni 1698 alter in consequentia signa, alter in antecedentia, secundum *Halleji* tabulam tendit. Equidem conatus est *Cel. Jacobus Cassinus* in *Comment. Acad. Scient. Parisiensis* A. 1731 cometarum omnium motus ita explicare, ut nulli eorum in antecedentia signa motus sit concedendus; verum Nostro videtur celeberrimus ille Astronomus hac in re diligentiam

igentiam suam aliquantum desiderari passus, vel nonnunquam ab iis Autoribus, quorum de aliquibus Cometis historias consuluit, seductus esse. Cautè enim & circumspectè legendos esse Historicos, qui de cometis memoriæ prodiderunt, aliquibus exemplis probat; & ipsum magnum *Hevelium* in Cometographiæ suæ XII Libro plus centum errores, vel fabulas, de cometis habere affirmat. Postquam sic Autor suam sententiam de quorundam Astronomorum in Cometographia conatibus libere quidem, sed modestè, dixit, suas vicissim de quorundam cometarum periodis conjecturas, quas magnam veri speciem habere confidit, Astronomorum examini, & posterorum experientiæ, tradit. Cometam, qui A. 1652 apparuit, & cujus semita in Tabula *Hallejana* habetur, circa annum 1790 ad perihelium suum rediturum esse, putat. Idoneis etiam rationibus sibi persuasum esse dicit, cometam anni 1677 in annis $94\frac{3}{4}$ periodum suam absolvere, cometam anni 1596 in annis 294, cometam anni 1585 tempore 321 annorum, denique illum, qui mense Aprilis anni 1665 conspectus est, annorum 149 & 3 mensium spatio. Reliquam hujus Dissertationis partem impendit tradendæ methodo, qua definiri potest, utrum cometa, de cujus longitudine & latitudine una alteraque observatio datur, idem sit cum aliquo cometa, cujus semita parabolica cognita supponitur; id quod ad cometarum tempora periodica determinanda conducere, vel non monentibus nobis apparet. Trans-eamus ad alteram de Cometis Dissertationem, quæ ab Autore inscripta est: *Omnium Cometarum ex Historiæ monumentis brevissimè descriptio*. In principio hujus scriptionis Autor duplicem utilitatem historiæ Cometarum ostendit, quæ partim ad Astronomiam, partim ad Chronologiam, inde redundat. De usu historiæ Cometarum in Astronomia nemo dubitabit, qui sibi persuaserit, non alia ratione perfici posse Cometarum theoriam, amplissimam & maxime sublimem Astronomiæ partem, quam veram orbitæ cujusque cometæ speciem, ipsiusque in illa motum, determinando, hocque non posse effici, nisi cognitum sit tempus cujusque cometæ periodicum, quod, nisi copiosa, & quantum fieri potest, sinceræ fidei, historia cometarum proster,

facile & certe inveniri non potest. Erunt forsitan, qui, cum in Historia Academiae Scientiarum Parisinae A. 1733 relatum legerint, a Cl. *Bouguero* traditam fuisse longe faciliorem & expeditiorem Cometarum theoriam, & methodum, ex tribus tantum observationibus cometæ speciem orbitæ & periodicum tempus definiendi, putabunt, hanc methodum, quæ tanti monumentorum historicorum apparatus ad reditum cometæ prædicendum necessitatem tollat, Cl. *Struyckio* ignotam fuisse. Sed hos certiores reddere possumus, eam methodum bene quidem notam ipsi fuisse, sed tanti non visam, ut ipsum a sententia sua dimoveret. Etenim, etsi hic ejus methodi nulla mentio facta est, videmus tamen, eandem in alio hujus Voluminis loco (pag. 299) Autorem adduxisse, & ibidem rationes aliquas indicasse, ex quibus intelligatur, tantum abesse, ut Cl. *Bougueri* theoria Cometarum ea, quam *Newtonus* docuit, sit perfectior, ut potius infirmis & lubricis fundamentis sit superstructa. De usû autem historiæ Cometarum in Chronologia hæc habet Autor: „Me-
 „mini, inquit, me sæpe apud antiquos scriptores rerum in Eu-
 „ropa & finitimis regionibus gestarum aliquid memoriæ proditi-
 „tum legere, quod quo tempore factum sit, ex ipsorum nar-
 „ratione colligi non potest, cum neque anni alicujus ætæ, ne-
 „que alius characteris chronologici, mentionem faciant; hoc
 „solum habent, eodem tempore, vel paulo ante illud tempus,
 „cometam apparuisse, & de hac stella, quæ cuique memoria
 „maxime digna visa sunt, enarrant. Cum autem sic incertum
 „posteris reliquissent, quo anno ille cometa apparuisset; se-
 „quentes Historici & Chronologi, ejusdem rei memoriam re-
 „petentes, eidem cometæ diversos annos, prout quisque id
 „suis rationibus maxime conveniens putavit, adscripserunt.
 „Quo factum est, ut & historiæ confunderentur, & cometa-
 „rum numerus multiplicaretur. Sed sæpe mihi postea conti-
 „git, ut peregrinarum gentium Historicos evolvens, aliquem co-
 „metam accurate descriptum, tempore etiam, quo visus est,
 „claris verbis indicato, reperirem, quem cum aliquo illorum,
 „a nostris Historicis memoratorum, eundem esse, collatis utrin-
 „que rationibus satis mihi patebat. Sic Byzantiis scriptoribus
 „& Sina-

& Sinarum monumentis adjutus, nonnullarum rerum, quæ ad Gallorum, vel Anglorum, historiam pertinent, tempus inveni. His de usu historiæ Cometarum in Chronologia historica præmissis, porro monet Autor, rem arduam esse & laboris plenam, si quis velit numeris suis absolutam Cometarum historiam describere, quanquam plures jamjam hanc telam pertexendam sibi sumferunt; neque se tam bene de suo opere sperare, ut id ab omni errore immune prædicare velit, operam tamen dedisse, ut talem cometarum historiam traderet, quæ præ aliorum Cometographorum scriptis æquo lectori sese commendaret. Initium historiæ hujus fecit a cometa, qui mox post Trojam captam in cælo apparuisse creditur. Omisit itaque plures cometas, qui in *Hevelii* Catalogo hunc antecedunt, sed quorum monumenta nimis incerta & obscura sunt. Hic ipse, quem *Cl. Struyckius* primum nominat, cometa non alio nititur testimonio, quam veteris illius de Pleiadibus fabulæ, quam nobis tradidit *Hyginus* in *Poet. Astron.* & in libro fabularum, & ex qua conjicere cum aliqua verisimilitudine possumus, vetustissimam de cometa mox post Trojæ excidium conspecto famam fuisse, qua & *Virgilius* in *Æneid. II* usus esse videtur. Ex Autoris sententia tempus apparitionis hujus cometæ incidit in 15 annum post Trojæ excidium, vel in 1194 ante epocham æræ *Dionysianæ*; hunc enim cometam cum cometa anni dictæ æræ 1681 pro eodem habet. Verum, si damus, antiquam de Pleiadum septima fabulam ab alicujus cometæ apparitione ortum duxisse, intervallum illud 14 annorum inter Trojæ excidium & cometæ apparitionem justo longius esse videtur. Neque dissimulandum nobis est, hæc subdubitanter ab Autore affirmari. Non minus dubia sunt tempora plurimorum cometarum, de quibus in historia sequentium proxime Seculorum aliqua vestigia reperiuntur. Sed eos tamen omnes referre in catalogum suum Autor propterea voluit, quod eorum notitia, si modo non omnino ficta sint eorum monumenta, omni utilitate non caret. Igitur tempus cujusque horum cometarum, quantum potuit, conjectura definivit. In eo autem definiendo sæpe ab *Hevelio* & *Ricciolo* secessit. Rationes, quibus sibi alia persuasit, plerum-

plerumque exposuit. Multos etiam cometas habet, quorum nec *Hevelius*, nec *Ricciolus*, meminit. Horum magnum numerum ab iis petiit scriptoribus, qui rerum Sinicarum monumenta nobiscum communicarunt. Ex quorum Autorum libris uniuscujusque comete historiam hauserit, nunquam non indicavit. Ultimus hujus Catalogi Cometa is est, quem Autor dicit a Cel. *Bradlejo* mensibus Majo & Junio anni hujus Seculi 39 observatum fuisse. In magno numero Cometarum, qui in hoc 2930 annorum spatio apparuerunt, octo sunt, quorum circa solem periodos Cl. *Seruyckius* determinavit. Eorum quinque supra jam commemoravimus; reliqui tres sunt illi, qui annis post Christum 1580, 1664, & 1686, ultima vice conspecti fuerunt. Primi horum trium cometarum tempus periodicum circiter 235 annorum, secundi 204, tertii 117 circiter, annorum esse arbitratur. Sed, de singulorum horum octo cometarum circa solem periodis non æque certum se esse, ingenue fatetur; trium enim tantum periodos vere se invenisse confidit, qui, nisi fallimur, ii sunt, quos majores nostri annis præteriti Seculi 52, 65, & 77, spectarunt, de reliquorum autem quinque periodis haud improbabiles conjecturas attulisse existimat. Hæc quidem de ipsa Cometarum historia, quæ in hac multo cum studio elaborata descriptione legitur, dicta sufficient; sed monendus præterea nobis est Lector, in eadem hac Dissertatione Cl. Autorem docuisse etiam methodum parandi tabulam generalem *Hallejanam* pro supputando motu cometarum in parabolis, declarasse modum *Newtoni*, geometricè construendi comete alicujus semitam per tria ejusdem accurate observata loca, & computationem loci, in quo cometa, cujus orbita data est, dato tempore e terra videatur, tradidisse. Ad calcem hujus Dissertationis adjectæ sunt aliquot Tabulæ, quarum prima uno intuitu spectandam exhibet triplicem Cometarum seriem, in *Hevelii*, *Riccioli*, & *Nostri*, Cometographia, ultima est *Halleji* tabula cometarum generalis, & ceteræ sunt tabulæ solares, quibus opus habent loca cometarum supputaturi.

In *secunda* Dissertatione exponit Autor emendationes nonnullas Tabularum, pro motu Jovis conditarum. De hac re

ut

ut cogitaret, eo motus est, quod animadverterat, loca Jovis e tabulis *Hirai*, *Kepleri*, & iis, quæ apud *Whistonum* habentur, supputata, cum inter se, tum ab observatis locis, non parum differre. Quo autem huic defectui mederetur, ex 43 observationibus Jovis, quæ a nonnullis Astronomis Anglis intra annos hujus Seculi 11 & 19 institutæ, & in *Transuctionibus Philosophicis* literis consignatæ sunt, præcipua tabularum Jovialium momenta omni studio collegit. Invenit itaque mediorum motuum Jovis Epocham ineunte anno 1713 stili Juliani in meridiano Londinensi ex sole visam 10 Sig. $21^{\circ} 31' 46''$, & Aphelii 6 Sig. $9^{\circ} 13' 20''$; motum medium in 12 annis 12 Sig. $4^{\circ} 22' 52''$; excentricitatem 25257 earum partium, quarum 100000 in media terræ a Sole distantia continentur; locum nodi borei, quem inter fixas immotum ponit, ineunte anno 1719, ♁ $7^{\circ} 57'$; inclinationem orbitæ $24^{\circ} 18' 50''$. Ex hisce momentis Jovis longitudinem & latitudinem ad tempora dictarum 43 observationum supputavit, usus præterea, pro loco Solis & distantia ejus a Jove inveniendâ, tabulis illis, quæ apud *Whistonum* habentur, pro loco Jovis ad eclipticam reducendo, tabula *Kepleri* vel trigesima nona *Hirai*, & pro æquationibus centri Jovis, singulari tabella, a se ipso Algebrae ope computata, & huic Dissertationi una cum tabella mediorum motuum Jovis inserta. Hac ratione computata illa 43 Jovis loca cum observatis tam in longitudine, quam in latitudine, adeo convenire deprehendit, ut ne quidem in uno exemplo differentia unum minutum primum, in plerisque vix tertiam minuti primi partem, adæquaret. Ut de hujus rei veritate lectores possent judicare, eas, quas diximus, observationes, & 25 quidem earum illis ipsis verbis, quibus eas *Cl. Jacobus Poundus* in *Philos. Transf.* A. 1716 consignaverat, huc transferipit Autor, & numeros ex sua ipsius computatione profectos adscripsit. Quibus factis, regulas, computandi longitudinem & latitudinem Planetæ, exponit, & exemplo illustrat. Deinde ad normam aliarum observationum Jovis, a *Pianstedio* habitarum, suam computandi rationem exigit, illarumque cum hac contentum ostendit. Subjicit etiam eidem examini tabulas

Ludovicianas, & inter plurima loca Jovis ex istis tabulis computata nullum apprehendit, cujus longitudo ab observata longitudine paucioribus, quam tribus, minutis primis deficiat; adeo, ut in quibusdam exemplis differentia ad unius gradus quadrantem crescat. Denique indicat aliquas rationes, ex quibus, Saturninas etiam *Hirsi* tabulas cum veris Saturni motibus hac ætate non amplius conspirare, suspicio nascitur. Diximus paulo ante, quantum motum medium per 12 annos Jovi tribuerit Cl. *Scrapskius*; sed admonendum nobis est, hunc motum medium esse justo aliquantum velociorem, neque ab ipso Autore pro universali, ut sic dixerimus, motu medio haberi, sed pro tali, qui tunc tantum obtineat, cum Jupiter a quadris ad conjunctionem cum Saturno properet.

In sequenti Dissertatione, *de Magnitudine telluris* inscripta, Autor ostendere conatur, in determinanda telluris magnitudine antiquos Astronomos & Geographos tam inter se, quam a recentioribus, nihilo fere discrepare. Quam ob rem principio investigat rationes veterum mensurarum ad eum, quo hodie Parisienses utuntur, pedem. E variis *Herodoti*, *Xenophontis*, *Diodori Siculi*, *Strabonis*, *Plinii*, aliorumque Autorum, locis inter se collatis, ac ex antiquis & recentioribus dimensionibus celeberrimarum Ægyptiæ pyramidum, colligit, divisio pede Parisiensi in 1440 partes, earundem partium fuisse pedem Ægyptium, & regium Babylonium 1644, pedem Persicum, item pedem Drusi 1479 $\frac{1}{2}$, pedem Siculum, quo *Diodorus* in describenda pyramide usus est, 1409, Græcum antiquum *Herculis* pedem 1370, pedem *Herodoti* 1233, antiquum Rhodium 1079, pedem *Archimedis* & *Albatognii*, item palmam Romanam 986 $\frac{1}{2}$, pedem *Xenophontis*, *Aristotelis*, & Delphicum, 739 $\frac{1}{2}$, Romanum denique pedem 1315; stadium autem Persicum fuisse pedum Ægyptiorum 540, vetus stadium Græcum 500, stadium *Herodoti* 450, stadiumque *Xenophontis*, vel Delphicum, 270; stadium autem Romanum pedes Ægyptios 500 adæquasse. Sequuntur nunc ipsæ antiquorum Astronomorum telluris dimensiones. Ægyptios Astronomos uni gradui in circumferentia circuli maximi terræ 500 stadia Alexan-

Alexandrina dedisse, perhibent *Maximus Tyrius*, *Theon Alexandrinus*, & *Ptolemaeus*. Apud *Aristotelem* in libro de Cœlo est, ab Astronomis inventam esse telluris circumferentiam 400000 stadiorum; quæ si Delphica sint stadia, eundem, quem modo diximus, numerum Ægyptiorum stadiorum pro uno gradu dabunt. Porro, *Possidonium* quoque in circumferentia telluris 180000 stadia Ægyptia numerasse, Auctor e *Strabonis* secundo Libro colligit. Denique *Hipparcho* visum est, *Eratoſthenis* dimensionis terræ circiter 25000 stadia adjicere. Atqui, *Eratoſthenem* invenisse circumferentiam terræ 250000 stadiorum, Auctor *Cleomedem* Libro primo de Mundo testem citat. Itaque, si ex mente *Hipparchi* circumferentia illa sit paulo minor 275000 stadiis, & singula horum stadiorum Rhodia esse, ponamus, efficitur ex antea datis pedum, & hisce proportionalium stadiorum, rationibus, (omnia enim supra memorata stadia erant 600 pedum, præter Romanum, quod in 625 pedes dividebatur,) terræ maximum circulum etiam secundum *Hipparchum* quam proxime 180000 stadia Alexandrina continere. Sic constare putat Auctor, veterum dimensiones telluris optime inter se conspirare, & peripheriæ circuli terræ maximi 180000 stadia Ægyptia tribuere, quæ æqualia sunt 180000 × 685 pedibus Parisiensibus, vel 7096½ milliaribus Belgicis, quorum unum continet 1500 perticas, duodecim pedes Rhinlandicos longas. Est enim pedis Rhinlandici ad Parisiensem ratio = 139 : 144. Jam *Willebordi Snellii* dimensio, a Cl. *Muschenbrackio* correctâ, peripheriæ telluris eorundem milliarium tribuit 7083½. Sed ex celeberrima & certiori dimensione partium Meridiani, per Galliam ducti, qua (uti legitur in *Comment. Acad. Scient. Paris. A. 1718.*) unum gradui in meridiano telluris sphericæ inventæ sunt competere 57097 perticæ, quarum una sex pedes Parisienses æquat, sequitur, circumferentiam telluris esse 7098 milliarium Belgicorum. Quod tam prope accedit ad eam quantitatem, quam, secundum Nostrum, ab antiquissimis Astronomis traditam habemus, ut differentia nihili fere sit æstimanda.

Sequitur brevis de atmosphaera Lune Commentatio, in

qua Autor contra *Cassinum & Hiraum* disputat, qui, cum Lunam atmosphæra cingi negarent, phænomenon quoddam singulare, quo hæc atmosphæra probabiliter potest defendi, in aliam partem interpretari maluerunt. Observatur illud phænomenon nonnunquam in eclipsibus lunæ totalibus, cum ad stellam fixam appellit luna, & stella illa in limbo lunæ per unum vel duo minuta prima horæ commorari videtur. Tale phænomenon observatum est Parisiis in eclipsi totali lunæ, quæ mense Septembri anni hujus Seculi decimi octavi accidit. Cujus apparentiæ causam duo illi celeberrimi, quos modo nominavimus, Astronomi noluerunt in refractionem radiorum stellæ per aliquam lunæ atmosphæram transferre, sed eam inde repetere maluerunt, quod luna in totali etiam eclipsi tanto adhuc lumine splendeat, ut in oculo spectatoris, in tenebris constituto, justo major lunæ imago depingatur. Veruntamen, si sic se res haberet, Autor inquit, cur talis stellarum fixarum in limbo lunæ mora non semper conspicitur? Cur illius ipsius fixæ, de qua modo diximus, moram eodem tempore non ubique observarunt Astronomi? Nam eandem eclipsin lunæ observantes *Poundius & Manfredus*, ille Wankledi prope Londinum, hic Bononiæ, occultationem quidem ejusdem fixæ etiam animadvertenterunt, moram autem ejus viderunt nullam. Sed, assumpta atmosphæra lunari, hæc omnia bene explicat Autor. Sumit autem, illam atmosphæram, qua lumini frangendo apta est, altissimorum in luna montium fastigia non superare. Jam, si contingat, ut stella fixa, ad quam luna appropinquat, spectatori in aliquo terræ loco stanti appareat per intervallum duorum montium lunæ satis disjunctorum, vel pone planam limbi lunæ regionem, refractione radiorum illius stellæ in atmosphæra lunæ efficiet, ut huic spectatori ea, licet vere jam pone lunam constituta, in lunæ limbo per breve temporis spatium morari videatur. Alio autem in loco habitanti spectatori, quia is eandem fixam ad aliam limbi lunaris regionem, & forte ad aliquem ejus tractum montosum, refert, stella statim & sine mora occultatur, quamprimum lunæ marginem attingit, ubi se post montium cacumina condit. Quoniam autem, ut observavit *Hir-*

raus,

reus, fixa illa stella per brevius tempus, quam trigesima partis horæ, in margine lunæ apparuit, omnem virtutem, quam lunæ atmosphæra ad refringendum radios lucis habeat, satis parvam esse, Autor colligit, & ex eo partim, partim ex humilitate atmosphære lunaris, rationem reddit, cur stellæ fixæ & planetæ, non mutatis coloribus & figuris suis, lunam subire soleant. Quo ipso unum & fere gravissimum eorum argumentorum refellit, quibus contra atmosphæram lunæ plerique Astronomi disputant, inter quos hic solum Cel. *Jacobum Cassinum*, qui eodem argumento usus est, cum in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum A. 1720 occultationem duplici stellæ, γ *Baieri* in Virgine, post lunam a se observatam, describeret, Autor nominavit. eo fortassis consilio, ut, hac arrepta occasione, posset illud *παράδοξον* reprehendere, quod idem Celeberrimus Vir ex eadem observatione duxit, scilicet stellis fixis tertiæ etiam magnitudinis adeo vividam esse lucem, ut, licet in vicinia lunæ & per telescopium conspiciantur, tamen earum superficies oculo nongentes major appareat, quam, deo illarum splendore, esset apparitura. Hoc ergo cum aliis stellarum fixarum phænomenis pugnare, & ex observatione recte institutam computationem octogies tantum amplificatam stellæ superficies exhibere, Autor sub finem hujus Dissertationis ostendere annititur.

Proxima scriptio tradit *examen multarum eclipsium terre præter ac lunæ*, quod doctissimus Autor ad illustrandam Historiam & Chronologiam instituit. Præmisit autem huic examini Præfationem, in qua quædam occurrunt, quæ silentio non possumus præterire. Primo enim indicat notabilem quandam periodum eclipsium Solis & Lunæ, quæ ad investigandas antiquas eclipses usui esse potest. Affirmat nimirum, post 6444 lunationes, vel 521 annos Julianos, utriusque sideris defectus ad eundem anni diem & fere æquales redire. Hoc multis exemplis eclipsium confirmat, quæ post medium præteriti Seculi usque ad annum 1737 observatæ sunt iisdem eorundem mensium diebus, quibus eas in Seculo duodecimo & decimi tertii initio contigisse, ejus ætatis Historiographi, quos Autor nominatim

natim adducit, memoriæ prodiderunt. Secundo disputat contra *Hallejum*, qui ex observationibus eclipsium Babylonis, cum recentioribus collatis, medium motum Lunæ nunc aliquanto velociorem deprehendisse sibi visus est. Postquam hæc fufius præfatus est, exhibet catalogum antiquarum eclipsium solaris ac lunæ, quæ a *Potavio, Calvisio, Mercatore, Scaligero, Ricciolo*, in annos vel dies translatae sunt, in quibus non contigerunt. Hunc catalogum sequitur alter, complectens eclipses, quarum magnitudinem & tempus determinarunt *Calvisius, Potavius, Ricciolus, & Bullialdus*. Neque tamen nullæ sunt *Cl. Struyckii* in hoc catalogo partes. Quoniam enim tabulæ, quibus illi ad eas eclipses computandas usi sunt, ipsos nonnunquam a vero longe averterunt; & quoniam *Calvisius* sæpe locorum nomina omisit, ad quorum meridianos quasdam eclipses computavit, & plerarumque eclipsium medium tantum indicavit, neque Autorum, apud quos eclipsium mentionem reperit, nomina semper adjecit; hunc sibi laborem Noster imposuit, ut plures quam nonaginta ex hujus catalogi eclipsibus denuo computaret, & inter multos Autores eum exquireret, qui alicujus eclipseos memoriam consignavisset. Tertium etiam catalogum addidit plus centum & viginti eclipsium, quarum a Chronologis aut nulla omnino mentio facta est, aut quas ex tabulis astronomicis non computarunt. Earum singularum tempus & magnitudinem ipse computavit, & in hunc catalogum retulit, adjectis nominibus locorum, & annalium, in quibus earum eclipsium monumenta exstant. Sunt autem illæ eclipses omnes ex sola Europæarum & finitimarum gentium historia petitæ. Nam, etsi ex rerum Sinicarum scriptoribus multis augere antiquarum eclipsium numerum potuisset, tamen iis uti noluit, partim quod parum faciunt ad nostram historiam illustrandam, partim quod sibi persuasum habet, plerasque earum eclipsium, quas ad fidem Sinensium annalium Jesuitæ ex Sina reduces nobis tradere professi sunt, non observatas, sed per tabulas Astronomorum Sinensium supputatas, eclipses esse. Ceterum ex iis, quæ hæcenus diximus, omnes, qui *Cl. Wilhelmi Whistonii* Prælectiones de Eclipsibus antiquis legerint,

runt, vel non monentibus nobis, facile intelligent, hunc Cl. *Stryckii* laborem illius conatus multis parasangis post se relinquere.

Due supersunt Dissertationes, quibus huic volumini Auctor coronidem imposuit. In prima operam dedit, ut de statu generis humani, de annuo augmento vel decremento numeri incolarum alicujus regni, de numero hominum, & virilis & feminini sexus, ad datum vitæ terminum pertinentium, & de aliis hisce affinis quæstionibus, probabiliores conjecturas afferret, quam alii, qui de hoc argumento scripserunt. Quibus conjecturis utitur, in altera Dissertatione, & huic adjuncta Appendice, certiores regulas traditurus, ad quas æstimatio fortis, qua status reditus ad dies vitæ (*Leibrenten*) vendere conveniat, sit perpendenda, & alia huic similia problemata, ad Arithmeticam politicam pertinentia, sint tractanda & exigenda. Sed, de his qui plura nosse desideraverint, eos ad ipsum hoc Opus ablegamus.

PAULI VALCARENGHI, CREMONENSIS, IN
Regia Ticinensi Universitate Med. Rat. Prof. Prim. nec non Cel. Bonon. Acad. Socii, Continuatio Epidemicarum Cremonensium Constitutionum annorum 1737, 1738, 1739, 1740, aliis addenda. Agitur hic præcipue de morbis Hepatis, atque de aliis per transennam. Accessit Dissertatio de vera Praxi Medicis necessaria, & agrotis utili, una cum tribus Observationibus de Aortæ Aneurysmate.

Cremonæ, apud Petrum Ricchini, 1742, 4 maj.

Alph. 1 plag. 8.

Medicinam rationalem ad recentiorum mentem observationibus adauctam, in recensione *Constitutionum epidemicarum annorum 1733-1736, in civitate Cremonensi observatarum*, Cel. Autor A. 1737 edidit. Continuatas igitur Observationes in hoc ipso, quem nunc indicamus, libello proponit. *Settio I Constitutiones*

Mutationes epidemicas anni 1737 complectitur, ejus *Cap. I* observationes varias proponit, & imprimis de Apoplexia agit, *Cap. II* vero febres tertianas, imprimis perniciosas, considerat. Agitur enim de illarum peculiaribus symptomatibus, & specialibus crisi- bus, de earum solutione, ope *Chinae Chinae*, aut ope purgantium, quorum utilitas praesertim ostenditur, & inter haec Rhabbarbarum ceteris praefertendum esse demonstratur. Licet enim experientia doceat, purgantia, post usum *Chinae Chinae* exhibita, nonnunquam paroxysmos reducere, tamen tutior curatio videtur, quando natura in crisi adjuvatur. *Sectio secunda* de morbis hepatis agit. Cum enim febres tertianas, imprimis contumaciores, aut ex male affecto hepate & liene oriuntur, aut horum viscerum vitia relinquunt; observatione speciali illud declarat & ostendit, virum quendam post tertianas, quas aestivo tempore semel iterumque perpeffus fuerat, tandem abscessu hepatis obiisse. Haec & aliae observationes Cel. Autorem commoverunt, ut ea, quae in morbis hepatis observanda sunt, erueret, & iteratis observationibus Autorum illustraret. Postquam igitur *Capite I* de morbis hepatis in genere nonnulla praemisit; *Cap. II* de hepatis Phlegmonibus agit, in causas inquirens, & signa recensens, quae, cum viscus sensu haud adeo evidenti polleat, saepius fallacia sunt. Nec enim semper dolor ad jugulum humerosque produ- citur, quod a nexu diaphragmatis evenire solet, nec febres adeo intensae sunt, sed tertianas quodammodo amuluntur, licet continuae sint, & acutarum non ardentium morem servent. Symptomata vero varia satis dira crescente dentum malo accedunt. Ex his quoque est vomitus biliosus, vel alio tempore, si bilis intercipitur, alvus magis adstricta. Hoc imprimis fieri solet, si inflammatio in parte concava est, ubi bilis quidem se- cernitur, sed per compressos ductus biliferos exire nequit. Uti igitur inflammatio in concava parte ventriculo & visceribus vicinis magis molesta est; sic ea, quae in gibba parte observatur, diaphragma in consensum trahit. Haec inflammationes duplici modo, scilicet resolutione, vel suppuratione, solvantur, vel tandem, si solvi nequeunt, in scirrhum abeunt. Ex his igitur principiis in curationem inquit Autor, & imprimis in resolutione lenia purgantia

purgantia non irritantia, præcipue rhabarbarina, maximi usus esse asserit, & tandem de abscessibus in hepate oriundis disserit, *Cap. III* vero ad scirrhosos tumores, qui inflammationem hepatis sequuntur, progreditur. *Cap. IV* de intemperie hepatis calida agit, & licet hic conceptus, a veteribus petitus, paulo obscurior videatur, tamen homo, qui talem sanguinis diathesin sortitur, quæ majorem biliosorum principiorum copiam in se continet, simulque magis amplam hepaticorum ductuum capacitatem pro majore bilis separatione habet, ille omnino intemperie hepatis calida laborare dicitur. Signa, ex quibus hæc hominum indoles cognoscitur, disquirat, & ostendat, cur hinc tertianæ contumaciores & perniciosæ oriantur, sicuti & hydrops siccus *Hippocratis*, & colica biliosa. Agitur porro de istero, de calculis cylicis, aut pori biliarii, variisque eorum signis & symptomatibus. Pauca etiam addit de morbo artificum, qui gemmas, vel fictitias, vel veras, supra plumbeam rotam cum siniride & terra Tripolitana poliunt, & ita affectibus, ex plumbi subtilissimo veneno oriundis, maxime obnoxii sunt. Monet omnino, hos potius levioribus purgantibus curandos esse, quam fortioribus; his enim ægroti in cachecticum statum deducuntur. Horum morborum omnium curationis rationem perpendit, & maxime de epicratica purgatione, & usu olei amygdalarum dulcium, agit. *Cap. V* intemperiem hepatis frigidam considerat. Si enim biliosus humor in corpore nimium deficit, particule quælibet sanguinis parum ateritæ, dissolutæ, minusque intermixtæ, evadent, multo magis si bilis viscosa sit & vappida, consuetis actionibus parum idonea. Quamobrem in ejusmodi hepaticis intemperies frigida oritur, pessima totius sanguinis diathesis evadit, & aqueis & viscidis particulis, ad motum maxime ineptis, constabit, ex qua in visceribus tractu temporis stases oriuntur. Hæc vero ob defectum secretionis bonæ bilis eveniunt, cujus causæ variæ recensentur. Agitur itaque de commercio hepatis cum liene, ac utrorumque viscerum morbis, & ostenditur, qua ratione prava & scorbutica sanguinis diathesis, ac præcipue tiliarum aliarumque partium ulcera & pustulæ, hinc procedant. Varios quoque hepatis tumores, hinc

oriundos, & hydropis causas, recenset, & non tantum symptomata explicat, sed varias quoque curationis vias perpendit. *Cap. VI* de cruentis morbosis excretionibus agit, & præcipue de excretionibus alvinis, quæ a male affecto viscere oriuntur, differit. Expositis igitur causis generalibus, vel in sanguine, vel in vasis, vel in utrisque, hærentibus, differentias harum excretionum ad quatuor capita reducit. Scilicet prima venosa est, quæ ex copioso, sed minime noxio, sanguine, per orificia rejecto, oritur; altera est, si ab imbecillitate hepatis aquosus sanguis, loturæ carniæ similis, rejicitur; alia dysenteria atra biliaria dicitur, & ex adusto in hepate sanguine oritur; alia tandem, quæ, exulcerato intestino, ut plurimum a bile acris, & pituita salsa & corrupta, provenit. His nonnulla annectit de cruentis fluxibus, ab aliorum viscerum labe subortis, & in omnibus signa & curandi vias egregie exponit, in primis vero monet, quam caute adstringentibus utendum sit. Obiter quoque de hæmorrhagia narium, ob hepatis lienisque vitium suborta, de hæmorrhoidalibus fluxibus, de cruentis vomitionibus, &c. agit. *Sectio tertia* constitutionem epidemicam annorum 1738, 1739, & 1740, exponit; qua occasione in primis de Chinæ usu in tertianis, de phthisi ex tuberculis pulmonum ortis, & de variolis confluentibus, agit. *Dissertatio epistolaris ad Ill. Cajetanum Pasquali*, de vera praxi Medicis necessaria, & ægrotis utili, ut omnia, quæ huc usque recensuimus, satis testatur, Cel. Autorem & in dijudicandis, & curandis, morbis acutissimum sagacissimumque esse, atque talia proponere artis præcepta, quæ Practicis in faciendâ medicina omnino commendanda sint. Ex Observationibus tribus de Aortæ anevrysmate binæ jam olim impressæ fuerunt, sed easdem, tertia accedente, huic denuo Operi adjunxit typographus. Studiose omnino descriptæ sunt, curaque singulari Autor in causas & symptomata inquisivit, quo signa eruerentur, quibus diagnosi occulti hujus morbi certior reddi posset.

LA VITA DI PIETRO ARETINO, SCRITTA DAL
Conte GIAMMARIA MAZZUCHELLI, &c.

hoc est,

VITA

VITA PETRI ARETINI, SCRIPTA A COMITE
JOANNE MARIA MAZZUCHELLIO,
Brixienfi.

Patavii, apud Josephum Cominum, 1741, 8.

Plag. 19, Tab. æn. 6.

P*etri Aretini* in vita describenda defudasse passim viros eruditissimos & Romæ & Florentiæ, non ignorant Historiæ literariæ peritiores Lectores. Impulit Ill. Autorem *Antonius Fridericus Seghezzius*, ut ipse, historiæ Italicæ literariæ peritissimus, huic vitæ, dudum affectæ & instructæ, manum denuo limamque adhiberet. Precibus hisce, his stimulis, debemus hanc vitam de viro, quem recentior ætas in flagellum Principum & male sanum obtrectatorem laudum alienarum convertit; de viro, quem tot maximique Principes & domini certatim evexerunt, donarunt, suisque laudibus & benevolentia dignati fuerunt; de viro, quem favor & fortuna ad altissimum dignitatis gradum promoverunt; de viro, qui probatus fuit *Clementi VII, Joanni Mattheo Giberto, Paulo Jovio, Joanni de Medicis, Bernio, Franco, Donio, Albicanti*, summisque proceribus, quorum in translatione ipsa fit mentio. Sustulit hunc in lucem Aretium, Tuscaniæ oppidum. Nothus ipse exstitit *Lucii Baccii*, viri generosi, ipsiæ nati. Fratre usus fuit *Francisco Baccio*, matre *Tita*, quæ postea degit in *Congregatione Virginis annuntiatae ab Angelo*, filium autem hunc in xenodochio peperit, quod vocant Hospitale. Falluntur & fallunt, qui, ipsum ex adulterio pro-
gnatum fuisse, sibi aliisque persuadent. Natalis ejus incidit in annum 1492, & 19, aut 20, Aprilis. Licet in ludum haud mitteretur ab ineunte pueritia, applicavit tamen fertile fervidumque ingenium præmature Poetis Italicis legendis. Aretio relicto, Perusiani concessit, veluti in patriam alteram, ubi libris compingendis sese exercitavit. Inde Romam ivit pedibus, instructus non nisi iis, quæ in corpore gestabat. Exceptus ibi fuit ab *Augustino Cbiso*, dite mercatore, eoque splendido. Servitia ibi præstitit *Leoni X & Clementi VII. Marci Antonii obscenissimis XVI picturis totidem carmina Italica subjunxit, ob-*

Pag. 2.

7.

13.

18.

- scenitarum interpretes. Videtur eam ob causam *Aretinus* Roma exire debuisse A. 1524, impulsu *Joannis Matthai Giberti*, runc Datarii. Remigravit itaque Aretium, amicitiamque porro coluit cum *Julio Romano*, Cardinali, & Comite *Balthasare Castilionio*. Mense Augusto adscitus fuit in aulam *Joannis Medicci*, a quo *Cosmus*, Dux Florentiæ, fuit satus, nominatim Fanum. Mediolani sese in Regis Galliæ gratiam insinuavit. Paulo post rediit Romam. *Clemens VII* ipsum ob carmina illa iussit ferulis cædi. Refugit itaque denuo ad *Joannem Medicum*, qui ipsum haud poterat odisse, sed potius dignabatur arcanorum suorum conscientia æque ac *Lucam Antonium*, Medicum. Obiit *Joannes* ille A. 1526 Mantuæ inter ipsius brachia ex vulnere, per Martem inflicto. Ex eo temporis articulo *Aretinus* apud animum statuit, suæ spontis esse in posterum, nec aliis servitiæ præstare. Venit A. 1527 Venetias. Fovit ipsum tutela ac gratia sua *Andreas Gritti*, reipublicæ Dux, quod Dei Ducisque beneficium gratissima mente *Aretinus* coluit. *Clemens VII* monuit hunc Ducem de *Aretino*. Hic vero imprudenter & temerario conatu differuit de Papa illo Romæ obfesso. At graviter & solide a Duce monitus, destitit ab ea temeritate, & Pontificem caute & obedientissime habuit. Literas ideo Papa A. 1530 ad ipsum scripsit perquam honorificas. Eodem fere tempore receptus est in gratiam a *Joanne Mattheo Giberto*, Episcopo Veronensi, cujus instinctu ob carmina obscœna fuerat castigatus. *Carolus V* A. 1530 Tridentum comitatus, gratiam sibi peperit ab eo haud levem. Tum vero Pontifex promisit, sororem ejus ipsum nuptui esse elocaturum. *Bernius* est, qui *Aretino* per rabiem quandam poeticam pessima flagitia affinxit. Finxit *Aretinus* destinatum iter & Constantinopolin & Romam, ut muneribus Ducis afficeretur. *Nicolaum Francum* accepit deinde studiorum adiutorem & comitem, Græcæ Latinæque linguæ, cujus peritia carebat *Aretinus*, peritissimum. At utrosque inter cœpit inimicitia gravissima inde ab anno 1538. Venetiis inviserunt ipsum viri summi, quæ res vanas ipsius elicit gloriationes. Imperator *Carolus V* ipsi assignavit pensionem annuam ex Ducatu Mediolanensi A.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLIV. P. I. 509.

1536. Nec minus a Rege Galliarum munera reportavit. Quare utrique in scriptis adulatus fuit. Anno autem 1537 Imperatorem cospit pluris facere, ejusque gesta summis laudibus celebravit. *Carolus V* ipsum A. 1543 salutavit honorificentissime, ab hoc, ad dextram ejus eunte, comitatus. *Julii III* gratiam sollicitè ambivit & obtinuit, renunciatus ab eo Eques S. Pag. 55.
Petri A. 1550, qui honor cum pensione annua 70, aut 80, imperialium erat conjunctus. Abiit Romam cum Duce Urbinensi. 60.
 At spei expers recessit A. 1553, Venetiasque rediit, persuadens aliis, honorem Cardinalitiae dignitatis a sese repudiatum fuisse. Maledicum ejus judicium ulturi erant *Serozzius*, miles, & *Tintoretus*, pictor famosus. Legatus Anglicus ipsum male tractavit, baculoque percussit. Principes Italiae adulatione sua sibi devinxerat ad unum omnes. *Trajanus Boccalinus* admodum ipsi obrectavit, multosque lectores imprudentes mendaciis suis decepit. Inviderunt scilicet ei quamplurimi Principum favorem. De mortis, qua decessit, causa mirificae circumferuntur fictiones, quibus veritatem subesse, Notter insiciatur. 72.
 Obiit A. 1557, natus 65 annos, sepultus Venetiis in aede S. *Lucae*. Sepulcrum ejus omni epitaphio vacavit. Quam ob causam ficta sunt epitaphia, quae solent circumferri. Longum foret, efficta illa epitaphia & maledicas inscriptiones recensere, quibus *Anna Aretini* fuit discerpta & pestundata. Oblectavit ipse se pingendi ac sculpendi studio. Gulae voluptatibusque fuit addictior. A Venere, etiam minus honesta, haud absti- 75.
 nuit. Meretricibus in famulatio ejus erat locus. Filiarum ipse pater fuit trium circiter. Adscriptus fuit Academiae Senensi, Patavienti, & Florentinae. Libros ipsi dedicarunt complures, immo ejus judicio submiserunt haud uni. Re- 77.
 tulerunt eum Itali, politiores linguae suae judices, inter classicos ejus Autores. Ventosus fuit scriptorum suorum laudator. Satirico sale sese oblectavit, appellavitque se *mundi censorem*. 86.
 Videntur laudes, ei ab adulatoribus impertitae, arrogantiam in ipso amplificasse. Ipse collegit ediditque Epistolas, quibus laudes suas credebat praedicatas. Superbiam, credidit, a sese esse alienam. Ab universis Principibus aetatis suae munera & dona 100.
104.
118.

- reportavit, ne quidem *Solimanno*, Sultano, & *Barbarossa*, archi-
 pirata, exceptis. Plus quam 60000 imperiales obtinuit intra
 Pag. 124. vitæ suæ tempus. Largus fuit in donando, splendidus vestitu,
 hyperbolarum stili amans, nullis literis imbutus, sui præco, ab
 aliis modo *divinus*, modo *demonium*, & *Pasquini cancellarius*,
 134. dictus. Numi in ipsum exstant, quorum ipse ignoravit uni-
 versos, ab inimicis ejus excogitati. Versibus ipsum denigra-
 147. vit *Faernus* Latinis, oratione *Perionius*. Ipsi Dialogi, *Cortig-
 giana*, *Humanità di Christo*, *Tre giornate*, *Vita della Madonna*, in
 Indicem librorum prohibitorum A. 1559 relati apparent. Sunt,
 156. qui ipsum atheis accensent. Sunt, qui ipsum venditant Auto-
 rem opusculi *de tribus impostoribus*. Utramque famam facile
 161. Ill. Autor repulit. Quis enim ignorat, *Aretinum* linguæ Latinæ
 fuisse rudem? Ipse in hac lingua nihil scripsit. *Mersennus*, vir
 credulus, posteriorem illam ignominiam *Aretino* adfricuit, vir
 in augendo atheorum catalogo ultra jus fasque occupatissi-
 mus. Ipse *Aretinus* certe operam dedit, ut existimaretur
 Christianus, isque Romanæ professioni erat addictissimus, testi-
 bus ejus literis, e. g. *Vol. II n. 200*, *Vol. V n. 254*. Hæreticis in-
 163. fensus, carmina pepigit in laudem Confessionis auricularis &
 sacrosanctæ eucharistiæ, quarum utramque rite adhibuit, usus
 Confessionariis. Scripsit nonnihil, licet non sub supremæ vitæ
 166. nomine anagrammatico *Partenii Etiri* assumpto, scripsisse libros sa-
 cros. Seculo enim post elapso ex typographeo *Marci Ginam-
 mi* libri ejus sub hoc nomine prodierunt. Fabula est & error
Zilioli, ipsum vitam egisse vagando, & explorando res secretio-
 res Principum, eisque passim proditis sibi dona comparasse,
 dictitans. Alii persuadent sibi, ipsum maledicum sese præbuisse
 optimatibus; hos vero, ne ipsis malediceret, fauces Cerberi
 168. offis aureis implevisse. Contrarium tenet Ill. Autor, demon-
 strans, summa ipsum veneratione & modestia usum esse in epi-
 stolis ad Principes datis. Maledixit generatim vitæ aulicæ, Ro-
 manæ imprimis. At speciatim omnes palpatus fuit, & purpu-
 ratis curiæ Romanæ byssina & modestissima dedit verba. *Gad-
 dium*, Cardinalem, existimavit, ipsi interceptisse numos, ideoque
 graviter

graviter in ipsum fuit invehctus. Contempsit maledicta Cardina- Pag. 171.
lis. De reliquo *Aretinus* eruditus sui temporis sese exhibuit
modestum & humilem. *Bernium*, ipsi inimicum, ad amicitiam
reduxit. *Bernbardum Tassum* odit paululum. Maledixit
nonnullis, ut existimaretur veritatis studiosior. Principibus 173.
vero tantas admovit adulationes sub veritatis & candoris larva,
ut hac arte potissimum felix esset in donis obtinendis. Adula-
tio, non maledicæ linguæ metus, muneribus ipsum cumulavit.
Unde patet, illos a janua aberrare, qui ipsum vocant Princi-
pum flagellum. Nec laudasset Principes tantopere *Aretinus*, 184.
nisi ab his, ut sic faceret, fuisset stimulatus, monitus, & addu-
ctus. Administris Principum ut probaretur, callide effecit.
Præterea in orando & emendicando fuit satis importunus & au- 187.
dax. Fuit ipse liberalis etiam in Principes, ut eos ad plus
dandum excitaret. In formulis Dedicacionum dilaudavit illos,
quorum munificentiam erat expertus. Ingenio, non judicio,
in libris scribendis, vel potius fundendis, fecit satis. Opera 202.
ejus sunt vel prosa, vel poetica. Ad classem priorem sunt re-
ferendi *Dialoghi*, *Ragionamento de le Corti*, aliique. Dialogi
illi obscœnitatem exhalant, & in sermonem Hispanicum, ac
hinc in Latinum a *Casp. Barthio*, conversi fuerunt. Latina in- 215.
scriptio est hæc: *Pornodidascalus, seu colloquium muliebre, Latine
redditum a Gaspare Barthio, cum historia direptionis urbis Rome
ab exercitu Caroli V. Francofurti, 1624, 8* Prodiertunt ibidem
A. 1623, 8, sub titulo: *Colloquium de astu & dolis meretricum.
Dialogus, ex Italico in Hispanicum versus a Ferdinando Xuare-
sio, ex Hispanico in Latinum a Gaspare Barthio.* Recusi fue-
runt, titulum eundem præferentes, *Cygnæ* A. 1660, 8. Galli
versant eosdem sub titulo: *Dialogue des Courtisanes de Rome, tra-
duit en François, 12.* Germani norunt editionem, *Noriberge*.
A. 1672, 4, adornatam, cui titulus: *Petri Aretini Italienischer
Elurenspiegel.* Ni *Aretinus* haberet sodales, meretricias hæc
obscœnitates nemo non ad sempiternas tenebras amandasset.
Scripsit præterea *Aretinus* plura. Indicabimus librorum titu- 217.
los: *I sette Salmi de la penitencia di David*, Venet. 1534,
1536, Florent. 1537, Venet. 1539, 1545, 8, Lugduni
1548,

- 1548, 12, &c. *Crescimbenius* scriptum hoc iudicat admiratione & lectione dignum. *I tre libri della Humanità di Cristo*, Venet. 1535, 4, 1539, 8, &c. *Il Genesi con la Visione di Nod, nella quale si vede i misteri del Testamento vecchio, e del nuovo*, Venet. 1538, 1539, 1541, 8, Lugd. 1542, 8, Venet. 1628, 1629, 1635, 1636. Editionibus hisce Seculi superioris præfixus fuit titulus: *Dello Specchio dell' opere di Dio nello stato della natura di Partenio Estro, presso Marco Ginammi. La Vita di Catharina Vergine, divisa in tre Libri, 8 (1540); La Vita di Maria Vergine, 8 (1540); La Vita di S. Tommaso Signor d' Aquino, Venet. 1543, 8; Contigliano, Comedia - - Il Marescalco, Comedia - - L' Hippocrito, Comedia - - Il Filosofo, Comedia - - La Talanta, Comedia - - Lettere, Venet. 1537, fol. &c. Carmina ejus hæc sunt: *Laude di Clemente VII*, Rom. 1524, 4; *Efortatione de la pace tra l' Imperatore, e il Re di Francia*, Rom. 1524, 4; *Canzone in laude del Datario*, Rom. 4; *Sonetti lussuriosi*, 12; *Al gran Marchese del Vasto dui primi Canti di Marfisa del divino Pietro Aretino*, 4; *De le Lagrime d' Angelica di M. P. A. due primi Canti*, 1538, 8; *Strambozzi alla Villanesca frenaticati dalla Quartana, con le Stanze de la Serena in comparatione degli stili*, Venet. 1544, 8; *Poema di cinque Canti sopra la Marchesa del Vasto*, 1552; *L' Horazia*, Venet. 1546, 8; *Capitolo in laude del Magnanimo Signor Duca d' Urbino*, 8; *Li dui primi Canti di Orlandino*, 8; *Cambattimento poetico*, Rime e Capitoli, Londin. 1723, 8, &c. Inimici sub nomine ejus evulgant scripta, partim satirica, partim obscena. Prioris generis sunt, quæ prodierunt adversus *Cæsarem Fregosum, Antonium da Leva, Carolum V, & Papam*. Ad posteriorem classem spectant hæc: *Dubbi amorosi di M. Pietro Aretino*, 1600; *L' Alcibiade fanciullo a scuola di P. A. I: Oranges par Juon Uoart*, 1652, 12, (Venet.) liber rarissimus, recentior Aretino, stili disparis; *Comento del Grappà intorno al Sonetto, Poichè mia speme è lunga a venir troppo, dove si ciarla a lungo delle lodi delle Donne e del mal Francioso. In Mantova*, 1545, 8.*
229. *Hisce, ab Ill. Autore copiosius. expositis, subjunxit Josephus Bar-*
245. *toli,*
- 258.
- 260.
- 263.

rob. D. Jur. & adjutor Marchionis *Joannis Poleni* in theatro Physicæ experimentalis in Pataviensi Academia, literas gratulatorias, docens simul, figuras obsecras, quas *Julius Romanus* excogitavit, *Marcus Antonius Raimondus* & *Petrus Aretinus XVI* cansionibus (*1 Suppositi*. dictis) explicaverat, referendas esse ad annum 1493, seu 1494. Spectat huc illud *Martialis XII, 43*. Suspiciatur tamen, primam illam explicationem fuisse proliam, A. 1524 demum in versus Italicos transfusam. Meminimus tandem Odes, quam *Antonius Cerrucus Libro IV pag. 97 Verjuum Latinorum* reliquit posteris. Ea enim magnificam *Aretini* complectitur apologiam, A. 1550 in luce Italiae divulgatam. At satis de *Aretino*. Eant nunc illi, & exuant errorem suum, qui *Aretinum* vocant flagellum Principum, ut innocios cum *Aretino* adducant in comparationem. Pag. 279.

**DE VITA ET SCRIPTIS PAULI ELIÆ, CAR-
melitæ, vulgo Povel Vendekaabe, Viri in historia Re-
formationis Danicæ notissimi, Commentatio historica,
litteris consignata a CHRISTIERNO OLI-
VARIO.**

Havniæ, sumtibus Jacobi Preussii, 1741, 8.

Plag. 12.

Cum in negotio instaurationis sacrorum apud Danos & va-
riam egerit, & primariam fere, personam *Paulus Eliæ*, Car-
melitarum Ordini adscriptus, hujus autem historia huc usque a
nemine fuerit consignata; operæ pretium duxit *Cl. Olivarius*,
verbi divini in pago Færslev & Sneeslev Sælandiæ minister, re-
lictum illud spatium explere, & viri adeo insignis cineres quasi
ab interitu vindicare. Non habuit, quæ optanda erant, tale in-
stitutum persequendi auxilia; neque tamen iisdem Autor plane
fuit destitutus. *Fossius*, *Grammius*, *Pontoppidanus*, aliique, litera-
rios ei thesauros aperuerunt, nec caremus omnino scriptoribus,
eo facientia qui publici juris fecerunt, quosque, non sine judicio
critico, in Præfatione doctissimus *Olivarius* recenset. Ipsa au-
tem historica expositio XXIV partibus minoribus, quas pa-

T t c

ragraphos

- §. 1. ragraphos nominant, absolvitur. Harum prima sistit introductionem & singularem quasi Præfationem, de officio, celebrium virorum memoriam conservandi. Hinc agitur de nomine *Pauli Elia*, sive, ut ipse scripsit, *Helie*, quod quidem ex nomine, in sacro fonte accepto, & patris nomine, compositum fuit ad morem temporum illorum. Hoc ansam præbet insigniori perquisitioni de parentibus, patria, atque anno natali. Sed non reperit Autor, ubi pedem figeret, præterquam quod matre se Sueca natum ipse testatur *Paulus*, patriasque se nominat *Vardbergensem*. Inde, *Vardbergi*, septentrionalis Hollandiæ non ignobili in oppido, natum, orta suspicio fuit. Difficilior est quaestio, quando vivere cœperit. Nec nisi conjectura cognoscimus, Seculi XV decennium nonum esse nominandum. De studiis, in quæ juvenis incubuit, æque incerta res est. Certior autem, ad illa quod attinet, quibus in Collegio Carmelitarum Havniensi operam navavit. Eo quidem recens fundato, ex *Landiscronensi* noster huc translatus fuit. Vixit hic jam anno 1519 Magister ac Theologiæ Baccalaureus, neque tunc adeo improhans proposita *Lutheri*. Præter merita vero in Collegium suum, etiam Academiæ præfuit, sanctas literas docendo, atque Danis universis varia officiorum genera exhibendo. Factum est hoc præsertim, cum ad purioris fidei professionem transfret. Ipse nimirum illam, una cum magistro *Martino*, cujus simul historia strictim hic breviterque exponitur, publice per Daniam, nec sine maximo successu, prædicavit. Verum ad vomitum rediit *Paulus*, Pontificiam superstitionem iterum amplexus. Hinc & iram provocavit *Christierni* Regis, a quo variis ante affectus honoribus fuerat. In Danicum quippe sermonem convertibat *Erasmi* aliquem librum, inque Dedicatione, directa ad ipsum Regem, verbis contra illum utebatur acerbioribus. Præterea odiosum se passim reddidit scripto, contra *Martinum Reinbardum*, jussu quidem antistitis *Aarhusiensis*, publicato, Satyra contra monetam, & epistolis nonnullis, quas consignarat. Cum etiam Novum Testamentum Danicum una cum epistola *Jo. Michaelis* publici juris fieret, singularem ille librum huic epistolæ opponebat. Nihilominus tamen tanti adhuc

huc passim æstimabatur, ut ab ipso *Friderico I* in arcem A. 1526 evocaretur, quo de sacris sententiam libere suam enuntiaret. Et sane tot in eo admiranda, quot vituperanda, fuerunt. Meritis ejus quando institutionem catechetica-

§. 14.
15.
16-22.

annumeramus; non possumus simul facere, quin cum Suecis controversias de religione motas damnemus. Præter autem, quæ commemoravimus, scripta, plurima supersunt, variis ab illo temporibus publicata, horumque ad ordinem seorsim a Cl. Autore nostro enumerata. Sed ad ultima *Pauli* fata pro-

23.

peramus. Illa quidem antecessit ad puriorem doctrinam reditus. Postquam enim variis *Lutheri* amicos scriptis impugnat, ac pacem deinceps inter utramque partem conciliare frustra laborarat; sanam denique mentem aut recuperavit, aut certe simulavit, & doctrinam nostram *Rolskildix* docuit, Lector factus & sacer præco. Tam vero parum tunc floruit, ut & mortis genus, & annum, viri antea clarissimi nesciamus. Indolem autem ita describit *Rev. Olivarius*: *Varius omnino fuit & instabilis, nec scripta ejus, quantumvis plurima, sufficientem ipsius ideam præbere possunt. Quod aliquam sincerioris doctrinæ cognitionem habuerit, priora ejus acta quodammodo evincunt; quod sufficientem sanioris dogmatis notitiam habuerit, monstrant ejus juncti cum Magistro Martino conatus. Quod vero nec regia autoritate, nec propria testimonio conscientia, ad sinceriorē promovē potuerit confessionem, id demum sive sinisterioris temperamenti contagio, sive malignioris ingenii pervicacia, adscribendum. Quin subinde, meliorum conscius, pejora dixerit, negari vix potest; nam Pontificiis modo patrocinatus, adulatur Reformantibus, & vicissim Lutheranorum partibus adhaerens, cæco in Episcopo obsequio seductus, Romane sedis autoritatem omni opera defendit. Et paucis interjectis: *Torus denique, quem molitur, Syncretismus genium sapit Desiderii Erasmi Roterodami, quem, uti in pluribus imitatus est, ita in hoc concilianturum religionum negotio via ducem comitemque perpetuo habuit. In omnibus fere pendulus ex Erasmo fuit, nec multum restat, quin religio ipsorum fuerit eadem, adeo, ut plurima eorum, quæ de religione Erasmi &**

celeberrimo J. A. Fabricio scripta sunt, hic sibi vindicare potest. Sub finem denique accurata illius lucubrationis adduntur Epistolæ quædam hujus viri, antea ineditæ ex parte, neque indigne observatu.

*Religions-Untersuchung der Böhmisch- und Mähri-
schen Brüder, 16.*

id est,

D. JO. GOTTLIBII CARPZOVII, SUPERINT.
*Lubecensis, Disquisitio religionis Bohemicorum ac Mora-
vicorum fratrum, inde ab exordio cætuum illorum usque
ad ætatem nostram. Accessit D. JOANNIS HEDE-
RICI Examinatio capitum doctrinæ fratrum illorum,
quibus, ab ecclesia Augustanæ Confessionis publice pri-
vatimque dissentire eos, demonstratur. Ex Latino
exemplari recens in Germanicum de-
nuo conversa.*

Lipsiæ, impensis Bernhardi Christophori Breitkopffii, 1742, 8.
Alph. 2 plag. 13.

Conqueruntur Theologi nostrates, quod fratres, qui Bo-
hemici Moravique appellantur, a *Joanne Husso* quon-
dam orti, dudum fanaticas, enthusiasticas, offenculique ple-
nas, opiniones, loquendique formulas, in ecclesia Evangelica dis-
seminare, orthodoxis negligentiam disciplinæ ecclesiasticæ im-
pingere, ac nostrates ad formam doctrinæ suæ traducere, cœ-
perunt. Sunt, qui eis album adjiciunt calculum. Sunt, qui
eos purgant & defendunt. Norunt enim ipsi artem, proceri-
bus sese per commerciorum officinas approbandi, licet in cantu-
lenis suis exiguum, vel nullum, pretium ponant magistratui. In-
sinuant iidem sese in favores muliercularum obtentu pietatis
speciosæ, profundioris in sacras literas perspicaciæ, ac singu-
laris cum Servatore familiaritatis. Ipsi ministros ecclesiæ, quip-
pe qui licentiæ ipsorum sese obijciunt, conviciantur, ac, hos
spiritu vique orbos esse, cavillatorie addunt. Acutissime ipsi
videntur

videntur sibi cernere, nihilque magis gloriando iterant, quam suas de emendanda Christi doctrina & disciplina molitiones. Quam ob causam terras & maria obeunt, ut sodalem Herrenhutanum, seu fratrem Moravicum, unum alterumque gignent. Retia sua per exploratores ubique terrarum tendunt. Res Cel. Autori cum hisce fratribus jam fuit ac certamen in vindiciis, M. *Waiblingero* oppositis. Sudat denuo in clivo eodem Vir & pietate genuina, & veritatis studio, & scriptorum præstantia, dudum illustris. Quo sine tractationem suam reddidit tripartitam. *Sessione prima* inquit in origines fratrum, eorumque historiam inde a *Joannis Hussi* tempore usque ad *Lutheri* obitum pertexit. *Sessione secunda* percurrit ætatem recentiore[m] inde a *Lutheri* excessu usque ad superioris Seculi finem. *Sessione tertia* complectitur ultimos quadraginta annos, ab A. 1701 supputandos. Nec dubium est, fore, ut Vir laudatissimus supplemento uno & altero tractationem hanc augeat atque locupletet. In periodo *Sessionis prima* fratres illi exstiterunt *Wiclefitæ*, ac passim cum Pontificiis consenserunt. In intervallo *Sessionis secunda* fratres sese Calvinianis, seu Reformatis, associarunt. In intervallo *Sessionis tertia*, ipsos esse novitæum & reformationum cupidos, mysticis malefani ac fanaticis amicos, Reformatis præcipue pollicem prementes, Noster docet, qui in investiganda ipsorum historia adhibuit scriptores fratrum, nominatim *Laficium*, *Amosum Comenium*, *Joachimum Camerarium*, *Paulum Stranskiu[m]*, ac Præfationes, quas fratrum antistites Confessionibus, Hymnis ecclesiasticis, Ordinationibus ecclesiasticis, & scriptis suis publicis, præfixerunt. *Camerarium* hunc, quippe *Efroni Rüdigeri* socerum, a fratribus fuisse inelatum, ostendit ipse ex ejusdem libro *de Fratrum in Bohemia & Moravia Ecclesiis* pag. 299. Consulite præterea *Æneam Sylvium*, *Dubravium*, *Hagecium*, *Zacharium Theobaldum*, *Fredricum*, *Halbinum*, *Jablonskium*, *Lenfantium*, ac imprimis *Andream Wengersium*, qui sibi *Regenvolsii* nomen indidit. Doctrinas fratrum ex Confessionibus ipsorum depromsit, usus editione *Balth. Lydii*, *Kæcheriana* recentissima haud neglecta. In dijudicandis fratrum erroribus rationem habuit Codicis sacri ac

publicæ ecclesiarum nostrarum doctrinæ. Attulit hinc inde confessionem præstantissimorum Theologorum Evangelicorum eo sine, ut, ipsos ab Ecclesiæ Evangelicæ dogmatibus dissonare, ostendat. Doctrinam Herrenhutanorum, seu Moravicornm fratrum, decerpit potissimum ex sylloge Büdingana, quam ipsi *Vol. I pag. 202* pro sua ac genuina venditant. *M. Georgii Conradii Riegeri Historiam veterum ac recentiorum Bohemicorum fratrum* de recentissimis eorum molitionibus pauca protulisse, ac centonem gloriolarum fraternarum existere, existimat. *Riegerus* certe *Comenium* in cælum evexit laudibus, acerbum Ecclesiæ Evangelicæ hostem, ac responso Tubingensi potissimum fuit innixus, quo, Herrenhutanos ab Evangelicis haud dissentire respectu dogmatum, statuit. Spectant huc tria scripta *B. Christiani Mauricii Kramayeri*, Ecclesiastæ *Lutherani* Ringendorffensis in Alsatia, A. 1742 Argentorati publicata, nempe *Hodemoria Zinzendorffiana*, *Symphonia Schwenckfeldii acque Zinzendorffii*, & *exacta examinatio & solida refutatio speciminis libelli dogmatici*. Ex hisce tamen nihil depromsit Autor, inservientibus tamen iudicio de *Zinzendorffismi* mole formando. Provocavit subinde ad *Acta historico-ecclesiastica*. *Jo. Hederici Examinacionem capitum doctrinæ fratrum*, a *Joanne Lato* A. 1585 jam in Teutonicum conversam, & *D. Selnuceri* Præfatione ornata, denuo per amicum in vernaculum perspicue & terse traducendam curavit, ut dubitet nemo, fratres illos nunquam pro sociis Augustanæ Confessionis reputatos fuisse. De *Hederico* illo, seu *Heidenreichio*, nonnihil in Præfatione exposuit, remittens lectorem ad fratris sui beati, *D. Jo. Bened. Carpzevii*, *Memoriam Heidenreichianam*, Zittaviæ A. 1717, 8, editam. Quæ quidem ad operis universi summam dicta sunt. Nunc vero nonnullæ sententiæ exinde sunt decerpendæ, atque cum ipso lectore communicandæ. In limine Cel. Autor statim ostendit, fratres Moravicos nec a Græca Ecclesiâ, nec a Waldensibus, sed a *Joanne Hussio*, trahere originem. Eo certe combusto affectatores ejus A. 1417 publice a Romana ecclesiâ abscesserunt, ac in loco, Tabor dicto, eucharistiam sub utraque specie celebrarunt. Cum ipsi A. 1434 ab adversariis Bohemis funditus fere

Pag. 3.

71.

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLIV. P. I. 519

fere profternerentur, ac A. 1443 redigerentur ad incitas, reli-
 quæ ipſorum, ſævitie ſuperſtites, A. 1457 à *Calixtiniſ* ſece-
 runt ſecefſionem, atque circa illud tempus in fraternitatem coi-
 verunt. *Michael Bradaxius* primum eorum egit antiſtitem. Pag. 11.
Rockyzanus, perfidiæ plenus, eos detulit apud *Georgium Pode-*
bradium, ac hunc ad ipſos infectandos & extirpandos ſolicita- 14.
 vit cruento eventu circa A. 1461. Omittimus funeſtas perfe- 24.
 cutiones, quibus ipſi ſucceſſu temporis fuerunt vexati. Hac
 fratrum origo confirmatur ex Præfatione, quam fratres ordi-
 nationi eccleſiaſticae ſuæ A. 1633 præmiſerunt, ac ex ipſo fra-
 trum teſtimonio, A. 1572 declarato, apud *Camerarium pag.*
201 ſeq. Abhorruerunt fratres a ſocietate Waldenſium & Picar- 27.
 dorum, à *Picardo*, ſeu *Beghardo*, dictorum. Circumſpexerunt
 ſocios in Oriente, Ægypto, Ruſſia, Italia, Galliis, & Belgio,
 quibuſcum ſeſe conjungerent. *Eraſmi Roterodamiſis* appro- 50.
 bationem obtinere ſtuderunt. At fruſtra. Ne quidem *Lu-*
thero cum ipſorum doctrina convenit, & ipſe quinque illorum
 notavit errores, licet de reliquo ſeſe ipſis ſacilem & amicum 62.
 præbuerit. Quæ cum Cel. Autor edifferuit, reliqua *Lutheri*
 cum fratribus commercia literaria haud prætermiſit. Inprimis
 vero luculente demonſtravit, *Lutherum* inculcaſſe ſanctitatem
 & operum bonorum ſtadium, immo graviffimam eccleſiæ diſci- 65.
 plinam. *Laſcium* appellavit fratrum panegyriſten, fratresque
 Auguſtanae Confeſſioni ſeſe addixiſſe, ſolide negavit. Wal-
 denſes cum fratribus in ſocietatem coiſſe, negavit ſuo ju- 75.
 re. Laudavit *D. Kacheri* hiftoricam iſtagogen ad tres ultimas 79.
 fratrum Confeſſiones. Confeſſiones eorum ſingulas ſtudio è 173.
 percenſuit, & judicio ſubactiſſimo iſluſtravit. Subjunxit huic
 recenſioni doctrinas eorum, ab Auguſtana Confeſſione diſſi-
 dentes, e. g. errorem de VII Sacramentis, de decreto Dei ab-
 ſoluto & particulari, de dextera Dei, ad quam Jeſus fuit eve-
 ctus, de ſacramentis baptiſmi & ſacræ coenæ, in ſigna conver-
 ſis, &c. Expoſuit ac vindicavit verba illa: *Si Deus permifit* 206.
rit, *Ebr. VI, 3*, obvia. Locum *Ebr. VI, 4, 5, 6*, de peccato
 in Spiritum S. commiſſo expoſuit *pag. 210*, reliquosque doctrinæ
 fratrum nævos candide detexit. Extrema vitæ *Juanniſ de Laſio*
 attigit.

- artigit pag. 249. Locum Apologie Augustanae Art. 7, quo sub conditione admittitur absolutio in numerum Sacramentorum, plane dilucideque exposuit pag. 256. De discrimine Confessionum, quas Fraterculi adornarunt, egit solite. Collationem instituit, sub oculis cadentem, inter Confessiones Fratrum, A. 1535, 1564, & 1609, evulgatas. Differuit de *Hussitarum* & Fratrum psalmodiis. Notat, praeter alia etiam in eis legi, *Adami labem macasse nostram naturam & substantiam*. Liceat nobis monere: verba eadem esse obvia in hymno Evangelicorum ecclesiastico, qui per Germaniam satis est tritus, & sic inchoatur: *Durch Adams Fall ist ganz verderbt menschlich Natur und Wesen*. Corruptio certe citra mutationem contingere haud potuit. Sed haec obiter. Juvat meminisse potius argumentorum, quibus Cel. Autor jubare meridiano clarius docuit, Fraterculos Moravicos nunquam sese addixisse Augustanae Confessioni, hujusque sociis, sed Reformatis potius assensisse & accessisse. *Comenii* conciliationem sententiarum Evangelicae & Reformatae Ecclesiae examinavit, discussit, & passim refellit, obelisque confixit. *Sebastiani Schmidii* annotationes, quibus *Luthero* librum *de servo arbitrio* illustravit, laudibus suis dignas duxit. *Capita Epistulae Pauli ad Romanos 9, 10, & 11*, monuit, haud spectare ad decretum absolutum, sed ad prerogativam ecclesiae spectabilis, Judaeis ademptam, & fidelibus, e gentium multitudine Christo aggregatis, attributam. Elogia, *Amaeo Comenio* per *Riegerum* impertita, moderatius & consideratius efferenda fuisse, monstravit. Memoravit *Comenii*, in Batavia revelationes suorum in lucem protrahentis, facta & controversias, eumque fuisse Fanaticum, ostendit, licet *Gothofredus Arnoldus* vaticiniis illis pollicem pro more presserit, sumque accommodaverit assensionem. Tandem processit S. Rev. Autor ad recentiora, ostendens, regnante *Ferdinando II* Fraterculos fuisse dissipatos, nec *Herrenhutanos* eis annumerandos esse, licet ipsi, sese a Fraterculis ortos fuisse, jactitent. De hymnologio *Herrenhutano* judicium tulit, quod novi fratres veteri *Moravico* substituerunt. Tum vero exposuit acta, molationes, & facta *Herrenhutano*rum *Indica*, *Hollatica*, *Lubecensia*, *Oldes-*

Oldeslohensia, Pomeranica, Lusatica, Noribergensia, Berolinensia, Francofurtana ad Mœnum, Gothana, Amstelodamensia, Augustana, Hannoverana. Potuissent ea addi, quæ Wernigerodæ, in Hercinia, Gandershemii, Embeckæ, Brunsvici, alibi que, a sociis Herrenhutanorum fuerunt tentata, sed eventu caruerunt expectato. Posthæc disseruit de vita *Nicolai Ludovici, Comitis de Zinzendorf & Pottendorf*, qui nunc sese appellat *Ludovicum e Comite a Zinzendorf Fratrum Episcopum*, eumque iudicavit esse versatilis ingenii, inconsideratum, affectatorem Apostolatus, Indifferentissimi reum, vagum & instabilem animo ac corpore, fervidum, stili theologi novi autorem, rerumque suarum infirmum propugnatorem. Non egit Cel. Vir cum Comite, sed cum Episcopo Fratrum e Comite de Zinzendorf. Addidit examen doctrinæ Herrenhutanorum, exposuit de eorum odibus sacris, earumque nexos indicavit, immutationes varias ostendit, Catechismum dijudicavit, ac, dicta Biblica in eo passim ad præposterum sensum detorta esse, docuit, metaphrasin Nov. Test. equestrem & licentiosam *Sinzendorffianam* examinavit, ac de ordinatione ecclesiastica Herrenhutana strictim dixit. Subiuncta apparent nonnulla cognitionis Electoralis Saxonice rerum Herrenhutenensium acta publica. Opus claudit *Hederici* libellus, *Selnecceri* Præfatione, qua Fraterculorum indoles moresque delineantur, ornatus. Agnoscent & Evangelici & Fraterculi, si hi veritatem & salubria consilia pati queunt, laborem Cel. Autoris, ejusque venerabuntur in veritates cœlestes merita, quibus quippe honos suus persistabit, donec ulla ecclesiæ Evangelicæ existabit mentio, ac ullum monumentum.

Pag. 450.

465.

655.

CAROLI LINNÆI, MED. DOCT. ET IN Acad. Upsaliensi Prof. Reg. & Ord. Oratio de Necessitate peregrinationum intra patriam, ejusque Elenchus animalium, per Sueciam observatorum. Accedunt JOANNIS BROWALLII Examen epicriseos Siegesbeckianæ in Systema plantarum sexuale, & JOANNIS GESNERI, Med. Doct. Phys. & Math. Prof. Ord.

U u u

Differ-

Dissertationes de partium vegetationis & fructificationis structura, differentia, & usu, in quibus Elementa Botanica dilucide explicantur.

Lugduni Batavorum, apud Cornelium Haak, 1743, 8 maj.

Plag. 13.

Collectio horum Opusculorum, ex variis Historiæ naturalis partibus defumptorum, nostram quoque meretur attentionem, cum scripta Virorum in hoc studiorum genere versatissimorum contineat, & haud pauca notatu digna sistat. Oratio Cel. *Linnaei* habita fuit Upsaliæ, cum Medicinæ Professionem regiam & ordinariam susciperet. Ostendit primum, quantum experientiæ in Medicina debeamus, & quod sine illa nullum ratiocinium formari queat, postea declarat, quantum ea peregrinationibus adjuvetur. Monet vero, patrias terras prius perquirendas esse, quam ad externos progrediamur, & quanam in itineribus per Sueciam suscipiendis notatu digna occurrant, quæ a Physicis, Metallurgis, Botanicis, Zoologis, Diæticis, Pathologis, Medicis practicis, & Oeconomis, considerari mereantur, fusius exponit. Additum est Programmata, quo Rector Academiæ Upsaliensis, *Andreas Boberg*, hanc Orationem indicit. Elenchus animalium, per Sueciam observatorum, ad ordinem systematis *Linnaeani*, olim editi, elaboratus est. Continet enim 1) Quadrupedia; 2) Aves; 3) Amphibia; 4) Pisces; 5) Insecta; 6) Vermes. Singulæ classes in suos ordines distribuuntur, & genera inferiora adduntur, in speciebus vero unicum tantum nomen, citato Autore, qui descriptionem, vel iconem, exhibuit, appositum est. Plenariam hujus Operis elaborationem suo tempore a studiosissimo hoc rerum naturalium indagatore exoptamus & speramus. Examen Epicriseos *Siegesbeckianæ* in systema plantarum sexuale Cel. *Linnaei* Cl. *Browallus* ita quidem suscepit, ut ostendat, objectiones, a Cl. *Siegesbeckio* prolatas, non omni exceptione majores esse, licet aliæ quædam contra illud, tanquam artificiale, formari possint. *Parte I* de Systemate plantarum sexuali in genere agit, & illa exempla plantarum, quæ contra sexum vegetabilium in medium protu-

protulit *Siegesbeckius*, declarat, falsasque inde factas conclusiones refellit. *Parte II* de methodo, plantarum sexui superstructa, differit, & ostendit, nec absonas & naturæ contrarias classes constitui, nec adeo obscuram & difficilem esse, nec genera discrepantia hic conjungi, licet forsitan in alia methodo aliter disponantur. *Parte III* de Aphorismis quibusdam Cl. *Linnaei*, in Fundamentis Botanicis propositis, qui Cl. *Siegesbeckio* paradoxo videntur, differit, illos solide defendit, & præconceptas *Siegesbeckii* opiniones refellit. Dissertationes physicæ Cel. *Gesneri* Physicam vegetabilium generalem exponunt. Vita plantæ est conspiratio actionum, quas planta in sua fabrica exercet secundum regulas motus. Vitæ hujus in plantis duplex actio observatur; una, quæ ad plantæ incrementum, altera, quæ ad ejus propagationem, pertinet. Illa vegetatio dicitur, de qua in prima, hæc fructificatio, de qua in altera Dissertatione agit, appellatur. In vegetatione plantarum & vasa, liquorem vehentia, sive succosa, & alvei, liquoribus pleni, succosis vasis continui, sive utriculi, & vasa, aere plena, sive tracheæ, deteguntur. Quomodo igitur hæc in radice caule & foliis disponantur, & vegetationis mutationes absolvant, fusius explicatur, simulque nutritio plantarum, quatenus per experimenta celeberrimorum Physicorum patet, declaratur. In altera Dissertatione, quæ de fructificatione agit, primo propagatio plantarum per radices, caules, ramos, gemmas, & folia, brevibus describitur, progressu vero ad semen facto, de sexu plantarum in genere quædam proponuntur, illeque per varia experimenta & argumenta asseritur & comprobatur, structura florum, ejusque partium, calycis, corollæ, staminum, & pistilli, exhibetur, & vera fructificationis theoria exponitur. Hæ igitur Dissertationes, quæ Tiguri A. 1740 & 1741 primum publicatæ fuerunt, illis inserviunt, qui compendiarum, sed certam, Physicæ vegetabilium cognitionem expetunt, cum omnia, huc facientia, concinne proponantur, & solide demonstrantur.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis

dis Eruditorum Novis Actis occupati, per Partes publicata.

Voluminis II Pars III.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1744, 8.

Plag. 12.

Septem sunt *Partis* hujus argumenta. Scenam aperit *Jo. Conr. Schwartzii Observatio de Morte corporis spirituali*, eis meliora docendis destinata, qui opinantur, statum corporis humani illum, in quo libidines pravæ viribus sancti Spiritus sunt domitæ, & imagini divinæ reparatæ locus datur, mortem corporis spiritualem commode dici posse. At mors spiritualis est cessatio defectioque imaginis Dei. Perditissimum illum hominis statum sacræ literæ *mortem* appellant. Homines, ea conditione affecti & laborantes, vocantur *mortui* *Matth. VIII, 22, Luc. XV, 24, 32.* Sanata mente, corpus redditur pietatis instrumentum, vitamque ex Deo profectam ostendit. Hinc homines, ad meliora a Spiritu Sancto reducti, dicuntur spiritualiter *vivi*, *Rom. VI, Eph. V, 14, 1 Jo. III, 14, Rom. VI, 4, Gal. V, 24, Rom. XI, 15, Apoc. III, 1.* Qui pravitati naturæ convenienter vivunt, morte torpent ac sepulti sunt spirituali, *Rom. VIII, 13.* Vita vero Jesu in mortali nostro corpore elucet, simul ac pravitati renuntiavimus per Spiritus S. vires & opem, 2 *376. Cor. IV, 10, 11, Col. III, 3, 2 Cor. XII, 9, Rom. VIII, 11.* Quicquid autem vivit, & in vitæ communitatem venit, id mortuum, seu vita destitutum, dici nequit. Vitia, corporis negotio committi solita, necari jubentur *Col. III, 5.* Malarum enim actionum extirpationi tribuitur vita, non mors, 2 *Cor. IV, 10, 11, 16, Col. III, 3, Rom. VIII, 13.* Nam corpora renatorum sunt victima viva, *Rom. XII, 1.* Quicquid enim in carne vivunt, id per fidem in Christum directam vivunt, *Gal. II, 20.* Mortua autem opera sunt facinora, & omne malorum studiorum genus, *Ebr. VI, 1.* Ii, qui minus sunt renati, vivi sunt mortui, 1 *Tim. I, 6.* Apparet igitur, a scriptoribus divinis dici *mortuos*, quorum animus nutu motibusque Spiritus sancti vacat. Hæc est **Observationis summa.** Cum vero differant phrasæ: *sam mortuus,*

tuus, & tibi sum mortuus, id est, in gratiam & ob arbitrium tuum me non commoveo, nec ago quidquam; mors spiritualis videtur alia esse illa famosa, alia autem hæc, relative dicta. Qui enim in gratiam peccati nihil suscipiunt, peccatique respectu prorsus videntur vitæ & occupationis cujuscunque expertes, illi vocantur in calu tertio ἀποθανόντες τῇ ἀμαρτίᾳ Rom. VI, 2. Opponuntur enim τὸ ἐπιμένειν τῇ ἀμαρτίᾳ, & τὸ ἀποθανεῖν τῇ ἀμαρτίᾳ. Paulus in gratiam mundi, pravitatibus involuti, sese non commovet, ac ideo dixit: τῷ κόσμῳ ἑσαύρωμαι, Gal. VI, 14. At obscuram, novam, & ancipientem, loquendi formulam adhibent, qui hunc statum appellant *mortem spiritualem*. Vocat nos Petri Zornii *Dissertatio de S. Petro, super mare ambulante, ad Matth. XIV, 28 seq.* Athanasius, ad Muhammedanos a Christo transgressus, ex Petri casu, cujus vestigiis cœperat aqua cedere, eo audaciæ fuit progressus, ut inde divinitatem Christi oppugnare sustineret. Anne vero id recte tribuitur deficienti cuidam potentia Christi, quod erat in defectu fidei *Petrine* situm? *Petrum* fuisse totius Ecclesiæ Principem, Bernardus Claravallenses ex eo collegit, quod *Petrus* super aquas, solus ex Apostolis, cum Jesu ambulavit. Argumentum id infirmo stare talo, Noster demonstrat. Addit, latere in parabola illa parabolam practicam, seu energeticam; Jesum sese præhuisse *navarcham* ecclesiæ suæ, inter medias tempestates laborantis; *navem* esse symbolum ecclesiæ; *mare* imaginem esse imperii Romani, commentitiis religionibus adhuc involuti, & emblemata id ipsum repræsentari *Apoc. VIII, 8, XIII, 1, XVI, 3*. Agnovit hanc imaginem Joannes Braunius in *Comm. in Epist. ad Ebraeos pag. 901*. Succedit huic Dissertationi J. C. H. (Jo. Christoph. Harenbergii) *Demonstratio, qua comprobatur, Jesum, morti vicinum, inchoato die XV Nisan, cum discipulis agnum comedisse paschalem*. Solent nostrates ex parte ad ipsum vel in medio relinquere, vel inficiari. En vero argumenta Auctoris. Primum ita adstrinxit. Jesus primo Azymorum die, cum agnum paschalem mactare erat moris, misit discipulos quosdam suos, ut pararent ea, quæ ad conclave, ad agnum, & reliqua momenta affinia, spectabant. Dies vero Azymorum primus fuit XIV mensis Nisan. En argumentum secundum.

Pag. 383.

392.

396.

Petrus & Joannes eo tempore, quo instabat agni paschalis maclatio & esus, agnum Hierosolymis præpararunt paschalem, domi edendum. Pertinent hæc ad diem lucentem. En argumentum tertium. Cum discipuli parassent agnum paschalem, Jesus tempore consueto & communi edit agnum paschalem cum discipulis suis, vespera jam exacta, & die XV inchoato. Sequenti autem meridie in crucem actus fuit Servator. Ex Evangelistis hæc ivit comprobatum. Persuadet simul, maclationem illius agni tunc concorditer unico die expeditam fuisse. Aggreditur deinde difficultates, quæ ex opposito sunt obviæ, exolvere & enervare, præmonens, sententiam, quæ contrarium tenet, a *Marcione* hæretico, eapropter per *Epiphanium* reprehenso, fuisse inventam, & a *Joanne Philopono* plausibilioribus lecythis ornatam. En objectionem primam. *Judei* noluerunt ingredi aurora imminente prætorium *Pilati*, ne polluerentur, siquidem eis animus erat edendi agnum paschalem, *Jo. XVIII, 28*. Ergo luce sequenti demum agnus paschalis fuit maclatus. Negat Auctor, rationem allatam ea conclusione fœcundam esse. *Maimonides* certe tradit, potuisse ex paschali agno usque ad auroram lucentem comedi. Verba *Joannis*: ἦν δὲ πρῶτος, eo collineare, Noster monet. En objectionem secundam. Dies, quo Jesus in crucem actus fuit, vocatur *parasceve* *Luc. XXII, 14*, non solum ratione Sabbati instantis *Jo. XIX, 31*, sed etiam *parasceve* *Judeorum* sensu eximio *v. 42*, & *parasceve* τῆ πάσχα *v. 14*. Ergo agnus paschalis, Christo in crucem acto, demum fuit maclatus atque comestus. Respondet Noster, admittendam haud esse eam ratiocinandi legem, siquidem παρασκευὴ sit apparandi actio, eaque vel paschalis, vel sabbatica. Instabat certe sabbatum paschale, idque ideo dicebatur *magnum*, *Jo. XIX, 31*, quod in paschalis festi diem incidebat. Pascha complectebatur sextiduum, dies vero azymorum numerabantur septem, *Exod. XIII, 6, 18*, *Deut. XVI, 8*. Ob priorem rationem *Joannes* primum azymorum diem tradidit existisse πρὸ τῆς ἑβδῆς τῆ πάσχα, *XIII, 1*. Apparatus, quem requirebat Sabbatum paschale, erat omnino & multiplex & magnus, eo quod suæ victimæ & ritus erant tum diei paschali, tum sabbato. Caverant *Judæi* dudum, ne azymorum dies primus in sabbatum

tum incideret. En objectionem tertiam. Dies ille, qui ex- Pag. 405.
cipit illum, quo Jesus in crucem fuit actus, dicitur *magnus*
Jo. XIX, 31; ergo ad vesperam ejus ineuntis agnus paschalis
demum fuit appositus. Id vero inde consequi efficique, Au-
tor negat, siquidem *magnus* vocatus sit *dies* ille ob conjun-
ctum cum ipso sabbati diem, quod momentum ipse adjunxit
Joannes. Objectionem en quartam. *Nicodemus* curavit funus
corporis Jesu a cruce detracti, quæ actio in ipsum pascha haud
quadrat. Respondet Noster, opera necessitatis pepulisse solen-
niora sabbati dierumque festorum, nec in eis fuisse dilata, vel
neglecta. Addit, funerationem illam per profelytos portæ ex-
pediri potuisse. En objectionem quintam. Judicia Judæorum
capitalia a primo zymorum die fuerunt aliena. Respondet No-
ster, id tempestate eadem & tumultum spirante haud fuisse ob-
servatum; judicia secundum juris normam interdum quoque
fuisse agitata; Judæos sæpius in hanc normam peccasse. En
objectionem sextam. Calculus astronomicus fuit observatus a 407.
Judæis ad pascha determinandum, nec cum eo stare potest sen-
tentia vulgaris. Respondet Autor, Judæos, templo Hierosoly-
mitano nondum exciso, haud determinasse calculo astronomico
convenienter, nec per calculum astronomicum primum pascha-
lem diem in sabbatum incidisse. Corroborat itaque ex hac ob-
jectione sententiam vulgarem. Omittimus reliqua. Quartum
locum obtinet *Christophori Saxii Continuatio strickurarum in* 409.
nuperum Franci cujusdam libellum de Incerto historia Romanorum
antiquissima. Gallus is est *Ludovicus Beaufort*, Celsiss.
Friderici Caroli Guilielmi, Principis Hassiaci, custos ac comes, 412.
non diversus ab eo, qui evulgavit Leidæ A. 1741, 8, librum,
inscriptum *l' Histoire de César Germanicus*. Controversia illa
de incerto historia Romanorum antiquissima intra Gallias a
Puilio mota fuit, confidentius dijudicata a *Salerio*. Recentis-
simus ille Gallus *Puilio* ivit subventum. Noster id inprimis egit,
ut non solum ostenderet, certi verique noms historiae quinque
priorum Romæ Seculorum haudquaquam deesse, sed etiam om-
nes libri partes perscrutetur, & revocet ad veritatem. Redo-
lent hic omnia eruditionem summam & studium antiquitatis
Romanæ indefessum. Quæ restant, proxime publicabuntur.
Quinto

- Pag. 495. Quinto loco apparet *I. A. Ernesti Observatio ad Livii Lib. II Cap. 16*, ubi de Appio leguntur hæc vulgo: *Cum pacis ipse autor a turbatoribus belli premeretur. Turbatores belli displicuerunt Schurzfleischio, J. F. Gronovio, Drakenborgio. Defendit eos Noster. Turbare enim est turbando commovere apud Tacitum Ann. IV, 67. Demosthenis est illud πόλεμος ἀταραχῆς. Ita Livius vocavit licentiam XLV, 29, summoorem aditus, id est, eum, qui aditum facit summovendo. Sextum locum occupat Vocum aliquot Latinarum, quæ in Lexicis vulgaribus frustra quaruntur, ex prius Autoribus collectarum a Frid. Otto Menckenio, Sectio secunda continuata. Habes hic vocem Ovidii declivus, a, um, decus pro decussis positum, Substantivum dedecivus ex Livio, vocem designare, Substantivum degressus, Cassiodori vocem deificare, verbum delabare ex Rhetoricorum ad Herennium IV, 55, hac sententia, nunc sic interpuncta: *Ille, nulla voce, delabans insita virtute, concidit tacitus.* Porro habes hic Cassiodori vocem delusorius, verbum Ciceronis demetatus, a, um, vocem Nasonis denus, a, um, illud Cassiodori depopulatrix, vocem deverticulum, a Terentio, Livio, & aliis, adhibitam, Substantivum diateticus, illam Scribonii Largi diasmyrnes, Adjectivum Cassiodori dissimulatorius, vocem ebiscum, seu hebiscum, eviscum, Ciceronis illud equi, illud Siliianum effreno, Livii illud enise, vocem epicopus, a, um, id est, instructus remis, epidemeticum, id est, pretia, quibus provinciales onere hospitiorum suscipiendorum se levarunt ac redemerunt, verbum esco, voces Cassiodori exharedator, exuberanter, fallacitas, famularorie, finaliter, nec non Substantivum finitimus & frumentarius, ac Cassiodorianum illud gebennatis, cum Substantivo germana. Gladiolum succedit, & probatum Ciceroni hibernum. Adde hibernam, antidoti genus, & continuationem expecta. Ultimo loco recens editæ exhibentur aliquot Gisberti Cuperi ad Theodorum Janssonium ab Almeloveen Epistolæ, antehac latentes. Præfatus est succincte Frid. Otto Menckenius, disserens de Cuperi epistolarum fati ac editionibus. Epistolæ ipsæ multum frugis bonæ, eruditionem singularem, & antiquitatum præclaram notitiam, asperniunt, adeo, ut minime sit dubitandum, lectores horum Miscellaneorum reliquis etiam Cuperi Epistolæ ineditas lubenter cupideque accepturos.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLIV.

Pars II.

JACOBI GRETSERI, SOCIETATIS JE-
su Theologi, Opera omnia, antehac ab ipsomet Autore
accurate recognita, Opusculis multis, Notis, & Pa-
ralipomenis pluribus, propriis locis in hac editione in-
sertis, aucta & illustrata, nunc selecto ordine ad
certos titulos revocata.

Tomus XIII, XIV, XV, XVI, & XVII.

Ratisbonæ, sumtibus Joannis Conradi Peez & Felicis Ba-
deri, Sociorum, 1739, fol. maj.

Tomus quisque Alphabetis circiter octo constat.

Habent jam, cur a viris doctis, maxime vero iis, qui
aliena a nostris sacra sequuntur, decerni sibi gratias
plaususque postulent, Bibliopolæ nobilissimi, Peez
& Baderus, magno quippe, in unum, quicquid unquam a
Jacobo Gretsero editum librorum libellorumve fuit, tanquam
corpus colligendi, nunc demum labore defuncti. Hi enim,
deterriti nihil sumtibus immensis, perficiendæ huic rei neces-
sariis, tam strenue intra paucos annos persecuti sunt institu-
tum suum, ut jam superato labore omni, & quam dederant
olim publice, optime liberata fide sua, ex merito gaudere
possint. Sed gaudebunt etiam alii, qui, multum interesse rei
Pontificiorum publicæ, existimant, ad ferros posteros hæc fa-
cundiæ, aut, si mavis, loquacitatis, *Gretserianæ* monumenta
propa-

propagari. Quibus nos horum gaudiorum nihil invidentes, ceterum ita judicantes, scripta talia, in quibus rabies acerbitasque animorum paginam utramque facit, æternis tenebris, contemptuque omnium, quam luce publica, atque cultu tam decoro, digniora esse, videmur & meritis Autoris, & nostro instituto, daturi satis esse, si, quid sit librorum postremis hisce *Voluntatibus* conclusum, quoque ordine singula sint disposita, vel brevissimis docuerimus Lectores nostros.

Tomus horum Operum XIII inscriptus est *Miscellanea polemica*. Sunt enim, quæcunque hic exhibentur, adversus doctissimos quosque illius ætatis viros scripta. Et primum quidem *Francisco Junio, Calvinista, & Joanni Pappo, aliisque Prædicantibus* (ita enim hic vocantur,) *Lutheranis*, oppositi sunt *de Jure & more prohibendi, expurgandi, & abolendi, libros hereticos & noxios Libri duo*, quorum prima adjectum est *Examen libelli Martini Lutheri, quo se purgare nititur ob Jus Canonicum, Witebergæ exustum*. Hos excipit *Admonitio ad externos de Bibliis Tigurinis*, in qua non Tigurini tantum, sed alii quique, a castris Pontificiorum alieni, Scripturæ S. interpretes, stilo *Gretseriano* misere vexantur. Accedit ejusdem *Admonitionis ad externos defensio contra Lichurdum, Tigurinum Sacramentarium*. Inde spectandos se offerunt *Murices Catholice & Germanicæ antiquitatis, Sæculariorum Prædicantium pedibus positi & sparsi, hoc est, demonstrationes quorundam orthodoxæ Ecclesiæ dogmatum, ex communibus notionibus, vulgarisque sentiendi, loquendi, & agendi, rationibus & formulis, desumpta, quas nunquam evertent, nisi prius Germanicam linguam, animosque Germanorum, penitus invertant*. Sublequuntur *Vindiciæ Bellarminianæ, & Muricum Prædicantium a criminationibus & inscitia Lutherani cujusdam Magistrelli Zephyrii, unam cum Lutherana fidei specillo*. Tum ex pharetra *Tertullianea* zela sumuntur adversus *Lutherum, Calvinum, & alios*, quos esse seductores & impostores, ex scriptis *Tertulliani* ostendere conatus est *Gretserus* in libro, ita inscripto: *Pharetra Tertullianea adversus Hæreticos*. Excipit hunc alius, famæ *Thomæ Wegelini* insultans, cui titulum fecit Autor: *Petrus Cnaphons, seu Fullo, in Thomæ Wegelino, Lutherano-Theopaschista, rediit.*

vus. Inprimis vero contumeliosissimis probris excipit *Gretserus* *Æg. Hunnius* in *Labyrintho Cretico-Hunniano*, seu *Disputatione de Hunnio, Prædicante Witebergensi, genioque Lutherano, semet ipsam contradictionibus, fraudibus, mendaciis, & criminationibus, implicante, confundente, & jugulante, in Articulis de Scriptura S., Persona Christi, Officio Christi, Justificatione, Fide, & Operibus.* Næc minor est contumeliarum copia in *Commentariolo duplici: altero in Numisma argenteum, ab Hæreticis de Colloquio Ratisbonensi cufum; altero in ejusdem metalli Numisma, in laudem Hussi, Lutheri, & Rabi, sub figura anseris, cygni, & corvi, signatum & vulgatum.* Eidem vero, quem modo diximus, *Hunnio* obtrahatur in *Commentario & Glossis in Orationem Hunnianam de Pseudo-Jubileo Witebergensi; & in Marcum Beumlerum* directa est *Disceptatio, utrum verum sit, Zwinglium præcipuum doctrinæ suæ de Eucharistia caput a diabolo didicisse, cum refutatione argumentorum, quæ pro defensione Zwinglii refert Marcus Beumlerus, Sacramentarius.* Inprimis vero maledicentiæ *Gretserianæ* insigne specimen est *Examen stræ Lauferianæ, non Polycarpicæ, sed Polypseusticæ & Myriolædoreticæ, vel ingeniosa inscriptione commendabile scilicet. Clauditur hic Tomus Judicio Erasmi Roterodami, & Georgii Wicelii, de novo Evangelio, novisque Evangelistis, nunc primum in lucem edito.*

Pergimus ad *Tomum XIV, Græco-Latinum, quem inæripit Editor: S. Gregorius Nyssenus, & S. Anastasius Sinaita.* Nimirum hic varia *Gregorii & Anastasii* scripta Græca e tenebris in lucem proferuntur, cum versione horum Latina, & *Dissertationibus Gretseri, quibus scripta hæc illustrantur.* Habes primo loco, *Lector, Gretseri Commentarium duplicem in Psalmorum inscriptiones, cui addita est Appendix, continens* 1) *Prolegomena Gretseri, in quibus de S. Gregorio Nysseno, hujusque adversus Eunomium opere, agitur; 2) Gregorii Epistolam ad Petrum fratrem, Episcopum Sebastenum, de suscipienda refutatione Eunomii, cum Responsione Petri ad Nyssenum; Summariis, seu Periobas, duodecim Librorum adversus Eunomium; Librum primum contra Eunomium; Orationem de Penitentia;*

Vitam S. Macrinae, virginis, sororis Nysseni; Orationem tertiam in XL Martyres; Orationem adversus eos, qui differunt baptismum; Orationem contra usurarios; Orationem de pauperibus & beneficentia; Orationem in principium jejuniorum; & Orationem contra fornicarios; 3) Lacunas quasdam, in libris contra Eunomium ex Codice Bavarico & Livinejano suppletas; 4) Addenda Notis Frontois Ducai, Soc. Jesu Theologi. Subjicitur his Oratio Gregorii in Apostolorum principes, Petrum & Paulum, a Gretsero primum Græce & Latine edita. Gregorio Nysseno succedit Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiqchenus, cujus hic legimus 1) Οδηγος, seu ducem vitæ, adversus acephalos, a Gretsero primum ex Bibliotheca Reipublicæ Augustanæ Græce & Latine editum; 2) Quæstiones & Responsiones CLIV de variis argumentis, ab eodem Gretsero primum Græce & Latine editas, quibus accesserunt Nicolai Alemanni, Bibliothecæ Vaticanæ præfecti, Observationes nonnullæ ad quædam Anastasii loca, ab Autore cum Gretsero, ad id, ut per eum publici juris fierent, communicatæ.

Tomum, qui sequitur, XV fortasse ceteris omnibus præferent hi, qui elegantiora amant studia, quod variorum Gretseri in Scriptores Græcos curæ hic serventur. Inscripta igitur huic Volumini verba sunt: Græci Scriptores, Latine redditi, vel illustrati. Primus horum Scriptorum est Georgius Codinus Curopalata, cujus de Officiis & Officialibus magnæ Ecclesiæ & aule Constantinopolitanæ Libri e Græco in Latinum sermonem a Gretsero translati sunt. Accesserunt tres Commentariorum, Observationum, & Emendationum, Libri, quibus non tantum Codinus, sed & varia alia tam Græcorum, quam Latinorum, monumenta explicantur, ac illustrantur, & Dissertatio de Fragmentibus non manu factis. Codini librum sequuntur Leonis, Imperatoris, Homilia novem, a Gretsero primum ex Bibliotheca Bavarica Græce & Latine editæ. Homiliæ hæc sunt: In sepulturam Christi; in Resurrectionem Christi; in Ascensionem Christi; in Pentecosten; in Festum Palmurum; in Assumptionem D. Virginis; in Annuntiationem D. Virginis; in decollationem S. Joannis Baptistæ; in omnes Sanctos. Succedunt Theodori Abucare, Episcopi

Episcopi Carix, *Opuscula*, numero XLII, contra *Hæreticos, Judæos, & Saracenos*, primum a *Gretsero* Græce & Latine publicata, versionem adornante eodem *Gretsero* cum *Franc. Turriano*, e Soc. Jesu. Inde legitur *Chronicon Hippolyti Thebani*, quod primus *Gretserus* Græcum & Latinum edidit, suisque Notis instruxit. Subjecta huic sunt S. *Gregorii Thaumaturgi*, Episcopi Neocæsareæ, *duodecim Capita de Fide*, ejusdemque *Anathematismi, cum explicatione*, ex Codice MSto edita. Inde *Variorum Pontificum ad Petrum Cnaphæum Eutyrbianum Epistole* decem ordine succedunt, a *Gretsero*, in gratiam *recentium*, ut vocat, *Fullonistarum & Theopascitarum*, præsertim *Thomæ Wegelini, Lutherani Logoduli*, ex Bibliotheca Bavarica Græco-Latine evulgatæ, quibus ex eadem Bibliotheca accesserunt *Libri duo Gregorii Acindyni*, Scriptoris Græci, *de essentia & operatione Dei*, idquo, ut *Gretserus* ait, in gratiam *Conradi Vorstii, Calvinistæ, & Vorstianorum affectuum, mirifice, imo horrifice, de Deo, ejusque attributis, & proprietatibus, delirantium*. His subjuncti sunt *Gregorii Acindyni Libri duo de essentia & operatione Dei*, olim adversus infirmitatem quorundam Græcorum conscripti, jam vero contra Calvinianam imperitiam *Conradi Vorstii & Vorstianorum Græce publicati*. Reliqua hujus Tomi hæc sunt: *Animadversiones & Notationes in Historia Cantacuzenica, a Jacobo Pontano, Soc. Jesu, Latine reddita, locos aliquot parum sanos; Prolegomena & Annotationes breves ad locos quosdam Simeonis, junioris, Theologi, & primo quidem in XXXIII ejus Orationes de Fide & moribus, tum Christianis, tum monasticis; denique Notæ brevesque Observationes in Philippi Solitarii Dioptra locos quosdam obscuriores & difficiliore, aliosque Auctores adjunctos.*

Quem nunc evolvimus, *Tomus XVI duabus Partibus* distinctus est, quarum altera libros eos omnes, quibus de lingua Græca non male meritus est *Gretserus*, continet, ideo inscripta: *Διαδύματα linguæ Græcæ*. Habes igitur hic, Lector, *Gretseri Rudimenta linguæ Græcæ, cum Catechesi Christiana, Hymnis, & Dialogis quibusdam, ex Jacobi Pontani, S. J. Progymnasmatibus, & Antonii Sententiis de Moribus, in Græcum linguam transla-*

tis; Institutionum Linguae Graecae Librum I, de octo partibus orationis, cum indice vocabulorum ejusdem Libri I; Institutionum linguae Graecae Librum II, de recta partium orationis constructione; Exercitationem grammaticam in primam Concionem S. Joannis Chrysofomi de Oratione; Institutionum linguae Graecae Librum III, de Syllabarum dimensione, cum Exercitatione poetica, Notis arithmetis, & Mensibus Graecorum, deque Graecorum vocabulorum, quibus Latini utuntur, pronuntiatione; Dissertatio de linguae Graecae literis, ac pronuntiatione, paralipomenis aucta; Nomenclator Latino-Graeco-Germanicus; Nomenclatoris ejusdem Index, sive Nomenclator Latino-Graecus, ordine alphabetico compositus; Commentariolus de verbis anomalis & defectivis; denique Phraseologia Graeco-Latina, complectens Latinas loquendi formulas, ordine alphabetico dispositas. Altera hujus Tomi Pars sistit Lectori Disputationes Grefseri philosophicas ac theologicas. Et philosophicae quidem haec sunt: De Plantis, ex Aristotele potissimum collecta; de primo motore, ex Aristotelis Libro VIII Physices & Libro XII Metaphysices potissimum desumpta; de Intelligentiis, & demonibus, & utrum Aristoteles demones, quos statuit Plato, agnoverit, & approbaverit; de Demonstratione; de Topica & Locis. Theologicarum autem haec sunt quatuor: de Materia & forma Eucharistiae; de Speciebus Eucharistiae, qua nonnulla Würtembergensis cujusdam sectarii mendacia (ita vocantur Grefsero,) redarguantur; de cognatione, affinitate, & polygania, contra sectariorum inscitiam & malitiam; de Judaeae causarum matrimonialium, deque convenientia & differentia sacrorum Canonum, & legum civilium circa impedimenta matrimonii.

Qui omnium ultimus est, Tomus Operum Grefseri XVII duplicem ad universum Opus Mantissam continet, Partibusque adeo duabus constat. Harum priore ea Grefseri scripta sunt conclusa, quae, extincto demum Autore, a Georgio Stengelio, Societatis Jesu Theologo, sunt publicata. Comparant igitur hoc in loco Adversariorum theologorum & philologicorum Libri tres, quibus varii Scriptores sacri & profani, Graeci & Latini, emendantur, explicantur, illustrantur, multaque Ecclesiae Catholicae

*Catholica dogmata & instituta ab hereticorum calumniis & infestationibus vindicantur; porro Judex & ilux Hereticorum hujus temporis, libellus, Dialogos exhibens tres: 1) de reperto tandem visibili controversiarum fidei in hac vita iudice; 2) de reperto recepto a Calvinistis controversiarum visibili & infallibili iudice; 3) Num possibilis sit Synodus; quis convocet; quos & quales. Ultimo loco leguntur in hac Parte Libri quinque de Festo Nativitatis & Epiphania Domini, quorum primo agitur de S. Die Nativitatis, & Epiphania Domini; altero de Magis, Christum adorantibus; tertio de Magorum muneribus; quarto de Stella Magorum; quinto de Cometis. Posteriori hujus Tomi Parte, quicquid Operum Gretseri aut *ἀνομιμας*, aut sub alieno nomine, prodiit, legendum nobis exhibetur. Illa, quaecunque sunt, hoc ordine leguntur: Rationes a priore, prorsus apodictica & Euclidea, cur Quintevangelici Prædicantes a disciplinis, ciliciis, adeoque ab omni carnis maceratione, quam diligentissime abstineant, nunc primum publicata, studio M. Georgii Schottleri, Freisingensis, S. S. Theologiae Baccalaurei formati, in gratiam flagellationis Prædicanticae, non ita pridem Witebergæ in Saxonia instituta; cui Operi subjuncta est Nicolai Severii, e Soc. Jesu, Oratio, qua disquiritur, utrum in ullis Lutheranorum, Calvinianorum, aliorumve seculi nostri novatorum, aut fanis, aut conventiculis, verbum Dei proponant, canant, prædicent Prædicantes; in Jacobi Augusti Thuani Historiarum Libros Notationes, Lectoribus & utiles, & necessariae, Autore Jo. Baptista Giallo, J. C.; Compelle intrare, hoc est, Sententia S. Augustini super illa Questione: Num heterodoxi metu pœnarum ad fidem catholicam cogi possint, nunc primum ex Operibus ejus collecta, & separatim Lectori proposita, a Matthæo Merula, tanti doctoris indigno discipulo; S. Bernardi, Abbatis Clarevalensis, Opuscula quatuor, nunc primum in lucem prolata ex Bibliotheca R. R. P. P. Carthusianorum Erphortensium; accessit Vita B. Bertholdi, Abbatis Garstensis in Austria, ex Bibliotheca Viennensi; speculum Præsulis ex verbis S. Scripturæ, Canonum, & Doctorum, jam olim a R. P. Claudio Jajo, uno ex decem primis Societatis Jesu Patribus, S. Theologiæ in Academia*

demia Ingolstadiensi Professore, conscriptum, nunc ex Bibliotheca Episcopali Eystettensi in lucem editum, & notis illustratum, a *Jac. Gretsero*, Societatis Jesu Theologo, cum Commentariolo de Officio Episcopi ex conditionibus a *S. Paulo* prescriptis; *Historia Monasterii Virginum O. S. Benedicti*, Riga a tempore orientis heresis Lutheranae conservati, usque dum Patribus Societatis Jesu traderetur; cui Operi subjuncta est *Oratio Apologetica*, Monachium nomine scripta a *Bilibaldo Pyrckheimero*, qua vita ac fidei ipsorum ratio redditur, & amulorum obtreptionibus respondetur, petiturque, ne per vim e Monasterio extrabantur. Inde legenda sistitur *Brevis relatio de Colloquio*, A. 1613 inter *Serenissimum Principem Vademontanum*, & *Illustriſſ. Marcionem Badenſem Durlaci*, circa nonnullos fidei controversos *Articulos* instituto, ex Gallico in Latinum sermonem conversa. Ultimum locum occupat *Adrianus Hucherus*, *Ambianensis* minister, jussus aliquot locos ex *Bibliis Genevensibus* proferre, ad consequentias appellat, & obmutescit, seu *Acta colloquii*, inter *P. Franciscum Veronum*, Societatis Jesu, & *M. Adrianum Hucherum*, *Ministrum Calvinistam Ambianensem*, de venerabili altaris Sacramento, ex solis *Bibliis Genevensibus*, presente *D. Duce Longavillano*, missa a *Domino de Turri*, *Ordinario Nobili ejusdem Ducis*, ad *B. de Rotois*, *Nobilem Virum*, ex iis, qui *venationi Regiae* praefecti sunt, nunc primum ex Gallica in Latinam linguam translata. Subjectus est *ultimo* huic Operum *Gretseri Tomo* duplex *Opusculorum*, quæ in singulis *Voluminibus* continentur, *Index*, alter eo ordine hæc exhibens, quo in *Tomis* singulis leguntur, alter ordinem temporis, loci, ac formæ, quibus scripta *Gretseri* prodierunt, servans. Gratulamur *Editori*, quisquis est, diligentissimo de exantlato feliciter labore summo, &, ut inde fructus aut ad ipsum, aut ad civitatem Dei, redundent non omnino nulli, ex animo preeamur.

LA SACRA BIBLIA, CHE CONTIENE IL VECCHIO
ed il Nuovo Testamento, &c.

hoc est,

BIBLIA

MENSIS SEPTEMBRIS A. MDCCXLIV. P. II. 537

*BIBLIA SACRA, QUÆ CONTINENT VETUS
& Novum Testamentum, translata in linguam Itali-
cam a JOANNE DIODATI, collata iterum cum
textu originali, & correctæ a JOANNE DA-
VIDE MULLERO, M. A.*

Lipsiæ, sumtibus Jacobi Bornii, 1744, 8.

Alph. 4 plag. 4.

Versio Bibliorum Italica, quam *Jo. Diodati*, linguæ Ebrææ Pro-
fessor quondam Genevensis, composuit, & Genevæ A. 1641
typis exprimentam forma majore curavit, hic iterum, alia licet
facie, prodit. Etenim annotationes, quas Autor versioni suæ ad-
didit, eruditæ non minus, quam solidæ, compendioris usus gra-
tia omisæ sunt, singulari tamen, si Deus cœptis annuerit, vo-
lumine aliquando publicandæ. In hac editione Cl. Editor id
maxime egit, ut versionem *Diodati* cum textu originali con-
ferret, loca, ab ipso paulo obscurius versâ, clariùs expone-
ret, interpunctiones, male adhibitas, secundum optimas Criti-
ces regulas mutaret, &, ubi necessitas id postularet, parenthe-
ses adderet. Inprimis puriori, & nostræ ætate Italici usitato,
stilo studuit, vocibusque ac phrasibus, vel antiquatis, vel ali-
qua obscuritate laborantibus, alias substituit, æquipollentes qui-
dem, sed significantiores clarioresque. Singulis *Capitibus* bre-
ve, sed accuratum, ab Editore argumentum additum est, ex quo
primo statim intuitu perspici potest, de quo agat, quidve con-
tineat. Omnes tamen parvulæ hæ mutationes non impediunt,
quo minus hæc nova editio pro vera ac genuina *Diodati* ver-
sione recipi agnosci que debeat. Charæ nitor, literarumque pul-
chritudo, hanc quoque editionem præ reliquis commendant.
Qui plura de hac editione scire cupit, ei Præfationem, quam
Cl. Editor præmisit, legendam commendamus.

Sigism. Jac. Baumgartens Auszug der Kirchengeschichte, &c.
hoc est,
*SIGISM. JAC. BAUMGARTENII HISTORIA EC-
clesiastica Novi Testamenti, in compendium redacta.*

Y y y

Pars

Pars I.

Halæ, sumtibus Jo. Andr. Baueri, 1743, 8.

Alph. 1 plag. 8.

Quamquam non desunt, qui & nostra, & superiori, ætate rerum, quæ in sanctiori Dei cœtu, inde a nato mundi Servatore, acciderunt, copiosam non minus, quam accuratam, delineationem divulgaverunt; placuit nihilo minus post illos omnes Auctori Summe Reverendo, qui multiplicis doctrinæ laude huc dum floruit, largissimas ingenii dotes in nobilissimum hoc literarum genus conferre, eidemque laudabili conatu plures amicos cultoresque conciliare. In eleganti, quæ præmittitur, Præfatione, cur ad suscipiendum laborem præsentem se accinxerit, primo loco Cel. Auctor exponit, postea rationem aperit ac methodum, qua in concinnando hoc labore fuerit usus, denique & continuationem cœpti laboris pollicetur, omneque negotium parvo tempore absolutum iri, spe certa prævidet. In *Prolegomenis* exponitur, quid sit Historia Ecclesiastica. Commendatur usus ejus insignis, in convictione de veritate religionis Christianæ, in vitanda superstitione religionisque neglectu, in promovenda circumspectione in conversatione cum sociis diversæ fidei, spectandus. Tum fontes aperiantur, quo scripta Novi Fœderis præcipue pertinent. Inde venit ad tabulæ, quæ vel chronologica sunt, vel geographica, vel critica, vel philosophica, nec prætermittitur historia populorum, literarum, morum, & consuetudinum, una cum doctrinæ Christianæ cognitione. Ultimo loco de varia methodo, qua libri, in hoc genere confecti, adornati fuerint, disseritur. Complectitur jam Auctor Summe Reverendus *Parte* hac omnium *prima* ea, quæ ad historiam Seculi post C. N. I spectant, nec quidquam prætermittit eorum, quæ ad res illorum temporum plene accurateque noscendas necessaria videntur. Sive igitur res gestas Joannis Baptistæ, Christi, atque Apostolorum, sive statum Reipublicæ Judaicæ illorum temporum, populique Romani, sive vexationes Christianorum sub imperio Cæsarum ethnicorum, sive turbas, in Ecclesia ea

ætate

ætate excitatas, memoriæ imprimere quis velit, habebit in hoc libro singula, & aureo ordine proposita, & stilo eleganti ac lectione copiosa adornata. Liber ipse distinguitur per paragraphos, in quibus dicendorum summam complectitur Cel. Autor. Singulis tamen paragraphis uberius subicitur dictorum illustratio, qua sententiæ aliorum scriptorum producuntur, examinantur, quæ majori veritatis specie se commendant, ac præsidio monumentorum gaudent, ceteris præferuntur, ac de singulis argumentis ita differitur, ut & insignis in lectores fructus exinde redundet, & doctrinæ Autoris elegantia haud obscuris iudiciis ubique prodatur. Notum non est, ea jam persequi sigillatim, quæ in hoc libro traduntur, neque opus esse hoc labore, intelligentiis, quibus jam constat, quænam capita in ejusmodi Compendiis attingenda sint atque excutienda. Paucissima excerptis e præstantiori libro, eumque integrum Lectoribus, harum imprimis rerum intelligentibus, commendamus. De *Cena Christi Paschali ultima* quæstiones præcipuas breviter, sed erudite, sub incudem vocat Cel. Autor. Christum agnum edisse, rectissime affirmat, a recentiorum quorundam sententiis longe alienus. Provocat ad effata trium Evangelistarum clarissima, felici successu. Producit objectiones, ad easque respondet. Christum cum Judæis eodem die edisse agnum, antiquissimam dicit & simplicissimam sententiam, cui & ipse accedit. Contrariam opinionem multa supponere, addit, quæ partim monumentorum fide confirmari nequeant, partim antiquitatibus Judæorum aperte contradicant. *Cantui galli Hierosolymitani* non advesari legem Judæicam de gallis, Hierosolymis non alendis, erudite docet. Recentiore videri hanc legem, cui quædam Talmudis Hierosolymitani obstant, recte monet. Nihilominus, etiamsi lex admittatur, conciliari posse, non dubitat. In domo enim Pontificis, muro proxima, *Nebem. III, 20, 21*, gallos ante pomeria etiam cantantes, nocturno præsertim tempore, audiri potuisse, nemo forsitan negaverit. Credibile etiam, in *Pilati* ac præfidiariorum domibus gallos nutritos, auguriis imprimis capiendis inservientes. Romanos enim legi Judæorum se sub-

§. 41.

42.

- jecisse, verisimile haudquaquam est. Adjungi potuisset adhuc una ratio. Cum Judæi in lege sua verent tantum, alere gallum intra pomœria, ne illorum fordibus urbs sancta contaminaretur; non obstabat hæc lex iis, qui gallum, die præcedente emtum, hac nocte custodiebant, ut luce sequenti jugularetur. *Acta Pilati* ubi producit Cel. Autor, id maxime verisimile judicat, *Pilatam Tiberio* de actis cum Christo multa rescriptis. *Tiberium* vero ideo Christum in Deorum cooptare voluisse numerum, variis cum dubiis conjunctum esse dicit. Ibidem suspectum habet literarum commercium, inter Christum atque *Abgarum*, ut vulgo traditur, institutum. Expo- nit de testimoniis Judæorum ac gentilium de Christo, quibus ea, quæ produntur a scriptoribus sacris, sæpenumero confir- mentur. Testimonium de Christo *Flavianum* multis videri ob- scurum, & aliorum spectare, recte monet. Commemorat non- nulla de *Actis Simonis Magi*, cujus ultimum vitæ tempus pari- ter atque mortis genus incertum vocat. Apotheosin etiam il- lius Romanam, itemque disputationem, cum *Petro* institutam, nullis rationum firmamentis fulciri, circumspicte observat.
83. Ubi de *Apollonio Tyaneo* loquitur, existimat, in disputatione, de *Magia Apollonii*, neque excedendo esse peccandum, ne- que deficiendo, sed media via incedendum. Fuisse eum acrem sectatorem *Pythagora*, docet, cujus discipuli doctrina theurgica, adjuratione dæmonum, & superstitione varia, capti fuerint, quæ quidem *Pythagoræorum* dogmata menti *Apollonii* per pere- grinationes orientales eo altius infigi potuerint. De *Nicolai- tis*, quorum de hæresi utramque in partem disputatum fuit, recte pronuntiat, eam vere existisse, illudque ex locupletibus veterum testimoniis confici. *Nazaraeorum* originem, vel *Ebio- nitarum*, cum plerisque ad finem Seculi I refert, quamvis, ad Seculum II accuratius transferri, subjiciat. Per eos autem in- telligit Christianos Judaizantes, qui temporum successione a Ju- dæorum reliquis, ad Christum conversis, discessionem fecerint, præjudicatis quibusdam opinionibus Judaicis occæcati. Sed hic subsistimus, quia προϋεµατος ἐνερει nonnulla duntaxat e libro utilissimo decerpere voluimus, cui nihil deest, quo ele- gantia

gantia ejus commendari, fama Summe Rev. Autoris novis accessionibus augeri, lectoribus saliva moveri, ac desiderium *Partium* reliquarum, propediem videndarum, produci in animis, incendi que, possit.

*INTRODUCTIO IN PROPHETIAM JOELIS, AC
Expositio ejus Prophetiæ, Præsidi CHRISTIANO
FRIDERICO BAUER, S. S. Theol. D. ejusdem-
que P. P. O. ac Alumn. Reg. Elect. Ephoro, Dis-
sertationibus Academicis illustrata.*

Lipsiæ, sumptibus Joannis Christiani Martini, 1741 & 1742, 4.
Plag. 18.

Ignorat nemo eruditorum facile merita Cel. Autoris, accentuationi Ebræorum & sermoni Ebraico illustrando operose & laudabiliter insumta. En, Lector, specimen Viri diligentissimi & novum, & exasciatum! Dissertatio prima complectitur isagogen in vaticinium *Joelis* univertium. Singulis deinde *Capitibus* singulæ Dissertationes fuerunt consecratæ. Isagogen vel maxime intueamur. Dissertitur in ea de necessitate studii exegetici nostris temporibus, respectu ad *Joel*em habito. Additur nonnihil de partibus boni exegetæ, quas ipse impleturus, primo introductionem præmisit perspicuam, deinde accuratam inspiciendis fontibus translationem apposuit, ac tandem in subjunctis notis & observationibus sufficientem rerum explicationem & illustrationem attulit. Quantum ad introductionem attinet, canonicam prophetici libri, a *Joel*e conscripti, auctoritatem divinam demonstravit æque, ac ab aliorum nugis vindicavit. Vixisse eum, regnante *Josaphato*, hujusque temporibus extremis vaticinatum esse, docuit & contendit. Historiam *Josaphati*, circa illum temporis articulum notandam, ex *2 Chron. XX* proposuit, & cum prophetia *Joelis* contulit. Hinc partitionem prophetiæ totius ob oculos posuit, addita totius prophetiæ translatione, ad continuam seriem perlegenda. Subjunxit hæc requisita accuratioris translationis, atque expositionis solidæ. Prophetiam *Joelis* in annum *Josaphati* 24 & *Joram* tertium

Pag. 4.

8.

16.

- terrium collocavit, diluitque eorum argumenta, qui eam ætati
- Pag. 12. *Jofia* assignant. Prophetiam, ostendit, duas fundere partes, quarum prior respiciat præsentia *Joelis* tempora, posterior ad tempora Messie spectet, & mysterium, cur Hierosolyma ultimo excidio a Romanis sit evertenda, aperiat. Eximia sunt illa pag. 26: *Licet ex nostris, quas habemus, versionibus doctrina salutaris hauriri & servari possit; multum tamen, præcipue in libris prophetis, superest, nondum satis accuratè translatum.* Castigavit deinde translationem & *Joannis Clerici*, & *Mezaphrastæ Wertheimensis*. Perrexit posthæc: *Non expectari potest accurata versio ab eo, qui fontium rationes perpendere nescit, quia ipse expertus est genii Hebraicæ linguæ. In hac tot sunt momenta, tot arcana ac mysteria, quot sunt literæ, puncta, ac accentuum figure, quæ nullam, nisi ignorantibus interpretibus, molestiam afferunt, qui textus Hebraici præstantiam non agnoscunt, discendi vero difficultatem timent.* - - *Majoribus nostris accuratior tam linguæ Hebrææ, quam accentuationis, cognitio defuit.* Vox **גִּזְרָה** erucam, **יֵרֵק** bruchum, **חֲסִיל** asellum,
39. *Plinii attelabum*, hoc iudice, designat. **עֵסִיס** ipsi est omnis potus, qui contusione, seu calcatione, exprimitur, non modo ex uvis, sed etiam ex pomis, piris, malisque granatis, **תִּירוֹשׁ**
41. vero duntaxat vitium mustum. Per gentem, **גִּוֵי**, *I, 6*, merito multitudinem hostium extraneam denotari statuit, opinione eorum, qui, locustas designari metaphorice, judicarunt, merito repudiata. Quis enim locustis tribuet ulla cum specie veritatis dentes validi & provectioris leonis? Quis tribuet eis molares leonis immanis? Anne locustæ decorticant & excindunt arbores? Vox **קֶצֶפֶת** ipsi est cremium, lignum in partes & frustula redactum, quo ignis solet excitari. **תָּמַר** ipsi est palmus; scribere voluit palma. **עֶצְרוֹת** ipsi est dies, quo ab opere omni feriari solemus, ut precibus intenti simus. Loca deserta, quibus vox **מִדְבָּר** propria est, passim intervuisse, perspicitur ex *I, 19, 20, & II, 3*. Vocem **פְּאֵרוֹר** *II, 6*, Auctor per luridum olæ colorem exponit, vocem **שֵׁלַח** *v. 8* per emissam cohortem militarem, manum hosti intercipiendo dettinatam delectamque. Formulam **מִי יִרְעֵה** esse oprandi indicem,

cem, ostendit, exemplisque declarat, ita transferendam: *Uti-* Pag. 82.
nam sit modo, qui perpendat! Ex hac observatione, ad *Cob.*
III, 21, applicata, redundat insignis sensus. De *Nebucadnezare*, 92.
 hoste Judæorum aquilonari, ac Babyloniis, tandem versus me-
 ridiem a *Cyro* profligandis, locum *II, 20*, solide accipit expo-
 nitque. In *inciso 23* agnoscit *doctorem ad justitiam*, id est,
 Messiam, & abundantem Spiritus S. charismatum copiam, quæ
 per pluviam tempestivam & serotinam illustratur. Sequenti *in-* 100.
ciso inchoari adhortationem, ostendit. *Capitis tertii* initia cum
 superioribus ita copulavit: *Et hoc fieri deberet posthac tempore,*
quo effundam spiritum meum super omnem carnem. Per *pro-* 108.
digia v. 3 designat Christi miracula, per *sanguinem* eucharisti-
 cum sacramentum, per *ignem* linguas Christianis primis im-
 missas igneas, per *columnas fumi* Apostolos, ac omnes Christia-
 næ doctrinæ primos confessores. Sol in tenebras conversus *v.* 113.
4 indicat, hoc iudice, obscuracionem solis, quæ Jesu in cru-
 cem suffixo contigit, ac *Amos VIII, 9*, æque innuit. Per
lunam in sanguinem conversam notari arbitratum miraculum,
 quo in aere alterius hemisphærii luna apparuerit subrubra. Li-
 ceat pace Cel. Autoris monere pauca, cumve interstrepere. Vi-
 dentur columnæ fumi, seu fumi in altum educti instar palma-
 rum. vix quadrare ad Apostolos primosque Christianos, lumi-
 nibus, quam fumo, similiores. Commodè servatur notio fumi
 ipsa. Dissertit *Joel* de prodigiis, excidium Hierosolymitanum
 ultimum præcedentibus. Prodigia in cælo exstiterunt facies
 perampla, pulcherrima, & decantata; gladius anceps instar
 cometæ ardens; turmæ in cælo visæ. Prodigia exstiterunt in
 terra haud una, sed multiplicia. Sanguis passim fuit effusus.
 Ignis absumsit urbes, vicos, villas. Columnas fumi excita-
 runt copiosæ incendiorum origines. Sol convertus fuit in te-
 nebras optice, fumo aerem ubique occupante ex incendiis.
 Eandem ob rationem luna rubere visæ, quæ ob crebrum in aere
 sulphur agitatum rubicundum induit vultum. Sed hæc obiter. 118.
 Autor deductionem gentium in vallem *Josaphati* ita exposuit:
Eodem loco, quo Deus fuderat hostes Josaphati, adjurabat dein-
de vestes Juda ac Hierosolymitarum. In hoc iudicio divinitus fuit
acta

acta Christianorum contra Judæos causa. Haud alibi luculentior, ac historiæ tam sufficientem, expositionem *Capitis III & IV* legimus, quam est, quæ hic legitur apud Cel. Autorem. Pag. 133. Ex metaphrasi & adjecta explicatione *v. 16* intelligitur ratio, cur Jesus morti vicinus alta & fortissima voce exclamaverit *Matth. XXVII, 46, 50.* Rationem hanc Commentatores solent prætervehi. *Vallem Sittim* exposuit Autor per nomen loci proprium, cujus mentio fuit injecta *Num. XXI, 1.* Sed hujus expositionis de virtutibus præstantiaque satis erit dictum, si hoc unum adjunxerimus, quod nemo eat inficias: interpretationem, toti accentuum contextusque seriei exacte respondentem, nondum simili soliditate fuisse a quoquam exhibitam, eamque solum satisfacere inanibus eorum molitionibus, qui prophetias Vet. Test. ad res Judæorum collapsas refarciendas, & ad spes meliorum temporum, justo ampliores, stabiliendas, detorquent. *Incisum* certe *Joelis* amputat spes illas omnes. Deus enim subdit: *Ego peccata eorum sanguinolenta non expurgabo, nec dominus, Messias olim in templo Judaico habitans, amplius Zionem habitabit.* Ecquid clarius & dilucidius dici potest? Obsecramus Cel. Autorem publico nomine, ut de reliquis Prophetis eadem perspicuitate & soliditate mereri bene dignetur. Quem in finem ipsi vires animi corporisque, tam salutari operi suscepturas, ex animo comprecamur.

ALBERTI MENONIS VERPOORTENII,
Ill. Athenæi Gedan. Rectoris & Prof. Publ. ad S. S. Trinit. Pastoris, Analecta ad Libros symbolicos Ecclesiarum, invariatae Augustanæ Confessionis addictarum.

Gedani, sumptibus & typis Thomæ Joannis Schreiberi, 1743, 4.

Plag. 21.

Id existimavit Cel. Autor sese pignori veritatis, fideliter ad posteros propagandæ, & a portentosis infrunitorum opinionibus defendendæ, debere, ut dignitatem & auctoritatem Confessionum fidei denuo curatius expensam publice proponere duceret

duceret operæ pretium. Symbolum olim fuit nota & quasi Pag. 2.
 tessera, qua certi alicujus negotii, vel actus, socii ac sodales sese
 dignoscebant. *Kingii* sententiam, qui symbola fidei derivavit
 ex mysteriis gentium, in quibus initiati per certas notas & si-
 gna a reliquis fuerint discreti, a sese alienam Autor ostendit,
 laudans *Binghamum*. Symbola nostra habet pro formulis pro-
 fessionis doctrinæ Christianæ, eaque distribuenda docet in œcu-
 menica & particularia. Oecumenica inter eminent *Apostoli-* 14.
cum, Nicænum, & Athanasianum. Approbant æque Nostri
 Anathematismos *Cyrilli Alexandrini*, quos Autor denuo appo-
 suit, decretum Ephesinæ Synodini adversus *Nestorium*, & Chal-
 cedonensis contra *Eutychen*, licet non desiniant, an *Nestorius*
 & *Eutyches* ab omnibus sint dextre intellecti. Doctrina enim 4.
 publica a quæstionibus historicis potest & debet sejungi. Sym-
 bolum Apostolicum ex doctrinis Apostolorum constatum esse,
 norunt omnes. Ipsos vero Apostolos id composuisse, & in eo
 singula Christiana dogmata contineri, merito negatur. Quæ
 Synodus Constantinopolitana A. 381 de divinitate Spiritus S.
 addidit Symbolo Nicæno, quod etiam *Symbolum Apostolorum*
 vocatur, jam A. 350 & 375 in particularibus ecclesiis fuerunt 7.
 trita, & catechumenis proposita, licet formula Nicæna posthæc
 nonnunquam sine illis accessionibus fuerit repetita. *Athana-*
sium addidisse mala fide Symbolo Nicæno anathema, *Whisto-*
nius sibi persuasit. Noster vero, eum se fellisse, ex *Tom. II*
Conciliorum Harduini pag. 553 demonstrat. Sententiam Patrum
 Nicænorum a *Joannis Calvinii & Elie Saurini*, gravius, quam
 par est, de ea sentientium, telis merito a *Georgio Bullo & Petro*
Jurio defensam esse, monet. Consensum Symboli Apostolici cum
 diviniorem literarum pronuntiat ex *Seldio* exhibet. *Athana-*
sianum ab *Athanasio* scriptum esse, merito negat adversus *Lau-*
rentium Joffe le Clerc, qui A. 1730 illud denuo, licet argu-
 mentis infirmioribus, *Athanasio* vindicatum ivit. Suspiciamur,
 autorem illius existisse *Vigilium Africanum*. Ferre non potest
 Vir S. Rev. licentiam sentiendi, qua post *Arminium Remon-*
strantes, Episcopus & Curcellæus, uti sunt, Symbolo *Athanasia-*
no superbiam & crudelitatem impingentes. 23.
rum

- rum symbolicorum Saxonicae editiones varias recenset, distinguitque Latinam translationem *Luca Osiandri*, a bibliopola Lipsiensi mentose editam, a genuina editione, eaque publica & *Selnecceriana*. *Formulam Concordia* in Dania, Suecia, & Pomerania, successu temporis æque receptam esse, solide ostendit.
- Pag. 26. Borussi Brandeburgenses, Gedanenses, Megalopolitani, eam haud minus dudum fecerunt suam. Differit Autor deinde de diversis externæ obligationis gradibus, alicubi constitutis, quos
30. sanxit magistratuum populique passim consensus. Addit nonnihil de reliquis libris normalibus Ruthenorum, Wolferbutelanorum, Saxonum, Borussorum, Noribergensium, Pomeranorum.
33. Deinde exponit de Confessione Augustana, ac pronuntiatum *Esaiæ LIX, 21*, simul illustrat. Recenset judicia dissidentium ac maxime Pontificiorum de illa Confessione, quorum partem magnam collegit Cel. *Jacobus Wilhelmus Feuerlinus*. *Hadrianus Sarravia* & *Georgius Eullus* de ea iudicium satis insigne & propitium tulerunt; *Calvinus* haud æque sensit in literis, A. 1561, 30 Aug. ad *Bezam* datis, licet ipse A. 1557 ad *Mart. Schallingium* scripsisset: *Nec vero Augustanum Confessionem repudio, cui pridem volens ac libens subscripsi, sicuti eam Autor ipse interpretatus est.* Hic vero *Zuinglianus* in Helvetia suspectus fuit, eo quod in doctrina de S. Cœna novis formulis fuit usus, atque iisdem inibi tumultum excitavit. Monet salubriter Autor: *Nunquam piis Confessoribus in mentem venit, equali gradu Augustanum Confessionem nostram cum Scriptura sacra, divinitus inspirata, collocare.* Addit, eam dici *normam, non ipsius fidei, sed professionis fidei, ecclesiis nostris per Scripturas divino munere tradita;* tribui illi subinde *Deo-πνευστων*, at eam haud immediatam; inhærare ei auctoritatem, tum internam, tum externam. Originem ejus repetit ab Articulis Suobacensibus, A. 1528 conscriptis, Torgæ perpolitis, ac tandem ob recitationem ipsius, in Comitibus Augustæ instantem, eliminatis. Ostendit, e literis *Lutheri*, ad *Melanchthonem* datis, nequaquam patere nostrorum mendacia ac fraudes ex negotio Augustanæ Confessionis. Adjungit momenta reliqua, ad pondus Confessionis illius referenda, gratissima mente agnoscens

scens privilegium religionis A. C. urbi Gedano a Rege *Stephano* A. 1577 concessum, & a Serenissimis Poloniæ Regibus, qui illi successerunt, confirmatum. Jusjurandum religionis, ab Arminianis, Anabaptistis, Fanaticis, *Christiano Thomasio*, & *Ennone Rudolpho Brenneisen*, ab illius scholis recenti, exagitatatum, edisserit. Ostendit vero, postremum horum postea sensisse rectius, ipsumque *Thomasiuum* sua olim audacius dicta magnam partem improbasse. Verba *Matth. V, 37, τὸ δὲ περὶ τῶν τέτων ἐκ τῆς πονηρῆς ἐστὶν*, ita exponit, ut, jusjurandum, simplici affirmationi & negationi adjectum, ex occasione esse mala profectum, existimet. *Si enim*, addit, *nihil in mundo esset mendaciorum, omnesque veritati & sanctitati unice addicti essent, nuda verborum fides plenissime sufficeret, nec ulla esset jurandi necessitas; neque ille divine miserationis actus intervenisset, quo Deus nobis per se ipsum jurat.* Confirmat deinde jusjurandum, de vera religione retinenda nuncupatum, *Josua, Assa, Nehemia*, & aliorum, exemplis. Repudiat illos, qui omnes formulas doctrinæ, earumque obligationes, putant sectariis esse relinquendas. Refellit argumenta, doctoribus nostris contraria, allata a *Christiano Thomasio, J. H. Bahmeo*, & *D. Jacobo Schultesio*, Elbingensi, Jcto Lipsiensi, & Principis Altenburgensis Consiliario. Privatum *Schultesii* responsum exhibet & dispungit. Distinguit tamen inter doctrinam librorum symbolicorum, & inter eorum allegationes, probationes, phrasas, & momenta vocis sententiæque doctorum, quorum ope ecclesia fuit usâ. Disserit tandem de iis etiam, qui prava simulatione in munera ecclesiastica irrepunt. Incidit ipse in exemplar Apologiæ, quod primo fuit editum, & quidem publico consilio A. 1576, 4, unde discimus, Serenissimum Electorem Saxonix, *Augustum*, Theologis, Torgam A. 1576 convocatis, exemplar Augustanæ Confessionis non mutatæ, idque primum, accurate excusum, quam diligentissime 30 Maji commendavisse, ipsius *Martini Lutheri Philippique Melanchthonis* manu signatum. Huic editioni a *Philippo* adjecta est Apologia, ab ipso conscripta, ut formis publicis jam descripta judicio adhuc &

Pag. 72.

81.

85.

99.

104.

- emendationi *Lutheri* subjiceretur. Addidit huic Apologiæ annotationes nonnullas *Lutherus*, quibus quidem nihil refellitur, passim tamen aliquid illustratur. Exhibet eas Cel. Autor pag. 115 seq. Ex principe illa editione discimus, tria fuisse in impressis momenta emendanda. E. g. pag. 114 legendum est *de remissione pœna*, ubi vulgo legitur *de remissione culpa*, & pag. 128 legendum est: *siquidem spes ex meritis debet existere*, deleta voce antepenultima *tantum*. Typis expressa fuit illa editio Witebergæ A. 1531 per *Georgium Rbau*. Per *formam usitata doctrina*, quam *Melanchthon* in Apologia, quantum fieri poterat, a se retentam tradit, designari putat modum enuntian-
 Pag. 107. di doctrinas theologicas, in ecclesiis Germanicis ante errores Pontificiorum graviores, ut loquitur, receptum, ac hinc inde posthæc a viris quibusdam bonis non depositum. Ita ob spem concordia, nondum ea ætate decollantem, voluit *Philippus συγκαταβαίεν*. Quo observato, patet, ipsum nonnunquam locutum esse *κατ' ἐπιτροπήν*, seu *κατὰ συγκατάθεσιν*, alibi egisse *ἀγωνιστῶς* & *κατ' ἀνδραποῦ*, alibi *θετικῶς* differuisse. Omittimus complures ejusmodi Viri Pl. Rev. annotationes ad loca ex *Job. IX. 30*, *Zach. I, II*, *Ezech. XX, 26*, &c.
119. Differit deinde de *Articulis Smalcaldicis*, & eorum in ecclesia Evangelica autoritate. Enodat loca difficiliora. Ostendit, *Clementem VI* in Bulla jubilæa angelis præcepisse, ut ipsi animas peregrinorum, in itinere Romano morientium, statim deferant ad paradisum. *Communem hebdomadam*, pag. 307 memoratam, exponit de dominicæ primæ post Michaelis festum hebdomade. Verba pag. 313, ut *Angelus Apoc. XII significat*, postea
 126. verbis *Lutheri* ab aliquo addita esse, suspicatur, siquidem ea in Corpore doctrinæ Pomeranico haud appareant. Tum de utroque *Catechismo Lutheri* exponit, & meminit elogii *Du Pinii*,
 129. Pontificii, quo illum magni fecit. Tandem de *Formula Concordia* copiose differit, & ad singulos Articulos historice commentatur. Descensum Christi ad inferos vindicat. Subjicit *Addenda* & *Indicem* hisce omnibus, ne quid momenti utilioris libro optimo deesset. Dominatur ubique Autoris orthodoxia,

xia, candor, mansuetudo, peritia literaria & exegetica. Adjungimus pro ipsius incolumitate preces, &, ipsum diu valere, ex animo volumus.

Curländischer Kirchengeschichte erster Versuch, 2c.
hoc est,

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ CURLAN-
dicæ Specimen primum, in quo de origine & progressu
Ecclesiæ Libaviensis, emporii maritimi Curlandici, ex
monumentis partim ineditis exponitur. Additur Syl-
loge Orationum inauguralium, dictarum inter funda-
tionem templi novi S. S. Trinitatis A. 1742, 19 Jul.
Edidit M. CAROLUS LUDOVICUS TESCH,
Libaviensis Ecclesiastes.

Regiomonti, typis Joannis Henrici Harrung, 1743, 4.
Plag. 12.

Periculum fecit primus Vir Pl. Rev. exhibendi orbis eruditi
civibus Historiam ecclesiasticam Curlandicam, per partes
edendam. Tentarunt jam nonnihil *Einbornius, Hartknochius,*
Rumpæus, Conr. Sam. Schurzfleischer, M. Samuel Rbanæus, & Jo.
Georg. Weygandus. Utriusque vero posterioris thesaurus adhuc
est ineditus. Libaviæ nomen per Lettones obtigit *Leepaja,*
id est, locus tiliis constitus. Seculo jam XIII ibi habitarunt Ger-
mani, cum locus Magistro ordinis Livoniæ Ensisferorum subes-
set. Oppidum ipsum cœpit A. 1625. Lingua Lettica dissemi-
nando Evangelio admodum ibi fuit impedimento. A. 1522
Curlandia accessit Evangelicæ religioni, & A. 1532 confœdera-
tam iniit religionis disciplinam. A. 1560 M. *Joannes Fung-*
eius, Consiliarius Alberti, Ducis Borussiae, & Ecclesiastes Re-
giomontanus, Curlandiæ ecclesias inivit & firmavit. Templum
alterum Libaviæ A. 1597 surrexit. Schola A. 1693 fuit con-
structa. Series Pastorum inibi Letticorum excrevit ad se-
decim; Teutonicorum ipse *Teschius* est nonus. A. 1742
tem-

Pag. 5.

10.

17.

42.

templum, honori S. S. Trinitatis dicatum, substitutum fuit veteri novum, Orationibus Rev. *Tesbii* inauguratum, quæ subjunguntur tractationi. Faxit Deus, ut Pl. Rev. Autor diu valeat, rebusque felicibus utatur, ut Specimina reliqua per eum nanciscatur civitas ecclesiæ Evangelicæ, ac de vestigiis providentiæ divinæ ubique lætetur.

Gelehrte Anzeigen, in allen Wissenschaften, so wohl geistlicher, als weltlicher, alter und neuer, Sachen, &c.

hoc est,

DOCTÆ DENUNTIATIONES ECCLESIASTICARUM æque ac secularium, tam veterarum, quam novarum, rerum, per scientias singulas, quondam denuntiationibus Halensibus per hebdomadas singulas insertæ, nunc tandem collectæ, & indice pleniori instructæ. Autor est JOANNES PETRUS DE LUDEWIG, Ficus, Cancellarius Ducatus Magdeburgici & Academiæ Halensis.

Halæ Venedorum, ex typographeo viduæ B. Jo. Henr. Grunerti, 1743, 4.

Alph. 7.

Singularis, excellens, & utilissima, hæc Miscellaneorum Collectio natales suos debet particulis denuntiationum, quæ singulis hebdomadibus ex penu Illustris olim Autoris, qui superioris anni die 7 Sept. naturæ debitum reddidit, annos 75 natus, inde ab A. 1729 usque ad A. 1742 loco Novellarum Halæ Salicæ fuerunt publici juris factæ. Argumenta tractationum sunt vel nova, vel rationibus novis exposita. Habes in hac Sylloge, Lector, materiem theologicam, Historiæ ecclesiasticæ propriam, philologicam, antiquitatum & rei numismaticæ indicem, politicam, & ex variis Jurisprudentiæ partibus coagmentatam. Diatribarum haud exiguus est numerus, quæ spectant ad Jus publicum & ad Jus civile Romanum atque Germanicum. Gaudemus merito,

rito, *Tomum* præterea *alterum* consimilium Dissertatiuncularum spei nostræ esse alimentum. Denuntiationum numerus, *Tomus* hoc exhibitarum, complectitur 241 Diatribas rarioris plerumque argumenti. De origine & scopo instituti differit Autor in Præfatione, inibique de multitudine librorum gravissimas ciēt querelas. Inter Judaicam gentem eruditos non solum literis, sed opificiis etiam, dedisse operam, contendit. Invehitur in eos præcipue, qui catechismos, orationes ecclesiasticas, systemata & compendia theologica, juridica, medica, & philosophica, ex charta in papium perpetuo describunt, ac in lucem edunt. Eruditis, qui vitam Autoris composituri sunt, consulendæ sunt præter alia illius ingenii satis vasti monumenta hæ ipsæ denuntiationes, ex quibus quippe constat, ipsum novis veritatibus detegendis dedisse operam, enixum esse centum alphabeta, formis publicis descripta, ex suo fundo ac matrice, intra annos quinque haud invisisse alterum prædiorum, ipsum *Germaniæ Principis Partem alteram* fuisse editurum, & in eo fuisse, ut Corpus legum Germanicarum antiquarum conderet, &c. Offerunt sese hic Edicta regia, notis illustrata. Exhibentur responsa juridica. Traduntur curiosa de literis, pallio Imperatorio adjunctis. Oceanus hic panditur, in quo offerunt sese lectoribus uniones, margaritæ, & gemmæ. Paradoxa est sententia, dictitans, labem originis constituisse in *Adami* precibus, seu desideriis, cujus quippe duntaxat fuerit Deum laudare. Verba Christi, *Matth. XXIV, 22*, tradentis, ob electos decurtari dies illos, exponenda judicat de excidio Hierosolymitano accelerato. Clericorum, judicat, haud esse, de digniori loco controversari. Communionem sacræ synaxeos, putat, a pluribus simul esse frequentandam. Ecclesiasticis ultra horam pro suggestu sacro dicendum esse, negat. Leges singulas Leviticæ esse typos Messiæ, negat itidem. Vitulum Aæronicum deauratum pro Deo viali habet. Supplicium crucifixionis esse Judaicæ originis, negat, miratus, Christianorum neminem de fabula sanguinis Tkuphæ scripsisse. Satisfecit vero illi tractationi *B. Zeltnerus*. Quæstionem de prædestinatione

Pag. 62.

154.

310.

371.

383.

- tione manere mysterium, rationi haud satis pervium, Autor pronuntiat. Leges, quæ in rebaptizantes & rebaptizatos ultima supplicia edixerunt, percurrit, ostensurus, supplicia, legibus illis definita, spectare ad doctrinas novas. Differit simul de baptismo ethnicorum & profelytorum Judaicorum. Miramur sane, ipsum in doctoribus Talmudicis quoque versatum fuisse. Inquirit postea, cur conjugium, quod initur cum vidua avunculi, haud fuerit divinitus prohibitum. *Filium hominis* nil aliud denotare ac *hominem*, contendit. Verba Jesu *Luc. XXII, 36, 37*, de emendis gladiis, egregie exponit de statu, in quem discipuli magistro subvecto transaturi erant, & in quo ob latrones evitandos, vel, re sic ferente, tollendos, gladio erat opus. *Rahabam*, ad quam speculatores *Josua* diverterunt, pro vidua honesta, quæ peregrinos & convivores cibaverit, habet potius, quam pro meretrice. Varia & selecta sunt argumenta, toto *Volumine* comprehensa. Vocem *gazetta*, *gazette*, Autor ex vocula Venedica *gazen*, id est, *schwatzen*, loquendo exponere, deducit. Effossionem niri refert ad regalia. Crebrarum æstatum siccarum causam tribuit exsiccationi paludum & silvarum excidiis. *Friderici II* Capitulationem electionis avtographam in curia Halensi superstitere, monet. An & quatenus jus venandi sit regale, disquirat. Differit de abusu juris, quod retorsionis vocant. Solemnia Jubilæi exhibitæ A. 1530 Augustanæ Confessionis, Halæ celebrata, recenset. Peregrinationes, extra Germaniam a juvenum nobilioribus institui solitas, illustrat, & circumscribendas docet. Exempla hominum, qui aures suas movere possunt, exhibet, & ratiocinatione illustrat. Vitam *Justiniani*, a sese editam, recenset. De origine laternarum nocturnarum amœne commentatur æque ac de pœnis, in milites desertores statutis, nec non de jure *Hagestotziatus*, intra Ducatum Wolferbuttelanum A. 1730 sublato, jucunde differit. *Benzonis*, Episcopi Albæ, *Libros VII* de rebus *Henrici IV* primus in *Tomo IX Reliquiarum mediæ ævi* edidit, miraturque, cur Pontificii hunc hominem ignorent. An fideicommissum possit ob æs alienum, vel

ad

ad elocandas filias in perpetuum alienari, inquit, ac negando respondet. Bicipitem Imperatoris aquilam ex insignibus Marchionum Brandenburgicorum deducit, a *Trenero & Kalero* tamen ideo notatus. Sed suffecerint hæc speciminis loco in præsens. Argumentorum enim pertractatorum varietas multiplex & numerosa cancellis, quibus institutum nostrum coercetur, includi non potest. Pag. 157.

Johann David Köhlers, P. P. im Jahre 1736 wöchentlich
herausgegebener historischer Münz-Belustigung
achter Theil, 2c.

hoc est,

*JOANNIS DAVIDIS KOELERI, P. P. PARS
octava Amœnitatum numismatico-historicarum, A. 1736
hebdomadarum secundum seriem editarum, in quibus va-
rii memorabiles & rari Thaleri, Ducati, Metalliones,
& alii singulares ex auro argentoque Numi, numero
LXVIII, accurate æri incisi, describuntur, & ex Histo-
ria copiose illustrantur, una cum Continuatione sexta
delineationis, quæ complectitur plenam Thalero-
rum collectionem, loco Præfationis.*

* Noribergæ, viduæ Christophori Weigelii, senioris, chal-
cographi, sumtibus, 1736, 4.

Alph. 2 plag. 13.

Læti resumimus hæc Amœnitates numismaticas, progredien-
tes in præsens ad *Partem VIII*, quæ merito Illustrissimæ
Comitissæ Imperii, *Amaliæ Carolinæ de Hoben-Embs*, viduæ
Illustrissimi *Christophori Adami de Vahlm in Frickenhausen*,
rerum numariarum studiosissimæ, fuit dedicata atque con-
secrata. Præfationis locum tuetur Continuatio sexta delineatæ
plenioris Thalerorum collectionis. Fit initium ab enumeratione
Thalerorum, Meclenburgicis a Ducibus percussorum, tum
ante, tum post *Domus Serenissimæ in prolapias Suerimensis ac*

Gustroviensem divisiones. Occurrunt hic etiam Thaleri Ducales *Alberti de Waldstein*, qui inde ab A. 1628 Cal. April. usque ad A. 1634 terras Meclenburgicas tenuit. Excipit hocce descriptio Thalerorum Austriacorum, Comitum Palatinorum ad Rhenum, qui Electoralem dignitatem non tenuerunt, Ducum Pomeraniæ, eisque succedentium Sueciæ Regum, qui ducales Pomeraniæ numos feriundos curarunt. Progredimur nunc ad Amœnitates ipsas, monentes, Cel. Autorem, inopinantibus iis, qui minus ipsi favent, in his adornandis nondum defecisse.

- TAB. IV Offert sese loco primo Thalerus reipublicæ Hamburgensium
 Fig. 1. ad A. 1553, *Joannes* scilicet *Gerhardus*, & *Adolphus*, Comites
 Pag. 2. *Holfatiæ*, consensu hæredum ac ordinum provincialium, jus suum, in numis cudendis positum, A. 1352 feria tertia Hamburgo in perpetuum vendiderunt. Imperatores, *Sigismundus* A. 1435, & *Albertus* A. 1438, nec non *Fridericus III* A. 1475, indulserunt huic civitati jus cudendi numos aureos ac argenteos. Adjungit Autor fata rei numismaticæ Hamburgensium, ac nuperas cum Danorum Rege invictissimo super hac causa controversias. Excipit hæc Thalerus Abbatissæ *Quedlinburgensis*, *Dorotheæ Sophiæ*, Ducis Saxo-Altenburgicæ, ad A. 1634.
16. Insignia Abbatissæ cultris decussatim positis constare, Autor merito negat, suspicatus, duas indicari limas, decussatim appositas invicem. Quantum ad posticam partem numi *Beatricis*, Abbatissæ *Quedlinburgensis*, attinet, eam Noster sic exponit: *Beatrix Abbatissa Quedlinburgensis*. Succedit missilis numus, index coronationis *Caroli Gustavi*, Regis Sueciæ, ad A. 1654. Coronæ regiæ in postica circumdata fuit perigraphæ memorabilis: *A Deo & Christina*. Adduntur jucunda de expetitis a *Carolo Gustavo* nuptiis *Christinæ*, ac de ratione, qua regnum ille obtinuerit. Apparet deinde numus insignis vallis, A. 1710 ab *Antonio Utrico*, Duce Brunsvico-Luneburgensium, percussus. Additur compendium biographicum, tanto dignum Principe. Sequitur rarum Numisma Lotharingicum, quo repræsentatur Dux Lotharingiæ *Antonius*, superstitis lineæ primariæ progenitor, ejusque conjux opulenta. *Renata* Burbonia. Ipse, cujus vita hic recensetur, obiit A. 1544, 14 Jun. quem instar

instar & effigiem pietatis, amoris, ac clementiae, haud temere appellaveris. Excipit illud effigies numismatis, quod refert *Henricum Aurelium*, Ducem Longavillæum, Comitem Dauncensem, Neocomi supremum Principem, Regis Galliae ad pacem Monasteriensem Legatum primum. Adjungitur expositioni biographia. Succedit rarum Numisma, A. 1672 percussum in memoriam *Caroli Paris Aurelii*, Ducis Longavillæi, qui in antiqua vocatur *Rex Poloniae designatus*. In postica apparet navis, fluctibus conflans, cui stella affulget, & perigraphæ adjacet: *Afflictis fidus amicum*. Jam oblectat oculos rarissimus numus argenteus, quo *Henricus II*, Dux Lotharingæ & Guisus, ad A. 1648 designatur, quem populus rebellis Neapolitanus Regem renuntiabat. Sequitur alius, in ejusdem memoriam A. 1649 factus. Succedit rarus numus argenteus ad A. 1502, referens tres foederatas urbes, Ulmam, Uberlingam, & Ravenspurgum. Adjungitur ei expositio de navis rei nummariae, quibuscum ineunte Seculo XVI Germania fuit conflictata. Affertur inde Numisma rarum Abbatis Cœnobii Ebrach, *Hieronymi Hælein de Majori Lanckheim*, ad A. 1591. Additur de Abbate & Eberaco nitida descriptio. Hinc delineatus & expositus sicut oculis spectantium numus Belgarum mendicantium ad A. 1566. Sequitur Metallio in Heroem bellicum Galliae, *Henricum Principem a Turre Arvernæ*, Vicecomitem *Turenæ*, addita expositione & biographia. Tum conspicitur Thalerus Comitum Lippiae, *Simonis Henrici*, ad A. 1686, egregius, cui adjuncta fuit brevis historia Comitum Lippiae inde ab ætate *Lotharii Saxonis*. Succedit Numisma, A. 1733 Florentiae percussum in honorem *Caroli Sackville*, electi Magistri societatis fabricarum murariorum liberorum (*Freymaurer, Free-Masons*). Additur recensio articulorum hujus confederationis succincta, & pag. 143 seq. carmen legitur, quod sodales, ad hilaritatem bibentes, perhibentur decantare. *Carolus* ille *Sackville* inter Anglos est inclutissimus, quippe Dux & Comes *Middelsexiae*, primum genitus filius ex *Lionello Cranfieldio Sackvillio*, Duce & Comite *Dorseti*, Proregis *Hiberniae*, adhuc florentis viventisque. Genealogiam familiae *Sackvilliae* habemus

Pag. 41
seq.

49 seq.

57 seq.

73.

97 seq.

105 seq.

121 seq.

129.

203.

- traditam in *British Compendio Tom. I pag. 114.* Carolus ille, Dux eruditissimus, suæ gentis decus magnum, A. 1736 Florentiæ egit, ibique tribum societatis illius novam instituit. Dux Serenissimus Lotharingæ, nunc *magnus Dux* Hetruriæ, constituit pariter ejusdem generis societatem Viennæ, ac ipse quondam Londi-
- Pag. 137. ni in eam fuit adscriptus. Producitur deinde Thalerus reipublicæ Ragusæ ad annum 1731, in cujus antica apparet imago S. *Blasii*, Episcopi, pontificalia induti. Addidit Autor descriptionem illius urbis ac reipublicæ, quam fere in omnibus libris frustra quæsieris. Subjungitur particula epistolæ, Londino datæ, e qua innotescit, numos, *Rosas nobiles* dictos, primum fuisse cufos ab *Eduardo III* A. 1344, ac deinde a reliquis Regibus continuatos; Nobiles fuisse appellatos, eo quod ex auro constiterint purissimo; eos, in quibus loco crucis exstet rosa, *Eduardo IV* esse attribuendos. Profertur inde numus mnemonicus, quo repræsentatur ad A. 1664 dolium vini capacissimum Heidelbergense. Additur investigatio de origine vitium & vini apud Germanos; *Stielei* sententia adversus Cl. *Richbeyum* viadicatur; vites præcis Germanis denegantur, vinum merum, aliunde invecum, ob *Posidonii* locum apud *Athenæum Lib. IV Cap. 13*, eis non subducitur, *Probo*que id ducitur laudi, quod in Gallia Belgica, ad Rhenum, & *Mosellam*, vites haberi, vinumque confici, jussit, testibus *Eutropio Lib. IX Cap. 11* & *Vopisii Probo Cap. 18*. Elector *Carolus Ludovicus* dolium Heidelbergense A. 1664 fieri curavit, vineas Palatinatus ditissimas significaturus. Succedit vetustus Lubecensium florenus, a lilio cognominatus, ad A. 1359. Imperator *Ludovicus IV* A. 1340, 28 Nov. reipublicæ Lubecensi concessit privilegium, jubens, ut *aureus Lubecensis* æquet pondus *floreni aurei de Florentia*, id est, ducati. *Albertus & Ericus fratres*, Duces Saxo-Lauenburgenses, A. 1359 reipublicæ Lubecensi in die *Palmarum* oppidulum *Mœllen* cum lacu, dominio, & advocatia, ad oppidulum pertinente, domicilio suo, vestigali, ac redivibus 40 marcarum, oppignorarunt, receptis 9737½ marcarum denar. Lubec. monetæ. Ex quo contractu deinde lites enatæ fuerunt diutinæ Lubecenses inter & Duces, quæ maximam partem

tem existerunt numariae. In conspectum deinde prodit nu- Pag. 155
 mus mnemonicus, index nuptiarum, quas *Reginaldus*, Dux seq.
Mutinenfis, cum *Charlota Felicitate*, filia Ducis Brunsvico-Lune-
 burgico-Hannoverani, *Joannis Friderici*, A. 1695 contraxit.
 Addit Autor in expositione ea, quæ ad originem stirpis Esten-
 sis illustrandam faciunt. Subjungitur bracteatus *Alberti*, pri- 169 seq.
 mi Marchionis Brandenburgici, ad A. 1170, qui filius existi-
 tit *Otonis*, Comitis Ballenstadiensis. Exhibentur in eo oculis TAB. IV
 duæ personæ, stantes juxta sese, vultu obverso, baculum ve- Fig. 2.
 xilli apprehendentes. Ad dextram S. *Nortbertus*, tum non-
 dum coelitus albo inscriptus, in pontificalibus vestimentis
 consistit; ad sinistram *Adelbertus* conspicitur, ornatus veste lo-
 ricata, talari, galea, & clypeo, dextram trabem transversam
 præferente, qualem generosi Domini, *de Stammer* cognomi-
 nati, nunc adhibent. Perigraphæ sic habet: ADELBERTVS.
 MARCHIO. Ipse *Adelbertus*, ex *Otone* & *Eilica*, secunda
 Magni Ducis Saxonie filia, genitus, A. 1123, Marchio Saxo-
 nie dictus, cum Rege *Lothario* infaustum iniit bellum Bo-
 hemicum, ab hostibus captus. *Otto Frisingensis Lib. 1 Cap.*
21 de gestis Friderici I Imp. nobilissimum Marchionem de Sa-
xonia appellat. Helmodus vocat Lib. I Cap. 62 ad A. 1148
Marchionem de Salzwidelo, & ad A. 1164 Marchionem orientalis
Slavia. A. 1121 vocatur adhuc Comes de Ballenstide in Di-
plomate, quo Reinhardus, Episcopus Halberstadiensis, Cœno-
bium S. Laurentii Scheningense confirmavit, quo nomine avus
ejus, Adelbertus, & Otto, pater, æque veniunt apud Annalistam
Saxonem ad A. 1062 & 1106. Marchionatus vero, alium post
alium, Adelbertus junior tres obtinuit, primo Lusatia A. 1124,
quem paulo post Lotharius in comitiis Leodii A. 1131 ei ad-
emit; deinde Saxonie septentrionalis, quem Soltwedelensem
vocant, A. 1134; porro Ducatum A. 1138 impetravit Saxo-
nie; tandem Marchionatum obtinuit Brandenburgi A. 1142,
a Prebizlao, arcis Brandeburgi possessore, tum sine hæredibus
defuncti, institutus hæres. Ipse A. 1162 Belgarum plurimos
ad Havelam & Albim illexit, teste Helmolde Lib. I Cap. 88.
Confer Albericum ad A. 1157 pag. 331, & Hermannum Cornerum
 ad

- ad eundem annum pag. 705. *Adelbertus* sese in Diplomatis passim vocavit *Marchionem de Brandenburg* ad A. 1144 & 1147, quem imitatus fuit filius *Otto* in numis suis, quos Ill. *Joannes Petrus de Ludewig* produxit Tom. VII Reliqu. MSt. pag. 584 Tab. I n. 1 & 2, & Tab. IV n. 107, 110. *Adelbertum* existisse advocatum Cœnobiorum, constat, *Ballenstaden* ad A. 1167, ecclesiæ *Goslariensis* Comesque *Cometiæ*, in qua prædicta possessio sita erat, nec non cathedralis ecclesiæ *Magdeburgensis*. Vide *Becmanni Hist. Anhalt. pag. 154 & 474*, & *Heinescii Antiq. Goslar. Lib. II pag. 154*. Sequitur figura & descriptio nummi obsidionalis quadrangularis ad A. 1646, referens obsidium
- Pag. 185 Newarckum, oppidulum Comitatus *Nottinghamensis*; cui
seq. subjicitur Numisma, repræsentans *Ludovicum* *Burbonium*, Comitem *Veromanduensem*, præfectum classis *Galliæ* declaratum, ad A. 1678, ex *Valeria*, cujus adjungitur vita, & *Ludovico*
- 193 seq. *XIV*, R. G. natum. Excipit illud numus *Edwigi*, Regis *Angliæ*, ante A. 959 cusus. In antica legitur: EADVIG REX +. Additur ei numus *Ludovici Pii*, Imperatoris, in cujus antica conspicitur crux intra medium, & in perigraphæ verba hæc: HLVDVICVS IMPERATOR. In postica expressum apparet nomen oppidi, in quo est percussus, scilicet: + VENECIAS. *Lotharius*, ipsius filius, *Venetiis* in *Italia* itidem numos feriri iussit. *Le Blanc* posteriorem numum jam exhibuit pag. 108 n. 18. Exhibetur hinc pulcher *Thalerus* geminus, *Basileam* urbem, & octo ejus advocatias, repræsentans. Addit
- 233 seq. Autor urbis *Basileæ* descriptionem. Tum exprimitur Numisma *Ducis Albæ*, *Pro-Regis* per *Belgium*, *victoriæ primæ* index,
- 241 seq. ad A. 1568, quem illustrat *Ducis Albæ* biographia. Succedit typus primi *Thaleri*, A. 1542 *Bremæ* percussi, quem jam attulerat *Lilienthalus* in libro: *Vollständiges Thaler-Cabinet*, n. 1309. *Archiepiscopis* jam *Ottones* Imperatores jus monetæ concesserunt, illi partem ejus, vel jus ipsum, subinde oppignorarunt *senatui* urbis, qui tandem a *Carolo V* obtinuit jus
- 249 seq. cudendi numos. Subjungitur numus funebris, memoriam *Joannis Friderici*, *Ducis Brunsvico-Luneburgici*, referens;
- 257 seq. quem excipit Numisma, quo *Russorum Imperatricis, Annæ Jo-*
annovna,

annona initia folii imperialis & coronatio delineantur, ad
 A. 1730. Sequitur rarior Thalerus, quem, sede Archiepisco-
 pali Moguntina vacante, Capitulum Reverendissimum feriu-
 dum curavit; nec non alius urbis Stadæ ad A. 1621, cu- Pag. 277.
 jus origo investigatur, quæ a Comite *Sigfrido*, qui ibi castrum
 extruxit anno circiter 1004, repetenda est. Porro re- 281 seq.
 præsentatur oculis antiquus & rarissimus *Olai III*, Regis Succo- TAB. IV.
 rum, ad A. 1000 circiter referendus numus, quem repetivi- Fig. 3.
 mus. Ipse sese primus vocavit Suedorum, seu Sueoniæ, Regem,
 titulumque Regis Upsaliæ delevit. Rex *Sæcorum* pro *Suedo-*
rum per incuriam typopœci legitur. In altero latere conspici- Pag. 283
 tur SNELLINC MONetarius. Vox decurtata ZI notat urbem
 vetustam *Sithunam*, seu *Sigtunam*, ad lacum Melorum, in qua se-
 dem *Olaus* habuit regiam. *Sigthuna* & vetus & nova periit.
 Rex Christianam Sueciæ religionem primus firmiter invexit &
 impressit. Succedunt Thalerus *Stephani*, Poloniarum Regis,
 ad A. 1736; Florenus aureus equestris Capituli ad S. *Alba-* 297.
ni juxta Moguntiam ad A. 1712, cui adjungitur S. *Albani* &
 Capituli descriptio; Numisma *Joannis Christophori de Wo-* 305 seq.
sterfletten, Episcopi Principisque *Eichstettensis*, ad A. 1613;
 rarum unilaterum Numisma *Eduardi Fortunati*, Marchio- 313 seq.
 nis *Badeno-Badensis*, cujus nævi & vitia notantur merito;
 Thalerus postremi Ducis Saxo-Lauenburgici, *Julii Francisci*, ad
 A. 1673; Thalerus rarior *Diterici Fürstenbergensis*, Epi-
 scopi *Paderbornensis*, ad A. 1618; Numisma Regis *Ferdi-* 337 seq.
nandi I Bohemicum, thura ex calice ascendente, id est, præ-
 cum characterem, designans, sine anno; Numisma, quod *D.*
Balthasarem Beckerum, diabolorum averruncum, refert, ad
 A. 1692; superstitiosus, incantationi proprius, numus, vo- 353 seq.
 catus vulgo *Talisman* & *sigillum solis*; Thalerus *Ferdinan-* 361 seq.
di Gonzagæ, Principis *Molfettæ* & Comitis de *Guastalla*, ad
 A. 1620, cum biographia; Numisma, referens inclytum 369 seq.
 numismaticæ rei artificem, & Medicum Augustanum, *Adolphum*
Oeconem, ad A. 1606, cum ejus biographia; Scotanum Bo- 377 seq.
 ruslicum e primis Numisma, in cujus antica insigne Magistri
 Ordinis & inscriptio: MAGISTER WVNRICUS PRIMUS, ac
 in

in postica circa crucem leguntur verba: MONETA DOMINORVM PRVCIÆ. Numus obsidionalis Mindensis ad A. 1634. Qui hosce excipiunt Numi, sunt ævi recentioris, ideoque a nobis prætermittendi. Quibus varietas doctrinæ, ingenua & modesta sentiendi libertas, soliditas scientiæ, & studium numismaticum, probantur, eis hæc Amœnitates non possunt non probari.

SCRIPTORES RERUM MARCHIÆ
Brandenburgensis.

Pars I.

Frankofurti ad Viadrum, apud Jo. Godofredum Conradi, 1742, 4.

Alph. 1 plag. 2.

Cum Cl. *Georgius Godofredus Kusterus* Opuscula, sermone Germanico conscripta, & ad historiam Marchiæ Brandenburgensis spectantia, colligere cœperit, eisque præfixerit titulum *Collectionis Scriptorum, Historiam Marchicam illustrantium*; Autor constitutum habet ac deliberatum, scriptores, de rebus Marchicis Latine commentatos, *Tomis* nonnullis in lucem protrahere, ac junctim evulgare, ut *Nicolai Leutingeri Operibus* quasi *Continuatio* quædam sit in promptu. Continet hæc *Pars Georgium Sabinum de Appellatione, situ, moribus, ac populis Marchiæ Brandenburgensis, Martini Schoockii Historia Marchio-Brandenburgica antiquæ Libros IV, nec non Christophori Hendreichii Annalium Marchiæ Brandenburgicæ Librum I.* Sabini liber ille, ante quadraginta annos rarus, comparet editus in *Observat. Hal. Tom. VIII pag. 468*, ac olim adjectus fuit *Scriptoribus rerum Germanicarum*, quos *Reinerus Reineccius* collegit, atque Frankofurti ad Mœnum A. 1581 forma maxima emisit. *Martini Schoockii & Hendreichii* scripta sunt fragmenta. *Schoockiano* scripto huic præmittitur hoc loco *Descriptio Marchiæ, a Carolo IV Casare instituta, seu Epistola Nicolai de Bozuania ad Lambertum, Argentiniæ Episcopum, qua nonnihil gestorum Caroli IV in Marchia recensetur. Schoockiana* historia magnam partem

partem exponit Germaniæ potius præcæ, quam Marchiæ, momenta. Et quid nondum reclusis scriniis ac tabulariis actorum publicorum sperari poterat magnificum ab extraneo? Langobardos partem Suevorum constituit *Schoockius*, & a longis barbibus denominatos fuisse, arbitratus fuit. De Suevis antiquissimis luculente & copiose exposuit. Dolendum sane, historiam a viro celeberrimo ad ætatis recentioris haud fuisse provolutam intervalla. *Hendreichius* æque a rebus vetustissimis primas lineas inchoavit, ac ultra Teutonorum Cimbrorumque ad Aquas Sextias cladem haud processit. Digna tamen erant hæc virorum olim celeberrimorum monumenta, quæ ad posteros transmitterentur. Gratulamur Autori tam nobile institutum, cumque volumus publico nomine cum maxime rogatum, ut ei strenue instet, ac Latina, quæ passim latent, Diplomata inedita majoris pretii cum seculo, dapum earum avidissimo, communicare ne dedignetur.

Pag. 120.

191.

MODI DI DIRE TOSCANI RICERCATI NELLA

loro origine.

id est,

RATIONES LOQUENDI TUSCANICÆ, IN
origine sua exquisiti.

Venetis, apud Simonem Occhi, 1740, 4.

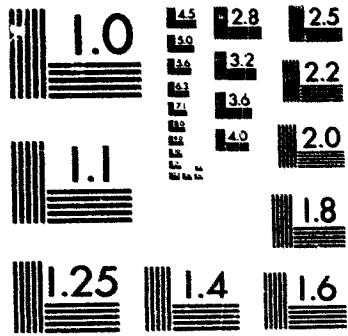
Alph. 2.

Evolvitur revolviturque Cl. Autor in itinere *Ægidii Menagii Origines linguæ Italianæ*, cæpitque eis annotationes adjicere, quas tandem revidit, auxit, limavit, & in ordinem redegit. Hæc libri est origo. Primordia capit a phrasi *insulare gli aghi al bujo*, id est, acubus trajicere filum in crepusculo, quam adhibent Itali de eo, qui dicit de re, cujus notitia caret. De siscina sicorum, ac panaria, seu reticula, e virgulis flexibilibus contexta, adjungit nonnihil exquisiti. Itali temporis vicissitudinem in pejus designaturi, adhibent hanc loquendi formulam: *Non è più il Tempo, che Berta filava, non est amplius tempus, quo Berta nebat*, deducendam a *Berta*, que filorum

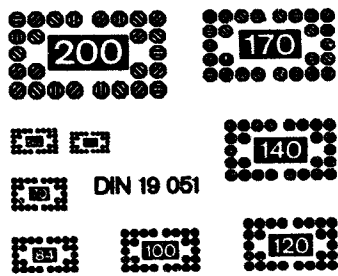
Pag. 17.

Bbb b

lorum

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

- lorum subtilissimorum textum nequirit in foro Patavii vendere, ideoque *Berta*, *Henrici IV* Imp. uxori, donavit, recepitque domi loco tantum in Montagnana agrum, quantus filis illis circummagi ac limitari potuit, teste *Astolfo* in *Officina historica*, Italice conscripta, pag. 390. Modum, quo milites olim renuntiati sunt viri generosi, solide exponit e scriptoribus ætatis mediæ. En ritum & cerimoniam. Caput & barbam comere decebat, deinde intrare balneum in signum abluendi peccati vitiique cujuscumque, postea se in lectum conferre intaminatum præeunte viro, cui hæc cura fuerat mandata, exire aliquantulum e lecto, & drappo albo nitidoque vestiri, induci toga coccinea, caligis rufis vestiri, surgere & cingi zonâ alba in signum munditiæ & castitatis, suscipere calcar auratum, ac cingi ferro, tandemque albam capiti infulam imponere. Monet
121. idem, præcos Italos vocasse scæminam sanctam *Mona*, ex *madonna*. Itali de eo, qui causâ cecidit, vel ad incitas redactus est, adhibent genus loquendi *ha toccato scacco matto*, id est, attigit locum ludi, ubi *Rex mortuus est*, nec pauxillulum valet.
182. *Schach* est rex, *mat* ex שחמט est mortuus. Adhuc huic phrasi commentarium de ludo Scachico, seu Zatrikio, non contemnendum, ac versus R. *Abrabami Aben Esra* de eodem. Non est nostrum, præstantissimas e libro hoc decerpere rosas; nam is est instar viridarii, in quo tetrum & fastidiosum oculis occurrit, eorum vero, quæ spectatorem retinent, insignis varietas & commendabilis multitudo.

SIGEBERTI HAVERCAMPI INTRODUCTIO in Antiquitates Romanas. Accedit Index, qui ordine Alphabetico Antiquitates easdem complectitur.

Lugduni Batavorum, apud Gerard. Corts, 1740, 8.

Plag. 10.

Clarissimi Autoris mens est in Præfatione, ut studiosus harum antiquitatum dicta professorum privata opera in animum revocet, eaque cum dictatis, aut quæ ipse in legendis scripto-

scriptoribus antiquis animadvertit, ad futuros usus in adversaria ordine referat. Quo facto, ad ipsum opusculum progreditur, & *Partis I Cap. 1* urbem Romam considerat, quæ primo anno Olympiadis septimæ fertur condita, cujus nomen antea Latine *Valentiam* fuisse, nonnulli existimant. Ad magnitudinem Romani nominis pertinet, quod in ea urbe pietas in Deos, justitia in cives, virtus in bello & moribus civium, floruerit. De Diis agit *Cap. 2*, quorum antiquissimi erant penates, etiam Samothracæ & magni dicti, quos *Æneas* secum Troja attulisse credebatur. Cultus deinde publicus invaluit ætate *Romuli*, quo Deos XII majores, *Consentes* dictos, sex maribus, totidemque fœminis, constantes, Romani venerabantur. Inter minores, quorum numerus iniri non potest, fuerunt quidam ridiculi & turpes. Loca sacra *Cap. 3* occurrunt. Tempia, a cavo cœli spatio, ejusque apud augures descriptione, dicta, habebant tectum fastigatum, quo privata ædificia carebant. Fana erant loca, fatu religiosa facta. De delubrorum nomine ob sententiarum varietatem nihil certi definitur. Sacellorum structura templis erant minores. Dedicatio locorum horum omnium fiebat certa formula, nomine & titulo inscribendo, & ultimo possem tenendo. In ornatu templorum statua, seu imagines, eminent, minio plerumque colorata, quarum genua incerbantur, manus extensas prætereuntes & adorantes exosculabantur. Juxta templa in locis sacris erant altaria structurae altioris; minoris aræ, a precibus dicta; quas Græci *ἀγῶν* vocant, unde *κατὰ ἀγῶν*, imprecatio. *Cap. 4* recenset personas sacras, ex quibus eminent Pontifex maximus, cujus potestas, jurisdictio, & dignitas, erat magna, qua *Gratianus*, Imp. Rom. eum plane exuit. Augures, quorum numerus impar fuit, nomen habent ab augurio, seu avigerio, a disciplina Hetruscorum profecti, quibus præerat augur maximus. Duumviri ab initio erant duo, tandem XL, consulebant libros Sibyllinos, & lectisternia curabant. Virgines Vestales creabantur a Pontifice maximo hac formula: *Te, amata, capio. Veste* triginta annos inserviebant, quibus exactis, nubere poterant. Earum officia erant, perpetuum ignem alere, qui Cal. Mart. quotannis renovatur,

Pag. 1.

20

4.

44

Palladii curam agere, sacra *Dei Fascini* curare, aquam ex fluvio Numico haurire, molam saltam ter in anno facere, ad regem sacrorum certo die ire, agrotantium rationem habere. Iis præficietur virgo Vestalis maxima. Corrupta virgo in campo scelerato viva defodiatur. Hoc sacerdotium duravit usque ad tempora *Theodosii*. Fratres Arvales & Curiones, inter quos erat Curio maximus, Septemviri Epulones, curabant lectisternia. Feciales clarigatione jurati hostibus in eorum finibus bellum indicabant, & tum dicebantur *res repetere*, iacta hasta ferrea, aut Romæ in area templi *Bellona*. Pacis tempore, porca filice percussa, fœdera sanciebant ritu & formula: *Jovem lapidem jurare*. Sodales *Titii*, a *T. Tatius* dicti, sodales Augustales, habebant regem sacrificulum, qui, sacrificio facta, ex conitiis fugiebat, convocabant patres & populum ad curiam Calabram, inferorum sacris fungebantur. Inter flamines præcipuus erat flamen dialis, qui apicem gerebat. Flamen Martialis urbe abesse non poterat. Quirinalis jura habebat cum Martiali communia. Eorum præterea minores erant multi. Salii, a saliendo dicti, anciliorum curam habebant. Eorum societas constabat ex patriciis nobilissimis juvenibus, quos inter numerabatur *M. Aurel. Antoninus*. *Pileati* vocati, quia in capite apicem gerebant, quorum munus erat ancilia in templo Martis reponere, quæ mensè Martio inter saltandum, & carmina saliarum, quæ verbis obsoletis & obscuris erant referta, recitandum, per loca urbis celebria portabant. Erant etiam virgines saliares. Ancilia a quodam *Mamurio* erant fabricata. Formulæ in hoc sacro: *condere ancilia, movere ancilia*; malo omine *Mars vigila*. *Luperci*, a *Panæ Lyceo* ex Arcadia nuncupati, mensè Febr. *Panæ* capram sacrificabant, nudi urbem circumibant, non sine petulantia; erantque juvenes nobiles, quibus se *M. Antonius* aggregasse dicitur. Hæc sacra sub *Anastasio* sunt sublata. *Pinarii* & *Potitii* ab *Hercule* dicti, quorum hi in tempore sacrificiis aderant; illi autem secus. Bonæ Dex sacra in honorem filix *Fauni* a Vestalibus peragebantur in domo Consulis, aut Prætoris, a quibus viri aberant, eorumque picturæ. Sacrificabant porcæ. Crater cum lacte & vino dicebatur mellarium. Infamia hæc sacra

era fiebant aliquando *Clodii* exemplo in uxore *Cæsaris*. Galli, sacrificulorum vilissimi, *Deæ Magnæ* erant sacerdotes ex Phrygia, exemplo *Attydis* castrabantur testa Samia ad cantum tubarum & tiliarum in hoc die festo. Stipem mendicabant apud Græcos cum asello, cui imaginem *Deæ* imposuerant, quam apud Romanos solenni pompa transvehebant. *Æditui*, a tuenda *æde*, & quæ in eadem asservabantur, dicti, curabant animalia sacra, peregrinis donaria, picturas, &c. enarrabant. *Camilli* & *Camillæ*, a *Thuscis* & *Phrygibus* nancupatæ, adhibebantur ad nuptiarum solennia; in sacris administri erant festis diebus. *Popæ* & *victimarii* opera in hostiis percutiendis versabatur. Vox erat ad sacerdotem: *Agone*, unde *agonalia*. Vestis, qua succingebantur, *limus* appellabatur. *Præfica*, conductæ in funeribus, aliis earmine præbant, quod *nænia* vocabatur; ad rogum canebant laudes defuncti, quibus circumstantes respondebant. Designatores etiam aderant, virgam manu tenentes; alias in spectaculis & ludis conspicui. *Cap. V* cultum sacrum perlustrat, preces inprimis & supplicationes. Adoratio fiebat vel iactatione osculi, vel rotatione corporis, vel manibus sublatis puris, vel advolvendo ad pedes simulacrorum. Operto capite fiebant preces, monitore præeunte; in sacrificiis, solenni formula, in qua *Deorum* nomina recensentur. Qui vota fecerat, dicebatur *voti reus*; qui consequeretur, quod cupiebat, *voti damnatus*. Supplicationes, seu supplicia, & in publicis & gravioribus malis, & in lætis rebus, a Senatu indicebantur in unum aut in plures dies, in uno aut in pluribus templis habenda, aliquando circa omnia pulvinaria. Cum iis *læsternia*, a senatoribus structa, passim conjunguntur. Deabus *fellæ* sternebantur, unde *Sellisternia*. *Cap. VI* occurrunt sacrificia in honores divum, quæ *hostiæ* & *victimæ* dicebantur, a sacerdotibus probatæ, & divise in majores & minores; aliquando ex cibo & farina confectæ. *Cap. VII* ritum explanat sacrificandi, in quo sacerdotis, silentium indicentis, erat formula: *favete linguis*. Sacerdos inter cornua victimæ mitis molam saltam spargebat, & ex altera parte meri affundebat. *Popæ* ejus frontem malleo percutiebat, jugulum fodiebant ministri. *Coxæ* Diis adolebantur

Pag. 12.

13.

14.

- tur in ara ramis felicibus, ex quorum flamma atque extispicio capiebant omina; unde *profecare, profecta, porricere*. In flammis ignis vinum, oleum, mella, fundebantur. Hinc *libare & vergere*. Post sacrificium vox erat: *ilicet*, quæ aliquando vocantur *verba novissima*. In epulis carnes consumebantur, quarum partem sordidiores domum secum auferabant. Supellex
- Pag. 15. sacra *Cap. VIII* erat adspergillum, candelabrum, capis, discus, lanx, patina, patella, præfericulum, simpulum, vel sympuvium, thuribulum. Lustrationes *Cap. IX*, a lustrò dictæ, quod a Græcorum *λύω*, solvo, videtur oriri, pertinebant ad urbes & oppida in publica calamitate; ad castra & exercitus post pugnam, morbos. Verba ritus propria erant *ambarbium & ambarvale*. Lustrabatur Roma singulis quinquenniis. Lustrabantur homines post eadem patrata, post ominosa somnia; quod fiebat circuitione, aqua, & sulphure, quæ *lustramina* dicebantur. *Cap. X* continet oracula & divinationes. Deorum responsa Latini dicebant oracula & sortes. Omina rei publicæ causâ erant auguria, quasi avigeria, quæ extra urbem capiebantur. Certa cœli regio, quæ templum dicebatur, designabatur lituo, & observabant augures, quid aves, seu oscines, seu præpetes, pie, aut obscene, addicerent. De bono omine erat formula, *omen accipere*. Ars pullaria usui erat in bellum proficiscentibus, qui pullos secum ferebant cavæ inclusos, qui emissi cum grana objecta caperent avidè, sic, ut pavirent, unde terripavium & tripudium, lætum erat omen; si minus, malum. Aruspices ex extis omen capiebant, in quibus observabant colorem, motum, cor, quod si deficiebat, res erat pessimi ominis. Extæ, quæ nihil prælagiebant, *mutæ* dicebantur; quæ honi aliquid, *litære*. Annus sequitur *Cap. XI*, a Græco *ἀρὰν ἑσθαι* dictus. Romuli erat decem mensium; Nume duodecim; lunaris a *Julio Cæsare* ad cursum Solis emendatus, qui & annum intercalarem invenit. Annus, quo *Julius* fastos emendavit, *annus dicitur confusionis*, quem excepit *annus Gregorianus*. Calendæ *Junoni* erant sacræ, quibus senatus habebatur, usuræ exigebantur, nec licebat nuptias celebrare. Nonæ indicebantur a Pontificibus. Idus *Jovi* erant sacratæ. Dies *naturalis* habebat XII ho-

ras; *civilis* XXIV horas. Dierum divisio erat in festos, profestos, filios, seu intercios, comitiales, comperendini, praeliares, atros, alliares, canneses, fastos, & nefastos. Ludi *Cap.* Pag. 20-26.
XII, a Lydis dicti, apud Romanos præcipui *Circenses*, a circo; *scenici*, a scena, in qua edebantur, erantque *tragædia*, a Græca voce *τραγωδια*, hircus, præmii loco; *comædia*, a *κωμος*, rustica saltatio; mimi & pantomimi. *Fescennini*, ab urbe Campaniæ Fescennino appellati, turpia erant carmina. *Atellana*, ab Oseorum urbe Atella appellata, quam pueri nobiles recitabant. Dicti *exodarii*, quia sub sinem ludorum exodia dicebant. Ad munera pertinent ludi gladiatorii. Gladiatores instituebantur a lanistis, qui rude, ferula, peccantes castigabant. Batuebant, hoc est, rudibus pugnabant, par pari; unde par bene comparatum, compositum, & compositiones. Pretio qui ad pugnam revocabantur, dicebantur auctorati, unde verbum *auctorari*. Victores accipiebant palmam, postea pilum. Venationes oriebantur a tesseriis & missilibus, in vulgus sparsis; exhibebantur in Circo; noxia & crudelis a *bestiariis*, qui cum feris, ex provinciis undique conquisitis, pugnabant, homines temeritate atque audacia insignes, hinc *parabolani* dicti. In Naumachia representabantur pugnae & historiae antiquæ; aquæ ad hunc usum per canales poterant subito immitti & dimitti. Pugna erat crudelis, qua multi peribant. Ludi *Megaleses* fiebant honori *Magnæ Matris*, cujus effigiem *Corn. Scipio* ex Asia tecum attulerat, octo dies. *Cereales*, a *Cere* dicti, in Circo a matronis equorum cursu celebrabantur. Translatio imaginum fiebat cum pompa, & proponebatur *ovum mysticum*. *Florales*, a Dea *Flora* nuncupati, exeunte Aprili mense cum obscenitate agebantur. *Martiales* ab *Augusto* sunt instituti. *Apollinæres* comædiis & tragædiis erant conspici. *Capitolini*, a servato Capitolio ab incurfione Gallorum appellati, referebant certamina Poetarum & scenicorum. Victores primi accipiebant coronam lemniscis intextam, qua secundi carebant. *Circenses*, a circo maximo dicti, curabant adiles. *Consuales*, equestres, Deo *Conso* erant sacri. *Compitalitii*, instituti tempore *Tarquini Prisci*, fiebant sub Regibus sanguinariis. Fiebant in compitis a servis. *Piscatorii* trans Tiberim. Inter ludos

dos seculares erant *Terentini*, a loco, in quibus pueri & puellæ nobiles, tempore messis, poema & vota nuncupabant, dicti; durabant usque ad *Honorii* ætatem. *Funebres* erant scenici & gladiatorii. *Juvenales* in prima barbæ tonsione. *Honorarii* fiebant a magistratibus, munus auspicantibus opera scenicorum. *Ludicri* erant saltatio Pyrrhicha, a *Pyrrho*; Trojæ lusus, seu decursio Trojæ, ab *Aenea*, & fiebat in Circo, adhibebantur *desultores*, qui, pileo & scutica ornati, inter currendum ex equo in alium transiliebant; quo nomine inconstantes appellantur. *Pars*

Pag. 27. *II*, de rebus civilibus, *Cap. I* de civitate Romana, & de tribus ordinibus, agit. Civitas Romana habebat magna privilegia, cui peregrinitas opponebatur, cujus rei erant, qui falso jura Romanorum usurpaverant. Ordo patricius, seu senatorius, a *Romulo* institutus, deinde varie augebatur, ad quem requirebatur ætas, ordo, census. In senatu habendo aut in curiâ, aut in templo Apollinis, vel Bellonæ, rarius sub divo, formula erat, *referre ad senatum*. Qui aliis assentiebantur, pedibus plerumque in eorum sententiam ibant; unde *pedani senatores*; qui secus, de iis formula: *in alia omnia abire*. Interrogandi vox erat: *quid censet*? unde discrimen inter *decretum* & *senatus auctoritatem*. Ordo equestris ab equo publico. Illustres gerebant augustum clavum, in transvectione trabeam, in sinistra annulos, quorum privatio erat poena. *Cap. II* de magistratibus Romanis agitur. Consules, olim Prætores, a consulendo dicti, post Reges habuerunt jus vitæ & necis, quod *Valerius Poplicola* minuit; sub *Augusto* nomen dignitatis nudum erat. Eorum ornamenta constiterunt toga prætexta, picta, trabea, fascibus, quæ virgæ ex arbore betula erant colligatæ, & differebant ab imperatorum fascibus, quæ erant laureatæ. Consules triumphantes ornabantur sceptro eburneo, aquila insistente. Prætor, a præeundo appellatus, primus fuit *Sp. Fur. Camillus*. Formula, *do, dico, adilio*. Munia, jus dicere, & curare ludos. Edictum prætorium erat annuum, licet dicatur perpetuum; unda lex *Cornelia* de observatione edictorum perpetuorum. Ejus insignia currus & toga picta in Circensibus; toga prætexta in judicando, quam invertebat, aut exuebat, dicturus sententiam capitalem.

In

In & extra urbem habebat listores cum fascibus. Censores, a cen-
 sendo populum dicti, creati sunt comitiis centuriatis, & initio
 quinque annorum. Bis Censorem fieri, erat invidiosum. Hunc
 ejurare prius oportebat odia privata. Revenlebat equites, unde
 transvectio equitum. Formula: *traduc equum*. Qui stipen-
 dium impleverat, manu equum ducere solebat. Sedebat Cen-
 sor in sella curuli ex ebore. Ad Ædiliam curam pertinebat
 urbs, annona, ludi solennes. Quæstores, a quærendo nomen
 habentes, creabantur in comitiis tributis, eratque quæstura pri-
 mus gradus ad honores, quem adipisci poterant circa annum
 ætatis vicesimum septimum. Quæstura provinciales erant lu-
 crostiores, quam Italica. Urbani curabant ararium, a pecunia
 ærea sic dictum, eratque hoc sub clivo Capitolino, qui vocabatur
 Saturni. Ab hoc diserebat sanctius, quod pecuniam ad ca-
 lamitatem reipublicæ sublevandam asservabat. Tribuni plebis,
 a tribu dicti, nihil jubere, sed *vetare*, poterant. Mensè Decem-
 bri magistratum inibant, nec his extra urbem pernoctare licebat.
 Quæstionem Auctor movet, *utrum Tribuni fuerint magistra-*
tus, an jurisdictionem, & an jus intrandi senatum, habue-
 rint; quam non solvit. Triumviri capitales noxios ad co-
 lumnam Mæniæ flagellis cædebant. Nocturni rationem habe-
 bant incendii, ne fieret. Monetales signabant pecuniam. Cu-
 ratores viarum publicas vias procurabant. In magistratibus ex-
 traordinariis *Cap. III* erant Dictatores, quos necessitas publica in-
 vexit. Primus erat *T. Lartius* ex Patriciis; ex plebeis *C. Marc.*
Rutilus. Habebant sibi adjunctum Magistrum equitum. Fe-
 riæ Latinæ quotannis in monte Albano peragebantur cum sacri-
 ficio, quod *Latinar* dicebatur. Decemviri consulari potestate
 legibus ferendis creabantur, quæ Athenis petebantur, erantque
 decem, & biennio post duodecim; unde *lex XII Tabularum*.
 Tribuni militares consulari potestate postea creati sunt; non-
 nunquam interrex. Formula: *prodere interregem*, & tempus illud
 dicebatur interregnum. Triumviri R. P. C. civilis potestas
 haud fuit, sed tyrannica conspiratio ad rempublicam perden-
 dam. Ad extraordinarios magistratus pertinent Prefectus anno-
 næ, & Triumviri mensarii, qui diserebant a monetilibus *Cap.*
IV agit de Comitiis. *Curvata* dicta a curvis, in quas populus erat
 divitus,

Pag. 36.

39.

- sus, in quibus creabantur magistratus, qui in provincias ibant. *Tributa* a tribubus appellata, quæ erant XXXV, in quibus magistratus minores creabantur. De pace agebatur, consultabatur, an duces, re bene gesta, triumphum, quem postulabant, meruerint. *Centuriata* a centuriis dicta, in quas populus erat divisus. Magistratus in eis majores, Consules, Prætores, Censores, nonnunquam Proconsules, creabantur. In campo Martio fiebant, edicto Consulibus. Ponticulum transeuntes, ferebant suffragium in positis ibi cistulis, quibus adstant custodes, qui vetabant
- Pag. 41. sexagenarios adicendere; unde proverbium: *sexagenarios de ponte*. Pars III res militares complectitur, in quibus Cap. I de militia terrestri. Ad pedites referuntur Velites, Hastati, Principes, Triarii. Multitudo peditum vocabatur cohors; minor numerus manipulus, qui in centurias dividebatur. Equites primum ex ordine equestri, postea ex omni genere civium, scribebantur; dividebantur in turmas & alas. Certus numerus ex peditibus & equitibus constituerebat legionem, ad quam initio nemo admittebatur, nisi qui civis Romanus. Acerbitate temporum liberti & servi conscribebantur. Delectum faciebat Consul. Vacatione utebantur sacerdotes, vitio corporis affecti, quadraginta sex annis majores, aut qui stipendia confecerant. *Evocati* vocabantur, qui redibant ad militiam.
42. Arma Cap. II erant hastæ velitares, missiles, graviores hastatorum conti, pila, lanceæ, jacula. In oppugnandis urbibus locum habebant machinæ, testudo, crates, vineæ, plutei. Aliquando cingebant urbem corona; hinc *corona capere*. In aggeribus exstructis erant brachia, lorice, cervi, turres, tormenta, catapultæ, balistæ. Murum ariete quatiebant, aut cuniculis suffodiebant. Obsessi cuniculos adversos agebant, machinas in muris disponebant, faces in hostium opera jaciebant, arietum ius lana & pannis effugiebant, ascendentes pice & sulphure appetebant.
43. Duces Cap. III ex annuis magistratibus vocabantur imperatores, penes quos erant auspicia, quibus legati, operam vicariam præstantes, erant additi. Tribuni militum olim distinguebantur in Ruffulos & Comitatos, postea Laticlavii & Augusticlavii dicti. Centuriones ducebant ordines. Triariorum princeps *primipilus*, & officio functus *primipilaris*,

vilipilaris, dicebatur. A portando aquilam aquiliferi, a signis signiferi, vocabantur. *Cap. IV* docet profectioem agminis, castrametationem, & aciem instruendam. Profectio exercitus vocabatur agmen, eratque vel quadratum, vel pilatum. Metatores castrorum præibant cum decempeda. Si milites in castris unam noctem commorabantur, vocabatur mansio; sin minus, stativa, quæ in ætiva & hyberna dividebantur. Prætorium ducis edicto loco erat positum, cui quæstorium erat oppositum, deinde tribunorum. Locus inter hæc, & militum tentoria, vocabatur *post principia*. In castris milites servabant stationes, & excubias agebant. *Vigilie* erant quadripartite ad clepsydram, quarum signum dabatur buccina. Equorum *circuitiones* dicebantur. Ubi ventum erat ad hostes, acies instruebatur. *Caput V* memorat tesseras, sýmbola, & signa: *Signa militaria* in exercitu ad aciem instructo, ætate *Romuli*, erant manipuli fœni vel graminis perticæ alligati, deinde clypeolis ornata cum imagine imperatorum. *Vexilla* habebant pannum, aut supparam, quod ventus agitabat. Legionum signa erant aquilæ, aureæ, aut argentæ, quæ perticæ imponebantur. Sýmbola erant faculæ, aut ignes, hostium adventum significantes. Tessera, seu signa, tuba dabantur; quod dicebatur *classicum*. *Caput VI* de præda, stipendio, & commodis militiæ, disserit. Præda ad Quæstorem deferrebat; oppida & castra hostium aliquando dabantur militibus diripienda; tandem imperator aliquid ex præda eis concedebat. *Stipendium a sipe*, hoc est, uncia, & a verbo *pendere* dictum, cujus summa initio erat tenuis, quam *Cæsar* duplicavit, *Augustus* denis in diem assibus auxit. Frumentum quoque menstruum accipiebant. Ad commoda pertinet, quod emeritis agri distribuerebantur, & in colonias deducerentur, quæ *militares* vocabantur. *Caput VII* de præmiis & pœnis militum exponit. Imperatoribus dabatur triumphus honos. *Triumphans*, decedens cum exercitu ex provincia, manebat extra urbem, donec in æde Bellonæ de triumpho decretum esset. Die, quo in urbem invehatur, summum ei erat imperium. Intrabat curra vectus eburneo, ductis ante se ducibus hostium, prosequentibus *militibus laureatis*, qui donarium ab eo accipiebant. Ad forum cum maxima pompa accessisset, duces hostium, in

Pag. 44.

45.

46.

47.

carcerem rapti, strangulabantur. Ovans urbem pedibus introibat, deinde equo. *Dona militum* erant coronæ, civica, obfidentialis, muralis, vallaris, seu castrensis. Dabantur quoque torques, phaleræ, hastæ. Inter pœnas levior erat *flagellatio*, quæ per centurionem fiebat vite, hordeum, discinctio, stipendii imminutio, transcriptio ordinis, exauctoratio cum ignominia. Gravior & capitalis *fustigatio, securis, decimatio. Navalem militiam* antea Romani ignorabant, quam bello Punico primo tentare cœperunt. Triremis Punica erat occasio classis fabricandæ, cujus curam Duumviri agebant. Navis erat turrata, qua dux vehebatur, & dicebatur prætoria, ex qua facem & ignem de nocte accendebant. Primus, qui mari victoriam reportavit, fuit *C. Duillius*, qui manus ferreas invenit; corvi & harpagones deinde accesserunt. *Pars IV* de rebus domesticis agit, in quibus *Caput I* occurrit de nuptiis & matrimonio tractatio. Romani in matrimonio ineundo respiciebant nationem, conditionem, genus, & sanguinem. Ipsum matrimonium fiebat confarreatione, coemptione, & usu. Ritus nuptiarum *Caput II* recenset. Virgo ex gremio matris rapiebatur, deducebaturque in domum sponsi, quæ floribus & corollis ornata erat, sibiq; cavebat, ne limen tangeret, sed id supergrederetur. Sponsa, flammeo, zona, &c. exornata, convivio nuptiali excipiebatur, & cum sponsus & sponsa cubitum irent, pueri *carmina Fescennina* canebant. *Caput III* agit de repudiis, divortiis, & contubernio. Sponsalia dissolvebantur repudio, cujus erat formula: *Conditione tua non utor*; matrimonia divortio, cujus formula: *Res tuas tibi habeo*; quo facto, uxor abiit, & claves tradidit. *Contubernium*, licet proprie inter servos fuerit & servas, tamen dicebatur de muliere in lectum adscita, quæ loco justæ uxoris erat. Educatio sequitur liberorum *Cap. IV & V*; cui postremo Autor præmisit ritus recens nati infantis, quem humo tollebat pater, si suum agnoscebat; sin minus, exponebatur. Expositis, necessitate urgente, *crepundia* addebantur, ut partus cognosci, & ad lares suos posset redire. Vitali partui a parentibus die lustrico nomen dabatur, & convivium natale, seu puerperale, habebatur, & quotannis natalis, etiam principum & magnorum virorum, celebrabatur. Principum & optimatum liberi habebant *pedagogos*, qui

qui eos comitabantur in ludum literarium; tenuiorum comites vacabantur *capsularii*. Virilem togam sumentes a patre & propinquis in forum deducebantur. Adoptionis *Cap. VI* magna erat solennitas. Si quis liberos teneros alteri civi adoptandos dabat, es actio vocabatur *emancipatio*, fiebatque per æs & libram, & certo ritu venditionis & emtionis. Arrogatio vocabatur, si quis puber & sui juris se alteri adoptandum dabat, idque fiebat comitiis curiatis. Servi *Cap. VII* erant vel nati, vel facti, & pro officio atrienses, clavigeri, aquarii, salutigeruli, & quotidie dimensum capiebant. Servi nequam castigabantur ad *columnam Maniam*. Fugitivi cognoscebantur ex ænea tabella, a collo suspensa, in qua crimen inscriptum. Servi frangi raro ultra quinquennium serviebant. Post manumissionem fiebant *liberti & libertæ Cap. VIII*, capiebant pileum, togati & caligati obambulabant, nomen mutabant, Diis supplicabant. Manumissione justa fiebant cives Romani *per vindictam*, circa quam ritus per censum, per testamentum, requirebantur. Dediticia a libertate arcebantur; latina liberi fiebant tribus modis, inter amicos, adhibitione convivii, per epistolam. Convivia, eorumque ritus, sequuntur *Cap. X*. Locus vocabatur *ccenaculum*, seu *ccenatio*. Lectuli strati a numero convivarum dicebantur *biclinia*, *triclina*. Prisci & heroes sedebant ad mensam, postea accumbebant. In singulis lectis accumbebant tres, hinc locus summus, imus, medius. In pretiosas ponebant *soleas*. Numerus raro supra novem. *Propinatio* fiebat ex numero literarum, quibus nomen constabat amicæ, cyathos miscebant. Vestis *Cap. XI* virorum exterior erat *toga*; interior *tunica*, eaque longior, sub qua *subucula*, super qua *indusium*. Mulierum *stola*, ad talos usque, *pallium*, *instita*, *vitta*, *mitra*, *strophium*, *falces*, seu *strophium pectorale*, *zona*, *solex*, *sandalia*. Lascivæ mulieres *Cois vestibus* utebantur, ita perlucidis, ut nuda membra conspicerentur. Ritus mortuorum *Cap. XII* finit opusculum. Propinqui morientium oculos claudabant, qui in rogo aperiri solebant, excipiebant eorum halitum supremum studiose, clamorem tollebant anima exeunte. Cadaver lavabatur, ungebatur, alba veste ornabatur, in lectulo ponebatur versus fores. Funeribus summorum hominum adstant

55.

57.

58.

bant pueruli, qui ventum mortuo faciebant. Ante elationem in sandapila præco indicebat exequias. In funere muliebri feretrum non humeris, sed manibus, portabatur. Funera noctu, virorum illustrium die, efferebantur. Rogus, in quo cremabantur, erat varie & pretiose ornatus, (erant autem familiae, quæ non cremabantur,) quo facto, fiebat ossilegium, cineres in urna condebantur, præcoque clamabat: *Ilicet*, seu *ire licet*. Urne demum asservabantur in monumentis, vel columbariis, passim inscriptionibus exornatæ. Libellus hic prælectionibus scholasticis, aut academicis, satis accommodatus videtur.

*CLEMENTIS XI, P. O. M. VITA, INSCRIPTA
Emin. & Rever. Principi ANNIBALI Card. AL-
BANO, Episc. Sabinen. & S. R. E. Camerario, &c.
Autore OCTAVIANO JUSTINIANO,
e Societate Jesu.*

Senis, apud Franciscum Quinzà & Augustinum Bindi, 1738, 8.

Plag. 9½.

Insignis est, & jure quidem, Epigrammatum gratia, si talia sunt, qualia *Jac. Masenius* postulat:

*Omne Epigramma sit instar apicis, sit aculeus, isti
Sint sua mella, sit & corporis exigui.*

Tria nimirum requiruntur, suavitas, brevitatis, & aculeus, quibus merito additur, quod rem unam, non varias, spectare debeant. Hæc si ad Epigrammata, quæ ante manus sunt, & quibus vitam gestaque *Clementis XI*, ut & personas ac res, eo pertinentes, explicari videmus, accommodare voluerimus; patebit, convenire tantum non omnia. Præ se fert *Justinianus* ingenium argutiis, velut sale, conditum, atque etiam ex minimis rebus circumstantibus Herois, quem celebrat, laudes elicere novit. Nec ullum facile momentum prætermittit, unde aculeum fini adjungere valeat. Jam allusiones videbimus, jam comparata, jam similia, seu dissimilia, jam repugnantia atque opposita, & quæcunque alias spicula in animis auditorum infigere putantur. Sola nonnunquam brevitatis desiderari forsitan possit, siquidem Epigrammata ibi reperiuntur ultra viginti versus extenta. Sed, ut raro id factum est, exemploque veterum non omnino destituitur, ita & hoc nomine veniam Poeta fa-

eile

cile obtinebit. Includit autem carmina ista sua *tribus* nominatim *Libris*, quorum primus 44, alter totidem, ultimus autem 47, Epigrammata complectitur. Singula singulis paginis splendide satis sunt impressa; iidemque non raro animadversiones subjiciuntur, ad intelligentiam versuum, historicamque illustrationem, eximie facientes. Ita vero *primo Libro* inter alia sistuntur *Clemens XI* Pontifex renunciatus die festo *S. Clementis* hoc nomine primi, die 23 Nov. A. 1700; Pontificatum detrectans; fortior in accipiendo; de eligendo nomine ambigens; moderationem in Pontificatu præ se ferens; Tiberis inundatio A. 1702 facta; illustris de sepulcro *Christinae*, Suecorum Reginae, cura; aquæductus *Trajani*; *Casimira*, *Joannis III* Poloniae Regis, conjux; Academia ecclesiastica; *Cleopatrae* statua; curtus solis; templi *B. Virginis* reparatio; fons ante idem templum; *Annibal Albanus*; *S. Leonis* cinerum translatio; *Themidis* lances; plurima beneficia *Urbino* collata; *Pantheon*; pyramis antè hoc templum erecta; vindex Principis justitia; idola *Aegyptia*, in hortis *Cæsii* eruta, & in *Capitolio* erecta; *Gabriel Philippuccius*, sacram purpuram recusans; *Clemens*, in *Castro Gandulphi* pueros sacra elementa docens; nuptiæ *Caroli Albani* & *Theresiæ Borromeæ*; ac demum *Alexander Albanus*. *Libro II* præ ceteris laudantur ac describuntur *Clemens XI* Italiae fines tutans; item moenia Romæ reparans; pax; templum *S. Clementis*; plurium in numerum Sanctorum relatio; ingens pecunia *Cæsari* missa; publicarum supplicationum indicio; militibus, qui strenuos sese præstiterant, ut parentetur, mandatum; *Eugenius* Princeps gladio & sacro pileo donatus; *Turcica* vexilla in *Exquilino* templo suffixa; *Horatii Albani* natalis dies; Principis vigilantia; *Jacobus III*, Magnæ Britanniae Rex, Urbini exceptus; *Clementis* munificentia; *Alexander Sobieskus* Romæ mortuus; picturæ instauratæ; *Horatius Albanus* moriens; *Clementis* statua; artium Academia; *Annibal Albanus* Romam rediens; templum *Lateranense*; *Joannes Franciscus Albanus*, *Caroli* filius, natus, ut & balnea *Nucerinæ* exstructa. *Libro III* insunt *Fabius Card. Oliverius*; statua equestris *Carolo M.* in *Vaticano* decreta; funus *Juliae Albanae Oliveriæ*; *Albana* domus sepulcrum; cœpta ab aliis Pontificibus urbis ornamenta,

sed

sed a *Clemente* perfecta; templum *S. Laurentii*; columna in foro citatorio; armentorum lues; *Olympia Albana*; *Jacobus III*, Magnæ Britannix Rex, Romæ exceptus; *Michael Angelus de Comitibus* & *Laurentius Corfinus* inter purpuratos patres adscripti; Pontificis orationes sacræ; Roma; horrea; hippodromus; Principis æquanimitas; poeseos peritia; triumphantis Romæ status in hortis Cæsiis eruta, atque in Capitolio erecta; major Tiberis statio exornata; plurium templorum reparatio; templum *Clementi* positum; *Clementis XI* mors; ejus sepulcrum; *Carolus Albanus*, eques Melitensis; duodecim hoc nomine Pontificum elogia, & *Clementis XI* cum iis comparatio, nec minus id genus alia. Facile patet ex his ipsis argumentis, præconem nos audire & laudatorem; sed nondum scimus, an Poetam. Vel duobus speciminibus, hujus officii partes quo expleverit modo Noster, denique videamus. In manus hic incidit *Libri II Epigramma XII*, quod inscribitur *Eloquentia Principis*, atque sic habet:

*Qualiter Etrusci descendit vertice montis,
Es tenui Tibris murmurare flectis iter,
Inde, ubi præcipitem facio cum Nave Velinum
Excipit, Herculeo sive Aniene tumet,
Sustinet appulsas Tyrrhena ad littora naves,
Mercesque extremi cogit in urbe maris,
Sic Græco, Latiove, cadens de fonte redundat
Sermo tuus, circum pectora lene fluens;
Ass, ubi collectas patrum de fontibus undas,
Divinoque haustas amne refundis aquas,
Ferves, immensusque ruis, Latiasque per aures
Diffusus, sacras advebis unus opes.
Quin etiam prælis terras divisus in omnes,
Non Roma tantum, magnus ubique fluis.*

Jungendum nobis cum illo videtur alterum *Libri III Ep. XXVI*:

*Principis augustæ paulum secelite cura,
Lapsus ab Aonio vertice Phæbus adest.
Sapius hæc Phæbo patuerunt limina, sæpe
Erravere sacra laurea fersa domo.
Ipse jubet Clemens aula succedere Musas,
Es gaudet docta fronde virere comus.
Nunc Latiis carmen fidibus, nunc optat Etruscis,
Et nunc Mæonio fortius ore canit.
Sic, quæ tergemina nectuntur tempora vitta,
Serto etiam triplici cingere Phæbus amat.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXLIV.

ANTIQUITATES ITALICÆ MEDII ÆVI, SIVE
Dissertationes de moribus, ritibus, religione, regimine, magistratibus, legibus, studiis literarum, artibus, lingua, militia, nummis, principibus, libertate, servitute, fœderibus, aliisque, faciem & mores Italici populi referentibus, post declinationem Rom. Imp. ad annum usque M D. Omnia illustrantur & confirmantur ingenti copia Diplomatum & Chartarum veterum, nunc primum ex Archivis Italiæ depromptarum, additis etiam Nummis, Chronicis, aliisque monumentis, nunquam antea editis, Autore LUDOVICO ANTONIO MURATORIO, Ser. Duc. Mus. Bibliorb. præfecto, Palatinis Mediol. Sociis editionem curantibus.

Tomus IV.

Mediolani, 1741, fol.

Alph. 7 plag. 6.

Exolvimus ergo fidem, quam olim *Actorum* nostrorum lectoribus obstrinximus, & *quartum* Antiquitatum Italicarum ævi medii *Volumen* exhibemus. Omittimus laudes, quas prioribus *Tomis* ex merito decrevimus, ne adulatorum mores imitari videamur, sed id affirmamus publice & ferimus præ nobis, huic *Volumini*, si industriam in elaborando spectes, eandem commendationem deberi, si argumen-

D d d

torum

- torum delectum & elegantiam, majorem. Scilicet ordo nunc fert *Muratorium* ad rerum scitu dignissimarum explicationem, in qua eum sic versatum deprehendimus, ut formæ rerum publicarum, in Italia media obtinenti, lux exoptatissima affulgeat. Atque decebat etiam ita expoliri donum, *Carolo*, Regiæ stirpis speique summæ Principi, oblatum. *Dissertatio XLV*, quæ est inter tredecim *quarti Voluminis* prima, de assumpta a civitatibus *Italicis reipublicæ forma, atque origina libertatis in iis*, tractat.
5. **5.** Singulæ urbes *Italicæ*, cum adhuc sceptro Regum Langobardorum atque Francorum subessent, Comite, seu Castaldio, regebantur. Sequior autem ætas rerum faciem commutavit, & Seculo XII imprimis reipublicæ formam speciemque intulit. *Sigonius* chronicam notam sub imperio *Henrici IV* Imp. statuit, qua in re veretur *Muratorius*, ne exordium paulo vetustius neglexerit accuratissimus alias rerum gestarum scriptor. Cum enim post mortem *Ottonis II* Imp. A. C. 983 *Otto III* impubes succederet, & Italia esset Rege & capite quasi destituta, uti hac occasione cives, & libertatis coquere consilia, cœperunt. Turbas, eo tempore *Mediolani* obortas, *Arnulphus* sollicitè descripsit.
6. **6.** Fecit quidem *Ottonis III* in Italiam adventus motibus hinc finem, & animos pacatos reddidit, sed rediit, *Ottone* sine prole mascula defuncto, amor libertatis; quandoquidem alii tum *Henricum II* Imp. alii *Harduinum*, *Eporediæ* Marchionem, Regem salutarunt. Sane *Henricus* non nisi post bellum diuturnum pacifice regnum tenuit, *Ticinum*que, quod adventantem Regem sinu suo exceperat lubens, paulo post rebellavit, & non ipsius solum *Henrici*, sed etiam successoris, *Conradi II*, sive *Salici*, iram atque vindictam meruit.
9. **9** *seq.* Imperante *Henrico III* *Azzo II*, *Marchio*, Regis vice *Mediolano* præfuit, sed, defuncto eodem, cedere officio coactus est, atque tum urbs formam induit ejusmodi, ut, si consulas *Arnulphum Hist. Mediol. III, 6*, a specie reipublicæ parum abludat. Nulla amplius *Marchionum*, nulla *Comitum*, mentio injicitur. Populi atque urbes instructis aciebus inter se bella gerunt, auxilia requirunt, foedera pangunt, & quæcunque a libera gente possunt peragi, circa A. C. 1057 libere tractant.
14. **14.** Quid? quod jam ante Seculo XII nobiles viri, milites, capitanei, valvasto-

valvaffores, & id genus alii, speciem aliquam universitatis, seu corporis, formarint, cui dein confirmatio Caesarum accessit. Talem Arimannis urbis Mantuæ A. 1040 dedit *Henricus* primus, alter A. 1055 innovavit. Eodem ferme anno, ejusdemque *Henrici II* beneficio, nascentis in urbe Ferrariensi libertatis deprehendimus vestigia, & A. 1064 in urbe Lucensi, si non omnigenam libertatem, aliquam certe communitatem institutam, reperimus. Pisis A. 1081 *Henricus III* eleganti Diplomate, quod post *Ughellium* castigatius edidit *Muratorius*, varia liberarum urbium emolumenta concessit. Omnia denique ubivis infelix sacerdotii imperiique scissio conturbavit, adeoque civium animos distraxit, ut *Henricus IV* per omnem Italiam manu armata opus haberet, & non urbibus solum privilegiatis avitas concessionem firmare de novo, sed etiam aliis similes indulgere, cogeretur. Testimonio est concessio, quam A. 1114 Cremonenses obtinuerunt. Urbium mores Seculo XII imitata sunt castella, etiam Mutinensia, quæ sequiori ævo urbis Mutinæ potestati subsuerunt. Si qui sunt, qui Florentiam aliasque civitates opinantur multo ante, immo jam sub prioribus Romanorum Augustis, libertate donatas, rempublicam instruxisse, ii & falluntur ipsi, & alios fallunt credulos. Nam Tusciæ civitates serius, quam Lombardiæ urbes, ad libertatem plenam aspirarunt, siquidem Seculo XII in Lombardia occurrunt multæ, quibus nulli magistratus imperiales, nulli Marchiones & Comites, præfuerunt, cum interim in Tusciæ urbibus ad finem usque ejusdem Seculi justiciam administrarent, & his legem dicerent, missi ab Imperatore magistratus. Quapropter adstruit *Cel. Muratorius*, supremam libertatem tum demum florere per Tusciam cœpisse, cum in Germania controversiæ de imperio inter *Philippum*, Suevum, & *Ottouem II*, Brunsvicensem, ferrent, indeque per Italiam interregnum nasceretur. Liberæ urbes magistratibus opus habent. Hinc *de Magistratibus civitatum Italicarum Dissertatione XLVI* Autor disserit. Principio veteris Romæ institutum normam præbuit, creatique sunt jam Seculo X Consules, ab antiquis tamen valde diversi. Eum magistratum Ravennæ A. C. 990, Ferrariæ A. 1015, reperimus. Magnam

Pag. 18;

19 seq;

29.

25.

41.

46.

49.

gnam pro temporum conditione auctoritatem concesserunt illis civitates, teste *Ottone Frisingensi de rebus Friderici I Imp. II, 13*, quando res circa A. 1156 gestas recenset. Idem Autor tres notat plerumque Consules ex tribus ordinibus populi electos, sed refragantur monumenta antiqua, ubi modo duo, modo quatuor, modo sex, imo nonnunquam sexaginta, Consules, quemadmodum in pace Lucensi de A. 1124, reperiuntur. Nec semper idem numerus Consulium in urbe eadem floruit. Sic Genuesi reipublicæ A. 1102 sex, A. 1145 octo, A. 1160 duodecim, A. 1161 tredecim, Consules præfuerunt, quorum, alii *Consules de communi & majores*, alii *Consules de placitis*, sive *causarum*, audiebant, & priores quidem supremum politicum in urbe regimen, posteriores discussionem litium & causarum civilium, in mandatis habebant. Mansit tamen interea eximia Episcopis potestas, ut primas semper & locum ante Consules obtinerent. Sic Mutinæ A. 1142 *Ribaldus* Episcopus & Consules urbis conjunctim monachis *S. Petri* aquam canalem cum potestate exstruendi molendinum concedunt. Sed imminuisse episcopale arbitrium videtur *Fridericus I*, qui, ingressus Italiam, novam rebus faciem largiri, vel potius restituere antiquam, cupiebat. Sic A. 1151 & 1182 in pactis societatis fœderumque, Parmenses inter ac Mutinenses initis, nulla fit mentio Episcopi. Similiter in Placentina urbe negotio, quod Episcopus A. 1143 ratum habuerat, A. 1157 consensus ejusdem non accessit. Crescente igitur potestate Consulium, & in oppidis minoribus etiam, ut Guadastallæ ad Padum A. 1116, in villa Paulsi A. 1218, introducta, crevit simul abusus, & Consules eam ob rationem multi sunt de munere suo deturbati. Beneventanos A. 1281 *Martinus IV* Pontifex dejecit. Idem alibi cives, pertæsi tyrannidis, fecerunt, & satius duxerunt, e sociis civitatibus virum prudentem deligere, qui populo præfesset, atque jus diceret, simulque ob defectum cognationis a partium studiis esset alienus. Is magistratus nomine *potestatis*, antiquis jam Romanis familiari, (vid. *Plinius Hist. nat. XXIX, 4*, *Suetonius Caf. Cap. 17*, *Claud. Cap. 23*, *Juvenalis Sat. X, 99*, *Sidonius Apoll. Lib. I Ep. 8, l. 47 C. Th. de Episc. & Cler.*) venit, & est ab aliis citius, ab aliis seri-

rius, adscitus. Genuenses A. 1190 demum introduxerunt, im-
mo & tum vix per biennium retinuerunt. Quando nec sic in-
commodis omnibus obex est positus, binæ quotannis lætæ sunt
potestates, quarum quæque sex mensibus imperavit. Offi-
cium potestatis depingit *Constitutio Reipublicæ Senensis de ele-
ctione potestatis*, ante A. 1288 promulgata, quam, ab *Uberto
Bentivogliente* ex authenticis tabulis descriptam, *Muratorius* ex-
hibet, ipsique ob affinitatem materiæ *Anonymi* (forte *Boncom-
pagni*) *Oculum pastoralem, sive libellum, erudientem futurum po-
puli rectorem*, circa A. 1222 conscriptum, ex MSro Codice
Phil. Argelati, Bononiensis, subjungit. *Dissertationem XLVII de
amplificata civitatum Italicarum dominatione ac potentia*, quia
nimis longa est, nihil moramur, sed circa *XLVIII de Socie-
tate Lombardorum, aliisque civitatum Italicarum, servanda liber-
tatis causa initis, nec non de pace Veneta & Constantiensi*, pau-
lisper subsistimus. Italos, tyrannidis Marchionum Ducumque
magis, quam potestatis imperatoriæ, pertæsos, ab A. 1154 ad
1162 in fidem ac clientelam recepit *Fridericus I*, plerisque
etiam potestates, sive prætores, dedit, Genuensibus, Mantuanis,
& Ferrariensibus, exceptis, quorum arbitrio reliquit Cæsar, ut
ipsi suos sibi Consules optarent. Sed defuit concordia per-
ennitas. Namque jam A. 1167, cum a præfidibus istis crude-
liter multa & impotenter in cives statuerentur, odiosum cre-
diderunt transalpinae gentes imperium Germanorum, & brevi
tempore clandestinas inierunt conjurationes, quæ mox in aper-
ta foedera ac bella eruperunt. Signum, velut antesignani, su-
stulerunt Mediolanenses, quibus aliæ urbes, quæ antea jam de-
fecerant, Verona, Patavium, Vicentia, Tarvisium, &c. sese
sociarunt. Pecuniam subministrarunt Veneti. Auxilia spo-
ponderunt *Guilielmus*, Siciliae Rex, *Emanuel*, Imp. Græcorum,
& fovente schisina ecclesiasticum *Friderico*, *Alexander III*, P. R.
Orta hinc *Lombardorum societas*, in quam sensim sensimque
confluxerunt Veneti, Bononienses, Mutinenses, Rhegini, Par-
menties, Placentini, Cremonenses, Oremenses, Comenses, No-
varienses, Vercellini, Astenses, *Opizo*, *Marchio*, *Malaspina*, alii-
que proceres ac populi. Tabulas foederis, ex originalibus de-

Pag. 75.

81 seq.

93 seq.

249 seq.

253.

257.

259.

260.

261 seq.

- scriptas, & A. 1167, 1 Dec. Indict. 15 subsignatas, beneficio Marchionis *Francisci Zambecarii* edidit *Muratorius*. Ex quo tempore cum vires accrescerent societati, ut, aucto nomine, *Societas Lombardia, Marchia, Romania, Verona, & Venetia*, audiret, novis se membra pactis passim obstrinxerunt, & rectores, solenni jurejurando A. 1176 d. 9 Jan. devinctos, in una residere urbe jusserunt. Eodem anno 1176 *Fridericus I*, fractis viribus, monente *Alexandro III*, inducias in annos sex cum societate Lombardica inire coactus est, quas sacramento in animam Cæsaris *Henricus Comes de Dedo* confirmavit. Formulam sacramenti ex reipublicæ Mutinensis tabulario edidit *Muratorius*, indeque *Acta Alexandri III*, in *Script. rer. Ital. Tom. III pag. 471* edita, supplet. Per istud induciarum tempus de pace perpetua stabilique cogitatum est, & Placentiæ partim, partim Constantiæ, A. 1183 actum. Denique d. 7 Cal. Jul. successit conventio, cujus tabulas, etsi sæpius jam typis descriptas, quod mendis ubique scatent innumeris, cum Codicibus quatuor MSis, uno communitatis Mutinensis, altero Archivi Rhegionensis, tertio Romano, quarto Monasterii Brixiani S. Julii, quem *Phil. Garbellius*, pontis vici Abbas, excepserit, contulit, & emendatas, variisque lectionibus instructas, denuo emisit *Muratorius*. Pacem A. 1185 Decembri mense sacramento corroborarunt societatis rectores, & A. 1198 Tusciæ populi, qui Constantiensi foedere haud fuerant comprehensi, intercedente Pontifice, accessione sua adauxerunt. Vinculum sub *Ottone IV*, quem exire Italia Langobardorum sodalitas coegit, denuo ruptum, & sub *Friderico II*, ortis A. 1231 novis atque damnosis imperio confederationibus, penitus est scissum. Foederi, miro consilio, Ferraria A. 1236 accessit, licet additissimus *Friderico II Salinguerra* primas in civitate teneret. Tum inter partes litigantes laudem *Gregorius IX*, Rom. Pont. tulit A. 1233, quod ad A. 1230 male retulit *Odor. Raynaldus* in *Annal. Eccles. Muratorius* non formulam solum laudi ex Estensi tabulario, sed etiam Epistolas, a rectoribus civitatum hac de causa ad Pontificem scriptas, edidit, quas, etsi nota chronica destitutas, manifestum est, post illam demum sententiam exaratas. Quam diu duraverit

duraverit Lombardorum societas, quæstio anceps est, quam nec *Muratorius* audet decidere, nec quisquam adhuc, quantum nobis constat, definivit. Pergit *Dissertatione XLIX de civitatibus Italicarum fœderibus & pacibus* disputare Cel. Autor, quæ quidem ad conservationem libertatis & floris commerciorum Pag. 340. inita ut plurimum fuerunt, quale Bononienses & Mutinenses icisse A. 1166, atque vel A. 1172, si regesto reip. Bonon. fides, vel A. 1181, si *Sigonii & Ghirardaccii* verus calculus, iterasse, clausula, *ut alter alteri, prout ferret necessitas, militaret*, adjecta, leguntur. Similis Societas Mutinenses inter atque Parmenses flo- 346. ruit, ut Rhegienses in officio continerentur, qui Bononiensium ideo auxilium passim implorarunt. Huic A. 1188, iterumque 347 seq. A. 1218, juramenti religio accessit, *salva tamen fidelitate Imperatoris, & filii ejus, Regis Henrici, & salva societate Lombardorum*. Aliud A. 1191 in *Peregr. Prisciani Annualibus* MStis re- 351. perimus Ferrariensium ac Venetorum fœdus de ratione judicio- 358. rum in causis & litibus inter utriusque reipublicæ cives in posterum futuris; A. 1204 ope *Raynerii*, filii *Henrici Danduli*, Ducis Venetiæ, itemque A. 1230, repetitum. A. 1199 cum 366. populo Laudensi Mediolanensis civitas post innumerabiles similitates fœdus iniit, ex Collectaneis Puricellanis Ambrosianæ Bibliothecæ protractum. Ibi, quemadmodum in aliis ejus ævi 371 seq. monumentis, *guerra receduta* (nam inepte *recreatata* pinxit imperitus scriba,) mentio occurrit. Male *Langius* pro bello, quo restitutio in integrum impetratur, accipit. *Muratorius* autem, cum observasset, *recedutum* a Gallis Italisque vocari eum, qui, amissâ non bene parmula, in prælio hosti cedit, objectionem probri adhærere vocabulo, & *guerram facere recedutam* idem denotare, arbitratur, ac bellum fictitium ignavo animo inferre, aut sustinere, hostisque partes sine consensu fœderatorum turpiter amplecti. Proinde eos, qui, bellum se gesturos cum aliis contra hostem communem, spondebant, pollicitos simul legimus, se bona fide bellaturos, neque acturos pacem, neque treugam, neque guerram recedutam, id est, simulatam, sine parabola, hoc est, sine notitia ac assensu sociorum. Nolumus arida fœderum ejusmodi recensione nauseantes epitomæ nostræ lectores

- Pag. 394. lectores conciliare, ideoque tacemus, quæ inter Pisanam rempublicam & Cornietanos, sui juris tum populum, Cajetanos, Arelatenfes, & Venetos, A. 1174, 1214, 1221, 1257, inter
- 374-425. Ferrarienses ab una & Ravennatenfes, Brixianos, Bononienfes, 434-439. Mantuanos, Veronenses, Mutinenses, ac Patavinos, ab altera 419-421. parte A. 1193, 1195, 1200, 1203, 1207, 1216, 1217, 1220, 448. 1221, 1227, 1229, 1234, 1239, inter Mutinenses & Pisto-
- 458 seq. rientes A. 1225, inter Patavinos, Mutinenses, Cremonenses, ac 425-443. Brixienfes, A. 1278, inter *Bertholdum*, Patriarcham Aquilejenfem, 427-429. Marchionem Estenfem, Brixianos, & Mantuanos, A. 1249, gesta 437-441. reperiuntur. Lustramus potius *Differtationem L. de libertate*, 413. *immunitatibus, & privilegiis, civitatum ac Principum Italicorum*.
- 409 seq. Per pacem Constantienfem A. 1183 civitates Italicæ plenam li- 457. bertatem acceperunt, & fuit peculiare hoc Brixianorum onus, 465. ut post impetrata ab *Henrico V* Imp. A. 1192 regalia, ad cen- 468. sum Cæfari pendendum adhuc obstringerentur. Apud Thufcos hæc neceffitas cum imperatoria autoritate diutius, quam inter Langobardos, duravit, indeque eidem conditioni adfcripti funt A. 1186 Senenfes & Cremonenfes, nec non A. 1193 Pisani &
478. Rhegienfes. Memorabilis est in pace Constantienfi mentio fupremorum judicum, quibus abfentes & confidentes in Germania Augufti potestatem recipiendi appellationes, & judicandi de illis, indulferunt. Exempla *Opizonis & Azonis VI*, Estenfium Marchionum, in *Ant. Estenf. Lib. I Cap. 36, 39*, *Muratorius* dudum attulit; nunc addit, A. 1186 *Opizonem* in caufa, inter Canonicos Patavinos & *Gerardum de Vico* agitata, nec non A. 1187 in alia *Gerardi*, Abbatis S. *Zenonis* Veronenfis, & *Nicolai de Advocatis*, per provocationem ad fe delatis, judicaffe. Sed Seculo XIII hoc etiam provocationum jure Imperatores fpoliarunt,
480. 520. fibique id vindicarunt civitates Italicæ. Similiter eodem, vel proxime antecedente, Seculo potestatem condendi leges & ftatuta 527-600. obtinuerunt. Demonstrant hoc *Civitatis Pistorienfis Statuta*, quæ cum notis *Hub. Benvoglienti*, fermone Italice confcriptis, 521. prodeunt. Sed notat *Muratorius*, in temporum rationibus cubare mendum, nec promulgatum e Statutis ullum anno a *nativitate Domini 1107, indict. 11, 6 Cal. Des.* liquidem nec *Henricus IV*

cus IV A. 1107 Imperatoris nomen gessit, nec indictio XI respondet; quapropter erudite substituendum A. C. 1117 statuit. *Dissertatio LI* originem & progressum Gibellinae & Guelphae factionum per Italiam exponit. Appellationum natales e Germania repetit *Muratorius*, & in antiquis litigiis requirit, quae inter *Conradum Salicum*, Guebelinguae aut civem, aut dominum, ejusque haeredes maleficos, & inter lineam familiae Estensis, quae, a *Guelpho*, *Azonis*, *Atestini* Marchionis, filio, in Germaniam translata, Saxoniae Bavariaeque diu praesuit, leguntur agitata. Haec enim, sicut ad seros Guelphicae pariter ac Weibelingicae familiae nepotes perdurarunt, ita Seculo XII in Italiam penetrarunt, & Seculo XIII infausta publicae quieti nomina adsciverunt, quorum prius Romanae sedi ut plurimum adhaesit. Prima forte utriusque factionis per Italiam vestigia A. 1209 apparent, cum *Otto IV* in odium *Innocentii III*, Rom. Pontificis, incurreret, & anathemate percussus, *Fridericum II*, Siciliae Regem, amulum nancisceretur; siquidem *Fridericus II* ex Guebelingica familia per feminam, *Otto IV* autem, Dux Brunsvicensis, *Henrici Leonis* filius, ex gente Guelphorum, descendebant. Nolumus in praesenti allegare rationes, quibus alii in Guelphicas, alii in Gibellinorum, partes pertraherentur. In eas autem insigni cum *ἀκριβείᾳ* inquisivit *Cel. Muratorius*. *Dissertatio LII* agit de regimine ac divisione nobilitatis & plebis in civitatibus liberis Italiae. Non minus Italiae damnnum factiones, mox excitatae, quam simulantes nobilitatis & plebis continua, intulerunt. Latent carceres, quibus Seculo XI, cum forma rei publicae imperio Caesarum succederet, auctoritas plebem inter atque nobiles divisa est. Plebi tamen datam portionem aliquam, ex *Ottone Trifling. de rebus gest. Frid. II*, 13, patet. Similem formam extra Italiam obtinuisse, declarat Diploma Ragusinum de A. 1044, quod exaratum fertur temporibus piissimi Augusti Constantini, scilicet *Monomachi*, una cum domina *Theodora*, piissima *Augusta*. Latet in hac formula scrupulus summi ponderis. Utique, sublato e vivis *Michaeli Calaphata*, Imp. Graecorum, *Theodoram*, *Zoes* sororem, A. 1042 Augustam, *Cedreno* teste, populus pronuntiavit. Rursus eodem anno Junio mense *Constantinus Monomachus*, nuptiis cum

Pag. 606.

610 seq.

651.

652.

654)

- Zoe* celebratis, Imperator electus, post menses tres, perhibente *Pfello*, *Theodoram* de solio deiecit. Qui ergo A. 1044 imperasse *Ragusii Constantinus Monomachus* cum *Theodora* dici potest? Duplex responsum in re ancipiti suggerit felix hariolandi magister, aut *Constantinum Monomachum* scrius, quam *Pfellus* tradit, loco deiecisse Augustam, aut non ita deturbasse, ut omni penitus dignitate spoliaretur. Atque hoc vel inde veritati censeat congruum, quod *Codrenus* & *Curopolatas* tradunt, A. 1044 indict. 12 seditionem obortam contra *Monomachum*, τὰς δὲ βασιλισσὰς (Reginas, seu Augustas, hoc est, *Theodoram* & *Zoen*), προκύψασσας ἀναθῆναι κατὰ σοφίαν τὸ πλῆθος. Sed redimus ad contentiones plebis & nobilium in Italia, quæ Seculo XI in bella publica eruperunt, nec nisi per introductam monarchiam sunt sopitæ. Prima A. 1041 Mediolani discordia inter plebem & milites exarsit, in qua urbe A. 1191 *Bernb. Corius* tria tradit dominia fuisse, Archiepiscopi scilicet, qui jurisdictionem in nobiles privilegiatos, jusque monetæ ac stateræ publicæ, habuit, potestatis, sive Prætoris, qui ab Archiepiscopo jus gladii acceperat, & Consulium, quorum unus *judex communis* dicebatur. Hi ex cœtu nobilium a populo universo, seu potius nomine plebis a centum artificibus, eligebantur. Interea bini hi ordines perpetuo inter se pugnabant. Nobilibus, A. 1220 *Fridericò II* parentibus, plebs se objecit cum *Consilio credentia*, quod pro colluvie viliorum artificum poni, male existimant *Corius*, *Tristanus Calchus*, *Jo. Ant. Castiglioneus*, *Osius*, *Guatvanus de la Flamma*, & *Sigunius*. Rectius *Muratorius* interpretatur consilium secretum, sive arcanum, quale & nunc in plerisque rebus publicis Italiæ conspicitur, nomenque traxit e rebus absconditis, quæ huic Collegio credebantur. Maximum discordiæ theatrum Florentia, acrioribus abundans ingeniis, aperuit. *Dissertatio LIII* agit de institutione militum, quos *Cavalieri* appellamus, & de insignibus, quæ nunc arme dicuntur. Inde ab antiquissimis temporibus Germanorum honor militiæ equestris solenni ritu datus est, qui *cingulum militare* appellatur. Qui sic armis erant instructi, a singulari habitu *Cavalieri di Corredo*, nec non ab ornatu *militæ adobati*, dici solebant.

bant. *Adobbare* enim Italica lingua idem, quod exornare, si-Pag. 683: gnificat. Male *militēs adoptati* vocantur in *Statutis Mediol. P. II Cap. 5.* quamvis id non tam statuentis errori, quam imperitiæ scribentis, tribuendum esse videatur. Sed accidit huic voci, ut eruditissimi homines in ea explicanda atque formanda a tramite veritatis aberrarent. Ita enim *Cangius* ab *adoptare*, *Menagius* ab *adduplicare*, verbo scriptoribus Latinis ignoto, *Furterius* ab *adaptare*, derivavit. *Muratorius* e borealibus linguis repetit, quas notat voces non paucas cum Italis communicasse, & ex *at dubban*, quod apud Irlandos, Saxones, atque Scandios, creare equitem significavit, natum *to adobbare*, probabilis conjectura, statuit. Vid. *Georg. Hickesius* in *Grammat. Franco-Theodisca pag. 91.* Alapam infligere novo militi, ritu ex manumissionibus Romanorum ducto, moris fuit. Additum aliquando balneum, unde *Cavalieri bagnati* in Diplomatis. Insignium, quæ Italis *arme* audiunt, nulla ante Seculum XI vestigia. Quamvis enim vexilla apud Romanos, Langobardos, Normannos, Francos, atque Germanos, certis distincta fuerint signis; hæc tamen a gentilitiis tesseris abesse multum, quivis facile intelligit. *Dissertatio LIV de Principibus, vel tyrannis, Italia* inscribitur, eoque nomine designantur, qui democraticam rei publicæ formam per urbes Italicas subruerunt, & primas in illis partes sibi vindicarunt, etsi nec Imperatores essent, nec Reges, nec Duces; quales Seculi XII historia exhibet pæne innumerabiles. *Dissertatio LV agit de Repressaliis.* Quid sit, quod hoc nomine indicatum est, ab *Autore Briviloqui* apud *Cingium* discamus. *Repressalia dicuntur*, inquit, *quando aliquis oriundus de una terra spoliatur, vel damnificatur, ab alio oriundo de alia terra, vel etiam, si debitum non solverit ei. Tum enim datur potestas spoliato, vel creditori, quod sibi satisfaciat contra quemlibet de terra illa, unde est spoliator, vel debitor.* Impium hoc institutum plurimæ mediæ ævi leges receperunt, atque sic *Capitulare Sicardi*, Principis Beneventani, de A. 836, nec non *Statuta populi Mutinensis* de A. 827, inter mores probatos retulerunt. Immo peculiares repressaliarum concessionem siveverunt a magistratibus civitatum Italicarum dari. Sic A. 1273 Prætor, Capitaneus,

690.

741.

744.

taneus, & Antiani populi Bononiensis, Saraceno *Lambertino* dant facultatem, repressalias exercendi contra Mutinenses; illudque Diploma *Lambertinus* cum Mutinensibus ante executionem

Pag. 751. communicavit. Quodsi peculiare esset inter binas urbes concordia & pacis vinculum, pacta de repressaliis utrinque haud concedendis intercedebant, qualia deprehendimus inter Bononienses & Mutinenses A. 1213, inter Mutinenses & Veronenses A. 1219, inter Brixianos ac Ferrarienses A. 1226, inter Mutinenses & Placentinos A. 1318, percussa. Diu floruit repressaliarum exercitium, & A. 1371 inter Genuenses, Pisanos, atque Senenses, occurrit. In Germaniam quoque penetravit, sed ibi mox Imperatorum legibus proscripsum est. Ex Italia prudens damni inde oriundi consideratio exturbavit, ita ut hodie vel rarior, vel nullus, supersit repressaliarum usus. *Dissertatione LVI* in alium campum descendit *Muratorius*, agens de religione Christianorum per Italiam post annum Christiana Epochae quinquagesimum; cui in *Dissertatione LVII* jungit argumentum de ritibus Ecclesiae Ambrosianae. Ceterum, quemadmodum est Autor Cel. ab ingenio & moribus illorum longe sejunctus, qui fontes rerum, a se traditarum, sibi servant, suosque thesauros in obscuro reponunt invidi, ita huic etiam *Volumini* eximiam syllogem Opusculorum, quae ex aetate media post tantum naufragium restant

435-454. salva, liberaliter subjungit. Prodeunt igitur 1) *Fragmenta historiae Fulginatis ab A. 1198 usque ad A. 1341, Autoribus Bonaventura Benevenuti ac Petruccio de Unctis conscripta, & a Justiniano*

948 seq. *Pagliarino, Fulginate, doctis observationibus illustrata*; 2) *breve Chronicon Regum Langobardorum & Augustorum Francici generis ab A. C. 568 usque ad 883, e MSto Codice Patavino a Jo. Brunaccio descriptum*; 3) *Excerpta ex Chronico Jordani, de quo*

951 seq. *praeter nomen nil plane constat, ab anno circiter 950 usque ad 1035, e Codice Bibliothecae Vaticanae*; 4) *Chronicon Sublacense, seu Catalogus Abbatum Monasterii Sublacensis, ab A. C. 595 usque ad 1390, Autore monacho Sublacensi anonymo. E Codice Romano hausit Dominicus Maria Jacobatius, Mutinensis, postquam Jo. Mabillonius in Itinere Italico ejus ostendi spem fecisset, fidem*

1075 seq. *vero datam haud liberasset*; 5) *Richardii, Cluniacensis Monachi, Chronicon*

Chronicon ab imperio Caroli M. sive ab A. C. 800, ad A. 1162, quod inter cimelia Bibliothecæ Vaticanæ huc usque fuit, postquam e Bibliotheca Christinæ Regina, quæ ab Alex. Petavio acceperat, eo commigrasset. Quæ Casimirus Oudinus de Scriptor. Eccles. Tom. II Richardo Cluniacensi tribuit, Collectanea, sub nomine Hugonis de S. Victore vulgo nota, commune nihil cum Chronico præsentis habent, immo, cum res post A. C. 1162 gestas recensent, loco potius continuationis & supplementi sunt accipienda. Vitam Richardi G. J. Vossius de Hist. Lat. II, 53, enarravit, sed Parisiis oriundum male tradidit, cum sit Picaviensis. Vid. Ptolemæi Lucensis Hist. Eccles. XX, 23. 6) Chronicon Patavinum, quo accurata potestatum, sive Prætorum Patavinorum, series, & multa, alibi frustra quaesita, continentur, ab A. C. 1174 usque ad A. 1399, ab Anonymo (forte a Stroph. Venturato) compositum, e MSto Codice scrinio Estensium; 7) Instrumentum pacis inter Guelfos & Gibellinos, A. 1233 a. d. 4 Cal. Sept. in Campana Veronæ versus Mantuam juxta Atesin flumen conditum; 8) Landrisii Cremonensis, urbis Brixianæ Prætoris, Epistole variæ ad Bonifacium de Canossa, Reginensem, urbis Mantuæ Prætozem, scriptæ; 9) Gregorii de Montelongo, Legati Apostolici, & Octaviani, Cardinalis, Epistole ad diversos, quas Phil. Argelatus, Vir optimus & doctissimus, cum Muratorio communicavit.

Pag. 1115
seq.

1171 seq.

496 seq.

DE PRÆCLARIS MEDIOLANI ÆDIFICIIS, quæ Ænobarbi cladem antecesserunt, Dissertatio, cum duplici Appendice, altera de Sculpturis ejusdem urbis, in qua nonnulla, usquehac inedita, monumenta proferuntur; altera de Carcere Zebedæo, ubi nunc primum S. Alexandri Thebæi Martyris acta illustrantur, D. PETRO GRATIOLIO, Bononiensi, Congregationis S. Pauli, vulgo Barnabitarum, Cler. Reg. Autore. Accessit Rhythmus de Mediolano, jam editus, ab eodem vero emendatus, & notis auctus.

Mediolani, in regia curia, 1735, 4.

Alph. I plag. 9.

Autori Summe Rev. difficultas nulla fuit impedimento, quo minus solertem manum ad vetusta ædificiorum Mediolani rudera ac vestigia admoveret, daretque operam satis exquisitam, ut excisa jam diu præclaræ urbis monimenta resurgerent, &, quemadmodum olim oculis spectantium occurrerant admiranda, ita, quantum per vetustatem licet, accurate mentibus legentium repræsentarentur. Approbarunt institutum Marchio *Alexander Theodorus Trivultius* ac *Philippus Argelatus*, summi Viri, judicio valentes. In Chronicis mediæ ætatis non semper acquievit Autor, fabulas rejecit permultas, cævos delegit testes, ad cetera pervidenda judicium ipse suum adhibuit. Ædificia suscepit illustranda non nisi præclara & antiquiora, quæ ruinam, ab *Ænobarbo* urbi illatam, antecesserunt. Nec sese prorsus abstinuit a rebus affinibus, commentatus inter alia de origine leonini versus, de Mediolanensis antiqui Præfulis in urbem dominatione, de præstantia ædificiorum Romæ ante *Augusti* tempora, de præclaris molibus & monumentis Romanorum & aliarum gentium extra Romam ante eundem *Augustum*, de dubii illius, in *Ambrosii* æde quondam jacentis, simulacri significatione, de ritu coronationis Italix Regum apud eam, quæ nunc superest, columnam prope septa Ambrosiani Peristylî, & de aliis quibusdam, passim insertis, momentis ac rebus. Accesserunt multæ delineationes graphio incisæ, formisque chalcographicis expressæ, Operis ornamentum. Primo autem diligentem & accuratam veteris Mediolani tabulam, manu sua descriptam, æri insculpendam tradidit, & hic exhibuit exsculptam, cujus limites & certos ædium situs ex iis veterum locorum animadversionibus notisque, quas cognitio scriptorum & monumentorum præbuerat, fuit metitus. Eum moenium ambitum, eas ædes sacras & profanas, eam locorum dispositionem, servavit & apposuit, qualem prorsus, cum ea ab *Ænobarbo* deleta fuit, urbem habuisse opinatur. Directiones viarum nullas quidem intra septa ejusdem curavit delineandas, ne incerta pro certis venditaret; vestigia tamen vetustiorum ædificio-

ædificiorum apposuit, quæ jam *Ænobarbi* tempore jacuerant disiecta. Hæc ad Dissertationem dicta sunt. Dissertendum porro est de gemina, quæ Operi fuit adjuncta, Appendice. In priori exponuntur sculpturæ veteres, statuarum nempe, anaglyphæ, aræ, stylobates, & alia id genus singularia ædificiorum veterum ornamenta, æri incisa. In posteriori expositus fuit *Zebedeus Carcer*, tetricum & luctuosum urbis ædificium, quorsum *Alexander* ex Thebæa legione invictissimus Martyr fuit detrusus, posthæc sacra æde honestatus. Addidit nonnulla de *Alexandro* Martyre, a Bergomatibus impetrata, scilicet Acta ejusdem Martyrii ex vetusto MSto Bergomeni Codice, ac Misiam antiquissimam de eodem Martyre, ex alio illius civitatis MSto desumptam. In Acta subjecit notas, ac annum cædis Martyrum Thebæorum figere tentavit. Rhythmum de Mediolano jam *Cel. Muratorius Tom. II P. II rerum Italicarum* ediderat, satis de cetero exiguum. Eum denuo edidit Noster, sed a maculis mendisque purgatior. Hæc ad notitiam de Opere toto instillanda sufficiant. Progrediendum nunc est ad interiora libri momenta. Dissertatio complectitur *Capita duodecim*, in quibus agitur 1) de situ ac ambitu priscae urbis; 2) de moeniis portisque urbis vetustæ; 3) de Arcu Romano; 4) de Fanis Deorum, urbi adjacentibus; 5) de eo, an Mediolani extiterint fana *Bacchi & Æsculapii*; 6) de speleo *Aciliano*; 7) de fanis Deorum, in ipsa urbe positis; 8) de palatio Imperatorum; 9) de theatro; 10) de circo; 11) de Arengo, sive Arena, seu Amphitheatro; 12) de Aquæductibus ac Thermis. In Appendice prima occurrunt 19 icones, seu sculpturæ, æri incisæ, & ab Autore literatissimum in modum expositæ. Habes hic, Lector, *statuam M. Bruti* æream, in foro quondam erectam; *statuam*, quam vulgus credidit esse *Herculis*, olim in *Ambrosiana* Basilica positam; *Fragmentum statuæ Herculis* in ædibus *Marchionis Mazantæ*; *Herculem puerum* in tabula marmorea, olim ad S. Victorem posita; *statuam hominis togati*, vulgo *Homo lapideus* dictam, viæ orientali adstantem; *statuam feminæ, sacrificio intentæ*, in propylæo Archintorum conspicuam; *imaginem gladiatoris in tabula marmorea*, cum apposita Inscriptiōne

- ptione in eodem propylæo; *tabulam marmoream* cum insculptis annulis & coronis in hortis Archintorum; *sacrificium Jovis in cippo undique insculpto*, in commemorato superius propylæo; *statuam Serapidis* pectore tenus obviam, servatam in ædibus Marchionis *Mazantæ*; *lapidem*, qui repræsentat caput cranio mutilum & agnum quendam; *Stylobatæ*, undique calatum, & *Jovi dicatum*, ex MSto *Innocentii ab Ecclesia*; *Stylobatæ*, *Mercurio sacrum*, cum sue insculpto, ex eodem MSto; *statuam ad scabellum*, apud Archintos obviam; *fulcrum lanatum* in lapide ad Forum Mercatorum; *Serpentem æreum* Ambrosianæ Basilicæ; *Stylobatæ*, cum puero, inverfam faciem gestante, in hortis Archintorum; *Genium in tabula marmorea*, prope eosdem hortos; *Magios*, sese invicem dextris complectentes. Mediolanum ab Insubribus primo habitatum fuit, cum vicus adhuc esset. Galli loco circumdederunt moenia, eumque muniverunt, teste *Livio*. Nomen ex *umine loci* tractum, refert idem. Autor, illud existisse, putat, inventam suam lanigeram simul atque setosam, licet, fabulam subesse, haud neget. Vox, seu cognomen, ex veteri Gallica lingua, nequaquam ex Latina, est repetendum. *Mediolanum*, si vocem, ejusque originem, spectes, dictum videtur quasi ad *Æduorum fluvium*, id est, Ticinum, juxta quem Galli illud muniverant. Flumina Galli ac Celtae veteres dixerunt *lonen, lenen, linen*, id est, ab uno latere ad alterum sese movere. Præfixum *M* est ex *an, am*, id est, juxta. Initia urbis in parte media Mediolani sunt quaerenda, siquidem ipsa quidem urbs reedificata fuit, nequaquam vero aliorsum translata. Falsum est, quod Mediolanenses vulgo referunt, Mediolanum a *Brenno* fuisse solo æquatum, ac deinde ab *Annibale* disjectum, a *Marcello* restitutum. *Maximianus* illud dilatavit, testibus *Aurelio Victore & Aufonio*. Postea vero limitem eundem, eadem pomeria ad *Abenobarbum* usque retinuit. Ad indagandam urbis veteris faciem usus fuit Autor *Rubricis Beroldi*, quæ ad triduanas litanias ritu Ambrosiano celeberrimas pertinent, ac alio Codice antiquissimo ecclesiæ *S. Victoris* ad Theatrum apud *Puricellum Diss. Naz. Cap. 64*, alioque item metropolitanæ Basilicæ apud eundem eodem *Cap.*

Cap. num. 20. Ordo enim portarum & templorum, ad quæ supplicantes Deo procedebant, designat plurimas urbis magnificentissimasque ejus partes. Quales antiquæ ibi exstiterint tur- Pag. 24.
res, id patet ex turre, ibi in Monasterio majori superstite.
Arcus Romanus vel a *Marcello*, vel sub *Augusto*, fabricatus. Obi- 43 seq.
ter notamus, Italos quoque nemus, urbi adjectum, venationibus 57.
destinatum, dixisse *brolium*. Nostri vocant *Brabl, Brühl*. Fa-
ni *Herculei*, quod deinde in templum *S. Laurentii* fuit con-
versum, figuram habes ad pag. 66. Adjuncta ei sunt æri in-
cisa lavacri fanique *Herculei* vestigia, cum erecta in eisdem ædi-
ficiorum ferie. Addidit Autor superstites lavacri *Herculei* co-
lumnas, ære expressas. *Bacchi & Esculapii* fana exstisse Me- 82.
diolani, negat, argumentisque agentium satisfacit. Antra, Diis
consecrata, vicem templorum ætate antiquissima referebant.
Mithra semper in antro coli consuevit, ejusque cultus olim vi-
guit Mediolani. In urbe eadem fana *Juno & Minervæ* olim 85.
æque fuerunt posita, fortassis etiam *Mercurio*, matri Deum, &
Dionæ. Palatium Imperatorium ibi incoluit *Octavius Augustus*,
auxit illud *Trajanus*, situm olim in loco fere eo, ubi nunc e- 93.
minet *Ecclesia S. Georgii ad Palatium*. Ab eo diversum fuit
palatium *Maximiani Herculli*. De scholis ac Bibliothecis Me-
diolanensium scripsit *Cel. Saxius* in suo *de Studiis Mediol. Pro-* 124.
dromo, ideoque Noster de eis nihil edisserit. De sacrificiis 154 seq.
Mercurio faciendis assert elimata. Passos fuisse Thebæos legio-
narios A. 303, ipse existimat. *Maternum* ecclesiæ Medio- 182.
lanensis fuisse Episcopum, & sub *Maximiano* durissima quævis 183 seq.
sustinuisse, ex Actis martyrii *Alexandri* intelligimus. Versus
leoninos a *Leone* Poeta, qui circa *Ludovici VII*, vel *Philippi*
Augusti, Galliæ Regum, tempora floruit, dici, constat. No- 37.
no tamen jam Seculo eos fuisse adhibitos, Noster contendit.
Nostrum est, illud unicum adjungere, & re videlicet feliciter
gesta, proclamare: *Plaudite*.

DISSERTATION SUR LE GRAND PONTIFICAT
des Empereurs Romains, &c.

hoc est,

FFFF

DISSER-

DISSERTATIO DE PONTIFICATU MAXIMO Imperatorum Romanorum. Accessit Epistola, in qua idem argumentum, & alia nonnulla, ad Antiquitates Romanas spectantia, pertractantur. Autor est BOUHIERIUS, Præses honorarius Parliamenti Divionensis, & Academiæ Francicæ.

Divione, 1742, 4 maj.

Plag. 5.

Variis obseptam difficultatibus, sed per jucundam rem antiquitatum studiosis, & dignam persona sua, in hac parva quidem, sed elegantissima, atque doctrina politiori instructissima, Dissertatione suscepit Præses Illustris *Bouhierius*, occasionem nobis suppeditans, ob perceptam ex tam limata scriptione voluptatem publicas ipsi grates persolvendi. Cum enim inter eos, qui antiquitatibus operari Romanis solent, dubium sit admodum, nec satis vel perspicacissimis constet, quid statuendum sit, quando ad dignitatem Imperatoriam evecti plures simul essent, utrum unus tantum Pontificis Maximi gesserit honores, an reliquis etiam titulus iste fuerit atque honos attributus; meruit sane exinde laudes doctissimorum hominum ac præconia Vir Illustris, quod in tanta opinionum discrepantia ita tamen rem omnem luci exposuit, testimoniisque, ex probatissima sumtis antiquitate, stabilivit, ut, extricatum hunc esse ab eo nodum, unanimi consensione censendum sit. Sunt enim complures inter eruditos, & præter ceteros, *Rosinus*, *Parvinius*, & *Bulyngerus*, locis ab Ill. Autore citatis, haud veriti pronuntiare, ut quisque ad Imperatoris summitatem adscendisset, ita & eundem titulo Pontificis Maximi ornatum extitisse. *Gutherius* contra ea de *Jur. Pontif. Lib. I Cap. 15* negat, fuisse hos omnes *Maximos Pontifices*, sed, *Pontificum* tantum gessisse nomen, contendit evincere. Est deinde *Seldenus de Syn. Ebr. Lib. I Cap. 10*, cujus sententia cum illa *Gutherii* ferme coincidit, qui, eum ad *Constantini* usque *Magni* durasse tempora morem, affirmat, ut ex pluribus Imperatoribus

ratoribus unus saltem Pontificatui Maximo præfuerit. Denique adoptata est a recentioribus eruditis, atque nominatim quidem a *Bosio*, *Spanhemio*, *Pagio*, *Norifio*, *Tillemontio*, aliisque, hæc veluti decretoria sententia, non esse prius ceptum, pluribus Imperatoribus simul Pontificis Maximi conferre titulum, quam sub *Balbino* & *Pupieno*. Atque ex his ipsis sententiis quatuor, quoniam priores illæ nulla se poterant verisimilitudinis specie commendare, hanc ultimam pertraxit in examen Ill. *Boubierius*, argumentisque evicit clarissimis, longe ante *Balbinum* ac *Pupienum*, quos Pontifices Maximos simul nominari, bene omnino agnoscit, factum tamen esse, ut in ejusmodi regentium societate Imperator uterque Pontifex Maximus appellaretur. Cujus rei evincendæ causâ exempla Imperatorum *Titi Vespasiani*, *Lucii Veri*, *Commodi*, *Caracallæ*, & *Getæ*, produxit; quæ, ut poterimus, brevissimis enarrabimus. Notum est autem ex historiis, *Titum* a patre suo *Vespasiano* in regni societatem adoptatum fuisse. Eo autem jure & potestate adoptatus erat, ut is honore etiam Pontificis Maximi & prærogativis simul cum eo uteretur. Quod ut magis magisque confirmaret Ill. Autor, partim Numos protulit ex *Mediobarbo*, partim Inscriptiones, ex *Bosio de Pontif. Max. Cap. 2 n. 9 & 14* transsumtas. At enim vero non agnoscit Numorum istorum autoritatem *Bosius*; contra quem Ill. *Boubierius* quædam inde monuit. Tredecim vero omnino Numi sunt, ad quos imprimis Noster provocat, quorum sunt 6 temporibus Consulatus, sexies a *Tito* gesti, reliqui autem 7 in memoriam ejus tribunitiæ potestatis, cusi; in quibus legitur omnibus P. M. hoc est, *Pontifex Maximus*. Est autem unius ex istis Numis hæc Epigraphe: IMP. T. CÆS. VESP. AVG. F. P. M. TR. P. COS. III. Sed hujus præsertim ipsius negare *Bosius* præstantiam viderur. Quod vero quam citra omnem rationem faciat, Ill. Præses luculenter monstrat. Ipse enim non solum *Oceo* talis Inscriptionis vidit numum, sed etiam *Mediobarbus* ex Numophylacio *Sereniss. Ducis Parmensis* eundem protulit, & *Begerus* istum, ut genuinum, commemoravit in *Tbes. Brand. Tom. II pag. 635*. Eodem

dem etiam modo vanum est, quod *Bosius* in Numis a Confu-
 latus quarti pro Cos. IV legere conatur Cos. VII, vel VIII.
 Neque enim ullo modo tueri eam sententiam & ratione potest.
 Majorem autem veri præ se ferre speciem aliud quoddam *Bosii*,
 quod ei subnatum est, dubium videtur de *Lucio Vero*.
 Cum enim *Capitolinus* in *Marco Cap. 7* de titulis verba facit,
 quibus *Verus* machaverat *Marcum Aurelium*, ne syllaba quidem,
 quod mireris, *Maximi Pontificatus* iniecit mentionem. Sed
 in promptu tamen sunt *Eruditissimo Præsidi*, quæ regerat. Pri-
 mo enim sic loquitur *Capitolinus*, ut facile etiam hæc ipsa potu-
 erit dignitas subintelligi. In *Marco enim Cap. 7* dicit: *Ex*
eo ceperunt pariter Rempublicam regere. Et in *Vero Cap.*
1 ait: in simili ac pari majestatis imperio. *Capite* autem
3 sic fatur: *Marcus in eum omnia consulit*. Deinde vero
 Numi habentur in *L. Verum*, in quibus distinctis verbis
 PONT. MAX. dicitur. Longe autem præstantissimæ sunt In-
 scriptiones, quas ex *Grutero fol. CCLVIII, 3, CCLIII, 2,*
CCLVII, 11, & eruditis *Patribus Benedictinis*, Præsides III. exhi-
 buit, in quibus clarissime habetur: IMP. CÆS. L. VERO.
 AVG. ARMENIC. MED. PARTHIC. PONTIF. MAX. &c.
 Ulterius pergimus. A *Marco Aurelio* in societatem imperii re-
 ceptus filius, *Commodus*, Imperator, A. C. 175, titulum ha-
 buit Pontificis Maximi, quemadmodum *Mediobarbus* variis
 Numis, in publicum conspectum datis, ad oculum luculenter
 demonstravit. Quorum nullum cognovisse *Bosius* videtur;
 cum quorundam tamen ex iis meminere *Tillemontius Hist. des*
Emper. Tom. III pag. 596, quo itidem loco varias subinde ob-
 servationes subnectit, & præclara multa commentatur. Præterea
 Numus adhuc exstat *Caracalla*, anno 207, & quinque alii *Ge-*
ta, anno 210, cusi, quorum omnes utrique Imperatori simul
 Pontificis Maximi nomen attribuunt. *Mediobarbus* quidem il-
 lum *Caracalla* Numum arguere suppositionis mallet, & profe-
 rendo locum ex *Dione Cassio*, occurrere hic *anigma* putat,
 (hæc enim ejus verba sunt,) *Oedipo indigens*. Si vero accu-
 ratori studio *Cassium*, citato loco, *Lib. LIII pag. 508* con-
 templamur, & de quo verba faciat *Historicus*, inquiremus,
 quando

quando dicit Ἀρχιεπίων τε τινὸς αὐτῶν εἶναι, *Augusti* tempora videbimus eundem respicere, quippe qui non longe a morte sua adoptraverat *Tiberium*, solusque Pontifex Maximus permanerat. Neque igitur in *Caracallam* potest & *Getam*, quod de alio longe dictum est, transferri. Atque sic *Medio-barbi* scrupulus sublatus est. Aliud autem hoc loco, quod *Bosio* & *Noriso* subnatum est, dubium attentionem meretur. Quippe Numi occurrunt, in Imperatores, eosque Pontifices Maximos, cusi, qui nihil tamen præter Pontifices ibi nominantur. Quare præclare monuit *Spanhemius de Præf. num. Tom. II pag. 87*, subintelligendum esse vocabulum *Maximus*. In quam ivere etiam *Pagius* & *Cuperus*, & recte quidem, sententiam. Id enim eo magis veritate radiat sua, quo certius est, unius ejusdemque temporis proflare Numos, in quibus unus & idem Imperator & PONT. MAX. & deinde PONT. solum, nominatur. Ceterum Ill. Autor, rationes subinde decori postulasse ac politicæ Imperatorum, arbitratur, Collegis adoptatis non omnes prærogativas & titulos contribuere, imprimis autem, liberum Imperatoribus fuisse, judicat, utrum Pontificatum Maximum transferre in eosdem voluerint, nec ne; nempe ut eminere aliqua ex parte præ illis ipsi viderentur. Atque in eum quidem modum, jam ante tempora *Balbini* & *Pupienii*; in utrumque, qui simul erant Imperatores, Pontificis Maximi titulum honoresque collatos fuisse, præclare evicisse Illustr. Autorem, non sine voluptate cognovimus.

Contra istam autem, quam usque huc recensuimus, Dissertationem scripsit aliam ejusdem materiæ, scilicet *de Pontificatu Imperatorum Romanorum Maximo*, Generosiss. Baro *de la Bâtie*, Tomoque eandem XII Commentariorum *Academiæ Inscriptionum* inseruit; cum in iisdem vicissim Commentariis, & Tomo quidem IX, Illustris *Bouhierii* laudata *Dissertatio* jam ante comparuisset. Omnem igitur, quam potuit, operam *de la Bâtie* adhibuit, ut *Bosii*, reliquorumque, defenderet sententiam, suamque prorsus faceret. Facillimum autem, eumque perbreve, invenit, & dextre adhibuit, modum, ut *Bouhierii* argumenta infringeret. Quotquot enim

III. Præses Numos ex antiquitate produxerat, (produxerat autem ex *Ocoone & Mediobarbo*, de *Tito, Commodo, Caracalla, & Geta*, tredecim,) illos & falsos omnes, & suppositos, probationique adeo ineptissimos, eruditus Adversarius proclamavit. Nec *Ocooni & Mediobarbo* fidem ullam habuit, nedum ut illorum agnoverit autoritatem, ut potius, in re præsertim dubia, ad eos nullo provocari modo posse, libere pronuntiaverit. Sed dixit facilius talia, quam probavit. Neque enim ulla penitus ratione horum Duumvirorum, quorum ipse *Harduinus*, Numorum quamvis & historicarum rerum impugnator acerrimus, in *Oper. select. pag. 885* tamen agnoscit fidem & prædicat, ille labefactare autoritatem potuit; sed facile ivit obviam contrarias tuentis partes conatibus III. Auctor, eumque perbelle suo ipsius, quod ajunt, gladio videtur jugulasse. Concesserat enim *de la Bâtie* in Dissertatione sua, si qui etiam essent Numi, & vere haberentur, suppositi, ex eorum tamen epigraphæ, si occurrere in eadem nihil ostenderetur, quod in antiquos ritus historiamque impingeret, tuto probari aliquid atque evinci posse. Uti veram, quemadmodum est re ipsa, *Bouhierius* regulam hanc assumpsit, illiusque adjutus auxilio, varia Adversarii dubia feliciter diremit. Nummum autem, quippe ne diu quæreret, statim primum, eumque in Consulatu *Titi* secundo culum, quo *Pontifex Maximus* ille dicitur, *de la Bâtie* impugnavit. Habetur ipse in *Mediobarbi* Opere pag. 114, ex Numophylacto *Ducis Parmensis* desumptus. Ita autem legendum putat Criticus: IMP. PP. CÆSAR. Sine ullo profecto exemplo PP, hoc est, *Pater Patria*, inter duas voces IMP. & CÆSAR positum apparet. *Occo* autem pag. 153 accuratissimum hujus Nummi typum exhibet, ubi non legitur PP, sed T, id est, *Titus*, non COS. III, sed, quod optime cum historia convenit, COS. II. Inprimis putida etiam est nostri *de la Bâtie*, quam habet, explicatio, si vel maxime genuina esse verba concederet, quæ sequuntur: IMP. T. CÆS. F. VESP. P. M. TR. P. COS. II. Nam ita opinatur interpretanda esse: *Imperator Titus Caesar, Filius Vespasiani Augusti, Pontificis Maximi, &c.*

Miram

Miram vero explicationem, qua nulla fuit unquam in omni re Romana insolentior usurpata. Neque enim in unica vel Inſcriptione, vel Numo unico, vox *Filius* ante Patris nomen, ut bene *Bosius de Pontif. Max. P. II Cap. 2 n. 12* observavit, collocatur, sed semper Parentis potius præmittitur nomen, sequente vocabulo *Filius*; quemadmodum in Numis *Agrippæ* legitur: DIVI F. id est, *Augusti*; aut in *Tiberii*, DIVI JVLII F. &c. Sic in *Titi* etiam Numis est epigraphæ: VESP. AVG. F. AVG. hoc est, *Vespasianus, Augusti Filius, Augustus*. Ex quibus igitur dictis, quis est, cui non pateat, illud F in laudata Inſcriptione familiæ Imperatoris præ se nomen ferre, atque, ut notum est ex historiis, *Flavius* significare? Contra alium præterea Numum, in tertio *Titi* Consulatu figuratum, frigidiuscule paulum excepit doctissimus Censör, illum nimirum, quoniam *Mediobarbus*, ex quo defunctus est, autore præter *Oeconam* alio non uteretur, penitus exinde rejiciendum esse. Addidit alios præterea ratiunculæ, quas nolumus describere. At enim vero plures habet omnino & *Mediobarbus pag. 122* Numos, & plures etiam *Gruterus CIII, 7*. Inſcriptiones, quæ tam exacte cum Autore nostro conveniunt, ut fundamento illud suo destitutum ædificium corruat ex sese, necesse sit. Eodem comparatæ modo sunt, quæ contra tertium aliquem, quartam, & quintum, ex istis Numis, dubitationes a *de la Bâtie* conceptæ sunt, quippe ad refutationem facillimæ pariter, & quasi factæ; quæque etiam ab Ill. *Bouhierio* solide non magis, quam ornate, ne quid desiderari a quodam possit, consummata est. Cujusmodi quid in alio etiam *Begeri* perſecit, quem contra Adversarii exceptiones ut clare vindicavit, ita verissime. Ulterius autem instat Vir eruditus, & cum huc usque Numorum tantum, quamvis illorum *quinque* saltem ex *tredecim*, quos *Bouhierius* adduxerat, labefactare autoritatem quæſivisset, telis ex re ipsa adeo & Historia petitis Ill. Præsulis confodere de novo sententiam identidem conatur. *Suetonium* enim, accuratissimum sane, cunctorum iudicio, Historicum, ne verbo quidem meminisse dit, *Titum* eodem, quo *Vespasianus*, tempore Pontificis Maximi honores & dignitatem

gessisse;

gessisse; quin ipsum potius *Vespasianum* non nisi sero cum tribunitiam potestatem, tum Patris Patrie appellationem, recepisse, objicit. At nihil inde omnino effecit, quantumvis sibi effecisse videatur, Vir generosus. Si enim *Suetonius*, aut alius Scriptor, rei non meminit alicujus, quamvis ea est suo tempore gesta; quæsumus, an suspecta propterea, aut plane falsa, censenda est, præsertim si illa ex aliis Historicis, quemadmodum hoc loco ex *Dione Cassio Lib. LXVI*, immo vero ex Numis etiam, evinci, & plane demonstrari, possit? Haud ita quidem videtur. Ultimum autem Vir doctissimus in *Plinii Panegyrico* suffugium queritat, ubi *Nerva*, ut in filium, sic in regni etiam adoptasse societatem *Trajanum* legitur. Cum dicitur Numi extant, in quibus nil nisi *Pontifex* dicitur *Trajanus*, documento esse eam rem, confirmare sibi videtur posse, *Titum* etiam, vivente *Vespasiano*, non *Maximum Pontificem*, sed *Pontificem* tantummodo, & nil præterea, existisse. Enimvero non perpendit cum animo de la Bâtie, *Plinii*, tanquam Oratoris, autoritatem in ejusmodi re probanda vix quidquam momenti habere, præsertim cum a *Tillemontio* in *Vit. Nerva pag. 147*, eosdem cum *Nerva* titulos *Trajanum* gessisse, satis probatum sit. *Bouhierius* præterea in Dissertatione sua, & gravissimis quidem sulcus autoritatibus, quamvis subinde vocabulum *Maximus* in antiquis monumentis desideretur, luculenter tamen ostendit, sæpissime subintelligi. Ut *Plinii* ergo iste, ex *Panegyrico* adductus, locus ad impugnandam Præsidis Ill. sententiam non aptus sit, nec quidquam promoveat. Ex his igitur, quæ & ante dicta sunt, & paucis adhuc ex Inscriptione aliqua de *L. Vero* in Dissertatione pertractantur, illam *Bouhierii* sententiam, qua is, ante *Balbinum* jamjam & *Pupinum* duos Imperatores simul Pontifices Maximos fuisse, evincit, firmam adhuc perstare & inconcussam, clarissime patebit.

Atque ea quidem sunt, quæ ex elegantissima hac Dissertatione, satis pro instituto nostro, enarrare visum est. Varia quidem occurrunt adhuc, ad Rev. *Oudinum*, ex S. J. Eruditum, disputata, quæ magnam illam, quam bene huc usque cognovimus, Præsidis Ill. doctrinam, & in antiquorum libris monumentis-

que

que peritiam ex aſſe loquuntur; quæ tamen, ne totum huc libellum cogamur transfundere, ut quivis facile videbit, omit-
tenda ſunt. Inprimis autem perpulchre explicata eſt Inſcriptio,
de cujus antiquitate inter ipſum *de la Bâtie* & Illuſtrem Virum
de Valbonnais fuit diſputatum, quamque ita explicari oportere,
nobis *Bouhierius* perſuaſit: *Jovi O. M. Claudio Albino, Caji*
Filio, Viro Clariffimo, Præſidi Galliarum Auguſto, & Lugdu-
nenſium libertatis adverſus Severum acerrimo vindici. Alia eſt
penes *Gruterum fol. MXXXV, 5,* Inſcriptio, contra quam va-
ria, & admodum erudita, idem *de la Bâtie* excipere conatus
eſt, quam non minori tamen dexteritate & felicitate Noſter vin-
dicavit. Idem dicendum eſt de illa, quæ apud *Reineſium Claſſ.*
IV, 15, & de illa, quæ *Clafſ. VI, 15,* conſpicitur; qua occasione
de titulo *Viri Clariffimi* quædam Vir Illuſtris diſputavit. Eru-
ditiffima etiam ſunt, quæ ulterius de adoptione Principum le-
guntur ſcripta, de qua præclare *Dodwellus* monuit *Præſ. S.*
Camden. pag. 552, multis eam nominibus longe fuiſſe aliam ab
illa, quæ privatarum familiarum fuerit, quippe quod tota pe-
pendit ab arbitrio adoptantis, legibusque civium ſoluta fuit.
Quo loco, ipſos Imperatorum filios naturales natos Cæſares
non fuiſſe, ſed ſingulari demum lege atque decreto dignitatem
eam adeptos eſſe, *Bouhierius* evicit. Quod potiori igitur ju-
re eſſet dicendum de iis, qui ſaltem in filii locum adoptati ab
Imperatoribus fuiſſent. Cujus etiam opinionis ſocium ha-
bet *Baronium*, alioſque. Denique una adhuc apud *Mura-*
torium Inſcriptio contra *de la Bâtie* vindicata eſt, quoniam is,
quamvis in illa diſtinctis verbis legitur: POMPEIA. CN. F.
MAGNA, tamen, quod a nullo alio Scriptore hujus *Pompeji*
filix mentio injiceretur, veram eſſe eam poſſe, perpetuo nega-
verat, & egregie falſos nominaverat hos, qui aliter arbitrantur.
Optandum omnino eſſet, ut plures hujus generis Diſſertatio-
nes ab eruditis hodiernis eadem accuratione, ſtudio, industria,
modestia, perſcriberentur.

DISSERTATIO GLYPTOGRAPHICA, SIVE
Geminae duæ vetuſtiſſimæ, emblematicis & Græco arti-
ficis

Ggg g

ficus nomine insignita, quæ exstant Romæ in Museo Vi-
torio, explicata & illustrata. Accedunt nonnulla
veteris elegantia & eruditionis inedita.
monumenta.

Romæ, typis Zempelianis, 1739, 4 maj.

Plag. 19½.

Non pauca hic libellus complectitur, quæ antiquitatum, inscrip-
tionum, imaginum, curiosis lectoribus mirifice placere
possunt. Agitur hic præsertim de excellentia sculpturæ gemma-
rum antiquarum, quique primi gemmas inciderint, inquiritur.
Qua quidem occasione non paucorum sculptorum celebrium
nomina percontentur, etiam in Indice uni obrutui sub-
jecta. Est inter ejusmodi gemmarum sculptores *Aulus*, plu-
rium, quæ diligenter hic commemorantur, artifex. Conspicitur
in una talium gemmarum, *Achate* scilicet, *Venus*, sedens in ele-
ganti quadam saxorum strue, cui sinistra innititur, dexteræ
vero manus nonnihil elatæ, atque expansæ extremo indice
producto, calamum, seu virgam erectam, sustinet, librat, cir-
cumducitque, duplici armilla, qua brachio manus adjungi-
tur, revincta. Caput oblique expressum est, oculo ad æqua-
bilem virgæ agitationem jucunde intento, vultu, sive ore, plane
blando atque hilari. Crines hæbet crispas, & modo religatos
ad occiput, relictis extremitatibus, ad auræ flatus spatiantibus.
Inauribus decoratur, sed sine gemma; monili tamen circa
collum unionibus valde pretioso. Parte superiore corporis to-
ta fere nuda est, discincto baltheo, turgidula, & succi plena,
ad artis certe ostentationem & miraculum sculpta. In inferio-
re defluis palla tegitur, multis flexibus sinuosa, ejusque ex-
tremitates nonnullis flocculis, ad olivæ figuram accedentibus,
exornatur; pedibus vero nullo calceamenti genere indutis effi-
cta est. Advolat e regione puer *Amor* explicatis alis, & ri-
denti ore, capillo breviusculo, cirratoque, extensis autem bra-
chiis manibusque, ac digitis ludicre exertis; corporis statu ex-
primitur, quo se urgeat circa libratum bacillum, seu cala-
mum, tanquam impetraturus illum a matre, ut eundem lu-
dum

dum luderet; totus pinguior, ut pueri esse solent. In area legitur ΑΥΑΟC. Dum deinceps veterum opiniones circa gemmam Achatem percensentur; usus simul & consuetudo comburendi gemmas, una cum cadaveribus mortuorum, illustratur. Hinc varia in ipsa imagine notatu digna seorsim expenduntur. Agitur e. g. de inauribus, Veneri tributis, de monili circa colulum, de armillis circa manus & brachia, de baccis, seu flocculis, &c. Neque minus tractatio additur de ancillis, quæ in aures, armillas, monilia, aliaque ornamenta muliebria, servabant apud veteres, deque talibus ornamentis, in sacris quoque imaginibus, a Christianis usurpatis. Hac data occasione duo vasa vitrea Musei Victorii sistuntur, quorum in altero mulier spectatur in Elysiis, & ejus ornamenta indicantur; in altero imagines ornatae monilibus sunt expressæ. Expenditur quoque ludus, cui Venus videatur intenta, cum aliis nonnullis ludis puerilibus veterum, a Philosophis, Regibus, Imperatoribus, ac Diis ipsis gentium profanarum, adhibitis. Inde post circuitiones nonnullas progressio fit ad mysteria, in antiquis gemmis calatis frequentissime occultata; itemque ad calaturam & sculptores tam mediorum temporum, quam recentiorum; ubi etiam *Georgio Vasario* iusta laus tribuitur, quique ab eo memorantur gemmarum calatores, aliis adjectis, indicantur. Præterea de modo agitur gemmas calandi, veteresque microscopio usos esse, sive lente vitrea, ostenditur. Altera hujus Dissertationis pars Gemmæ dicata est, a *Quinto Alexa* insculptæ, atque *Achillis*, armis instructi, præ se ferenti imaginem. Ubi simul de ocreis, quibus *Achilles* indutus est circa tibias, ac de nomine *Quinti Alexa*, dilquiritur. Inter figuras, in hac Dissertatione comparentes, sunt etiam Numismata quædam notatu non indigna. Spectat huc numus argenteus, cum imagine *Alexandri Medices*. In area partis aversæ lemma inscriptum coronæ quervæ: *Solatia luctus exigua ingentis ex Virgilii Lib. XI Æn. v. 62, 63.* Quibus verbis ejus fatum indicatur, quo a *Laurentio Mediceo*, noctu, per proditionem, e vivis ipse sublatus est 8 id. Jan. A. 1536 more Florentinorum, communi autem ex ratione 1537. Facinoris ejus memoriam ibidem exhibet alius numus, ubi *Laurentius*

rentius Medices cum *Bruto* comparatur, æquale qui facinus patrarat. Sistitur quippe in altera parte *Laurentii* imago cum verbis: *Laurentius Medices*; in altera pileus libertatis, cum duobus pugionibus, & subscriptione VIII ID. JAN. *Marsi Bruti* numisma cum eadem parte averſa, & verbis: EID. MAR. publicarunt *Antonius Augustinus Dial. 1, Fulvius Ursinus*, aliique.

PHYSICES ELEMENTA MATHEMATICA, EXPERIMENTIS CONFIRMATA, SIVE INTRODUCTIO AD PHILOSOPHIAM NEUTONIANAM; AUTORE GUIL. JACOBO S' GRAVESANDE.

Tomi II.

Lugduni Batavorum, apud Jo. Arnold. Langerack, Jo. & Hermannum Verbeek, 1742, 4 maj.

Alph. 7, Tabb. æn. 127.

De prioribus eximii hujus Operis editionibus cum suo loco satis videamur dixisse; nihil jam superest, quam ut Lectores doceamus, quid tertia ab iis differat. Nullum scilicet lapidem non movit *Cel. s' Gravesandius*, naturæ scrutator valde diligens, & in experimentis dextre instituendis versatissimus, cujus obitum merito lugent omnes, qui scientiarum profectum amant, ut Opus hocce continuo magis magisque expoliret, usibusque non tironum modo, sed provediorum quoque, accommodaret. Primo quidem universo Operi Orationem *de Evidentia*, quam in solennitate Academica olim recitaverat, licet publici juris jam antea factam, denuo præfixit, qua de fundamento persuasionis, cum de rebus corporeis agitur, distincte differit. Deinceps rationem Operis ita immutavit, ut Supplementum, quod secundæ editioni subjunxerat, cum reliquis in unam quasi massam fuderit, inque *sex Libros*, quæ antea *quatuor* comprehendebantur, digesserit. Plurimis annotationibus novis, quæ in priori editione dederat, auxit, illustravit, quædam correxit quoque. Machinas addidit numero plures, & non paucas ita correxit, ut fere pro novis haberi possint;

possint; in earum partibus describendis tanta cum cura versatus, ut omnes facile ab artifice construi possint. Cumque, improbari a quibusdam, animadverteret, quod Autores, quorum opera usus erat, haud indicasset; omnes in nova Praefatione, quorum quidem reminisci potuit, recenset, &, in quibus materiis lucem ab illis mutuatus fuerit, candide aperit. Jam vero ad specialiora quaedam digitorum paucis intendere haud gravabimur. In tractatione de machinis simplicibus organonovum ad demonstrandos Cunei effectus, quod in priori editione jam proposuerat, distinctius ob oculos ponit, &, quid deficiat ab aliis quibusdam Autoribus eam in rem adhibitum, luculenter ostendit. In demonstrando potentiarum obliquarum effectu ordinem, quo antea usus fuerat, mutavit. Cum enim olim punctum, in quod tres potentiae oblique agunt, statim considerasset, & *Varignonii* demonstrationem de Parallelogrammo virium attulisset, simplicius nunc, & rei naturae magis conveniens, judicavit, si vecti cuidam angulari potentiae duae, idque directe, applicari concipiantur, quarum una respectu alterius obliqua sit. Exinde enim magna facilitate deducitur casus potentiarum trium, punctum quoddam oblique & junctim trahentium. Cum reminisci non amplius posset, quisnam hujus methodi Autor sit; suam tamen haud esse, fassus est. Hoc certum est, insignem Geometram, *de la Hire*, in Tractatu suo mechanico a consideratione vectis angularis ad Parallelogrammum virium progressum fuisse. Machinis ad hanc rem necessariis, quae in editionibus prioribus comparent, novam nunc addit Autor, magis quidem compositam, sed talem, cujus usus multo latius pateat. Pro demonstrandis viribus centralibus novam, qua admodum accurate experimenta fieri possunt, machinam fuse describit. Licet enim in experimentis hanc in rem capiendis desudaverint Viri Clarissimi; nemo tamen corporum, separatim in gyrum actorum, vires inter se conferre valuit, id quod machina *s' Gravesandiana*, licet paulo videatur complicatior, feliciter praestat, hoc saltem nomine pro re vera nova reputanda. Porro, cum in priori Operis editione Vir Cel. ad eorum accesserit partes, qui mensu-

ram virium vivarum *Leibnitianam*, (quam suo modo *Hugenianam* quoque dicit, cum semina ejus lateant in *P. IV Horologii oscillatorii*,) tuentur; multis hanc ipsam theoriam & novis experimentis corroborare, & in aprico ponere, laborat. Cum de verbis non litiget, hæc duo tam ratione, quam experimentis directis, demonstrare nititur: 1) cum corpore quiescente non communicari velocitatem finitam, nisi actione, quæ sit ut factum ex massa in quadratum velocitatis; 2) corpus motum nunquam amittere totam velocitatem, nisi resistantiam superet, quæ sit in dicta ratione. Exiude autem effectus virium plenus & adæquatus cognoscitur. Quare effectus virium pleni sunt in ratione composita ex simplici massarum & duplicata celeritatum, & in eadem quoque ratione sunt vires ipse. Hanc veritatem gravissimam adeo in luce posuit Vir doctissimus, experimentisque roboravit, tanta cum cura institutis, ut totum hocce *Caput* non possit non mirifice placere rerum intelligentibus. Notissimum *Cel. Poleni* experimentum, quo, a viribus æquales produci effectus, demonstratur, si quadrata celeritatum sint reciproce ut massæ corporum, adhibita machina, accuratius peragere docuit. Temporis rationem (quod tantopere urgent adversarii,) in hoc negotio non habendam esse, ex eo demonstrat, quod elastrum, eodem modo flexum, dum relaxatur, eandem semper corpori vim impertiat, lentius, an velocius, relaxetur, si elastri inertia ab inertia corporis haud separata sit, id quod ita habet, si elastrum partem corporis constituat. Eandem denique virium mensuram ex principiis ab hisce diversissimis, motu nimirum composito, & fluidorum resistantia, eruit. Nullibi scilicet natura secum non conspirat. In Aerometricis duas Auctor exhibuit machinas novas, alteram ad compressionem aeris demonstrandam, alteram ad experimentum de lapsu corporum isochrono, qui in vacuo ex eadem altitudine fit, pluries repetendum. Ad explorandam diversorum corporum dilatationem, eodem gradu caloris factam, machina quidem usus est accuratissime elaborata, nihilque industriæ a se desiderari in experimento instituendo passus; eo tamen nunquam se pervenisse fatetur, sed usu edo-

cum,

rum, comparationem hanc inutiliter tentari, nisi corpora exploranda fluido immersa sint, ut ab eodem calor cum ipsis communicetur. Tractatio de Lumine auctior quoque comparet. Ex *Optica Rob. Smithii*, olim nobis laudata, transtulit quædam, ea imprimis, quæ ad causam spectant, cur duobus oculis objecta non appareant duplicata. Ratio nimirum phænomeni, quod Philosophos haud mediocriter torset, ad mentem Viri istius doctissimi ab experientia ipsa petenda est, quæ semper nos docuit, duas sensationes, in punctis nervorum respondentibus oriundas, ab uno eodemque objecto proficisci. Sin pictura objecti cadat in puncta nervorum non homologa, duplicatum apparet, id quod strabonibus non modo accidit, sed ex variato quomodocunque humoris crystallini, aut fibrarum, situ ortum ducere potest. Vid. *Smithii System. of Opticks Tom. I §. 137.* Pluribus addendis, cum per singula ire non liceat, merito superfedemus, quin eos potius, quibus profundior naturæ cognitio curæ cordique est, ad præstantissimum huncce Cursum experimentalem, qui, nescimus, an sui parem habeat, diurna nocturnaue verlandum manu, atque ad veram artem, interrogandi naturam, exinde penitus addiscendam, imitandamque, serio exhortamur.

FLORA VIRGINICA, EXHIBENS PLANTAS, quas V. C. JOANNES CLAYTON in Virginia observavit atque collegit. Eisdem methodo sexuali disposuit, ad genera propria retulit, nominibus specificis insignivit, & minus cognitæ descripsit, JO. FRID. GRONOVIVS.

Partes II.

Lugduni Batavorum, apud Cornelium Haak, 1743, 8 maj.

Plag. 14.

Non defuerunt celebres quidam Botanici, *Doodius, Ver-*
nonus, *Krieggius*, & *Bannijterus*, qui plantas varia-
rum India meridionalis regionum collegerunt & descripserunt;
sed

sed, præter pauca fragmenta, quæ *Rajus* ab interitu vindicavit, scripta eorum deperdita fuerunt. Cum igitur hæcenus Cl. *Claytonus* magno cum studio stirpes Virginicæ disquisiverit, & sæpius jam ab A. 1736 fasciculos exsiccatarum plantarum Cl. *Gronovio* transmiserit, hic in publicandis & ordinandis his plantis rem Botanicis non ingrati præstitit. Plantas vero, olim jam missas, cum Cel. *Linneo* communicavit, qui structuram florum accuratius sub examen vocavit, & varia nova genera generibus suis plantarum inseruit, & ita systemati sexuali adaptavit. In prima enim generum editione recensentur *Melothria*, *Xyris*, *Houstonia*, *Cephalanthus*, *Claytonia*, *Pontederia*, *Prinos*, *Medeola*, *Rhexia*, *Clethra*, *Hydrangea*, *Penthorum*, *Trichostema*, *Schwalbea*, *Diodia*, *Obularia*, *Chrysozonum*, *Nyssa*, & *Chionanthus*, cujus character ab ipso *Claytono* descriptus fuit. In nova vero generum editione accesserunt *Limodorum*, *Hamamelis*, *Itea*. Hæc etiam causa fuit, cur *Gronovius* in edendis his ordinem methodi sexualis secutus fuerit, cum *Claytonus* in illis disponendis methodum *Rajanam* elegerit. Nomina specifica, quæ in Horto *Cliffortiano* inveniuntur, adjecit, & reliquis plantis, quæ istuc non obvix erant, nomina *Linnaeanis* similia, & ex plantæ partibus desumpta, addidit, paucis vero nomen non adjecit, sed ulteriori Autoris disquisitioni proposuit. Nomina specifica synonymica pauca adjecit, quoniam ex his satis cognosci, & cum aliis Autoribus conferri, possent. Nomina specifica, a *Claytono* exhibita, satis ampla sunt, & integras ferme descriptiones plantarum sistunt, e. g. *Lysimachia* flore pallide cœruleo, e singulis foliorum alis singulo, absque pediculo egresso, tubulato, ad oram quinquepartito, galea & labio a segmentis lateralibus non facile discernendis, calyce in quinque acuta segmenta ad unguem fisso, foliis subrotundis crenatis auriculatis adversis, caule simplici infirmo, vasculo acuminato duro bicapsulari. Hæc vero nec ad *Lysimachiam*, nec ad aliud cognitum genus, referri poterit; quamobrem in his & similibus Cel. *Gronovius* characterem genericum amplius exposuit, & more *Linnaeano* descripsit. Maxime ideo laudandus est, quod nova genera nondum stabiliverit, sed

sed eadem ulterioribus *Claytoni* disquisitionibus in plantis virentibus & florentibus reliquerit. Hoc igitur *Flora Virginica* specimen ostendit, nobis varia adhuc, incrementum rei botanicæ promoventia, a Cl. *Claytono* expectari posse, quippe qui non hæc solum perficiet, sed & ex aliis vicinis provinciis, quas peragrandas suscepit, novas plantas addet. Eo tamen respiciendum erit, ne nomina diversa, a *Claytono* & *Grunovio* assumpta, in generibus & speciebus confundantur. Pag. 18 *Ilicis Tournefortii* speciem ad genus *Ilicis Linnæi*, sive *Aquifolium*, adscriptam videmus; ut nonnulla alia levioris momenti jam taceamus.

HERMANNI BOERHAAVE, PHIL. ET MED.
Doct. Instit. Colleg. Pract. Botan. & Chem. Prof. in Acad. Lugduno-Batav. Præsid. Colleg. Chirurg. Soc. Reg. Scient. Lond. & Acad. Reg. Scient. Paris. Sodalis, Prælectiones Academicæ in proprias Institutiones rei medicæ. Edidit, & Notas addidit, ALBERTUS HALLER.
Volumen II, Arteria, Cor, Pulmo, Sanguis, Glandula, Cerebrum.

Gottingæ, apud Abrahamum van den Hoeck, Acad.
 Typographum, 1740, 8.
 Alph. 1 plag. 19.

A iterum hoc prælectionum *Barbavianarum* Volumen ab intelligentibus earum rerum viris non minori exceptum iri plausu, nobis facile persuademus, quam exceptum olim *primum* fuit, quippe quod, simul atque in lucem prodit, certatim omnes & uno velut ore collaudaverunt. Cum *primo* illo sicut & instituti ratione, & omnibus dotibus ornamentisque, quam maxime hoc *alterum* convenit; ita vix ea, quæ de *primo* olim in his Annalibus nostris commemoravimus, huc copiosius repetere, opus nobis videtur. Id vero unum sigillatim referimus, quandoquidem magni in re medica momenti doctrinæ in *altero* hoc *Volumine* disceptantur, Cel. Editorem pro incredibili sua rerum anatomicarum pericia in primis structuram partium quam diligentissime ex omnis

H h h h

generis

generis scriptoribus, maxime recentioribus, iisque probatissimis, enucleasse, non prætermittam, si quando omnino non inter se conspirarunt, observationum sententiarumque diversitate, novissima simul experimenta atque computationes recensuisse accurate, & ad examen revocasse. Nobis in præsentis satis erit, ex tanta præstantissimarum observationum copia quædam speciminis loco quam brevissime, ipsis ut plurimum Autoris verbis, enotare. Pag. 84 hypothesis *Lancisii* atque *Nicholsii* de motu cordis refutatur. Prior, vivorum animalium sectionibus inductus, existimavit, non esse distincta tempora contracti cordis & auricularum, neque præcedere integram contractionem auricularum, priusquam ventriculi contrahantur, sed auriculam quidem prius incipere contrahi, ultimam autem contractionem cum initiis systoles cordis synchronam esse. Quoniam hanc opinionem alibi jam fufius Cel. *Hallerus* discussit, hic unico hoc argumento utitur, quod nimirum valvula maxima dextri & maxime sinistri ostii venosi arteriæ pulmonalis & aortæ ostia tegant, ut omnino fieri non possit, quod *Lancisius* fieri contendit, eodem nimirum tempore influere sanguinem in cor, valvulas venosas itaque lateribus apprimi, simulque aliquid ex corde effluere, atque ideo ostium arteriarum apertum esse. *Nicholsius* autem sibi persuadet, non synchronos esse aures dextræ & sinistræ motus, neque synchronos motus utriusque ventriculi, sed cum dextræ aures contractionem relaxationem sinistri sinus conjunctam esse, sinistrique cordis contractionem, cum relaxatione vero dextræ auriculæ contractionem sinistri sinus, & relaxationem cordis sinistri. Argumentum ejus a temporibus desumitur, quæ eo rythmo demum sibi respondere putavit. Sed, omnino asynchronos motus sinuum esse non posse, *Noster* indicat, cum dexter sinisterque sinus medium latum parietem communem habeant, ventriculi vero & commune primum stratum fibrarum, & multas præterea alias decussationes ad utramque septi superficiem; non ergo fieri posse, ut eadem aut arcte convexæ fibræ simul in dextro ventriculo, aut sinu la-
 xæ, & in sinistro sinu, aut corde, strictæ sint. Pag. 87 experimenta, quæ infusionis causâ quondam in animalibus suscepta sunt,

sunt, percensentur. *Pag. 69*, quicquid transfusionis causa quondam in Anglia actum fuit, refertur. *Pag. 72* ad sanguinis circuitum vasorumque ingressus oculis usurpandos primum a *Malpighio*, hinc, & quidem quam maxime, a *Leeuwenhoekio*, item *Cowpero*, *Chefeldeno*, & pluribus aliis, adhibita esse microscopia, copiosius enarratur. *Pag. 95* *Hallerus* perinde ac *Lancisus* non infrequenter in vivorum sectionibus vidit serum rubellum in pericardio, ad ignem se coagulans, sero abdominali simillimum. *Pag. 161* ingenue fatetur Noster, sibi de fabrica musciosa cordis humani, & diversis fibrarum ordinibus, præcipue ad *Lancisii* & *Winslovii* montem, non satis constare, hanc vero ignorantiam sibi cum maximo Europæ Anatomico esse communem. *Pag. 130* variorum calculi de potentia cordis motrice exponuntur, atque sub examen revocantur, simulque ostenditur, vim eam esse longe maximam, quamvis numeris adhuc nondum adeo recte fuerit definita. *Pag. 138* polypos, qui subinde ex corde omnium fere adutorum hominum extrahuntur, non morbosos, neque inter mortis causas, ut nimis sæpe solet, referendos, sed mortis effectus, esse, cum *Kerkringio* existimatur, quando scilicet sanguis, per quietem coagulatus, ab ultimis palpitationibus expressus, tenuiorem partem emittit, ipse in massam gelatinosam cruentamque compactus remanet. *Pag. 153* glandulæ bronchiales per oscula, nemini adhuc perspecta, aliquid asperæ arteriæ, tenuem forte rorem, tribuere videntur. *Pag. 155* multa egregie de ultima pulmonum structura Noster disputat, quam cellulosam esse arbitratur. *Pag. 170* princeps, vocatur, theoria *Barbaavii*, quod in pulmone densæ rubæque sanguinis molecule nascantur, egregie illustratur. *Pag. 180* sanguis in pulmone non refrigeratur. Ad sanguinis tamen condensationem, adeoque rubedinem ejus, confert forsitan aeris frigus, a vasculis minimis modico pariete membranaceo distans, atque contrahens moleculas, contactusque augens. *Pag. 198* ex mente *Barbaavii* utique aliquid de aere se in pulmones recipit, quod tamen non est elasticum, & intra sanguinem elasticum permanere nequit. *Pag. 209* verisimile est, ab arteriis pulmonalibus in cellulas aereas esse iter liberum, omnino

uti solet ex arteriis in cellulares fabricas omnes; porro a cellulis aereis in venas pulmonares isidem liberum esse iter, per quas vapor aqueus ex aere, contagia variolarum & pestis, terebinthinati vapores, qui urinam odore violæ tingunt, & alia liquida subtiliora, aer demum ipse, resorberi videatur, omnino ut solent venæ patulis osculis cum fabrica cellulosa ubique in corpore communicare. *Pag. 228*, quando *Cel. Hallerus* testatur, sanguinem per pulmones moveri etiam velocius, & quidem quadragesies & ter, id vix conciliari potest, nisi in pulmone aut aliqua mora in intervallo inspirationis atque expirationis ponatur, aut demum ratio vasorum minimorum ad vasa rubra major sit. Neque enim a corporis longitudine pendent longitudes viarum sanguinis, sed a plexuum fabrica, & omnium maxime a multitudine serierum minorum, in quas liquores subtiliores ex arteria emittuntur. Et hisce seriebus non immerito videtur excellere pulmo, siquidem omnium serierum liquores solus trajicit. *Pag. 253*, quamvis post *Ruyfchii* felicem industriam recentiores Medici, totum fere corpus humanum tubulosum esse, contenderint, in omni tamen viscere, & in omni particula corporis humani, post vasa quam felicissime repleta, sola elotione longe major pars substantiæ mucis & fursuris specie secedere solet, in qua ars implendi, & microscopia, nihil vasculosi ostendunt. Quod & in cartilaginibus, ossea substantia, musculo, laminulis tunicæ cellulosæ, ita se habet. Ut adeo nec ars detegere queat minima vasa, nec videatur ultima solida & elementaris substantia partium cava esse. *Pag. 260* de remora fluidorum corporis humani a plicis agitur, & ut nempe facile dubitaverit, plicas, quæ verum obstaculum efficiunt, ut eminentes intra cavitatem canalium educæ introrsum parietes, quales ad ostia arteriarum in arcu aortæ occurrunt, aliquid ad fluenti retardationem conferre; ita etiam, si plicarum nomine sola mutatio directionis, sive flexio canalium repetita, qualis in variis arteriis, maxime vero omnium in vasis uterinis, observatur, intelligitur, satis tamen videtur certum, ex hac ipsa flexione tubi sola augeri frictionem, fluxumque retardari. *Pag. 310* fibrosa sanguinis substantia non alia est ab ipsis globulis, & solo colore

colore evanescit. Fit autem globulis illis rubris varie se attrahentibus, acque intercipientibus spatia plena minoribus globulis serosis, aliisque. *Pag. 318* diversitas sanguinis arteriosi & venosi referenda est 1) ad pulmonis efficaciam, quam proxime perpeffus est arteriosus sanguis, venosus vero dudum; 2) ad densitatem, quam in arterioso sanguine efficit vasorum angustia & robur, cum in venoso sanguine amplitudo & inertia vasus laxitatem in sanguine efficiat. *Pag. 358* quidam, pulsare sinus cerebri, tradiderunt. Verum, cum neque arteriosus sanguis subeat sinum, neque venosus eas vires habeat, quæ possint duram sinuum membranam elevare in pulsuum similitudinem; neque probabile videatur, sinum, firmissime innexum cranii ossibus, in adulto integro cranio elevari; videtur pulsatio, in sinu sede observata, referri debere ad innumerabiles eas arterias, quas *Ruyfchius* per sinus convexitatem oberrare, & cum comparibus trans sinum conjungi, observavit. *Pag. 367* probabile omnino videtur, duram matrem in statu naturali integro cranio non moveri musculorum modo, neque evidenter succuti ab arteriis. Cerebrum vero in systole cordis omnino elevari, & appellari ad duram matrem supernam, quiescente corde relabi. *Pag. 389* *Barbaavius* in causa glandularum *Malpighium* ita defendit, ut victus *Ruyfchianis* demonstrationibus, paulatim in sententiam *Ruyfchii* transierit. *Pag. 407*, quamvis elegans *Barbaavii* systema, ex collatis *Ruyfchii* atque *Leeuwenbachii* observationibus magno ingenii acumine concinnatum, quo ex canaliculis sanguineis arterias lymphaticas, ex his alias, longe adhuc tenuiores, atque ita porro, oriri, contendit, passim non solum discipuli, sed & alii, receperint; Noster tamen, quantumcunque vellet, sibi persuadere nequit, successiva serie quamvis minimam arteriam rubram sortam esse flavæ seriei, atque hanc, ubi minima facta est, caput esse & sortam lymphaticæ. *Pag. 447* multæ causæ diversæ secretionis, a *Barbaavio* omittæ, latius explicantur, de quibus hic breviter dicere non licet. *Pag. 453* in omni secretione præcedunt causæ, liquidum præparantes; deinde sequitur conditio organi, & characterem cujusvis liquidi perficit id, quod post secretionem additur; id quod

exemplo fluidi nervorum, bilis, atque feminis, illustratur. *Pag.*
465 momenta controversiæ de glandulis, præcipue conglomeratis,
 inprimis inter *Barbaavium* atque *Ruyfchium* agitatæ, copiose
 referuntur. *Pag.* 520, filamenta medullæ distinctissima esse,
 evincitur ex continuitate cum cortice, atque ex oculorum testi-
 monio, tum in aliis animalibus, tum in homine. *Pag.* 552
 de nervorum fluido, seu spiritibus, has condiciones tanquam cer-
 tas Noster constituit, esse scilicet eos 1) tenuissimos; 2) ejus
 indolis, ut ex sanguine humano parari possint; 3) non infini-
 te tenues, sed coercibiles vasis & membranæ nostris; 4) modi-
 ce compressiles; 5) insipidos, invisibiles, inodoros. *Pag.* 583
 existentia fluidi nervei uberius demonstratur, atque experimen-
 ta, quæ eo pertinent, in certas classes rediguntur. *Pag.* 593
 docte evincitur, nervos non ex solidarum partium indole, ne-
 que trahendo, aut tremendo, agere posse, & nullas chordarum
 proprietates possidere. *Pag.* 607 ii refelluntur, qui fluidi ner-
 vorum existentiam variis ex rationibus pernegant. *Pag.* 642
 variæ viæ deteguntur, quibus idem liquidum, maxime aqua
 illa communior ventriculorum, reorbeatur. *Pag.* 660, si neque
 arteriæ, neque fabrica cellularis, neque ossium pars magna, ex
 nervis fit, multum utique de affirmatione *Barbaavii*, omnes
 partes solidas contextas esse ex fibris nervosis, demendum vi-
 detur. Quod superest, commode hoc loco significamus, *Cel.*
Hallerum, ut olim erat pollicetur, se, quicquid in aliis Prælectio-
 num *Barbaavianarum* exemplaribus manu exaratis scitu utile
 reperturus esset, id omne digesturum in suos titulos, & *Volu-*
mini primo, quod tunc in lucem publicam exhibat, subjecurum
 esse, ita nunc, postquam ab eo tempore tres codices nactus est,
 fidem suam liberasse. Edidit enim *Auctarium ad Prælectiones*
Academias Barbaavii ex Codicibus, nuper acceptis, octo pla-
 gulis constans, quod suis etiam ipse notulis illustravit. In
 nova autem *primi Voluminis* editione quælibet suo loco fue-
 runt inserta, quemadmodum & in *altero Volumine* factum
 est, & in futuris reliquis haud dubie præstitum iri spe-
 ramus.

MENSIS OCTOBRIS A. MDCCXLIV. 615

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ DOGMATICÆ,
methodo demonstrativa traditæ a GEORG. HENR.
RIBOVIO, S.S. Theol. D. Ser. ac Rev. Antistitis Qued-
linburgensis a Consiliis ecclesiasticis, Phil. P. P. O.
ejusd. Ord. h. r. Decano, Diœceseos Gottingensis
Superintendente.

Pars I.

Gottingæ, apud Chr. Henr. Cunc, 1741, 8.

Alph. 3 plag. 9.

Anno 1728 circiter S. Rev. Autor primordia cepit confor-
mandi Theologiam ad leges methodi, quam solent *scien-
tificam, demonstrativam, & apodicticam*, eruditi appellare, eam-
que in Academia Julia sine ullo Ordinis Theologici strepitu publi-
Academicæ privatissimis lectionibus exposuit. Spem fecerat ejus
edendæ jam in Præfatione ad *Hieronymi Rorarii* libellum, a
se editum. Paulo autem post voce divina Quedlinburgum
ad fungendum munere ecclesiastico vocatus, animum a cœpto
ac destinatione avocavit. Ex quo deinde Gottingam delatus
fuit, functurus munere Ecclesiastæ, Superintendentis, Professo-
ris Philosophiæ ordinarii, & Theologiæ extraordinarii, apphi-
cavit animum denuo ad forum suum perficiendum, ac inter
prælectiones theologicas educandum. Felici eventu dissemina-
runt inibi rumorem malèvoli, methodum tumultuariam adorau-
tes, Virum S. Rev. nova moliri, ac de sanctiore disciplina ibi
mutanda cogitare. Quæ contumelia ipsum non fregit, sed ere-
xit, adduxitque, ut Institutiones hæcæ formis publicis descri-
bendas traderet bibliopole. Usi fuerunt jam alii methodo ea-
dem. At inceserunt iidem via diversa. Novam hic semitam
calcant, quotquot ad eas pensulatus legendas accesserint. Ex-
hibetur hic *Pars prior*, quæ completitur Theologiæ revelatæ
capita, quibus respondet Theologia naturalis. *Pars posterior*,
quam avide expectamus, dabit ea dogmata, quæ non nisi ex
literis diviniis perspici queunt & cognosci. In præsens no-
bis cum *Parte priori* res est. Dicemus *primo* de ejus distribu-
tione,

- done, tum de methodo, ac tandem de rebus ipsis. Distribuit S. Rev. Autor eam in *Prolegomena & Sectiones duas*. In *Prolegomenis* disputavit de Theologia, generatim spectata, de ejus partibus, ordine, & methodo, *quatuor Capitibus*. *Sectione priori* disseruit de Theologia naturali, ejusque cum Theologia naturali consensu, *Capitibus octo*. *Capite primo*, Deum existere, docuit; *secundo* notionem Dei, ejusque existentiam, confirmavit; *tertio* de perfectionibus Dei, a notionem *entis a se* pendentibus, exposuit; *quarto* ostendit consensum doctrinæ, e sacris literis de prompta; *quinto* egit de perfectionibus Dei, ex notionem spiritus pendentibus, per luminis naturæ decreta; *sexto* easdem confirmavit e Codice diviniore; *septimo* de operibus divinis, attributis, quæ ex iis cognoscuntur, atque jure divino circa res creatas, imprimis hominem, ex lumine rationis disseruit; *octavo* adjungit consensum e lumine revelationis. *Sectione tandem posteriori* tractat doctrinam de revelationis possibilitate, usu, & necessitate, atque criteriis, e quibus veritas illius agnoscitur. Hoc est libri, solidissime scripti, argumentum. Index prior loca Biblica, quorum expositio antea fuerat allata, recenset; posterior res ipsas designat, brevior justo. Methodus est mathematica, nec tamen mechanica, nec circulis, vel angulis, fecunda, nec a sententiis Theologo dignis aliena. Ill. *Wolffii* scripta philosophica Latina hinc inde in demonstrationibus subsidii loco excitantur, ne Cel. Autori opus esset ad veritatem ubique primis principiis advolvendam progredi. Historiam doctrinarum particularium, ac doctorum sententias, Vir S. Rev. passim intexit. Moderationem cum soliditate servat ubique conjunctissimam. Quoties sententias Codicis sacri expromit, *Sebastiani Castellionis* adhibet translationem. Cum consensum Theologiæ revelatæ cum naturali exhibet, sese præbet Exegetam, ac dicta Biblica, quæ classica dicuntur, luce egregia perfundit, lucemque inde mutuatur. Id quidem institutum, quo Autor ex rationis lumine comprobavit articulos mixtos primo, deinde autem utriusque luminis consensionem extra dubitationis aleam posuit, est laudibus suis prædicandum, & a nemine adhuc ratione consimili præstitum,

fitum, si exceperis specimina Ill. *Wolfii*, in *Theolog. Nat. P. I.*, & in *Horis subsecivis*, allata. In exponendis sententiis Dei sese præstat Philologum, & si forte necessum videatur, Criticum, Socinianæque colluviei malleum. Nec omittendum est, controversiarum, in Anglia excitararum, hinc inde mentionem ac epitomen exhiberi pergratam. Alibi tantus librorum Anglicorum commemorabilium numerus apud Theologos nostrates, quorum merita reverenter habemus, non offert sese, quantus hic passim laudatur. Habent itaque lectores in hoc vireto, quod non solum firmat spectatorem, sed etiam quod pascit, refocillat, & delectat. Id vicissitudinis videtur eis fuisse indultum, qui ad demonstrationes solent corrugare frontem & cohorrescere. Si quid licentiosa ætas nostra in doctrina de anima ac Deo labefactare, Numinique supremo eripere, studuit, illud per fundamenta & pristina & nova hic fuit redintegratum ac reconcinnatum, licet fulmina in dissentientes haud fuerint coniecta. Philosophia *Wolfiana* quantum doctrinæ divinitus patefactæ adminiculetur, hic in speculo & exemplo luculentissimo expressum est & demonstratum, adeo ut verum deprehendatur, maximam Philosophiæ *Wolfianæ* partem esse genuinam Patrum ecclesiæ & Theologorum nostratium doctrinam. Haud auderemus sic sentire, nisi Cel. Autor hujus rei fidem dedisset oculatam. Nunc ad rem. In Theologia naturali Autor exponit de Dei existentia, essentia, attributis, & operibus. De voluntate ejus ad nos referenda ibi tacetur. Eam Autor adversus Socinianos stabilit & communit. *Huetii* Pyrrhonismum succinctè refellit. Consensum utriusque Theologiæ in aprico collocat. Mystera & revelationem inter sese pugnare, negat. In Theologia naturali retinendum esse significatum vocabulorum, quem illa in divinis scriptis obtinent, ostendit. Quid sit Atheismus, Deismus, Fatalismus, tum universalis, tum particularis, Materialismus, Anthropomorphismus, & crassus, & subtilis, Gentilismus, Manichæismus, & Spinosisimus, definitionibus & illustrationibus ex Historia philosophica & ecclesiastica docet. In Theologia revelata esse utile, pronuntiat, omnia ex assumpto quodam, quod nobis Scriptura sacra suppeditat, derivari.

Pag. 7.

9.

11.

12.

17.

27.

40.

- rivari. Theologiam revelatam distribuit in exegeticam, dogmaticam, moralem, ejusque partem mysticam, polemicamque. Homileticam & catechetica, demonstrat, esse artem communicandi cum aliis hominibus veritates divinitus patefactas. Ostendit deinde ordinem, quo partes Theologiæ sese excipere debent. Theologiam revelatam methodo scientifica tradi posse, ostendit adversus osiores, *Melanchthonis* consensu munitus. Demonstrat deinde, id ita fieri, e re esse veritatis cœlestis. Subdit tandem monitum, quo docemur, Theologiam revelatam e principiis rationis demonstrari non posse. Existere Deum, ex contingentia mundi & animarum evincit. Refellit deinde Fatalismum, & tradit, definitionem Dei per ens, quod vi propria existit, esse minus sufficientem. Distinguit ignorationem Dei ab atheismo, ac inde feliciter controversiam de atheismo integrarum gentium decedit. Eum, qui, Deum existere, dubitat, esse atheum appellandum, negat. Progressum in infinitum, tum rectilineum, tum circularem, prosternit ac evertit. Origines doctrinæ de atomis subindicat. Manichæismum removet. Atheismum excindit. Deum esse ens a se, vi propria existens, docet ex *Rom. XI, 35*, *Gen. I, 1*, & *Ecc. XII, 7*. Nomina Dei יהוה יהוה יהוה יהוה illustrat, & in tuto ponit. Locum *Ebr. XI, 6*, exponit, nec non locum *Rom. I, 19, 20*, adversus Socinianos vindicat, ac genuina exegeseos luce collustrat. Atheos dari theoreticos, affirmat. Attributa Dei deducit tum ex notione entis a se, seu independentis, tum ex notione spiritualitatis. Æternitatem Dei esse omnis successionis expertem, solide ostendit, definitiones aliorum discutit, durationem esse attributum Dei, negat, eamque pro relatione habet, quæ nullam Deo mutationem, vel successionem, inferre possit. Deum inesse tempori, vel loco, solide negat. Æternitatem Dei a tempore infinito differre, ostendit, siquidem tempus æternitatem metiri nequit. Materialismum & Anthropomorphismum refellit. Figuras hieroglyphicas de Deo dari posse, largitur, pingi tamen vel fingi illum posse, negat. Deum esse spatium, vel spatium esse Dei attributum, solidissime negat, sequi sentientes haud unos exhibens. Ostendit, realitates, quæ
- insunt

insunt animæ, Deo secundum gradus summos, vel supra gradus
 omnes, attribuendas esse, easque compossibiles. Deum esse uni- Pag. 183.
 cum, firmis propugnat rationibus, simulque gentilissimum ever-
 tit. Ipsum esse immutabilem, docet ex *Psf. CII, 27, 28*, locum- 196.
 que hunc late exponit. Eundem esse infinitum, ex nomine
 ∞ ostendit. Addit deinde perfectiones Dei reliquas essen- 202.
 tiales, ex independentia fluentes, Codice sacro præunte. Æter-
 nitatem Dei esse independentem, comprobat ex *Act. XVII, 24*, 213.
 25. Ab ea removendam esse successionem, ostendit ex *Psf. CII,*
27, 28. Sempiternum esse Deum, commonstrat ex *Apoc. I, 4,*
8, primumque & ultimum, ex *Apoc. XXII, 13*, non esse in loco,
 ex *1 Reg. VIII, 27*, &c. "Εἰδωλὰ quid designent, tradit. *Jo-* 235.
anni Philopono opinionem eam tribuit, quæ dicitur, Deum
 esse unum non numerice, sed specificè. Deum adeo remo- 253.
 vet ab Anthropomorphismi monstris, ut, eum unico actu omnia
 possibilia distincte cognoscere, demonstret. Ni hæc sententia 256.
 admittatur, successionem intellectui divino assignere oportet,
 quam in doctrinam de creatione & gubernatione mundi esse in-
 juriam, nemo non intelligit. Is certe, qui nuper successio-
 nem intellectui Dei affinxit, & hunc infinita cognitione privare
 aggressus est, non potuit non gloriam Dei minuere, hominibus-
 que fiduciam, in omnipræscentem Deum collocandam, eripere.
 Deus certe est immutabilis. Ergo intellectus quoque ejus, & 257.
 intelligendi vis, & actus, est immutabilis. Et hanc ob causam
 in cognitione Dei est nec præteritum, nec futurum. Ipse por-
 ro cognoscit quævis possibilia, tum absolute spectata, tum in 260.
 ordines redacta. Quare evidens est, Deum omnes mundos
 possibiles cognoscere. Qui doctrinam de mundo optimo crea-
 to haud pernoscent, huc arrigant aures, animosque afferant
 attentos. Cel. enim Autor mira perspicuitate eas, quæ huc 264.
 faciunt, doctrinas exposuit. Deum non posse animam mundi
 esse, idem solide disputat. Incomprehensibile quid esse, &
 profunde ignorari, unum fuit idemque *Huetio*. Quem No- 270.
 ster propterea debite refellit. Essentias esse immutabiles &
 æternas, ideas omnium rerum absolute esse necessarias, & ipsam
 ideam mundorum omnium possibilem esse immutabilem, idem
 docet.

- Pag. 274. docet. Profligat deinceps ideas, arbitrio tribui solitas, testimoniis & consensu *Justini Martyris, Platonis, Aristotelis, Philonis*, ac aliorum, innisus, & demonstratione sua tutus. *Cartesius, Poiretus*, paucique recentiores, contrarium docere cœperunt. Hi veritatum fundamenta everterunt; illi ea constabiliverunt.
279. Secus quidem visum est nuper viris optimis, at eis, qui vocibus notiones novas subjecerant, & secum belligare discupiebant.
288. Ostendit Autor porro, Deum in quolibet minimo, quod cuidam rerum universitati inest, integram universitatem cognoscere. Rationem affert geminam. Primam sic exprimit: *Deus distincte cognoscit, quidnam in quavis serie cognosci possit.* Alteram ita instruit: *Hæc vis est & potestas principii, quod rationis sufficientis vocant, ut rebus omnibus singulisque insit ratio, cur inter simultanea in serie qualibet hunc potius, & non alium, locum obtineant, & inter successiva hæc non alia præcedant, vel sequantur.* Quæstionem obmoliuntur acutiores, an hæc rationes ad eventus contingentes, eosque liberos, applicari possint. Respondent vero *Leibnitiani*, eventus illos in serie esse spectandos, & decretum Dei ratione ordinis præcessisse intra possibilitium systemata, Deique intellectum ad illos patuisse, cui possibile nihil est ignotum, sive id absolute, sive hypothetice, sic dicatur. Sic Cel. Autor etiam rationes suas subduxit. *Scientia de media* sententiam a Jesuitis primo exortam fuisse, negat, siquidem eam novint sacer Codex, *Augustinus*, aliique. Largitur tamen, eam a *Petro Fonseca* circa A. 1569 Eboræ fuisse resuscitaram. Adjungit, præscibile id esse duntaxat, cuius sit veritas determinata. Hanc qui contingentibus rebus futuris cum Socinianorum grege detrahunt, eas præsciri posse negant, veriti scilicet, ne contingentia libere futura reddantur necessaria, minusque libera, si ea dicantur determinata. At huic contingentibus Theologi nostrates aque ac Pontificii & Reformati tribuunt veritatum determinatarum naturam. Quare Cel. Autor extra heterodoxiam in dogmate de omnipræscientia divina est collocatus. Omnipræscientia Dei certe non est salva, nisi omnipræscientia firmo ster talo. Et hanc ob causam Autor hanc illi præmisit. Et quid fieret de sapientia

plentia Dei, si ei omnipræscientia deesset? Ipse porro ostendit, mundum, qui existit, esse omnium possibilium optimum, seu perfectissimum. Libertatem Deo tribuit, ac *Melodium* refellit. De eo, quod decet, solide exponit. Decretum Dei esse absolute necessarium, negat, eo quod illud non solis invitamentis ab eo, quod Deum decet, pender, sed etiam motivis objectivis gaudet. De voluptate Dei magnifice sentit, & excellenter pronuntiat. Nec minus reliqua, quæ Deo sunt propria, more suo demonstrat. Absolutum Deo decretum denegat. Decreta temporaria, quæ Sociniani Deo tribuunt, proferibit & extirpat. Decretum Dei esse unicum, ita tradit: *Fac, plura in Deo dari decreta, cum decretum sit actus voluntatis divine, ejusque libera; consequens est, plures voluntatis divine, ejusque libera, esse actus. Deus autem vult unico actu. Idcirco decretum Dei est unicum.* Item: Deo decretum competit, quia voluit, ut mundus, qui est, existeret. Ille mundus autem est unus, & complectitur seriem eorum, quæ exstiterunt, existunt, vel exstitura sunt. Hanc igitur seriem Deus, ut simul intueri, ita simul velle, debuit, quoniam illa hunc mundum constituit, & voluntas Dei nulla fertur in incognita. Quæ cum ita sint, Dei decretum non est nisi unicum. Ostendit, Calvinum admisisse rationes objectivas, ideoque absoluto decreto haud favisse; eos vero, qui essentias arbitrarias finxere, non potuisse non decretum Deo tribuere absolutum, certe indeterminatas rationes objectivas assensu complecti. Demonstrat porro, Deum non nisi optimum decernere, tam in sese spectatum, quam in relatione ad ipsum; decretum vero Dei rebus non inferre absolutam necessitatem; spectare ad totum, non ad partes esse restringendum; admittere imperfectionem rei in sese spectatæ. Addit tamen, decretum Dei unicum tanquam multiplex considerari posse, si res decretæ non necessario nexu cohæreant; & præscientiam decreto esse ratione ordinis anteriorem, ideoque liberas hominum actiones antecedere decretum. Recenset eos, qui præscientiam Dei labefactarunt. Quæris, an peccata hominum a decreto Dei sint repetenda? Respondet Cel. Autor: *Deus, cum hunc mundum decerneret, simul permissionem peccato-*

Pag. 349.

388.

495.

500.

502.

504.

515.

516.

528.

530.

rum decrevit, & vi hujus decreti peccata, salva contingencia ipsorum & libertate hominis, praevidit. Eatenus quoque futuritio peccatorum a decreto divino dependet, quatenus illam permittere decrevit. Sunt igitur alia in mundo, quae, voluntate approbante, vult, sunt alia, quae, noluntate reprobante, non vult. Absit igitur, ut Deo aliqua exinde labe adspargatur. Sufficiant haec in praesens speciminis loco. Nostrum est, S. Rev. Autori laborem feliciter exantlatum gratulari, ac letari de controversiarum hac ratione imminutione, quae fundum Christianum misere tenent occupatum atque afflictum. Quae vero ipse Cel. Vir in compendio hic edisseruit de *omnipraesentia Dei*, illa peculiari Dissertatione A. 1741 copiosius deduxit.

Hochverdiente und aus bewährten Urkunden wohlbe-
glaubte Ehrenrettung Johann Guttenbergs, ic.

hoc est,

*MERITISSIMÆ ET EX PROBATISSI-
mis Actis fide dignæ Vindicie honoris Joannis Gut-
tenbergi, civis Moguntini, ex vetusto Rhinlandi-
co nobili genere de Sorgenloch, vulgo Gensfleisch
dicti, respectu primum inventæ celebratissimæ apud
Moguntinos typographiæ, in Germanicæ nationis ho-
norem perennem, ac Mogunticæ decus, cum contro-
versis de primo artis illius inventore decisione, fi-
deliter ac diligenter concinnatæ per JOANNEM
DAVIDEM KOELERUM, Hist. P.*

P. O. Gottingensem.

Lipsiæ, impensis Caspari Fritschii, 1741, 4.

Plag. 15½.

Jubileus, seu secularis, annus tertius typographicus est in causa,
cur de hoc scripto limatissimo æque ac solidissimo, Rev. &
Serenissimi Mogunticæ Archiepiscopi ac Electoris clementiæ ce-
lebratissimæ, & immortalis honore colendæ, inscripto, Germani
sibi gratulentur. *Gutenbergius* loco præmiorum miserias, pau-
pertatem,

peritatem, obreſtationes, & poſteritatem plerumque in ipſum ingratiſſimam, fuit conſecutus. Qui vindicandis ipſius meritis animam appulerunt, ignorantiam effugere vel nequierunt, vel noluerunt, ſiquidem ex uno *Guttenbergio Guttenbergios* duos, vel tres, ſunt architectati. Ut certiora Cel. Autor ſuppeditare poſſet, factum eſt inſigni in literas bonitate Generoſiſſ. ac Illuſtriſſimi *Joannis Erneſti de Glauburg*, e cujus ſcriniis Acta ac literæ nunc prodeunt in lucem, quibus illuſtratur *Guttenbergii* genus ac vita. Non eſt mirum, ſi ſcriptores & typographiæ præcones ſeculares nuperrime multa peccarunt, quibus quippe hæc documenta haud patuerunt. Gratia idcirco Cel. *Kæſero* ſunt habendæ & agendæ, eo quod magnam & gravem lacunam, quæ inſederat Hiſtorię literarię, præclaris argumentis explevit & explanavit. Laureola *Laurentii Coſtleri* nunc marceſcit, & *Jo. Fauſto* laus inventionis adimitur jure meritoque, qua cogitationes eruditorum celeriter fiunt juris publici, & glorioſe perennant. *Jacobo Mentelio* nunc ſolide detrahitur gloria, immerito reportata. *Marchandus* in libro: *L'Hiſtoire de l'Imprimerie*, Cel. *Kæſerum*, cauſa indicta, citra jus ſæque reprehendit pag. 6, 30. ob ea, quæ Cel. *Schelhornius Tom IV Amanit. literar. n. II pag. 301* ex B. D. *Zeltneri* relatione de *Kæſeri* deſtinata demonstratione expoſuerat. Poſteſt nunc & altera pars audiri. Anno ſcilicet 1440 Moguntia inventa eſt ars typographica, 1450 autem ad umbilicum adducta. Quæ recentiores ſcripſerunt de *Laur. Coſtero*, ea fabulis & novitate teſtium laborant. Teſtes coarcti ac legitimi nec *Coſtero*, nec *Mentelio*, favent, ſed gloriam inventæ typographiæ tribuunt *Joanni Guttenbergio*, cui a villa prope Moguntiam ſita *Sargentloch* nomen gentilitium, nec non ab area Moguntia, *zum Gensſleiſch* dicta, cognomen *Gensſleiſch*, adhæſit. Ipſe tenuit Moguntia locum, ſeu domum, *zu Gudenberg*, ac inde dictus fuit *Gudenberg & Guttenberg*. Avus ejus paternus vocatur nunc *Frieto zum Eſelweck*, nunc *zum Gensſleiſch*, nunc *zur Laden*. *Joannes* ſeſe appellavit *Henchin zu der Laden*, & *Henchin zu Gudenberg*, ſeu *Gudenburg*. Curia *Gudenberg A.*

Pag. 3.

7.

9.

10.

11.

- 1391 fuit generosorum virorum, *zum Jungen* dictorum. Ad *Gensfleischios* videtur ipsa per *Elfam Weyrichin*, *Joannis* matrem, traducta. Ipse Moguntiae civis, ac ex generosa stirpe, natus exstitit, habitavit domum *zum Jungen*, ab *Ortenio zum Jungen* A. 1443 obtentam pro hæredio, a matre jam A. 1422 possessam, mortuoque fratre seniori *Friclone*, viro nobili, rediit in locum *Gudenberg*. Nobilitas generis, quo procreatus fuit, dubitatione vacat. Insignia gentilitia dedit æri incisa Cel. Autor. Pater ipsi obtigit *Friclo*, mater *Elfa*, seu *Elisabetha*, *Wirichin*. Occasionem inveniendi artem typographicam ei suppediavit modus exprimendi insigne suum sigillo, ac preli, quo vinitores utuntur. Initia artis scite aperit Autor. Literas ille *Joannes* sculpsit primo ligneas immobiles, posthæc mobiles, minusque consolidatas; ac tandem plumbeas, metallicas, postremo stanneas, in locum earum substituit, sigillatim & citra nexum fulas. Atramentum tentavit varium, ac tandem id commode paravit, ex fuligine oleoque lini mixtum. A. 1455 implicatus fuit cum *Joanne Fausto* lite forensi, ac eo ipso typographeum prius gloriamque inventi deperdidit. *Joannes Faustus*, litis autor avarus & ambitiosus, minister antea, ex eo tempore artem suo exercuit nomine, usus ministro *Petro Schaf-fero*. Ex officina *Guttenbergii* prodiit primo *Catholicon*, tum vero *Codex Biblicus*, ad formam majoris folii factus, quem A. 1462 *Faustus* edidit. A. 1457 *Psalterium Latinum* luci fuit datum. Exceperunt hoc *Rationale vivinorum officiorum* A. 1459, 6 Oct. *Clementine Constitutiones* A. 1460, 25 Jun. Editio altera *Catholici* A. 1460, ac *Liber sextus Decretalium* A. 1465, 17 Dec. in lucem exierunt. Descripta formis singula, quas in folio vocant. Post A. 1455 *Guttenbergius* ab Archiepiscopo *Adolpho* alimenta & victum & ministerium accepit. Annus emortualis adhuc latet. Summam scripti præstantissimi dedimus, quod fidem sibi facit, testimoniis Adisque, ad calcem subjunctis, superstructum. Quam vellemus, consimilis exstaret *Joannis Fausti & Petri Opilio-nis* historia!

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXLIV.

BIBLIOTHEQUE DES AUTEURS DE BOURGOGNE, &c.

hec est,

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM BURGUNDIÆ,

Autore PHILIBERTO PAPILLONIO,

Canonico Divionensi.

Tomi II.

Divione, apud Phil. Martererum, 1742, fol.

Alph. 9 pag. 1.

Scripserat jam Professionem hujus Operis suus autor, qui id illi & ob ingenium, & ob dignitatem, Viro, *Bubieris*, quem laboris sui adiutorem nactus fuerat strenuum, dedicabat, cum evocatus est ex his terris, jamjam facturis typographis operis sui initium. Amicorum igitur ejus quidam curavit præclarum hoc & longi laboris opus cum emendate, tum eleganter, typis exprimendum, adjunxitque proœmium. E quo discimus, eos duntaxat contineri hac *Bibliotheca*, qui nati fuerunt in Burgundia, non item illos, qui, cum aliam regionem nati essent natalem, inter Burgundos munere functi sunt aliquo, ibique vita excefferunt. Nec ii Burgundiones hic memorantur, quorum non nisi manuscripti superiunt libri, vel libelli; imo nec illi, qui unum alterumve breve poema libris aliorum præfixerunt, nihil autem ediderunt præterea. Docet item hic prologus, se pertexuisse hoc Opus usque ad annum 1742, ac multis articulis, sive capitibus, supplementa adjecisse,

Kkk k

denique

denique *alteri Tomo* tum additamenta, tum correptiones, subnexusse. Idem elogium præmisit Autoris, & quidem illud ipsum, quod *Elogiis duodecim Gallorum*, paulo antea ab se publicatis, inseruerat.

Opus ipsum, quod ordine decurrit alphabetico, ita est elaboratum, ut vel curiosissimo Lectori placere possit. Et si enim vitæ pleræque sunt perbreves, scriptorum tamen cujusque notitia exhibetur plenissima. Commemorantur omnes cujusque libri editiones, versiones item, si quæ habentur; judicia denique de iis aliorum proferuntur. Nostrum esse putamus, insigniores aliquot nominare scriptores, quos *Papillonius* hic exhibet. *Joannis Begatii*, Præsidis Parlamenti Divionensis, m. 1572 d. 19 Junii, vita negotiosa describitur accurate, qui, præter libros juridicos, *Commentarios* edidit rerum *Burgundicarum*, & *Anacreontis* versionem Gallicam metricam. *S. Bernardi*, m. 1153 d. 20 Augusti, vitam non descripsit Noster, ne adum ageret, sed statim catalogum librorum ejus exhibuit, etiam illa ejus scripta indicans, quæ non habet editio *Mabiloniana*. *Stephanus Binesus*, Jesuita, m. 1639 d. 4 Julii, multorum scripsit Sanctorum vitas, multosque libros, pietatis studio inservientes. *Henrici Bissy*, Cardinalis, m. 1737 d. 26 Julii, æcerimi illius patroni Constitutionis *Unigenitus*, scriptuncularum theologiarum catalogus hic jucunde inspicietur. *Lazarus Andreas Bocquillus*, Theologus, m. 1728 d. 22 Sept. qui *Homilias* emisit magno numero, prætereaque *Historiam Missæ*, in uno libellorum suorum contendit, peccare Theologos, qui vendant sua scripta bibliopoli, atque ita eorum augeant pretium. Qua occasione recordamur, quod in Appendice ad suum *Compendium Theologiae moralis pag. 328* docet Ven. *Langius*, nec *Spenerum* quidquam mercedis pro ullo suorum librorum accepisse a bibliopoli. *Joannes Bonefoni*, clarissimi Poetæ filius, m. 1630, & ipse multa Latina carmina non sine laudis fructu edidit. *Joannis Benigni Bossueti*, Episcopi Meldensis, m. 1704 d. 12 Aprilis, *πολυγραφία* hic in aptricam producit, ac notabiles imprimis sunt editiones ac versiones ejus *Expositionis doctrinae catholicae*. *Joannis Bubierii*,
vel

vel potius *Buberii*, Præsidis adhuc Parlamenti Divionensis, A. 1673 d. 17 Martii nati, vita satis copiose describitur. Scipta ejus, inter quæ primum locum tenet *Dissertatio de priscis Græcorum ac Latinorum literis*, A. 1708 edita a *Montefalconio*, non solum ordine suo nominantur, sed honorifica quoque aliorum de iis proferuntur judicia. In manibus ejus est avi sui, *Joannis Buberii*, Bibliotheca locupletissima, Codicibus quoque MStis conspicua, cujus pag. 75 seq. fit mentio. *Germanus Brixius*, m. 1538, de quo & *Sammartianus* in *Elogiis*, egregium se præstitit Poetam. De *Francisco Bruyffio*, m. 1738 d. 20 Maji, quæ hic occurrunt, excerpta sunt ex *Elogiis aliquot Gallorum*, nuper Divione editis. Est hic autor *Historia Paparum*, in Batavia editæ, quam & nos in his *Actis* recensuimus. *S. Casarius*, Episcopus Arelatensis Seculo sexto, hic quoque conspicitur una cum libris suis. *Bartholomæi Chassanai*, m. 1541, nomen inprimis nobilitavit suus *Catalogus gloria mundi*. *Joannes Bonaventura Desperiers*, *Margarita Valesia* servus cubiculi, A. 1540 extinctus, autor *Cymbali mundi*, Parisiis A. 1537 editi, & Amstelodami A. 1711 recusi, ac rursus Parisiis A. 1732, alia quoque non pauca edidit. *Hugo Donellus*, Jureconsultus, m. Altorfi (non *Attorti*, uti hic legitur,) A. 1591 d. 4 Maji, magna librorum multitudine insignis est. Occurrit hic etiam *Jo. Baptista Duvallius*, Poeta Latinus, m. 1634; *Eumenius*, Seculi quarti Rhetor; *Franciscus Florens*, Jctus, m. 1650 d. 29 Oct. cujus & inedita hic recensentur opera. *Simon Fucherus*, m. 1696 d. 27 Aprilis, instaurator Philisophiæ veterum Academicorum, plures ad eam defendendam libros edidit, scripta etiam *Historia veteris Academiae Sceptica*. *Uredegarius Scholasticus*, Seculi septimi Historicus, hoc etiam repræsentatur in teatro. *Joannem Guenebaldum*, Medicum, m. 1630, cujus vita copiose hic enarratur, maxime Inscriptio quædam Græca notum fecit, quam effuisse ipse creditus est. At Noster allatis argumentis contendit, famam hanc esse falsissimam. Describitur etiam pluribus vita *Samuelis Guichenonii*, Regis Galliæ Historiographi, m. 1664 d. 8 Sept. cujus historica scripta optimæ notæ esse constat.

Hericus noni fuit Seculi scriptor; cujus habemus versibus expolitam *Vitam Germani Antissiodorensis*, prætereaque *Gesta Episcoporum Antissiodorensium*, *Homilias*, & alia quædam. *Honorius Augustodunensis* Seculo duodecimo scripsit *de luminari- bus Ecclesia*, *de prædestinatione & libero arbitrio*, *de heresibus*, *de philosophia mundi*, *de aetatibus mundi*, & multa alia, quæ hic enumerantur studiosissime. *Ludovici Jacobi*, Cabillonensis, m. 1670 d. 10 Maji, exstat *Bibliotheca Pontificia*, & liber *de clarissimis Bibliothecis*, & libri tres *de Scriptoribus Cabillonensibus*, & alia permulta. Nec pauci ejus libri, qui adhuc in scriniis latent, hic memorantur. Notus est hic vir inter nostros ob ridiculum errorem, quo *Lutheri Articulus Smalcaldicos* in *Bibliotheca Pontificia Libro secundo pag. 455* transformavit in hæreticum *Alsmacaldum*, *Articulus Alsmacaldus*, inquit, *Lutberanus*, edidit *de primatu & potestate Papa* librum. Ibidem pag. 456 gemino errore ita scribit: *Benjamin Stares Spiegel*, *Lutberanus*, edidit Germanice librum *de Antichristo*. Scilicet, ut e *Lipenii Bibliotheca theologica pag. 63* cognovimus, hic est verus titulus: *Benjamin Stracks Spiegel Christi und des Antichrists*. *Franciscus Juretus*, m. 1626 d. 21 Dec. non solum suis ad *Symmachi Epistolas* annotationibus, sed aliis quoque multis lucubrationibus, nomen illustravit suum. *Joannes Lalamantius* Medicus fuit & Philologus Seculi XVI doctissimus. De *Huberto Langueto*, m. 1581 Cal. Oct. copiosius descriptur; cujus inter scripta referri oportere *Vindicias contra tyrannos*, vel stilum satis docere, judicat Noster. *Joannes Josephus Languetus* e Doctore Sorbonico nunc est Archiepiscopus Senonensis, multorum libellorum scriptor pro Constitutione *Unigenitus*, & adversus miracula *Parisi*. *Joannes Lebeuf*, natus A. 1687, Canonicus nunc Antissiodorensis, Philologus est & Criticus egregius. Quem hic videmus catalogum scriptorum ejus, (scripsit autem jam centum sexaginta libellos,) eum confecit ipsemet. *Ludovicus Ligerius*, m. 1716 d. 6 Nov. de re rustica & hortensi multos edidit libros, eosque doctissimos. *Joannes Mallemanthus*, ætatis anno 91 mortuus d. 30 Jan. 1740, suis in scriptis vera pro falsis, falsa pro veris, venditare solebat, alter

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXLIV. 629

alter scilicet *Harduinus*. Itaque vetitus est edere suum *Commentarium in Evangelium Joannis*, quinque impleturum Volumina. *Edmundus Mariottus*, m. 1684, scriptis logicis & physicis adeptus est nominis claritudinem. *Philibertus de la Mare*, m. 1687 d. 16 Maji, præter alia multa, *Vitam Huberti Langueti* composuit, a *Ludovico*, Professore Halensi, initio hujus Seculi editam. *Vita* autem *Salmasii*, septem libris exposita, in lucem nondum prodit. *Edmundus Martenius*, m. 1739 d. 20 Junii, multam præbuit Nostro scribendi materiam. *Bernardus Martinus*, Advocatus Divionensis, m. 1539 d. 15 Nov. satis docuit editis A. 1605 *Variis lectionibus*, se esse Criticum. Hoc opus, quatuor constans libris, cum nunc habeamus ob oculos, unum ejus locum indicare lubet, quo notissimum illum *Terentii* locum ita corrigit: *Nostri mores mulierum. Dum poliuntur, (vulgo moliantur,) dum conuener, annus est.* Ac hanc emendationem, *Lib. I Cap. 7* exhibitam, tam certam esse judicat, ut miretur, Criticos, *homines totos oculos, non vidisse maculam tam levem, & cuius facile perspicuam.* Addimus, hunc *Martinum* a *Casp. Barthio* in *Advers. Lib. XLVII Cap. 20* appellari *virum eruditissimum & boni iudicii.* *Claudius Minos*, Gallice *Mignault*, Juris Canonici in Parisiensi Academia Professor, initio Seculi XVII mortuus, suis in *Alciati Emblemata*, quæ & Gallicum transtulit in sermonem, Commentariis potissimum debet nominis sui nobilitatem; quam & alia scripta bene multa emisit. *Bernardus Moneta*, Gallice *de la Monnoye*, Divione A. 1641 d. 15 Oct. natus est; qua in urbe usque ad annum 1706 vixit. Postea Lutetiæ commoratus est, ibique cooptatus in Academiam Francicam; cui insigne hoc decus mors eripuit A. 1728 d. 15 Octobris. Hujus vitam & fata, curiose hic descripta, nemini jucundum non erit cognoscere. Criticus erat eximius, Poeta non unus e multis, Historiæ literariæ ita peritus, ut parem vix quemquam haberet. Recensio ejus monumentorum ingenii deprehenditur hic accuratissima. Primo enim ejus illa laudantur scripta, quæ separatim edidit; deinde scripta nondum edita; tum aliorum libri, quos latæ a *Moneta* suppetiæ fecerunt meliores &

instructiores; denique ea, quorum autor falso creditus est, e-
 g. *Histoire de M. Bayle & de ses Ouvrages*, Præfatio ad *Cym-
 balum mundi*. Sequitur *Jacobus Moreau*, m. 1729 d. 4 Julii,
 qui permulta edidit opuscula medica. *Philibertus Bernardus
 Moreau de Mautour*, m. 1737 d. 7 Sept. compluribus docuit
 scriptis, se & Poetam esse Gallicum, & Historicum, & Antiqua-
 rium. *Claudius Bartholomæus Morisotus*, m. 1661 d. 22 Oct.
 ingenio fuit perfoecundo. Docet tamen Noster, ejus *Orbem
 maritimum*, prægrande opus, longe minoris in Gallia fieri,
 quam in Germania. Cui quidem judicio an non aliquid mali-
 gnitatis subit, alii judicent. *Claudius Nicæsus*, m. 1701 d.
 20 Oct. inter Antiquarios locum nactus est haud postremum.
Guilielmus Paradinus, m. 1590 d. 16 Januarii, multorum libro-
 rum historicorum scriptor, summam ostendit sinceritatem &
 bonæ fidei studium, ac simul magnam prodidit credulitatem.
 Ita quidem Noster judicat. *Guilielmus Pasquelinus*, e Jesuita
 factus ardentissimus Ordinis Jesuitici Pasquinus, lucem supre-
 mam vidit A. 1632 d. 29 Martii. *Guilielmus Philander*, illu-
 stris ille illustrator *Vitruvii*, A. 1565 d. 18 Febr. morti succu-
 buit. *Joannes Quintinus*, Academix Parisinæ Jurisconsultus,
 m. 1561 d. 9 Aprilis. *Rogerus*, Comes *de Buffy Rabutin*, vir
 multis scriptis nobilis, m. 1693 d. 9 Aprilis. *Remigius An-
 tiffiodorensis*, Seculi noni ac decimi scriptor, multa scripsit; quo-
 rum quæ nondum sunt edita, ubi lateant, hic indicatur. Do-
 cetur etiam, hunc *Remigium*, non antiquiorem illum *Remi-
 gium* Rhemensem, autorem esse *Commentarii in Epistolas Pauli*,
 a *Villalpando* editi. *Franciscus Remundus*, m. 1631 d. 14 Nov.
 Orator fuit & Poeta Latinus insignis. *Claudii Salmasii*, m.
 1653 d. 3 Sept. vita hic describitur pluribus foliis. Excerptis
 hæc Noster e *Vita Salmasii*, a *Philiberto de la Mare* septem li-
 bris conscripta luculentissime; quod opus MStum cum sit in ma-
 nibus Præsidis *Bubierii*, sperare Noster nos jubet, ab eo eam
 emissum iri in publicum. De scriptis *Salmasii* copiose hic agi-
 tur. Ac mirabuntur lectores magnum ineditorum numerum,
 quorum hic exhibentur tituli. *Petrus Taisandus*, m. 1715 d.
 12 Martii, scripsit ediditque *Historiam Juris Romani*, & *Vitas*
celebra-

MENSIS NOVEMBRIS A. MDCCXLIV. 631

celebriorum Scitorum, prætereaque multa, Juris civilis prudentiam illustrantia. *Pontus Tyardus*, m. 1605 d. 23 Sept. anno vitæ 84, egregium se præstitit Poetam Latinum pariter & Gallicum, Philosophum item & Philologum. *Franciscus Vavassor*, Orator, Poeta, Philologus, & Theologus, excessit vita A. 1681 d. 16 Decembris. *Sebastianus Presbyter de Vauban*, Marechal-lus Gallia, m. 1707 d. 31 Maji, ob excellentiam in arte muniendi urbes longe clarissimus est. *Nicolaus Vignerius*, Regis *Henrici III* Medicus & Historiographus, A. 1596 mortuus est d. 15 Martii. Hi sunt viri doctissimi in tanto numero, quorum de scriptis, partimque vita, hic legi certiora & pleniora, Le-ctoribus nostris indicandum duximus.

VOYAGES DE MONS. SHAW, M. D. DANS PLUSIEURS provinces de la Barbarie & du Levant, &c.

hoc est,

RELATIO ITINERIS, A DOMINO SHAW, M. D. versus diversas provincias Barbaria & terras orientales instituti, complectens observationes geographicas, physicas, philologicas, & miscellaneas, de regnis Algeriensi & Tunetano, Syria item, Aegypto, & Arabia petrea, ex sermone Anglico conversa.

Hagæ Comitum, apud Joannem Neaulme, 1743, 4 maj.

Tom. I Alph. 2 pag. 9, Tom. II Alph. 2, cum Mappis geographicis & iconibus 22.

Cum non cuique contingat, terras, alio-sole calentes, adire, illasque res oculis & animo subicere, quæ in patria ignorantur; maximo laudanda est opere industria virorum ingenio, doctrina, judicio, sagacitate, præstantium, qui, nullis territi periculis, nullis parcentes sumtibus, maria transmittunt, longe distitas regiones lustrant, quæque in illis notatu digna offenderunt, victuris chartis committunt. Inter hos principem locum tuetur jure quodam suo Eruditiss. *Shaw*, qui non tam, quod

quod alii faciunt, in eo occupatur, ut, quæ de loco in locum itinera instituerint, quas regiones, quas urbes & oppida, accesserint, quæ maria, quos fluvios, transmiserint, ordine enarret, sed, quæ singulis in locis attentione digna occurrerint, perscribat, &, quoniam varia eruditione pollet, multa observare, multa cum antiquis Autoribus conferre, potuit, quæ ob necessariâ doctrinæ defectum ab aliis non æque fieri possunt. Id maxime agit, ut, quæ ab aliis sive quod ad *res naturales*, sive *antiquitates*, sive *geographiam*, sunt prætermissa, multo studio & accuratatione recenscat, eademque sub certis classibus digesta exhibeat. Eximium hoc Opus eruditissimus Autor, primum patrio sermone concinnatum, ediderat, quod cum a popularibus avidè exciperetur, interpretes, qui tamen nomen suum ignorare voluit, fecit, ut notiore lingua, Gallica scilicet, prosteret, quod *Neaulmius*, bibliopola Hagensis celebris, qui sumtus eidem nitide exscribendo liberaliter suppeditavit, augustissimo Borussia Regi, *Friderico*, inscripsit. Tot egregiis, ceu gemmis, distinctum & ornatum est observationibus, ut difficile nobis esse videatur, selectum earum facere; aliquas tamen, qualescunque sint, dare, instituti nostri ratio efflagitat.

Tomi I Caput I agit de regno *Algeriensi* generatim, cujus limites, longitudinem, & latitudinem, definit. Antiquis Geographis dicebatur *Numidia*, vel proprie *Numidia Massyliorum*. *Atlas* altitudine sua non excedit montes excelsos insularum Britannicarum, quorum aliquos ne quidem æquat; dubium etiam est, num superet montes Alpinos & Apenninos. Priscis appellatus est *Dyris* & *Adyris* a Phœnicio *גדיס* *grandis, potens*, vel a *Dobor*, qua voce adhuc hodie utuntur Mauritanii & Arabes, designantes *positionem* & *adspæctum solis in meridie*. Accedit igitur ad vocem Ebraicam *דרום*, *meridies*, ut sic notetur *eminentia*, vel *limes meridionalis*, ratione habita *Mauritania* & *Numidia*. Quæ posterior derivationis ratio cum paulo longius sit petita, forte cogitet aliquis, nomen hoc fluxisse a Phœnicio *גדיס* pro *גדיס*, *mons, rupes*. *Caput II* sistit observationes geographicas *Mauritania Casariensis*, quæ in præsentia spectat ad Tingitanos, aut Mauros orientales, & provinciam

vinciam aliquam regni Maroccani efficit, cujus terminos figit, **Pag. 13-**
 & præcipuas urbes nominat. *Cap. III* exhibet observationes **22.**
 geographicas partis hujus ipsius *Mauritaniae* occidentalis, quæ **59.**
Tlem-san nominatur, cujus urbes, promontoria, montes, flu-
 vios, lustrat, illorum nomina explicat, cum priscorum Geogra-
 phorum descriptionibus confert, inscriptiones etiam aliquas
 prisca orbis repetit. *Cap. IV* agit de iis, quæ in hac provin-
 cia memorabilia ipsi sunt visa, itemque de incolis. In urbe *Tlem-* **60-64.**
san, quam Mauri appellant, & quidem muris sacelli cujusdam
 Mohammedani, invenit aram, Diis Manibus consecratam, cujus
ἱερὸς cum lectoribus communicat. Ex lapidibus ingen-
 tibus & fragmentis marmoreis, quæ in urbe *El Callah* invenit,
 suspicatur, esse antiquam Romanorum *Gitlui*, vel forte *Pro-* **68.**
lemæi Apfar Lib. IV Cap. 2. Memoun-turroy, antiqua turris, **73.**
 fuit monumentum antiqui cujusdam Romani. Arabes dicunt,
 exstructam esse, quo in illa thesauri conderentur, quod ipsum **78, 79.**
Maimoun Tizai imposta inscriptione testatur voluit. *El Her-*
ba olim erat civitas Romana, plus quam milliare in ambitu ha-
 bens, in qua plures adhuc offenduntur columnæ marmoreæ,
 affabre elaboratæ, quarum capitella artis Corinthiacæ sunt de-
 structa. Juxta illam conspicitur sepulcrum, insignitum inscri-
 ptione Latina. *Maniana*, vel *Maliana*, memorabilis est maxi- **79, 80**
 me ob diversâ fragmenta architecturæ Romanæ, in cujus aliquo
 muroprehenditur cippus, ex cujus inscriptione, quæ *Pom-*
pejanam gentem respicit, illustrari posse existimat, quæ *Mar-*
tialis Epigramm. LXXV Lib. V habet. *Caput V* complecti-
 tur observationes geographicas partis hujus *meridionalis*, vel **84 92.**
 provinciae *Titteriensis*. Ubi generatim ea occupaverat, quæ
 terræ indolem, ejusque amplitudinem, spectant, ad *Algeriam*,
 metropolin, se convertit, cujus situm, munimenta, studia, ac
 vires, describit. Ab aliquot annis potentia ipsorum navalis ad-
 modum defecit; cujus rei causam Autor dicit militum, discipli-
 næ impatientium, insolentiam, eorum denique militiæ navalis im-
 peritiam. *Caput VI* est de locis notabilioribus & incolis, qui fue-
 runt ante in provincia australi. *Bleeda* videretur esse *Bida*, *Me-dea*
 autem *Lamida* *Prolemæo* appellata. Ubi in præsentia sunt rudera, **93-95.**
 quibus

- quibus nomen est *Herba*, antiquitus *Casmara*, *Ptolemaeo* dicta, si-
 ta fuisse videtur. Occasione montium, quibus nomen *Titte-*
 Pag. 97. *rie-Dofb*, notat, *Tityrum*, unum pastorum apud *Virgilium*, ob-
 98. servante *Valerio Probo*, Afris notare *hadum*, cujus nominis si-
 militudo quaedam etiam offenditur in Etruscorum numis; quo-
 niam tamen vox *itterie*, vel *tisterie*, *frigidum*, vel *gelidum*, notat,
 inde potius rationem nominis arcessit, cum indoli terræ conve-
 niat. *Burgh-Hamza* surrexit ex ruderibus antiquæ *Auzia*, cu-
 99. jus *Tacitus Annal. Lib. IV* descriptionem dedit. *Iosephus* no-
 minat *Αυζοτάν* *Ant. Jud. Lib. VIII Cap. 7*, de illaque tradit, ab
Ithobaalo structam esse, quod forsitan repetendum ex antiqua
 101-105. traditione, servata *Procopio de Bell. Vandal. Lib. II Cap. 10*.
Caput VII continet observationes geographicas provinciæ *Con-*
stantina, quæ amplitudine sua, & annuis reditibus, quibus
 republicum Algeriensem ditat, reliquas multum excedit. Ex-
 tus montibus cingitur, intus collibus & planitiibus distinguitur.
 Non longe a fluvio *Booberak* versus oram maritimam est urbs
 112. *Dellys*, vel *Teddeles*, uti *Leoni* dicitur, quæ condita ex rude-
 ribus magnæ alicujus urbis, quam antiquorum *Rufucurium* esse
 118. judicat. *Bona*, Mauris nuncupata *Blaid el Aneb*, decurtata
 ex antiquo *Hippona*, quanquam tamen illa non proprie hic
 quærenda, sed potius in fuderibus, uno milliari austrum ver-
 sus distantibus, ut hinc potius sit *Aphrodisium Ptolemai*. Ru-
 123. dera prisce urbis *Thabraca*, vel *Tabraca*, quæ hodierno die
Ta barka nominatur, se protendunt versus oram occidentalem,
 ubi adhuc reliquiæ murorum, cisternarum, & inscriptio quæ-
 125 seq. dam Latina, visitur. *Cap. VIII* commentatur de locis & inco-
 lis provinciæ orientalis, quæ ex parte antiquæ *Mauritanie Si-*
nsensis, vel *Mauritanie primæ*, responderet. In ruderibus urbis
 129 seq. *Kas-baite*, sive *Gasbaite*, structæ olim ab Romanis in colle, de-
 prendit partem porticus templi, dedicati forsitan uni Imper-
 atorum, quod ex reliquiis inscriptionis apparet. *Sitipha*, nunc
 134.136. *Seteef* dictæ, duas inscriptiones, *Zaina* rudera arcus trium-
 phalis cum inscriptione, Imperatori *Severo* dedicati, invenit.
 137. זכוכית *Job. XXVIII, 17*, per *adamantem*, non *crystallum*, red-
 144. dendum vult. *Fibbel Aweff*, vel *Eureff*, est mons *Aurasus*,
Audus,

Aodus, *Ptolemaeo* nuncupatus, admodum altus, in cujus summitate & radicibus solum fertile & horti amœni comparent, ab austro inaccessus, cujus pars aliqua præalta & aditu difficillima est *petra Geminiani*, vel *Tumar Procopii*. In his montibus plurima antiquitatis monumenta animadvertuntur, speciatim magnificæ reliquæ portarum urbis, scamna amphitheatri, frontispicium eximii templi, operis Ionici, dedicati *Æsculapio*, unde apparet, urbem *Tezzoute*, vel *L' erba*, esse antiquam *Lam-* Pag. 146.
besam. Incolæ horum montium a vicinis externo adspectu differunt, facies est candida & rubra, capilli flavi; unde colligit Auctor, ortum eos ex priscis Vandalis ducere, qui, undique fugati, in tutiora hæc loca se receperint, & tandem in ingentem multitudinem excreverint. *Cirta*, a Phœnicio *כרת* dicta, sequenti tempore *Constantina*, olim erat præcipua & validissima ur- 156.
 bium, nunc eversa, cujus rudera, quæ superant, de urbis amplitudine & magnificentia testantur; quæ illius loco surrexit urbs, partem illius tantum aliquam occupat. Superfunt cisternæ, aquæductus, licet maxima ex parte eversi, porticus, portæ, pons, arcus triumphalis, & nonnullæ inscriptiones. Sub finem *Ca-* 156. 169.
pitis nominat gentes, quæ olim terras has incoluerunt. Sequuntur *Observationes de regno Tunctano*. *Capite I* Auctor de regno *Tunctano in genere* agit. Hujus limites signat, differentes Geographorum sententias proponit, & illas priscorum notat. In provinciis divisum non est, sed imperio summi præfecti proxime subest, qui quotannis per æstatem & hiemem regnum obit, & tribu- 173-175.
 tum exigit, indeque totum illud in *Zeugitaniam* & *Bizacium* antiquorum dividitur, quarum illam æstate, hanc hieme, adit. *Caput II* comprehendit observationes geographicas de ora *Zeugitana*, sive *regione æstiva*. Hæc vicinas, spatio æquales, nu- 175 seq.
 mero incolarum, urbium, ac vicorum, aliarumque rerum copia, vincit, cujus ratio a mitiore regimine, quo administratur, est repetenda. In illa notari merentur *promontorium candidum*, *Plinio* & *Livio* memoratum, *Bizerta*, antiquis dicta *Hippo-* 179 seq.
po, *Diarrhytus*, vel *Zaritus*, unde nomen recentius corruptum, multis rebus ad victum necessariis abundans, unde suspicione non caret, esse urbem illam divitem *Livii Lib. XXIX Cap. 28*.

- Pag. 182. Promontorium *Zibeeb* est promontorium *Apollinis* antiquorum, fluvius *Me-jerdab*, antiquitus *Bagrada*, quam vocem a Phoenicio מַבְרַגְדָּא arcessit *Bochartus*, multum similitudinis habet cum *Nilo*, & fertilitatem terræ promovet. *Utica*, quæ, 186. conjectante *Bocharto*, nomen habet ab מְרִיטָא, ut notet urbem antiquam, ad latus australe hujus fluvii est sita, olim urbs ampla fuit, quod adhuc testantur rudera. *Carthaginid* fere 209 seq. nulla supersunt vestigia, cisternarum tamen, æquæduum, & 196. templorum, conspiciuntur reliquæ. *Tunetum*, sedes regni, cingitur undique lacubus & paludibus, hinc aer insalubris. Cives omnium Afrorum sunt cultissimi, æquiores in peregrinos, a multo tempore non tam piraticæ student, sed commercia florentiora reddere contendunt, cum Christianis pacem alere satagunt. 197. Duobus lapidibus *Tuneto* abest *Rhades*, antiqua *Ades*, ubi *Regulus* Carthaginenses provocavit, & inde ad dextram sunt colles, in quibus *Hanno* elephantes suos infeliciter disposuit. 202 seq. *Clybeæ*, quæ est antiquorum *Clupea*, vel *Clypea*, item *Gurba*, quæ est priscorum *Curobis*, sive *Carubis*, pauca restant 204. monumenta. *Nabal* indutria civium suorum floret, & vasorum scitilium confectio a multo tempore est nobilitata, remota aliquantulum ab antiqua *Neapoli*, ubi ingens numerus inscriptionum, sed quæ oblitteratæ, vel calce obductæ, sunt, ut difficulter legi possint, deprehenduntur. *Caput III* delineat loca notatu digniora terra *Zeugitania*. *Matter* non tam est *Ma- daura* veterum, quam oppidum *Materense*, in præsentia est exigua villa, sita in eminentiori loco, in solo fertili. *Beja*, vel *Bay-jab*, est vetusta *Vacca Sallustii*, oppidum *Vagense Plinii*, *Bé-ya Plutarchi*, commercio rei frumentariæ celebris, aliquas in 214, 215. maris Inscriptiones servans. *Tub-urbo* est antiquorum *Tuburbum minus*, *Tes-toure* antiqua *Colonia Bisica Lucana*, quod ex Inscriptione liquet, & ex alia patet, *Aurelianum* Imp. inde cognomento *Besicani* appellatum esse. 218. *Tunga*, vel *Tannica*, est *Thignica*, vel *Thigiba*, *Colonia* antiquorum, fuit olim urbs magna. Sub rudibus antiqui propugnaculi reperit Autor quinque Inscriptiones. 222. *Dugga* non est antiquorum *Tucca*, sed *Thugga*, quod nomen 224. Inscriptiones præferunt. *Lorbuss*, priscorum *Laribus*, in præsentia

fentia tantum ob amœnum situm notanda. *Caput IV* de locis Pag. 236
 notabilibus in provincia *Bizacena* exponit. Regio hæc non am- seq.
 plius illa fertilitate gaudet, quam præci prædicant. *Herkla* est
Adrumetum præcorum, *Susa* commerciis celebris, ut inter præ-
 cipuas urbes regni Tunetani haberi queat, *Sabaleel* antiqua *Ru-*
spina, *Lempta* olim *Leptis parva*, cujus tantum exigua pars arcis
 & indigesta lapidum congeries superest, *Demaff* antiquorum *Tha-*
psus, *Salecto* veterum *Sullesti*, vel *Sublecte*, *Elalia* præcorum *Acbo-*
la, præter quas alias urbes recenset. *Capite V* Autor argumentum 254 seq.
 hoc ipsum prosequitur. *Zung-gar* antiquorum *Zuccbara* est, ad
 cujus & templi, ibidem extructi, rudera accessus est difficilis.
 Quinque milliariibus inde scaturit *Scilliana* fluvius, qui pervadit
 plures planities & valles fertiles. *Kisser* ex probabili conjectura
 est antiquorum *Assurus*, vel *Assuras*, ex quibus *Cellarius Geogr.*
ant. Lib. IV Cap. 4 pag. 106 duas distinctas urbes facit. *Hydræ*
 deprehenduntur rudera murorum diversarum ædium, ingens nu-
 merus altarium, & mausoleum, Inscriptiones item, sed quæ fe-
 re sunt exesæ, arcus triumphalis cum inscriptione. Ex nomine
 quis in hanc ingredi posset opinionem, esse antiquam *Tyni-*
drum, vel *Thunudronum*. *Spaitla*, antiqua *Sufetula*, ob ampli-
 tudinem & magnificentiam ruderum suorum præ aliis barba-
 riæ locis maximi facienda. *Truzza* est *Turzo Ptolemai*, ubi
 sunt thermæ, quæ ab Arabibus diligenter frequentantur. *Fer-*
re-anab videtur fuisse urbs ingens *Bizacium*, ex cujus antiqua
 magnificentia non nisi columnæ quædam marmoreæ sunt super-
 stites. *Thala* antiquorum *Teleptæ* videtur respondere. Illius
 mentionem injicit *Cyprianus* in Concilio Carthaginensi. *Gassa*,
 antiquorum *Capsa*, urbs munita regni *Jugurthæ*, ubi spectan-
 tur aliquot Inscriptiones. *Gior-bata* forsitan est *Orbita Ptole-*
mai Lib. IV.

Sequuntur jam *Observationes physica & miscellanea de regnis* 281 seq.
Algeriensi & Tunetano. Caput I de aere, fructibus, soli natura,
 & fossilibus, horum regnorum disserit. Aer est salubris & tempera-
 tus. Rarius in his terris pluit, primæ pluvie cadunt in Septem-
 bri, aliquando mense serius, a quo tempore agros conferere in-
 ciipiunt. Hordeum, lentes, & ciceres, non seminant nisi quinde-

- cim dies post, semper tamen ante finem Novembris. Postiores pluviae demittuntur circa medium Aprilem, quod ubi fit, uberem sibi promittunt messem, quae inchoatur vel a fine Maji, vel initio Junii. Ex uno grano plures saepe surgunt culmi, quos tamen ad centenarium numerum assurgere, non comperit; frumentum in reconditoriis subterraneis ex veterum more servant. Ex lentibus faciunt speciem jusculi, cujus generis videtur fuisse edulium, pro quo *Esavus* primogenituram suam vendidit *Gen. XXV, 30, 34*. Ciceres tosti in furno, vel instrumento cupreo, dicuntur ipsis *Leb-lebby*, quale quid fuit procul dubio *1° P 2 Sam. XVII, 28*. Recenset dehinc herbas,
289. frutices, arbores, speciatim palmas. *Lotus*, de qua prisca multa jactitant, & unde *Lotophagi* nomen traxerunt, frutex est satis frequens in Sahara & aliis terris Africae, cujus fructus est rotundus ac succulentus, qui hodierno adhuc die magna est in existimatione. Fuit olim terra Bizacena fertilitate celebris, hodie est sterilis admodum. A copia salis veniunt fontes salini & montes, in quibus sal durus & solidus petrae instar asservatur. Nitrum singulari arte conficere norunt. Aquae minerales passim animadvertuntur. Graves etiam subinde terrae motus contingere, ex quibus praeter alios notabiles, qui A. 1723 &
303. 1724 multas aedes subruerunt, & fontes occluserunt. Fodinae marmorariae, quas praedicant prisca, hodie sunt nullae; hinc dubium videtur Cel. Autori, an tales unquam in hac terra existerint. In montibus inveniuntur diversae speciei lapides, fossilia, mineralia, metalla. *Cap. II* recensum animalium, quadrupedum, avium, insectorum, piscium, &c. instituit. Equi a prisca Numidicorum equorum gloria multum degenerarunt. *Kumrah* est species muli, ex asino & vacca progenerati. Maximo autem usui sunt cameli, qui per 4 vel 5 dies sitim tolerare, & exiguo pabulo exsatiari, possunt. Ex quibus cum primis nominandi *Dromadarii*, quos appellant *Maibary*, frequentiores tamen in Oriente, quam in Africa, qui tanta celeritate gaudent, ut uno die longius iter, quam quidem praestantissimus equus octo vel decem diebus, conficere possint. Alia animalia, boves, vaccae, oves, & capras, cum Europaeis habent communes. Inter anima-

animalia fera & silvestria eminent boves feri, quos Arabes nominant *Bekker el Wash*, qui differunt a mansuetis, & probabile est admodum, *bovem Africanum Bellonii*, vel *bubalum antiquorum*, esse. Est præterea species quædam *caprea*, quam Africani appellant *Lidmee*, quamque Autor existimat esse antiquorum *strepficerota*, vel *addacem*, quæ quam simillima sit *דושן דבש* *Deus. XIV, 5.* Leones & pantheræ primi sunt inter feras animantes hujus terræ, tigris in illa non alitur, leonum tantus numerus hodie non offenditur, quantus antiquioribus temporibus. *Dubbab*, vel *hyana*, lupum magnitudine æquans, post leonem & pantheram est ferocissima & sævissima animalium regionis istius. De chamæleone observat Autor, Mauros & Arabes pelle ipsius Pag. 333 exsiccata, loco amuleti, collo circumligata, uti. Inde pedem promovet ad insecta. Differit proinde de papilionibus & locustis, quæ aliquando integris agminibus incedunt, ut solem obscurent, & omnia depascent, quod factum A. 1724 & 1725. Sale conditæ & frixæ ad saporem cancrorum proxime accedunt, quibus etiam vesci Judæis fuit integrum *Lev. XI, 22.* *שיריים* *Num. XI, 31*, locustas fuisse, quod *Ludolpho* est visum, non probat, quoniam *Pf. LXXVIII, 27*, instar volucrum, alis instructarum, describantur. *Axipides* *Matth. III & IV* sunt *locustæ*, 331-333 quæ extremitatibus arborum pascuntur, dictæ *Aristoteli Hist. An. Lib. V Cap. 28* & aliis. *LXX* pariter vocem *אריס* per *axipides* convertunt. Quædam subjungit de *scorpione*, ejusque diversis specie- 333, 334 bus, cum primis *tarantula*, cujus morsus non sanatur, nisi parti læsæ cauterium inducatur, vel profunda incisio fiat, sicque caro omnis, quæ vulnus proxime attingit, reseccetur. *Cap. III* 334, 335 differitur de scientiis, artibus, opificiis, vestitu, consuetudinibus, &c. incolarum in regnis istis. Mohammedani a longo tempore scientias & artes negligunt, in scholis legere tantum & scribere discunt, præcipua ipsorum cura in Alcorano & religionis ceremoniis cognoscendis ponitur, scholis exempti vel militiæ dant nomen, vel opificio, sive arti cuidam, se addicunt. *Medicina* adeo sunt rudes, ut, qui ex illis præcellunt, nuda *μ-εγες* sint contenti. Rationem inde arcessit, quoniam morbi in his terris non æque sint periculosi, nec diuturni; porro facti perlua-

- persuasione nimium ducantur; denique illos incantationibus superstitiosis pellere nitantur. *Matheseos* ignorantia est tanta, ut ne quidem instrumentorum mathematicorum usum sciant.
345. *Arithmetica & Algebra* ita sunt imperiti, ut ne quidem primas illius regulas intelligant. *Musica* licet delectentur, non tamen certis regulis hæc est adstricta. In solennitatibus & festiuitatibus pro more orientalium populorum omnis generis instrumentis utuntur. *Architectonicen* præ aliis colunt, in ædificiis suis id spectantes, ut commode habitent, & quoniam inter ædificia hujus terræ, & illa, quæ in sacris memorantur, magna intercedit affinitas, curatiorem structionum illarum delineationem dare, multo usui esse existimavit. Fenestræ omnes spectant aream, undique clausam, una excepta, quæ in plateam ducebat, unde illustrari posse judicat, quæ leguntur 2 *Reg. IX, 30*. In medio ædium habent aream satis spatiosam, quam veteres Romani architecti *impluvium*, item *cavam adium*, dicere solebant, cujus generis illud *μῆσεν Luc. V, 19*, fuisse arbitratur. Aream hanc contra solis ardorem, vel pluviam, *umbrella*, sive *velo* quodam, muniebant, quod applicatum muro, vel complicare, vel extendere, poterant, quorsum Hieropsaltes alludit *Pf. CIV, 2, Jef. XL, 22*. Conclavia elegantissimis tapetibus sunt ornata, quæ ad medium usque altitudinis pertingunt, quæ supereminet. Pars omnis generis ornamentis superbit, pavementum lignis est constratum, in quibus effigies inauratæ, adjectis sententiis nonnullis ex Alcorano, comparent, unde sermonem mutuari videtur *Jeremias XXII, 14*. Ædes ita sunt structæ, ut per gradus quis ascendere, vel descendere, possit, unde lux affunditur loco *Matth. XXIV, 17*. Tecta sunt plana, constructa terra, septa muro, *Deut. XXII, 8*; unde explicat Autor locum 356.360. *Marc. II, 4*, eumque a cavillis *Woolstoni* vindicat. Quædam his adjicit de *עליות* *Jud. III, 20, 23, 2 Sam. XVIII, 33, 2 Reg. IV, 10, XXIII, 12*. Vocem *עליות* Græci interpretes reddunt per *ὀρθῶν*, quos sequuntur scriptores Nov. Test. *Act. IX, 37, XX, 8, 9*, in quod per gradus extrinsecus ascendebant, ut necesse non haberent, quemquam in domo turbare, quod ipsam confirmat locis, ex profanis scriptoribus Græcis petitis, eademque ipsa

ipsa explicat. Qua ratione item *Simfon* templum *Dagonis* Pag. 360-
 evertere potuerit, & tantam hominum multitudinem, sub- 364.
 versis columnis, opprimere, *Jud. XVI, 27*, ex ratione structuræ
 antiquorum septorum sacrorum, palatiorum, & curiarum, quas
 Algeriæ conspexit, exponit. Describit formam ædium sacra- 365, 366.
 rum, quas Mohammedani *mesg-jid* appellant, *mapalium*, sive
magalium, differit de occupationibus *Kabyleorum* & *Arabum*,
 vela ex caprarum pilis concinnantium, quibus & ad contegen-
 da tuguria sua, & ad indumentum, & ad lectum consternendum,
 utuntur. Isti nudo fere per omnem annum capite incedunt, 366-376.
 quod exigua tantum *fasciola* cingunt, unde *diadematum* vete-
 rum origo ducenda. Fœminæ cutem palpebrarum pulvere, ex
 plumbo parato, quem *Al-Ka-hol* nominant, pingunt, quod
 Ebræi per *כחל* *Ezech. XXIII, 40*, exprimunt, ad quem morem
 respicitur *Jer. IV, 30*. Per *חיד* enim istiusmodi pulverem intelli-
 gendum esse, dubio vix caret *2 Reg. IX, 30*, qui tamen mos etiam
 apud alias gentes, Græcos nempe & Romanos, obtinuit. Multi 383.
 hominum inter illos, ut & apud alios orientales populos, solo pa-
 ne, vel cibus ex farina confectis, pascuntur, unde Scriptura pa-
 nem haud raro pro omni cibo ponit. Arabes vitam otio & de-
 liciis exigunt, nisi quod equos & venationem ament, sunt frau-
 dulenti & violenti aggressores, qui in omnes, quos sine armis
 inveniunt, impetum faciunt, sicque *Ismaelis* morem servant
Gen. XVI, 12. Fœminæ in manus maritorum conveniunt, ubi 393.
 hic æquam ipsis ex manu sua libandam præbet, qui mos, te-
 ste *Herodoto*, apud *Nasamonos* olim pariter viguit. Arabes, & 393-395:
 generatim Mohammedani omnes, amuleta appendunt infantibus
 suis, persuadentes sibi, hac via a fascinatione immunes futuros
 esse; sectiones aliquas ex Alcorano pectori impositas portant;
 magorum & sagarum inter ipsos ingens est existimatio. Apud
 ipsos magna sunt in veneratione *Marabbut*, homines austeræ 398.
 vitæ, precibus & meditationi perpetuo vacantes, quos credunt
 Numen oraculis dignari, & potentia patranda miracula præditos
 esse. *Caput IV* declarat imperii formam, opes & reditus Alge- 402 seq.
 riensium, judicia & pœnas, foedera cum Christianis Principi-
 bus. A longo tempore parent Turcis, habent tamen proprios
 Mmm m magi-

Pag. 402, magistratus, & judicia secundum morem suum exercent. *Algeria & Tuneti* præest aliquis, summa potestate instructus, nomine *Dey*, cui associati sunt 30, qui magnum senatum constituunt, & quondam gravissimas quasque res cum illo tractabant, sed hodierno die Princeps omnem potestatem sibi vindicavit. Legitur is ex militibus, adeo ut etiam ultimi ordinis miles, modo fortitudinem, prudentiam, & alacritatem, ostendat, ad illam dignitatem aspirare possit.

Tomus I Caput I complectitur *Observationes geographicas Syria, Phœnicæ, & Terra sanctæ. Maundrellio* hanc tribuit laudem Autor, quod satis accurata terræ hujus descriptio ab eo data sit. Id igitur tantum agit Noster, ut, quæ ab illo omissa sunt, vel suppleat, vel emendet. Initium facit a *Latikea*, urbe maritima, sita in præalta rupe, mare spectante, priscis *Laodicea ad mare*, item *Λαυκεὶ ἀκρῆ* a candidis rupibus, dicta. Ibi in præsentia supersunt plures columnæ, item reliquæ aquæductus, forte ab *Herode* structi, ut colligas ex *Josephi Ant. Jud. Lib. I Cap. 16*, T. II arcus etiam triumphalis, & Inscriptiones Græcæ & Latinæ, sed ita pag. 1-4. exesæ & corruptæ, ut legi vix possint. In vicinia est *crypta S. Thecla*, quæ in veneratione habetur Græcis, & quæ inde profuunt aquæ, vim miraculosam sanandi habere creduntur. Tyrus hodierna ne quidem partem aliquam antiquæ urbis occupat, portus sabulo est oppletus, ut scaphæ piscatoriæ difficulter ingredi possint. Hierosolyma montibus undique cingitur amphitheatri instar; antiquæ urbis, sive quæ tempore Christi fuit, sive quæ ab *Hadriano* fuit restituta, non nisi rudera supersunt. Caput II *Observationes geographicas de Ægypto, Arabia petraea, & castris Israelitarum*, sistit. *Damiata* fluxit ab antiquo *Thamiatbis*, urbs commercii nobilis, sita ad oram orientalem Nili. *Alexandria*, nunc *Scandarea* dicta, duobus gaudet portibus, antiquo & novo, Priscæ urbis reliquæ sunt pars murorum, cisternæ, & duo ordines columnarum. *Cairum*, vulgo *Al Messer* dicta urbs, duobus exiguis milliaribus Orientem versus abest a Nilo. E regione *Cairi* est oppidum *Geeza*, ubi quondam erat *Memphis*, cujus reliquæ terra prorsus obrutæ. Duobus lapidibus inde offenduntur *pyramides*, in montibus, qui Libyam spectant, positæ.

positæ. Terram *Goshen*, vel *Ramesem*, locat in tractu Heliopo- Pag. 26.
 litano, ad ripam Nili, versus Arabiam. Inde loca designare al-
 laborat, in quibus Israelitæ, Ægypto egressi, castra sunt me- 29.
 rati. *Elimi* non nisi novem fontes, quorum *Mosis* 12 numerat
Exod. XV, 27, Num. XXXIII, 9, offendit, tribus procul dubio 37.
 fabulo, quod impetuosi venti tollunt, oppletis; palmæ contra,
 quarum numero 70 erant, adeo sunt auctæ, ut illarum hodierno
 die ultra bis mille conspiciantur, sub quarum una monstratur
 adhuc *Hammam Mousa*, balneum *Mosis*, quod incolæ magna
 veneratione prosequuntur. In solitudine *Sin* non reperit In- 38.
 scriptionem, quam in memoriam mannae, cœlitus datæ, rupi
 insculptam fuisse, quidam asserunt. Prope montem *Sinai* est
 monasterium, dicatum *S. Catharinae*, & monachi antiquæ regulæ
S. Basilii parent, qui, ubi locum apparitionis divinæ ingrediun-
 tur, vel appropinquant, soleas ad exemplum *Mosis* deponunt.
 Monachi austeram ducunt vitam, pane fere victitant, nisi quod
 certis temporibus fructus hortenses, legumina, olivæ, oleum,
 & acetum, ipsis subministratur. In summitate montis & Chri- 40
 stiani & Mohammedani sacris funguntur. In planitie *Rephidim*
 adhuc visitur rupes *Meribab*, quæ aquas dedit *Exod. XVII*, in
 qua observantur foramina, non arte, nec casu, facta, ex qui- 40 seq.
 bus aqua manavit. Portus, qui hodierno die appellatur *Mee-*
nab el Dsahab, videtur idem esse, qui olim dictus est *Eziun-ge-*
ber 1 *Reg. IX, 26*, 2 *Chron. VIII, 17*. Capite III datur Specimen 49 seq.
historiæ naturalis Syriae, Phœnicis, & Terra sanctæ. Venti, a
 plaga Orientali venientes, sunt vehementissimi, cujus generis
 fuit *Ευροκλύδων* *Aff. XXVII, 14*, ubi cum *MSto Alexandrino*,
Vulgata, Grotio, Cluverio, aliis, minus legendum *Ευροκλύδων*.
 In gravioribus tempestatibus Mohammedani sententias aliquas
 Alcorani malo affigunt, vel parti navis, inde agnum jugulant,
 eumque in mare projiciunt ad fluctus sedandos, quam super-
 stitionem jamdum olim inter Græcos viguisse, ex *Aristophane* in
Ran. Aff. III Scen. 2, & *Virgil. Æn. Lib. III v. 118-120*, elucet. 48-55.
 Ubi circa Hierosolymam circiter initium Februarii ingens ni-
 vis copia cadit, qua soluta fluvii intumescunt, incolæ lætam mes-
 sem augurantur. Solum in Syria est pingue & fertile, & opti-
 mum

- mum omnis generis frumentum profert. Ab aliquo tempore etiam tabaco colendo operam dederunt. Quodsi Terra sancta hodierno die æque incolis repleta esset ac antiquioribus temporibus, fertilior esset Syria & Phœnicia. Sterilitas igitur, de qua nonnulli queruntur, sive id fiat ex ignorantia, sive ex malignitate, non provenit ex terræ vitio, sed incolarum paucitate ac ignavia, & quod terra divisa inter minores Principes, qui se mutuo expilant. Olivæ multæ adhuc supersunt, & fructus ferunt; paucæ vites, nec nisi prope Hierosolymam & Hebronem, quarum cultum Mohammedani, religione impediti, negligunt.
65. *Arbor balsamifera & Musa* non amplius supersunt. Ficus dant fructus suos non uno tempore; quædam per totam hiemem in arboribus remanent, & reliquis sunt delicatiores. Plures regiones Judææ & Idumææ olim abundabant palmis; quæ ratio, quare in multis numis *palma* repræsentet terram Judaicam. Arbor hæc ingenti adhuc numero crescit prope Hierichuntem, in qua terra multi scaturiunt fontes & fluvii, quæque mitiore aere & solo arenoso gaudet. Inde ad montes se confert, & describit rupes prope *Latikeam*, montes *Tyrios*, *Berytenses*, *Carmel*, & qui *Hierosolymam* & *Bethlehemum* ambiunt, in quibus lapides, variis figuris insigniti, inveniuntur, qui venduntur peregrinis, non solum ut curiositati suæ faciant satis, sed etiam in certorum morborum remedia. Ex fluviis præcellit *Jordan*, qui licet quotidie ingentem aquarum vim in lacum *Asphaltitem* exoneret, inde tamen nullum incrementum sentitur; unde quidam in illa sunt sententia, illius haud exiguam copiam vel ab ardente sabulo absorberi, vel per meatus subterraneos in lacum *Sirbonidem* deferri; vel per vapores in altum tolli. Bitumen, quod in illius ripa invenitur, sulphure abundat, facile potest teri, foetidumque, ubi fricatur, exhalat odorem, item ubi in ignem immittitur. Incolæ sunt præter Græcos, Maronitas, & diversas Christianorum sectas, Turcæ, Turcomanni, Arabes, Drusii, qui religionem ex Christianismo & Mohammedanismo constatam sectantur, Alcoranum & Evangelium, tanquam libros divinitus inspiratos, recipientes, de quibus multa incerta fama circumferuntur. Vinum eos bibere, & carne suilla vesci,

vesci, experimento Autor cognovit. *Caput IV* complectitur Ob-
 servationes physicas, sive historiam naturalem, *Arabia petraea*. Pag. 76.
Idumaea multum differt a Terra sancta, non paucua gregibus re-
 pleta, non agri frugibus foeti, nullæ vineæ, nulla oliveta, in illa
 occurrunt, solum est desertum & sterile. Pluvia terram non ri-
 gat, nisi subinde circa æquinoctia, & quod terra profert, quan-
 tulum illud est, perpetuus æstus adurit. Interdiu ingens æstus,
 noctu intensius frigus, dominatur. Aer fere est serenus, venti,
 qui per diem oriuntur, nocte conticescunt. Cadavera came-
 lorum & aliorum animalium per multos annos durant, nimis
 æstu corpora exsiccante, sicque putredinem cohibente. No-
 ctu copiosus ros decidit. Fontes & putei sunt rari, quorum
 a *Cairo* ad montem Sinai tantum quinque numerantur; aqua
 ingrati est saporis, salubris tamen & ad tuendam, & restitu-
 dam, sanitatem. Ex fossilibus eminent lapides *Selenita*, spe- 76-79.
 cies cretæ, naturalis scientiæ scrutatoribus dictus *pseudo-fluor*;
marmor non unius generis. In solitudine ob ariditatem pau-
 cæ proveniunt plantæ, in fissuris tamen rupium quarundam &
 planitiebus, sabulo tectis, crescunt multæ *acaciæ*, *tamarices*,
lauri, & nonnullæ aliæ plantæ. In mari rubro plures nascun-
 tur plantæ, ut *Plinius Hist. Nat. Lib. XIII Cap. 25* non injuria
 dixerit, sub aquis esse silvas. *Mare rubrum* nomen habet ab 79-88.
Edomo. אֱדוֹם, unde אֱדוֹם יַם, non vult verti per *juncum*, sive
algam, quoniam juncos non in illo, sed aliquanto ab illo remo-
 tius, animadvertit; hinc potius vult reddi *mare herbarum*, sive
plantarum, quarum ingens multitudo versus litus, potissimum
 ubi mare non ita est alqum, cernitur. In solitudine *Sin* mul- 89.
 tæ viperæ, plurimum noxiæ, lacertæ varii generis; prope *Cai-*
rum integra examina *Ach-bobbas*, *percnopterorum*, vel *oripe-*
largorum, ipsi obviam sunt facta. Habentur illi Mohammedanis
 sacri, & illis terræ præfectus quotidie duos boves in cibum
 dat, quod ex veterum Ægyptiorum superstitione remansisse
 judicat. *Capite V* proferuntur *Observationes physicae & miscella-* 91, 92.
nea de Ægypto. Hæc sapientiæ fama olim erat incluta, quo
 Græcorum plurimi commigrarunt, indeque scientiam & ceri-
 monias cultus supersticiosi retulerunt; non autem scientiam

symbolicam affecuti fuisse videntur, cujus expressio quædam in obeliscis, muris, cryptis, mortuorum & animalium sacrorum cistis, exstat. Quorum symbolorum clavis quoniam deest, tota illa scientia est incerta. Per illa repræsentabant existentiam & attributa Numinum suorum, cultum ipsis præstandum, item alias species rerum existentium, elementa, genios bonos pariter atque malos, quos directores elementorum esse judicabant, ut hinc complecterentur Theologiam & Physicam, non facta historica exprimerent. In hisce jam symbolis explicandis, quorum, nonnullorum saltem, interpretationem ex

Pag. 92- *Horapolline, Pierio Valeriano, Athan. Kirchero, & aliis, in me-*
 166. *diu profert, multus est; a quibus enotandis, quoniam illorum explicatio passim habetur, & diutius justo, præstantia Operis hujus allecli, recensionem immorati sumus, abstinemus. Nec Papyrus, nec Persea, cujus in antiquis symbolis crebra mentio, nunc amplius superest. Ex animalibus hippopotamum Ægyptii plane ignorant, nec verum crocodilum sciunt; ibis pariter multæ est raritatis; ciconiarum ingens copia. Inter lacertas, quarum multas alit terra, est species quædam, quæ dicitur Warral, naturæ docilis, quæ musica delectatur, adeo, ut, ubi soni musici formantur, diversos motus membris suis faciat, quorsum*

170. *forfitan alludat Hieropsaltes Pf. LVIII, 4, 5. Cairi aliquot hominum millia sunt, qui lacertarum & viperarum carnibus vescuntur, quibus hoc honoris datur, ut, quoties peregrinatio religiosa Meccam instituitur, illam proxime comitentur, saltando, aliisque corporis motibus & gestulationibus, lætitiâ suam significantes, quale quid inde ab antiquis temporibus apud populos orientales obtinuit, Exod. XV, 20, 2 Sam. VI, 14. Frumenti, leguminum, & aliorum fructuum terræ, proventus pendet unice ab inundatione Nili. Hordeum maturescit, & colligitur circa initium Aprilis, triticum sub illius finem; seminantur medio Octobri, ubi inundatio Nili præcessit, quo ipso etiam tempore committuntur terræ linum, spelta, vel oryza,*

170, 171. *quam Scriptura nominet תבטבט Exod. IX, 32. Aquam Nili, suis se efferentem ripis, in cisternis servabant, quam inde, ubi necessum erat, in hortos, & ad frutices, derivabant, unde*
 sermo-

sermonem mutuatur *Moses Deut. XI, 10, 11.* Nili inundatio pendet ab imbris, in Æthiopia multa copia demissis, ac ille multum limi secum vehit, qui quoniam nigrum colorem aquæ conciliat, *Meλæs*, Ebræis מַלְאֵשׁ, appellatur. In insula quadam intra *Geezam & Cairum* est columna quædam posita, in qua cubiti sunt designati, qui, quod probabile est, veterum Νελοσκοπειον effecerunt. Subjicit Autor excerpta ex pluribus Autoribus antiquis, & alias Commentationes, quæ ad probationem & illustrationem illorum, quæ in Opere dixerat, faciunt. Index locorum sacre Scripturæ, quæ vel excitantur, vel explicantur, Operi egregiam coronidem imponit. Mappæ geographicæ, & figuræ, ad illustrationem facientes, eleganter sunt expressæ. Pag. 171-175. 175-192. 1-156.

HISTORIÆ MORBORUM, OBSERVATIONIBUS auctæ, & Clarissimorum Virorum Consultationibus atque Epistolis illustratæ; Autore FRANCISCO RONCALLI, Parolino, Academiæ Bononiensis Socio, & Nobilis Brixiani Medicorum Collegii Priore.

Brixia, excudebat Joannes Baptista Bossini, 1741, fol.

Alph. 3 plag. 1.

Medicinam non meris speculationibus, sed probata observationum & experimentorum fide, promoveri, cordatiores artis salutaris professores, ut olim, sic etiam nostro tempore, unanimi consensu declararunt. Theoriarum enim varietas, subtilissimæ hypotheses, ex cerebro natæ, sectarum quæstionumque cultus & multitudo, medicam rem opprefferunt & retardarunt; improbo vero observationum labore ars medendi semper perfectior reddita, & ad utilitatem hominum applicata fuit. Omnes igitur felici cum successu ampliando & perficiendo studio medico operam navarunt, qui historias morborum collegerunt, plurimis experimentis comprobarunt, remedia selecta & efficacia addiderunt, & consilia gravissimorum scriptorum simul adduxerunt. Hoc Cel. quoque Autor in præfenti splendidissimo Opere probare studuit, & cum in urbe Brixia tales

tales semper floruerint Medici, qui eruditione sua & scriptorum excellentia inclaruerunt, Noster quoque, eorum exemplo excitatus, observationibus suis viam monstrare voluit, ut praesentes & posteritones de sua patria bene mereri scirent. Varias morborum historias summa cum cura consignavit, iisdem sapius clarissimorum Medicorum consultationes, variasque observationes, addidit, quibus praxis hodierna illustratur & perficitur, hasque ita subjunxit, ut tanquam meditationes ab historia ipsa diversae considerentur. Postquam igitur catalogum historiarum generalem exposuerimus, circa unam alteramque subsistere, & Autoris methodum declarare, nostrum erit. Historia 1) Apoplexiam cum oris tortura, in hemiplexiam desinentem, sistit; 2) Epilepsiam in muliere viginti quinque annorum ex meracioris vini abusu proponit; 3) Epilepsiam a nimia ingluvie in adolescente cum respirandi difficultate declarat; 4) Capitis inflammationem post lentam febrem in adolescente describit; 5) Raucedinem in gutture, cutis impetiginem, ventriculi debilitatem, imorum viscerum aestum, exponit; 6) Salsam cutis impetiginem, corporis plenitudinem, & pernioles erysipelatosos, explicat; 7) Scirrhum in lingua & alium infra mandibulam post haemorrhoidum suppressionem sistit; 8) Ulcus auris ab ictu externo cum doloribus suppuratoriis, & auditus laesione, disquirit; 9) Myopiam, seu visus debilitatem, in dextro potissimum oculo, ob nimios in studendo labores exponit; 10) Ophthalmiam recurrentem, frontis & temporum inflammationem, Gallicam luem originariam & confirmatam, declarat; 11) Herpetem in capite, luem gallicam in toto corpore, post uvulae & tonsillarum inflammationem, proponit; 12) Luem gallicam, ulcus vesicae, carunculas in urethra, disquirit; 13) Luem gallicam, Melancholiam cum doloribus in obeso, explicat; 14) Luem veneream cum febre continua sistit; 15) Melancholiam, atrabiles scorbuticas affectiones, in nobili Moniali considerat; 16) Melancholiam, ventriculi morbosam affectionem cum pustulis supra linguam, disquirit; 17) Menstruorum imminutionem, gestationes laboriosas, & affectionem hypochondriacam, perpendit; 18) Passionem hystericam, spasmodicam, hypochondri-

chondriacam in muliere considerat; 19) Hystericam spasmodicam convulsivam affectionem sistit; 20) Affectionem hypochondriacam, manus & cruris tremorem, sputa sanguine tincta, disquirat; 21) Affectionem hypochondriacam, vomitus, borborygmos, cruditates, œsophagi contractiones, examinat; 22) Asthma in juvene triginta annorum considerat; 23) Asthma post vulnus humeri cum febre continua & sputis cruentis perpendit; 24) Asthma, sputum sanguinis, affectionem hypochondriacam, examinat; 25) Asthma, cachexiam, hydropem incipientem, considerat; 26) Febrem hecticam in muliere disquirat; 27) Sputum sanguinis, tabem incipientem in senes, declarat; 28) Hæmoptysin, respirandi difficultatem, maciem cum lenta febre, perpendit; 29) Tussim, sputum sanguinis, maciem, exponit; 30) Sputum sanguinis in viro, olim podagra & plagis in crure laborante, considerat; 31) Tumorem in mamma; 32) Cancrum in utero; 33) Lumbaginem, perpendit; 34) Ischiadicum dolorem in obesa proponit; 35) Claudicationem ob ischiadicam affectionem describit; 36) Morbosam epidemicam constitutionem, quæ Brixie A. 1730 grassata est, disquirat; 37) Spasmodicam ventriculi affectionem cum vomitu, tussi, & hypochondriacis affectionibus, sistit; 38) Fluorem album cum vomitu & pyralismo in nobili muliere considerat; 39) Nephriticum dolorem cum calculorum exitu disquirat; 40) Febrem, dolorem in coxa, liene, hepate, singultum, urinam nigram cum arenulis; ventris tumorem, perpendit; 41) Urinæ profluvium examinat; 42) Ulcus vesicæ in Veneto mercatore describit; 43) Femoris fracturam sistit; 44) Tensionem in abdomine & musculis intercostalibus sinistri lateris examinat; 45) Fistulam in scroto & perinzo describit; 46) Hæmorrhoides dolorificas cum subsequenti fistula in ano disquirat; 47) Dextri pedis distortionem cum subsequenti debilitate proponit; 48) Tumorem ulcerosum examinat; 49) Affectum pruriginosum sistit; 50) Ozænam exponit. Perlustremus nunc ex adductis historiis 18, 19, & 20, quo observationes annexas & methodum Cel. Autoris exponere queamus. Historia 18 mulierem annorum triginta temperamenti calidi sistit; quæ in

N n n n

puber-

pubertate aliquam menstruorum imminutionem passa, decem abhinc annis in febrem continuam incidit, postea, commissis in victus regiminæ erroribus, dysenteria, paulo post diarrhoea cum vermiculorum alborum exitu, fluore albo, borborygmis, capitis doloribus, & aliis incommodis, vexata fuit. A. 1732 fluxus menstruus cessavit, & varia incommoda, inprimis inappetentia summa, accesserunt. Hæc quidem annis sequentibus variis medicamentis debellata fuerunt, sed restant fluor albus, alvi stypticitas, durities hypochondriorum, urinæ albicantes, cutis ardor, &c. quæ hypochondriacæ & melancholicæ affectionis signa apparent. Cel. Autor eundem a liquidorum universali impuritate, & spirituum animalium ataxia, deducit, ulterius declarat, & indicationem format, ut fluidorum motus atque solidorum vis absque stimulo restituatur. Suadet igitur, ut vena saphena secetur, non ad evacuationem, sed ad motum cruoris promovendum; ut usu aquæ stibiatae fermenta vivificentur, ut post æquinoctium, præmisso pulvere *Baglivii* ad aciditatem removendam, lac asinum chalybeatum propinetur. Consultario *Cel. Alex. Macoppe*, huic historię juncta, variis circa hunc casum explicatis, menstruorum fluxum imminutum, rationem urgentis symptomatis habere ostendit. Blanda igitur emmenagoga simul cum aliis utenda suadet, & aquæ stibiatae calces metallorum, cerussam antimonii, martem diaphoreticum, adjungenda esse monet. Venæsectionem non negligit, blanda laxantia proponit. Chalybeata postea medicamenta, nec non castoreata, succinata, & opiata justa dosi, tandem tonica nervina balsamica, & diætæ regulas, commendat. Historia 19 passionem spasmodico-hystericam, in nobilissima Vestali obortam, proponit. Hæc, ut ex literis ad Autorem datis patet, delicatæ indolis, temperamentique calidi, erat, & amplexa religiosum vivendi genus, diætam prorsus mutaverat, ex aere puriore in ponderosorem paludosum, vestitu prorsus mutato, translata, animique pathematibus violentissimis exagitata fuerat; inde suffocationes uterinæ, spasmodicæ artuum convulsiones, tremores capitis, clamores & anxietates præcordiorum immanes, ortæ sunt; quæ omnia ab Autore disquiruntur, declarantur, & sequens

quens medendi methodus suaderetur. Cum malum jam sua sponte aliquas inducias fecerit, & agra marino assuefacta sit caelo, bilis calor temperandus, fervida viscera humectanda, sanguinis dyscrasia corrigenda, irrequieti spiritus compescendi, uteri glandulosæ lacunæ a viru expurgandæ sunt, ita, ut sanguis liberius fluat, & ichorum stasis avertatur. Hinc lene catharticum, & venæsectionem in pede, proponit; qua facta, sanguinis indoles cognosci, & an visciditas, an resolutio nimia, cruoris adsit, disquiri, poterit; tum denique remedia in utroque casu convenientia proponit. Ad compescendas vero spasmodicas & hystericas exacerbationes, succinata, castoreata, immo & anodyna, medicamenta, omni tamen cum cura, adhibenda suadet, & varia alia, ad scopum facientia, addit. Historia 20 mulierem sistit, quæ post repetitum partum, & abortum interdum intervenientem, commissis insuper nonnullis diætæ erroribus, non tantum hysterice doloribus, sed & aliis incommodis, vexata fuit; in cujus morbi rationem erudite inquiri, & quomodo aptis remediis succurrendum sit, ostendit. Observationes in hysterice mulierum passionem, quas hisce historiis subnectit, brevissimis indicabimus. 1) Absque lanceola Medicum ad curandas hysterice affectiones, simulque spasmodico-convulsivo-hypochondriacas, non accedere debere, asserit Autor; sed, hoc non indiscriminatim agendum esse, simul monet. 2) Quanta sit differentia mali hysterici in gravidis & puerperis, declarat, simul quædam de foetuum tubario annectens. 3) Remedia, apud veteres usitata in malo hysterico debellando, recenset, & levioris usus fuisse, ex neglectu eorum colligit. 4) Remedia chalybeata disquiri, & illa, tum per se exhibita, tum purganti juncta, maximis laudibus prosequitur. 5) Bezoardico vero Joviali, adeo usitato, postquam a *Baglivo* commendatum fuerat, parum virtutis adscribit. 6) Varia specifica antihysterica, e. g. Fl. Chamomillæ, *Astragalum foetidum*, Galbanum, &c. nomine tantum exposito, recenset. 7) *Sydenhamium* approbat, qui corticem peruvianum proponit, quem, cum in febribus intermittentibus tanti usus esse cognoscimus, & hic non prorsus rejicere, sed sæpius in auxilium ducere, possumus. Splendidum hoc Opus, Principi Regio Polonia

loniæ & Electorali Saxoniz dicatum, maximam in observando industriam, amplissimam in elaborando eruditionem, & meditationes longa experientia comprobatas, ostendit, & typorum chartæque elegantia se commehdat. Forsitan nonnulli monere possent, Cel. Autorem interdum hypothesibus minus demonstratis in explicandis phænomenis indulgere, vel non semper eventum morbi & effectum medicamentorum apponere, & ita imperfectas nobis reddere historias morborum; sed hi perpendant, in gravissimo hoc studiorum genere nihil perfectum expectari posse.

*HERMANNI BOERHAAVE, PHIL. ET MED. D.
Sc. Prælectiones Academicæ in proprias Institutiones
rei medicæ. Edidit, & Notas addidit, ALBERTUS*

*HALLER. Volumen tertium, Lien, Hepar, Re-
nes, Musculi, Cutis, Nutritio.*

Gottingæ, apud Abrahamum van den Hoeck, 1741, 8.

Alph. 2.

Eundem ordinem, easdemque dotes, quibus priores *duo Tomi* communem, atque nostrum etiam, tulerunt plausum, cernimus in *tertio* hoc *Tomo* & admiramur. Quas quidem laudes cum denuo hic recitare omnino foret superfluum; nos nostro potius more quædam ex observationibus *Hallerianis*, quæ etiam nunc *Celeb. Viri* amplissimam omnis generis doctrinam, incredibilem industriam, lectionem vastissimam, & præstantissimum iudicii acumen, abunde declarant, momenta, quæ ipsius ingenio proprie debentur, ipsis Autoris verbis repetere constitutum habemus. Ita vero statim ab initio, ossium fabricam breviter explicaturus, *pag. 4*, ossa quælibet fieri, contendit, elementis terreis conjunctis in longa filamenta, quæ cum sui similibus longissimam fibram osseam, eandemque angustissimam, efficiunt; fibras vero in multis ossibus parallelo situ efficere membranam osseam, sive laminam, in cranio facile separabilem; lamina

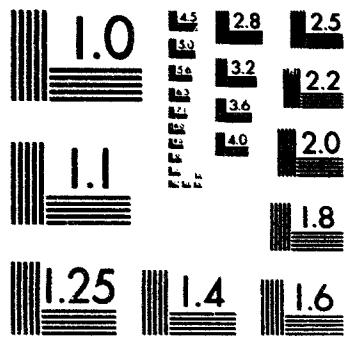
minas exterius integras, interius ad medullæ sedem reticulatas, aut in spongiam intricatas, ossa tota efficere; inter fibras parallelas, interque laminas, intervalla inania esse, in longitudinem porrecta, & parallela ossis fibris, hæcque intervalla ita in adultis arctari, ut pororum & punctorum specie supersint, dum ea intervalla, quæ laminis interponuntur, in exterioribus ossis partibus & ipsa paulatim evanescunt, in interioribus vero conservantur, laminasque interrumpunt. Vasa itaque, per intervalla fibrarum admissa, & in ipsis, & in laminarum intervallis, per longitudinem ossis meare, atque, ut creditur, succum illum osseum fundere, quem intra vasa fluentem cultri apice percipiendum esse, *Rob. Nesbit* affirmat. *Pag. 14* arterias pericardicas proprias, sed non perpetuas, duas nominat, anteriorem sinistram, ex trunco arteriæ subclaviæ, trans arcum aortæ, circa vasa pulmonalia ductumque arteriosum dispersam, posteriorem dextram ex simili sede subclaviæ proxime truncum communem, posterius intra venam sine pari, & bronchum dextrum in glandulas & pericardium dispersum. Aliæ vero communes adstant perpetuæ. *Pag. 27*, nunquam in ipso ostio venæ azygos se valvulam vidisse, ait, rugas vero valvularum similes aliquando se in arcu reperisse, perpetuo tamen motum aeris ceræque reciprocum liberrime & expedite huc & illuc meare. *Pag. 47* lienem repletum & non repletum per plures menses maceratum undique dissolvi vidit in vascula, quorum extremi rami recti confertim ex ramosis trunculis nascerentur. *Pag. 97* opinionem *Barhuavii*, quod pinguedo omenti, calore & attritione perpetua amara facta & rancescens, proximam suggerit materiem fecernendæ bilis, probabilem reddere monet oleum in bile copiosissimum. Id enim cum per venam portarum omnino adveniat, ventriculus vero, & lien, & pancreas, adipe destituantur; superest, ut ab omento, & quod verissime monuit *Morgagnus*, a mesocolo & mesenterio, pinguedo reductatur. Hinc foetui & infanti pinguedinis parum est in toto corpore, in omento nihil, cum neque respiret foetus, neque infans alimentis utatur difficilibus. Verum, foetui & recens nato bilem non amaram esse, sed sanguinis similiorem, e flavo ru-

bram, viscidam, inspidam, Noster sæpe est expertus. *Pag. 108* ita de ratione, quæ inter omentum, lienem, & hepar, intercedit, pronuntiat: Oportebat sanguinem hepaticum lenius fluere, quam solet arteriosus, ut viscidus inde liquor pararetur. Necessè erat, ut oleum in eo sanguine abundaret, ex quo bilis saponacea indoles oriretur, adeoque sanguis & lente motus, & viscidus, metum faciebat obstructionis. Ergo ei tantum admixtum est sanguinis dilutissimi lienalis, & liquoris aquei, ac semiputridi ventriculi, & intestinorum, quantum requirebatur ad temperandum lentorem oleosum sanguinis. Denuo tantum motus additur a vi respirationis, quantum non quidem ad arteriosam celeritatem, sed ad perennitatem fluenti, requiritur. *Pag. 117* a sententia *Barbaavii*, ut sæpius facit, recedens, non aliam allegat causam, qua sanguis venæ portarum resistentias in hepate superet, præter unam respirationem, adjutam pulsatione valida, tum trunci arteriæ cæliacæ dextri, qui trans venam portarum assurgit, tum vero ramorum hepaticorum, qui ramos venosos portarum comitantur. *Pag. 262* monet, vesicam in foetu pro ratione corpusculi maximam esse, eandem non pro ratione corporis crescere, sed paulatim rationem uteri augeri, diminuta vesicæ ratione, & cum in foetu longe supra os pubis vesica educatur, eandem in sene non ascendere supra ossis marginem, nisi vehementer distendatur. *Pag. 427*, gravissimam difficultatem esse, pronuntiat, definire, quid de accessoria illa copia fluidi nervei fiat, a qua nunc maxime motus muscularis factus est. An redit ad cerebrum? Sed resistunt immensa vi novi, qui succedunt, spiritus. An exit in venas, quæ ex imis vesiculis sine finibus fibrarum exeant? Quare non eo ipso exiit tempore, quando inflabantur fibræ a copia nova spirituum? Si vero tunc exiit, nulla potuit distensio facta fuisse. An sistitur in viis cæcis? Non potest. In immensum enim auferetur contractio musculorum & crassities. An exhalat? Idem respondendum foret, quod de venis dictum fuit, etsi hæc ratio videatur magis probabilis, si ponas poros valde exiguos, qui non impediunt repletionem fibræ motricis. An in tendines, tanquam promptuaria, migrat? Deest spatium in tendine,

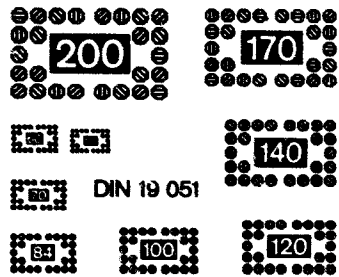
tendine, neque omnes muscoli tendines nati sunt. An perit destructa? Sed ex ente in nihilum regressio nulla est, & nisi perit, nisi definit corpus esse, semper distendit. *Pag. 459*, omnes machinas humanas non aliunde virium augmenta habere, monet, nisi quod potentia tanto plus viæ describat, quanto pondus ipsa majus est. Corporis humani perfectio in eo est, ut plus viæ pondus describat, potentia minus. Non aliter fieri potuit, ut pes ante pedem poneretur, ut exfereretur maxilla inferior trans superiorem, ut brachium & ante corpus, & supra, & retro, produceretur, & infinita hujus generis, quæ omnia necessitatem faciunt, ut musculus propius hypomochlion, pondus autem remotum, poneretur. *Pag. 114*, in adulto corpore, innuit, nullum manifestum esse motum inter ossicula carpi, neque posse eum liberum esse, cum ligamenta sint brevissima. Mirabiles tamen utilitates pedum in miseris hominibus, manibus a nativitate truncatis, & motiones, quibus manus imitantur, demonstrant, esse in machina humana multo plus latentium moriorum, quam quidem vulgo exercere solemus, & tantam esse perfectionis abundantiam, ut magnam partem non incommode negligamus. *Pag. 464* aliquam dorfi aponevrosin minus cognitam describit. Nempe a serrato posteriori superiori ad inferiorem musculum ejusdem nominis continuæ fibræ tendinæ a spinis vertebrarum dorfi versus costas transversæ incedunt, immixtæ tendineo involucro musculorum intercostalium, ut adeo sacrolumbaris & longissimus dorfi musculus toti contineantur continua aponevrosi, cujus propriæ carnes sunt, qui jam nominati fuerunt, muscoli serrati. Neque magis movendis costis eos ipsos musculos videtur natura destinavisse, quam attrahendæ aponevrosi, jam descriptæ, ut in magnis conatibus & elevandis ponderibus musculi longi, neque durissimi, retineantur, suamque contractionem omnem impendant, non in elevanda cute, sed in attrahendis costis & vertebra in mutuos contactus. *Pag. 492* originem mali hypochondriaci ex vita literaria sic explicat, quod perpetuus usus oculorum & cerebri, in quo procul dubio anima proxime operetur, augeat determinationem sanguinis in
caput

caput & nervos, atque adeo dilatet fibras cerebri nervorumque, dilatati vero nervorum tubuli debilitentur continuo, & mollescant, & impressionibus minus resistent, quæ princeps causa esset morbi hypochondriaci; deinde, quod, cessante motu musculorum, & impedito septo transverso, laboret transitus liquorum per hepar, ventriculi & Intestinorum compressio minuatur, & stagnationes in hypochondriis atque cruditates augeantur. Pag. 566, sudorem omnino arteriosum esse, pluribus probat. Pag. 573 sudores criticos apud Hippocratem, non theoria solum, sed experimentis quoque, reperit, & adversus Freindium aliquot exemplis comprobat. Pag. 574 confusio-nem perspirationis insensibilis, cum exhalatione illa inorganica, quæ a solo calore oritur, & fere omnibus corporibus, communis est, pluribus perstringit. Pag. 587, nos non proprii corporis pondus percipere, causatur, quia definita vis musculorum sufficiat ad eos labores, quos vita mediocriter agilis requirit, neque id grave videatur, quod perpetuo portamus, grave autem esse id, quod non perspiret, non ob additas tres libras, quas facile gestaremus in loculo, sed quod, obstructis musculorum vasis arteriosis, vires musculorum minuantur. Unde etiam in febre tanta oritur debilitas, corpore multum leviori. Pag. 637 compositionem corporis humani ad mentem Barboavii, ejusque discipulorum, ex partibus minimis breviter, sed elegantissime, explicat, quando ait, primam particulam corporis humani esse elementum solidum terreum, ex elementis per longitudinem conjunctis fieri fibram simplicem, ex fibrarum tegmine vel simplici parallelo, vel intertexto, membranam primam, ex membrana prima, in cylindrum involuta, oppositis finibus coherentibus, ut spatium claudant, vasculum simplex, ex vasculis simplicibus membranam secundam, ex ea similiter, ut de simplici dictum fuit, vas secundum, inde membranam vasculosam aliam. Pag. 693 diversitatem firmitatis partium solidarum pro multiplicatione cohesionum docte edisserit. Nempe prima cohesio est elementorum ope glutinis. Hinc media fibra fortior; ibi enim duo elementa coherent, terminus debilis, quia nulli coheret. Si utrinque extremo elemento aliud

aliud elementum adhæserit, termini conjuncti facient cohæsionem similem, æqualem priori. Deinde, si duæ fibræ conjungerentur totis longitudinibus, atque ita membranam minimam facerent, fieret utique tertia & validissima cohæsio. Sed vix probabile est, naturaliter tales membranas adesse. Videtur in musculis, & inter vasa, ubique nexus fieri per fibrillas transversas, sive cellulosam fabricam, & pleræque partes ductum habent fibrarum, juxta quem facilius lacerantur, maxime tenaces, si contra eum ductum dirumpere coneris. Ergo tertia hæc cohæsio, a cellulosa facta, laxior erit, multum tamen addet robori, quod superficies conjunctæ sint maximæ, quæ dari possunt, totæ nempe longitudines, multo majores priori. Si ab altera parte fibra similiter & parallela admoveatur, erit cohæsio quarta tertiæ æqualis. Si hæc tres fibræ membranam fecerint, quæ in vas fuerit coalita, erunt in tribus fibris cohæsiones longitudinales tres, & latitudinales totidem, cum, nisi vas efficerent, hæc quidem tres etiam forent, sed illæ non nisi duæ. Et, si minima fabrica, quod probabile est, cylindrica fuerit, poterunt sex aliæ cylindri similes eam contingere, & habebit laterculus, ex fibrillis solidis factus, omnino sex cohæsiones per latitudinem, sex per longitudinem. Si vero plura fuerint strata fibrarum, atque adeo quævis cylindrica fibra non duas, sed sex, vicinas fibras acceperit, quæ quidem omnium cognitarum membranarum fabrica est, tunc denuo firmitates mire augebuntur. Et, si hæc fibræ non cellulosa fabrica, sed coalitu vero, post expulsam fluidum connexa fuerint, quam late se contingunt, ita tamen, ut in prismatibus curvilineis, quæ media interponuntur cylindris fibrarum, fluidum conservetur, tunc in lacerto fibroso, posita longitudine elementi ad latitudinem, ut 20 ad 1, quod parum est, erit cohæsio lacerti ad cohæsionem fibræ simplicis 486. 1. *Pag. 699* ejus phænomeni, quare fœtus quidem increfcere queat, adultus autem homo crescere desinat, hanc rationem adducit, quod in fœtu gluten inter elementa plurimum, est, elementa paucissima, ut flexilitas & mucositas viscerum, membranarum, ossium, demonstrat. In adulto hoc ipsum gluten a pulsatione arteriarum vicinarum &

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

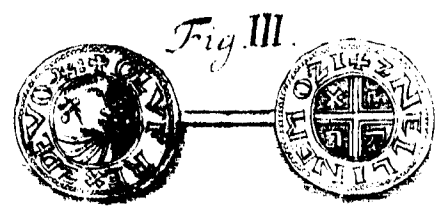
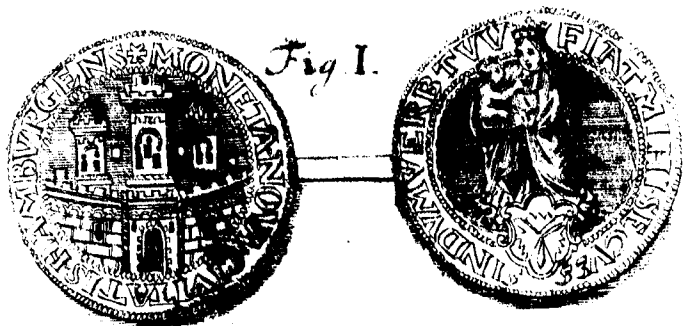
SIGNATUR: M 613 M 4⁰

actione muscutorum, ita paulatim exsiccatum & induratum est, ut exiguum fiat, elementa vero solida longissima. Semper autem superesse aliquam glutinis copiam, alibi demonstratum fuit. Hinc deducitur, in foetu fibræ debilissimam esse, & extensioni etiam levi cedere, paulatim vero robustam fieri, & tandem pene rigidam. Sola enim terra inflexilis est, omnis autem flexilitas a glutine oritur. *Pag. 702* novam rationem, quæ vires fibrarum infinita ratione auget, proponit. Nimirum, cylindricas esse fibras, multa demonstrant. Ergo fibra, concreta ex sex cylindris, circa septimum conjunctis, cohæiones habet in lineis, quæ in longitudine convexa cylindrorum jacent. Inter cylindros spatia prismatica curvilinea, triangularia, interceptiuntur, inania, aut vapore aqueo, non adhærente, plena. Effundatur nunc in hæc vâcua succus concrescibilis, qui cum sex fibris peripheriæ, & cum media fibra, conferruminetur, tunc vero non lineis cohærebunt fibræ, sed totis superficiebus, undique, neque ullibi libera erunt. Est autem superficierum ad has lineas, etiam si physicæ sint, ratio incredibilis. Hæc ratio cohæionis in ossibus evidentissima est, in quibus succus osseus effunditur in longitudinalia intervalla fibrarum, & distantes olim laminas conglutinat. Eadem in tumoribus ossis & lapideis est, ubi succus effusus non quidem circa fibras cogitur, sed confluentes guttulæ absque intervallo se attrahunt. Reliquas autem cohæiones omnes superat, & vel sola explicat, quare vasa & molles fibræ pueri obediunt vi expandenti cordis, cui fibræ rigidæ & vasa solida adulatorum facile resistunt. *Pag. 728* pluribus probat, diversorum humorum diversa esse tempora, quibus circumducantur; omnia vero hæc a nobis ignorari.

PROBLEMA GEOMETRICUM LAHIREARUM, Sectiones Conicas spectans, a LUDOVICO WENTZIO, J. U. L. & Mathematicum Cultore Basileensi, pluribus modis solutum.

Problema

T. A. B. IV. Ind. Nov. Act. Erud. A. 1774. Mens. Sept. P. II. pag. 557. 558. 559.

Problema hoc est: *Describere Ellipsin, quæ habeat centrum positione datum, & Axem magnitudine datum, & quæ tangat duas rectas positione datas.*

Autorem hujus Problematis esse inclytum Astronomum Parisiensem, *de la Hire*, Conicorum alias scriptorem, qui hoc aliis celeberrimis Mathematicis quondam proposuerit, quamvis ipse, ut nonnulli suspicantur, non solverit, virosque præclaros ejus solutionem dudum dedisse, non ignoro. Eapropter ista, tanquam luce publica haud adeo digna, hætenus inedita reliqui, exceptis iis, quæ jam A. 1727 publicavi. Quoniam autem a permagni nominis Mathematico, cui de meis solutionibus nonnullam feci mentionem, certior factus sum, iis nonnulla inesse, a nemine adhuc edita, aliisque haud displicitura, illa omnia, qualiacunque sint, publici juris facere non dubitavi.

En igitur, benevole Lector, multiplicem solutionem. *Prima* erit Trigonometrico-Sphærica, Axem transversum datum supponens, nullaque analysi algebraica indigens, quippe cum datum Problema ad mere Trigonometrico-Sphæricum reducatur. *Secunda* ex eodem fundamento cum præcedenti, sed methodo analytica, petita, axem conjugatum cognitum supponit, & tandem constructionem satis, ut opinor, concinnam suggerit. *Tertia*, Axem transversum denuo datum supponens, methodo analytica vulgari traditur, indeque constructio geometrica cum præcedenti, si invertatur, plane coincidens deducitur. Tandem additur, & synthetice demonstratur, solutio generalis, Sectiones Conicas omnes concernens, quam simul exemplis illustravi.

Solutio I, Trigonometrico-Sphærica.

Notum est, Ellipsin generari, si ex omnibus punctis circumferentiæ cujusdam circuli, planum aliquod oblique secantis, ad illud planum lineæ rectæ perpendiculares ducantur: hanc Ellipsin autem degenerare in lineam rectam, si circulus ipse ad perpendicularum erigatur. Posito itaque in Fig. 1, lineas datas esse ID, IL, centrum datum A, & axem transversum dimidium AG; si concipiamus, planum datum IDAL, in

TAB. V.
Fig. 1.

quo Ellipsis describenda, secari ad angulos rectos a duobus aliis planis super datis lineis ID , IL , ad perpendicularum erectis, atque sphaera quaedam ita constituta ponatur, ut ejus centrum fit in ipso puncto A , ejusque semidiameter ipse semiaxis transversus AG ; patet, hanc sphaeram a dato plano secari in medio, ita, ut sectio inde nata sit circulus maximus $GMLK$; a planis perpendicularibus vero secari, ita, ut generentur duae aliae sectiones perpendicularares & circulares, quarum diametri sint GM & KL , atque centra horum dieretrorum puncta media C & B . Porro, cum Ellipsis describenda terminetur circulo $GMLK$, atque datas rectas tangat in partibus GM , KL , sequitur, si concipiatur aliquis circulus maximus hujus sphaerae ita constitutus, ut, demissis ad planum nostrum perpendicularibus, desiderata Ellipsis formetur, hujus circuli duo puncta, a quibus perpendicularium ope designantur puncta contactus, eadem fore, in quibus idem circulus maximus duos illos circulos minores, vel, accuratius dicendo, illorum circumferentias, tangat; lineam intersectionis vero hujus circuli maximi & plani dati coincidere cum latere transverso Ellipsis quasitae. Porro, quia Ellipsis ex numero earum figurarum est, quae habent partes oppositas similes & aequales, sicuti circulus, manifestum est, Ellipsin describendam tangere debere chordas, ipsis GM & LK e diametro oppositas, adeoque circulum illum maximum sphaerae similiter tangere circulos minores, prioribus oppositos; unde, ut figura eo facilius ob oculos poni possit, accipiamus loco unius GM horum circulorum minorum ipsius oppositum, habebimus jam

TAB. V in superficie sphaerae sequentia consideranda: Sit RCB (Fig. 2)

Fig. 2. Circulus maximus, in Fig. 1 literis $GMLK$ designatus, C Polus minoris, B majoris, sectionis circularis; ROQ alius circulus maximus, ex cujus projectione Ellipsis nascitur, minores illos tangens in punctis O & Q (a quibus demittendo supra dictas perpendicularares in planum RCB , oriuntur puncta desiderata contactus,) ac priorem maximum secans in R ; P Polus circuli ROQ ; PO , PQ , Quadrantes, per C & B traeseuntes; porro ponatur RT Quadrans, erunt etiam PT & $RCBS$ Quadrantes.

Fig. 1. Deinde patet, quod, cum centrum A (Fig. 1) positione data

tum

tum sit, datae sint & perpendiculares AB, AC, & angulus, quem istae faciunt BAC, vel ejus complementum ad duos rectos CAD, æquale angulo intersectionis datarum Tangentium BID; & quia hujus anguli mensura est arcus CB (Fig. 2) intervallum polorum C & B, circularum minorum, in sphaerae superficie descriptorum, patet, inquam, quod detur arcus BC. Denique, quia, dato semiaxe AG (Fig. 1), dantur etiam partes rectarum circulo abscissae GM & KL, patet, dari etiam arcus CO, BQ; sunt enim dimidia ipsarum GM & KL, seu CM & BL, horum arcuum sinus; ac proinde dantur etiam eorum complementa ad Quadrantem CP & BP.

TAB. V
Fig. 2.
Fig. 1.

Hinc ergo manifestum est, totum Problema redactum esse ad Trigonometrico-Sphaericum. Habemus enim in Triangulo Sphaerico obliquangulo PCB omnia tria latera cognita, ex quibus, si reperiatur per calculum Trigonometrico-Sphaericum angulus PCB, vel ejus verticalis RCO, patebit etiam in Triangulo rectangulo RCO arcus CR; dabuntur enim ad eum invenendum angulus rectus COR, arcus CO, & angulus OCR. Sed arcus CR dabit angulum CAH, quem faciet latus transversum cum perpendiculari AC (Fig. 1). Est enim R unus ex ambobus verticibus, quibus Ellipsis a latere transverso intersectatur; adeoque, invento arcu CR, patebit situs lateris transversi, quo determinato, nihil aliud superest ad Ellipsin describendam, quam ut semiaxis conjugatus quoque reperiatur; quod fiet mediante eodem Triangulo rectangulo OCR, in quo quaerendus est dumtaxat angulus R, utpote cujus cosinus est ipse semiaxis questus. Quoniam enim ST est mensura anguli R, & angulus iste est idem, sub quo circulus maximus TQO in planum alterius RCB projiciendus eundem secat; manifesto sequitur, sinum arcus TX, vel PS, complementi ipsius ST, dimidiam latitudinem maximam Ellipseos proditurum esse. Quoniam enim RT est Quadrans, punctum T, in planum saepius dictum projectum, dabit alteram extremitatem Axis conjugati questi, quod erat invenendum.

Sic, si in Fig. 4 fuerit Axis transversus 2000, perpendicularis AC 944, AB 728, & angulus CIB 84 gr. 30 min. invenietur

Fig. 4.

00003

angulus

angulus CAH $26^{\circ}. 40'$ vel ejus Tangens 502, aut CH 474, & sin. TX, vel femiaxis conjugatus AE 678 partium.

- TAB. V Me non monente apparet, si arcus BC sit major summa
 Fig. 3. arcuum BQ, CO, ut in Fig. 3, Problemati duas satisfacere El-
 lipses. Per intervallum enim circularum QB, CO, transire po-
 terit alius circulus maximus in planum projiciendus, ita, ut, ma-
 nente eodem arcu BC, punctum R cadat intra limites circulo-
 rum BQ, CO, & in hoc casu erit vel PB, vel PC, Quadrante ma-
 jor, e. g. in casu supra dato sit PC $109^{\circ}. 15'$, unde reperitur
 Fig. 4. arcus CR, seu angulus CAH, (sumto h in Fig. 4 ex altera parte
 ipsius C,) $24^{\circ}. 36'$, ejusque Tangens 458, vel Ch 432, & Col.
 arcus ST, vel femiaxis conjugatus AF 610 partium.

*Solutio II, Geometrica, Axem conjugatum datum
 supponens.*

- N**ititur hæc solutio eodem fundamento cum præcedenti, sed
 calculus analysi algebraica absolvitur, & quidem hoc mo-
 do: Quia axis conjugatus datus supponitur, sit ejus dimidium,
 Fig. 2, 3. vel sinus arcus PS (Fig. 2, 3,) = a, sin. PB (= AB Fig. 1) =
 b, sin. PC (= AL) = c, sin. totus incognitus (vel semilat.
 transv. AG) = t, sin. arc. BC (vel ang. CAD) assumpto a pro
 sinu toto, = d, ad radium t vero reducus = dt: a. Habe-
 bimus duo Triangula rectangula PSB & CRO, quibus arcus BS
 & CR reperiuntur, ut sequitur: nimirum in Triangulo PSB, in
 quo dantur angulus rectus PSB, crus PS & hypotenusa PB, repe-
 ritur SB, si fiat, ut Cos. PS ad Cos. PB; ita sin. tot. ad Cos. SB.
 Est autem Cos. PS = $\sqrt{tt - aa}$, Cos. PB = $\sqrt{tt - bb}$;
 ergo Cos. SB = $t \sqrt{tt - bb} : \sqrt{tt - aa}$. In triangulo altero ve-
 ro OCR, in quo dantur latus CO, angulus rectus COR & angulus
 CRO, cujus mensura est ST, complementum ipsius SP ad Qua-
 drantem, adeoque sin. CRO = $\sqrt{tt - aa}$, reperitur hypo-
 tenusa CR hac Analogia: ut S. CRO ad S. CO, ita S. tot.
 ad S. CR; ideo, cum S. CO sit $\sqrt{tt - cc}$, erit sin. CR = $t \sqrt{tt - cc} : \sqrt{tt - aa}$. Cum vero ex datis sinibus arcuum
 RC & CB reperiatur sinus summæ RB, (vel differentiæ Fig. 3,) utriusque arcus sinum multiplicando per Cos. alterius, & sum-
 man

mam (vel differentiam) productorum dividendo per sinum totum, atque sinus iste summæ (vel differentiæ) sit ipse Cos. SB, supra repertus, liquet, aditum patere ad Æquationem. Est enim sin. BC = dt : a, sin. CR = t √(tt - cc) : √(tt - aa), atque Cos. BC = t √(aa - dd) : a, & Cos. CR = t √(cc - aa) : √(tt - aa); ideoque sin. BR = dt √(cc - aa) : at √(tt - aa), + tt √(tt - cc) √(aa - dd) : ta √(tt - aa) vel (dt √(cc - aa) + t √(tt - cc) (aa - dd)) : a √(tt - aa). Sed sinus BR vel Cos. SB antea repertus est = t √(tt - bb) : √(tt - aa); ergo habemus Æquationem t √(tt - bb) : √(tt - aa) = (dt √(cc - aa) + t √(tt - cc) (aa - dd)) : a √(tt - aa), vel (dividendo utrinque per t, & multiplicando per a √(tt - aa)) fiet a √(tt - bb) = d √(cc - aa) + √(tt - cc) (aa - dd), quæ reduci potest ita, ut eruatur valor lineæ CG (Fig. 1), a qua semiaxis transversus pendet, si prius quadrando & ordinando reducat ad hanc formam: 2d √(cc - aa) (tt - cc) (aa - dd) = (tt - cc) dd + (aa - dd) cc + (dd - bb) aa; deinde brev. gr. ponatur x pro √(tt - cc) vel xx pro tt - cc, ce pro dd - bb, ff pro aa - dd, & gg pro cc - aa; fiet enim 2d g f x = d d x x + c c f f + a a c c; qua equatione quadrata more solito resoluta prodit tandem x = f g : d, + √(f f g g - c c f f - a a c c) : d, & substituendo vice versa pro gg, ff, & cc, valores pristinos, reperitur x = √(cc - aa) (aa - dd) : d, + a √(bb - aa) : d; unde, quia supposuimus x = √(tt - cc), & √(tt - cc) est valor ipsius CG, manifestum est, semilatus transversum AG = t determinari, abscindendo rectam CG valori ipsius x invento æqualem.

Sicut denique hujus lateris transversi obtinebimus mediante sinu arcus antea inventi CR, vel ei respondentis anguli CAH. Cum enim sinu ille antea repertus sit t √(tt - cc) : √(tt - aa) atque cosinus t √(cc - aa) : √(tt - aa) & valor ipsius t jam cognitus, atque sin. totus sit ad Tangentem, ut cosinus ad sinum; si capiatur AC pro sinu toto, liquet, CH fore Tangentem anguli CAH quaesiti, & æqualem c √(tt - cc) : √(cc - aa). Quod erat inveniendum.

Constru-

Constructio Geometrica.

Valores inventi tam distantix CG, quam CH, id est, tam $\sqrt{(cc - aa)(aa - dd)}$: d, + a $\sqrt{(bb - aa)}$: d, quam c $\sqrt{(cc - aa)}$: $\sqrt{(cc - aa)}$, constructu adeo faciles sunt, ut faciliores dari in hoc Problemate non possint; unde, cum placuisset hanc solutionem meis Thesibus, jam A. 1727 pro Cathedra Physica ventilatis, annectere, non necesse duxi cogitare, nisi de ea constructione, quam ipsi termini algebraici suggerunt. Sed, quia Geometras æque ac alios artifices de exornandis inventis quoque cogitare decet, haud abs re erit, aliam magis concinram hic tradere, quæ haud minus, quam modo dicta, scilicet brevitate commendat. Demissis itaque in Fig. 5 ex dato centro A ad datas TC, TB, perpendicularibus AB, AC, ex altera parte centri, quantum opus est, prolongandis, factisque Cc, Bb, æqualibus semiaxi dato, descriptisque centro A radiis AB, AC, arcubus Bd, Ce, secantibus bd, ce, ipsis AB, AC, parallelas in d & e, abscindantur BP = bd, & CN = ce, factisque AQ = AP & AO = AN, ducantur per P & Q ipsi BT dux parallelæ, & per N & O ipsi CT dux aliæ parallelæ, priores secantes in punctis I, K, L, M, quæ erunt foci duarum Ellipsis, quæstioni satisfaciendum, quibus præter axem cognitæ Ellipses facile describuntur, ut notum.

TAB. V
Fig. 5.

Demonstratio: Probandum est, AI, AK, in ambabus Ellipsis, quæ hic satisfaciunt, obtinere situm Axis transversi, & æquales esse distantias focorum. In hunc finem agatur AR parallela NK, atque per I & K ducantur rectæ Ah, AH, nec non AS parallela ipsi PK, secans KI in medio S, atque ex E demittatur ad AC perpend. EF, erunt Triangula AEF, APR, ASN, similia; sunt enim omnia rectangula, & anguli FAE, ARP, ASN, æquales. Jam, quia per præc. semiaxis datus = a, AB = b, AC = c, EF = d, AF = $\sqrt{(aa - dd)}$, & per constr. NA = $\sqrt{(cc - aa)}$, atque AP = $\sqrt{(bb - aa)}$: patet esse EF: AF = AN: NS, adeoque NS = $\sqrt{(cc - aa)(aa - dd)}$: d, atque EF: AE = AP: AR, unde AR = SK = SI = a $\sqrt{(bb - aa)}$: d, & NK = NS + SK = $\sqrt{(cc - aa)(aa - dd)}$: d, + a $\sqrt{(bb - aa)}$: d, atque

TAB. ad Nov. Act. Erid. A. 1744 Menf. Nov. pag. 650. 660. 661. 662. 663. 664. 665.

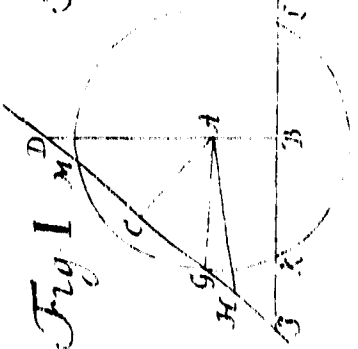

Fig I

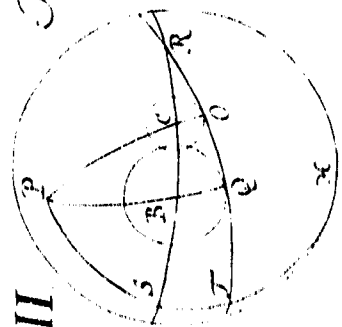

Fig II

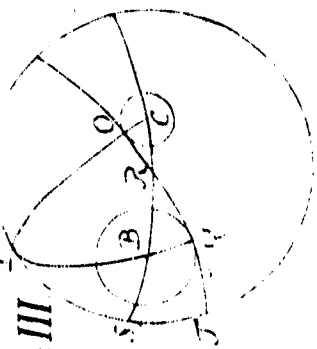

Fig III

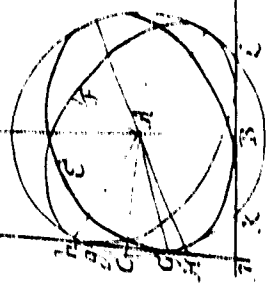

Fig IV

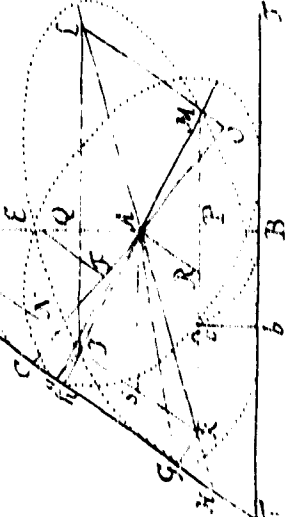

Fig V

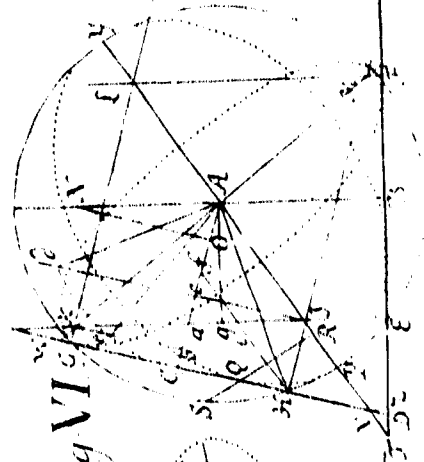
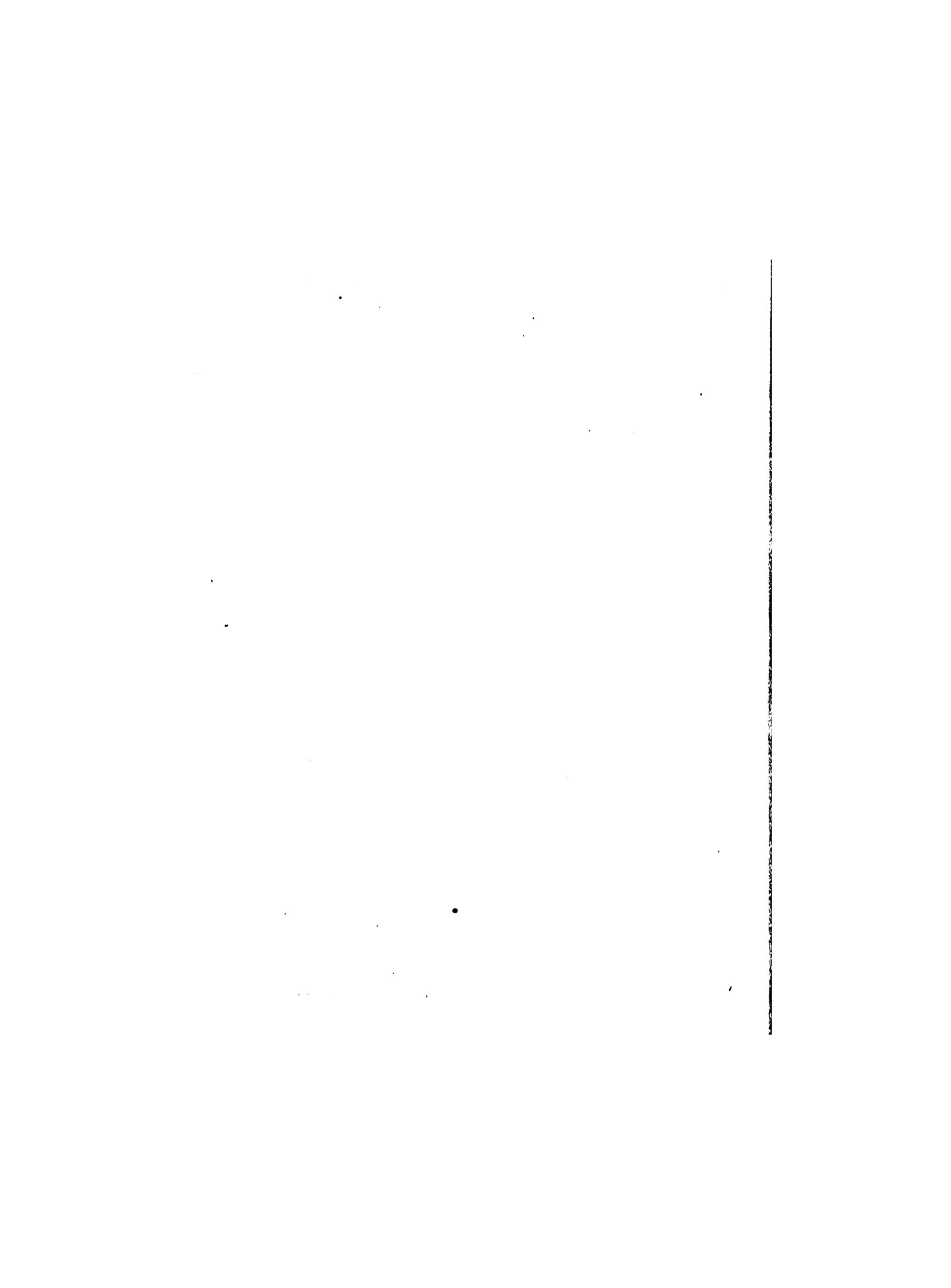

Fig VI

atque $NI = NS - SI = \sqrt{(cc - aa)(aa - dd)} : d - a \sqrt{(bb - aa)} : d$, adeoque NK & NI sunt æquales ipsis CG, Cg , in linea CT abscindendis, ad id, ut ductæ AG, Ag , fiant semiaxibus transversis æquales:

Porro, cum ad situm utriusque axis transversæ determinandum oporteat, ut fiat CH vel $Ch = c \sqrt{(tt - cc)} : \sqrt{(cc - aa)}$, id est, $AN : NI = AC : Ch$ vel $AN : NK = AC : CH$, manifestum est, rectas AH , vel Ah , ex A per K , vel I , ductas, dare situm desideratum; quapropter posita erunt puncta I & M , nec non K & L , in alterutro axe quæsito.

Tandem, cum AGq sit $= ACq + CGq = ACq + NKq$, seu (propter $NKq = AKq - ANq$) $AGq = ACq + AKq - ANq$, erit $AKq = ACq - ACq + ANq$; est autem per constructionem $NAq = ACq - AEq$, sive $ACq - ANq = AEq$; ergo $AKq = AGq - AEq$, quæ proprietas ipsius AK cum competat distantie foci a centro, patet, K esse focum desideratum Ellipseos, quod erat unum.

In altero vero casu, cum sit $Agq = ACq + Cgq$, vel NIq , seu (propter $NIq = AIq - ANq$), $Agq = ACq + AIq - ANq$, erit $AIq = Agq - ACq + ANq$. Sed $ACq - ANq = AEq$; ergo $AIq = Agq - AEq$, & punctum I habet eandem proprietatem foci, quod erat alterum demonstrandum.

Solutio III, Geometrica, Axem transversum datum supponens.

Videamus jam, quomodo eidem Problemati satisfaciat, axem transversum datum supponendo. Sit itaque in Fig. 6 Centrum datum A , rectæ positione datæ DC, DB , axis data longitudo PY . Ex A demittantur perpendiculares AB, AC , atque prolongetur axis PY , cujus situm tanquam cognitum interim supponimus, donec secet rectam CD in V , & BD in T ; atque ex V demittatur ad BD perpendicularis VZ . Porro centro A radio AP describatur Circulus, secans rectas datas in E, F, G , & H , & ex puncto Q , in quo supponimus Ellipsin quæsitam tangere rectam DC , demittatur ad axem AP perpendicularis QR , quæ prolongata secet circulum in S . Tandem ponamus semia-

TAB. V
Fig. 6.

xem conjugatum, adhuc incognitum, æqualem ipsi AN sumtæ in recta AB sursum prolongata, & demittatur NO perpendicularis ad AC, atque ponantur lineæ datæ AP = a, AB = b, AC = c, AN = x, & quia angulus CDB datur ob datam positionem rectarum CD, BD, atque angulus NAO eidem æqualis est, ponamus, AN esse ad NO ut m ad n & AN ad AO ut m ad o. Manifestum est, quod CH sit = $\sqrt{(aa - cc)}$, EB = $\sqrt{(aa - bb)}$; ex datis vero in Trapezio ABDC, ad B & C rectangulo, lateribus AB, AC, & angulo CDB, facile reperitur, quod BD = (ob + mc) : n & CD = (oc + mb) : n, quare id ostendere omittam. Ut autem Calculum ipsum aggrediamur, quæramus ante omnia valores distantiarum AV & AT, & in hunc finem ponamus interim, ob faciliorem calculum AV = z, habebimus AR = aa : z, vi proprietatis Ellipseos, quæ AV : AP = AP : AR, de quo vide sis *M. de l' Hospital Sect. Con. §. 57.* Deinde erit VR (= AV - AR) = (zz - aa) : z, CV = $\sqrt{(zz - cc)}$ & RS = $\sqrt{(aa - a^4 : zz)}$ = a $\sqrt{(zz - aa)}$: z, & quia in Ellipsi Axis major est ad minorem, ut RS ad RQ, erit RQ = x $\sqrt{(zz - aa)}$: z, unde cum ob Triangulorum VQR, VAC, similitudinem sit VR : RQ = VC : AC, erit (zz - aa) : z ad x $\sqrt{(zz - aa)}$: z sicut $\sqrt{(zz - cc)}$ ad c, adeoque aa cc - cc xx = cc zz - xx zz & z = AV = c $\sqrt{(aa - xx)}$: $\sqrt{(cc - xx)}$. Simili prorsus modo reperitur AT = b $\sqrt{(aa - xx)}$: $\sqrt{(bb - xx)}$, unde TV = AT - AV = (b $\sqrt{(aa - xx)}$ (cc - xx) - c $\sqrt{(aa - xx)}$ (bb - xx)) : $\sqrt{(bb - xx)}$ (cc - xx).

Si jam pro z ponatur valor inventus, erit CV = $\sqrt{(zz - cc)}$ = c $\sqrt{(aa - cc)}$: $\sqrt{(cc - xx)}$; unde, cum habeatur VD = CD - CV = ((oc + mb) $\sqrt{(cc - xx)}$ - cn $\sqrt{(aa - cc)}$) : n $\sqrt{(cc - xx)}$ sitque VD : VZ = AN : NO, erit VZ = ((oc + mb) $\sqrt{(cc - xx)}$ - cn $\sqrt{(aa - cc)}$) : m $\sqrt{(cc - xx)}$. Eadem vero VZ reperitur ex inventis AT, TV, & analogia, quæ est AT : AB = TV : VZ; sit nimirum VZ = (b $\sqrt{(cc - xx)}$ - c $\sqrt{(bb - xx)})$: $\sqrt{(cc - xx)}$, unde habemus Æquationem ((oc + mb) $\sqrt{(cc - xx)}$ - cn $\sqrt{(aa - cc)})$: m $\sqrt{(cc - xx)}$ = (b $\sqrt{(cc - xx)}$ - c $\sqrt{(bb - xx)})$: $\sqrt{(cc - xx)}$, ex qua multiplicando utrinque per m $\sqrt{(cc - xx)}$, subtra-

hend

hendo $mb \sqrt{(cc-xx)}$, & dividendo per c , eruitur $n \sqrt{(aa-cc)} - m \sqrt{(bb-xx)} = o \sqrt{(cc-xx)}$, vel ponendo brevitatis gr. $\sqrt{(aa-cc)} = e$, erit $ne - m \sqrt{(bb-xx)} = o \sqrt{(cc-xx)}$, & quadrando $nn ee + mm bb - mm xx - 2mne \sqrt{(bb-xx)} = oo cc - oo xx$, & addendo utrinque $mm xx$, atque subtrahendo $oo cc$, $nn ee - oo cc + mm bb - 2mne \sqrt{(bb-xx)} = mm xx - oo xx$, vel (quia $mm - oo = nn$) $= nn xx$, & ponendo $aa - cc$ pro ee & mm pro $nn + oo$, erit $nn aa - mm cc + mm bb - 2mne \sqrt{(bb-xx)} = nn xx$, vel $nn aa - mm cc + mm bb - nn xx = 2mne \sqrt{(bb-xx)}$, aut ponendo brevitatis gr. $mm bb - mm cc + nn aa = q^4$, erit $2mne \sqrt{(bb-xx)} = q^4 - nn xx$, & quadrando $4mm nn ee bb - 4mm nn ee xx = q^8 - 2nn q^4 xx + n^4 x^4$, & $n^4 x^4 + 4mm nn ee xx - 2q^4 nn xx = 4mm nn ee bb - q^8$, aut $x^4 + (4mm ee xx - 2q^4 xx) : nn = (4mm nn ee bb - q^8) : n^4$, & utrinque addendo $(4m^4 e^4 - 4mm ee q^4 + q^8) : n^4$, atque radicem quadratam extrahendo fiet $xx + (2mm ee - q^4) : nn = 2me \sqrt{(nn bb + mm ee - q^4) : nn}$, unde $x = \sqrt{[(q^4 - 2mm ee) : nn + 2me \sqrt{(nn bb + mm ee - q^4) : nn}]}$ & restituendo valores pristinos pro ee & q^4 , habebitur tandem $x = \sqrt{[nn aa + mm bb - 2mm aa + mm cc + 2me \sqrt{(nn bb + mm aa - nn aa - mm bb)}]}$: n . Quod erat inveniendum.

Constructio Geometrica.

Valor ipsius x inventus prius ad construendum præparetur mutando quantitates ejus in factores, & habebimus $\sqrt{[nn cc - mm (aa - bb) - (mm - nn) (aa - cc) + 2me \sqrt{(mm - nn) (aa - bb)}] : n}$, atque (ponendo rursus abbreviandi causa $aa - bb = ff$, $mm - nn = oo$, & $aa - cc = ee$) $x = \sqrt{(nn cc - mm ff - oo ee + 2meof) : n}$, sive $x = \sqrt{(cc - (mf : n + oe : n)^2)}$. Hoc facto, facile patet, quid faciendum, ut inveniatur axis conjugatus quaesitus: Erecta nimirum EK perpendiculari ad EF , nec non GK & HI ad HG , secantibus EK in K & I ; demissisque Kb & Ic perpendicularibus ad AC , iisque, si

opus fit, prolongatis, atque centro A radio AC descripto circulo secante Kb & Ic in e & d, erunt be & cd semiaxes conjugati utriusque Ellipsis, quaestioni satisfaciens; Rectae AI & AK vero dabunt situm axis transversi quaesitum. Q. e. faciendum.

Ratio Constructionis patet sua sponte ex valore ipsius x. Si enim agatur Ag perpendicularis ad EK, erit Triang. Aag simile Triang. ANO, ob ang. Aag = NAO, unde Ag : Aa = n : m, & quia Ag = BE = $\sqrt{(aa - bb)} = f$, erit Aa = mf : n. Porro, quia CG = CH = IC = Kb = $\sqrt{(aa - cc)} = e$, & $\Delta\Delta$ Kab, Iac & NAO quoque similia, erit lin. ab = lin. ac = oe : n, adeoque Ab = mf : n + oe : n, & Ac = mf : n - oe : n. Denique, quia Ad = Ae = AC = c, erit be = $\sqrt{(cc - (mf : n + oe : n)^2)}$ & cd = $\sqrt{(cc - (mf : n - oe : n)^2)}$, id est, be & cd erunt semiaxes conjugati quaesiti, q. e. unum.

Quod vero AI & AK praebent lateris transversi situm, inde fit manifestum, quod valor ipsius CV, vel CW, situm istum determinantis, inventus sit $c \sqrt{(aa - cc)} : \sqrt{(cc - xx)}$. Cum enim CH sit = $\sqrt{(aa - cc)}$ & Ac, vel Ab, = $\sqrt{(cc - xx)}$, erit Ac : CH, vel cI = AC : CV, vel Ab : CG, vel bK = AC : CW, adeoque ductae rectae ex A per I & K praebent situm desideratum. Quod erat alterum demonstrandum.

Alia Constructio Geometrica.

Ex Constructione modo tradita, nec non ex ea, quae solutioni secundae adjecta, primo intuitu apparet, puncta I & K esse ipsos Focos quaesitarum Ellipsis. Sicuti enim in Fig. 5 demissa ex foco K perpendiculari KG fit AG semiaxis transversus; ita vicissim in Fig. 6, ubi AH est semiaxis transversus erecta perpendicularis HI per focum I transibit. Sed non est necesse, ut hic ad solutionem praecedentem recurramus, quia id probatu facillimum. Cum enim I sit in ipso Latere transverso, & Ac = $\sqrt{(Adq - cdq)} = \sqrt{(ACQ - ANQ)}$ & CH = cI = $\sqrt{(AHq - ACq)}$, erit AI = $\sqrt{(Acq + clq)} = \sqrt{(ACq - ANq + AHq - ACq)} = \sqrt{(AHq - ANq)}$, adeoque distantia Foci. Qua de re haud necessarium est, ut ad Ellipsin con-

construendam prius axis conjugatus inveniatur, quoniam, datis focus & verticibus, Ellipsis jam est in promptu. Sed tantummodo opus est, ut ex omnibus 4 punctis E, F, G, H, quæ ex intersectione circuli femiaxe dato tanquam radio descripti oriuntur, erigantur 4 perpendiculares. Istæ enim, quoad sufficit, prolongatæ, suis intersectionibus, intra Circulum contingentibus, dabunt sua sponte focos omnes I, K, L, M, utriusque Ellipseos. Nec tamen propterea prior constructio est contemnenda. Apparet enim inde, quod supra dixi, utramque constructionem solutionis secundæ & tertiæ altera inversa coincidere. Prior enim incipit, ubi posterior definit, & definit, ubi altera incipit; quapropter, utraque inversa, habebis alteram.

Solutionem hujus Problematis quartam generalem proximam horum *Actorum Mensis* complectetur.

ESSAI SUR LE BEAU &c.

id est,

TRACTATIO DE PULCHRO, IN QUA EXAMINATUR, quid pulchrum sit in Physica, in doctrina morali, in operibus ingenii, & Musices.

Parisiis, apud Hippolytum Ludovicum Guerin, 1741, 12.

Plag. 13.

Prinipiis firmis hanc doctrinam dum demonstrare instituit Autor Anonymus, omne, quod pulchrum in disciplinis vocatur, in quatuor genera divisit. Initio agitur de pulchro in physicis & mathematicis, deinde de pulchro in moribus, postea de pulchro in operibus ingenii, & denique de pulchro in Musica. Unumquodque pulchrum iterum dividitur in essentialia, naturale, & arbitrarium, seu artificiale. *Capite I de pulchro visibili*, seu in physicis & mathematicis occurrente, differitur. Pulchri natura & notio a paucis rite fuit descripta; multi etiam Philosophorum errarunt, pulchrum nihil aliud, quam vanam hominum opinionem, dicentes. Proinde maxime necessarium est, ut ideas, in sensibus & intellectu puro productas, discernamus, & quomodo unum ex altero nascatur & proferatur,

PPP 3

tur, rite intelligamus. In ea sententia est Cl. Autor, sensus tantum duos, nempe auditum & visum, pulchrum posse percipere, reliquos sensus esse exclusos; inde duplicem speciem statuit omnis pulchri sensibilis, nempe acusticum & opticum. *Pulchrum visibile*, seu *opicum*, si speciatim consideretur, est initio *essentiale* & independens ab omni institutione, & in Geometria docetur, quæ ordinem, proportionem, & symmetriam, proponit, cujus forma est unitas. Sequitur hac in re Autor ipsum *Augustinum*, qui asserit, omnis pulchritudinis formam esse unitatem, *Epist. 18*. Pulchrum visibile *naturale* conspicitur in cælo & terra diversis coloribus, quod pluribus persequitur Autor, & ex *Newtono* numerum & ordinem, eorumque mixtionem in picturis, repetit. Denique pulchrum *visibile arbitrarium*, seu *artificiale*, ad certum tempus durat. Hoc iterum dicit Autor esse vel *un beau de genie*, quod fundatur pulchri essentialis notitia, vel *un beau de gout*, quod nititur pulchro naturali, vel *un beau de pur caprice*, quod uniuscujusvis opinione nititur. Pulchrum *morale*, quod *Caput II* pertrahat, est in genere convenientia cum lege. Hujus generis *essentiale* consistit in convenientia cum lege essentiali. Pulchrum *naturale* est convenientia cum lege naturali, & generali omnis naturæ humanæ. *Arbitrarium* est convenientia cum legibus civilibus, quæ necessariae sunt propter violentias & pravae animi motus in statu hominum naturali. Formam omnis hujus pulchri Autor iterum statuit cum *Augustino* unitatem. Pulchrum in literis (*dans les pièces d'esprit*) est, duæ *Capitis III*, quod placet rationi & judicio propter excellentiam propriam, sive intrinsicum decus. Essentialia consistit in veritate, ordine, honesto, & decoro; naturale in triplici specie, pulchro imaginum, seu representationum, (*beau dans les images*,) ut sint perspicuæ & vivaces; pulchro judiciorum, (*beau dans les sentimens*,) ut sint accurata & acuta; pulchro denique gestuum, (*beau dans les mouvemens*,) ut sint graves & rei convenientes. Artificiale iterum triplex est, consistens in verbis (*dans l'expression*), in toto orationis habitu (*dans le tour*), & in stilo (*dans le stile*). Expressio & verba debent

bent esse clara, ordo cogitationum profundus & solidus, stilius sublimis, elegans, & æqualis. Forma omnis hujus pulchri est unitas; unde *Horatius* canit:

Denique sit quodvis simplex duntaxat & unum.

Capite IV pulchrum *acusticum* exponitur, seu *pulchrum in Musica*. In *duo Capita* hæc tractatio divisa est. *Prius* continet præparationem, & docet, in ipsa natura dari Musicam, seu varios sonos, præterea definitionem non tantum Musices, sed etiam varia, quæ ad ipsam artem musicam spectant, & sonorum differentiam, ostendit. *Capite posteriori* ipsum, quod pulchrum est in hac disciplina, exponitur. *Essentiale* est illud, quod vocatur *la proportion, regularité, justesse, accord*, &c. *naturale* varietas soni & harmonia, quia totum corpus est harmonicum. Ex quibus patet, si attente consideretur, totam Musicam non esse inventionem mere humanam, sed ab autore naturæ primum institutam. *Artificiale* est triplex. Primum vocat Autor *le beau de genie*, quod est omne sublime in Musica: *figures, mouvemens, suspensions*, &c. alterum *le beau de genie*, quod varios producit sonos, tertium *le beau de caprice*, quod sunt varia actiones, imaginationes, & phantasie, &c. Iterum forma hujus pulchri unitas est; qua in re non modo *Augustinum* sequitur Autor, sed etiam *Senecam*, qui, *videt*, inquit, *quam multorum vocibus chorus constet, unus tamen ex omnibus sonus redditur*, & *Horatium*, canentem: *Rem prodigialiter unam*. Tandem comparationem Autor instituit cum pictura, & laudem tribuit Musicæ præ omni pulchro, quod in sensus incurrit.

LETTERS CONCERNING POETICAL TRANSLATIONS, &c.
id est,

EPISTOLÆ DE POETICIS TRANSLATIONIBUS, ac *Virgilii & Miltoni arte versuum componendorum*.

Londini, sumptibus Joannis Roberts, 1739, 8 maj.

Plag. 5½-

Ir.

In *Epistola I* tribuit Autor *Homero* festinationem, & *Virgilio* majestatem. Tum affert versus primos *Virgilianæ Aeneidos*, quos a *Pittio* dupliciter translatos esse ostendit, semel rapiditate *Homericæ*, iterum majestate *Virgiliana*. *Epistola II* demonstrat multis exemplis, vocabula monosyllaba Britannorum majestate pollere, atque ea re linguas alias superare. *Epistolæ III-VII* inquirunt in majestatem & *Virgiliani* carminis, & *Miltoniani*. Eam consistere, ait Autor, in variatione pausa, commutatione locutionum, accommodatione soni ad versuum sententiam, mixture numerorum pluralis & singularis, connexionione versuum inter se, collocatione verborum, mutatione vulgaris vocabulorum pronuntiationis, versibus a communi mensura diversis, *alliteratione*, *allusione verborum*, & *assonantia syllabarum*. *Epistola VIII* disputat contra *Is. Vossium*, qui, linguam Anglicam brevibus & longis syllabis carere, putavit. Hic Autor multis exemplis ostendit, dissyllaba vocabula linguæ Anglicæ partim vere Jambica, partim vere Trochaica, esse; & ex Monosyllabis alia breviora, alia longa, alia communia, inveniri. In *Epistola IX* Autor contendit, linguam Anglicam ad versus, etiam longiores, accommodatorem esse, quam Gallicam, in qua nihil pausa reperitur; quæ res lectoribus summam afferat molestiam. Præterea, sonum vocabulorum Gallicorum, negat, esse tam validum & intentum, quam illum Anglicorum *God, Man*. Deinde, versus Gallicos, putat, nimis onerari, & nimis onerandos esse, particulis, quibus Anglici versus facile careant. In *Epistola* denique *X* *Milioni* stilum magis Græcum & Latinum esse, contendit Autor, quam Anglicum, propterea quod, qui tum erat Bibliorum Anglicorum stilus, structuram Græci contextus fere imitabatur. Ceterum Autor fere recte judicat de argumentis suis; si forte illud exceperis, quod *Epist. VIII pag. 71*, rationem suppeterc nullam, putat, cur *manus & amans* priorem brevem, *manes & amens* priorem longam, habeant, & in ea re linguam Anglicam Latinæ anteponit; itemque illud, quod eidem sono in singulis versibus geminato nimium tribuit.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXLIV.

HISTOIRE GENERALE DES AUTEURS SACRES
& Ecclesiastiques, &c.

hoc est,

HISTORIA GENERALIS AUTORUM SA-
crorum & Ecclesiasticorum, continens eorum vitas,
operum catalogos, examen criticum, judicia, chrono-
logiam, analysin, & recensioem variarum editionum,
&c. Autore R. P. REMIGIO CELLIERIO,

Benedictino.

Tomus VIII.

Parisiis, apud Paulum Mesnilium, 1740, 4 maj.

Alph. 4 plag. 4½.

Octavus utilissimi hujus Operis Tomus absolvitur *Capitibus XVI*, quibus vitas ac res gestas præcipuorum docto-
rum Ecclesiæ, qui circa finem Seculi IV, & initium V,
floruerunt, eruditissimus *Cellierius* persequitur. *Capitis I*, de S.
Ephremo, Diacono Edesseno, agentis, *Articulo I* recensetur histo-
ria vitæ ipsius. Nisibi, Mesopotamiæ urbe, Imp. *Constantio*, in
lucem hanc editus fuisse videtur; qui, ortus licet Christianis
esset parentibus, tamen ante 18 ætatis annum sacris aquis lu-
stratus non est. Inde monasterium ingressus, austeram vitæ ra-
tionem est sectatus. Episcopus urbis alicujus cum peteretur,
nullum non lapidem movit, simulans etiam dementiam, quo
manus illud declinaret. A. 350 Edessam, patria urbe relicta,

Qq q

conces-

concessit, ibidemque Diaconus est creatus, ac suis sermonibus & plures ex gentilibus ad Christianam fidem adduxit, & ex hæreticis aliquos ad ecclesiæ consortium reduxit. A. 362, motus forte minis *Juliani*, desertoris, Edessæ intentatis, urbem hanc reliquit, quo non longe ante mortem regressus, pauperibus levamenti haud parum præbuit. Vero est propius, ipsum post A. 379 vitam cum morte commutasse. *Articulo II*, ubi aliqua de editione operum *Ephremi*, in Latinum sermonem a *Gerb. Jo. Vossio* converlorum, præfatus esset, eundemque a sinistris aliorum judiciis vindicasset, scripta illius, quæ in editione Colonienſi anni 1675 habentur, perceret Auctor, illa etiam addens, quæ adhuc manu exarata in Bibliothecarum penetralibus deliteſcunt, ab Eruditiss. *Aſſemanno* diligenter indicata. *Articulo III* doctrinam *Ephremi* de variis Christianæ religionis capitibus ex ipsius scriptis proponit. Observandum est, ipsum interdixisse, ne vel in templo, vel sub altari, sepeliretur; imprecationes autem illis factæ, qui honores aliquos ipsi defuncto essent exhibitari, spiritum Christi non omnino sapiunt. *Articulus IV* continet testimonia, de *Ephremi* scriptis lata, item enarrat illorum editiones, speciatim illam, quam adornavit ecclesiæ Romanæ Purpuratus, *Angelus Maria Quirini*. *Caput II* de *Epistolis decretalibus* agit. Minus recte statuit Auctor, omnis orbis Christiani ecclesias non alicujus momenti rem, sive quæ fidem, sive quæ disciplinam, respiciat, suscepisse, nisi ante ecclesia Romana consultâ fuisset. *Epistolas decretales*, posteaquam spurias ex sua mente a genuinis separaverat, ordine lustrat. *Caput III* de Papa *Siricio* exponit, qui per omnes honorum ecclesiasticorum gradus ad summum tandem episcopalis dignitatis culmen est euectus A. 384, sedique Romanæ præfuit ad annum usque 398. *Caput IV* de *Evagrío Pontico* disserit. Natus is A. 345, munus Archidiaconi in ecclesia Constantinopolitana fungi cœpit A. 381, inde ab A. 382 difficiliorem eluctatus morbum, vitæ solitariæ se dedit. Vitæ finem fecit circa initium anni 399. *Caput V* destinatum est *Gregorio Nyſſeno*, de quo amplissime commentatur Auctor. *Articulus I* tradit ipsius vitam. Hac primum frui ille cœpit circa A. 319, Episcopi dignitatem, communibus licet Præſulum Cappadociæ

Pag. 111,
112.

docia suffragiis delectus, invitus admisit sub finem A. 371, vel initium A. 372. Cum *Helladio*, Antistite Cæsarensi, successore *Basilii M.* fratris, graves ipsi intercesserunt inimicitia, qui cum se ab illo gravibus injuriis affectum quiritaret, illas tamen probare nec poterat, nec volebat. Viventium numero est exemptus ante A. 403, vel 404. *Articulo II* scripta ejus ordine nominantur, ordo & consecutio tractationis demonstratur, & quæ in illis notatu digna occurrant, in medium proferuntur. *Articulus III* explanat doctrinam *Nysseni* de præcipuis religionis Christianæ articulis. Circa locum *Prov. VIII, 22*, recte notat Autor, Ebraicum Codicem habere *possidere*, non *creare*, & in nonnullis Codicibus Græcis esse *ἐκτίσαστο, possedit me*, non *ἐκτίσθη*. In doctrina de æternitate poenarum ad doctrinam *Origenis* aliquantulum deflexisse judicatur *Gregorius*, quanquam tamen aliquibus videtur, scripta ejus aliquid ab illis, qui *Origeni* bene cupiebant, passa esse. *Germanus* certe Constantinopolitanus patrocinium *Nysseni* suscepit, ipsumque ab hac labe alienum declaravit. *Articulus IV* docet, quid docti de scriptis *Gregorii* judicant. *Articulus V* enarrat rum editiones operum ipsius, tum quarundam partium speciatim. *Caput VI* de scriptis *Eunomii, Photini, Priscilliani, Latroniani, & Ithacii*, agit. *Eunomius*, discipulus *Aetii*, Episcopus Cyzicenus, initio quidem impiam suam de filio Dei sententiam non nisi obscuris exposuit verbis, inde apertius, unde haud levis tumultus excitatus; quare jussu Imperatoris *Constantii* munere suo est exutus. Mortuus, ex sententia *Hieronymi*, A. 376. *Priscillianus*, ortu Hispanus, vir non vulgaris ingenii, eloquentia, ac doctrina, caput sic dictorum Priscillianitarum exstitit, quorum tamen prima origo a *Marco* quodam Agyptio, homine magicarum artium studioso, ac Manichæorum erroribus implicito, est arcessenda. Hujus doctrina corruptus, exitiales suas opiniones possim spargere incipiebat, & quoniam fallaci quadam arte in hominum animos instuere, illosque capere, norat, plures, feminas potissimum, partibus suis adjunxit; quare cum suis ex Hispania in exilium missus, in Italiam, speciatim Romam, transiens, capite est truncatus A. 385. *Latronianus*, Hispanus,

multis pariter naturalibus dotibus conspicuus, idem cum *Prisciliano* fatum subiit. *Irbacius*, Episcopus Silvensis in Algarbio, qui, intensissimo odio in *Priscilianum*, ac ejus sectatores, ductus, non quievit ante, quam illum cum quibusdam aëclis ipsius supplicio peremptum videret, hanc crudelitatis suæ mercedem reportans, ut munere suo dejectus, ac ecclesiæ consecratione exturbatus, in exilium ageretur. Mortuus sub *Theodosio & Valentiniano*. *Caput VI* historiam *Vigilii*, Episcopi Tridentini, *Sifinnii*, *Martyrii*, & *Alexandri*, Martyrum, persequitur. *Vigilius* Episcopatum Tridentinum adiit A. 385, qui, cum plures paganos in sua *dianõssi* haberet, illorum conversioni intensus, usus est opera *Sifinnii*, *Martyrii*, & *Alexandri*, qui quidem sanctum hoc opus omni ardore ac virium contentione urserunt, sed miserabiles furoris insanorum hominum victimæ facti, crudeliter sunt obruncati. *Caput VIII* de *Zenone Veronensi*, *Petro Alexandrino*, *Sophronio*, *Dextero*, *Lucio*, exponit. De *Zenone* fama est incerta, ut, quo tempore vixerit, certo definiri nequeat; videtur tamen is esse, cujus *Ambrosius* in Epistola, circa A. 370 scripta, mentionem facit. Scripta, quæ nomen ejus in fronte gerunt, posterioris ætatis esse, opinatur Autor; sed contrarium de majori illorum parte demonstratum dederunt fratres *Ballerinii*, novissimi Operum *Zenonis* editores, ac eidem vindicarunt. *Petrus*, successor *Asbanasi* in sede Alexandrina A. 373, mortuus circa initium A. 381. *Sophronius*, qui communiter nomine amici *Hieronymi* venit, quo sic ab aliis hujus nominis distinguatur, nonnullis scriptis innotuit. *Dexter*, vel integro nomine *Flavius Lucius Dexter*, filius *Paciani*, Episcopi Barchinonensis, A. 395 a *Theodosio* Præfeci Italiæ dignitate ornatus est. Teste *Hieronymo*, *Historiam miscellam* variarum rerum composuisse dicitur; quod vero sub ejus nomine prostat *Chronicon*, manifestas *vo-Seias* notas præ se fert. *Lucius*, Arianorum vi in locum *Petri*, Episcopi Alexandrini, intrusus, sed post hæc autoritate Imp. *Theodosii* exauctoratus, inque exilium pulsus est. *Caput IX* res *Nettarii*, Archiepiscopi Constantinopolitani, *Theotimique*, Episcopi Tomorum in Scythia, persequitur. *Nettarius* patriam agnoscebat Tarsum, inclutam Ciliciæ urbem, procreatus familia illustri

illustri & senatoria, successor datus *Gregorio Nazianzeno*, qui, licet catechumenus adhuc esset, ipsique propterea lites moverentur, in Concilio tamen Constantinopolitano A. 381 est confirmatus. Diem supremum obiit A. 398. *Theosimus*, Scytha gente, in patria summus sacrorum antistes constitutus, miraculis insignis fuisse fertur, ut propterea popularibus suis admirationi esset. Ultra A. 403 vixisse eum, probabile non est. *Caput X* de *Valeria Falconia Proba*, *Philone*, Episcopo Carpathiorum, *Julio Hilarione*, *Eusbatio*, *Isaaco*, Judæo converso, *Heliconio*, *Sophista*, *Heliodoro*, *Papbnutio*, agit. *Valeria Falconia*, sive, uti aliis dicitur, *Falconia Proba*, conjux *Anicii Sexti Petronii Præbi*, Consulis Romani, *Centones ex Virgilio* confecisse censetur, sed, qui sub hoc nomine circumferuntur, non ipsius esse, nec *Valeria Proba*, uxoris *Adelphii*, Proconsulis, sed *Falconie Proba*, dicæ *Hortanae*, *Centones*, sententia est *Doctiss. Fontanini*. *Philo* ultra A. 394 vitam produxisse non videtur. De *Hilarione* nihil referunt antiqui; scripta tamen aliqua reliquit. Finem mundi ubi in annum 498 æræ *Dionysiana* coniecit, se deridendum dedit. *Asterius*, *Amasie* Episcopus, & exemplo, & hortatu suo, homines, fidei suæ creditos, ad sanctitatis studium extimulavit, scriptis aliquibus clarus. A. 400 in vivis adhuc fuisse eum, conjicere licet. *Caput XII* *Flaviano* & *Paulino*, Episcopis Antiochenis, dicatum est. *Flavianus*, Episcopus Antiochiæ electus A. 381, uti singulari beneficentia sua pauperum inopiæ mederi est annisus, ita sua deprecatione effecit, ut ira *Theodosii*, in cives Antiochenos, motæ seditionis causa, accensa, ab urbe averteretur. Mortuus est A. 404. *Paulinus* circa A. 388 vivis excessit. *Caput XIII* de *Dindocho*, Photicæ Episcopo, *Endelechio*, Rhetore & Poeta Christiano, itemque *Theophylacto*, exponit. *Diadochus* in flore fuit circa medium Seculi V, scriptis quibusdam nominis celebritatem nactus. Quæ urbs patria fuerit *Endelechio*, quæque familia sit cretus, nescitur; id constat, ipsum laude eloquentiæ, Consulibus *Profino* & *Olybrio*, A. 395 floruisse. *Caput XIV* de *Anastasio*, Papa Romano & confessore, agit. Is post *Siricium* A. 398 sedem Romanam conscendit, fato functus A. 402. *Capite XV* literæ & leges Imperatorum, religionem spectantes, quæ inde

ab A. 338 ad 394 exarata & promulgata sunt, exhibentur. *Capus XVI*, de *Epiphania*, omnium postremum est. Hujus *Articulo I* vita ejus enarratur. Circa A. 310 in Palæstina natus videtur, Episcopus Salaminæ, quæ etiam *Constantia* dici cœpit, & metropolis Cyprî fuit, A. 367 constitutus, vivis ereptus A. 403. Hunc sui tanto persecuti sunt honore, ut templum aliquod in Cypro, ab ipso nuncupatum, struerent, in eodemque ipsius imaginem una cum aliis suspenderent. *Articulo II* scripta *Epiphani* ordine memorantur, & quæ alicujus momenti sunt, breviter enotantur. *Articulo III* de ipsius operibus perditis, vel quæ nondum in lucem sunt protracta, vel quæ ipsi falso sunt supposita, differitur. *Articulo IV* docetur, quæ ipsius sententia circa præcipua dogmata religionis Christianæ fuerit. *Articulo V* collecta sunt judicia virorum eruditorum, de scriptis *Epiphani* pronuntiata, simulque recensio editionum Operum ipsius exhibetur.

THE SCHEME AND CONDUCT OF PROVIDENCE,
from the Creation to the Coming of Messiah, &c.

hoc est,

SCHEMA ET RATIO PROVIDENTIÆ
divinæ a mundi creatione usque ad Messie adventum,
sive inquisitio rationum divinarum hujus periodi;
Autore LEONARDO WEL-
STED.

Londini, expressum pro Walthoe, sine anno, 8 maj.

Plag. 11.

Præfatio declarat mentem Autoris de libris scribendis, quos nova, saltem minus obvia, proponere vult. Ipse cur librum suum scribere ingressus sit, causam esse dicit præceptum *Mosis* secundum, ubi vindicta divina in liberos parentum propagatum iri dicitur. Huic deinde alias inquisitiones accessisse ait. *Cap. I*, e primordio *Geneseos* apparere, docet, studium Dei inprimis hominibus beandis eximium esse, si quidem illi interdictum unum attenderent. Nihil igitur corruptionis in homi-

nes ex *Adamo* natos profectum esse, nisi quod in *Adamo* ipso inesset. Atqui *Adamum* ob inobedientiam morti, ac doloribus, miserisque, ad mortem deducantibus, obnoxium esse cepisse. Ergo bona, quibus ipse caruisset, ad posteros propagare eum nequivisse. Sed formam mentis ejus ad omnia consilia, naturalem ejus facultatem appetendi & agendi, judicandi, & determinandi, non esse mutatam, nec nova desideria & affectiones natam esse, aut, si aliis verbis rem expressam velis, essentiam rationis & intellectus ejus mansisse, cum liberi naturaliter nati sint eandem libertatem, seu facultatem, quam parens habuerit, & eandem potestatem, quæcunque illa esset, Deo aut placendi, aut displicendi, obsequendi dictamini naturæ, aut repugnandi. Statum modo *Adami* & posterorum, atque externum, ei circumfusum, esse mutatam, immortalitatem eorum conversam in mortalitatem, conditionemque imperturbatam perturbari cepisse. Non igitur intelligentiam hominis obscuratam, aut deminutam, sed in paucis rebus improspere auctam esse accessionibus nullitatis, & pudoris, metus, ac distinctæ notitiæ mali, cum antea in loco beatissimo felicitatis modo sensum habuisset. Tanto tamen malo Deum cito mederi cepisse, dicit, promittenda hominum ac serpentis concertatione, cujus eventus esset serpentis interitus post levia vulnera homini inflicta, *Gen. III, 15*. Quam eandem rem Deus *Gen. XII, 23*, & *XVIII, 18*, multiplicatione posterorum *Abrahami*, & amplificatione opum per semen ejus, *Isaacum*, explicet. Unde apertum esse, putat Auctor, Deum *Abrahamo* promississe nepotem quendam, qui omnem *Adami* culpam & crimen deleteret, & deperditum paradisum hominibus restitueret. *Capite II* Auctor ostendit, imbecillum esse animum & rationem ad pernoſcendam naturam suam, quæ, nisi ut spiritus cognoscatur, spiritualia non confectetur, & virtutes spiritu dignas, omnipresenciam, unitatem, providenciam Dei, quæ virtutis sint maxima incitamenta & adjumenta, contemplationes esse sublimes & amplas, & proinde paucorum ingeniis expositas. Præterea cognitionem alterius vitæ plerisque ingeniis subobscuram esse. Quæ res omnes Autorem credere jubent, virtutis & e virtute nascentis felicitatis parum aut nihil fuisse ante diluvium

diluvium illud universale, ac proinde Deum necesse habuisse, ut, perduto eluvie humano genere, de subsidiis instaurandæ virtutis cogitaret. Qua in re Deus ob oculos habuerit bonum hominum. *Cap. III* ostendit Autor, Deum duobus malitiæ universalis remediis usum esse, ne universalis diluvii poena rursus aliquando opus esset. Unum erat promissio gratiæ efficacis ac perpetuæ erga genus humanum, quæ metum ejusdem poenæ universalis ac desperationem præveniret, ad studium contra virtutis & amorem Dei alliceret. Alterum erat, ne cognitio unius Dei interiret. Id quod cum in tanta ingenii humani imbecillitate & impedimentorum multitudine argumentis Philosophorum difficilius effici posset; Deus ipse & unitatem essentiae suæ, & reliquas proprietates, demonstrare statuit. Uni ergo genti cuidam se tam adspectabilem quasi præbuit, & tantopere insignivit, ut ab illa una gente ceteræ omnes, unum Deum esse, certo cognoscerent, & cognoscere possent. His consiliis divinis (ita pergit Autor *Cap. IV*;) accessit & subvenit dispersio gentis *Noachica*, una lingua & iisdem moribus usæ. Malitia enim eadem in dispersis & disjectis nec locum reperire, nec invalescere, potest. Quotidianæ familiarium congressiones pariunt contemtionem, ludibria, invidiam, odia, vindictas, pravas machinationes, & infinita alia vitia, quæ in dispersis, & diversa lingua utentibus, non facile subnascuntur. Gentes item magnis fluminibus, vel montibus, vel maribus, divisæ, iisdem vitiis infici non solent, & poenis facinorum ac malorum alienorum a similibus sceleribus, morumque turpitudine, facile deterrentur. Præsertim etiam magna quondam ingenia sunt a Deo excitata, *Abrahami* v. g. *Melchisedeci*, aliorum, qui corruptelæ invalescenti mederentur. *Cap. V* ostendit Autor, *Abrahami* posteros finitimorum facile infectos esse vitiis, nisi sedem identidem mutassent. Neque quidquam ad unius Dei cultum aptius fuisse, quam promissiones Dei, *Abrahamo* & *Isaaco* & *Jacobo* factas, & crebras congressiones colloquutionesque Dei cum illis & posteris, quibus providentia Dei tam insigniter declarata sit; cum præsertim ipsa servitutis *Ægyptiacæ* acerbitas ab exactoribus operum & cultu simulacrorum animos *Israelitarum* alienaret. Hanc materiam

seriam persequitur Autor *Cap. VI*, contemplans miracula Dei in Ægypto, quorum naturam & usum exponit. Nam, quia Deus primogenitos Ægyptiorum occidit, & vasa eorum aurea Israelitis attribuit, insignis erat talio & jacturæ Israeliticæ compensatio, unde justitia Dei comparēbat. *Cap. VII*, miracula & sacra in Arabia instituta esse ad Judæos Deo devinciendos & devovendos, demonstrat Autor. Jam *Cap. VIII* devenit ad decalogum, & præceptum ejus secundum maxime, tanquam occasionem totius scripti hujus. Nam comminatio pœnæ maiorum parentum in multas generationes innocentes propagandæ offendit rationem, & tollere videtur omnem justitiæ divinæ opinionem. Vult videlicet Autor id interpretari tantum de casu illo, cum Judæi in cultum simulacrorum ruerent, non de lege quadam universali, quam sibi Deus ipse præscribat nusquam non observandam. Sententiam suam probare contendit ex verbis præcedentibus: *se esse Deum cultus ac gloriæ suæ tenacem*. Eandem declarat similitudine legum, quæ actiones quasdam interdicit omnibus, sed permittunt certis quibusdam temporibus. Quales sunt eæ, quæ moderamen inculpatae tutelæ, & defensionem violentam civitatis nostræ contra imminentes hostes, continent. Et, si quæ leges sint alibi injustæ, at eæ in certis casibus fiunt justæ, v. g. cum interneccione deleatur gens læsæ majestatis rea. Securitas enim ampli cujusdam regni publica interitu gentis aut familiæ non numerosæ recte redimitur. Præterea hominum alia causa est, alia Dei. Homines mala bonis compensare non possunt, vita ejus, cui male factum est, perdita. Deus, si quos malo affecit, at eis bona in vicem impertiri potest, infinitis partibus majora. Ad extremum Autor, in ceteris præceptis admonitione tam gravi opus non fuisse, ostendit. *Cap. IX* Autor justitiam Dei & innocentiam Israelitarum, in excidendis septem Canaanis gentibus Deo morigerantium, demonstrat. Nimis enim multa & nimis horrenda earum erant crimina. De reliquo, Judæorum leges mansuetudinem & humanitatem spectasse, copiose probat Autor. *Cap. X* docetur, apud Judæos tandem consuetudinem invaluisse unius Dei noscitiandi & colendi, & in scriptis sacris plenitudinem

tudinem temporis appellari tempus illud, cum a Judæis jam in omnes gentes unius notitia Dei transfundi, & caritas Dei erga hominum salutem maxime illustrari, ac lex ceremonialis notitiæ unius Dei fulcrum commodissime cessare, posset. *Cap. XI* Deus absolvitur a crimine invidia, morositatis, & caritatis ad unam gentem restrictæ. Summa enim sapientia illustrissimam quamque sapientiæ diffundendæ prospicit occasionem & aucupatur. *Cap. XII* Autor dicit, se de *Porphyrii* objectione amplius dicturum. Quare de Christi merito, redemptione, & pro peccatis satisfactione, agit, notionemque inspirationis Apostolicæ perpendit. Sed ea in re sic versatur, ut, paucos ei Christianos assensuros esse, credamus. Nam, a Christo ipso, negat, mentionem fieri sui tanquam sacrificii; sed, fidem, ait, ejus rei omnem nisi Apostolorum autoritate, quæ controversia non careat, & Christi autoritate confirmanda sit tanquam absolutissima & maxima. Qua de re alibi fortasse ab aliquo nostrum adversus Autorem disputabitur. Concludit Autor librum testificatione conscientiæ veri, & spe evidentæ & invicti roboris præceptionum harum omnibus agnoscendi. Conscientia veri, ad quam Autor provocat, nobis, causa tota penitus cogita, videtur talis esse conscientia, quæ in adversariorum præcepta & disputationes non satis inquisivit, sed præjudicatis majorum opinionibus nititur. Nam imaginis divinæ jacturam nemo Scripturarum peritus in sola immortalitatis jactura posuerit. Immortalitas enim *Adami* ipsa præsidii nixa est cautionis earum rerum omnium, quæ mortalitatem vel arcerent, vel saltem non arcesserent. Cautio autem illa importat sapientiam summam, quæ singularum rerum nocumenta perspiceret, & salubritatem unice deligeret. Hic autem delectus etiam requisivit tantam bonarum rerum appetitionem, ut experientiæ rerum contrariarum nullus relinqueretur locus. Huic virtuti sanctitas, id est, Dei reverendi scientia & studium, adjunctissima fuerit, necesse est. Alioquin *Adamus* in perpetuo errandi & labendi periculo versatus esset. Tale autem periculum *Adamo* a creatore ingeneratum fuisse, omnino est incredibile, propterea quod creator ille, nisi perfectissimus & omnis mali defectusque expers, intelligi non potest.

est. Oportet igitur in *Adamo* ante lapsum consummatissimam & sapientiam & sanctitatem & justitiam conspirasse, atque in tribus hisce virtutibus *Adami* imaginem Dei constituisse. Quam rem eandem etiam scriptores sacri profitentur. Mansit *Adamo* lapso essentia humana, id est, corpus & animus. Sed qualis animus? Animus per se & sine humana divinaque cura & cultura brutis bestiis simillimus, qualis in hominibus istis *Polonis*, inter bestias ab infantia versatis, a *Comore*, Anglo, animadversus est, omni memoria rerum præteritarum, omni præscientia futurarum, omni cum bonarum, tum malarum, notitia, destitutus. Tam brutus autem animus & rudis num imago divina vocari possit? Num corpus omni noxæ generi expositum integritatis illius & incolumitatis divinæ particeps dici queat? Et cur sola Dei unitas Deo curæ fuisse putetur, ceteris ejus proprietatibus omnibus omnino neglectis? An ceteræ Dei proprietates ea sunt natura, ut contemni & ignorari queant? An nihil præterea datur officii, quod hominibus diligentissime sit observandum? Quid ergo causæ est, cur Deus reliqua hominum officia exculta noluerit, nec hominibus injunxerit? Unde igitur Decalogus iste natus est? Unde infinitas illa præceptionum de victimis, de caritate omnium erga omnes? Unde commendatio beneficiorum divinorum erga *Israelis* gentem, in *Ægypto* commorantem, & alia sexcenta? Neque satis diligenter Autor circumspexit Evangelistarum loca, quæ Christum cum victimis comparant Veteris Testamenti; alioqui circumspicius de Apostolorum comparatione Christi cum victimis & sensisset, & locutus esset. Vim quidem veritatis ac perspicientiæ spiritus divini, qui in Apostolis fuit, impari atque inferiorem spiritu Christi fuisse, nemo adhuc dixit, nemo putavit, nisi qui Christo, spiritum in omnem veritatem deducendum pollicito, refragari audeat.

LA MANIERE DE DISCERNER LES MEDAILLES ANTIQUES de celles, qui sont contrefaites, &c.

hoc est,

REPERITUR

MODUS

MODUS DISCERNENDI NUMOS AN-
tiquos a supposititiis, a Domino BEAUVAIS,
Aurelianensi, indicatus.

Parisiis, apud Briassonum, 1739, 4 maj.

Plag. 6.

Quam doctissimus hic Autor docet, discernendi numos antiquos a supposititiis rationem non ignorare debent ii, qui collectiones numorum ac monetarum sibi comparare, & præclarius ordinare, voluerint. Hinc est, cur miremur, quod seculo hoc numario, quo tot splendidissima, nec minimæ molis, scripta in lucem edita fuerunt, ne unus quidem fuerit repertus, Nostro qui viam monstraret. *Jobertus* quidem, Loyoliticæ Societatis assecla, in scientia, quam publicavit, numorum, velut in transcurso, & paucis saltem verbis, eandem attigit. Sed tam superficialia Nostro videtur illius hæc opera, ut ideo saltem adhibitam arbitretur, ne quid omnino prætermisisse videretur, ad rationem instituti quod pertineret. Interea crescit in dies falsariorum numerus, neque Gallia solum, sed & aliæ regiones, suppositæ pecuniæ antiquæ fraudibus cumulantur. Quis igitur reprehendet, aut quis non potius summis laudibus prædicabit, quod oculos Noster quasi aperuerit curiosis, quodque defestum istum tam feliciter, quam breviter, suppleverit? Antequam vero ad ipsum institutum progreditur, historiam ejusmodi fraudum numariarum tribus verbis commemorat. Jam ante ducentos annos *Guilielmus du Choul*, Nobilis Lugdunensis, vir antiquitum æque ac rei numariæ peritissimus, in libro, quem de Religione veterum Romanorum conscripsit, (*de la Religion des anciens Romains*,) duos numos *Agrippæ* proposuit, quorum alter æneus, ex averâ parte Pantheon, alter vero argenteus *Neptunum*, duobus equis marinis vectum, cum verbis: *Æquoris hic omnipotens, sistit*. Utrumque, certum est atque exploratum, falsum esse ac suppositum. Eodem tempore claruit *Antonius Lepois*, qui lingua Gallica per amplum opus de re numaria more seculi sui elaboravit, quique plurimos nominavit numos, itidem subjectos. Paulo post in Italia falsarii per-

quam

quam celebres comparuerunt. In Belgio pariter *Carteronius* & quidam alii falsos ejusmodi numos disperferunt, exquisito, ut verum fateamur, plurimos labore, qui vero nequiquam accesserunt ad exquisitam fabricam antiquorum. Tales deinde numi Patavinorum titulum obtinuerunt. Atque illi ipsi sunt, quos inprimis Autor noster noscere ac rejicere docet. Adjicit *Capite secundo* illos, qui formati sunt ad Patavinos istos, seu recens signatos; *tertio* numos subiectos ad antiquiores formatos ac fusos; *quarto* numos antiquos reculos & mutatos; *quinto* numos malleis cusos & effictos; *sexto* numos, mendis laborantes, falsisque signis notatos; *septimo* numos viliores, sed melioribus metallis contentos atque incutos; *octavo* numos signatos antiquos, & monetas pluribus metallis compositas; *nono* numos, a fallanis inventos, quorum perpauca habemus; ac demum *decimo* exponit, quicquid præterea dicendum esse crediderat. Unoquoque in *Capite* acutissimus Autor diversas fraudum rationes sistit, & regulas simul suppeditat, verum a falso accuratius discernendi. Ita e. g. *Cap. 1* inculcat sequentes: Numi ænei majores, qui Patavini dicuntur, superficiem ordinarie habent crassiorē, quam illi antiqui; nec usu sunt trieti, nec rotæ ac circumcisi; nil habent ferruginis, &c. *Capite tertio*, ad numorum cognitionem duo esse momenta necessaria, judicatur; attendendum nimirum esse ad literas, campumque ac superficiem numi. Literæ sunt minus regulares ac nitidæ, ut & pressiores; superficies autem non tam æqualis, sed concava subinde. *Capite nono* inter numos, quorum non multos fictitios habemus, referuntur Consulares, Coloniæ Romanarum, denticulati, conturniati, &c. Denticulati reperiuntur non solum familiarum Consularium, sed & *Julii*, *M. Antonii*, atque *Augusti*. Conturniatorum, qui Italicum nomen obtinent, duo sunt genera. Quidam facti sunt apud Græcos in honorem illustrium virorum, quidam apud Romanos in gloriam Augustorum. *Capite decimo* præsertim numi duo rarissimi describuntur. Alter, ante viginti annos & quod excurrit repertus, argenteus est, *Annam Faustianam* sistens, alter *Severi Alexandri* æneus numus formæ majoris, cujus averfa pars

verba refert: *Possitas perpetua*. Hunc posteriorem ipse Auctor noster invenit, cujus singularis dexteritas in re numaria singulis fere ex paginis apparet. Ceterum, si laus ea demum vera est, quam artifex, cui in arte sua credendum, candidus impertit, habet, cur gaudeat, Celeberrimus, atque in *Actis* etiam nostris haud semel commemoratus, *Mabudsi*. De hoc enim Noster *Capite septimo* inter alia dicit, quod, quem ipse norit, solus sit Antiquarius, qui curam gesserit colligendi, quæ modo concipi queant, omnia, in antiquis numis occurrentia, sive fabricam, sive historiam, spectemus, collectionemque illorum fecerit prorsus admirabilem.

ICONUM ANATOMICARUM, QUIBUS PRÆCIPUE PARTES CORPORIS HUMANI EXQUISITA CURA DELINEATÆ CONTINENTUR, Fasciculus I. Diaphragma, Medulla spinalis, Vagina uteri, Omentum, & Cranii basis.

Gottingæ, typis Abrahami van den Hœck, 1743, fol.

Plag. 12½.

Novo, eoque a Germanis præcipue grata mente prædicando, beneficio Cel. Auctores ornarunt rem anatomicam editis his Tabulis, in æs incisiss, quæ tum interna sua præstantia, tum externo nitore & cultu, cum optimis quibusque sui generis de palma facile concertant. Prodierunt jam maximam partem sigillatim; ut vero publici magis juris fierent, typographus illas conjunctim nunc luci exponit, plures Fasciculos submissurus, prout in Theatro Gottingensi cadaverum suggesserit frequentia. Ceterum magno labore ad multa cadavera, & cum tanta sedulitate, fuerunt delineatæ, ut, ultra mensum in unica concinnanda elaboratum esse, constet. Accessit vero ad Tabulas æneas earundem explicatio, quæ, quicquid in figuris notatur per literas, breviter explanat, in subjectis vero notis subinde illustrat, vel cum aliorum observationibus contendit. Quam Cel. *Hullerus* ante aliquot annos edidit,

edidit, diaphragmatis delineationem, uberiori descriptione illustratam, eam, licet magno cum plausu excepta digne fuerit, non ita factam iudicat, ut naturam omni ex parte imitetur, sibi-que ipsi satisfaciat. Ut itaque libellum publicæ utilitati aptiorem redderet, aliquot icones veriores paravit, atque optimam, ad strangulatæ femine corpus expressam, nunc exprimit. Simul adjecit, quæ in quinque adultis corporibus, & in *Albini*, *Sennaci*, atque *Cowperi*, Iconibus & descriptionibus, reperit diversa ab iis, quæ proposuit, aut cum exquisitiori cura proposita. Medullæ spinalis icones, ex infantibus trium circiter annorum ad vivum delineatæ, ad Cl. *Huberum* autorem referuntur, quibus, quæ in *Programmate de medulla spinali*, atque in *Commentatione de nervis a medulla spinali prodeuntibus*, dixit, hic paulo amplius explanat. Icon itaque prima medullam spinalem, vel potius duræ matris productionem, spinalem medullam, ejusque nervos, investientem, repræsentat, prout se in situ naturali, una cum reliquis vertebralibus omnibus, eorum directione, situ, & magnitudine naturali, in specu vertebrarum habet, omnibus a facie postica spectatis. Icon secunda, a facie averſa itidem spectata, medullæ oblongatæ partem in infima basi cranii positam refert, omnemque ex ea productam medullam spinalem in situ & connexionem naturali intra thecam vertebrarum, quæ tamen conspici nequit, sitam, & ab omni involuero, excepta pia matre, denudatam, exhibet. Icon tertia medullæ spinalis portionem e supremo dorſo desumptam, & ab antica facie, corporibus vertebrarum respondente, spectatam, offert. Eidem *Hubero* debetur uteri muliebris, partiumque, ad eam facientium, iterata explanatio. Partes equidem, hæc *Tabula* expressas, in *Commentatione* sua de vaginæ uteri structura rugosa, nec non de *Hymene*, non omnes pertractavit; ut tamen partes genitales mulierum præcipuæ uno intuitu Anatomicorum oculis hic sex figuris subicerentur, fideles maxime earum, & ad vivum curiose delineatarum, figura, item rugarum cervicis uteri exactior, quæ hæctenus desideratur ab Anatomicis, repræsentatio, hæc occasione elaborata, ipsum permoverunt. Præ reliquis partibus sollicitus fuit imprimis, veram vaginæ

ginæ rugosæ, hymenis, caruncularumque myrtiformium, tradere structuram pro diversâ ætate variam. Ad comparandam dein intactæ virginis vaginæ cum adultioris fœminæ, virum passæ, structuram utraque hic sistitur. Ex *Figura 1* notamus adhuc, in ea reperiri vaginam uteri elegantissime rugosam, nec tantopere in præcipuis partibus a structura virginum diversam ex muliere 60 annorum, ante 30 annos spurium filium enixa, nec ab eo tempore castiori, sed vere dissolutæ vitæ dedita. Omento duæ Icones, ab *Hallero* propositæ, destinantur. Cum enim veterum figuræ solum omentum majus, ejusque partem gastrocolicam, repræsentent, *Garengeotiana* vero in *Splanchnologia*, quæ omentum minus post *Winstovium* exhibet, nullos limites habeat, & nullam naturæ speciem, aliam hic figuram descriptionemque, ex triginta ad minimum cadaveribus collatam, dare, operæ prætitium duxit. Ceterum hic ab omnibus fere Anatomicis dissentit, quando ab omento Mesocolon transversum removeret, quod factis crasso errore pæne omnes pro omenti lamina posteriori habuerunt, itemque, nec a duodeno, nec pancreate, oriri omentum, contendit. Icone altera imprimis omento majori utroque collapsio, & colo intestino paulum deorsum tracto, aditus ille celebris omenti apparet. Sexta effigies, qua cranii basis illustratur, ut insigniter placebit, ita vel eo nomine maxime erit commendabilis, quod nervi & arteriæ oculi egregie exponuntur, & sinus quoque, etsi non absolutissime, ut *Cel. Hallerus* de se modeste judicat, repræsentantur. In transitu quoque hic referimus, intra sex annos centum cadavera Theatro Anatomico Göttingensi illata, atque a *Cel. Hallero* incisa, thesaurum quoque partium præparatarum conditi conceptum esse, qui in dies augetur. Plura ex his Tabulis æneis, earumque breviori explicatione, repetere, earum indoles non patitur. Il potius, quorum interest, rectissime agent, si easdem ipsi adeant, & suavi hac oculorum ingeniique voluptate, non sine peritiæ anatomicæ incremento, fruantur.

HERMANNI BOERHAAVE PRÆLECTIONES
Academicæ in proprias Institutiones rei medicæ.
Edidit

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXLIV. 689

Edidit, & Notas addidit, ALBERTUS HALLER.
Volumen quartum, Sensus externi, interni,
Somnus.

Gottingæ, apud Abrahamum van den Hœck, 1743, 8.

Alph. 1 plag. 16.

Lubentes meritoque præstantissimo huic libello locum in nostris danus Annalibus, in quo, nescimus plane, magis ingenii *Barbavianum* vim, an *Hallerianum* diligentiam, admiremur. Sane enim Cel. Editor has etiam magni præceptoris sui prælectiones, perinde ut priores, tam doctis Commentariis illustravit, ut in iis acrioris iudicii acumen cum vasta doctrina, & multa lectione, atque accuratissima partium, de quibus in hoc *Tomo* agitur, historia, experimentorumque, ad penitus cognoscendam corporis humani naturam institutorum, varietas, ex præstantissimis nostri seculi scriptoribus excerpta, cum ratiocinii, inde deducti, sublimitate, velut de principatu ceter. Quicquid ex Anatome de structura partium repetendum fuit, in eo ex adversariis suis, & sæpe ad ipsum præfens cadaver, descriptionem pro tela supposuit, cui aliorum doctorum virorum inventa intexeret. Plerumque ex ea, quam manu sua fecare solet, cadaverum abundantia, ex numerosis viginti, triginta, & ultra, corporibus humanis, & confirmatam repetendo naturæ consuetudinem, & varietates non inutiles, depromsit. Ubi tamen varias propter causas hæc ex repetitis propriis observationibus expromere non licuit, vel ubi de iis rebus dicendum fuit, quas nunquam satis manifesto vidit, tunc quidem probatissimorum scriptorum usus laboribus, hiatus supplevit, tum & alias, quando suæ minime deerant, observationes Autorum interspersit, ut sua vel confirmaret contentis, vel auget ex aliorum penu, vel exquisitioribus experimentis ornaret. Invitum se nimis crebro eo fuisse adactum, fatetur, ut a *Barbavianis* Institutionibus ipsis aliquando, a Prælectionibus frequentius, dissideret. Hujus autem dissentis afferre exultationem, quæ digna omnino nobis fuit visa, quam in usum eorum, qui *Barbavianos* libros caute accurateque per-

legere cupiunt, fufius hic recitetur. Erat enim fummus ille Vir *Barbaavenius*, ut Noster ait, a minutis anatomicis alienior, & præterea divinum ejus ingenium ad fyftemate condenda pronius. Ædificabat ex collecta undique materie ad pulcherrimam architecturam, qualem ipfi genius fuppeditabat feliciffimus. Natura enim ipfum reddiderat apriffimum tum ad inferendum fuo & utiliffimo loco muta fparfaque merorum artificum experimenta, tum ad concipiendum animo folidum undique claufumque & fymmetricum fyftematis archetypum. Sed deerant paffim veri folidique lapides, habant diftantia membra furgentis basilicæ. Hos defectus, ne morarentur comoda publica, ex leviori conjecturæ fupellectile farciebat, non ignarus, quam parum firma effet, fed in expectationem meliorum interim aliquid aufurus, dum folidiora fuppeditaret industria artificum. Cel. autem *Hallerus*, videns, has conjecturales & fubtiliffimas fubftrucciones a difcipulis pro folidis haberi fundamentis, his inædificari nova ex ingenio penfilia rectoria, fic aliquando fore, ut templum opinioni facrum fieret, quod veritati Præceptor destinaverat, maluit, hiare opus, maluit fateri inopiam artis, & trementium fub innitente fundamento- rum debilitatem; & hæc ipfi fola caufa fuit, quare a Præceptore diflentiret. Ex tanta rerum præftantiffimarum, quæ in libello hoc continentur, fiva, nonnulla tantum, quæ a Cel. Editore proficifcuntur, (quis enim omnia, quæ is tam accurate ad explanandam partium quarundam ftructuram notavit, longa ferie enumeraturus effet?) more noftro excerpemus. *Pag. 16* in describendis linguæ epidermide, reticulo, & papillis, *Barbaavenius* & alii præftantiffimi viri non fati a brutorum animantium fabrica humanam diftinxerunt. Prout Cel. *Hallerus* eam tradidit, in hominis lingua epidermis cum reticulo connafcitur in unum mucofum, vix feparabile, tegumentum, cujus interior facies, quæ refpondet papillis, faveolis eminentes papillas recipit. Papillæ hæ duorum funt generum. Plurimæ quidem & minutiffimæ, quæ ægre in oculos incurrunt, rotundulæ funt, quas arcuatas vocat. Deinde aliæ interperfae funt, rariores majoresque, pedunculo & nodulo compofitæ ad fungorum modum;

dum; alie acuminatæ dictæ. Harum plurimæ sunt villi excretorii. Majorum genus spurium est. Papillæ ipsæ nerveis fibrillis fiunt, quarum quinque aut sex in una papilla coguntur, & vasculis utriusque generis, quæ majorem partem papillæ efficiunt. Inter papillas plurimi villi excretorii in lingua hiant, mere arteriosi. Per eos subtilior saliva secernitur. Deinde villorum non exiguus numerus venosus est, & resorbitioni destinatur. In brutis vero animalibus epidermis crassa, palposa, separabilis, corniculis pyramidalibus evidentes & conicas vaginas præbet. Sed & corpus reticulare ibi evidentissimum est, & perforatum cornua ad cuticulæ vaginas transmittit. His autem cornibus suæ se papillæ inserunt, minime tamen gustatrices. Denique ex nervosa cute linguæ papillæ conicæ evidentissime per totam linguæ superficiem emergunt, per foramina reticuli in vaginas epidermidis ituræ. Aliæ vero papillæ fungorum forma nervis etiam manifesto continuæ per ejusdem reticuli foramina erumpunt, veræ gustatrices papillæ. *Pag. 43* cellulas orbitarias longas, angustiores reliquis, tum in osse plano, tum in osse maxillæ superioris inter orbitam & sinum *Highborianum*, interceptas, commemorat, quæ antè in cellula aliqua ethmoidæ continuentur, & cum ea communi osculo pateant ad summam partem paulo anteriorem radicis ossis spongiosi superioris, quarum nullam manifestam memoriam Noster ullibi reperit. *Pag. 117* de reconditis quibusdam viis, per quas in nares lachrymæ deriventur, a *Vatero* in *Miscellaneis Berolinensibus* propositis, altera quidem in vertice nasi, sub osse turbinato medio, altera in summitate antri *Highboriani*, in pariete, qui huic cum naso communis est, nihil hæcenus Noster reperit, neque vidit, liquorem coloratum, perpetuo injectum, antri modo dicti colorem inquinasse. *Pag. 163* pronuntiat, lenti crystallinæ veram esse capsulam propriam, quæ posterius certo, antè non nisi probabiliter, vitrea membrana obducatur. *Pag. 117* *Albinus* demonstravit in scholis suis, retinam vere in duas lamellas dividi, & internam, vitreo propiorem, albam quidem esse & medullarem, externam vero, quæ propior choroidi, verum rete vasorum esse. *Pag. 183* conjecturam hanc maxime

xime probabilem habet, cornæ exhalationem externam fecerunt ab extremis vasculis radiatis circuli interioris Iridis. Nam capsula lentis, aut vitrei membrana, suis videntur potius corporibus aquam exhibere. Cornæ pori totum corpus penetrant, & ex ipso corpore exhalant. *Pag. 205* Auctori certum videtur, musculos oculi rectos æquabiliter trahendo oculum breviorē reddere, & lentem apprimere retinæ. *Pag. 215* nihil Auctori difficilius videtur, quam infinita subtilitas imaginum coloratarum. Si e. g. in conclavi ex decem speculis quodlibet objecta sibi opposita æqualiter repræsentet, hæc superficies radiosa visibilis erit omni oculo, qui in conclavi fuerit. Verum ex decem speculis ad oculos v. g. centum (& perinde absque iis oculis, qui non faciunt, ut adsint imagines,) innumerabiles sunt viæ imaginum, quæ mille modis se decussant. Quomodo sit, ut adeo libere penetrentur, cum sint corporeæ, ut non sit unum alteri obstaculo, uti quidem soni sunt. *Pag. 230* lux perinde, ut ignis, sive eadem fuerit, sive diversa, videtur ubique in rerum natura perpetuo adesse, sive sol adsuerit, vel aliud corpus lucidum, sive minime, tunc solum visibilis fieri, quando a sole, vel alio corpore lucido, dispersa hæc lux colligitur, ordinaturque in radios parallelos. *Pag. 248* Presbyopia fieri videtur, quando laminæ, quæ lentem constituunt, aucto elazere partium suarum solidarum, vim distendentem vasorum interpositorum superant, propius accedunt, lentemque ad puncta firmiora, adhesiones nempe tunicæ vitreæ attractæ, complant, eaque efficacia semper augebitur, quod, semel æquilibrium superato, id omne, quod vasis compressis, aut coalitis, decedit, accedat potentia solidarum. *Pag. 261* ad quæstionem, quare duobus oculis unicum objectum distinguamus, ita Cl. Autor respondet, ut, mentem, opinetur, nulla objecta distinguere, nisi diversas efficiant quocunque modo sensationes. In dolore late diffusio puncta dolentia non distinguit. Non duabus naribus odoris duplicem sensum separat, non duabus auribus duplices sonos audit, imo vero neque simillimos diversos sonos distinguit, neque ergo duobus oculis duo objecta videt. *Pag. 166* Auctori certum videtur, retinam esse verum sensorium, non

non choroidem, quoniam manifesta est nervi optici medulla, in omni etiam animali uniformiter alba est, picturæque idonea. *Pag. 289* egregie nonnulla de quibusdam corporum qualitatibus, quas visu dignoscimus, magnitudine, convexitate, & concavitate solidorum, distantia, motu, quiete, loco, &c. disputat. *Pag. 348* foramen in membrana tympani, a *Rivino* nostrate, qui diligens hic, sed paulum paradoxus, Autor vocatur, primo propositum, tum a quibus creditum, tum a quibus rejectum fuerit, commemorat, ipse autem fatetur, se nihil simile in integerrimis aut foetuum, aut adultorum, membranæ tympani vidisse. *Pag. 371* in describenda musculorum, qui ossicula movent, actione, eane sit voluntaria, an mechanica, rem determinatu esse difficilem pronuntiat, consentire tamen manifestius in oculorum motibus, & in deglutitione, atque voce producenda, experimentum, infinitos musculos, quocumque demum modo gubernentur, ad destinatos certo fines, nobis vix consciis, conspirare. Facile ergo credit, tympani quidem membranam ab aere, sonos advehente, percuti, ossicula impellere, fenestram ovalem percutere, quod in talpa ipsi oculi percipiunt, fierique, ut, tympani membrana percussa, ossicula omnia moveantur. *Pag. 426*, præter cerebrum etiam in cerebello, & medulla scilicet spinali, sedem tenorii communis ponendam esse, judicat. *Pag. 448* affectuum animi effectus in corpore, si ad suas causas naturales retuleris, inde constat, necessario nervis imperium esse debere in sanguinem, ut, motu spirituum modo incitato, modo imminuto, etiam sanguis celerius eger, vel retardetur. Ergo videntur nervi, qui instar laqueorum arterias circumplectantur, in ira & gaudio alternis concussionibus incitare arteriosi sanguinis influxum, in timore & lenius in mœrore perpetua strictura easdem arterias coercere, ne sanguis ad partes effluere possit. Ejusmodi laquei inveniuntur in arteria carotide interna, temporali, meningea majori, vertebrali, subclavia, radice subclaviæ dextræ, & carotidis, trunco aortæ, arteriis brachialibus, arteria callica, mesenterica, arteriis, quæ ex pelvi prodeunt, pares, certe omnino assignati essent. Pudor, timoris lene genus, videtur stringere venam temporalem,

poralem, ubi a duri nervi ramis ambitur, & sanguinem retinere. *Pag. 499* ante somnum verum delirium sanissimus quisque in se ipso observare potest, confusis ideis, & nexu eorum interrumpi inchoante, eo autem penitus sublato, jam somnus est, & abest conscientia. *Pag. 505* ad sententiam Cl. de Gorter accedit Noster, ut, vires vitæ & circulationem sanguinis in somno naturali, existimet, lentiores esse ac minores. *Pag. 514* somnum a sumto cibo, non tumentis ventriculo, truncum arteriæ aortæ comprimenti, nec aliis causis, quæ afferri solent, adscribit, sed inde repetit, quod a stimulo ciborum, & sapienti naturæ instituto, plus sanguinis & spirituum, dum fervet digestio, ad abdomen mittatur, ut, facta quasi revulsione, cerebri penus deficiat, quæ frequentissima causa somni est. *Pag. 545* demonstrat, in vigilia in universum, in omnibus vasis attritum majorem, hinc excretiones omnes & perspirationes validiores esse; verum non æqualiter sanguinem per omnes corporis partes fluere, hic accelerari, illic deficere, perspirationem adeo in quibusdam partibus majorem, & alibi minorem, esse, succos aliquos copiosius, alios adeo parcius, separari. Hæc omnia vero a somno abesse, ubi unica causa motuum omnium & in sanguine, & in spiritibus, cor est, & cuique parti pro ratione diametri, vasorum, distantia a corde, & conditionum insitarum, suam portionem sanguinis, aliorumque humorum, mittit, ut nulla pars abundet, nulla deficiat. *Pag. 549* Cl. *Weitbrechtsum*, qui non solum, neque venenosum sanguinem, neque adeo humores tenuiores, a corde moveri, contendit, sed etiam, omnem arteriosum sanguinem a corde emoveri, dubitat, variis argumentis refellit. *Pag. 581*, comparatione instituta, observat, homini animali prudentissimo cerebrum esse maximum, tunc animalibus disciplinæ humanæ capacibus, minimum iis, quibus paucissimæ ideæ, & vitæ actiones simplicissimæ, sunt. *Pag. 585* admodum probabile Nostro videtur, nullam esse spirituum, a cerebro, aut cerebello, orientium, diversitatem, nullum discrimen in fabrica ipsa positum, cum facultatis animalis organa vitalibus distent, sed partes omnes tunc agere & operari; quo loco etiam contra *Stahlianam* de animæ in corpus imperio sententiam,

tiam, neque minus *Willifanam* opinionem, qua nervi, vitalibus actionibus præferti, a cerebello, alii vero, animalibus functionibus præpositi, a cerebro, repetuntur, egregie disputat. *Pag. 615.* motus quarundam in animantibus nonnullis partium, post mortem adhuc perseverantis, causam redditurus Noster, in fibra animali, ait, aliquam ad irrationes contractilitatem superesse, quæ simplici elatere fortior, a motu muscolari diversa, quod cerebri cordisque non indiget, & in ipsa hujus fibræ humidæ adhuc & integræ fabrica fundata esse videtur. *Pag. 609* asserit, auriculas cordis contrahi, quando irritantur a sanguine ex venis suis affluente, remittere vero & laxari, quando inanes sint, idemque de cordis ventriculis verum esse. Verum hæc in præfenti sufficiant. Plura qui cupiunt, ipsum libellum elegantissimum adeant, a quo perlecto non nisi cum insigni voluptate recedent. De *quinto Volumine*, quo Physiologia absolvitur, proxime dicemus; progressuri deinde ad *sextum*, præcticas Institutionum partes explicante.

Die Rose zum Ruhme ihres Schöpfer's etc.
hoc est,

ROSA, IN GLORIAM CONDITORIS SUI, OB-
lectamentumque ingenue mentis, descripta ab Auto-
re Meditationum super regnum florum.

Lipsiæ, apud Bernh. Christoph. Breitkopfium, 1743, 8 maj.
Plag. 16.

Rosa, ob pulchritudinem suam omnibus commendatissima, ju-
re suo præstantissimi Autoris oculos animumque in se con-
vertit, & post Tulipam proxime præfens hoc elogium meruit,
tam docte eleganterque concinnatum, ut Autori, sed eheu!
nuper extincto, eximiam operam cum *Cel. Gottschedio*,
cujus ea de re nitidissimum carmen libello fuit præfixum,
merito gratulemur. Vix quidquam apud Autores veteres Pag. 5.
notatu quodammodo dignum de rosis reperire licet. Inter 3.
recentiores singulares de ea libellos *Antonius Fumanella*, *Ni-*
colaus

- Pag. 18. *colaus Monardes, Sylvius, Wittichius, Rosenbergius, Castellus,*
 20. 21. *Hagelbanfius, Hagedornius,* ediderunt. Quamvis alii plures,
 22. 27. alii pauciores, rosarum species numerent, placet tamen No-
 28. 29. stro *Baubini* ordo, secundum quem rosæ in sativas, seu hor-
 32. tentes, atque sylvestres, distribuuntur, illarumque 18, ha-
 36. rum 19, species percensentur, ex quibus rosa moschata, seu
 43. 44. Damascena, rosa lutæa, rosa menstrua, rosa de Jericho, ro-
 46. 49. sa Sinensis, rosa salicum, rosa Memphitica, rosa sine spinis, hic
 85. 62. sigillatim perlustrantur. Est vero, si definitionem requiras,
 68. rosa flos ex frutice lignoso & spinoso, ex hortis, vel agris, exeun-
 71. te fere, vel simplex, vel multiplex prognatus, facie, colore, & o-
 77. dore, pulcher & jucundus, multisque viribus medicamentosis
 81. instructus. Planta ipsa inter frutices recte refertur, & radice,
 82. 85. in qua cortex, lignum, & medulla, observantur, trunco, gem-
 86. 87. mis, foliis, spinis, flore, cujus hic præcipua habetur ratio, &
 90. in quo folia, calicem, alabastra, capitulum, stamina, & api-
 91. 92. ces, oculis nostris usurpamus, semine, & ejus capsula, atque
 93. pedunculo, constat. In pulchritudine & suavitate rosarum
 96. accurate describenda sibi suisque foliis viribus non confusus, a-
 100. liorum simul scriptorum auxilium advocat, sed neque in vete-
 105. ribus, nec recentioribus, quidquam opis invenit, ne in *Anacre-
 onte* quidem, de cujus carminibus fere ad sententiam *Joannis
 Cornelii Pavonis* accedit, multa huic Autori probabiliter fuisse
 128. supposita, atque in his etiam illud, quod de rosis agit. So-
 132. lus ex Germanis *Brockesius* rosarum pulchritudinem elegantissi-
 136. ma descriptione atque laudatione ornavit, ex cujus quoque
 carminibus permulta de hoc florum genere, ejusque parti-
 bus tantum non omnibus, & variis attributis, specimina repe-
 tuntur. Et, quamvis externo habitu & ornatu Rosa cedat Tu-
 lipæ, odore tamen eidem longissime antecellit, imo & in ro-
 sa est, quod tactum saporemque delectat. Vires medicinales
 tam multiplices prædicantur, ut flos hic morbis propemodum
 infinitis propellendis par esse videatur. Sed ipsam hanc ob
 causam de plurimis sobrie licet dubitare, donec firmiori com-
 probatæ fuerint experimento. At, si vel tertia tantum pars ea-
 rum virium, quæ ipsi tribuuntur, demtis ceteris, re vera rema-
 neret,

neret, planta tamen hæc foret præstantissima, cujus diversas partes diverso etiam se prodere effectu, forsan credibile esset. Quod ad propagandi modum attinet, rosa vel ex semine, vel truncis majoribus divisis, vel ramis decerptis, propagatur, promtius tamen & celerius posterioribus duobus modis, quam priori. Cœli siderumque nulla habenda est ratio, omnino tamen temporis oportuni, quod in autumnum incidit, & quidem luna corniculante. Loca potissimum aprica amat rosa, in quovis autem terræ genere succrescit. Ceterum necesse est, ut, sive integer truncus, sive ramusculus, mandetur terræ, iusta ubique eum inferendi teneatur ratio, hic accuratius tradita, frigus etiam arceatur, ramusculi amputentur rite, & frutex iusta humectatione irrigetur. Quæ ad culturam rosæ Damascenæ, luteæ, menstruæ, sigillatim spectant, fusius hic proponuntur. Ad præmaturos rosarum flores generandos non securior suppetit methodus, quam quæ ope fit fenestrarum. Serotini autem flores tutissime generantur, fruticis ramis verno tempore profunde amputatis. Ipsi etiam flores jam perfecti optime in vase vitreo in hibernum tempus asservantur. Artes mutandi rosarum colorem, non minus, quam odorem iis conciliandi, fallunt. Interim rosarum odor augetur admodum, allio in vicinia crescente. Rosæ simplices, vel admodum exiles, evadunt plenæ admodum, vel augentur, quando iterum iterumque & semper quidem in mitiorem transferuntur terram. Inter singularia rosarum refertur imprimis, quod signum amoris, pacis, fortunæ, meliorumque temporum, fuerint. Verum & multis aliis in ritibus earum valuit usus, & ad alias res deductæ, largam dicendi suggerunt materiam, sed quæ hic non nisi paucissimis verbis attingi potuit. Inter singularia naturæ non adeo commode refertur, quod rosa prolifera subinde germinet. Suppetunt autem varii generis alia, breviter hic indicata, præcipue autem & illud, quod subinde homines odorem, quin imo conspectum, rosarum adeo non ferant, ut potius hinc animi defectionem incurrant, quidam etiam subita prorsus morte, si recte Autores quidam observarunt, ex hac causa exspirarint. In fine Cel. Autor id,

149.
150.
156.
157.
159.
163.
165.
166.
167.
168.
172.
173.
174.
177.
184.
191.
194.

quod caput rei in hoc opusculo est, persequitur, additque, quomodo bona mens (cum atheis enim qui disputet, eum operam oleumque perdere ait,) ipsa rosa ad cognoscendas Dei optimi maximi existentiam, perfectionesque, non minus, quam reverentiam ipsi præstandam, aliasque pias meditationes alendas, permoveri, & quam voluptatem ingenuus & vere nobilis homo ex rosis capere queat, dum earum contemplatione ad Deum magis trahitur, & ad mortis meditationem invitatur.

PROBLEMATIS GEOMETRICI LAHIREANI, Sectiones conicas spectantis, a LUDOVICO WENTZIO, J. U. L. & Mathematicum Cultore Basiliensi, pluribus modis soluti, Continuatio.

Conf. *Nova Acta Erud. A. 1744 Mens. Nov. pag. 658 seq.*

Solutio IV, generalis, Sectionum Conicarum species omnes concernens, synthetice demonstrata.

In hac solutione ostenditur, constructiones antea traditas esse universales; idque methodo synthetica, adeoque via præcedenti contraria, demonstratur. Indigebimus autem duobus Theorematis, quorum uni locus erit dato axe transverso, alteri dato axe conjugato; quare juvabit, illa præmississe.

Theorema Primum.

TAB. VI Si centro positione dato C, radio dato $CA = \frac{1}{2} AB$ describatur (in Fig. 1 & 2) arcus AE secans rectam, positione datam EI in E, atque ex E erigatur perpendicularis, secans axem AB, utcumque positum in G, dico, punctum G, in quocunque loco rectæ EG deprehendatur, semper fore focum Sectionis conicæ super axe AB ita describendæ, ut tangat rectam datam EI.

Fig. 3. In Parabola Fig. 3 pro arcu AE ducenda recta perpendicularis ad axem.

Demonstratio.

Demonstrandum est, quod perpendicularis GE ex foco G in Tangentem demissa semper transeat per punctum intersectionis

terfectionis ipsius Tangentis, & arcus, vel circuli, centro C radio CA descripi. In hunc finem, liceat nobis præsupponere proprietates Sectionum conicarum alias notissimas, scilicet quod, ductis ex puncto contactus I ad focos G & H rectis GI, IH, in Ellipsi summa rectorum $GI + IH$ in Hyperbola differentia $IH - GI$ axi AB, & angulus GIE ipsi HIF sit æqualis. De his videat, qui volet *M. de l' Hospital Tr. des Sect. Con. §. 32, 60, 72, & 123.* Hisce suppositis, producatur GE in M, ut fiat $EM = EG$; atque prolongetur HI in Ellipsi, transibit ea per punctum M, ob angulum $EIG = HIF = EIM$, eruntque EIG & EIM Triangula similia & æqualia, adeoque $IG = IM$. Productæ vero EC & FH, ubi opus, sese secabunt in K, ita ut EK sit parallela & æqualis MH. Nam propter GM parallelam FH & $GC = CH$, erit Triangulo GCE simile & æquale CHK, adeoque $GE = EM = KH$, & ut dictum, EK parallela & æqualis MH. Sed $MH = GI + IH$ (vel $IH - GI$) = AB; ergo $EK = AB$ & $EC = CF = CK = CA = CB$, quod erat demonstrandum. Istorum ad Parabolam facilis est applicatio, quia pro Ellipsi haberi potest, in qua AC & AB sunt infinitæ; hinc enim arcus AE mutatur in lineam rectam ad AC perpendiculararem.

Theorema Alterum.

Data recta CD (Fig. 4 & 5) & centro A positione, nec TAB. VI
non Axe conjugato Sectionis conicæ, dico: Si ex cen. Fig. 4 & 5.
tro A ad rectam CD demittatur perpendicularis AC, & fiat CD
dato semiaxi æqualis; porroque in Fig. 4 ducatur DN pa-
rallela CA atque radio AC arcus CN, secans DN in N, atque
abscindatur $CG = DN$; in Fig. 5 vero capiatur $AG = AD$,
atque in utraque erigatur GH perpendicularis ad AG, & du-
catur qualiscunque recta AH, secans GH in H, quod H sit fo-
cus in priore casu Ellipseos, in posteriore Hyperbolæ circa
axem AH describendæ ita, ut tangat rectam CD.

Demonstratio.

Theoremate præcedenti probatum, quod, si cujusvis rectæ
AH sumatur punctum quodvis H pro foco, & ad rectam
T t t t 2 quamvis

quamvis aliam CD demittatur perpendicularis HI, atque centro A radio AI describatur arcus IK, secans AH in K, punctum K sit vertex Curvæ, rectam CD tangentis. Ergo, ut pateat; quod GH transeat per focum, demonstrandum hic illud duntaxat est, quod, demissa perpendiculari AC, atque ad hanc alia HG, in Fig. 4 si vis, prolonganda, descriptoque arcu CN, vel GD, fiat ibi GN, hic CD æqualis semiaxi conjugato, qui nimirum respondeat semiaxi transverso AK, & distantie foci a centro AH; id est, quod in illo casu fiat $AHq = AKq - GNq$; in hoc $= AKq + CDq$.

Jam vero manifestum est, quod in casu priore, qui est pro Ellipsi, sit $AHq = AGq + GHq$, seu ob $AGq = ANq - GNq$ & $GH = CI$, $AHq = ANq - GNq + CIq$. Sed $AN = AC$, ergo $AHq = ACq - GNq + CIq$, & quia $ACq + CIq = AIq = AKq$, liquet, quod $AHq = AKq - GNq$, quod erat unum.

In casu posteriore vero pro Hyperbola est $AHq = AGq + GHq = ADq + CIq$, vel ob $ADq = CDq + ACq$, $AHq = CDq + ACq + CIq = CDq + AIq = CDq + AKq$, quod erat alterum demonstrandum.

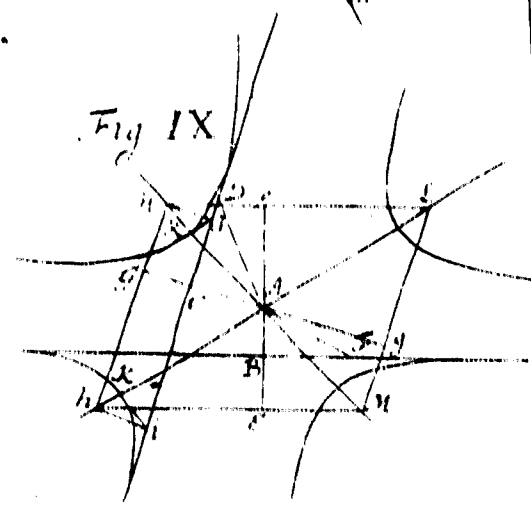
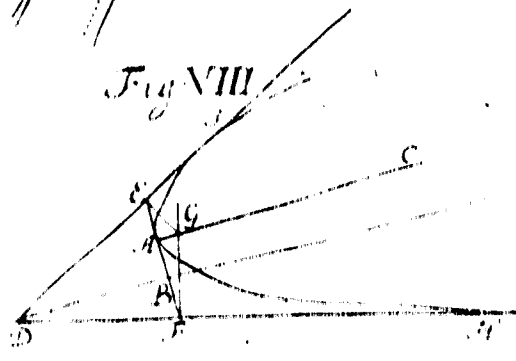
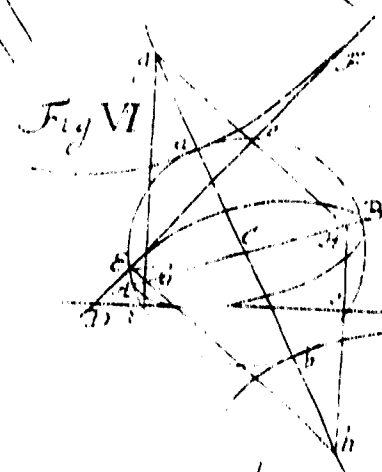
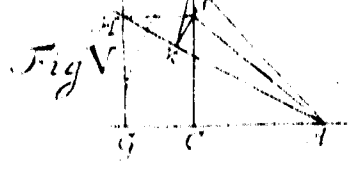
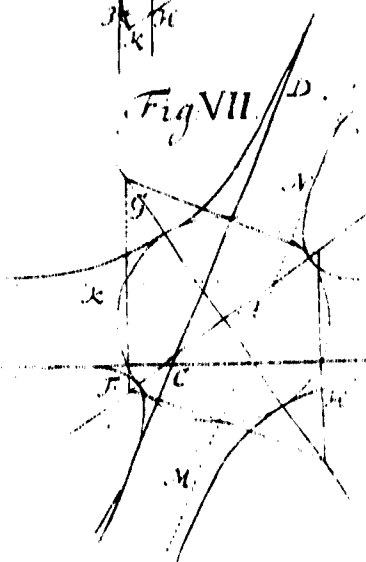
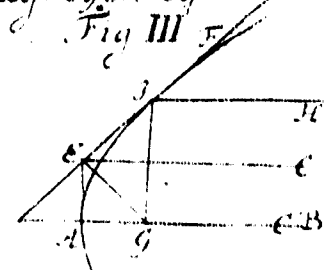
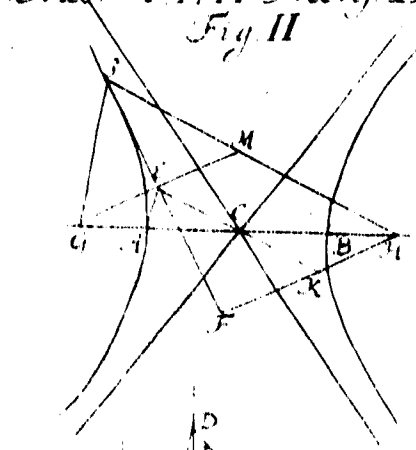
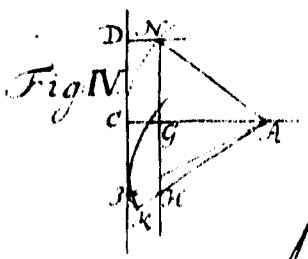
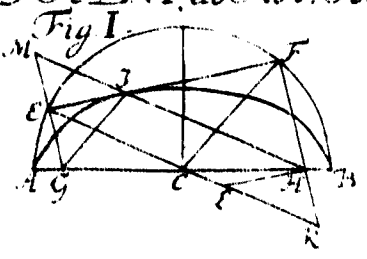
Hisce præmissis, videamus Constructionem ipsam, ejusque applicationem ad varios casus.

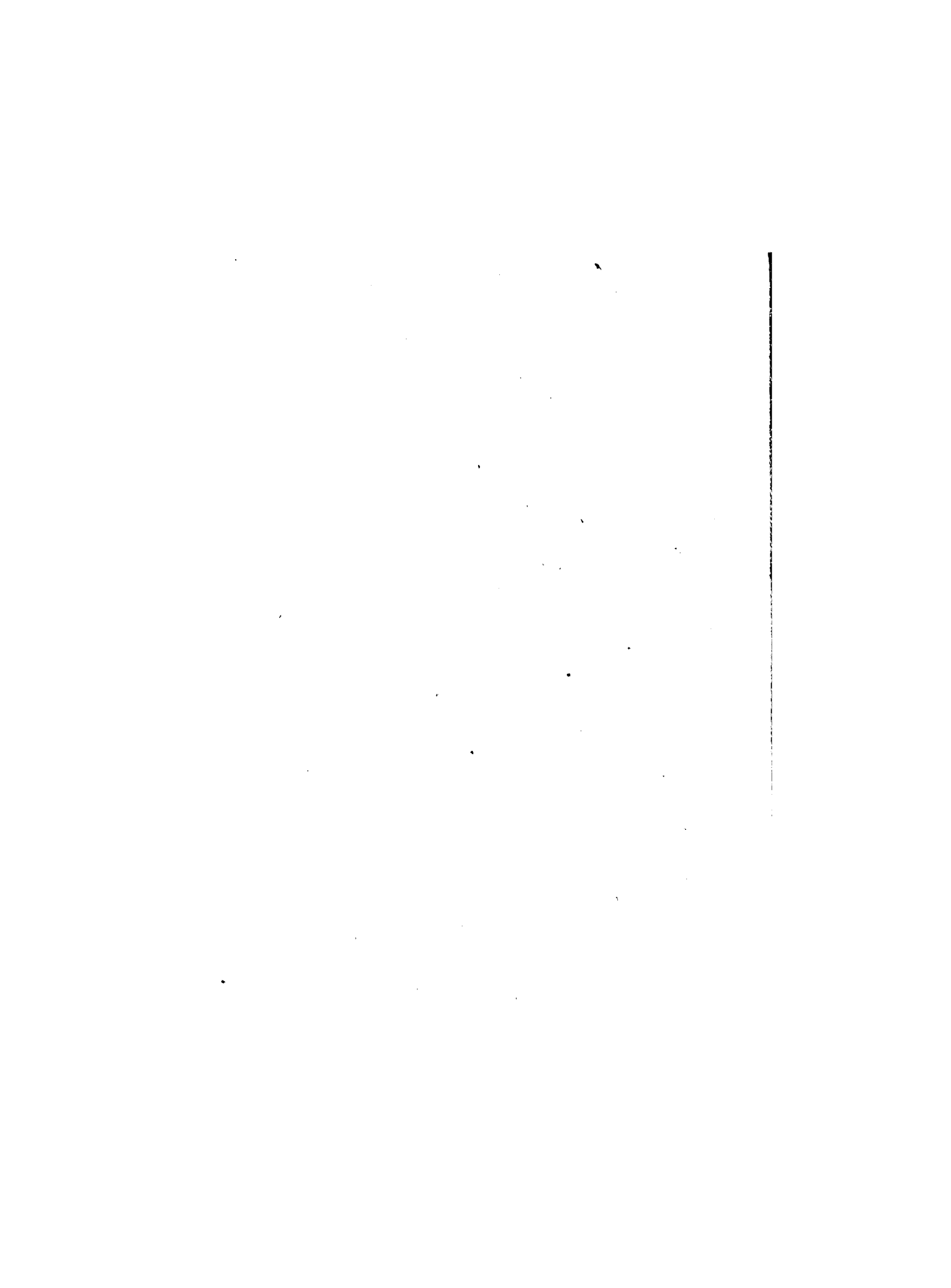
Constructio Geometrica dato Axe Transverso.

TAB. VI **D**atis (Fig. 6) rectis DF, DI, centro C positione & semiaxe transverso CE, vel Ce. Centro C radio CE describatur, ut in Constructione solutionis tertiæ posteriore circulus EaeB, secans datas rectas in E, e, e, s; ex his punctis erigantur ad DF, & DI perpendiculares EGh, Heg, sGg, Heh, sese secantes in G, g, H, h, erunt puncta intersectionum, quæ cadunt intra angulum FDI, nempe G & H foci Ellipsis, quæ cadunt extra illum nempe g & h, foci Hyperbolarum quæsitæ.

Demonstratio: Dum enim Circulus radio CE descriptus secat rectam unam datarum DF in E (vel e), atque ex hocce erigitur perpendicularis EG (eg), habemus (vi Theor. 1) in hac perpendiculari omnes focos illarum Curvarum, quæ, eodem

TAB. VI. ad Nov. Act. Erud. A. 1744. Mens. Dec. pag. 698. seq.

dem manente centro C, atque axe transverso AB (ab) descriptæ rectam DF tangunt; etiamsi varios habeant axes conjugatos, ob distantiam foci CG (Cg) variam. Dum vero & alteram datarum DI secat idem circulus in e (e) erecta sG (eH) dabit similiter focos Curvarum, rectam DI tangentium, semper manente centro C atque axe transverso eodem cum præcedente, mutato saltem axe conjugato. Quoniam autem perpendiculares EG, sG, (vel eH, eH,) in puncto intersectionis G vel H (g vel h) eandem foci distantiam CG vel CH (Cg vel Ch) determinant; sequitur, quod curva super axe AB (ab) descripta, utramque datarum rectarum tangat.

Quod autem foci, intra angulum datarum rectarum cadentes, ad Ellipsin pertineant, extra eundem ad Hyperbolam, inde est manifestum, quod in illo casu focus cadat intra circumulum semiaxe transverso descriptum, adeoque distantia foci a centro sit minor dicto semiaxe; in hoc vero focus cadat extra circumulum, ac propterea fiat ejus distantia semiaxe major; illa enim proprietas est Ellipsis, hæc Hyperbolæ. Quod erat demonstrandum.

Quod foci omnes cadere queant intra angulum datum, adeoque duæ Ellipses locum habeant, patet ex Figura 6 *Tabula quinta*. Quod vero omnes etiam extra eundem locum habere possint, atque non nisi Hyperbolæ nascantur, si vertex anguli dati cadat intra dictum circumulum, colligitur ex *Tabula sexta Fig. 7, TAB. VI* in qua recta CD tangitur ab Hyperbolis F & G, altera CE vero Fig. 7. ab eadem F & alia H, Hyperbola I manente otiosa. Quod si quis dubitet, cur una tantum F ambas CD, DE, tangat, duæ G & H unam tantum, & quarta I neutram, atque existimet, hoc Problemati non convenire; huic respondemus, duas Hyperbolas oppositas F & I vel G & H pro duabus portionibus ejusdem Curvæ habendas esse. Sicuti enim duo foci ad eandem Ellipsin, ita & ad eandem Hyperbolam, pertinere dicendi. Vel rectis datis duæ sunt duæ aliæ parallelæ KL, MN, a centro A tantundem distantes, sed ex altera illius parte sitas; hoc enim modo fiet, ut quævis Curva duas rectas habeat, quas tangat juxta conditiones præscriptas.

Tandem notandum, Problemati in sensu generali sumto satisfacere quoque Parabolam. Dantur enim positione duæ re-
 TAB. VI *Actæ*, quæ sint DE, DF (Fig. 8); deinde centrum, quod quam-
 Fig. 8. vis infinite remotum sit, eo ipso tamen supponitur positione data recta DB ad illud tendens. Denique datur Axis transversus, qui, etsi in hoc casu sit infinitus, poterit tamen ex una parte determinatus supponi, ita nempe, ut pertingat usque ad punctum B , altera extremitate manente in infinitum remota. Hisce autem suppositis, Constructio breviter sic se habet: Per B ducatur ad DB perpendicularis EF , quæ secat datas in E & F ; atque ex his E & F erigantur ad easdem datas perpendiculares EG, FG , sese secantes in G , atque per G ducatur ipsi DB parallela GA , secans EF in A , erit AG axis quaesitus, A vertex, & G focus Parabolæ quaesitæ.

Demonstratio. Quoniam recta EF est instar arcus circularis, radio scilicet infinite longo descripti, liquet ex Theoremate 1, perpendicularem EG præbere focos omnium Parabolarum, verticem in recta EF , axem ipsi DB parallelum habentium, atque rectam DE tangentium. Similiter liquet, perpendicularem FG dare focos omnium Parabolarum, alteram DH dicto modo tangentium. Ex his autem sequitur, punctum intersectionis G esse focum duabus utriusque generis Parabolis communem, adeoque Parabolam foco G & vertice A descriptam tangere utramque rectam datam; ejusque axem AG transire per centrum infinite remotum propterea, quod AG sit ipsi DB , ad idem centrum tendenti, parallela, quod erat demonstrandum.

Dato Axe conjugato.

Duplex hic occurrit construendi modus, quorum alius Ellipses, alius Hyperbolas, producit. Constructio pro Ellipsis in Solutione II jam est tradita juxta *Tabula V Figuram 5*; quare illam hic merito prætereo, quia demonstratio ejus non secus ex Theoremate posteriore deducitur, quam præcedentes ex priore deductæ sunt, & constructio pro Hyperbolis jamjam tradenda simillimam quoque probationem admittit, ad cujus proinde imitationem altera facillime instituitur. Datis ergo Fig. 9 rectis
 Fig 9. CD,

CD, BF, centro A, atque semiaxe conjugato CD, constructio pro Hyperbolis hæc erit: Ex centro A demittantur ad datas rectas duæ perpendiculares utrinque prolongandæ AB, AC, si atque BF = CD = semiaxi conjugato, atque AG = Ag = AD, & AE = Ae = AF; perque G & g ducantur ipsi CD, & per E & e ipsi BF parallelæ sese mutuo secantes in 4 focis H, h, L, M, Hyperbolarum quæsitæ. Tandemque, ad facilitandam earum descriptionem, demittantur ex H & h, ad rectam CD perpendiculares HI, hi, atque centro A radiis AI, Ai, describantur arcus IK, ik, eruntque K & k vertices, quibus præter focos datæ Hyperbolæ facillime describuntur, ut notum.

Demonstratio: Recta Hh suggerit focos Hyperbolarum, rectam CD tangentium, recta hM vero earum, quæ rectam BF tangunt, per *Theor. 2.* Utriusque generis Curvæ varios habent axes transversos, excepto eo casu, quo focus communis in h existit; tunc enim duæ coincidunt Curvæ æquales, atque unicam efformant, ambas proinde rectas datas tangentem, quod erat demonstrandum.

Eodem modo procedendum, si semiaxis conjugatus sit minor alterutra perpendiculari AB, AC, siue utraque, siue neutra, methodoque una eademque utendum circa utramque perpendicularem; alias enim non obtinebimus nisi earum curvarum focos, quæ alterutram tantum datarum rectarum tangant. Quodsi autem semiaxis conjugatus sit minor utraque perpendiculari, & placeat uti tum methodo in Solutione II adhibita, tum etiam methodo præsentis, & quidem utraque circa utramque perpendicularem, obtinebimus non tantum duas Ellipses, sed etiam Hyperbolas circa 4 focos a ceteris diversos describendas, easdem tamen datas rectas tangentes; quibus omnibus idem Axis conjugatus, idemque centrum sit commune, quemadmodum quivis facile experiri poterit, si methodum præsentem *Fig. 5 Tab. V* applicare voluerit.

Illud tandem addere liceat: Curvam quæsitam abire in circumculum, si ambæ perpendiculares AB, AC, dato semiaxi sint æquales. In lineam rectam vero si foci K & M (*Tab. 5 Fig. 6*) vel I & L incidant in circumferentiam circuli, latere transversio tan-

quæ

quam diametro descripti; sive quoties in casu *Fig. 5 Tab. V* axis conjugatus supponitur nullus; aut denique, si lineæ datæ sint parallelæ, quo in casu tamen observari meretur, quod, si centrum ab utraque data æqualiter distet, innumeræ sive Ellipses, sive Hyperbolæ, satisfaciant, quia tunc utraque recta est instar unius ob situs identitatem, adeoque deficit conditio, & casus est indeterminatus. Reliqua benevoli Lectoris industriæ indaganda relinquimus, nosque ipsius favori commendamus.

GEORG. GOTHFR. KEUFFELI, IN ACAD. JULIA P. P. O. MOR. & POLIT. Historia Pontificatus Romani, ad illustrandam Ecclesiæ disciplinam. Accedit Fragmentum FRANCISCI GUICCIARDINI de Origine potestatis secularis in Romana Ecclesia.

Helmstadii, apud Christ. Frid. Weygand, 1741, 8.

Plag. 11.

Pontificatus Romanus omnino est maximorum eventuum in orbe Christiano materies & seminarium. Eam ob causam Cl. Autor historiam ejus existimavit maximi esse momenti. Tractandam suscepit eam ita, ut omnia ad illustrandam ecclesiasticam disciplinam referenda crediderit. Proposuit argumenta *Petri de Marca*, quibus hic primatum *Petri* & cathedræ Romanæ ex jure divino evincere conatus fuit. Respondit deinceps ad ea, contendens, nil roboris eis inesse. Addidit porro, Seculis prioribus cogitatum non fuisse de majore potestate Episcopi Romani; ac de controversia paschali, nec non de titulo Vicarii Christi, exposuit. Expendit deinceps locum *Tertulliani*, quo Episcopus Romanus vocatur *Pontifex maximus, Episcopus Episcoporum*. Explicat *Irenæi* locum, quo hic Ecclesiæ Romanæ adscripsit *potentiorum principalem*. Animadvertit, mature ac illico invaluisse morem, quo Episcoporum alii aliis fuerunt ordinis gratia redditi obnoxii, ac in illius subordinationis inquisivit causas. Meminit Canonis VI Nicæni, quo de ea fit mentio, tanquam de ritu jam olim recepto, & quo potestas trium

trium Episcoporum, Romani, Alexandrini, & Antiocheni, amplior fuit confirmata. Ostendit idem, Canonem Nicænum favere parum causæ Pontificis Romani, siquidem Canon aliarum meminit provinciarum ecclesiasticarum, tribus illis non subjectarum. Contendit, in Canone Nicæno agi de jure metropolitano. De ecclesiis suburbicariis, quarum curam gessit Romanus, ex *Ruffino* exposuit, ratus, primam causam excellentiæ Romani Pontificis fuisse ipsam urbis dignitatem, siquidem politia ecclesiastica modum imperii civilis fuit æmulata. Addit, Romanum Pontificem propter imperium civitatis Romæ antiquius pro primo Patriarcha fuisse in Concilio Chalcedonensi Sess. XVI reputatum, cujus quippe causam fortunamque id magnopere juverit, quod solus fuerit in Occidente Patriarcha. De potestatis patriarchalis origine nil certi definit, ratus, nomen esse potestate ipsa recentius, & fortassis ex falsa interpretatione Canonis sexti Nicæni enatum, certe publica ecclesiæ autoritate primum in Concilio adhibitum Chalcedonensi. Ostendit, qui evenerit, ut Exarchi diocesium Thraciæ, Ponti, & Asiæ, qui ad Concilium usque Chalcedonense nulli alii fuerant subiecti, Patriarchæ Constantinopolitano redditi fuerint quodammodo subditi ac obnoxii. Demonstrat, diocesium Urbicariam, quæ decem provinciis constabat, distinctam olim fuisse ab Italica, quæ septem provincias complectebatur, & hanc subsuisse moderationi Episcopi Mediolanensis, quod ipsum largitur *Petrus de Marca*. Africanas ecclesias nulla ex parte potestatis Patriarchæ Romani existisse, contendit tum exinde, quod Afri Metropolitanos suos ipsi ordinarunt citra autoritatem & consensum Pontificis Romani, tum ex libertate Conciliorum Africa, quæ Primas Carthagineus, cui jus Pontificis servari jubet *Justinianus* in *Novell. 131 Cap. 4*, jure suo poterat convocare, denique eo, quod Concilium *Milevitanum II Can. 22* apud *Gratianum Cap. 2 Qu. 6 Can. 35* prohibuit distincte provocationem ad Romanam sedem. Monet, ecclesias Galliarum ad octingentos fere annos libertate sua usas esse tum in ordinandis metropolitanis, tum in non admissis provocationibus a decretis Synodorum suarum ad Pontificem Romanum. Britannicas Eccle-

- sias æque denegasse ultra *Augustini* Monachi ætatem Romano
 Pag. 42. Pontifici obedientiam, animadvertit. Auctoritatem Episcopi
 Romani deducit ex Concilio Sardicensi, quantum ad judicia
 canonica Episcoporum, proprie ad jus concedendi revisionem,
 44. attinet. Orientales vero Episcopos sprevisse Sardicensia decre-
 ta, observat, quæ ne quidem extra Italiam tum fuerint agnita.
 Primum existisse *Zosimum*, qui A. 418 in causa *Apiarii*, Pres-
 byteri, in Africa depositi, ad Canones Sardicenses, licet fru-
 48. stra, provocaverit, monèt. Proluisse *Zosimo Innocentium I*,
 Patriarcharus universalis in Occidentem studiosi, addit. Ne-
 gat, Synodo Romana, jussu *Theoderici* Regis in causa *Sym-
 machi* Pontificis coacta, constitutum id fuisse, ut Papa a ne-
 mine possit judicari. Recenset æmulationes Patriarchæ Roma-
 58. ni & Constantinopolitani, raris, tum a Romano speciatim *se-
 dem Petri* jactatam, & constitutum fuisse Thessalonicen-
 sem Episcopum ab hoc *vicarium sedis Romanæ*. Romanum ea-
 dem fere tempestate Vicariatum Arelatensem per Gallias stabili-
 60. visse, docet. Incidit hujus facti epocha nobilior in annum 417.
 Exhibet originem formulæ loquendi Romanæ, *Episcopos esse vo-
 catos in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis*.
 67. Perpendit contentiones de titulo Episcopi Oecumenici, & ex-
 ponit, quomodo is tandem cesserit Romano. Evolvit contro-
 versiarum momentum. Descendit ad controversiam de imaginum
 usu in templis, inter Præfules utriusque Romæ exortam. Ag-
 greditur enarrare Pontificum Romanorum inde enatam cum
 Regibus Francorum amicitiam, liberalitatem *Pipini*, Francorum
 Regis, in sedem Romanam, qua Pontifex Romanus simul prin-
 ceps secularis fuit redditus, largitiones *Caroli Magni*, ac *Bon-
 ifacii* molitiones, qui ope pallii Metropolitanos Germaniæ
 Pontifici illi subjecit. Perfundit decretum Synodi, auspiciis
Bonifacii habitæ, observationibus, & ostendere conatur mo-
 dum, quo Metropolitanis illi se circumveniri sint passi. De im-
 postore, qui sub nomine *Isidori Mercatoris* amplissima jura tri-
 buerit Pontificibus, quæ *Nicolaus I* effectu dederit, commen-
 91. tatur. Addit, inde ex Seculo IX titulum *Papæ* soli Romano
 Pontifici obtigisse, *Gregorio IV* sic constituyente. Disserit de
 legatio-

MENSIS DECEMBRIS A. MDCCXLIV. 707

legationibus Romanis in Occidentis terras, de *Gregorii VII* dictatu, de certamine super investituris Episcoporum per anulum & baculum, de originibus imperii Pontificis in urbem Romam, de Decretalibus *Gregorii IX* in scholas forumque introductis, de inquisitione tremenda, de excommunicationis fulmine, & aliis momentis. Fragmentum illud *Guicciardini* dedit descriptum ex Goldasti *Tomo III* de Monarchia S. R. L.

Christoph Friedrich Ayrmanns, Prof. Hist. & Phil. zu Gießen,
*Critische Anmerkungen über das Neue Testament D.
Martin Lutheri.*

hoc est,

CHRISTOPH. FRID. AYRMANNI, PROF.
Hist. & Phil. in Acad. Giessensi, Criticæ Annotationes in N. Test. D. Martini Lutheri.

Pars II.

Hamburgi, impensis Christiani Wilhelmi Brandt, 1743, 8.

Plag. 6.

Continuat telam, quam nuper exorsus fuit, Cel. Autor. Initio persequitur reliqua momenta rarissimæ editionis Nov. Test. *Lutheri* vernaculæ, quæ anno 1529 ineunte Marpurgi e prelo exiit. Adhibet in usus suos passim *Lutheri* Germanicam Nov. Test. translationem, quæ A. 1540 opera *Joannis Luffe* publicata fuit. Meminit Latinæ translationis Nov. Test. quæ A. 1529 Vitebergæ in lucem prodiiit, de qua exstat *Caroli Friderici Krafft Commentatio de Versione Bibliorum Latina, Wittebergæ A. 1529 typis exscripta, neque Melanchthoni, neque Munstero, sed Luthero, vere vindicanda, Hamburgi A 1742 edita.* Versio Nov. Test. inibi est ipsa Latina Vulgata, parce ex probatiori linguæ Latinæ usu emendata. In Præfatione, quam *Lutherus* præfixit Novo Testamento, versionem hanc ipse sibi attribuit, licet stilus *Melanchthonem* spiret. *Acta Apostolorum* indidem Epistolæ ad Hebræos datæ & Epistolæ *Jacobi* interposita sunt. Pentateuchi *Mosici* translatio ad Ebraicum contextum solcite fuit conformata in illa editione. Suavit *Lutherus*, ut Latina hæc editio

Pag. 102.

105.

Uuuu a

tio

- tio domi usibus adhiberetur privatis, in publico autem cultu religioso vetus Vulgata retineretur. Memorata dignum est, quod
- Pag. 118. Autor *Psalterium in quatuor linguis, Hebraea, Graeca, Chaldaea*, (id est, Æthiopica,) & *Latina, impressum Colonia A. 1518, in fol.* possidet, cujus Psalmi in incisa, seu versiculos, jam sunt distincti
121. pro more adhuc vigente. Prædicat ipse editionem suam Vulgatæ, ad A. 1486 referendam, fortassis Argentorati adornatam. Literam z deducit ex ç, id est, cs, & improbat scribendi modum per tz, siquidem z jam includat literam t. Ex annotationibus M. *Georg. Christ. Bürcklini*, editioni Novi Test. *Bezae*, A. 1580 per *Henr. Stephanum* in 8 maj. curatæ, adscriptis, passim in posterum specimina communicabit, nec non ex animadversionibus *Jo. Henr. Maji*, junioris, ad Novum Test. Græcum & Observationes sacras adjunctis. Exorditur jam denuo ab initio *Matthæi*. Γέννησιν interpretatur *nativitatem*. Inscriptionem Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ exponit per *enarrationem de nato Jesu, qui, sese Messiam promissum esse, demonstravit*. Theogoniarum originem, suspicatur, ex promissa filii Dei manifestatione derivandam. Alias se huic sententiæ argumenta conciliaturum, addit. Virginem vocari γυναικία, ex *Maji* illius annotationibus ostendit. Quæ ad vocem *Rama Matth. II, 18*, attulit, expendi digna sunt. LXX vocem מִצְרַיִם crediderunt esse propriam. Suspiciamus, notari *altam* sensu eximio, ac designari *Hierosolymam*, ad quam Φωνή vox & fama locus Bethemitici transit propagata. Vocem *Ziane*, qua Germani prominentem ædificii partem superiorem denotant, deducendam
162. putat ex Itatorum *Cima*. Eodem pacto vocem *Giebel, Gipfel*, arcessit ex Itatorum vocula *cimola*. Galli certe fastigium, culmen, apicem, vocant *cime*. Autorem esse *Germanicum Sincorum*, Germanicum *Julii Cesaris* interpretem, perspicimus ex pag. 167. Signum contemnentis, *psuy dich an*, exponit per contractum ex *ich speye dich an*. Quidni ex *spey dich an? conspue te ipse*, qui es sputis injectis dignus, ac vehementer contemnendus. Homines ad *Vifurgim* habitantes adhibent pudoris incutiendi formulam: *futeckan*, seu *fu deck an*, ac verbum *fuen* adhibent pro *affligere concussione*, vel *cadendo*. Criticis ejus-
- modi

modi annotationibus passim Autor delectatus fuit, quas veluti bellaria rebus severioribus immiscuit, ne lector fatigetur. Comprecamur Viro Cel. valetudinem firmiorem, vegetamque senectutem, ne quis casus tristior continuationes intercipiat, spe communi dignas.

Beschreibung aller heutiges Tages in Europa florirenden
geist, und weltlichen Ritterorden, ic.
id est,

**DESCRIPTIO OMNIUM, NUNC IN EUROPA
florentium, ecclesiasticorum ac secularium Ordinum eque-
strium, una cum iconibus insignium, quibus Or-
dines illi gaudent. Pars I, edita a J.
W. R ***.**

Francofurti ad Oderam, impensis Jo. Godofr. Conradi, 1743, 4-
Plag. 2½, Fig. æn. 1.

Exhibetur hoc Fasciculo, minuto satis, Ordinum eque-
strium Imperatoriorum descriptio. Tractationis primordia
capiuntur ab Ordine S. *Andreae* Moscovitico, quem *Petrus*
Alexiewitz A. 1698 instituit in eorum gratiam, qui docu-
menta fortitudinis suæ in bello, adversus Turcos gesto, edide-
rant. Cœpit id honoris dudum aliis meritissimis personis do-
nari, ut insigne Ordinis illius primarii gestent. Subjicit Autor Pag. 12.
Ordinem S. *Alexandri Nefsky* Russicum, quem vulgo appel-
lant *le cordon rouge de Saint Alexandre*, A. 1725 a *Catharina*,
Imperatrice Russica, inventum, quo Princeps *Menzikow* dona-
tus fuit primus. Leguntur in insigni hæc magnifica verba: *pro*
labore & patria. Progreditur Autor ad Ordinem *Catharinia-*
num, A. 1714 ab eadem *Catharina* cœptum in memoriam
prælii, A. 1711 ad Prutam cum Turcis commissi, & cum for-
minis illustribus solitum communicari. Inde gradum promo-
vet ad Ordinem Crucigerarum, Vindobonæ A. 1688 a conju-
ge *Leopoldi* Imperatoris institutum, cujus patroni sunt *Deipara* 15.
& *S. Josephus*, præles vero Imperatrix Romana. Symbolum
Uuuu 3 eminet:

eminet: *Salus & gloria*. Adjungit deinde nonnihil de Ordinibus Imperatoriis, jam extinctis. In eorum refert censum
 Pag. 16. *Societatem aquiligeram*, A. 1433 ab *Alberto III* institutam; *Ordinem crucis Burgundicæ*, A. 1535 a *Carolo V* constitutum; *Ordinem Constantini*, a *Constantino M.* A. 315 sancitum ob memoriam signi, in aere visi, & devicti *Maxentii*; *Ordinem draconis devicti*, a *Sigismundo* Imp. A. 1418, finito Constantiensi Concilio, fundatum; *Ordinem subversi draconis*, ab eodem tunc institutum; *Ordinem S. Georgii in Austria & Carintia*, a *Friderico III* A. 1470 inventum; *Ordinem S. Gerconis in Palastina*, a *Friderico Barbarossa* constitutum; *Ordinem coronæ Frisiorum*, institutis *Caroli M.* solitum annumerari; ac *Ordinem servarum Virtutis*, quem *Eleonora, Ferdinandi III* Imp. uxor, A. 1662 invenit, numismate aureo insignem, in quo sol virentibus laureis cinctus conspiciebatur, adjectis verbis: *Sola ubique triumphat*.

M. MICHAELIS RANFFTI *Leben und Schriften aller Chur-Sächsischen Gottesgelehrten*, 1c.

id est,

VITÆ ET SCRIPTA OMNIUM SAXONIÆ Electoralis Theologorum, qui dignitate Doctorali excelluerunt, & hoc Seculo rebus humanis exempti sunt, Autore M. MICHAELE RANFTIO.

Lipsiæ, impensis Deerianis, 1742, 8.

Alph. 2.

Promisit jam A. 1736 Vir Pl. Rev. hoc Opus, in recensendis omnibus Theologis Seculi hujus Doctoribus positum, literis ad B. Joannem Christophorum Colerum eam ob causam exaratis, lucique datis. Mutavit vero deinceps id consilium ex parte. Appulit enim animum postea ad Theologos terrarum Saxonie Electoralis eos describendos, qui Doctorali laurea effulserunt, & intra hoc Seculum diem jam obierunt suum. Tractationem hanc in Partes divisit duas, in tertia exhibiturus

hibiturus Theologos, qui Doctores ecclesie & Theologi optimi exstiterunt sine elogio Doctoris adjuncto. Secutus est Autor ordinem alphabeticum, usuris libro apprime utilem. Exhibentur *Partibus* hisce *duabus* LXXVIII Doctores Theologie pileati. In Præfatione Cl. Autor consanguineos & amicos demortuorum, quos ipse illustravit, ita excipit: *Spes me habet, fore, ut amici & cognati Theologorum, a me descriptorum, me futuri sint contenti, siquidem diligentiam in eo collocavi, ut gloriam, ab eis partam, quacunque augeam ratione, tantum abest, ut imminuam. Cui scopo facturus satis, multa omisi, quibus ipsa maculari posset. Fiduciam vero in ipsorum modestia simul defixam habeo, fore, ut ne ipsi a me postulent dissimulationem singularium opinionum, ac controversiarum, de eis exortarum, quæ, licet uni ac alteri, dum in vivis erat, minus fuerint honorificæ, me tamen, ut munus Historico conveniens negligerem, adducere haud potuerunt. Satis habeo, quod iudicio meo superfecti, quantum fieri potuit, nec eorum omisi quidquam, quod vindictis ipsorum videri potest accommodatum.* Tribuit sibi calamum fide dignum, & a partium studio alienum, Vir laudatissimus. Pulcherrimas passim annotationes, ex Historia & ecclesiastica & literaria decerpas, adjecit, sæpiusque ad Relationes innoxias, earumque Continuationem, ad Ephemerides literarias, & literatorum commentarios, in libris & Autoribus eorum designandis collocatos, provocavit. Exhibebimus primo seriem Theologorum ipsam; deinde specimina dabimus aliquot; tandem vero videbimus, Vindictæ, Theologo Saxonie inferioris oppositæ, quid habeant in recessu, & quas in theatro tam lucido & fulgenti nemo lectorum, vel spectatorum, in cavea sedentium, deprehensurum sese, divinare potuisset, nisi sub calcem Præfationis & in Indice Vir, sua laude haud defraudandus, hujus molitionis vestigia & indicia sparsisset. Descripti sunt in hac serie 1) Jo. Georg. Abicht, † 1740; 2) Jo. Christianus Adami, † 1715; 3) Joannes Avenarius, † 1713; 4) Christianus Gottbelf Blumberg, † 1735; 5) Joannes Boffeck, † 1720; 6) Ernestus Michael Brebme, † 1726; 7) Joannes Christianus Bucke, † 1723; 8) Sam. Bened. Carpzovius, † 1707; 9) Andreas Charitius, † 1741; 10) Mur-

- 10) *Martinus Cbladenius*, † 1725; 11) *Joannes Clodius*, † 1733; 12) *Joannes Cyprianus*, † 1723; 13) *Hieronymus Datho*; 14) *Joannes Deutschnannus*; & 15) *Jo. Dornfeldius*. Hisce excipiunt 16) *Jo. Christoph. Ernesti*, † 1722; 17) *Jo. Andr. Gleichius*, † 1734; 18) *Casp. Henr. Graun*; 19) *Georg. Sigismundus Green*, † 1734; 20) *Joannes Güntherus*, † 1714; 21) *Philippus Ludovicus Hannekenius*, † 1706; 22) *Adamus Heroldus*, † 1711; 23) *Christianus Hoffkuntz*, † 1711; 24) *Immanuel Horn*, † 1714; 25) *Jo. Guil. Junus*, † 1725; 26) *Jo. Jac. Janzen*, † 1738; 27) *Jo. Georg. Jochius*; 28) *Thomas Ittigius*; 29) *Joannes Kießlingius*, † 1715; 30) *Jo. Andr. Knoblaehus*, † 1725; 31) *Christianus Lehmannus*, † 1723; 32) *Caspar Læfcherus*, † 1718; 33) *Jo. Gottl. Lucius*, † 1722; 34) *Christianus Ludovici*; 35) *Christoph. Samuel Martini*, † 1726; 36) *Jo. Georg. Meißnerus*; 37) *Christianus Ernestus Muffig*; 38) *Jo. Georg. Neumannus*; 39) *Joannes Olearius*, & 40) *Gothofredus Olearius*, † 1715. Succedunt hisce 41) *Georgius Philippus Olearius*, † 1741; 42) *Joannes Augustus Olearius*, † 1711; 43) *Jo. Gottlob Pfeifferus*, † 1740; 44) *Abrabamus Pitz*, † 1719; 45) *Henricus Pippingius*, † 1722; 46) *Joannes Preten*, † 1708; 47) *Adamus Rechenberg*, † 1721; 48) *Mich. Henr. Reinhardus*; 49) *Elias Reiboldus*; 50) *Georgius Richterus*; 51) *Jo. Bapt. Rutschelius*, † 1712; 52) *Jo. David Schieferdeckerus*, † 1721; 53) *Jo. Schmidius*, † 1731; 54) *Henr. Gottlieb Schneiderus*, † 1722; & 55) *Christophorus Schraderus*, † 1709. Hos sequuntur 56) *Christophorus Daniel Schreiberus*, † 1714; 57) *Georg. Frid. Schräerius*, † 1739; 58) *Jo. Andreas Schräen*, † 1716; 59) *Frid. Guil. Schützlius*, † 1739; 60) *Gothofredus Schumann*, † 1732; 61) *Jo. Schwartzium*, † 1725; 62) *Jo. David Schwerdtnerus*, † 1711; 63) *Gottlob Frid. Seligmann*, † 1707; 64) *Christianus Andreas Siberus*, † 1704; 65) *Urbanus Gothofredus Siberus*, † 1741; 66) *Valentinus Sittigius*, † 1705; 67) *Jo. Conr. Sittigius*, † 1714; 68) *David Andr. Teuerlein*, & 69) *Wolfgangus Caspar Troppannegerus*. Agmen claudunt 70) *Jac. Wachtlerus*, † 1702; 71) *Georg. Sam. Wagnerus*, † 1728; 72) *Mauritius Guil. Wagnerus*, † 1740; 73) *Christianus Weissius*, † 1736; 74) *Frid. Wernerus*, † 1741; 75) *Gott-*

75) *Gottlieb Wernsdorffius*, † 1729; 76) *Franciscus Wokenius*, † 1734, & 77) *Paulus Pomianus Pesarovius*, Regiomontanus Ecclesiastes & Theol. Professor, *Christiani Dreieri* adversarius, A. 1723 Drescæ mortuus. His viris egregiis lectissimisque theatrum hoc effulget. Feliciter & præstantissime Pl. Rev. Autor in hoc labore versatus est, de Historia literaria, & Saxoniz Electoralis ecclesiastica, præclarissime meritis. Utinam extarent ejusmodi libri de singulis Protestantium regionibus, paulo post obitum virorum Theologiz laudibus commendabilium conscripti. Solent enim notitiz hæredum sensim obliterari & evanescere adeo, ut, quinquaginta annis elapsis, sæpius pauca restent de permultis Theologis, laude dignis. Liceat, pace Autoris, addere votum pro hoc Opere continuando, & ad umbilicum adducendo. Decerpemus hinc pauca memoratu digniora.

Jo. Christianus Adami Theologiam mysticam judicavit perniciosam, & cum *Jeremia Josepho Weg* conflixit scripto eam ob causam. *Joannes Avenarius* movit primus arma adversus terminum salutis humanæ peremptorium. D. *Augusti Pfeifferi*, aliorumque Saxoniz Electoralis Doctorum, qui extra eam obierunt, vitas Pl. Rev. Autor omisit. Progenitor inclytissimorum *Carpzoviorum* fuit *Benedictus*, Brandeburgi natus, Cancellarius Saxoniz Electoralis, & Consiliarius provocationum, Vitebergæ defunctus A. 1626. Catechismi Dresdensis origo in annum 1688 incidit, plenius hic demonstrata. Cur *B. Spenerus* Dresdense munus relinquere jussus fuerit, rationem Autor affert specialem, indicans, ipsum, *Joanne Georgio III* mortuo, si vocatus esset, fuisse rediturum, clanculumque postea munus Dresdense relictum rursus expetiisse. Vindicat *Sam. Benedict. Carpzovium* a quadam narratione *B. Speneri*, a perfonato *Clarmundo*, & *Siegvolckio*. *Joaannis Christiani Cludii*, Collegæ nostri præstantissimi, scripta recenset pag. 202 seq. Qui vitam *B. Gottliebi Wernsdorffii* legerit, magnam ibi controversiarum recentissimarum partem saturo lance exhiberi, haud inficiabitur, præcipue ubi vitam *Adami Rechenbergii* contulerit. Suffixit Autor Operi geminum catalogum Theologorum Saxoniz electoralis. Prior complectitur Theologos, jam hoc Se-culo defunctos, doctorali dignitate haud conspicuos. Posterior

Pag. 41.

47.

118.

129.

132.

140.

146.

rior continet Doctores Theologos, quibus adhuc per Dei gratiam vita suppetit. Nec tamen omittendam esse mentionem Vindiciarum Autoris, existimamus. Ediderat ipse libellum de masticatione mortuorum in tumulis A. 1728, ut phænomena narrationis de Vampyris exponeret. Notaverat simul nonnihil in libello *Jo. Christoph. Harenbergii*, licet ab hoc haud fuisset provocatus. Recensuit itaque hoc loco tertium Autor cogitatorum suorum summam, a nobis ex parte suppeditatam in *Supplement. ad Nova Acta Tom. II pag. 91 seq.* Quare hic nihil amplius addimus, a liticulis alieni. Concludit Vindicias Autor hunc in modum: *Interim non possum non aperte ingenueque fateri, quod omnino consultius fecissem, si ab aliorum scriptorum recensione prorsus abstinuissem. Ipse enim bene intelligo, quantum sit, quod ignorem. Plus vice simplici id fecisse me pœnituit.* Perplacet modestia & pœnitentiæ declaratio. Si quid forte in liticula illa peccavit Rev. Autor, illud copiose hoc Opere diligenter adornato obruit & obtexit. Si igitur is, quem denovo attingit & vellit, silentio sese involverit generoso, ac pœnitentiæ Pl. Rev. Autoris tædium suum ac respondendi sempiternam dilationem jungat, omnia sunt expedita, ac nil nisi communis utilitatis studium commune restabit. Vita certe summa brevis vetat nos litibus immorari, qui utiliora meditamur.

Pag. 1398.
1414.

JO. JOACH. SCHROEDERI DISSERTATIO
theologico-philologica de Urim ac Tymnim,
in Pontificis Hebraeorum pectorali positis.

Marburgi, apud Phil. Casimir. Müllerum, 1744, 4.

Plag. 19.

Elegit Cl. Autor, Professor Theologiæ Extraordinarius, & Histor. Eccles. ac Lingu. Orient. Ordinarius, in fine argumentum pertractandum, in quo errores veterum pariter ac recentiorum indicantur & refutantur, vera sententia exponitur ac demonstratur, & varia Scripturæ S. loca solide vindicantur & explicantur, totumque adeo in clara luce collocatur. In *Prefatione* quæstionis de Urim & Tymnim momentum proponit, & difficultatem, sed non insuperabilem, esse, monstrat. In duas autem libellum

libellum hunc partes divisit, & quidem primo in vocis utriusque etymologiam inquirat, ejusque significationem abstractam & appellativam, non res duas distinctas, sed unius rei duplicem significare modum considerandi, putat, scilicet *lucis ac perfectiones*; dein, quid Pontificis *humerali* אֶרֶב, & *pectorale* אֶשֶׁר, quod a R. Arab. *basona*, pulcher fuit, derivat, fuerint, exponit, & locum aliquem Lev. V, 8, illustrat. Porro opiniones longum sub examen vocat Talmudistarum, Rabbinorum, interpretum Christianorum, vel *Hugonis de S. Victore*, *Montani*, *Christophori a Castro*, *Spenceri*, illasque impugnat; omnes autem rejicit, versionis Græcæ Alexandrinæ constitutionem, mutationem, & corruptionem, asserit, simul de *Teraphim*, idolis, propudiis, a R. Chald. תִּרְפִּי, turpis fuit, differit, non imagines licitas fuisse ostendens, ac locum Hof. III, 4, vindicans. Postea virorum quorundam doctissimorum conjecturas profert, & dissensus sui rationes indicat. Tandem sententiam suam, ceu veram, declarat, & multis argumentis probare contendit. Gemmas recte vocari *Urim & Tymmim*, *lucis perfectas*, seu fulgidissimas & perfectissimas, per Hebraismum, & eorum natura aliisque rationibus docet, ac ad posteriores dissentientium objectiones respondet. In *Parte posteriori* de ritu ac usu תֹּוֹן Urim & Tymmim, & sententia *Buxtorfii*, quam limitat ac restringit, differitur, dein *Flavii Josephi* & aliorum ἑμοψήφων traditionem de ritu & usu fuscæ proponit, ac tandem triplicem eorum usum explicat. Loca Scripturæ S. quæ illustrare studuit, sunt imprimis *Exod. XXVIII, 30, XXXIX, 8 seq. Lev. VIII, 8, Num. XXVII, 21, Deut. XXXIII, 8, 1 Sam. XXVIII, 6, XXX, 7, Hof. III, 4, &c.* quæ evolvi, legi, ac perpendi, merentur.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA, AD INCREMENTUM Scientiarum, ab his, qui sunt in colligendis Eruditorum Novis Actis occupati, per *Partes* publicata.

Voluminis II Pars IV.

Xxx x a

Lipsiæ,

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditschium, 1744, 8.

Plag. 12.

- I**n *Parte* hac *Voluminis II* postrema, quam Index claudit, varia leguntur. Scenam aperit *Jo. Dieterici Winckleri*, Prof. *Hamburgensis*, de *egregiis quibusdam gentiliū Scriptorum testimoniis, varias religionis Christianæ veritates ex Theologia, tam dogmatica, quam morali, confirmantibus*, Ἐπιμαρτυρον. Utrum lectionis scriptorum, ad exteros & simulacrorum cultores referendorum, commendarunt Theologi, quos laudat Vir laudatissimus; damnarunt contra homines mentis fanaticæ ac emotæ; ac vaferrimus Imperator *Julianus* Christianis eo interdixit. *Lutherum* lectioni ei fuisse iniquiorem, fabula est *Ægidii Camardi & Claudii Fleuvii*, dudum explosa. Nec ea in Apostolos cuedenda est faba. Latet certe in vetustissimorum Poetarum scriptis multum primæ ultimæque veritatis. Insunt ceteris quoque scriptoribus, a vera religione averfis, rudera egregia, & rationi consentanea rectæ, & sacro Codici congruentia mirum in modum. Cautione tamen opus est, ne in eis cumulandis modum excedamus, vel pronuntiata illorum scriptorum sinistre interpretemur. Restant ex fontibus primis & ἐκ γνωσῶν τῆ Θεῆ tabulæ naufragorum apud veteres, e. g. doctrinæ, ad creationem, ad diluuium universale, & similia momenta, referendæ. Fama de legibus *Mosaicis* longe lateque inter eos fuit diffusa.
- Pag. 583. An *Plato & Aristoteles* a *Judæis* susceperunt dogmatum nonnihil, varie fuit disputatum. Hæc cum copiose *Noster* executus fuisset, ostendit, dogmatum, ad veram religionem pertinentium, rudera, ac morum præcepta, divinitus tradita, in scriptis eorum, qui a genuina Dei religione alieni exstiterunt, inveniri. Excipit hanc Mantissam *Dissertatio Petri Zornii* de רמב"פ מצא, sive *Timore Isiaci*, ad *Gen. XXXI, 42, 53*. *Chaldæi* Deum vocarunt נהרר, *timorem*, eo quod est timendus. Φόβον τῆ κυρίας eodem spectare *Act. IX, 31*, ipse sibi persuadet. Refert huc vocem נרד, *reverentia* indicem *Pf. LXXVI, 12*. Disquirat, quid sit ἀφόβως λατρεύειν Θεῷ *Luc. I, 74*, & quomodo differat πνεῦμα δαλείας a spiritu, filium decente. Succedit *Jo. Christoph. Harenbergii* *Observatio critica* de מרד, *Infestis, Egyptum infestantibus*, ad *Exod. VIII, 21, 22, 29*. Alibi ea infesta vocantur

vocantur kinnam. Superest apud Ægyptios adhuc vox antiquissima *cnamus*, *namus*, quæ culices designat, obvia animalia circumvolantes, & mirum in modum pungentes, ac sanguinis hauriendi avidos, non nisi tela subtili excludendos a le-
 cis. *Thevenotum* & *Mailletum* Noster laudat testes, quorum posterior commendat domicilium hominis nocturnum sublime, & cubiculum in excelso conclavi situm. Frigidum enim aerem culices illi averfantur. Telam illam subtilem, læto circumdatam, Ægyptii vocant *cnamusis*, *namusis*, Græci κωνοπιόν, Latini *conopeum*. Cnamus sunt Græcis κνίφες, κώωπες, litera labiali pro more permutata. Addit Autor molestias culicum, & miraculum, *Exod. VIII, 21*, perscriptum, exponit. Sequitur *Christophori Saxii* *Ἐπιχειρῖς Φιλολογικῆ*, sive *Stricturae*, in nuperum *Franci* cujusdam libellum de *Incerto historiae Romanorum antiquissima. Sectio II continuata*. Diximus jam bis de hisce Stricturis. In præfens ostendit Noster, quam mala fide *Francus* ex *Livio*, *Plutarcho*, aliisque Romanorum scriptoribus, ea demonstratum, Romanos vetustissimos sua parcius
 negligentiusque scripsisse, & omnia periisse eorum monumenta. Pag. 621.
 Multa veterum loca hic præclare vindicata, multa in illustrem conditionem collocata sunt. De monumentis Romanorum & 628.
 publicis & privatis Autor disserit cum cura. Illa fuisse tabularia, hæc tabula, dicta, ostendit. Illa, cum urbe ipsa nata, in arce Capitolina & Saturni æde fuisse asservata, docet. 630.
 A Gallis, Romanam vastantibus, monumenta omnia fuisse extincta, solide negat. Ubinam, & quomodo, ea fuerint conservata, præstantissime exponit. Si cujus ea nosse interest, eum oportet hanc historiae Romanæ vetustissimæ faciem lucemque propius oculis contrectare. Excipiunt limatissimam hanc Commentationem *Vocum aliquot Lacinarum, quæ in Lexicis vulgaribus frustra queruntur, ex præcis Autoribus collectarum a Frid. Ostone Menckenio, Sectio secunda, iterum continuata*. 712.
 En harum vocum recensionem & agmen: *Hygra*, collyrium tollendis oculorum suffusionibus aptum, *Idemet Ennii*, *Illectrix Cassiodori*, *Illemet Ciceronis*, *Illuster Valerii Maximi*, *Impartive Livii*, *Ciceronis*, *Apuleji*, *Suetonii*, *Impermutabilis Cassiodori*, *Imperpetuum*, pro non perpetuo, *Scribonii*, *Inestimabiliter Cassiodori*,
 X x x x 3

- Pag. 721. *dori*, *Inaurire*, id est, vim & facultatem audiendi tribuere, *Lactantii*, ac in sensu audiendi tritum *Hilario* vocabulum. *Inauritum*, id est, quod auribus caret, vox *Gellii* est. Pingue quiddam sonant hæc *Cassiodori*, *Incentivum*, & *Incorrigibilis*.
723. *Increbesco* æque Romanorum est ac *Increbresco*. Vox *Indeclinabiliter* prode denuo *Cassiodorum*. *Influvium*, quod frustra in *profluvium* convertitur, vox est *Velleji Paterculi II*, 120, notans fluxum vehementem & insolitum. *Influxionem* habet *Cælius Aurelianus*, Medicus vetusti ævi. *Inimicam* esse substantivum, ex *Ovidio*, *Plauto*, *Seneca*, & *Tullio*, perspicere licet. *Inoletam consuetudinem* pro inveterata *Cassiodorus* habet, cujus præterea est vox *insensibiliter*. *Insulanus* est Substantivum, præeunte *Cicerone*. *Interæstimationem* vox est *Pomponii*, Jcti, in *l. pen. ff. de Ædilit. Edicto*, ubi vulgo legitur *in æstimationem*. *Interortus* pro cæde est in verbis Autoris vetusti argumentorum, fabulis *Ovidianis* præmissorum. *Isis* fuit antiquis emplastri genus. Universa hæc vocabula orant *Lexicographos*, ne committant, ut ipsa in perpetuum ab officinis mercium Latinæ linguæ excludantur, vel memoriam hominum in futurum omne tempus fugiant. Errantibus hisce voculis subjuncta est *C. A. H. Apendicula ad Tomi I Nov. Misc. Lips. Obs. V pag. 310*. Docet hic Vir præstantissimus, *Observationum Halensium decimam quintam*, quæ est *de vita, morte, & scriptis, Hug. Grotii*, autorem esse *Jo. Gerbardum Meuschenium*, nuper demortuum, teste scriptorum catalogo, quem *Director Coburgensis Gymnasia* adjunxit ei *Programmati*, quo funus viri olim celeberrimi ac *πολυμαθές* indixit. Hæc sunt summa eorum capita, quæ hac *Parte* comprehenduntur. Judicium de eis erudito orbi & elegantiarum, Romanarum præcipue, cultoribus, rationibus haud unis commoti, relinquitur integrum & inviolatum.

Sammlung verschiedener Casuum &c.

id est,

COLLECTIO DIVERSORUM CASUUM MEDICO-CHIRURGICO-FORENSIUM, cum annotationibus utilioribus edita a LUDOVICO PARMENIONE.

Ulma,

Ulmæ, sumtibus Danielis Bartholomæi & filii, 1742, 8.

Plag. 11 $\frac{1}{2}$.

Autor noster e re Medicorum fore existimavit, si & suas observationes forenses in publicos usus divulgaret. Sola hæc fuit ratio, quod, cum semel jam data occasione elaboratæ mandataque fuerint literis, easdem in pluteo retinendas non putarit, cum alias nec argumentorum selectu & raritate, nec tractationis soliditate ac robore, nec dicendi etiam concinnitate, in tanta ejusmodi casuum copia, adeo necessariæ editu, & luce publica dignæ, videantur. Satis nobis erit, indicem dare casuum, ut, si quis Lectorum de alio atque alio certior fieri cupiat, mox, quid in eo quærendum sit, uno conspectu cognoscat. Siftitur itaque casu 1) inspectio cadaveris gravidæ mulieris, repente denatæ cum suspitione veneni; 2) inspectio cadaveris ex sumto Arsenico defunctæ mulieris; 3) inspectio cadaveris potionati, cum renuntiatione medico-chirurgica; 4) inspectio cadaveris potionati, cum desuper facta depositione; 5) inspectio cadaveris beneficio functi, cum depositione medico-chirurgica; 6) in causâ intoxicationis *Magdalene* depositiones medicæ; 7) Agrorum & pascuorum intoxicatio per arsenicum; 8) Responsum medicum ad quæstionem de habitudine rationis, an & in quantum a statu sano recedat, in juvene ob bestialitatem Sodomiticam suspecto; 9) de juramento in cadaverum inspectione, & desuper insinuanda depositione, nec semper, nec facile, decernenda; 10) Relatio medico-chirurgica de pectoris & pulmonis vulnere; 11) de infanticidio; 12) de infanticidio, cum ventilatione quæstionis, num sit necessarium, extrahere secundinas mox post partum; 13) de capitis vulnere; 14) partus undecimestris non legitimus; 15) sectio cadaveris, læsione capitis defuncti; 16) an mulier fluentibus mensibus possit concipere, & an partus undecimestris sit legitimus; 17) examen concitati abortus; 18) de tempore animationis fœtus, an liceat abortum promovere primis mensibus; 19) de infante quatuor mensium, an vivere & lactare queat; 20) Depositio medico-chirurgica in causâ infascinationis; 21) Judicium medicum super phthiriasi infantis a prætenso fascino; 22) de cadavere ante decem dies sine loculo sepulto.

720 NOV. ACT. ERUD. MENS. DEC. A. MDCCXLIV.

sepulto, a Medico non inspiciendo; 23) Relatio medico-chirurgica de luxatione vertebrarum. Spinæ dorsi ad interiora; 24) Responsum medicum ad quæstionem: An Hernia sit recens, vel inveterata; 25) An novitius cum defectu alterius testiculi in monasterium admitti queat.

IL FINTO AMICO DISCOPERTO, &c.

hoc est,

SIMULATUS AMICUS DETECTUS; RESPENSIO apologetica D. TH. JOSEPHI DI MICELI, Abbatis S. Dominicæ Montis Dei, Protonot. Apost. & Confessionarii ordinarii Monachorum Panormi in patria, qua ostenditur, quanto damno sit Excell. Domino Archiepiscopo Panormitano responsum Autoris incogniti, formis publicis Romæ A. 1719 descriptum. Contra privilegia Monasterii S. Rosaliæ Monachorum Cassinensium, in favorem abusuum Parochi S. Joannis li Tartari. Integritati & justitiæ Excell. & Reverendiss. Domino Archiepiscopo Panormitano, D.

DOMINICO ROSSO.

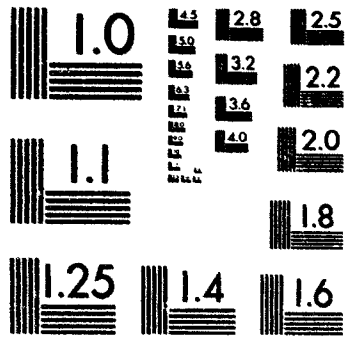
Patavii, 1741, 4.

Alph. 1.

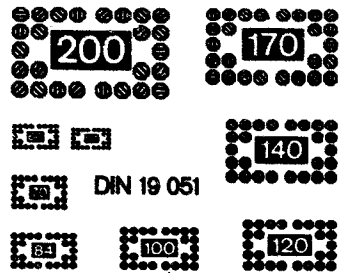
Pro Monasterio S. Rosaliæ Ven. Autor jam A. 1719 edidit scriptum, cui præfixa fuit Inscriptio: *Discorso Apologetico*, ac illud *Clementi XI*, P. M. tradidit consecratum. Opposuerunt huic monumento illi, quorum intererat, nonnihil per confutorem suum. Denuo igitur in aciem prodit disputator, monasterium sibi olim demandatum tutaturus. Historia Canonum, & Ordinis Benedictini notitia, paginam hic facit utramque. Scripto huic apologetico duæ sunt *Partes*. *Prior* complectitur *Capita octo*; *posterior* continet *tria*. Cardo rei in eo vertitur, ut Autor manibus pedibusque laboret, ne quis existimet, monasterium S. Rosaliæ Monachorum Observantium Benedictinarum urbis Panormi obnoxium esse jurisdictioni Parochorum S. Joannis de Tartari, sed ut intelligatur, id sanctæ Sedi citra interventum esse subje-

Pag. 35. tum, ejusque nomine Regi ac Archiepiscopo Panormi. Egre-
gie solideque inter alia comprobavit, virgines Deo sacras, easque Or-
dinario subjectas, privilegiis Ordinis sui gaudere. Nec oblitus fuit
81. bullatarum *Martini IV* literarum, qui primus religiosi Benedictinis
facultatem impertivit administrandi unctionem extremam eis, qui in-
tra monasterii septa commorantur. Docere conatur, virgines sacras
omnes Benedictinas penitus ab Episcopali jurisdictione esse exemptas
& immunes. Nihil certe omittit in medium afferre, quod S. Rosa-
liæ monasterio, ejusque juribus, potest prodesse.

* * *

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART
 NATIONAL BUREAU OF STANDARDS-1963-A

1:24

NOVA ACTA ERUDITORUM
LEIPZIG 1744

DER MICROFICHE-REPRODUKTION LIEGT
DAS ORIGINAL DER STADTBIBLIOTHEK
BRAUNSCHWEIG ZUGRUNDE

SIGNATUR: M 613 M 4⁰

INDEX AUTORUM, quorum Libri, aut Inventa, in hoc Volumine recensentur.

I. Libri Theologici, & ad Historiam Ec- clesiasticam spectantes.

- Van **A**lphen (Hieron.) *Specimina analytica in Epistolis Pau-
li quinque, ratione ordinis temporis, quo scriptæ
sunt, priores.* Tomi II. 54
*Specimen analyticum in Epistolam
Pauli ad Ephesios.* 152
- Ayrmanni (Christoph. Frid.) *Criticæ Annotationes in N. Test.
D. Martini Lutheri.* Pars II. 707
- Baueri (Christiani Frid.) *Introductio in Prophetiam Joelis, ac
expositio ejus Prophetiæ.* 541
- Baumgartenii (Sig. Jac.) *Historia Ecclesiastica Novi Testamenti,
in compendium redacta.* Pars I. 537
- Bieleckii (Joach. Felicis) *Historia Theologiæ naturalis.* Partes II.
279
- Bockii (Frid. Sam.) *Succincta historia Missionis, sive memorabi-
lis relatio laborum, recentioribus temporibus adhibitorum,
gentes ad fidem Christianam perducendi.* 182
- Bossueti (Jac. Benigni) *Opera omnia.* Volumina V. 97
- Carpzovii (Jo. Gottlob) *Disquisitio religionis Bohemicorum ac
Moravicum Fratrum, inde ab exordio cætuum illorum usque
ad ætatem nostram.* 516
- Ceillierii (Remigii) *Historia generalis Auctorum sacrorum & Ec-
clesiasticorum.* Tomus VII. 145
Tomus VIII. 673
- Chrysandri (Guil. Christiani Justi) *Periculum exegetico-dogma-
ticum de primo primorum hominum peccato.* 424
- Cypriani (Ern. Salom.) *Tabularium Ecclesiæ Romanæ Sæculi de-
cimi sexti.* 105

I N D E X

Diodati (Jo.) <i>Biblia Sacra, translata in linguam Italicam, correcta a Jo. Dav. Müllero.</i>	537
Gerdii (Dan.) <i>Introductio in Historiam Evangelii, Seculo XI passim per Europam renovati, doctrinaque reformatæ.</i>	301
Gretleri (Jac.) <i>Opera omnia. Tomus XIII. XVII.</i>	529
Guicciardini (Franc.) <i>Fragmentum de Origine potestatis secularis in Romana Ecclesia.</i>	704
Hederici (Jo.) <i>Examen capitum doctrinæ Fratrum Bohemorum ac Moravitarum.</i>	516
Heumannii (Christoph. Aug.) <i>Dissertationum Sylloge, diligenter recognitarum, novisque illustratarum accessionibus. Tomi I</i>	
Pars I.	133
Pars II.	473
Keuffelii (Ge. Goshofr.) <i>Historia Pontificatus Romani, ad illustrandam Ecclesiæ disciplinam.</i>	704
Meintellii (Conr. Sceph.) <i>Notæ selectissimorum Commentatorum Judaicorum in Psalmos Davidis, ex collectione Hebraica D. Henr. Jac. van Batsuyfen. Libro I Præfationem præmisit, animadversionesque adpersit, Jo. Georg. Meintel.</i>	379
(Jo. Ge.) <i>Dissert. in Levit. XI, 20-22, Andr. Norrelio, Sueco, opposita.</i>	ibid.
Ribovii (Ge. Henr.) <i>Institutiones Theologiæ dogmaticæ, methodo demonstrativa traditæ. Pars I.</i>	615
Schræderi (Jo. Joach.) <i>Diss. theologico-philologica de Urim ac Tummim, in Pontificis Hebræorum pectorali positæ.</i>	714
Teschii (Caroli Lud.) <i>Historiæ Ecclesiasticæ Curlandicæ Specimen primum.</i>	549
Verpoorteni (Alb. Menonis) <i>Analecta ad Libros symbolicos Ecclesiarum, invariata Augustanæ Confessioni addictarum.</i>	544
Wachneri (Andr. Ge.) <i>Antiquitates Hebræorum.</i>	399
Walchii (Jo. Ge.) <i>Historia Ecclesiastica Novi Testamenti, variis observationibus illustrata.</i>	452
Wellted (Leonh.) <i>Schema & ratio providentiæ divinæ a mundi creatione usque ad Messie adventum.</i>	678
Wytttenbachii (Dan.) <i>Tentamen Theologiæ dogmaticæ, methodo scientifica pertractata. Tomus II.</i>	215
	II. Libri

A U T O R U M.

II. *Libri Juridici.*

- Alaleonæ (Josephi) Dissertationes.** 222
- Anonymi eorum, quæ in emendandis & illustrandis Pandectis Florentinis præstitit olim Clarissimus doctissimusque Vir, Henricus Brenemannus, brevis, sed accurata, descriptio.** 46
- De Cocceji (Henr.) Grotius illustratus, seu Commentarii ad Hugonis Grotii de Jure belli & pacis Libros III, cum Observationibus Sam. de Cocceji. Tomus I.** 268
- Kahle (Lud. Mart.) Elementa Juris Canonico-Pontificio-Ecclesiastici, tum veteris, tum hodierni. Tomus II.** 23
Commentatio Juris publici de Trucina Europæ, quæ vulgo appellatur die Balance von Europa, præcipua belli & pacis norma. 374
- Moseri (Jo. Jac.) Jus publicum Germaniæ. Tomus V & VI.** 167
- Muratorii (Lud. Ant.) de Defectibus Jurisprudentiæ Tractatio.** 78
- A Pafendorf (Sam.) de Jure Nature & Gentium Libri octo, cum integris Commentariis Jo. Nic. Hertii & Jo. Barbeyracii. Recensuit, & animadversionibus illustravit, Gothofredus Mascovius. Tomi II.** 65
- Strubeni (Dav. Ge.) Horæ subsecivæ. Pars I.** 370

III. *Libri Medici & Physici.*

- Anonymi Historia cæli secundum cogitata Poetarum, Philosophorum, & Mosi. Tomi II.** 340
Iconum Anatomicarum, quibus præcipua partes corporis humani exquisita cura delineatæ continentur, Fasciculus I. 686
Resû, in gloriam conditoris sui, oblectamentumque ingenue mentis, descripta. 695
- Browallii (Jo.) Examen epicrifeos Siegesbeckianæ in Systema plantarum sexuale.** 521
- Bœrhaave (Herm.) Prælectiones Academicæ in propriis Institutionibus** Yyy y 2 tiones

I N D E X

<i>tionis rei medicae. Edidit, & Notas addidit, Alb. Haller.</i>	
Volumen II.	609
Volumen III.	652
Volumen IV.	688
Gesneri (Jo.) <i>Dissertationes de Partium vegetationis & fructificationis structura, differentia, & usu.</i>	521
De Gorter (Jo.) <i>Chirurgia reparata.</i>	82
s' Gravesande (Guil. Jac.) <i>Physices Elementa mathematica, experimentis confirmata. Tomi II.</i>	604
Gronovii (Jo. Frid.) <i>Flora Virginica, exhibens plantas, quas V. Cl. Jo. Clayton in Virginia observavit atque collegit. Partes II.</i>	607
Hurlock (Josephi) <i>Tractatus practicus de Dentitione.</i>	467
Klein (Jac. Theodori) <i>Historiæ Piscium naturalis promovendæ Missus quartus.</i>	407
<i>Summa dubiorum circa Classes quadrupedum & Amphibiorum in Cel. Caroli Linnæi Systemate naturæ.</i>	409
Linnæi (Caroli) <i>Oratio de Necessitate peregrinationum intra patriam, & Elenchus animalium, per Suecicum observatorum.</i>	521
Moreali (Jo. Bapt.) <i>Novum Systema theoretico-practicum de Væribus malignis & contagiosis.</i>	27
Mori (Ant. Lazari) <i>de Crustaceis animalibus, & aliis corporibus marinis, quæ in montibus deprehenduntur, Libri duo.</i>	273
Parmenionis (Lud.) <i>Collectio diversorum casuum medico-chirurgico-forensium.</i>	718
Planci (Jani) <i>de Conchis minus notis Liber; cui accessit Specimen æstus reciproci maris superi ad littus portumque Arimini.</i>	112
Roncalli (Franc.) <i>Historiæ morborum, observationibus auctæ.</i>	647
Rumphii (Ge. Everhardi) <i>Herbarium Amboinense, ex Belgico in Latinum sermonem versum, & observationibus illustratum, a Jo. Burmanno. Partes IV.</i>	1
Tricen (Cornelii) <i>Observationum medico-chirurgicarum Fasciculus.</i>	311
Valca-	

A U T O R U M.

- Valcarengi (Pauli) *Continuatio Epidemicarum Cremonensium
Constitutionum annorum 1737, 1738, 1739, 1740, aliis addenda.* 503
- Zanonii (Jac.) *Rariorum stirpium Historia, ex parte olim edita,
nunc centum plus Tabulis, ex commentariis Autoris, ab ejus-
dem Nepotibus ampliata. Opus univrsum digessit, Latine
reddidit, suppeditque, Cajetanus Montius.* 289

IV. Libri Mathematici.

- Anonymi *Historia caeli secundum cogitata Poetarum, Philosopho-
rum, & Mosi.* Tomi II. 340
- Bernoullii (Jo.) *Opera omnia, tam antea sparsim edita, quam ha-
ctenus inedita.* Tomi IV. 193. 255
- Bosii (Ge. Matthie) *Transitus Mercurii sub Sole, observatus Vi-
temberge d. 5 Novembris A. 1743.* 121
- Doppelmaieri (Jo. Gabr.) *Atlas novus caelestis.* 49
- Dulacq *de eo, quod in re Pyrotechnica mechanicum est, Theoria
nova.* 17
- Euleri (Leonhardi) *Solutio Problematis, in Nov. Actorum Erud.
Mense Novembri A. 1743 propositi.* 315
- s' Gravelande (Guil. Jac.) *Physices Elementa mathematica.* To-
mi II. 604
- De Mairan *Diss. de Aestimatione & mensura virium corporum
motricium.* 411
- Epistola ad Dominum ***, examinans quaestionem
de vivibus vivis.* ibid.
- Struyckii (Nic.) *Introductio in Geographiam generalem, cum
Astronomicis & aliis Dissertationibus.* 490
- Wentzi (Lud.) *Problema geometricum Labirceanum, Sectiones co-
nicas spectans, pluribus modis solutum.* 658. 698

V. Libri Historici, Geographici, Chrono- logici, Genealogici, &c.

- Anonymi *Elogia aliquot Gallorum ingenio clarorum.* 37
- Yyy y 3 Anonymi

I N D E X

<i>Anonymi Scriptores rerum Marchiae Brandenburgensis. Pars I.</i>	560
Bossueti (Jac. Benigni) <i>Opera omnia. Volumina V.</i>	97
Buderi (Christ. Gottlieb) <i>Vitae Clarissimorum Historicorum, Pomponii Laeti, Philippi Callimachi, Jo. Aventini, Jo. Cuspiniani, Beati Rhenani, Bilib. Pirckheimeri, ex Bibliotheca & recensione sua editae.</i>	189
Ceillierii (Remigii) <i>Historia generalis Auctorum sacrorum & ecclesiasticorum. Tomus VII.</i>	145
<i>Tomus VIII.</i>	673
De la Clede <i>Historia Portugalliae generalis. Tomi VIII.</i>	337
H. (G. E.) <i>Mausoleum Bernense, extractum in memoriam Virorum bene meritorum. Tomi II.</i>	160
Hafii (Jo. Matthiae) <i>Phosphorus Historiarum, vel Prodrumus Theatri summorum Imperiorum.</i>	385
Havercampi (Sigeberti) <i>Introductio in Antiquitates Romanas.</i>	562
Justiniani (Octaviani) <i>Clementis XI, P. M. vita.</i>	574
Kœleri (Jo. Dav.) <i>Historiarum ex Numismatibus Amœnitatum, per hebdomadas editarum, Annus 1734.</i>	175
<i>Annus 1735.</i>	363
<i>Annus 1736.</i>	553
Livii (T.) <i>Historiarum ab Urbe condita Libri, qui supersunt, omnes, cum Notis variorum, ex editione Arn. Drakenborch. Tomus V.</i>	241
Macchiavelli (Alexandri) <i>Clericorum Regularium Congregationis Theatinae, qui per Quadragesimam de suggestu S. Petronii Bononiae in annum usque 1735 dixerunt, Elogia.</i>	238
Mazzuchellii (Jo. Mariae) <i>Vita Petri Aretini.</i>	507
Muratorii (Lud. Ant.) <i>Antiquitates Italicae medii aevi. Tomus IV.</i>	577
Olivarii (Christierni) <i>de Vita & scriptis Pauli Flic, Carmelita, vulgo Povel Vendekaube, Viri in Historia Reformationis Danicae notissimi, Commentatio historica.</i>	513
Olivierii <i>Historia Philippi, Macedonis Regis, ac patris Alexandri Magni. Tomi II.</i>	128
Papillonii	

A U T O R U M.

Papillonii (Philiberti) <i>Bibliotheca Scriptorum Burgundie</i> . Tomi II.	625
R. (J. W.) <i>Descriptio omnium, nunc in Europa florentium, ecclesiarum ac secularium, Ordinum equestrium</i> . Pars I.	709
Ranftii (Mich.) <i>Vita & scripta omnium Saxonie Electoralis Theologorum, qui dignitate Doctorali excelluerunt, & hoc Seculo rebus humanis excelsi sunt.</i>	710
Shaw <i>Relatio itineris, versus diversas provincias Barbarie, & terras Orientales, insulari.</i>	631
Strubeni (Dav. Ge.) <i>Uvae subsecivae</i> . Pars I.	370
Struyckii (Nic.) <i>Introductio in Geographiam generalem.</i>	490
De Westphalen (Hen. Joach.) <i>Monumenta medica rerum Germanicarum, praecipue Cimbricarum & Megapontium</i> . Tomus III.	433

VI. *Libri Philosophici & Miscellanei.*

<i>Aelopi Fabulae Graecae, cum Joach. Camerarii interpretatione Latina, Jo. Hudsoni suisque annotationibus, & Indice omnium verborum, editae a Jo. Mich. Heusingero.</i>	141
Alalcoux (Josephi) <i>Dissertationes.</i>	322
Ambrosii <i>Prose ac poeeticae elaborationes ad Sereniss. Principem, Petrum Grimannum, Venetiarum Ducem, in die ejus anniversario, inde a coronationis solemnitate.</i>	45
Anonymi <i>Specimen Systematis novi, quantum ad naturam spiritalium entium attinet.</i> Tomus I & II.	8
Tomus III & IV.	72
<i>Rosa in gloriam conditoris sui, obiectamentumque mentis ingenuae, descripta.</i>	695
<i>Elogia alicujus Gallorum ingenio clarorum.</i>	37
<i>Eorum, quae in emendandis & illustrandis Pandectis Florentinis praestitit olim Clarissimus doctissimusque vir, Henricus Brenemannus, brevis, sed accurata, descriptio.</i>	46
<i>Miles, seu professio militiae, consecrata tanquam honoris gradus, una cum specimine Bibliothecae militaris.</i>	88
<i>Tractatio de Pecuniis publicis ac adulterina moneta Romanorum;</i>	

I N D E X

<i>manorum; cui accessit Diff. de ratione discernendi Numif- mata antiqua a fictis.</i>	284
<i>Anonymi Historia cæli secundum cogitata Poetarum, Philoso- phorum, & Musis. Tomi II.</i>	349
<i>Rationes loquendi Tuscanice, in origine sua exquisita.</i>	561
<i>Dissertatio Glyptographica, sive Gemmae duæ vetustis- sima, emblematicis & Græco artificis nomine insignita, quæ exstant Romæ in Museo Victorio, explicatæ & illustratæ.</i>	601
<i>Tractatio de Pulchro.</i>	669
<i>Epistola de Poeticis translationibus, ac Virgilio & Mil- toni arte versuum componendorum.</i>	671
<i>Barbari (Francisci) & aliorum ad ipsam, Epistole.</i>	250
<i>Beauvaisii Modus discernendi numos antiquos a supposititiis.</i>	684
<i>Bossueti (Jac. Benigni) Opera omnia. Volumina V.</i>	97
<i>Bouhierii Diff. de Pontificatu Maximo Imperatorum.</i>	594
<i>Bruckeri (Jac.) Historia critica Philosophicæ. Tomus II.</i>	210
	Tomus III. 460
<i>Burmanni (Petri) junioris, de Vita Nic. Heinsii Commentarius.</i>	101
<i>Chladenii (Ern. Martini) de Gentilitate veterum Romanorum Li- ber singularis.</i>	138
<i>Clodii (Jo. Christiani) Lexicon Hebraicum selectum.</i>	398
<i>Cuperi (Gisberti) Epistola critica, literaria, historica, &c. data ad nonnullos Europæ eruditos, editæ a de R**.</i>	202
<i>Epicæti Manuale, Cebetis Thebani Tabula, & Prodicæ Hercules, Theophrasti Characteres ethici; ex ed. Josephi Simpson.</i>	487
<i>Frischii (Jo. Leonb.) Germanicum æque ac Latinum Lexicon. Pars II.</i>	283
<i>Gratiolii (Petri) de Præclaris Mediolani ædificiis, quæ Ænobardi cladem antecesserunt, Dissertatio.</i>	589
<i>Gesneri (Jo. Matthie) Carminum Libri III.</i>	236
<i>Gretseri (Jac.) Opera omnia. Tomus XIII - XVII.</i>	529
<i>H. (G. E.) Mausoleum Bernense, exstructum in memoriam Hero- rum bene meritorum. Tomi II.</i>	160
	Heinsii

A U T O R U M.

Heinsii (Nic.) <i>Adversariorum Libri IV, curantse Petro Burmano, juniore.</i>	100
Heumanni (Christoph. Aug.) <i>Dissertationum Sylloge, diligenter recognitarum, novisque illustratarum accessionibus. Tomi I</i>	
Pars I.	133
Pars II.	473
Joberti (Claudii) <i>Historia rei numariae. Editio nova, cum anti-madversionibus historico-criticis. Tomi II.</i>	348
Koeleri (Jo. Dav.) <i>Historicarum ex Numismatibus Annuitatum, per hebdomadas editarum, Annus 1734.</i>	175
Annus 1735.	363
Annus 1736.	553
<i>Meritissime & ex probatissimis Actis fide dig- ne Vindicte honoris Joannis Guttenbergii, civis Moguntini, respectu primum inventae celebratissima apud Moguntinos ty- pographia.</i>	622
Lacermi (P.) <i>in Militem gloriosum Plauti Commentarius, & ejus- dem Fabulae interpretatio, Italicis versibus concinnata.</i>	31
Linnæi (Caroli) <i>Oratio de Necessitate peregrinationum intra pa- triam.</i>	521
De Ludewig (Jo. Petri) <i>Docta denuntiationes ecclesiasticarum æque ac secularium, tam vetustarum, quam novarum, verum.</i>	550
Menckenii (Frid. Ottonis) <i>Miscellanea Lipsiensia Nova. Volu- minis II Pars I.</i>	40
Pars II.	476
Pars III.	523
Pars IV.	715
Di Miceli (Th. Josephi) <i>Simulatus amicus detectus.</i>	720
Middletoni (Conyersii) <i>Diss. de Origine artis typographicae in Anglia.</i>	288
De Morange de Peyrins (Benetoni) <i>Tractatio de Signis natio- num.</i>	34
Pope (Alexandri) <i>Commentatio de Homine poetica, ex Anglico idiomate in Latinum translata, & carmine heroico expressa, notisque</i>	222

INDEX AUTORUM.

notisque subjunctis illustrata, a Jo. Joach. Gottlob Am Ende.

	229
▲ Pufendorf (Sam.) <i>de Jure Natura & Gentium Libri octo, cum integris Commentariis Jo. Nic. Hertii & Jo. Barbeyracii. Recensuit, & animadversionibus illustravit, Gothofredus Mascovius. Tomi III.</i>	65
Quirini (Angeli Mariae) <i>Diatriba, in duas Partes divisa, quarum prima de Franc. Barbari in Latinis & Graecis literis praesantia; altera de pacis & belli artibus, quibus Franc. Barbarus Remp. domi forisque administravit, differitur. 250</i>
<i>Decas Epistolarum, quas, desumptis plerumque earum argumentis ex Vaticanae Bibliothecae MSis, solivagos antea emiserat.</i>	292
Ræderi (Jo. Pauli) <i>Catalogus librorum, qui Seculo XV Norimbergae impressi sunt.</i>	383
Rogerii (Jo.) <i>de Arte dicendi liber.</i>	92
Schrammii (Caroli Christiani) <i>Commentatio de Lesticis, quae vel ab hominibus, vel animalibus, portantur, in omnibus quatuor terrarum orbis partibus.</i>	225
Strubeni (Dav. Ge.) <i>Horae subsecivae. Pars I.</i>	370
Swintoni (Jo.) <i>de Lingua Etruria regalis vernacula Dissertatio.</i>	392
Theupoli (Laurentii) <i>Latina & Italica D. Marci Bibliotheca Codicum manu scriptorum, per titulos digesta.</i>	481
Tryphiodori <i>Excidium Ilii, Carmen, ex Graeco in Anglicum sermonem conversum, & Notis illustratum, a Jacobo Merrick. 389</i>
<i>cum metrica Nic. Wisiblini versione, & selectis Virorum doctorum Notis, Annotationibusque Jacobi Merrick.</i>	390
Vicarii (Vincentii) <i>Carmina.</i>	233
Vigeri (Franc.) <i>de Praecipuis Graecae dictionis idiotismis libellus, cum perpetuis animadversionibus Henrici Hoogeveen.</i>	470
Wachterii (Jo. Ge.) <i>Ad Dissertationem eruditam Viri Clarissimi Jo. Swintoni, de Lingua Etruria regalis vernacula, Annotationuncule.</i>	395
Wahneri (Andr. Ge.) <i>Antiquitates Ebraeorum.</i>	399

INDEX

I N D E X
RERUM NOTABILIORUM.

A.	
<p>Abbreviationes, in Diploma- tibus antiquis obvia, col- lecta. 428 seq.</p> <p>Abicht (Jo. Ge.) vita & scripta. 711</p> <p>Academici honores an salva hu- militate Christiana peti pos- sint? 475</p> <p>Adami status innocentia descri- ptus. 218</p> <p style="padding-left: 2em;">lapsus explicatus. 424 seq.</p> <p style="padding-left: 2em;">(Jo. Christiani) vita & scripta. 711</p> <p>Adamitici peccati reatus cur ad posterum transferit? 216</p> <p>De Advocatia Mallenensi con- troversia descripta. 372</p> <p>Advocatarum olim in Germa- nia qua fuerit ratio? 373</p> <p>Aegypti geographia illustrata. 642 seq.</p> <p>Aegyptii signorum caelestium in- ventores. 374 seq.</p> <p>Aelianos fuisse duos, assertum. 208</p> <p>Pro Aequationum differentia- lium resolutione regulae que- dam. 198. 201</p> <p>Ex Aere Corinthiaco an essent fusa numismata? 354</p>	<p>Aesopi <i>Fabula recens edita</i>. 141 variis in locis e- mendata & illustrata. 143 seq.</p> <p>Aestus marini theoria nova. 117 seq.</p> <p>Agricolæ (Stephani) patris & filii, vita. 112</p> <p>Algeriensis regni geographia & antiquitates illustrata. 632 seq.</p> <p>Amboinenses plantae collectae. 2 seq.</p> <p>S. Ambrosii, Archiepiscopi Me- diolanensis, vita & scripta. 148 seq.</p> <p>Amphibiorum historia natura- lis illustrata. 409 seq.</p> <p>S. Amphilochoii, Archiepiscopi Iconiensis, vita & scripta. 147</p> <p>Anatomia per icones illustrata. 686 seq.</p> <p>Anglica lingua an satis ad Poe- sin apta? 672</p> <p>Animæ materialitas denuo ad- struita. 8 seq. cogitanti extensio attri- buita. 73 seq.</p> <p>De Animæ cum corpore commer- cio iudicium. 14 seq.</p> <p>Zzz z z Animalia</p>

I N D E X

<i>Animalia crustata & ruminantia descripta.</i>	410 seq.		
<i>regni Algeriensis & Tunetani descripta.</i>	638 seq.		
<i>Animalium, per Sueciam observatorum, elenckus.</i>	522		
<i>Antinorii (Lud.) vita & elogium.</i>	238		
<i>Antiquitates Romanae per compendium descriptae.</i>	562 seq.		
<i>Aortae anevrysmata descriptum.</i>	506		
<i>De Apollonii Tyanai magia iudicium.</i>	540		
<i>Apoplexia inter morbos epidemicos referenda.</i>	504		
<i>Arabiae petrae geographia illustrata.</i>	642		
<i>Aratae (Jo. Bapt.) vita & elogium.</i>	239		
<i>Aretini (Petri) vita & scripta.</i>	507 seq.		
<i>Sub Ascia dedicare, formula, quid notet?</i>	209		
<i>Atlas novus caelestis descriptus & laudatus.</i>	50 seq.		
<i>Avenarii (Jo.) vita & scripta.</i>	711		
<i>Aventini (Jo.) vita a variis descripta.</i>	189		
<i>Augustanae Confessionis lenitas demonstrata.</i>	133 seq.		
<i>Augustini an sit opus de Regulis ecclesiasticis?</i>	299		
		B.	
		B	<i>acmeisteri (Sebast.) Antiquitates Rostochiensis edita.</i>
			441
			<i>Barbari (Francisci) Epistola collecta.</i>
			251
			<i>res gesta & in literas merito descripta.</i>
			252 seq.
			<i>Beaufortius (Lud.) refutatus.</i>
			527. 717 seq.
			<i>Begatii (Jo.) vita & scripta.</i>
			626
			<i>Bellincini, Canonici, Epistolae duae de medicamento mercuriali edita.</i>
			30
			<i>Bernensium aliquot doctrinae sacrae Reformatorem vita descripta.</i>
			160 seq.
			<i>S. Bernhardi librorum catalogus.</i>
			626
			<i>Bernoullius (Jo.) laudatus.</i>
			194 seq.
			<i>Bessarionis, Cardinalis, Opera quaedam MSta descripta.</i>
			433 seq.
			<i>Bianchi (Jo.) scripta quaedam recensita.</i>
			113
			<i>Biblia sacra, Italice conversa.</i>
			537
			<i>Bibliorum Codex antiquus descriptus.</i>
			482 seq.
			<i>In Bibliotheca D. Marci latentes Codices Latini & Italici collecti.</i>
			481 seq.
			Bibliothecae

RERUM NOTABILIORUM.

Bibliothecæ militaris specimen.	91	Bossueti (Jac. Benigni) cum Ju- rio controversia.	99 seq.
De Bimard la Bastie (Josephi) in rem numismaticam merita laudata.	351 seq.	vita & scripta.	626
scripta promissa.	363	De Bougueri theoria Cometa- rum judicium.	494
Bineti (Steph.) vita & scripta.	626	Bouhierii (Jo.) cum Barone de la Bastie controversia.	597
Bircherodii (Thomæ Broderi) de deperditis Septentrionalium antiquitatibus Epistola edita.	440	vita & scripta.	627
Bissy (Henr.) Cardinalis, scri- ptorum catalogus.	626	Bozomi (Augustini) vita & elo- gium.	239
Blumbergii (Christiani Gott- helf) vita & scripta.	711	Brehmii (Ern. Mich.) vita & scripta.	711
Blütingii (Joach.) Commentario- lus Juris Jurici editus.	445	Brembati (Josephi Mariae) vita & elogium.	240
Bocquilloii (Lazari Andr.) vita & scripta.	626	(Cajetani Mariae) vita & elogium.	ibid.
Bohemicorum ac Moravieorum fratrum historia descripta.	516 seq.	Bremensium historiam illustra- tia scripta edita.	445
Bonefonii (Jo.) vita & scripta.	626	Brenemannus (Henr.) in Pande- ctis Florentinis quid præstite- rit?	47 seq.
Borromæi (Caroli) vita.	108	Brixii (Germani) vita & scri- pta.	627
Bolleckii (Jo.) vita & scripta.	711	Brossini (Georg.) vita & scri- pta.	40
Bossueti (Jac. Benigni) vita & in Ecclesiam merita.	97	Bruysii (Franc.) vita & scripta.	38. 627
Claudio Charentonio contro- versia.	98	Buckii (Jo. Christiani) vita & scripta.	711
scripta varia recensita.	97 seq.	Budæus (Guil.) a religione pu- riori non alienus fuit.	307
		Burgundicæ Scriptorum clario- rum notitia literaria.	625 seq.

I N D E X

Barmanni (Jo.) in Rumpii Herbarium Amboinense merito.	Charitii (Andr.) vita & scripta.
2 seq.	711
C.	Chassanæi (Bartbolomæi) vita & scripta.
3. Cæsarii, Ep. Arelatensis, vita & scripta.	627
Cæsaris (Julii) loca aliquot emendata.	480
Calicis eucharistici restituti monumenta varia edita.	107
Callimachi (Phil.) vita edita.	189
Calvini (Jo.) mortis genus quale?	108
Caraccioli (Franc. Maria) vita & elogium.	239
Caraxæ (Placidi) vita & elogium.	ibid.
Carpzovii (Sam. Bened.) vita & scripta.	711
Caryophyllum, arbor, descripta.	6 seq.
Cassini (Jac.) <i>нагъдожов</i> quoddam notatum.	501
Catechesis Racoviensis Latina conversio cum Polonica editio collata.	478
Cavalcante (Petri) vita & elogium.	240
Cavalieri, militum genus in Italia.	586
Caxtonus (Guil.) primus in Anglia typographus.	288
Centrum rotationis spontaneum quid sit?	261
	De Chinensi quodam speculo judicium.
	205
	Chirurgia in compendium redacta.
	83 seq.
	Chirurgicæ nonnullæ Observationes collectæ.
	313 seq.
	Chladenii (Martini) vita & scripta.
	712
	Christi satisfactio explicata.
	216 seq.
	cæna paschalis ultima explicata.
	539
	Christianæ religionis veritas gentilium Scriptorum testimoniis confirmata.
	716
	Christus quo die cum discipulis agnum comederit paschalem?
	525
	Ciceronis Operum Codices MSSi descripti.
	485
	Cimbrici juris origines & fontes illustrati.
	446 seq.
	Cimbrorum belli historia edita.
	437
	Clementis XI, P. M. vita carmine descripta.
	574 seq.
	Clodii (Jo. Christ.) scriptum novum promissum.
	399
	(Jo.) vita & scripta.
	712
	In Coccejum (Sam.) Epigramma Gesneri.
	270
	Codices

R E R U M N O T A B I L I O R U M

Codices MSi Latini & Italici, in Bibliotheca D. Marci Veneta latentes, descripti. 481	Cornua Hammonis in littore Ariminensi inventa. 114
Coelestia signa ex sententia veterum Poetarum quid novent? 342 seq.	Corporis humani partium structura explicata. 610 seq. compositio explicata. 656
De Caelo sententiae veterum Poetarum & Philosophorum. 341 seq.	Cramerus (G.) Mathematicus Genevensis, laudatus. 194
Comenii (Amosi) vita & controversia. 520	Cranii basis in icona representata. 688
Cometarum quorundam periodi definitae. 492. 493. 496	Crates, vocis, varia significatio- nes. 103 seq.
historia quam sit utilis? 493	Crethæi & Plethæi qui fuerint? 43
theoria Bougueri notata. 494	Cromeri (Martini) vita. 110
Cometographia nova laudata. 495	Croufazius notatus. 258
Conchylia maris Adriatici descripta. 112 seq.	Cruentæ in morbis excretionis unde? 506
Concilium Tridentinum illustrantia varia monumenta edita. 108 seq.	Crustaceorum animalium natura explicata. 273 seq. in montibus frequentia unde? 277
De Confessione Augustana singularia. 546 seq.	Crustatorum animalium duo genera. 410
Conreni (Petri) vita & in rem sacram merito. 164	Cuenzius, Systematis de materia cogitante Lockiani defensor. 17
De Cordis motu hypothesis Lancisii refutata. 610	Cuperi (Gisberti) elogium duplex. 203
Corinthi urbis antiquitates illustratae. 62	ad Almeloveenium Epistola edita. 528
Ad Corinthios Epistola Pauli Commentario illustrata. 61	Curlandicæ Historiæ Ecclesiasticæ Specimen. 549
	Curva,

I N D E X

<i>Carva, cujus partes segmentis</i>	<i>Deo soliditas & extensio tri-</i>	
<i>circuli proportionales sunt.</i>	<i>buta.</i>	73 seq.
		256
<i>Cuspiniani (Jo.) vita edita.</i>	<i>Dentitionis in infantibus sym-</i>	
189	<i>ptomata explicata.</i>	467 seq.
<i>Cypræi (Hieron.) Chronicon Epi-</i>	<i>Desperiers (Jo. Bonaventura)</i>	
<i>scoporum Slesvicensium edi-</i>	<i>vita & scripta.</i>	627
<i>tum.</i>		435
<i>De Cypræorum gente singula-</i>	<i>Deutschmanni (Jo.) vita &</i>	
<i>ria.</i>	<i>scripta.</i>	712
<i>Cypriani (Jo.) vita & scripta.</i>	<i>Diaphragma in icone represen-</i>	
712	<i>tatum.</i>	686 seq.
<i>Cyprianus (Ern. Sal.) laudatus.</i>	<i>Didymi Cæci vita & scripta.</i>	
		151
		106
<i>Orienta-</i>	<i>Diodati (Jo.) Italica Bibliorum</i>	
<i>lium Christianorum Tabula-</i>	<i>versio emendata.</i>	537
<i>rium meditatur.</i>	<i>Diodori, Ep. Tarsensis, vita &</i>	
	<i>scripta.</i>	150
D.	<i>Diplomatum veterum compen-</i>	
<i>Dalecampii (Jacobi) vita &</i>	<i>dia scribendi collecta.</i>	428
<i>scripta.</i>		40
<i>In Daniam an Henricus Auceps</i>	<i>Diptycha antiqua duo explica-</i>	
<i>expeditionem suscepit?</i>	<i>ta.</i>	295 seq. 300
		478
<i>Danicam historiam illustrantia</i>	<i>Ditmaricam historiam illu-</i>	
<i>varia monumenta edita.</i>	<i>strantia scripta edita.</i>	443
		438
		seq.
<i>Danielis (Gabr.) vita & scripta.</i>	<i>Divortiorum incommoda qua?</i>	
		71
		40
<i>Dathii (Hieron.) vita & scri-</i>	<i>Donelli (Hugonis) vita & scri-</i>	
<i>pta.</i>	<i>pta.</i>	627
712	<i>Dornfeldii (Jo.) vita & scripta.</i>	
<i>Dei omnipresencia in quo con-</i>		712
<i>sistat?</i>	<i>De Dominicis (Dominici) ope-</i>	
	<i>rum catalogus.</i>	300
		13
<i>existentia & attributa de-</i>	<i>Dorsi aponeurosis quadam de-</i>	
<i>monstrata.</i>	<i>scripta.</i>	655
		616 seq.
<i>ab exordio mundi ad Mes-</i>	<i>Duvallii (Jo. Bapt.) vita &</i>	
<i>sia adventum providentia</i>	<i>scripta.</i>	627
<i>explicata.</i>		678 seq.

E. Ecli-

RERUM NOTABILIORUM.

E.		F.	
E clipsium Solis & Luna notabilis periodus. 501	in	Extensio Deo & anima tributa. 73 seq.	
signis catalogus. 502			
Elizæ (Pauli) Carmelitæ, vita & scripta. 513 seq.		F aber (Tanaqu.) ad atheismum proxime accessit. 204	
Eloquentia Medici descripta. 137		Fabri (Jac.) in reformationem sacrorum merita. 307	
Eloquentiæ laudes carmino descriptæ. 93 seq.		Fabricii (Jac.) Notæ ad Cypræi Annales Episcoporum Slesvicensium editæ. 437	
Ephesi urbis antiquitates illustrata. 157 seq.		Faltiloquium num differat a mendacio? 69 seq.	
Ad Ephesios Epistola Commentario illustrata. 152 seq.		Faultini & Jovitæ apparitio, Nic. Picinino facta, argumentis probata. 293	
S. Ephremi vita & scripta. 673 seq.		De Faulto, Doctore Medico, singularia. 44	
Epicteti loca nonnulla emendata & illustrata. 488 seq.		Febres malignæ quo modo curanda? 28 seq.	
Epidemici morbi descripti. 504 seq.		descriptæ. ibid.	
Epiphaniæ vita & scripta. 678		ereciæ descriptæ. 504	
Ernesti (Jo. Christoph.) vita & scripta. 712		Felicitas Principum in quo consistat? 474	
Etrusca lingua vetus explicata. 392 seq.		Feustkingii (Frid. Christ.) Notæ ad Cypræi Annales Episcoporum Slesvicensium editæ. 437	
Evagrii Pontici vita & scripta. 674		Fibrarum in corpore humano vires explicatæ. 657 seq.	
Eucharistici calicis restituti monumenta varia edita. 107 seq.		Filingeri (Placidi) vita & elogium. 238	
Euclidis Codex MSus descriptus. 484 seq.		Florentis (Franc.) vita & scripta. 627	
Eumenii, Sec. IV Rhetoris, vita & scripta. 627		Fredegarii Scholastici vita & scripta. ibid.	
S. Eunomii vita & scripta. 675		Fucherii (Simonis) vita & scripta. ibid.	
		Aaa aa	G. Ad

I N D E X

G.		Graunii (<i>Casp. Henr.</i>) <i>vita & scripta.</i> 712
<i>Ad Galatas Epistola Pauli</i>		Greenii (<i>Ge. Sigism.</i>) <i>vita & scripta.</i> ibid.
<i>Commentario illustrata.</i>	59 seq.	S. Gregorii Nazianzeni <i>vita & scripta.</i> 145 seq.
<i>Galatiæ regionis antiquitates illustrata.</i>	59 seq.	<i>Nysseni vita & scripta.</i> 674 seq.
<i>Gallum intra pomeria ali apud Judæos vetitum.</i>	539 seq.	Gretseri (<i>Jac.</i>) <i>scriptorum notitia literaria.</i> 529 seq.
<i>De Gattinaria (Mercurini) in reformationem sacrorum merita.</i>	307	Grimani (<i>Petri</i>) <i>Principis Veneti, laudes descriptæ.</i> 45 seq.
<i>Gemmae duæ antiquæ explicatæ.</i>	602 seq.	Grotianum <i>Jus Naturæ & Gentium Commentario illustratum.</i> 270 seq.
<i>Gentilitas veterum Romanorum illustrata.</i>	138 seq.	Guelphæ & Gibellinæ <i>factionum in Italia origo.</i> 585
<i>Germanicarum aliquot vocum etymologia explicata.</i>	283	Guenebaldi (<i>Jo.</i>) <i>vita & scripta.</i> 627
Gesneri (<i>Jo. Matthiæ</i>) <i>Carmena laudata.</i>	236	Guichenonii (<i>Sam.</i>) <i>vita & scripta.</i> ibid.
<i>Carminum specimina adducta.</i>	237	Guindacii (<i>Thomæ</i>) <i>vita & elogium.</i> 238
<i>Gibellinæ & Guelphæ factionum in Italia origo.</i>	585	Güntheri (<i>Jo.</i>) <i>vita & scripta.</i> 712
Giliberti (<i>Vincent.</i>) <i>vita & elogium.</i>	238	Gussetii <i>Lexicon Hebraicum supplementum.</i> 398
Gleichii (<i>Jo. Andr.</i>) <i>vita & scripta.</i>	712	Gutenbergio (<i>Jo.</i>) <i>inventæ typographiæ laus vindicata.</i> 622 seq.
<i>Goldasti (Melch.) Vindiciæ diplomaticæ Bremenses editæ.</i>	445	
Gorteri (<i>Jo.</i>) <i>in Chirurgiam merita.</i>	83 seq.	H.
<i>Græcæ linguæ idiotismi explicati.</i>	470 seq.	Halleri (<i>Bercholdi</i>) <i>vita & in rem sacram merita.</i> 162 seq.
		Halleri

RERUM NOTABILIORUM.

Halleri (Jo.) patris, vita & in rem sacram merita. 166	Henricus Auceps num expeditionem suscepit in Daniam? 478
filii, vita & in rem sacram merita. ibid.	Hepatis morbi varii descripti. 504 seq.
(Wolfg.) vita, & in rem sacram merita. ibid.	Herici, Sec. IX scriptoris, vita & scripta. 628
(Alberti) in Barbaavii Institutiones medicas merita. 609 seq. 652 seq. 689 seq.	Hermannii (Jac.) error quidam notatus. 259
Anatomiam per icones juvandi studium. 686 seq.	Heroldi (Adami) vita & scripta. 712
Hannekenii (Phil. Lud.) vita & scripta. 712	Hilarii (Georg.) Historia rerum gestarum Christiani IV edita. 439
Harduini (Jo.) vita & scripta. 40	Historia philosophica per aetates descripta. 210 seq. 460 seq.
de Autoribus antiquis somnia derisa. 203	Ecclesiastica Nov. Test. plenius descripta. 452 seq. 538 seq.
Hebraeorum Chronologia illustrata. 405	Romanorum veterum ab incerti nota liberata. 527 seq. 717 seq.
Hebraicæ antiquitates descriptæ. 400 seq.	Hoffkuntzii (Christiani) vita & scripta. 712
Hebraicarum vocum Lexicon novum. 398	Hollatiæ Chronica antiqua tria edita. 435. 440
Hederici (Bernh.) Chronicon Suerinense editum. 443	Honorii Augustodunensis vita & scripta. 628
(Jo.) de Fratribus Bohemicis & Moravicis libellus denuo editus. 521	Hoogeveeni (Henr.) in librum Vigeri merita. 470 seq.
Heinsii (Nic.) vita. 102	Hornii (Imman.) vita & scripta. 712
in Poetas Latinos merita. ibid.	Hosii (Stanisl.) vita. 108
Hendreichii (Christoph.) Annales Marchiæ Brandenburgicæ editi. 560	Hussus (Jo.) num fuerit Propheeta? 365
	Hussus

I N D E X

Hullus (Jo.) in numo expressus.	365	Innocentiæ status primorum bo-	218 seq.
ejus historia illu-		Inscriptionis Sigæ explicatio.	480
strata.	366 seq.	Insecta, Ægyptum infestantia,	716 seq.
Hutteni (Utrici) in reforma-	306	descripta.	
tionem sacrorum merita.		Insignium nationalium origo	35 seq.
De Hydei (Thomæ) Religione	208	quæ?	
Persarum judicium.		Indicæ plantæ collecta.	3 seq.
Hydraulices theoria optime a	266	Influxus physici systema defen-	15
Jo. Bernoullio tradita.		sum.	
Hypochondriacum malum un-	655 seq.	Inscriptiones antiquæ, Pontifi-	596 601
de?		catum maximum illustrantes,	
De Hysterica mulierum passione	650 seq.	explicata.	
observaciones.		De Joanna Papissa traditionis	474
I.		origo.	
Jacobi (Lud.) vita & scripta.	628	Joberti (Claud.) in rem numif-	349 seq.
solacisimi lite-	ibid.	maticam merita laudata.	
varii.		Jochii (Jo. Ge.) vita & scripta.	712
Jani (Jo. Guil.) vita & scripta.	712	Joelis Prophetia Commentario	541 seq.
Janzen (Jo. Jac.) vita & scri-	ibid.	explicata.	
pta.		Joviales tabule emendata.	497
Imhofii (Valent.) Chronicon Co-	446	Italiæ mediæ Scriptores editi.	588
mitatus Cattimelibocensis edi-		Italicæ urbes quando primum li-	578 seq.
tum.		bertate donatæ?	
Imperatoris jura & obligationes	168	Italicarum urbium fœdera &	583
intuitu Postarum.		pæces descripta.	
varia explica-	169 seq.	& Princi-	
ta.		pum immunitates & privile-	584
Imperatorum Romanorum di-	594 seq.	gia descripta.	
gnitas Pontificatus maximi		S. Ithacii vita & scripta.	675
explicata.		Ictigii (Th.) vita & scripta.	712
Imperia summa in Mappis deli-	385 seq.		
neandi institutum.			
		Jureti	

RERUM NOTABILIORUM.

Jureti (Franc.) vita & scripta. 628	Lalamantii (Jo.) vita & scripta. 628
Juris Canonico-Pontificii Elementa methodo scientifica tradita. 23 seq.	Langueti (Huberti) vita & scripta. ibid.
Cimbrici origines & fontes illustrati. 446 seq.	(Jo. Josephi) vita & scripta. ibid.
Lubecensis fontes indicati. 450 seq.	Latinae voces, in Lexicis non obvia, collectae. 44 seq. 480. 528. 717
Jurisprudentiae defectus quidam notati. 78 seq.	Latomi (Bernh.) Origines Plesiacae editae. 445
Jus naturae & gentium Grotianum Commentario illustratum. 270 seq.	S. Latroniani vita & scripta. 675
Slesvicense unde addiscendum? 449	Lebeuf (Jo.) vita & scripta. 628
In Justinianeis legibus varia notata. 80 seq.	Lecticarum, quae portantur, antiquitates & historia illustrata. 225 seq.
Jurici Juris antiquitates illustratae. 445	Lehmanni (Christiani) vita & scripta. 712
K.	Libaviensis in Curlandia Ecclesiae ortus & progressus. 549 seq.
Kieslingii (Jo.) vita & scripta. 712	Librorum, qui Sec. XV Noribergae impressi sunt, catalogus. 383 seq.
Kiloniensem historiam illustrantia scripta edita. 430	Ligerii (Lud.) vita & scripta. 628
Knoblachii (Jo. Andr.) vita & scripta. 712	Lindenbrogii (Erpoldi) Historia belli Cimbrorum edita. 437
Koeleri (Jo. Dav.) scriptum promissum. 179	Linguae humanae anatome. 690
Kolbii (Franc.) vita & in rem sacram merita. 163 seq.	Linnæus (Car.) plantarum Virginiae diligens vestigator. 607 seq.
L.	Lipomanni (Aloysii) vita. 108
Lactantio an velle tribuatur de Mortibus persecutorum liber? 206	Livii
Laeti (Pomponii) vita edita. 189	Aaa aa 3

I N D E X

<p>Livii aliquot loca emendata & illustrata. 242 seq.</p> <p>Codices MSri descripti. 485</p> <p>lucus explicatus & illustratus. 528</p> <p>Lockii de anima hominis materiali Systema defensum. 8 seq.</p> <p>Lœscheri (Casp.) vita & scripta. 712</p> <p>Lombardorum societas, servandae libertatis causa inita. 581 seq.</p> <p>Lotharingi (Caroli) Cardinalis, vita & scripta. 40</p> <p>Lubecentem historiam illustrantia scripta edita. 439 seq.</p> <p>Lubecensis Juris fontes indicati. 450 seq.</p> <p>Lucii (Jo. Gottl.) vita & scripta. 712</p> <p>Ludewigius (Jo. Petr.) sui non parcus ostentator. 551</p> <p>Ludovici (Christiani) vita & scripta. 712</p> <p>Lunæ atmosphæra defensa. 500</p> <p>motus medius non celerior nostro ævo. 502</p> <p>Lutheri in reformationem suorum merita descripta. 305 seq.</p> <p>Lyschandri (Claudii) de Scripioribus Danicis liber editus. 438</p>	<p style="text-align: center;">M.</p> <p>S. Macarii vita descripta. 150</p> <p>Magistratus urbium Italicarum descripti. 579 seq.</p> <p>Magnorum (Olai & Jo.) vita. 108</p> <p>Majoris, seu Meyeri, (Seb.) vita & in rem sacram merita. 161 seq.</p> <p>Mali moralis permissio an sic Deo inconveniens? 42 seq.</p> <p>Mallemanii (Jo.) vita & scripta. 628</p> <p>Mandatarius quatenus indemnus prestari debeat? 70 seq.</p> <p>Manuelis (Nic.) vita & in rem sacram merita. 164 seq.</p> <p>Manuzzi (Nic.) de Imperio Mogolorum liber MSus. 487</p> <p>In Mappis summa imperia delineandi institutum. 385 seq.</p> <p>Marchicarum rerum Scriptores collecti. 560 seq.</p> <p>de la Mare (Philiberti) vita & scripta. 629</p> <p>Marini æstus theoria nova. 117 seq.</p> <p>(Franc.) vita & elogium. 238</p> <p>Mariotti (Edmundi) vita & scripta. 629</p> <p>Maritima uestigia an Jura Nature recte possint exigi? 68 seq.</p> <p>Martenii</p>
---	---

RERUM NOTABILIORUM.

Martenii (Edmundi) <i>vita & scripta.</i>	629	Mensuræ veterum ad pedem Parisiensem reducta.	498
Martini (Bernardi) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	Mercurii usus in febribus malignis commendatus.	28 seq.
(Christoph. Sam.) <i>vita & scripta.</i>	712	Mercurius A. 1743 in disco Solis visus.	121 seq.
Mauritanie Cesariensis <i>geographia & antiquitates illustrata.</i>	632 seq.	Messicæ dolores quid significant?	477
Mazzolini (Cajetani Marie) <i>vita & elogium.</i>	240	Meuschenius (Jo. Gerh.) <i>Autor Observationis cujusdam Halensis.</i>	718
Mecleburgensem <i>historiam illustrantia scripta edita.</i>	440 seq.	Meyeri, sive Majoris, (Seb.) <i>vita & in rem sacram parata.</i>	161 seq.
Medici <i>eloquentia descripta.</i>	137	De Meziriæ (Claudii Cass. Boberti) <i>vita & scripta.</i>	37
Medicina <i>quantum peregrinationibus adjuvetur?</i>	522	Micralii (Jo.) <i>Observationes ad Helmoldi Chronicon Saxonie editæ.</i>	245
Mediolanensium <i>edificiorum antiquitates illustratæ.</i>	590 seq.	Militaris <i>Bibliothecæ specimen.</i>	91
De Mediolano <i>Rhythmus antiquus editus.</i>	591	De Milite <i>gentili, eoque perpetuo, instruendo consilium.</i>	92
Medulla <i>spinalis in icone representata.</i>	687	Milites <i>renuntiandi viros generosos, mos antiquus.</i>	562
Meintelius (Conv. Steph.) <i>inter precocis ingenia numerandus.</i>	381	Milici <i>future præcepta vivendi commendata.</i>	88 seq.
Meisneri (Jo. Ge.) <i>vita & scripta.</i>	712	Militum <i>eruditorum exempla.</i>	90
Melanchthon (Phil.) <i>in componenda Augustana Confessione tenior.</i>	133	De Miltoni <i>poesi judicium.</i>	672
Mendacium <i>an differat a falso loquio?</i>	69 seq.	Minos (Claudii) <i>vita & scripta.</i>	629
		Minutii Felicis <i>locus emendatus.</i>	206 seq.
		Missionum <i>sacrarum historia descripta.</i>	182 seq.
		De Mecl-	

I N D E X

De Mcellenensi Advocacia con- troverfia descripta.	372	Mori (Thome) in reformatio- nem sacrorum merita.	307
De Mogolorum imperio liber MSus.	487	Morifoti (Claudii Bartholom.) vita & scripta.	630
Moles (Thome) vita & elogium.	239	Muroni (Jo.) vita.	109
(Franc. Maria) vita & elogium.	ibid.	Mors corporis spiritualis quid fit?	524
Monasterium S. Rosalia Panor- mi Sancte Sedi immediate subjectum.	720	Mortarii camera accensoria num spherice fit figura?	20
De la Monnoye (Bernardi) vi- ta & scripta.	629	Mulligkii (Christiani Ern.) vita & scripta.	712
Monogrammatum usus antiquus assertus.	207	Muta ars cur Virgilio dicatur Medicina?	138
Monstrare, verbi, significatio.	136	N.	
Montani (Mich.) vita & scri- pta.	37	Nabe, vox Germanica, unde?	283
Montii (Cajetani) in opus botu- nicum Zanonii merita.	292	Nazaræi quo tempore orti?	540
Moravicornum ac Bobemicorum fratrum historia descripta.	516 seq.	Nervorum fluidum descriptum.	614
Morbi epidemici descripti.	504 seq.	fluidi in motu mu- sculari ratio que?	654
Morborum quorundam historia descripta.	647 seq.	Neumanni (Jo. Ge.) vita & scri- pta.	712
varia genera de- scripta.	719 seq.	Nicalii (Claudii) vita & scri- pta.	630
Moreau (Jacobi) vita & scripta.	630	Nobilium & plebis in liberis Italia civitatibus divisio.	585
(Philiberti Bern. de Mantour) vita & scripta.	ibid.	Noribergæ Sec. XI excusorum librorum catalogus.	383 seq.
		Nucis Myristica arbor descri- pta.	7 seq.
		Numi varii rariores descripti.	176 seq. 364 seq. 554 seq. 685 seq.
		Numi	

RERUM NOTABILIORUM.

Numi plumbei Imperatorum descripti. 208	Olearii (Jo. Aug.) vita & scri- pta. 712
Pontificatum maximum illustrantes, explicati. 595	Olivierii (Claudii Matthai) vi- ta. 128
In Numis qua sit ratio notula- rum? 358 seq. 361	Omentum in icone representa- tum. 688
Numismata an olim monetae lo- co fuerint? 354 seq.	Ordinum equestrium historia il- lustrata. 709 seq.
Numorum omnium, qui exstant, quis sit antiquissimus? 354	Ossium fabrica explicata. 652 seq.
De Numorum titulis singula- ria. 356 seq.	P.
Numos antiquos a suppositiciis discernendi modi varii. 684 seq.	In Pandectis Florentinis quid a Brenemanno prae- sum? 47 seq.
Numus Phidonis explicatus. 204	Papillonii (Philiberti) vita & scripta. 39
Perfarum aureus ex- plicatus. ibid.	Paradini (Guil.) vita & scripta. 630
Laurentio Medici di- catus. 603 seq.	Paradisus ubi situs fuerit? 219
O.	Parentum in liberos quale apud Romanos fuerit imperium? 225
Observationum in Medicina utilitas. 312	Pascha quo tempore sit celebra- dum? 486
Oculi anatome. 692 seq.	Pasquellini (Guil.) vita & scri- pta. 630
Officiales dignitates Imperii de- scripta. 173 seq.	Paupertas philosophica in quo consistat? 474
Oiselius non immerito plagii ac- cusandus. 205	Peccatum primorum hominum primum explicatum. 424 seq.
Olearii (Jo.) vita & scripta. 712	Pecuniae apud Romanos veteres varia genera. 285 seq.
(Gosbofr.) vita & scri- pta. ibid.	Pelagorum lingua vetus illu- strata. 393. 395
(Ge. Phil.) vita & scri- pta. ibid.	Pendula luxata, multifida, sym- pathica, quid? 263
	Bbb bb Pere-

I N D E X

Peregrinationibus quantum ad- juvetur Medicina?	522	Pirckeimeri (Bilibaldi) in re- formationem sacrorum meri- ta.	307
Perini (Josephi Amadasi) vita & elogium.	240	Pisces branchendeli in classes redacti, & descripti.	407 seq.
Pesarovii (Pauli Pomiani) vita & scripta.	713	Plagiarii exemplum.	205
Petersen (Ulrici) Sciagraphia historia civitatis Slesvici edi- ta.	437	Planetarum motus diurnus & annuus quomodo simul oriri potuerint?	262
De Petro, Apostolo, super mare ambulante Diff.	525	Plantæ Indicae & Amboinenses collectae, & in ordinem re- ductae.	3 seq.
Pfeifferi (Jo. Gottlob) vita & scripta.	712	variores descriptae, & ad classes revocatae.	291 seq.
Pfuy dich an, formula Germa- nica, unde?	708	vita & vegetatio quid sit?	523
Philandri (Guil.) vita & scri- pta.	630	Virginia descripta.	607 seq.
Philippi, Macedonum Regis, vi- ta & res gestae descriptae.	130 seq.	Plantarum sexus impugnatus.	522 seq.
Philosophica Historia per ata- tes descripta.	210 seq.	Platonis de Deo loci tres illu- strati.	293 seq.
S. Phœbadii, Ep. Agenensis, vi- ta & scripta.	147 seq.	Plauti aliquot loca explicata.	31 seq.
Phœniciae terra geographia il- lustrata.	642	Miles gloriosus Italica redditus.	33
S. Photini vita & scripta.	675	Plessensem historiam illustrantia scripta edita.	445
Pilatissimus literarius in quo consistat?	476	Plethæi & Crethæi qui fuerint?	43
Pilzii (Abrah.) vita & scripta.	712	Plinii Epistolae duae emendatae.	135
Pippingii (Henr.) vita & scri- pta.	ibid.	in Christianos benevolen- tia demonstrata.	ibid.
Pirckeimeri (Bilibaldi) vita edita.	189	De Ponte (Petri Antonii) vita & elogium.	238
		Pontificia	

RERUM NOTABILIORUM.

Pontificis Maximi dignitas explicata.	594 seq.	Pufendorffii (Sam.) vita.	65 seq.
Pontificum Romanorum historia descripta.	704 seq.	de J. Nat. & Gent. Libri notis illustrati.	65 seq.
Popii (Alexandri) de Homine Carmen laudatum.	230	Pulchri natura explicata.	669 seq.
Latine redditum.	231	De Purpura locus Vopisci explicatus.	208
a nonnullis notatum.	230 seq.	Putei (Jacobi) vita.	108
de homine		Pyrii pulveris vis examinata.	18
Systema explicatum.	230 seq.		
Portugallix nomen unde?	339	Q.	
historia plenius descripta.	337 seq.	Quadrupedum historia naturalis illustrata.	409
a quibus condita?	339	Quintini (Jo.) vita & scripta.	630
Postarum cura pertinet ad Imperatorem.	168 seq.	Quirini (Angelus Maria) Cardinalis, laudatus.	300
Potestatis nomen magistratibus datum.	580	R.	
Præcocis ingenii exemplum.	381	De Rabbitorum in Vet. Test. Commentariis quid sentiendum?	380
Pretten (Jo.) vita & scripta.	712	De Rabutin (Rogerii Buffy) vita & scripta.	630
Principum felicitas in quo consistat?	474	Racoviensis Catechesis Latina verso cum Polonica editione collata.	478
S. Priscilliani vita & scripta.	675	Rechenbergii (Ad.) vita & scripta.	712
Problematis geometrici solutio.	315 seq. 658 seq. 698 seq.	Reformationis sacrorum plenior historia.	301 seq.
De Projecti gravis in aere motu quedam.	264	Reheboldi (Elia) vita & scripta.	712
Prophetarum quatuor majorum Codex antiquus MStus.	298	Reinhardi (Mich. Henr.) vita & scripta.	ibid.
In Psalmos Commentarii Judæi Latine versi.	379 seq.	Bbb bb 2	Remigii

I N D E X

Remigii Antissiodorensis vita & scripta.	630	Ruminantium animalium descriptio.	410
Renaldi (Andrea) vita & scripta.	38	Rumphii (Ge. Everb.) in colligendis plantis Amboinensibus studium.	2 seq.
Repressalix quid sint?	587	De Runis, Gotthorum literis, singularia.	207
Reuchlini (Jo.) in reformationem sacrorum merita.	306	S.	
Rhenani (Beati) vita edita.	189	Sabini (Ge.) de Marchia Brandenburgensi scriptum editum.	560
in reformationem sacrorum merita.	307	Sacrificiorum apud Judaeos tempus definitum.	41
Rhetoricæ præcepta carmine tradita.	93 seq.	Sadducæorum in Judaica gente autoritas qua?	ibid.
Richeleti (Petri) vita & scripta.	38	Salmasii (Claudii) vita & scripta.	630
Richelii (Armandi Jo. Plessai) vita & scripta.	39	Sanchoniathon Tyrius quis fuit?	209
Richteri (Ge.) vita & scripta.	712	Satisfactio Christi explicata.	216 seq.
Rixneri (Ge.) Origines Regum Obotritarum edita.	440	SC. cur in aneis Imperatorum numis tantum legatur?	356
Roeschelii (Jo. Baps.) vita & scripta.	712	Scepperi (Cornel. Duplicii) ad Jo. Dantiscum Epistola edita.	438
Romanæ antiquitates per compendium descriptæ.	562 seq.	Schieferdeckeri (Jo. Dav.) vita & scripta.	712
De Rosa singularia.	696 seq.	Schmidii (Jo.) vita & scripta.	ibid.
Rosæ mirabilis structura explicata.	695 seq.	Schneideri (Herr. Gottlieb) vita & scripta.	ibid.
De Rosenabilibus singularia.	180. 556	Scholastici (Fredegarii) vita & scripta.	627
Rostochiensem historiam illustrantia scripta edita.	441	Schoockii (Martini) Historia Marchio-	
Rotationis centrum spontaneum quid?	261		

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Marchio-Brandenburgica antiqua edita.</i>	560	Gen. III, 23.	425
Schraderi (Christoph.) <i>vita & scripta.</i>	712	XII, 23.	679
Schreiberi (Christoph. Dan.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	XIV, 7.	426
Schrœeri (Ge. Frid.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	XVI, 12.	641
Schrœenii (Jo. Andr.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	XVIII, 18.	679
Schulzii (Jo.) <i>Annales Pleffenses editi.</i>	445	XXIV, 34.	228
Schumanni (Godofr.) <i>vita & scripta.</i>	712	XXV, 30.	638
Schützi (Frid. Guil.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	34.	ibid.
Schwartzii (Jo.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	XXVI, 34.	426
Schwertneri (Jo. Dav.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.	XXXI, 42.	716
Scottus (Jo. Bernardinus) <i>quis fuerit?</i>	110	53.	ibid.
Scriptorum veterum <i>lectio commendata.</i>	223 seq.	XXXII, 24.	135
Scripturæ S. <i>loca explicata, aut illustrata:</i>		Exod. II, 18.	426
Gen. I, 1.	220. 618	III, 1.	ibid.
II, 8.	219	VIII.	345
9.	425. 426	21.	716. 717
15, 16.	425	22.	716
17.	219. 425	29.	ibid.
III, 1.	427	IX, 32.	646
3-8.	425	XIII, 6.	526
15.	679	18.	ibid.
17-19.	427	XV, 20.	646
22. 425. 426. 427.		27.	643
		XVII.	ibid.
		XXII, 2.	68
		XXVIII, 30.	715
		XXX, 23.	477
		XXXIX, 8 seq.	715
		Levit. V, 8.	ibid.
		VIII, 8.	ibid.
		XI, 20.	379. 382
		21.	379
		22.	379. 639
		23.	382
		Num. XI, 38.	639
		XXI, 1.	544
		Bbb bb 3	Num.

I N D E X

<i>Num.</i> XXVII, 21.	715	<i>Pf.</i> II, 8, 9.	217
XXXIII, 9.	643	VIII, 7.	ibid.
<i>Deut.</i> XI, 10, 11.	647	XVIII, 11.	343
XIV, 5.	639	XXI.	100
XVI, 8.	526	XXII.	ibid.
XXII, 8.	640	17.	382
XXXIII, 8.	715	XXXVI.	402
<i>Judic.</i> III, 20.	640	LVIII, 4, 5.	646
23.	ibid.	LXVI, 12.	391
VII, 19.	405	LXXXVI, 12.	716
XVI, 27.	641	LXXXVIII, 27.	639
<i>1 Sam.</i> XXVIII, 6.	715	CII, 27, 28.	619
XXX, 7.	ibid.	CIII, 3.	343
<i>2 Sam.</i> VI, 14.	646	CIV, 2.	640
XVII, 28.	638	29.	13
XVIII, 33.	640	CXVIII.	149
<i>1 Reg.</i> IV.	470	CXLI, 5.	477
VIII, 27.	619	<i>Prov.</i> VII, 16.	345
IX, 26.	643	VIII, 22.	675
XXX, 14.	43	XIII, 12.	427
16.	ibid.	<i>Ecd.</i> VII, 29.	218
<i>2 Reg.</i> IV, 10.	640	XII, 7.	618
VIII, 18.	43	<i>Cant.</i> II, 20.	543
IX, 30.	640	23.	ibid.
XIX, 12.	219	III, 21.	ibid.
XXIII, 12.	640	IV, 14.	477
<i>1 Par.</i> I, 38.	43	<i>Ez.</i> VII, 14.	100
XVIII, 17.	ibid.	X, 6.	391
<i>2 Par.</i> VII, 17.	643	XVI, 12.	390
XX.	541	XXXVII, 12.	219
<i>Nebem.</i> III, 20, 21.	539	XL, 22.	640
<i>Job.</i> IV, 19.	68	LIII, 4.	478
IX, 30.	548	LIX, 21.	546
XVIII, 17.	634	LXVI, 7.	477
XXXIX, 29.	343	9.	ibid.
XL, 16, 17.	382	<i>Jer.</i> IV, 30.	641
		<i>Jer.</i>	

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Jer.</i> XXII, 14.	640	<i>Matth.</i> IX, 21.	473
XXXIII.	298	XIV, 28. <i>seq.</i>	525
<i>Ezech.</i> XVII, 22-24.	475	XVII, 1. <i>seq.</i>	135
XX, 26.	548	XXI, 21.	470
XXIII, 40.	641	XXIV, 8, 9.	477
XXV, 16.	43	17.	640
XXVI, 11.	391	22.	551
XXVII, 22.	477	XXVII.	46
23.	219	46.	544
<i>Dan.</i> III, 6.	405	50.	ibid.
19.	ibid.	XXVIII, 19a.	229
IV, 16.	ibid.	<i>Marc.</i> II, 4.	640
V, 7.	342	XIII, 8.	477
IX, 21.	45	35.	405
X, 13.	59	XVI, 15.	329
<i>Hof.</i> III, 4.	715	<i>Luc.</i> I, 9.	41
<i>Joel.</i> I, 6.	542	74.	716
19, 20.	ibid.	II, 8. <i>seq.</i>	137
II, 3.	ibid.	14.	136
6.	ibid.	IV, 5, 6.	ibid.
8.	ibid.	V, 10.	640
III, 3, 4.	543	XV, 24.	524
<i>Amos</i> VI 6.	477	32.	ibid.
VIII, 9.	543	XXII, 14.	526
IX, 11.	477	32.	177
<i>Sophon.</i> II, 5.	43	36, 37.	552
<i>Zach.</i> I, 11.	548	<i>Jo.</i> VIII, 44.	220
<i>Matth.</i> III,	639	XIII, 1.	527
IV.	ibid.	XVIII, 28.	526
8.	136	XIX, 14.	ibid.
V, 37.	547	31.	526. 527
VIII, 1.	472	42.	526
5.	ibid.	<i>Act.</i> V, 15.	473
22.	522	VIII, 19.	457
25.	472	IX, 31.	716
28.	ibid.	37.	640
			<i>Act.</i>

I N D E X

<i>Ad.</i> XIII, 48.	479	<i>Rom.</i> VIII, 17.	220
XIV, 20, 21.	56	IX.	520
XV.	457	X.	ibid.
22-26.	57	XI.	ibid.
32.	ibid.	15.	524
XVI, 1, 2.	55	35.	618
19 <i>seq.</i>	ibid.	XII, 1.	524
XVII, 1.	56	XVI, 21.	57
4.	55	¹ <i>Cor.</i> I, 11.	62
14, 15.	ibid.	V, 1.	ibid.
17.	13	9.	61. 477
24, 25.	619	11.	61
28.	13	VII, 1.	62
XVIII, 5.	55	VIII, 1 <i>seq.</i>	63
17.	61	XV, 27.	217
19.	157	44.	59
23.	60	XVI, 5-6.	64
25.	157	8.	62
XIX, 12.	473	17-19.	ibid.
XX, 8, 9.	640	² <i>Cor.</i> I, 16.	64
XXIII, 9.	42	19.	55
XXVII, 14.	643	II, 12, 13.	64
<i>Rom.</i> I.	280	IV, 16, 11.	524
19, 20.	618	16.	ibid.
32.	221	V, 3.	155
II, 15.	218	VII, 5, 6.	64
III, 23.	219	VIII, 1.	ibid.
V, 12.	ibid.	IX, 2.	ibid.
VI, 2.	525	4.	ibid.
4.	524	XII, 9.	524
13.	ibid.	<i>Gal.</i> II, 20.	524
23.	219	III, 1.	60
VIII, 4.	221	23-25.	ibid.
8.	220	V, 2.	ibid.
11.	59. 524	24.	524
13.	524	VI, 14.	525
			<i>Eph.</i>

RERUM NOTABILIORUM.

<i>Eph. I, 13.</i>	154. 156. 157	<i>1 Tim. VI, 20.</i>	457
14.	154	<i>2 Tim. I, 15.</i>	ibid.
15.	154. 155	<i>II, 17, 18.</i>	ibid.
16.	155	<i>III, 10, 11.</i>	56
<i>II, 3.</i>	220	<i>IV, 12.</i>	153
11.	157	20.	457
14.	ibid.	<i>1 Petr. I, 1.</i>	60
<i>III, 1.</i>	157. 158	<i>V, 12.</i>	55
2.	154. 155	<i>2 Petr. II, 1.</i>	217
3, 4.	154	<i>III, 7.</i>	344
7. 8.	ibid.	<i>1 Jo. III, 14.</i>	524
<i>IV, 13.</i>	157	<i>V, 7, 8.</i>	483
21.	154. 155. 156	<i>3 Jo. IX, 10.</i>	457
24.	219	<i>Ebr. VI, 1.</i>	524
<i>V, 14.</i>	524	3. 6.	519
<i>VI, 10.</i>	157. 159	<i>XI, 6.</i>	618
11-13.	159	<i>Jud. v. 59.</i>	59
21, 22.	153	<i>Apoc. I, 4.</i>	619
<i>Phil. IV, 10-15.</i>	154	8.	ibid.
<i>Col. II, 18.</i>	457	<i>II, 7.</i>	427
<i>III, 3.</i>	524	11.	472
5.	ibid.	16.	457
10.	219	<i>III, 1.</i>	524
<i>17, 16.</i>	153	<i>V, 23.</i>	217
<i>1 Theff. II, 5, 6.</i>	56	<i>VIII, 8.</i>	525
<i>III, 1, 2.</i>	57	<i>XII.</i>	548
4.	53	<i>XIII, 1.</i>	525
11.	ibid.	<i>XVI, 3.</i>	ibid.
<i>IV, 11.</i>	56	<i>XXII, 13.</i>	619
15.	53	<i>Ad Sectiones conicas spectans Pro-</i>	
16.	53. 55	<i>blema solutum. 658 seq. 698 seq.</i>	
17.	53	<i>Sedorfii (Hem.) vita & merita</i>	
<i>V, 4.</i>	ibid.	<i>descripta.</i>	444
<i>2 Theff. II, 4.</i>	57	<i>scripta historica</i>	
8 seq.	457	<i>edita.</i>	444
<i>III, 7-9.</i>	56	<i>Seligmanni (Gottlob Frid.) vita &</i>	
<i>1 Tim. I, 19, 20.</i>	457	<i>scripta.</i>	712
<i>V, 6.</i>	524	<i>Shawii itinera descripta. 631 seq.</i>	
		<i>Siberi</i>	

I N D E X

Siberi (Christiani Andr.) vita & scripta.	712	Stellis fixis Jac. Cassinus nimis vidam lucem tribuit.	501
(Urbani Godofr.) vita & scripta.	ibid.	Stonius (E.) notatus.	257
Tau Sickingen (Francisci) in reformationem sacrorum merita.	306	Sturmii (Jo.) vita.	112
Siegesbeckii cum Linneo controversia descripta.	522 seq.	Suerinensem historiam illustrantia scripta edita.	443
Sili Italici locus emendatus.	103	Superstitio vere fidei innocue admixta.	473
Silvanus, Pauli comes, quis fuerit?	55	De Symbolicis Ecclesie Protestantium libris varia.	546 seq.
Simonæ (Lud.) vita.	109	Symbolorum ecclesiasticorum historia descripta.	545 seq.
Simpsoni (Josephi) in Epictetum & Theophrastum merita.	488 seq.	Syriæ geographia illustrata.	642
Siricii Papæ vita & scripta.	674	T.	
Sittigii (Valentini) vita & scripta.	712	Tabularum XII leges maximam partem e Græcia petite.	224
(Jo. Conr.) vita & scripta.	ibid.	Tailandi (Petri) vita & scripta.	630
Slesvicensis historia Fragmentum edicum.	436	Terentii locus emendatus.	629
Juris fontes indicati.	449	Terræ magnitudo antiquis jam accurate cognita fuit.	499
Slesvicensium Episcoporum Chronicon editum.	435	Terræ sanctæ geographia illustrata.	642 seq.
Slesvici historiam illustrantia varia monumenta edita.	436 seq.	Testamenti Novi, a Luthero conversi, editiones varia descripta.	707 seq.
Somni ratio explicata.	694	Teuerlein (Dav. Andr.) vita & scripta.	712
Status naturalis & civilis commoda & incommoda descripta.	67	Thaleri variores descripti.	554
Staupitii (Jo.) in reformationem sacrorum merita.	306	Thalerorum plenior collectio quomodo comparanda?	363.
Steinmanni (Jussi Valentini) Historia fraternitatis Calendarum edita.	439		553 seq.
		Theiæ nomen an in numis reperitur?	356
		Theologia dogmatica methodo demonstrativa tradita.	615 seq.
		Theologiæ naturalis historia descripta.	278 seq.
		Theolo-	

RERUM NOTABILIORUM.

Theologorum Saxonorum, quibus Seculo dignitatem Doctoralem obtinuerunt, vita descripta.	710 seq.	Tunetani regni geographia & antiquitates illustrata.	635 seq.
Theophrasti, morum scriptoris, loca nonnulla emendata.	489 seq.	Turbinis virgati genus singulare.	116
Therapeutæ qui fuerint?	205 seq.	Tuscanicæ linguæ formulæ explicata.	561 seq.
Thessalonicæ urbis antiquitates illustrata.	56	Tyardæi (Ponti) vita & scripta.	631
Ad Thessalonicenses Epistola Pauli Commentario illustrata.	55 seq.	Tymmim in Pontificis Hebræorum pectorali quid fuerit?	714 seq.
Thomæ (Godofredi) Bibliotheca laudata.	384	Typographicæ artis in Anglia ortus & progressus descriptus.	288
Timor Isaaci quid sit?	716	inventæ laus	
Timotheus, Pauli comes, quis fuerit?	55 seq.	Guttenbergio vindicata.	622 seq.
Tollii inconstantia notata.	208	U.	
Tolottæ (Jo. Augustini) vita & elogium.	240	Vagina uteri in icone representata.	687
Tormenti bellivi camera accessoria qualis figuræ esse debeat?	20	Variolæ quomodo curandæ?	30
Trazigeri (Adami) Topographia Slesvici edita.	437	Vavassoris (Franc.) vita & scripta.	631
Tridentinum Concilium illustrantia varia monumenta edita.	108 seq.	De Vauban (Sebast. Presbyteri) vita & scripta.	ibid.
Ex Trithemii (Jo.) Epistolis familiaribus Excerpta.	43 seq.	Vedrigal an pro transitu per fretum recte possit exigi?	67 seq.
Troppanegeri (Wolfg. Cusp.) vita & scripta.	712	Vegetatio plantarum explicata.	523
Trutina Europæ quomodo conservanda?	375	Venandi jus an Nobilibus olim fuerit proprium?	372
Tryphiodori de Ili excidio Carmen denuo editum.	390 seq.	Venerii (Sebastiani) vita descripta.	235
vita.	390	Ventimigliæ (Hieron.) vita & elogium.	240
loca nonnulla emendata & illustrata.	ibid.	Vicarii (Vincent.) carminum specimen adducta.	234 seq.
		carmina laudata.	
		sa.	234
		S. Vigiliæ vita & scripta.	676
		Vignerii (Nic.) vita & scripta.	631
		Villani	

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Villani (Jo.) <i>Chronici Codex MSus.</i>	486	Wagneri (Ge. Sam.) <i>vita & scri- pta.</i>	ibid.
De Virgilio <i>poesi judicium.</i>	672	(Maurit. Guil.) <i>vita & scripta.</i>	ibid.
Virgilius <i>an in Ecloga quarta ad- ventum Christi prænunties?</i>	474	Walchius (Jo. Ge.) <i>laudatus.</i>	452
Virginia <i>plantarum ferax.</i>	607 seq.	Waldsteinenium <i>Comitum genea- logia illustrata.</i>	176
Virium <i>vivarum Leibnitiana men- sura impugnata.</i>	413 seq.	Weissii (Christiani) <i>vita & scri- pta.</i>	712
<i>argumentis confirmata.</i>	260.606	Wellstedii (Leonardi) <i>sensentia de statu primorum hominum para- doxa.</i>	678 seq.
Visus <i>ratio explicata.</i>	692 seq.	Wernerii (Frid.) <i>vita & scripta.</i>	712
Ulfeldii (Jac.) <i>Historia Danica edita.</i>	438	Wernsdorffii (Gottlieb) <i>vita & scripta.</i>	713
Unciales <i>Brunsvico-Laneburgici in Indicem redacti.</i>	363	De Westphalen (Ern. Joach.) <i>lau- datus.</i>	433 seq.
Voces <i>Latine, in Lexicis non ob- via, collectae.</i>	44 seq. 480. 528. 717 seq.	Wimphelingii (Jac.) <i>in reforma- tionem sacrorum merita.</i>	307
De <i>Votis doctrina explicata.</i>	475	Wittonbadii (Thomas) <i>vita, & in rem sacram merita.</i>	161
Uranometria <i>nova Doppelmaieri.</i>	53	Wokenii (Franc.) <i>vita & scripta.</i>	713
Urbes <i>Italicae quando primum li- bertate donatae?</i>	578 seq.	Wolfianæ <i>Philosophiæ in Theolo- gia usus.</i>	617
Urbium <i>olim in Germania quomo- do creverit potentia?</i>	373	Z.	
<i>Italicarum magistratus descripti.</i>	579	Zanonii (Jac.) <i>vita, & in rem herbariam merita.</i>	289 seq.
<i>fœdera & pa- ces descriptæ.</i>	583	Zebedeus <i>carcer urbis Mediola- nensis descriptus.</i>	591
Urim <i>in Pontificis Hebraorum po- etorali quid fuerit?</i>	714 seq.	Zeugetanix <i>terræ geographia & antiquitates illustratæ.</i>	636
Uxores <i>an alteri commodare li- ceat?</i>	71	A Zinzendorf (Nic. Lud.) <i>Comi- tis vita descripta.</i>	521
W.			
Wachtleri (Jac.) <i>vita & scri- pta.</i>	712		

Errores operarum hi sunt emendandi: Pag. 3 lin. 22 pro Quas legendum
Qua-; Pag. 114 lin. penult. pro numeavit leg. numeravit; pag. 161 lin. penult.
pro Majoris leg. Majoris; pag. 208 lin. 22 pro amoreni leg. errorem; pag. 628
lin. 33 pro Joannis leg. Jacobi; pag. 690 lin. 30 pro reticulo leg. reticulo.

